Plemeniti
Kur'an

Približno značenje prijevoda
na bosanskom jeziku

KUR'AN

Prijevod (značenja) na bosanski jezik, utemeljen na
Ibn Kesirovom tumačenju,
i kratki komentar

Prijevod i komentari:
mr. Muhamed Mehanović

Izdavač: Lies Stiftung

1. izdanje
Septembar, 2013.

O prijevodu (značenja) Kur'ana utemeljenog na Ibn Kesirovom tumačenju

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Svaka hvala pripada Uzvišenom Allahu, a selam i salavati posljednjem poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, njegovoj časnoj porodici i ashabima!

Motivi i razlozi

Kada sam bio treći ili četvrti razred Gazi Husrev-begove medrese počeo sam pomalo da prevodim sa arapskog na naš jezik. Radilo se, uglavnom, o lagahnim pričama iz života Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih ashaba, te o nekim kratkim tekstovima o biljnom i životinjskom svijetu. S prevođenjem sam nastavio i na Istitutu za učenje arapskog jezika, pri univerzitetu Kralj Saud, u Rijadu. Neke od tih prijevoda još čuvam u rukopisu. Moram priznati da mi je prevođenje tada bilo istinsko zadovoljstvo i nisam ni znao, a niti osjećao, koliko je to težak posao i koliko senzibilnosti, ozbiljnosti, truda i znanja treba da bi se nešto ispravno prevelo.

I poslije završetka studija nastavio sam s prevođenjem, ali sam sve više uviđao složenost tog posla. Mislio sam o tome kako bi bilo lijepo da na naš jezik budu prevedena klasična djela iz svih islamskih znanosti, ali i svaka nova knjiga koju bih vidio.Jednostavno, činilo mi se – valjda zbog ljepote arapskog jezika – da gotovo i nema loše knjige napisane na tom jeziku.

Mnoge knjige koje sam želio da nekada pročitam na maternjem jeziku, ili da ih sām prevedem, sada su prevedene na bosanski jezik, ali je moj stav o prevođenju s arapskog na naš jezik sada drugačiji. Naime, ponekad mi se čini da bi najbolje bilo ništa ne prevoditi, zato što se prevođenjem na naš ili bilo

koji drugi jezik gubi. Nikada prijevod ne može biti jednak izvornom tekstu. Jedan od razloga za to, po mome mišljenju – ostale ne bih spominjao – jeste sam arapski jezik koji nudi neograničene mogućnosti izražavanja, i to ne treba posebno elaborirati. Dovoljno je samo spomenuti da je Časni Kur'an, koji je Allahova mudžiza u svakom pogledu, objavljen na arapskom jeziku. On je, između ostalog, i jezička mudžiza i u njemu stoji izazov koji je upućen i ljudima i džinima, i koji će važiti do Kijametskog dana, da sastave nešto slično Kur'anu. Naravno, oni to nikada neće moći. S obzirom da je to Objava Sveznajućeg Stvoritelja Koji zna da Njegova stvorenja ne mogu učiniti ništa slično, u Kur'anu se to kategorički i tvrdi.

Dilema da li prevoditi ili ne, neuporedivo je veća kada se radi o prevođenju Kur'ana. U mom slučaju, ona je uvijek bivala veća kada bi se u našim medijima govorilo i raspravljalo o tome, a iščezavala bi onda kada bi ta rasprava padala na nizak nivo; kada bi kritičari nemilosrdno kritikovali postojeće prijevode (možda ne sve), i kada su neki prevodioci tvrdili kako je njihov prijevod najtačniji, te kako je to prijevod s arapskog jezika. No, uvidom u prijevode, na, npr. engleski jezik, lahko se može zaključiti da su mnoge riječi ili sintagme preveli upravo s tog jezika. Tvrdilo se da su određeni prijevodi netačni, drugi manje tačni, da su neki ideološki, a neki teološki... To je ostavljalo dojam da ti ljudi misle kako je prijevod Kur'ana na bosanski jezik, ustvari, Kur'an na bosanskom jeziku i da su oni jedini „Bogom dani“ da prevedu Kur'an na naš jezik. Dilema je, u mom slučaju, potpuno nestala kada sam shvatio da svi ti prijevodi imaju grešaka, da prijevod Kur'ana ili njegovih značenja nije Kur'an, nego da je to samo pokušaj da se ljudima koji ne znaju arapski jezik pokuša približiti njegov smisao, ili neko od značenja, i da svaki prijevod Kur'ana, neminovno, mora imati nedostataka. Čak i ako su ti nedostaci mali i neznatni, bit će uvijek onih koji će imati potrebu da ih kritikuju i omalovažavaju.

U tom smislu, dopao mi se razgovor dr. Enesa Karića sa Seyyedom Hosseinom Nasrom (Preporod, br. 10/948, 15. maj 2011., str. 32-33.), u kojem Seyyid Nasr kaže: (...)"Što se tiče

prijevoda, s jedne tačke gledišta, Kur'an nije „prevodiv" u tom smislu jer, budući je objavljen na arapskom jeziku, sa sobom je donio i konačnost, bar što se tiče oblika u kojem je Bog želio da Njegova posljednja objava bude otkrivena čovječanstvu. I taj „oblik" se ne može u potpunosti prevesti u bilo koji drugi jezik, pa čak ni u, recimo, savremeni arapski jezik..." (...) "Mi, naravno, ne tvrdimo da naš ili bilo koji drugi prijevod ima konačnost arapskog originala. To bi zapravo bilo drsko i bogohulno, blago rečeno..." (...) "Također, mnogi termini u Kur'anu imaju nivoe značenja za koje ne postoji niti jedan jedini ekvivalent u engleskom jeziku. Tako je, naravno, prevođenje Kur'ana iskustvo koje čovjeka čini izrazito skromnim, takvo u kojem niko nikada ne može biti savršen."

Nastajanje ovog prijevoda i neka njegova metodološka obilježja

Ovaj prijevod nastao je kao rezultat višegodišnjeg rada i proučavanja Ibn Kesirovog *Tefsira*.Sve je počelo 1995. godine kada su čelni ljudi Visokog saudijskog komiteta tražili da budem redaktor prijevoda skraćenog Ibn Kesirovog *Tefsira* za koji – nisam u to potpuno siguran – da li je tada bio u cijelosti preveden. Nije trebalo puno vremena da se uvidi kako ono što su prevodioci usvojili nije odgovaralo Ibn Kesirovoj metodologiji u tefsiru, i to je ono od čega sam krenuo. Od tada pa sve do danas radio sam na prijevodu (značenja) Kur'ana koji bi bio utemeljen na Ibn Kesirovom razumijevanju kur'anskih smislova. Malo-pomalo, krajnji rezultat koji je pred nama je, čini se, potpuno novi prijevod (značenja) Kur'ana, sa sasvim jedinstvenom karakteristikom, a to je da se radi o prijevodu koji je utemeljen samo na jednom tefsiru, a to je Ibn Kesirov *Tefsir*. Ako uvaženi čitatelji ocijene da se radi o sasvim novom prijevodu, moje zadovoljstvo time će biti još veće.

Ovaj prijevod bit će različit od ostalih barem u onoj mjeri koliko se Ibn Kesir razlikuje od ostalih mufessira. Teško bi bilo izbrojati sva ta mjesta i razlike, ali ona sigurno nisu malobrojna.

U dijelu u kojem se Ibn Kesir razlikuje od ostalih mufessira, te na mjestima koja on nije detaljno komentarisao, ili to nije bilo srž njegovog interesovanja, kao što je jezičko tumačenje i slično, korišteni su ranije objavljeni prijevodi na naš jezik, kao i neki prijevodi na engleski jezik. Razlog nije nemogućnost da ti ajeti budu prevedeni bez spomenutih prijevoda, nego uvjerenje da su ti prijevodi – uz Allahovu pomoć – na tragu ispravnog razumijevanja Kur'ana. Najviše korišteni prijevodi su: Korkutov, Čauševićev, Karićev, Jusuf Alijev i Al-Hilalijev, te Khanov prijevod. Prema tome, svi oni imaju udjela u ovome prijevodu i Allaha molim da svima njima podari zasluženu nagradu.

Ono što karakteriše Ibn Kesirov *Tefsir*, može se reći, karakteristika je i ovog prijevoda.

Onaj ko ozbiljno prouči spomenuti tefsir uvjerit će se da je Ibn Kesirova metoda tumačenja ajeta drugim ajetima, hadisima i eserima, glavna odlika tog tefsira i on, vjerovatno, u tome nema premca.

Druga odlika koja je bitnija od ove i koja je glavna odrednica ovog prijevoda jeste Ibn Kesirovo shvatanje pitanja vjerovanja *(akide)*, naročito pitanja Allahovih imena i svojstava. Ono u što nema sumnje jeste da je Ibn Kesir, u vezi s ovim pitanjem, pravi predstavnik ehli-sunneta, odnosno baštinik vjerovanja ashaba, tabi'ina, etbai-tabi'ina i, naravno, utemeljitelja četiri pravna mezheba, imama: Malika, Ahmeda, Šafije i Ebu Hanife. Svi oni su, u vezi sa svojstvima, vjerovali da su ona onakva kako su spomenuta u Kur'anu i sunnetu, da razum nije sudija u pogledu njih i da se ona ne smiju izokretati i mijenjati *(tahrif i te'vil)*, ni kolokvijalno *(lafzan)*, a niti po značenju *(ma'nen)*; da se ne smije negirati njihovo značenje *(ta'til)*, da se ne može znati njihova kakvoća *(tekjif)*, ali da ona postoji i da je poznata samo Uzvišenom Allahu, te da se ne smije smatrati i zamišljati da su Allahova svojstva poput svojstava ljudi ili drugih stvorenja *(temsil)*. Da je Ibn Kesir u sve to vjerovao, dokaz je njegov komentar takvih ajeta u kojima naglašava ovo što je spomenuto, s tim što je njegov komentar vrlo koncizan i on se ne upušta u opširne rasprave.

U ovom prijevodu uvažene su sve te činjenice u vezi s Allahovim imenima i svojstvima.

Ovaj prijevod ima, istovremeno, i obilježja doslovnog prevođenja i tzv. prijevoda značenja *(et-terdžeme et-tefsirijje)*.

Doslovno je prevođeno ono što je već spomenuto, kao i oni ajeti ili dijelovi ajeta, u mjeri u kojoj je to bilo moguće, kako bi se očuvala njihova razumljivost u našem jeziku.

Ajeti koji govore o uputi i zabludi prevođeni su doslovno, to jest, da Allah upućuje neke ljude, a drugima daje da su u zabludi. U tom smislu, uzeto je u obzir ono što se naziva *hidajetud-delale i hidajetut-tevfik*. Naime, Allah je svim ljudima ukazao na Pravi put, ali nije svima dao Uputu. On u zabludi ostavlja neke ljude tek nakon što im ukaže na Pravi put, ali im nije dao Uputu.

Džennet i Džehennem postoje i sada, i u vezi s tim, ajeti koji govore o tome u Džennetu: *tedžri min tahtihel-enhar*, prevođeni su kao: *u njemu rijeke teku*, a ne: *u njemu će rijeke teći*.

Neke višeznačne riječi, kao *ibadet, zulum, zalimun*, i slično, ostavljene su kao arabizmi, jer smatram da su u jeziku naših muslimana u velikoj mjeri ustaljene i poznate. Razlog tome je višeznačnost samih riječi, pa ako bi se prevodile samo jednom riječju iz našeg jezika, kao npr. *obožavati, robovati, pokoravati, silnici, nepravednici* i sl., smatram da bi u nekim slučajevima značenje bilo nepotpuno. Izuzetak je napravljen u nekim slučajevima gdje je odgovaralo da se odabere samo jedna riječ iz našeg jezika.

U drugim slučajevima jedna je riječ prevođena opisno ili s dvije riječi, kao *širk*, jer nije toliko ustaljena u našem jeziku, a prevoditi je samo s jednom riječju bilo bi nešto što ne bi ukazivalo na potpuno značenje.

Osim spomenutog, primijetit će se da su mnogi ajeti prevedeni drugačije nego što su bili prevedeni u dosadašnjim prijevodima. Razlog je – osebujnost Ibn Kesira kao komentatora Kur'ana. Naime, ovaj rad je pokušaj da ajeti budu prevedeni u skladu s njegovim tumačenjem i razumijevanjem značenja ajeta.

Na nekim mjestima Ibn Kesirovo tumačenje razlikuje se od

drugih jer je ajete tumačio u skladu s drugim načinima kiraeta (čitanja Kur'ana), a ne u skladu s Hafsovim kiraetom, pa i to treba uzeti u obzir.

U početku nisam imao namjeru dodavati komentare uz prijevod, ali sam to kasnije, ipak, uradio, pa je to moralo ići brže nego kako sam to želio, i da sam to radio od samog početka. Zato će biti i ajeta uz koje nisam dodao nikakav komentar, a možda bi to trebalo!? Namjera mi je bila da moji komentari budu što kraći i da su u funkciji pojašnjenja smisla koji se iz ajeta razumije, jer bi čitalac iz njega, možda, mogao izvući neki smisao koji nikako nije održiv!?. Moji komentari najviše su utemeljeni: na Ibn Kesirovom *Tefsiru*, njegovim sažecima koje su uradili Muhammed Nesib er-Rifai i grupa učenjaka pod mentorstvom Safijjurrahmana el-Mubarekfurija, Kurtubijevom *Tefsiru*, Taberijevom *Tefsiru*, sažetku Ševkanijevog *Fethul-Kadira* koji je uradio Muhammed Sulejman el-Eškar, te Ez-Zuhajlijevom tefsiru pod imenom *Et-Tefsirul-mujesser*.

Završni obrisi ovog prijevoda nastali su, Allahovom voljom, tokom moga boravka u Sjedinjenim Američkim Državama, što je bila još jedna u nizu otežavajućih okolnosti koje su pratile nastanak ovog prijevoda. On bi, u svakom slučaju bio – i bit će – manjkav, pa se to može i zanemariti. Moja namjera je da radim na ovom prijevodu i nakon što on bude otštampan. Uzvišenog Allaha molim da ovo djelo bude zarad Njega i da od njega imaju koristi svi koji ga budu čitali. Molim Ga, također, da ovo djelo bude jedan od razloga zbog kojeg ću zadobiti Njegovu milost (rahmet), oprost (magfiret) i zaštitu od Vatre. Amin!

Prevodilac

Phoenix, Arizona, USA

10. ramazana, 1432. h. god.

Uz ovaj prevod:

Novi dotok Kur'anskih smislova

Kur'an je Kur'an samo na arapskom jeziku, dakle samo u onom obliku u kojem je od Boga došao kao objava i nijedan drugi jezik ne može u potpunosti izraziti sve one smislove koje izražava izvornik. Stoga je svaki prevod Kur'ana manjkav, odnosno nepotpun u smislu prenosa svih aspekata poruke koja je upućena čovjeku i prenosa svih obrisa mudrosti koji isijavaju iz izvornika. Ali, kako je Kur'an upućen cijelom svijetu, svim ljudima i svim prostorima, da bi bio uputa i opomena, da bi onima kojima je poslan ukazao na „ono što je najispravnije“, to ga je potrebno i prevesti na sve svjetske jezike, da bi ga mogli razumjeti i oni koji ne govore arapskim jezikom, te postupati po njegovim učenjima. Neki smatraju i da je sam naziv Kur'an nastao od imenice el-kar'u, što znači: sakupljanje, ili sabiranje, što bi značilo da je tako nazvan stoga što u sebi sabire plodove prethodno objavljenih Knjiga, sve ono suštinsko iz njih.„Meni je“, rekao je Poslanik, a.s., „namjesto Tevrata dato sedam dugih sura; namjesto Zebura date su mi one sure od oko stotinu ajeta; sure koje po dužini slijede iza njih date su mi namjesto Indžila a uz to sam privilegiran kratkim surama!“ (Ahmed)

Kada je pak prvi halifa Ebu Bekr sakupio sve zapisnine Kur'ana, koje su zapisane u Vjerovjesnikovom prisustvu, tada je ashabima rekao da toj zbirci trebaju dati neko ime. Neko od njih je predložio da je nazovu indžilom (kao kod kršćana), neko sifrom (kao kod jevreja), ali to nije naišlo na odobravanje drugih. Onda je Ibn Mesud rekao: „Ja sam u Abesiniji vidio jednu knjigu koju su oni zvali mushaf“, pa su sakupljeni Kur'an tako nazvali.

Božansko izražavanje jezikom kao ljudskim komunikacijskim sredstvom neobično je i izbrušeno do krajnosti i obiluje mnoštvom sitnih, jedva primijetnih detalja koje na svoj

način sugeriraju suptilne elemente smisla koji se govornim izrijekom saopćava. Stoga se prevodi međusobno razlikuju u pojedinostima. Najuspješniji prevodilac je upravo onaj ko se na najefikasniji način izbori sa tim indikatorima, koji njihovu naznaku unese u svoj prevod i smisao ispuni i njihovim ukazivanjima. Kako to nije moguće postići dokraja, jednom zauvijek, prevođenje Svetog Teksta uvijek ostaje izazov i svoja vrata drži permanentno otvorenim.

Iako smo malobrojan narod, prevođenje kur'anskih smislova na naš jezik poprimilo je relativno široke razmjere. Na našem jeziku već imamo osam prevoda Kur'ana; sačinili su ih: Mićo Ljubibratić (1895.), Ali Riza Karabeg (1937.), Muhamed Pandža i Džemaludin Čaušević (1937.), Besim Korkut (1977.), Mustafa Mlivo (1994.), Enes Karić (1995.), Hilmo Ćerimović (prijevod Asadovog prijevoda na engleski, 2004.) i Esad Duraković (2004.).

Neki od ovih prevoda sačinjeni su sa nekog drugog jezika a ne arapskog, dok su najmanje tri od njih – Korkutov, Karićev i Durakovićev – urađeni neposredno sa arapskog izvornika. Iako se Korkutov prevod odlikuje nad drugim po pitkosti i izvjesnoj melodičnosti svoga jezika, usljed čega je i najbolje prihvaćen kod našeg naroda, ni drugi prevodi nisu bez svojih kvaliteta i egzistiraju paralelno s Korkutovim, koji još uvijek važi i za službeni prevod u Bosni i Hercegovini i na većini južnoslavenskih prostora, bez obzira što sadrži i određenene preciznosti u izražavanju nekih kur'anskih smislova. Pored ovih, objavljenih prevoda, postoji i nekoliko neobjavljenih.

Nije tajna da se svaki od prevodilaca u svom radu rukovodio nekim ranijim komentatorima Kur'ana i, kad se morao opredijeliti za jednu mogućnost – od njih više, koje nude pojedini ajeti – opredjeljivao se za mišljenje onog komentatora kojeg je najviše cijenio.

Ni Muhamed Mehanović nije izuzetak u tome, s tim da se on u svom prevodu, kako je to i sam naznačio u uvodnoj napomeni, držao stajališta samo jednog komentatora – velikog i priznatog mufessira Ibn Kesira. Stoga se njegov prevod, u nekom smislu, može smatrati tek eksplikacijom Ibn

Kesirovih poimanja smislova Svetoga Teksta, s prizvukom Korkutovog prevoda, koji se nerijetko ukazuje na tzv. neutralnim mjestima; mjestima na kojima se prevodilac ne dvoumi prilikom prevođenja.

S obzirom na takvo svoje opredjeljenje, tj. da prijevod sačini na tragu Ibn Kesirovog tumačenja, možemo kazati da je Muhamed Mehanović – generalno - uspješno realizirao zacrtani cilj i ponudio jednu dodatnu varijantu razumijevanja zadnje Božije objave. Ovdje treba istaknuti i da je on, uz prevod, dao i podnožne napomene i pojašnjenja nekih manje jasnih mjesta – također tragom onoga kako se o tome izjasnio Ibn Kesir - što najširem krugu čitateljstva uveliko olakšava razumijevanje poruke koja se krije u takvim iskazima.

Mehanovićev prevod ima i još jednu značajku, koja je nedostajala dosadašnjim prevodima. Naime, na početku svakenove sure naznačio je ne samo broj ajeta od kojih se sura sastoji, te da li je objavljena u Mekki ili Medini, već i kada je sura objavljena u vremenskom slijedu objavljivanja, što je važan podatak za one koji se podrobnije bave izučavanjem kur'anskog teksta. Kur'an, naime, nije objavljivan po redoslijedu kakvog danas nalazimo u Mushafu – taj redoslijed sura je, po svemu sudeći, napravljen za vrijeme trećeg halife Osmana, dok je redoslijed ajeta u surama, prema konsenzusu islamskih učenjaka, načinio poslanik Muhammed, a.s., ponadahnuću od Boga. Džibril bi mu govorio: „Stavite taj i taj ajet na to i to mjesto!“, što znači da ni sami ajeti jedne sure nisu objavljivani jedan za drugim, kako ih danas učimo, već su objavljivani kao zasebne cjeline i potom, po naputku meleka Objave, smještani u naznačeno mjesto određene sure. Kur'an se tako uobličavao na jedan mozaičan način.

Mehanovićev prevod posjeduje potrebnu pitkost i kvalitet izraza i sasvim sigurno će imati svoje čitaoce. Tome će značajno doprinijeti i dosta dobre i informativne podnožne napomene, kojih ima skoro na svakoj stranici.

Mustafa Prljača

(1) El-Fātiḥa[1] – Uvodnica

(Objavljena u Mekki; ima 7 ajeta; objavljena poslije sure El-Muddessir)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog![2]
Svaka hvala[3] neka je Allahu, Gospodaru svjetova.[4] /1/ Svemilosnom, Milostivom. /2/ Vladaru Dana sudnjeg.[5] /3/

---

1) Fatiha je prva sura u Kur'anu. Ona nas uvodi u Kur'an, i njome se započinje učenje kur'anskih odlomaka u namazu. Ona je i Ummul-kitab (Majka Knjige) i sedam ponavljajućih ajeta (Es-Seb'ul-mesani). Ona je najveća i najuzvišenija sura, "A'zamu sure fil-Kur'an", kako to kaže Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom hadisu.

2) U vezi s Bismillom učenjaci nemaju jedinstven stav; ne slažu se da li je ona zaseban ajet na početku svake sure, ili je ona poseban ajet samo na početku Fatihe, ili ona služi za razdvajanje sura. Najvjerovatnije je, a Allah najbolje zna, da ona služi za razdvajanje sura. Svi učenjaci su, međutim, saglasni da je ona dio jednog ajeta iz sure En-Neml. Ime Allah je vlastito ime Boga, Gospodara i Stvoritelja svih svjetova i ono je najvjerovatnije Njegovo najuzvišenije ime (el-ismu-l-a'zam), zato što su sva ostala Allahova imena, ustvari, atributi ovog imena. S obzirom da je Allah vlastito ime, smatram da ga ne treba prevoditi, kako to neki uporno rade. Allahova imena – Svemilosni i Milostivi (Er-Rahman i Er-Rahim) – su izvedena iz riječi 'milost' (*er-rahme*) i imaju pojačano (intenzivno) značenje, s tim što 'Er-Rahman' ima jače značenje i označava da Njegova milost obuhvata sva stvorenja, dok ime 'Er-Rahim' označava Njegovu milost prema vjernicima.

3) "Hamd" je iskrena zahvalnost Allahu na blagodatima koje je podario Svojim robovima i čiji broj zna samo On, bez obzira na njihove zasluge. Usto, ova riječ isključuje obožavanje, robovanje ili klanjanje bilo kome ili čemu što je On stvorio. Njemu pripada zahvala na početku i na kraju, to jeste – uvijek! Određeni član uz riječ 'hamd' (tj. *el-hamd*) obuhvata svaku vrste zahvale Uzvišenom Allahu, što potvrđuje i hadis: "Allahu naš! Tebi pripada svaka hvala, Tebi pripada sva vlast, u Tvojim je rukama svako dobro, Tebi se sve vraća...!"

4) "Gospodaru svjetova." – Riječ 'Er-Rabb' (s određenim članom) označava Onoga Koji sve posjeduje i sa svime apsulutno raspolaže. Ova riječ se sa određenim članom upotrebljava samo kada se odnosi na Allaha Uzvišenog. Stoga nije dozvoljeno da se kao takva upotrebljava za nešto drugo, nego se ona u tom slučaju upotrebljava u vidu genitivne veze. Tako se u arapskom jeziku za domaćina ili vlasnika kuće kaže: 'rabbu-l-bejt', a za vlasnika mača: 'rabbu-s-sejf', i slično.

5) Riječ 'El-'Ālemin' množina je u genitivu od riječi 'El-'Ālem', a ona označava sve što postoji, izuzev Allaha Uzvišenog. To je u arapskom jeziku zbirna imenica koja nema jednine. Svjetovi su sva stvorenja i bića kako na nebesima tako i na Zemlji, na kopnu i moru. U tom smislu, ljudi predstavljaju svijet; džini predstavljaju svijet; meleci predstavljaju svijet;... Bišr b. Ammare, sa svojim lancem prenosilaca, navodi od Ibn Abbasa da je rekao da 'El-hamdu lillahi rabbi-l-alemin' znači: "Hvala Allahu Kojem pripadaju sva stvorenja na nebesima i Zemlji, u njima i između njih, sve za što znamo i što ne znamo!" Ako nekada čujemo da neko uči: "meliki jevmi-d-din", umjesto "maliki jevmi-d-din", trebamo znati da je to ispravno i da oba načina učenja (kiraeta) spadaju u sedam mutevatir-kiraeta (a to su načini učenja Kur'ana koji su do nas preneseni neprekinutim nizom prenosilaca, i čiji je broj toliki da odagnava bilo kakvu sumnju u vjerodostojnost). Pored toga, i riječ 'mulk / vlast', koja je poznata sa dammom na "mimu", može se čitati kao 'milk', tj. sa kesrom na "mimu" i sukunom na "lamu". Allahova vlast ne odnosi se samo na Sudnji dan, već i na ovaj svijet. Na to ukazuje drugi ajet ove sure koji kaže da je On – Gospodar svih svjetova; a u to spadaju i ovaj i budući svijet (ahiret). Ovdje je riječ 'Malik / Vladar, Posjednik' pridodana uz sintagmu 'Dan suda' (tj. Sudnji dan), budući da toga dana niko neće moći polagati pravo na bilo što mimo Allaha Uzvišenog, kao što niko neće moći ni govoriti bez Njegove dozvole. (O tome govori 38. ajet iz 78. sure) Ed-Dahhak prenosi od Ibn-Abbasa da 'Maliki jevmi-d-din / Vladaru Dana suda' znači da toga dana niko neće imati vlast ni posjed kao što je imao na ovome svijetu.

Samo Tebi ibadet činimo i samo od Tebe pomoć molimo.[6] /4/ Uputi nas na Pravi put.[7] /5/ Na put onih kojima si blagodati podario.[8] /6/ A ne na put onih na koje se srdžba izlila, niti na put onih koji su zalutali.[9]" /7/

(2) El-Bekare – Krava
(Objavljena u Medini nakon sure El-Muṭaffifīn;ima 286 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-mīm.[10] /1/ Ova Knjiga, u koju nema sumnje, uputa je

---

Tako niko neće moći reći: "Ovo je moje, ili ovo ja posjedujem!" Naime, na Sudnjem danu, niko neće imati vlasti ni imetka. "Dan suda (Sudnji dan)" jeste Dan obračuna za sva stvorenja; to je Sudnji dan na kome će oni odgovarati za svoja djela. Za dobra djela će biti nagrađeni dobrim, a za loša i zla djela bit će kažnjeni, izuzev onih kojima Allah oprosti. Allahu naš, Ti si Onaj Koji prašta, Ti voliš praštanje, pa oprosti i nama!

6) Spojena zamjenica u riječi 'ijjake / samo Tebe' je u funkciji objekta koji je došao ispred glagola, a ima smisao preciznog određenja kojim se jasnije određuje namjera subjekta – i tako je izraz postao jasan. Prema tome, 'Ijjake na'budu / Samo Tebi ibadet činimo' znači: "Ne obožavamo nikog drugog osim Tebe; ne uzdamo se ni u koga drugog osim u Tebe", što predstavlja izraz vrhunca pokornosti.

7) Ovo je najpotpuniji postupak onoga koji moli; to je da najprije pohvali Onoga od Koga moli, a zatim uputi molbu za sebe i svoju braću vjernike, kao što je i kazano riječima: "Uputi nas na Pravi put!" Uputa (*el-Huda*) koju vjernik treba od Allaha moliti jeste uputa k Njegovom Šerijatu popraćena znanjem i djelovanjem. Uputa koja je popraćena samo znanjem je, ustvari, ukazivanje i objašnjavanje i ovome odgovara prijevod koji se uvriježio kod mnogih prevodilaca koji riječ 'el-Huda', 'hidaje' i slično, uvijek prevode kao ukazivanje na Pravi put, pokazivanje Pravog puta i slično. A uputa koja je popraćena znanjem i usvajanjem tog znanja i njegovim primjenjivanjem u praksi jeste uputa koju može dati samo Uzvišeni Allah. To je uputa na koju ukazuju mnogi kur'anski ajeti (v. El-Bekare, 272.; Eš-Šura, 52. i drugi ajeti). Dakle, od samog konteksta ajeta zavisi da li ćemo ovu riječ i njene izvedenice prevoditi kao 'uputa' i 'upućivanje', ili kao 'ukazivanje', 'pokazivanje', 'usmjeravanje' i slično. Što se tiče 'Siratu-l-mustekima', što se kod nas obično prevodi kao Pravi put, on označava put koji je prav i širok; to je put na kojem nema uzbrdica, nizbrdica, niti krivina.

8) Oni kojima je Allah podario Svoje blagodati spomenuti su u suri En-Nisa, 69. ajet, a to su: vjerovjesnici, istinoljubivi, šehidi i čestiti. Blagodat (ar. 'ni'am', množina riječi 'ni'me') jeste svako Allahovo dobročinstvo i darivanje ljudima, s tim što blagodati pomoću kojih se održava ljudski život Allah daje i vjernicima i nevjernicima, dok blagodati znanja, ispravnog vjerovanja i rada po tome, On daje samo vjernicima.

9) Oni na koje se Uzvišeni Allah srdi jesu oni koji znaju šta je Istina, ali je ne slijede. Oni koji su zalutali jesu oni koji su izgubilipravo znanje, pa ne nalaze puta k Istini. Sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je za prve (na koje se Allah srdi) rekao da su to Jevreji, a za druge (koji su zalutali) da su to kršćani.

10) Komentatori Kur'ana spominju razna mišljenja o tome što bi mogla značiti pojedinačna slova kojima počinje ova sura, kao i još neke druge kur'anske sure. Mnoga od tih tumačenja imaju tačan smisao; no, da bi se nešto kategorički tvrdilo, za to treba imati pouzdan argument iz Kur'ana ili sunneta. U svakom slučaju, ovi harfovi ukazuju na veličinu Kur'ana i njegovu nadnaravnost (*i'džaz*), a šta oni konkretno znače – pa, Allah Uzvišeni najbolje zna.

bogobojaznima;[11] /2/ onima koji u ono što je čulima nedokučivo[12] vjeruju i koji namaz[13] obavljaju i dijele[14] od onoga čime smo ih Mi opskrbili, /3/ i onima koji vjeruju u ono što je objavljeno tebi i što je objavljeno prije tebe[15], i koji u ahiret čvrsto vjeruju[16]. /4/ To su oni koji su pod Uputom[17] Gospodara svoga i to su oni koji su uspjeli. /5/ Onima koji ne vjeruju[18] doista je svejedno upozoravao ti njih ili ne

---

11) Riječ *bogobojazni* je ustaljeni prijevod riječ 'el-muttequn' na bosanski jezik. Mi ga kao takvog usvajamo, iako smatramo da on i svi drugi prijevodi na naš jezik nisu potpuni. No, komentatori Kur'ana kažu da ova riječ označava vjernike: one koji se pribojavaju Allahove kazne (ako bi propustili nešto što znaju da je ispravno); one koji se nadaju Njegovoj milosti (zbog toga što potvrđuju istinitost onoga što nam je od Njega došlo); one koji se pribojavaju širka i pokorni su Allahu; ili, one koji se boje onoga što je Allah učinio zabranjenim i izvršavaju ono što je On učinio obaveznim; ili, one koji se čuvaju velikih grijeha.

12) Iman (vjerovanje) predstavlja čin potvrđivanja onoga što spada u gajb riječju, djelom i uvjerenjem – i on se povećava i smanjuje. Riječ 'iman' (vjerovanje) je univerzalna riječ kojoj se izražava priznavanje Allaha, Njegovih Knjiga i poslanika, te potvrđivanje tog priznavanja djelom. Gajb je ono što je ljudskim čulima nedostupno, a tiče se Dženneta i Džehennema, i onoga što je spomenuto u Kur'anu. Gajb je vjerovanje u Allaha, Njegove meleke, Njegove Knjige, Njegove poslanike, Sudnji dan, Džennet i Džehennem, susret s Njim, život poslije smrti, proživljenje i slično.

13) Riječ 'namaz' je perzijskog porijekla i ustaljena je u jeziku muslimana s ovih područja, pa je i mi usvajamo kao prijevod riječi 'es-salah'. Inače, riječ 'es-salah' jezički označava dovu. U islamu, to je poseban vid obožavanja Allaha (ibadeta), a sastoji se od stajanja, učenja Kur'ana, ruku'a (pregibanja), sedžde (padanja ničice), skrušenosti i smirivanja nakon svakog pokreta, sjedenja na kome se izražava svjedočenje Allahove jednoće i izgovara salavat i blagosiljanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Namaz se obavlja u tačno određeno vrijeme uz uzimanje abdesta i ima svoje uvjete, te obavezne sastavne dijelove i neke dijelove koji su sunnet (to su dijelovi namaza od kojih ne zavisi njegova valjanost). Allah Uzvišeni naredio je namaz kao obavezu pet puta u toku dana i noći – i on je druga osnovna islamska dužnost.

14) Ovim se misli na dijeljenje sadake i zekata koje se prije svega odnosi na članove porodice, rodbinu i bližnje, a potom na druge. Ovaj vid trošenja materijalnih dobara mora biti samo u ime Allaha Uzvišenog, s ciljem izražavanja pokornosti Njemu, želje za nagradom i Njegovim zadovoljstvom, te iz bojazni od Njegove srdžbe i kazne, a ne zbog bilo čega drugog. Prema tome, ovdje se misli i na dobrovoljno i na obavezno materijalno davanje.

15) Ovo je obraćanje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. A ono što je njemu objavljeno jeste – Kur'an; vjernici potvrđuju istinitost Kur'ana, kao i to da su Tevrat, Zebur, Indžil, i druge manje objave i spisi, objavljeni prijašnjim Allahovim poslanicima.

16) Ahiret je dobio naziv budući da dolazi kao drugi svijet, nakon ovog našeg dunjalučkog života. Čvrsto uvjerenje je suprotno sumnji i vjernici nimalo ne sumnjaju u ahiret, proživljenje, Sudnji dan, Džennet, Džehennem, polaganje računa, vaganje djela...

17) Oni koji su opisani prije ovoga (opisani) su sa svjetlom, znanjem i razboritosti na istini i ispravnom putu, i oni su uspjeli na oba svijeta; postigli su ono što su tražili i spasili se od onoga od čega su bježali – a to je kazna.

18) Riječ *kufr* znači pokriti i zatamniti istinu i kafiri su oni koji pokrivaju i zatamnjuju istinu i ne vjeruju u ono što je objavljeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. Uzvišeni Allah zna da takvi neće vjerovati čak i kada im dođu ajeti i jasni znaci, i bez obzira da li ih on opominjao ili ne i to ovdje i potvrđuje. Ovaj ajet predstavlja jednu vrstu utjehe i rasterećenja za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pošto je on želio da svi ljudi budu vjernici i slijede ga na Pravom putu. Uzvišeni Allah ovdje mu saopćava da će biti vjernici samo oni za koje u vječnom Allahovom znanju stoji da će vjerovati u Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da im slijedi sreća i svako

upozoravao, oni ne vjeruju. /6/ Zapečatio[19] je Allah srca njihova i uši njihove, a na njihovim očima je koprena; njima pripada patnja golema. /7/ Ima ljudi[20] koji govore: "Vjerujemo u Allaha i Posljednji dan[21]", a oni nisu vjernici! /8/ Oni misle da varaju Allaha i one koji vjeruju, a nikog osim sebe oni ne varaju, ali ne osjećaju. /9/ U srcima njihovim je bolest[22] i Allah im povećava bolest. Njih čeka patnja bolna zbog toga što su lagali. /10/ Kada im se kaže: "Ne pravite nered[23] na Zemlji!", odgovaraju: "Mi samo red uspostavljamo!" /11/ Naprotiv! Oni su uistinu pravi smutljivci, ali to ne opažaju. /12/ Kada im se kaže: "Vjerujte kao što ovi ljudi vjeruju!", oni odgovaraju: "Zar da vjerujemo kao što maloumnici[24] vjeruju!?" A doista su oni maloumnici, ali to oni ne znaju! /13/ Kada susretnu one koji vjeruju, oni govore: "Vjerujemo!", a čim ostanu nasamo, sa šejtanima svojim,[25] govore: "Mi smo s vama. Mi se samo izrugujemo."[26] /14/ Allah se njima izruguje i – puštajući ih – pomaže im da u svojoj osionosti

---

dobro. Isto tako, zalutat će samo oni za koje u prethodnom Allahovom znanju stoji da će biti nevjernici i njima slijedi nesreća, da nas Allah sačuva. Stoga mu Uzvišeni Allah na drugom mjestu poručuje: "Ne žalosti se zbog njih, jer tvoje je samo da obznaniš."

19) U vezi s ovim ajetom Katade kaže: "Njima je zavladao šejtan s obzirom da su mu bili pokorni, pa im je Allah zapečatio srca i uši, a na oči im stavio koprene tako da ne vide, ne čuju, ne shvać aju, niti razumiju." To potvrđuju riječi Uzvišenog Allaha: "A kad oni skrenuše, Allah učini da i njihova srca skrenu." (61:5) Zatim riječi: "A Mi srca njihova i oči njihove preokrećemo, pa neć e vjerovati kao što nisu vjerovali ni prvi put, i ostavljamo ih da u zabludi svojoj smeteni lutaju." (6:110) Sličnih ajeta u Kur'anu ima mnogo, a u ovim ajetom se ukazuje na to da Uzvišeni Allah pečati srca i uspostavlja između njih i Pravog puta prepreku, što je adekvatna kazna za njihovu ustrajnost u neistini i ostavljanje istine, što je također izraz Njegove pravednosti.

20) To su munafici (licemjeri, dvoličnjaci), a licemjerje u osnovi znači prikrivanje zla i pokazivanje dobra. Licemjeri vjeruju da mogu prevariti Allaha, kao što varaju neke vjernike kada pred njima kažu da vjeruju, pa računaju da će te njihove riječi proći kod Allaha. Međutim, ako i uspiju obmanuti neke vjernike, Allaha sigurno neće, i u suštini oni sami sebe varaju jer će na Sudnjem danu osjetiti srdžbu Allahovu.

21) Posljednji dan počinje od momenta proživljenja i okupljanja ljudi na Mahšeru i poslije njega slijedi vječnost, ili, pak, počinje od trenutka kada dženetlije uđu u Džennet, a džehenemlije u Džehennem.

22) Bolest koja je u njihovim srcima jeste sumnja, licemjerje i prljavština kufra.

23) Nered (*fesad*) ovdje znači nevjerovanje, licemjerje, griješenje, prisnost i štićeništvo s nevjernicima, skretanje ljudi od vjerovanja u Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Kur'an... Uspostavljanje reda na Zemlji moguće je samo uz pokornost Uzvišenom Allahu.

24) Misle na ashabe (drugove) Allahovog Poslanika, sallalahu alejhi ve sellem.

25) Odnosno kada odu kod svojih pročelnika, prvaka i velikana među židovskim rabinima, idolopoklonicima i licemjerima.

26) Tj. sljedbenicima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

lutaju.[27] /15/ To su oni koji su zabludu uzeli umjesto Upute, ali im njihova trgovina neće donijeti dobiti, jer oni Uputu nisu slijedili. /16/ Oni su slični onome koji[28] potpali vatru, a kada ona osvijetli ono što oko njega je, Allah im oduzme svjetlo i ostavi ih u tminama, pa ništa ne vide. /17/ Gluhi, nijemi i slijepi su oni, pa ne mogu da se povrate![29] /18/ Ili su oni slični onima koji za vrijeme silnog pljuska s neba, uz tmine, grmljavinu i munje, zbog gromova stavljaju prste u uši bojeći se smrti. A Allah obuhvata nevjernike.[30] /19/ Munja samo što ih ne zaslijepi: kad god im osvijetli – oni krenu, a čim ih tami prepusti – zastanu! A da Allah hoće, On bi im oduzeo i sluh i vid. Allah, uistinu, sve može. /20/ O ljudi, ibadet činite[31] Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one prije vas, da biste

27) S obzirom da su se munafici ismijavali s vjernicima i izrugivali im se, Uzvišeni Allah im uzvraća istom mjerom i "izruguje im se". Njegovo izrugivanje nije kao ljudsko, a munaficima se On "izruguje" tako što im pokazuje Svoje propise o nepovredivosti njihove imovine i krvi jer javno ispoljavaju vjerovanje i svjedoče: "Nema boga osim Allaha; Muhammed je Allahov poslanik!", suprotno od onoga što im je pripremio na drugom svijetu (ahiretu), a to je kazna i teška patnja. Ovo je i mišljenje Ibn Džerira, budući da su spletke, varke i izrugivanje kroz igru i dokolicu, po mišljenju svih učenjaka, nespojive s Uzvišenim Allahom, ali su prihvatljive kao vid revanša i zadovoljavanja pravde putem nagrade, odnosno kazne. Njegovo podržavanja ili pomaganje munaficima da lutaju u svojoj obijesti, ogleda se u tom što ih još više pušta i daje im vremena da u tome tumaraju. A obijest (tugjan) ovdje označava njihovu zabludu i kufr (nevjerovanje), kako su to protumačili neki najpoznatiji komentatori.

28) Nakon što su dvoličnjaci odabrali zabludu umjesto Pravog puta, postali su poput čovjeka koji u noći naloži vatru kako bi mu ona osvijetlila okolinu, ali nakon što se ona ugasi čovjek ostane u tmini i ništa ne vidi. Zato on nije ustanju pronaći put. Isto tako. Licemjeri ne nalaze puta do vejre nakon što su je jednom napustili. Ono što je ineteresantno u ovom ajetu jeste to da se navodi primjer jednog čovjeka i upotrijebljena je odnosna zamjenica "ko" u jednini, dok se na kraju ajeta prelazi na odnosnu zamjenicu u množini "koji". O ovome postoji više tumačenja. Jedni komentatori kažu: Značenje koje se podrazumijeva jeste: Njihov slučaj je kao slučaj onih koji potpale vatru. Drugi kažu: Vatru potpaljuje jedan čovjek, a s njim je prisutna grupa ljudi. Treći kažu: Odnosna zamjenica "ko/koji" je upotrijebljena u jednini, ali je ovdje u značenju množine. Ibn Kesir kaže kako je ovdje napravljen prelaz iz jednine u množini, jer je to jasnije po izrazu i bolje dočarava tmine.

29) Ne mogu da se povrate na Pravi put, baš kao čovjek ne vidi puta nakon što mu se ugasilo svjetlo u mrkloj noći.

30) Ovo je primjer druge vrste licemjera kojima istina bude bjelodana i oni je jednom prihvate, a drugi put u nju sumnjaju. Takvima njihov oprez neće biti od koristi jer Uzvišeni Allah ih obuhvata Svojom moći i oni su pod Njegovom voljom i htijenjem.

31) Riječ 'ibadet' semantički je usko vezana za riječ 'zulle' koja znači: 'poniznost', 'podložnost', 'potčinjenost', 'pokornost'... Tako se, primjerice, kaže da je put utrt i dotjeran (*tariq mu'abbed*), da je deva poslušna (*be'ir mu'abbed*), odnosno, potčinjena i pokorna. Pojam 'ibadet' tako izražava savršenu ljubav, pokornost, odanost i strahopoštovanje. Zato smatramo da ne postoji samo jedna riječ u bosanskom jeziku koja bi obuhvatila sva ova značenja, a sama riječ 'ibadet' ukorijenjena je u govoru bosanskih muslimana, pa je kao takvu i ostavljamo. Upotrijebljene pojedinačno, riječi 'obožavanje', 'klanjanje' i 'pokoravanje' samo djelimično odražavaju značenja riječi 'ibadet'.

se uščuvali.[32] /21/ Koji vam je Zemlju posteljom, a nebo zdanjem učinio; Koji s neba spušta vodu i s njom izvodi plodove, opskrbu vašu. Zato ne pripisujte Allahu ortake, a vi znate.[33] /22/ A ako sumnjate u ono što smo Mi objavili robu Svome, sačinite vi jednu suru sličnu tome[34] i pozovite i svjedoke vaše, mimo Allaha, ako istinu govorite. /23/ Pa ako to ne učinite, a sigurno nećete učiniti, onda se čuvajte vatre čije će gorivo biti ljudi i kamenje; pripremljena je ona za nevjernike. /24/ A obraduj one koji vjeruju i dobra djela čine da njima pripadaju džennetske bašče kroz[35] koje rijeke teku! Kad god budu opskrbljeni kakvim plodom, reći će: "Ovim smo i prije bili opskrbljeni!" A bit će im davani samo njima slični! U njima će oni supruge očišćene[36] imati i oni će u njima vječno boraviti. /25/ Doista se Allah ne ustručava za primjer navesti komarca ili nešto iznad njega; oni koji vjeruju – pa oni znaju da je to Istina od Gospodara njihova; a oni koji ne vjeruju govore: "Šta to Allah hoće ovim primjerom?" Time On dā da mnogi u zabludu skrenu, a mnoge na Pravi put upućuje, a time na stranputicu skreće samo buntovnike;[37] /26/

---

32) Grijeha, višeboštva ili Allahove ljutnje i srdžbe.

33) A vi znate da je Allah pravi Stvoritelj, a božanstva nisu u stanju ništa učiniti. Pridruživati Allahu u ibadetu ortake i smatrati da postoji neko ili nešto što Mu je ravno – spada u najveći grijeh koji Allah neće oprostiti.

34) Sličnu nekoj kur'anskoj suri. Ovo je izazov koji je upućen nevjernicima i koji još uvijek stoji i kao takav će ostati do Sudnjeg dana. Naime, ako misle da je Kur'an nečije drugo djelo, a ne Allahovo, neka onda sastave makar jednu suru koja će jezički i stilski biti ravna kur'anskoj suri. To neće niko nikada moći, makar se s tom namjerom udružili svi ljudi, pjesnici, književnici i svi koje smatraju božanstvima. To u suštini i znači riječ "svjedoci" koja je upotrijebljena u ovom ajetu.

35) U Izvorniku je ovdje upotrijebljena riječ "ispod" (ar. *tahte*), a Ibn Kesir veli da to znači da rijeke teku ispod džennetskih stabala i stanova koji su uzdignuti. Smisao ajeta je da kroz džennetske bašče teku rijeke, pa je tako i prevedeno.

36) Supruge džennetlija bit će čiste od prljavštine, neugodnosti, grijeha, menstruacije, rađanja, fiziološke potrebe...

37) Ovaj ajet je objavljen nakon što su nevjernici rekli da je Allah uzvišeniji i veći od toga da navodi primjere, kao što su pčele, pauk, mravi i slično. Uzvišeni Allah zato kaže da On ne omalovažava ništa od Svojih stvorenja, pa makar se radilo o komarcu ili nečem još sitnijem ili krupnijem (*fema fevkaha* neki komentatori shvataju u značenju sitnije, a neki u značenju krupnije). U savremenom arapskom jeziku riječ *be'uda* označava komarca i većina komentatora Kur'ana uglavnom govori da se radi o poznatom insektu koji ljudima pije krv. Zbog ovoga, većina prevodilaca apriori prihvata da se ovdje radi o komarcu, a neki čak žestoko polemišu braneći svoj stav da se radi o komarcu i objašnjavaju s naučne strane o tome kakvo je stvorenje komarac. U nekim tefsirima se jasno spominje da se, ustvari, ovdje radi o stjenici. Na osnovu tih opisa ja sam bio bliži mišljenju da se radi o stjenici, ali nisam uspio sakupiti dovoljno argumenata, smještajući ovaj ajet u historijski i geografski kontekst, da se radi ili o jednom ili o drugom. S druge strane,

One koji krše obavezu prema Allahu nakon što je prihvaćena i prekidaju ono što je Allah naredio da se održava i nered na Zemlji prave; to su pravi gubitnici.[38] /27/ Kako ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili mrtvi pa vas je On oživio, zatim će vas usmrtiti, zatim ponovo oživiti, potom ćete Njemu biti vraćeni?! /28/ On je za vas sve na Zemlji stvorio, zatim se na nebo usmjerio,[39] i kao sedam nebesa ga uredio; On sve dobro zna. /29/ A kada Gospodar tvoj reče melecima: "Ja ću na Zemlji nasljednika – halifu[40] postaviti!", oni upitaše: "Zar ćeš na Zemlji postaviti onoga koji će na njoj nered širiti i krv prolijevati?! A mi Tebe veličamo hvalom i kako Tebi dolikuje štujemo." On reče: "Ja, doista, znam ono što vi ne znate."/30/

---

jednom sam na internetu pročitao kako su naučnici otkrili da na leđima komarca obitava neki sitni insekt, nevidljiv golim okom, što me je nagnalo na mišljenje da se ipak radi o komarcu, jer se u ajetu kaže "i ono što je iznad njega". Ako je ovo tačno onda smatram da se sigurno radi o komarcu, a ako nije, onda ne mogu sa sigurnošću tvrditi da se radi o jednom ili drugom. Za sada sam, ipak, riječ *be'uda* preveo riječju komarac. Ovim primjerom Allah povećava uputu vjernicima, a još više skreće u zabludu munafike zato što negiraju nešto što apriorno znaju. Uputa i zabluda su u osnovi od Allaha – i on svim ljudima pokazuje Pravi put (i ukazuje na njega). Oni koji ga slijede, upućeni su; a oni koji ga ne slijede, u zabludi su, i On ih pušta da u njoj lutaju. Riječ 'fasik' u arapskom jeziku označava nekoga ko je buntovan, ko odbija pokornost. Fasik obuhvata značenje nevjernika i grešnika, s tim što je neposluh, buntovnost nevjernika (kafira) veća od buntovnosti grešnika. Ibn Kesir smatra da se pod fasicima ovdje misli na kafire, a Allah opet najbolje zna.

38) Ovo su svojstva nevjernika i zato će oni na ahiretu biti u potpunom gubitku. Obaveza koja se ovdje spominje različito se tumači, a nekako najprihvatljivije tumačenje, čini nam se ono koje kaže da se ovdje misli na nevjernike, mušrike i munafike koji su trebali ispuniti obavezu vjerovanja u Allahovu jednoću na osnovu jasnih dokaza o tome da je samo On Gospodar, te na osnovu naredbi i zabrana, te neospornih mudžiza koje su imali poslanici. Kršenje onoga što je Allah naredio da se održava očituje se u njihovom nepriznavanju spomenutih jasnih dokaza i nepriznavanje poslanika i Objava iako su znali da je to istina. Isto tako, moguće je da se misli na sve što inače treba održavati i uspostavljati, kao što su rodbinske veze i dobri međuljudski odnosi.

39) Ibn Kesir uvažava ovu činjenicu i smatra da ovdje ovaj glagol ima značenje namjere i usmjeravanja. U tom smislu smo i preveli ovaj dio ajeta. Osim toga, iz ovog prijevoda razumije se i da je Uzvišeni Allah stvorio prvo Zemlju, pa onda nebo; iz drugačijeg prijevoda razumije se suprotno. Većina učenjaka smatra prvo tumačenje ispravnijim. Ibn Kesir smatra da ovdje glagol *isteva* upotrijebljen sa glagolom *ila* ima značenje namjere i usmjeravanja. U tom smislu smo i preveli ovaj dio ajeta. Osim toga, iz ovog prijevoda razumije se i da je Uzvišeni Allah stvorio prvo Zemlju, pa onda nebo; iz drugačijeg prijevoda razumije se suprotno, a i većina učenjaka smatra prvo tumačenje ispravnijim. Ovakav prijevod ovog ajeta odražava smisao koji iz njega razumije Ibn-Kesir. Način ili kakvoća tog usmjeravanja je nešto što samo Allah zna. U ovom kontekstu treba pogledati od 9. do 12. ajeta iz sure Es-Sedžde, iz čega će se, također, vidjeti da je Allah stvorio Zemlju prije nebesa. A 30. Ajet iz sure El-Enbija, u kojem stoji da su nebesa i Zemlja bili spojeni, može možda objasniti 11. ajet iz sure Fussilet: "Zatim se na nebo usmjerio dok je ono još maglina bilo..." Mudžahid kaže da je Allah stvorio Zemlju prije neba, a kada je stvorio Zemlju, iz nje je prokuhljao dim (maglina).

40) Ibn Kesir potpuno jasno tumači riječ halifa kao međusobni nasljednici. Dakle, Uzvišeni Allah govori melecima kako će na Zemlji stvoriti ljude koji će na njoj jedni druge nasljeđivati. Ako je to tako, onda je savim jasno da on ne prihvata sintagmu koja je i kod nas dosta uvriježena kako je čovjek Božiji namjesnik na Zemlji.

I pouči On Ādema svim imenima[41], a onda ih predoči melecima i reče: "Kažite Mi imena njihova, ako istinu govorite!" /31/ "Uzvišen si!"[42], rekoše oni, "mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio! Zasigurno si Ti Sveznajući i Mudri. "/32/ "O Ādeme", reče On, "saopći im njihova imena!" I kada im on saopći imena njihova, Allah reče: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono što pokazujete i što krijete?"/33/ A kad rekosmo melecima: "Sedždu učinite[43] Ādemu!", oni sedždu učiniše svi izuzev Iblīsa.[44] On ne htjede i uzoholi se, a nevjernik bio je. /34/ I Mi rekosmo: "O Ādeme, nastanite se ti i supruga tvoja u Džennetu i jedite u njemu gdje god želite, ali se ovome drvetu[45] ne približujte da ne budete među zulumćarima!"[46] /35/ Ali, šejtan ih navede na grijeh zbog tog drveta i izvede ih iz onoga u čemu su bili. "Siđite!",[47] rekosmo Mi. "Jedni

---

41) Imenima svih stvorenja; velikih i malih.

42) "Subhaneke" prevodimo kao "Uzvišen si Ti", jer subhanallah znači da je Allah čist od bilo kakvog nesavršenstva. Ovim se riječima Allah veliča i uzvisuje, a sve ostalo se izdvaja kao niže i manje od Njega.

43) Ovo padanje ničice (sedžda) bilo je iz počasti Ademu, alejhis-selam, i to je malecima naredio Uzvišeni Allah. Oni su to učinili iz pokornosti Allahu, s obzirom da je to čin izvršenja Njegove naredbe.

44) Ibn Kesir, između ostalog, navodi mišljenja da je Ibls bio prvak jedne grupe meleka poznate pod imenom Džin; da je bio čuvar Dženneta; da je imao vlast na zemaljskom nebu kao i na Zemlji i sl. Međutim, Ibn Džerir navodi lanac predanja od Hasana Basrija da je rekao: "Iblīs uopće nije bio melek ni jedan trenutak. On predstavlja osnov (pretka) džina, kao što je Adem osnov (predak) ljudi." Ovo je vjerodostojno (sahih) predanje od Hasana. Dakle, pošto je Allah naredio melecima da se poklone, što se odnosilo i na Iblīsa, koji je prije te neposlušnosti bio dobar Allahov rob, meleci su (izuzev Iblīsa) to učinili izražavajući pokornost Allahu. Iblīs je to odbio i, kao Allahov neprijatelj, uzoholio se zbog zavisti na počasti koju je Allah ukazao Ademu, rekavši: "Ja sam od vatre, a on je od zemlje!" Ova neposlušnost, čiji je neposredan uzrok oholost, predstavlja početak njegovih drugih pogrešaka, a u sahih-hadisu je navedeno: "U Džennet neće ući onaj u čijem srcu bude oholosti makar i koliko zrno gorušice!" Budući da su u srcu Iblīsa bili i oholost, i nevjerstvo, i tvrdoglavost (inad), bilo je nužno da se udalji i odstrani od Allahove milosti, tako da je on zbog svoje nepokornosti postao nevjernik.

45) Postoji više stavova mufessira o kojoj se vrsti drveta radilo, no to – smatra Ibn Kesir – nije navedeno ni u Kur'anu, a ni u vjerodostojnim hadisima, a znanje o tome nije nam neophodno u našaj vjeri.

46) Zulum je nasilje, nepravda, griješenje..., a zulumćari su oni koji čine nasilje. Nasilje može biti prema sebi, prema drugima i prema Uzvišenom Allahu. Širk je u Kur'anu označen kao najveći zulum. Riječi 'zulum', 'zulumćari', poznate su u bosanskom jeziku pa ih kao takve i ostavljamo u ovom Prijevodu. Adem i Hava su pogriješili i tako sami sebi nasilje učinili, a 23. ajet iz sure El-A'raf, govori da su to njih dvoje i priznali.

47) Većina učenjaka, kako kaže Ibn Kesir, smatra da je Džennet na nebesima, a ne na Zemlji, a i naredba "siđite" (ar. *ihbitu*), označava spuštanje s nečega što je više, na nešto što je ispod toga. O tome na koje su mjesto na Zemlji spušteni Adem i Hava može se reći slično onome što je rečeno za drvo.

drugima bit ćete neprijatelji. Do određenog vremena na Zemlji je vaše boravište i neko vrijeme uživanje." /36/ I Ādem primi neke riječi[48] od Gospodara svoga, pa mu On oprosti; On je, doista, stalni Primatelj pokajanja, Milostivi. /37/ Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od Mene će vam Uputa dolaziti, a oni koji[49] Uputu Moju budu slijedili, ničega se neće bojati, niti će za bilo čim tugovati." /38/ A oni koji ne budu vjerovali i dokaze i ajete[50] Naše budu poricali bit će stanovnici Vatre; u njoj će vječno ostati. /39/ O sinovi Isrāīlovi, sjetite se blagodati Mojih koje sam vam podario, i ispunite zavjet koji ste Mi dali, pa ću i Ja ispuniti Svoj zavjet koji sam vam dao![51] I samo od Mene strahujte! /40/ Vjerujte u ono što sam objavio potvrđujući da je istinito ono što vi imate i ne budite prvi koji u to ne vjeruju! Ne prodajite riječi Moje za bagatelnu cijenu i samo se Mene bojte!" /41/ I ne miješajte Istinu s neistinom, a i ne tajite Istinu, a vi je znate![52] /42/ Namaz obavljajte, zekat dajite i idite na rukū'[53] zajedno s onima koji na rukū' idu! /43/ Zar od drugih tražite da dobročinstvo čine dok pri tome sebe zaboravljate, a vi Knjigu čitate? Zar se opametiti nećete!? /44/ Tražite sebi pomoć u strpljenju i namazu. To je doista teško,

48) Uzvišeni Allah je nadahnuo Adema i Havu da priznaju svoj grijeh i da Ga zamole da im oprosti rekavši: "Gospodaru naš, mi sami sebi zulum učinili i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, bit ćemo, sigurno, izgubljeni." (El-A'raf, 23.)

49) Ovdje se radi o pogodbenoj (kauzalnoj) rečenici koja počinje zamjenicom „men" (ko), koja se koristi za ljude, te može označavati i jedninu i množinu. Ovdje se, pak, radi o množini.

50) Riječ 'ajet' (ar. *aje*, množina *ajat*) označava rečenica ili stavak iz Kur'ana, kao i dokaze Allahove opstojnosti. U nekom kontekstu u Kur'anu ova riječ znači i jedno i drugo, dok u nekim drugim kontekstima ona znači samo jedmo ili samo drugo. U ovom Prijevodu to smo nastojali uvažiti, pa smo u skladu s tim i prevodili ovi riječ.

51) Isrāīl je Jakūb sin Ishākov, a on je sin Ibrāhīmov, alejhius-selam. Isrāīl inače znači Allahov rob (Abdullah). Uzvišeni Allah traži od Isrāīlovih potomaka da se sjete Njegovih blagodati, te da Mu na tome budu zahvalni. Naime, On im je slao poslanike da im ukazuju na Pravi put, slao im Objave, spasio ih od faraona, spuštao im s neba hranu i davao da iz stijene izbije voda. Od njih je još tražio da ispune obećanje i obavezu koja je bila u Tevratu, a to je slijeđenje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Zauzvrat, Uzvišeni Allah im obećaje da će On ispuniti svoje obećanje, a da će ih za to nagraditi i grijeh im oprostiti.

52) Allah Uzvišeni zabranio je iskrivljavanje i prikrivanje istine, pa jevrejima naređuje da ne miješaju istinu s neistinom i da jasno pokažu šta je istina. A od Ibn Abbasa se prenosi: "Pod prikrivanjem istine ovdje se misli na ono što su židovi prikrivali o Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i onome što on donosi, iako je to bilo zapisano u prijašnjim Objavama i to oni znaju."

53) *Ruku'* je jedan od sastavnih dijelova namaza. Nakon što je Isrāīlovim potomcima naređeno da priznaju i vjeruju u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, naređeno im je i da obavljaju namaz i daju zekat i da namaz obavljaju onako kako ga vjernici-muslimani obavljaju. Ovdje je spomenut samo jedan dio namaza, i to ruku', ali se time mislilo na kompletan namaz.

osim poniznima, /45/ onima koji su uvjereni da će se sresti sa Gospodarom svojim i da će se Njemu vratiti. /46/ O sinovi Isrāīlovi! Sjetite se blagodati Mojih koje sam vam podario i što sam vas nad drugim svjetovima bio odlikovao.[54] /47/ I bojte se Dana kada niko ni za koga ništa neće moći učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvaćati, kada se ni od koga otkup neće primati i kada nikome niko neće u pomoć priteći. /48/ I kada smo vas izbavili od faraonovih ljudi koji su vas najgorim mukama mučili: mušku vam djecu klali, a žensku u životu ostavljali – to vam je bilo veliko iskušenje od Gospodara vašeg. /49/ I kada smo vam more rastavili i vas izbavili, a faraonove ljude – vi ste to gledali – potopili. /50/ I kada s Mūsāom, četrdeset noći, susret odredismo, vi ste, nakon što on ode, zulum čineći, tele za obožavanje prihvatili.[55] /51/ Potom smo vam, i poslije toga, oprostili, da biste zahvalni bili. /52/ I kada smo dali Mūsāu Knjigu i ono što razdvaja Istinu od neistine[56], da biste se pravim putem uputili.[57] /53/ I kada je Mūsā rekao narodu svome: "Narode moj, vi ste doista sebi zulum učinili prihvativši tele; zato se Stvoritelju svome pokajte i poubijajte se![58] To vam je kod vašeg Stvoritelja bolje, pa će vam pokajanje prihvatiti. Zaista je On stalni Primatelj pokajanja, Milostivi." /54/ I kada ste vi rekli: "Mūsā, mi ti nećemo vjerovati dok Allaha jasno ne vidimo!", / pa vas je strašna kazna[59] obuzela, a vi ste gledali. /55/ Zatim smo vas poslije smrti vaše oživili, da biste zahvalni bili. /56/ I od

54) Uzvišeni Allah je odlikovao Benu Isrāīl nad drugim narodima u vremenu u kojem su živjeli, tako što im je dao vlast, poslanike i Objave.

55) Oni su tim činom bili zulumćari jer su svoj ibadet usmjeravali na pogrešnu stranu.

56) Knjiga koja je data Mūsāu jeste Tevrat, i ona rastavlja istinu od neistine, mada postoji mišljenje da su znamanja koja su mu bila data, poput štapa, ono što razdvaja istinu od neistine.

57) U skladu s Tevratom koji je razdvajao istinu od neistine.

58) S obzirom da su Izraelćani učinili zulum time što su tele prihvatili kao božanstvo, Uzvišeni je objavio Mūsāu da njihovo pokajanje za širk treba da se sastoji u tome da se međusobno ubijaju ne mareći da li će ubiti oca ili sina. Na kraju je ubijeno sedamdeset hiljada ljudi, pa su se Mūsā i Izraelićani rastužili i Allah je objavio Mūsāu da se ne žalosti, jer oni koji su ubijeni, živi su kod Njega i opskrbljeni, a oni koji su ostali živi, njihovo je pokajanje On primio.

59) *Sā'ika* je udar strašnog krika ili vatre s neba. Time je kažnjeno sedamdeset ljudi koje je Mūsā odabrao da idu s njime na Sinaj zato što su tražili da vide Allaha očigledno, a to je nešto što na ovom svijetu nije nikome dopušteno. Na drugom svijetu vjernici će vidjeti svoga Gospodara; o tome postoje brojni hadisi koji kategorički ukazuju na to. Ovi ljudi su gledali dok ih je pogađalo to što ih je pogodilo, ili ih je Allah oživio jednog po jednog i jedni su gledali kako drugi ponovo postaju živi.

oblaka smo vam hladovinu načinili i mānu i prepelice vam slali. "Jedite lijepa jela, kojima vas opskrbljujemo!" Oni Nama nisu zulum nanijeli, nego su sami sebi zulum nanosili. /57/ I kada smo rekli: "Uđite u ovaj grad[60] i jedite što god hoćete! Na kapiju uđite klanjajući se i kažite: 'Oprost!'[61], pa ćemo vam oprostiti grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela dat ćemo i više." /58/ Onda su oni koji su zulum učinili zamijenili riječi drugim koje im nisu rečene, pa smo Mi na one koji su zulum učinili s neba kaznu spustili, zato što su buntovni bili. /59/ I kada je Mūsā za narod svoj vodu molio, Mi smo rekli: "Udari štapom svojim po kamenu!" Iz njega je dvanaest vrela provrelo, i svi ljudi su znali iz kojeg će vrela piti. "Jedite i pijte Allahovu opskrbu i ne činite zlo po Zemlji nered praveći." /60/ I kada ste rekli: "Mūsā, mi ne možemo više jednu te istu hranu jesti. Zato, moli za nas Gospodara svoga da nam podari od onoga što zemlja rađa: povrća i krastavaca, pšenice, leće i luka crvenog!" On je rekao: "Zar da ono što je bolje zamijenite onim što je lošije?! Idite u bilo koji grad,[62] imat ćete ono što tražite!" I poniženje i bijeda na njih padoše i Allahovu srdžbu oni na sebe navukoše, zato što u Allahove dokaze vjerovali nisu i što su vjerovjesnike bespravno ubijali, zato što su neposlušni bili i sve granice zla prelazili. /61/ One koji vjeruju, te one koji su bili židovi, kršćani i sabijci, a koji su vjerovali u Allaha i Posljednji dan i dobra djela činili – doista čeka nagrada od Gospodara njihova; za njih nema straha i oni neće tugovati.[63] /62/ I kada smo od

60) Najtačnije je da se radi o Bejtul-Makdisu.

61) Kada su Izraelćani izašli iz pustinje nakon što su njome lutali četrdeset godina, Uzvišeni Allah im je naredio da u Bejtul-Makdis uđu uz klanjanje, zahvaljujući tako Allahu na izbavljenju. Trebali su samo reći: "Oprost!" Odnosno, oprostmolimo od Gospodara za grijehe koje smo počinili. Allahu naš, grijehe nam oprosti. Međutim, oni su podrugljivo zamijenili riječi i umjesto da kažu: Oprost! (ar. hittatun), rekli su: Hintatun (pšenica), iskrivljujući tako Allahove riječi.

62) Neki komentatori kažu da se misli na Misr, tj. grad u kojem je bio faraon.

63) Uzvišeni upozorava da kod prethodnih zajednica ima također i dobra, ima onih koji su se pokoravali Allahovim naredbama onako kako je On, dž.š., zapovjedio, pa njima pripada lijepa nagrada. Tako će biti do Dana sudnjega. Jer svima onima koji su vjerovali u Allahovog poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prije nego se on pojavio ili ga slijedili nakon što se pojavio, pripada vječna sreća; za njih nema straha za budućnost na drugome svijetu, niti će se žalostiti zbog onoga što ostavljaju na ovome svijetu. "Oni koji vjeruju" su pripadnici Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, zajednice (ummeta), koja ima naziv "vjernici" zbog njihove velike vjere, i jakog uvjerenja, ali i zato što oni vjeruju u sve prošle vjerovjesnike i sve ono što je gajb: ono što je nevidljivo i ono što će se desiti na Sudnjem danu.

vas zavjet uzeli i brdo Tūr iznad vas podigli:[64] "Snažno prihvatite ono što smo vam dali i neka vam je na umu ono što je u Knjizi, da biste se sačuvali." /63/ Zatim ste odustali, i da nije bilo Allahove darežljivosti prema vama i milosti Njegove, vi biste, uistinu, među gubitnicima bili. /64/ Vama je poznato šta se dogodilo onima od vas koji subotu oskrnavili,[65] pa smo im Mi rekli: "Budite majmuni prezreni!" /65/ To naselje smo učinili opomenom obližnjim naseljima, a poukom za bogobojazne. /66/ I kada Mūsā reče narodu svome: "Allah vam, doista, naređuje da kravu zakoljete", oni upitaše: "Zbijaš li to ti s nama šalu?", a on reče: "Allahu se utječem od toga da neznalica budem!" /67/ Oni rekoše: "Moli za nas Gospodara svoga da nam objasni koje dobi ona treba biti!" "On kaže", odgovori on, "da krava ne smije biti ni stara, ni mlada, nego između toga, srednje dobi, pa učinite to što se od vas traži!" /68/ "Zamoli za nas Gospodara svoga", rekoše oni, "da nam objasni kakve boje treba biti!" "On kaže", reče on, "da treba biti svijetložute boje, da se svidi onima koji je vide." /69/ "Moli za nas Gospodara svoga", rekoše oni, "da nam objasni kakva još treba biti, jer nama krave izgledaju slične, a mi ćemo nju, ako Allah htjedne, sigurno pronaći." /70/ "On kaže", reče on, "da krava ne smije biti iscrpljena oranjem zemlje i natapanjem usjeva; treba biti bez ikakve mahane i biljega." "E, sad si kazao istinu!", rekoše oni, pa je zaklaše, i jedva to učiniše. /71/ I kada ste jednog čovjeka ubili, pa se o njemu prepirati počeli, Allah je dao da iziđe na vidjelo ono što ste bili sakrili. /72/ Pa smo Mi rekli: "Udarite ga jednim

64) Uzvišeni Allah podsjeća Izraelćane na sporazum i obaveze koje su prihvatili, da slijede Tevrat s vjerom u Jednog Boga (*et-tevhid*) i propisima u skladu s tim. Ali, pošto su oni odbili pokoriti se Njegovoj naredbi, Allah je naredio brdu da se digne iznad njih, tako da ih je prekrilo poput sjenke. Oni su mislili da će pasti na njih, pa su pali na sedždu jednom polovinom čela, dok su drugim okom gledali gore kajući se Allahu. Zatim je Allah odmaknuo od njih brdo, a oni su nakon toga opet odustali i prekršili obavezu koju su Allahu dali. Međutim, da nije Allahovog dobročinstva nakon što su se pokajali, te slanja Njegovih vjerovjesnika i poslanika, oni bi ovim svojim kršenjem zavjeta bili sigurno gubitnici i na ovom i na drugom svijetu.

65) Uzvišeni Allah upozorava idove na kaznu koja je zadesila stanovnike Ejle koji su prekršili Allahovu naredbu da se subotom ne radi, pa su se koristili varkom da love ribu koja je dolazila samo subotom. Postavljali su udice, mreže i ograđivali jezerca iz kojih ribe ne bi mogle izaći, pa su dolazili navečer i uzimali te ribe smatrajući da se ribolov nije desio u subotu. Zato ih je Allah pretvorio u majmune i tako su ostali tri dana, nakon čega su pomrli.

njezinim dijelom!"[66] I eto, tako Allah mrtve vraća u život i pruža vam dokaze Svoje, da biste shvatili. /73/ Ali su srca vaša, poslije toga, postala tvrda kao kamen ili još tvrđa. A ima kamenja iz kojega rijeke izbijaju; ima ga koje puca i iz kojeg izlazi voda; a ima, doista, i onoga koje se iz straha od Allaha ruši.[67] A Allah ne zanemaruje ono što vi radite. /74/ Zar vi žudite da vam oni vjeruju, a neki od njih su Allahov govor slušali, a zatim bi ga, nakon što su ga shvatili, svjesno iskrivljavali? /75/ Kada sretnu one koji vjeruju, oni govore: "Mi vjerujemo!", a čim se osame jedni s drugima, kažu: "Zar ćete im kazivati ono što je Allah vama objavio, pa da im to bude dokaz protiv vas pred Gospodarom vašim? Zar se nećete opametiti?!" /76/ A zar oni ne znaju da Allah zna i ono što kriju i ono što pokazuju?! /77/ Neki od njih su nepismeni i ne poznaju Knjigu,[68] nego samo gatke. Oni samo izmišljaju. /78/ A teško onima koji svojim rukama pišu knjigu, a zatim govore: "Ovo je od Allaha", da bi to za malu vrijednost prodali. I teško njima zbog onoga što ruke njihove pišu, i teško njima što na taj način zarađuju! /79/ Oni govore: "Vatra nas neće doticati više od nekoliko dana."[69] Reci: "Da li ste za to od Allaha dobili obećanje, jer Allah neće prekršiti Svoje obećanje, ili na Allaha iznosite ono što ne znate?!" /80/ A nije tako! Jer oni koji budu zlo činili i grijesi ih njihovi budu sa svih strana skolili, stanovnici Vatre oni bit će i u njoj će vječno ostati. /81/

---

66) Među Izraelćanima se desilo ubistvo, pa im je Mūsā, alejhis-selam, rekao kako im Allah naređuje da zakolju bilo kakvu, odnosno najslabiju kravu. Međutim, oni su cjepidlačili, pa im je Allah onda naredio da zakolju kravu koju je teško naći. Kada su je na kraju našli, opet su odugovlačili i jedva su je zaklali. Potom im je naređeno da ubijenog čovjeka udare jednim dijelom krave, a taj dio nije preciziran ni u Kur'anu, a ni u sunnetu, pa ga je Allah oživio i on je rekao ime ubice. Ovim je Allah pokazao Svoju moć da proživi mrtve i ovaj slučaj učinio dokazom da se na kraju sve Njemu vraća.

67) Mudžahid je rekao: "Svaki kamen iz kojeg izbije voda ili koji se rascijepi od vode ili koji se strovali s vrha brda, to čini iz straha od Allaha; o tome je objavljen kur'anski ajet."

68) Neki sljedbenici prijašnjih Objava su nepismeni i ne znaju šta se nalazi u Allahovoj Knjizi, nego samo nagađaju i izmišljaju. Oni vjerovjesništvo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaju kao pretpostavku. Osim ovih, postojala je i druga grupa jevreja, a to su njihovi rabini koji su sami pisali i dopisivali u Allahovu knjigu i za to izvlačili neznatnu materijalnu korist i ljude odveli u zabludu.

69) Židovi su tvrdili da ih džehennemska vatra neće ni dotaći više od onoliko dana, a to je sedam dana: za svakih hiljadu godina na dunjaluku, jedan dan u vatri. Ili da ih neće doticati Vatra onoliko koliko su oni tele obožavali, a to je samo četrdeset dana. Na to im Allah odgovara pitanjem: "Da li ste za to od Allaha dobili obećanje?" Jer, ako im je Allah dao obećanje, On ga neće prekršiti. Međutim, pošto se to zasigurno nije dogodilo, oni na Allaha iznose laži i izmišljotine.

A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili, oni će stanovnici Dženneta biti; u njemu će vječno boraviti. /82/ I kada smo od sinova Isrāīlovih zavjet uzeli da ćete jedino Allahu u ibadetu biti, i roditeljima, i bližnjima, i siročadi, i siromasima dobročinstvo činiti, a ljudima lijepe riječi govoriti; i namaz obavljati i zekat davati, vi ste se poslije, izuzev nekolicine, okrećući se od toga udaljili. /83/ I kada smo od vas zavjet uzeli da krv jedni drugima nećete prolijevati i da jedni druge iz domova vaših nećete izgoniti, vi ste to onda, prihvatili i tome svjedoci bili. /84/ Nakon toga, vi ipak jedni druge ubijate, a pojedine od vas i iz zavičaja njihovog istjerujete, pomažući se protiv njih, uz grijeh i nasilje, pa ako vam kao sužnji dođu, vi ih otkupljujete. A zabranjeno vam je da ih izgonite! Zar vi u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi negirate?! Nikakve kazne za one od vas koji tako čine, sem poniženja na ovome svijetu, neće biti, a na Kijametskom danu bit će stavljeni na muke najteže! Allah, doista, nije nemaran prema onome što vi radite. /85/ To su oni koji su život na ovome svijetu uzeli u zamjenu za ahiret; zato im patnja olakšana neće biti, niti će im se u pomoć priteći. /86/ I Mi smo Mūsāu Knjigu dali i, poslije njega, jednog za drugim, poslanike smo slali. I Īsāu, sinu Merjeminom, jasne smo dokaze dali i Duhom Blagoslovljenim[70] ga pomogli. I kad god vam je koji poslanik donio ono što nije godilo dušama vašim, vi ste se uzoholili, pa ste neke u laž ugonili, a neke ubijali. /87/ Oni govore: "Naša srca su u omotu; puna su!"[71] A nije tako, nego je Allah njih prokleo zbog nevjerovanja njihova, a malo je njih koji vjeruju. /88/ A kada im od Allaha dōđe Knjiga koja potvrđuje istinitost onoga što oni imaju – a još otprije su pomoć protiv nevjernika molili – kada im dōđe ono što im je poznato, oni to negiraše. Pa neka Allahovo prokletstvo stigne nevjernike! /89/ Jadno je to za što su se prodali: da negiraju ono što Allah objavljuje, zbog zlobe što Allah spušta Svoju darežljivost kome On hoće od Svojih robova; pa su na sebe gnjev za gnjevom navlačili!

70) Rūhul-kudusom, tj. Džibrilom.

71) Oni govore za svoja srca da su u omotu (u ljusci), tj. da su napunjena prethodno dobijenim znanjem, pa u njima nema prostora za ono što donosiš ti, Muhammede. Ona su poput zatvorenih i zapečaćenih komora, pa u njih ne može doći ništa od onoga što ti kažeš.

A nevjernicima pripada patnja ponižavajuća![72] /90/ A kada im se kaže: "Vjerujte u ono što Allah objavljuje!", oni odgovaraju: "Mi vjerujemo samo u ono što je nama objavljeno", i neće da vjeruju u ono što se objavljuje poslije, a to je Istina, koja potvrđuje da je istinito i ono što oni imaju. Reci: "Pa zašto ste još ranije Allahove vjerovjesnike ubijali, ako ste vjernici bili?!" /91/ I Mūsā vam je jasne dokaze bio donio, pa ste, ipak, nakon što on ode, zulum čineći, tele za obožavanje prihvatili. /92/ I kada smo od vas vaš zavjet primili i brdo Tūr iznad vas podigli: "Čvrsto prihvatite ono što vam dajemo i slušajte!", oni su odgovorili: "Čujemo, ali poslušati nećemo!", jer srca su njihova, zbog nevjerovanja, nadojena teletom bila. Reci: "Ružno je to na što vas vaše vjerovanje navodi, ako ste vi uopće vjernici." /93/ Reci: "Ako je kod Allaha Džennet osiguran samo za vas, mimo ostalog svijeta, onda vi smrt poželite, ako istinu govorite?!" /94/ A oni je neće nikada poželjeti zbog onoga što čine, a Allah dobro zna zulumćare. /95/ I vidjet ćeš sigurno da više žude za životom od drugih ljudi, pa čak i od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju; svaki od njih volio bi poživjeti hiljadu godina, mada ga to, i kada bi toliko dugo živio, ne bi od kazne udaljilo. A Allah dobro vidi ono što oni rade. /96/ Reci: "Ko je neprijatelj Džibrīlu, neka zna da on Allahovom dozvolom tebi na srce stavlja Kur'an potvrđujući istinitost onoga otprije, kao putokaz i radosnu vijest vjernicima." /97/ Ko je neprijatelj Allahu, melecima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrīlu i Mīkālu[73] – pa, Allah je, doista, neprijatelj onima koji ne vjeruju![74]/98/ A Mi tebi ajete – jasne dokaze[75]

---

72) Azab (patnja) nije ta koja ponižava, već je Uzvišeni Allah koji će ih poniziti zbog njihovog kufra. Gledano jezički, pridodavanje ponižavanja azabu je poput pridodavanja postupaka njihovim uzrocima.

73) Mikāl je drugo ime za meleka Mikaila.

74) Iz ovog ajeta se jasno saznaje da je nevjernik (kafir) onaj ko vjeruje samo u neke poslanike, dok druge negira.

75) Tj. Muhammede, Mi smo ti objavili jasne dokaze koji potvrđuju tvoje poslanstvo; to su tajne i izvješća o židovima koje sadrži Kur'an i koje nije znao niko osim njihovih svećenika i učenjaka, kao i iskrivljavanjima Tevrata koja su učinili oni, kako oni od ranije, tako i danas. Allah je upoznao Svog vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, o svemu tome, tako da mu židovi nisu postavili nijedno pitanje u vezi sa Tevratom, a da mu Allah to nije objavio kako bi im odgovorio. Uvidjevši to, oni su govorili: "On zna bolje od nas ono što nam je Allah objavio!" Ovi jasni dokazi obavezni su za svakoga sa zdravom pameću i oni potvrđuju da je ono što je

objavljujemo, u koje jedino buntovni neće vjerovati. /99/ Zar svaki put kada neku obavezu preuzmu, neka njihova skupina je odbaci?! Štaviše, većina ih ne vjeruje. /100/ A kada im je od Allaha Poslanik[76] došao, potvrđujući da je istinito ono što već imaju, dio onih kojima je Knjiga data za leđa svoja Allahovu Knjigu su odbacili, kao da oni ne znaju. /101/ I povedoše se za onim što su šejtani o Sulejmānovoj vladavini lažno kazivali.[77] A Sulejmān nije bio nevjernik, nego šejtani, Hārūt i Mārūt, nisu vjerovali, podučavajući vradžbini ljude u Babilonu. A to nije objavljeno dvojici meleka.[78] Njih dvojica nikoga nisu učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, a ti nemoj biti nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali oni nisu mogli nikome bez Allahove dozvole nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega koristi neće imati, iako su znali da onaj ko to sebi u zamjenu za vjerovanje kupi, na ahiretu nikakvog udjela neće imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo oni to znali! /102/ A da

---

donio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, istinito i da ga tome nije poučio niko od ljudi. Pogotovu što se kod njih znalo da je on nepismen i da nije znao čitati Knjigu. Nema sumnje da su ovi jasni ajeti bili dokaz protiv njih, iako su oni to negirali i nisu vjerovali.

76) Kada je došao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jedna skupina židova odbacila je Knjigu koju su imali, jer je u njoj bio navještaj njegovog dolaska. Oni su ostavili svoju Knjigu kao da ništa o tome ne znaju. Čak su umjesto toga počeli učiti magiju i sihr i uspjeli su omađijati i samog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, postavivši dlake i još neke tvari u jedan bunar.

77) Nakon što su židovi ostavili ono što je bilo u njihovoj Knjizi i suprotstavili se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, počeli su slijediti ono što su im govorili šejtani, odnosno ono što su im lažno prenosili, saopćavali i isticali o vladavini Sulejmāna, alejhis-selam.

78) Naime, židovi su smatrali da su Džebrail i Mikail donijeli vradžbine Sulejmānu, alejhis-selam, pa Uzvišeni Allah saopćava da to nije istina, da je Sulejmān, alejhis-selam, čist od vradžbina koje mu pripisuju i da su, ustvari, vradžbine djelo šejtana. Isto tako, to nije bilo spušteno dvojici meleka. Ovakvo shvatanje ovog ajeta koje zastupa Kurtubi, a usvaja ga Ibn Kesir i u tom smislu smo i preveli ovaj ajet. Pažljiv čitatelj će primijetiti da se dosadašnji prijevodi unekoliko razlikuju od ovog, a razlika je nastala zbog različitih komentara. Ovdje nam se dopada odgovor Kasima b. Muhammeda jednom čovjeku koji ga je upitao da li je smisao ajeta: "Njih dvojica podučavaju ljude onom što im je spušteno, ili podučavaju ljude nečemu što im nije spušteno?" Naime, on je odgovorio: "Nije me briga šta je od toga dvoga." Hoće da kaže da on vjeruje u ajet u svakom slučaju. Dakle, Ibn Kesir, povodeći se za Kurtubijem, smatra da su Harut i Marut bili šejtani, a čestica „ma" je ovdje negacijska, a ne odnosna (tj. nije u značenju"koji"). Drugo mišljenje koje navode komentatori glasi da su Harut i Marut dva čovjeka, i oni su u ajetu u funkciji apozicije u odnosu na riječ „en-nas" (ljudi), te da u ajetu postoji inverzija. Tako bi prijevod ajeta glasio: „A Sulejman nije bio nevjernik, niti je Allah spustio vradžbinu dvojici meleka, nego šejtani nisu vjerovali, podučavajući ljude, Haruta i Maruta, vradžbini u Babilonu..." Treće tumačenje govori da su Harut i Marut bili meleki, a čestica „ma" je odnosna zamjenica. Shodno ovom tumačenju, prijevod bi glasio: „A Sulejman nije bio nevjernik, nego šejtani nisu vjerovali, podučavajući ljude u Babilonu vradžbini i onome što je objavljeno dvojici meleka, Harutu i Marutu..."

su oni vjerovali i čuvali se,[79] pa sigurno nagrada od Allaha bolja je – samo da su to oni znali! /103/ O vi koji vjerujete, ne govorite: "Čuvaj nas!", nego recite "Pazi nas!" i slušajte.[80] A nevjernicima bolna patnja pripada. /104/ Oni kojima je data Knjiga koji ne vjeruju, a ni oni koji Allahu druge u obožavanju pridružuju, ne vole da se vama od Gospodara vašeg bilo kakvo dobro objavi. Allah Svojom milošću odlikuje koga hoće, i Allah je posjednik obilja velikog. /105/ Koji god ajet promijenimo, ili ga zaboravu prepustimo, Mi bolji od njega ili sličan njemu donesemo.[81] Zar ti ne znaš da Allah nad svime ima moć?! /106/ Zar ti ne znaš da Allahu pripada vlast i na nebesima i na Zemlji i da, osim Allaha, ni zaštitnika ni pomagača nemate?! /107/ Zar da tražite od svog poslanika, kao što su prije od Mūsāa tražili?! A ko vjerovanje zamijeni nevjerovanjem, taj je s Pravog puta zalutao. /108/ Mnogi sljedbenici Knjige voljeli bi, iz lične zlobe svoje, da vas, nakon vašeg vjerovanja, vrate u nevjernike, nakon što im je Istina jasnom postala. Ali, vi oprostite i preko toga pređite, dok Allah Svoju odluku ne donese. Allah, doista, nad svime ima moć. /109/ I namaz obavljajte i zekat dajite, a dobro koje za sebe date, naći ćete kod Allaha. Allah, doista, dobro vidi šta vi radite. /110/ Oni govore: "U Džennet neće ući niko osim onoga ko bude židov ili kršćanin!" To su puste želje njihove. Reci: "Dajte svoj dokaz, ako istinu govorite!" /111/ A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao i usto dobra djela činio, pripada nagrada kod Gospodara njegova; takvi se neće ničega bojati, niti će za bilo čim tugovati. /112/ Židovi govore: "Kršćani nisu ni na čemu!",[82] a kršćani kažu: "Židovi nisu ni

---

79) Da su oni vjerovali i čuvali se onoga što im je bilo zabranjeno, nagrada od Allaha bila bi im bolja od onoga što su odabrali.

80) Ovim ajetom Uzvišeni zabranjuje vjernicima da oponašaju nevjernike, a ajet se posebno odnosi na židove koji su na svaki način htjeli ismijati Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa su iskoristili priliku da upotrebljavaju riječ: 'Ra'ina', koja u arapskom jeziku znači: 'Čuvaj nas', a istovremeno je ona u jeziku židova imala pogrdno značenje.

81) Ajet govori o mogućnosti derogacije (dokidanja) ranijih šerijatskih propisa i njihovog zamjenjivanja s novim propisima. Islamski učenjaci su saglasni da je derogacija moguća, a nije moguća jedino kada su ajeti u formi izvješća, niti kada govore o tevhidu (Allahovoj jednoći). Židovi su negirali mogućnost derogiranja ajeta, kao što su negirali derogiranje propisa Tevrata, a negirali su i vjerovjesništvo Isa, alejhis-selam, i Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pa ih Allah obavještava da On sve može; zabraniti šta hoće, dozvoliti šta hoće.

82) Tj. nisu na Pravom putu, u ispravnoj vjeri. Tako su govorili jedni o drugima, iako su u svojim

na čemu!", a oni Knjigu čitaju. Tako gotovo istim riječima govore oni koji ne znaju.[83] Allah će im na Kijametskom danu presuditi u onome o čemu su se razilazili. /113/ Ima li većeg zulumćara od onoga koji brani da se u Allahovim mesdžidima ime Njegovo spominje i koji radi na tome da se oni opustoše?! Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze. Oni će na ovome svijetu poniženje doživjeti, a na drugom ih čeka kazna velika. /114/ Allahu pripadaju i istok i zapad; kuda god se okrenete, tamo je Allahovo lice.[84] Allah je, doista, neizmjerno darežljiv i Sveznajući. /115/ Nevjernici govore: "Allah je sebi dijete uzeo." Uzvišen neka je On! Naprotiv, Njemu pripada sve što je na nebesima i na Zemlji i Njemu se sve pokorava. /116/ On je Stvoritelj nebesa i Zemlje, a kada nešto odredi, On samo kaže: "Budi!" – i to biva. /117/ A oni koji ne znaju, govore: "Trebalo bi da Allah s nama razgovara, ili da nam kakav dokaz dođe!" Tako su gotovo istim riječima govorili i oni prije njih; srca su im slična! A Mi dokaze objašnjavamo ljudima koji čvrsto vjeruju. /118/ Mi smo te, zaista, poslali s Istinom,[85] kao obveseljitelja i upozoritelja, a ti nećeš biti pitan za one koji će u Džehennemu biti. /119/ Ni židovi, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne budeš slijedio vjeru njihovu. Reci: "Allahova Uputa jeste Prava uputa!" A ako bi se ti poveo za željama njihovim, nakon znanja koje si dobio, od Allaha te niko ne bi mogao zaštititi, niti pomoći ti. /120/ Oni kojima smo objavili Knjigu, pa je čitaju onako kako treba, to su oni koji u nju vjeruju. A oni koji u nju ne budu vjerovali, to su sigurni gubitnici. /121/ O sinovi Isrāīlovi, sjetite se

---

Knjigama čitali potvrdu poslanstva i Mūsāa i Isaa, alejhimas-selam, koje su međusobno negirali.

83) Oni koji ne znaju su najvjerovatnije Arapi koji su govorili: "Muhammed nije na pravom putu", iako ima mišljenja da se misli na narode koji su bili prije židova i kršćana, te da je ovo općenito i odnosi se na sve koji ne znaju.

84) Uzimajući u obzir Ibn Kesirovu ukupnu metodologiju u vezi s Allahovim imenima i atributima, smatramo da se u ovom ajetu pod riječju *vedžh*, koju inače neki komentatori tumače kao 'strana', misli na njeno pravo (osnovno) značenje, tj. 'Lice'. Prema tome, u bilo kojem pravcu da se ljudi okrenu, tamo je Allahovo lice, zato što On sve obuhvata. U slučaju da klanjač ne zna u kojem je pravcu Kaba, pa se u namazu okrenu u suprotnom pravcu, Allah je ispred njega, jer se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pouzdano prenosi da je rekao da je Allah u pravcu klanjača kada stane na namaz. (v. Buhari, br. 406; Muslim, br. 547) Treba znati da je Allahovo lice veličanstveno, plemenito i nije ga moguće opisati.

85) Tj. s islamom i nema sumnje da si ti Allahov poslanik, obveseljavaš ljude Džennetom i upozoravaš na Džehennem.

blagodati Mojih koje sam vam darovao, i da sam vas nad drugim svjetovima bio odlikovao. /122/ I bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ni od koga otkup neće primiti, kada nikome zagovor neće koristiti i kada im niko neće pomoći. /123/ I kada je Ibrāhīma Gospodar njegov s nekoliko riječi[86] na iskušenje stavio, pa ih je on potpuno izvršio, Allah je rekao: "Učinit ću da ti budeš ljudima vođa." On je upitao: "A i neki iz mog potomstva?" Odgovorio mu je: "Obećanje Moje ne obuhvata zulumćare!" /124/ I kada Mi Kabu učinismo utočištem i sigurnim mjestom za ljude: "Neka vam mjesto na kojem je Ibrāhīm stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati!" I Ibrāhīmu i Ismāīlu stavili smo u obavezu: "Kabu Moju vas dvojica očistite, za one koji je budu obilazili, za one koji u njoj budu boravili, i za one koji ruku' i sedždu budu činili." /125/ A kada je Ibrāhīm zamolio: "Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim boravištem i snabdij plodovima stanovnike njegove, one između njih koji budu u Allaha i Posljednji dan vjerovali!", On je rekao: "Onome koji ne bude vjerovao, dat ću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da u patnju vatrenu uđe. A užasno je to konačno odredište!" /126/ I dok su Ibrāhīm i Ismāīl temelje Kabe podizali, molili su: "Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući. /127/ Gospodaru naš, učini nas dvojicu muslimanima – Tebi predanim, a i u potomstvu našem neka bude zajednica Tebi predana,[87] pokaži nam obrede naše i oprosti nam! Ti si, doista, stalni Primatelj pokajanja, Milostivi! /128/ Gospodaru naš, pošalji među njih poslanika, jednoga od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati, Knjizi i mudrosti ih poučiti i očistiti ih! Ti si, doista, Silni i Mudri!" /129/ Ko drugi vjeru Ibrāhīmovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!? Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima. /130/ Kada je njemu Gospodar njegov rekao: "Predan budi!", on je

86) Tj. nekoliko naloga: zapovijedi i zabrana. Iako komentatori Kur'ana navode mnoga mišljenja o tome na koje se riječi misli u ovom ajetu, Taberi smatra da je moguća da sva ta tumačenja budu tačna, ali isto tako ne može se kategorički tvrditi ništa od toga zato što ne postoji vjerodostojno predanje koje bi istaklo neko od tih mišljenja.

87) Narod, zajednica. Neki kažu da ovdje njih dvojica misle na zajednicu Arapa. To podržava i Ibn Kesir, iako kaže da to ne isključuje i druge narode, jer Benu Israil su Ibrahimovi potomci.

odgovorio: "Ja sam predan Gospodaru svjetova." /131/ I Ibrāhīm je, kao i Jākūb, to zapovjedio sinovima svojim: "Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, i nipošto nemojte umrijeti drukčije nego kao muslimani." /132/ Da niste možda prisutni bili kada je Jākūbu smrtni čas došao?![88] Kad je on sinove svoje upitao: "Kome ćete poslije mene u ibadet činiti?" Odgovorili su: "Ibadet ćemo činiti Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrāhīma, Ismāīla i Ishāka, Bogu Jedinome! I mi se samo Njemu predajemo!" /133/ Taj je narod prošao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama što ste zaslužili, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. /134/ Oni govore: "Budite židovi, odnosno kršćani, bit ćete na Pravom putu!" Ti reci: "Ne, mi smo sljedbenici Ibrāhīma pravovjernika. On nije u višebošce spadao."/135/ Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrāhīmu, i Ismāīlu, i Ishāku, i Jākūbu, i potomcima,[89] i u ono što je dato Mūsāu i Īsāu, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima i mi smo Njemu predani." /136/ Pa, ako oni budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na Pravom su putu; a ako se okrenu, oni su onda raskol počinili. Allah će te sigurno od njih zaštititi. On je Svečujući i Sveznajući. /137/ "Allahovom vjerom se prožmite![90] A ko od Allaha može bolje vjerom prožeti?! Mi smo Njemu ibadet činimo." /138/ Reci: "Zar s nama o Allahu raspravljate, a On je i naš i vaš Gospodar! Nama pripadaju naša djela, a vama vaša djela! A mi smo prema Njemu iskreni." /139/ Kako možete govoriti da su Ibrāhīm, Ismāīl, Ishāk, Jākūb i potomci njegovi bili židovi ili kršćani? Reci: "Znate li bolje vi ili Allah?" Zar je iko veći zulumćar od onoga koji skriva svjedočanstvo Istine dobivene od Allaha! A Allah nije nemaran prema onome što vi radite. /140/ Taj je narod bio i

88) Ovim ajetom Uzvišeni postavlja pitanje onima koji tvrde da su Ibrāhīm i njegovi sinovi bili židovi, odnosno kršćani, da li su možda bili prisutni kada ja Jakūbu došla smrt pa znaju to što tvrde iz tog događaja. No, ako nisu bili prisutni onda oni izmišljaju.

89) Ebul-Alije, Er-Rebi' i Katade kažu da su *el-esbat* potomci Jakubovi, tačnije radi se o dvanaest ljudi. Svaki od njih je izrodio cijelu jednu zajednicu ljudi, pa su tako nazvani *el-esbat*. Riječ *es-sibt*, inače, označava veoma razgranato drvo. Ovdje se misli na narode iz Benu Israila.

90) U ovom ajetu se Allahova vjera – islam poredi s bojadisanjem platna, jer kako boja prožme platno tako i islam prožima čovjeka. Zato nam se naređuje da sebe i svoje porodice prožmemom islamom koji je naše obilježje po kojem smo prepoznatljivi.

nestao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama pripada ono što ste zaslužili; vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. /141/ Reći će neki ljudi kratke pameti: "Šta ih je odvratilo od kible[91] njihove, prema kojoj su se okretali?" Reci: "Allahu pripadaju i istok i zapad; On upućuje na Pravi put onoga koga On hoće." /142/ Tako smo vas učinili najboljom – zajednicom sredine, kako biste svjedočili o drugim ljudima, i kako bi Poslanik o vama svjedočio. I Mi smo promijenili kiblu prema kojoj si se okretao samo da bismo znali[92] one koji slijede Poslanika naspram onih koji ne vjeruju, jer to je doista teško bilo svima, izuzev onim koje je Allah uputio na Pravi put. Allah neće dozvoliti da propadne vjerovanje vaše – a doista je Allah prema ljudima milosrdan i milostiv. /143/ Mi vidimo kako okrećeš lice svoje prema nebu i Mi ćemo te sigurno okrenuti prema kibli koju ti želiš; pa, okreni lice svoje prema Časnoj džamiji![93] I gdje god bili, lice svoje okrenite prema njoj. Doista, oni kojima je data Knjiga znaju da je to istina od Gospodara njihova. A Allah nije nemaran prema onome šta oni rade. /144/ I kada bi ti onima kojima je data Knjiga sve dokaze donio, oni opet neće prihvatiti tvoju kiblu, kao što ni ti nećeš prihvatiti njihovu kiblu, niti će iko od njih prihvatiti kiblu drugoga. A ako bi se ti za njihovim željama poveo nakon što ti je došlo znanje, tada bi sigurno među zulumćarima bio. /145/ Oni kojima smo dali Knjigu poznaju njega – Poslanika kao što sinove svoje znaju, ali neki od njih doista svjesno istinu prikrivaju. /146/ Istina je od Gospodara tvoga, pa zato nikako ne budi od onih koji sumnjaju. /147/ Svako ima svoj pravac prema kojem se okreće, pa se natječite u dobru! Ma gdje bili, Allah će vas sve sabrati. Allah, doista, nad svime ima moć! /148/ I iz svakoga mjesta u koje dođeš, ti lice svoje u pravcu Časne džamije okreni; to je, doista, Istina od

91) Kibla je pravac u kojem se nalazi Kaba, a prema kojem se okreću muslimani u svojoj molitvi (namazu).

92) Znanje je jedno od svojstava Uzvišenog Allaha, ali ono nije kao znanje Njegovih stvorenja. Njegovo znanje je savršeno, dok je ljudsko znanje malo i manjkavo. Ovakvih ajeta ima nekoliko, a smisao ovog ajeta jeste da Allah oduvijek zna one koji će vjerovati, pa je promijenio kiblu kako bi se pokazalo, znalo i objelodanilo koji su to ljudi, te da se to znanje obistini na ovom svijetu.

93) Mesdžidi-haram je Časna džamija u Mekki, Kaba.

Gospodara tvoga; Allah nije nemaran prema onome što vi radite. /149/ I iz svakog mjesta u koje dođeš, ti lice svoje prema Časnoj džamiji okreni!; i gdje god se nalazili, vi lica svoja prema njoj okrećite, da vam ljudi ne bi imali šta prigovoriti, izuzev onih između njih koji zulum čine. Njih se ne bojte, nego se Mene bojte, da bih blagodat Svoju prema vama upotpunio i da biste na Pravom putu bili. /150/ Kao što vam Mi jednoga od vas kao poslanika poslasmo da vam ajete Naše kazuje, da vas očisti, da vas Knjizi i mudrosti pouči, i da vas ono što niste znali nauči – /151/ pa, sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjećati! I zahvaljujte Mi, a nemojte Mi nezahvalni biti![94] /152/ O vi koji vjerujete, tražite sebi pomoći u strpljivosti i namazu! Allah je, doista, uz strpljive. /153/ I ne kažite za one koji su na Allahovom putu poginuli: "Mrtvi su!" Ne, oni su živi, ali vi to ne opažate. /154/ Mi ćemo vas u iskušenje dovoditi, malo strahom i gladovanjem, te gubljenjem imetka, života i ljetine. A ti obraduj strpljive, /155/ one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: "Mi smo, doista, Allahovi i Njemu ćemo se, sigurno, vratiti." /156/ To su oni kojima pripadaju blagoslovi od Gospodara njihova i milost; oni su na Pravom putu. /157/ Safa i Merva su, doista, Allahova obredna mjesta. Zato onaj ko Kabu hodočasti ili umru obavi, ne čini nikakav prestup da se kreće između njih. A onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo, pa Allah je, doista, zahvalan i sve zna. /158/ One koji budu tajili jasne dokaze koje smo Mi objavili, i Pravi put nakon što smo ga u Knjizi ljudima označili, Allah će prokleti, a proklet će ih i oni koji proklinju. /159/ Izuzeti će biti samo oni koji se pokaju i poprave, i to javno ispolje; takvima ću Ja oprostiti, a Ja sam stalni Primatelj pokajanja, Milostivi. /160/ Doista, onima koji ne vjeruju i koji kao nevjernici umru, slijedi prokletstvo Allahovo, prokletstvo meleka i svih ljudi. /161/ U njemu će vječno ostati, a patnja njihova neće se smanjivati, niti će im se šta odlagati. /162/ A vaš Bog – jedan je Bog; nema boga osim Njega, Svemilosnog,

94) U ova dva ajeta Allah podsjeća vjernike na blagodati koje im je dao tako što im je kao poslanika poslao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Zato ih podstiče da Ga zauzvrat spominju i da Ga se sjećaju, pa će se i on njih sjećati i spominjati ih. Hasan Basri kaže da ajet znači: Sjećajte se Mene kroz ono što sam vam propisao, Ja ću se sjećati vas kroz ono na što sam se obavezao prema vama! Dakle, radi se o pogodbenoj rečenici.

Milostivog. /163/ U stvaranju nebesa i Zemlje, u smjeni noći i dana, u lađi koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude i u vodi koju Allah pušta s neba, pa tako u život vraća zemlju nakon zamrlosti njene, po kojoj je rasijao svakojaka živa bića, u usmjeravanju vjetrova i oblacima koji između neba i Zemlje lebde – ima, doista, znakova za one koji razumiju. /164/ Ima ljudi koji pored Allaha druge, kao takmace Njemu, prihvaćaju; vole ih kao što se Allah voli! Ali, oni koji vjeruju, još više Allaha vole! A da znaju oni koji su zulum činili – kada kaznu dožive, da će vidjeti da moć sva Allahu pripada i da Allah strahovito kažnjava. /165/ Kada se oni za kojim su se drugi povodili odreknu onih koji su ih slijedili i kaznu budu iskusili, i kada im se svi putevi spasa pokidaju, /166/ tada će sljedbenici njihovi reći: "Da nam je samo da se za trenutak vratimo, pa da se i mi njih odreknemo kao što su se oni nas odrekli!" Eto, tako će Allah njima pokazati pogubnim djela njihova i oni iz Vatre neće izlaziti. /167/ O ljudi, jedite od onoga što ima na Zemlji, što je dozvoljeno i lijepo, i ne slijedite šejtanove stope! On vam je, zaista, neprijatelj očevidni. /168/ On vas navraća na grijeh i razvrat,[95] i da o Allahu govorite ono što ne znate. /169/ A kada im se kaže: "Slijedite ono što je Allah objavio!" – oni odgovaraju: "Ne, nego ćemo slijediti ono na čemu smo naše pretke zatekli." Zar i onda kada im preci nisu ništa shvaćali, niti su na Pravom putu bili?! /170/ Oni koji ne vjeruju slični su onome koji viče, ali sam ne čuje ništa osim zov i zapomaganje; oni su gluhi, nijemi i slijepi i oni ništa ne shvaćaju. /171/ O vi koji vjerujete, jedite dobra kojim smo vas opskrbili i Allahu zahvaljujte, ako, doista, samo Njemu ibadet činite. /172/ On vam, doista, zabranjuje: strv, krv, svinjsko meso i ono što je prineseno kao žrtva u nečije drugo ime, a ne u Allahovo. A onome koji bude primoran, ne svojom voljom i ne pretjerujući, nije mu grijeh. Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /173/ Doista, oni koji taje ono što je Allah u Knjizi objavio i to prodaju za bagatelnu cijenu – oni u trbuhe svoje samo vatru trpaju; na Kijametskom danu Allah ih neće ni osloviti, niti ih očistiti; njima pripada patnja bolna.

---

95) A to je, prema mišljenju Ibn Kesira, blud (zinaluk).

/174/ To su oni koji umjesto Upute uzimaju zabludu, a umjesto oprosta patnju; kako li samo oni mogu da trpe Vatru?![96] /175/ To je tako, jer Allah je objavio Knjigu s Istinom,[97] a oni koji se o Knjizi razilaze doista su u raskolu velikom. /176/ Nije dobročinstvo u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu, nego je pravo dobročinstvo dobročinstvo onih koji vjeruju u Allaha, u ahiret, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, te onih koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima i siročadi, siromasima i putnicima namjernicima, prosjacima, i za otkup iz ropstva, i onih koji namaz obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, te onih koji su strpljivi u neimaštini i u bolesti, i za vrijeme borbe. To su oni koji su iskreni i oni su pravi bogobojaznici. /177/ O vi koji vjerujete! Propisuje vam se odmazda[98] za ubijene: slobodan za slobodnog, rob za roba, i žensko za žensko. A prema onome kome od njegovog brata bude nešto oprošteno, neka onaj ko prihvati otkup postupi pravedno, a i on neka njemu isplati lijepo i po propisu. To je olakšanje od Gospodara vašeg i milost. A ko nasilje i poslije toga izvrši, njemu slijedi bolna patnja. /178/ U odmazdi vam je život, o razumom obdareni, da biste se sačuvali. /179/ Kada neko od vas na samrti bude, pa ostavlja kakvo dobro,[99] propisano vam je da, na lijep i pravedan način,[100] roditeljima i bližnjima oporuku učinite, što je obaveza bogobojaznih.[101] /180/ Ko god to zamijeni nakon što je čuo kako glasi, grijeh za to pada na one koji to mijenjaju. A Allah je, doista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna./181/ Pa ko se boji pogreške ili griješnog postupka oporučioca, pa to valjano između onih kojih se

---

96) Ovim se ukazuje na to da će džehennemska vatra biti žestoka, a oni koji vide Džehenemlije u tom stanju čudit će se kako uopće mogu da trpe takvu vatru.

97) Nema nikakve sumnje u to da je Kur'an – objava Uzvišenog Allaha.

98) Odmazda (kisas) je isstitucija koju sprovode vlasti u islamskoj državi, a ne pojedinci. Inače, ona bi prešla u osvetu.

99) Tj. imetak.

100) Pravedno, bez zakidanja nasljednika, ali i bez pretjerivanja. Oporuka se može ticati samo jedne trećine imetka, nikako više.

101) Ibn Kesir veli da je prije objavljivanja ajeta o naslijeđu, moglo se oporučivati roditeljima i rodbini, što je – prema ispravnijem stavu – bilo obavezno. Međutim, to je derogirao ajet koji govori o tačno određenim nasljednim dijelovima, koji je učinio nasljedstvo obavezom od Allaha onima koji su spomenuti u odredbama o nasljedstvu bez oporuke i ne zavisi od želje oporučioca.

oporuka tiče popravi, nije zgriješio.[102] Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /182/ O vi koji vjerujete! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se uščuvali, /183/ određen broj dana; a onome od vas koji je bolestan ili na putu bude, toliko drugih dana. Onima koji ga teško podnose, otkup je da siromaha nahrane. A ko drage volje da više, za njega je bolje. A bolje vam je da postite, da znate. /184/ U ramazanu je počelo objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima, jasan dokaz Pravog puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka posti, a ko bolestan bude ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti. Allah hoće da vam olakša, a ne da teškoće imate, da određeni broj dana ispunite i da Allaha veličate jer vas je uputio, te da zahvalni budete. /185/ A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli. Zato, neka se i oni Meni odazovu i neka vjeruju u Mene, kako bi ispravnim putem krenuli. /186/ Dozvoljava vam se da u noćima posta imate odnos sa ženama vašim; one su odjeća vaša, a vi ste odjeća njihova; Allah zna da ste sami sebe varali,[103] pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam; zato se sada sastajte s njima i žudite za onim što vam je Allah odredio; jedite i pijte sve dok budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore,[104] a potom upotpunite post, do noći; sa ženama ne općite dok ste u itikafu u džamijama; to su Allahove granice i ne približujte im se; tako Allah u ajetima Svojim obznanjuje propise ljudima, kako bi se uščuvali. /187/ Ne jedite imovinu jedni drugih na nepošten način i ne sporite se zbog nje pred sudijama kako biste s grijehom, i znajući to,[105] dio imovine drugih ljudi pojeli. /188/ Pitaju te o mlađacima. Reci: "Oni su ljudima oznake za

---

102) Onaj ko se boji, odnosno zna, da je oporučilac nenamjerno ili namjerno postupio nepravedno pri oporučivanju, što bi ga vodilo u grijeh, pa popravi problem u oporuci na način koji je najbliži nakani oporučioca i Šerijata, taj nije griješan za taj svoj postupak.

103) Ovo je olakšica muslimanima od Allaha Uzvišenog, te ukidanje onoga što je bilo prije islama, kada je bilo dozvoljeno da čovjek, nakon što iftari, jede, pije i sastaje se sa ženom do jacije, ili zaspi prije toga, a nakon što zaspi ili klanja jaciju, bilo je zabranjeno da jede, pije ili se sastaje sa ženom do slijedeće noći – što je predstavljalo veliku teškoću. Tako neki muslimani nisu mogli držati se ovog propisa, pa su se sastajali sa svojim ženama, a u ajetu je rečeno da su varali sami sebe jer su time nanosili štetu sebi.

104) Dok se jasno ne razlikuje svjetlo zore od tame noći.

105) Znajući da je to haram.

vrijeme i hadž." I nije dobročinstvo u tome da sa stražnje strane u kuće ulazite,[106] nego je pravo dobročinstvo ono što čini onaj koji se Allaha boji. U kuće ulazite na vrata njihova i Allaha se bojte da biste uspjeli. /189/ I borite se na Allahovu putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali ne prelazite granice. Zaista Allah ne voli one koji prekoračaju granice. /190/ I ubijajte ih gdje god ih stignete, i progonite ih odakle su oni vas prognali! A smutnja[107] je teža od ubijanja! I ne borite se protiv njih kod Časne džamije dok vas oni tu ne napadnu. Ako vas tu napadnu, onda ih ubijajte! Takva je kazna za nevjernike. /191/ Ako se prođu, pa Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /192/ I borite se protiv njih dok smutnje ne nestane i dok vjera ne bude samo Allahu iskazivana. Pa, ako se okane, onda neprijateljstvo prestaje, a jedino protiv zulumćara ostaje. /193/ Sveti mjesec je za sveti mjesec, a i u svetinjama vrijedi odmazda: onima koji vas napadnu, uzvratite istom mjerom i Allaha se bojte; znajte da je Allah uz bogobojazne. /194/ I trošite imetak na Allahovom putu, i svojim rukama se u propast ne bacajte, i dobro činite; Allah, doista, voli dobročinitelje. /195/ Hadž i umru radi Allaha upotpunite! A ako budete spriječeni, onda kurbane što vam se nađu pri ruci zakoljite, a glave svoje, dok kurbani ne stignu do mjesta svoga, ne brijte! A onaj od vas koji se razboli[108] ili ima nešto na glavi što ga muči,[109] neka se postom ili sadakom ili kurbanom iskupi! Kada budete sigurni, ko bude obavljao umru s hadžom, kurban do kojeg može doći, neka zakolje! A onaj ko ga ne nađe, neka tri dana posti u danima hadža i sedam dana po povratku, to je punih deset dana. To važi za onoga čija porodica ne živi u granicama Časne džamije. Bojte se Allaha i znajte da On žestoko kažnjava! /196/ Hadž je u poznatim mjesecima, pa onaj ko se obaveže u toku njih obaviti hadž ne

---

106) El-Buhari navodi od Berra'a da je rekao: "Kada bi ljudi, u vrijeme džahilijjeta, krenuli na hadž, ulazili su u kuće sa stražnje strane, pa je Allah objavio: 'Nije dobročinstvo...' itd."

107) Tj. širk, višeboštvo, pridruživanje takmaca Allahu...

108) Pa zbog te bolesti mora obrijati glavu.

109) Kao što su vaške ili kraste i slično, ili ima neku bolest zbog čega mora obrijati kosu.

može imati intimni odnos,[110] nikakve grijehe činiti,[111] niti se prepirati u toku hadža. A za dobro koje učinite Allah zna. Za put se opskrbite,[112] a najbolja je opskrba bogobojaznost! I Mene se bojte – vi, razumom obdareni! /197/ Nije vam grijeh da od Gospodara svoga tražite neko dobro. A kada pođete s Arefata,[113] Allaha spominjite kod Meš'ari-harāma;[114] spominjite Ga budući da vas je On uputio, a zaista ste prije toga u zabludi bili. /198/ Zatim pohrlite odakle hrle ostali ljudi i od Allaha oprost molite. Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /199/ A kada završite obrede vaše, Allaha spominjite kao što spominjete pretke vaše, pa i više od toga! Ima ljudi koji govore: "Gospodaru naš, daj Ti nama na ovome svijetu!", a na drugom svijetu neće imati nikakvog udjela! /200/ A ima i onih koji govore: "Gospodaru naš, daj nam dobro i na dunjaluku i na ahiretu i sačuvaj nas patnje paklene!" /201/ Njima pripada udio koji su zaslužili! Allah doista brzo svіđa račune. /202/ I Allaha spominjite u danima određenim![115] A onome ko požuri, pa to učini u dva dana,[116] nije grijeh, kao što nije grijeh ni onome koji još ostane, ako je bogobojazan. Bojte se Allaha, i znajte da ćete svi pred Njim biti sakupljeni. /203/ Ima ljudi, poput onog čije te riječi o životu na dunjaluku oduševljavaju i koji se poziva na Allaha kao svjedoka za ono što je u srcu njegovom, a takav je najiskvareniji osporavatelj. /204/ Čim se neki od njih

---

110) Riječ *er-refes* Ibn Kesir tumači kao spolni odnos i sve dok je hadžija u ihramima on ne smije imati spolni odnos sa svojom suprugom. Isto tako, nije mu dozvoljeno da čini ono što može dovesti do toga, kao što je milovanje, ljubljenje, pa čak i pričanje o tome pred ženama.

111) Na ovom mjestu Ibn Kesir riječ *fusuq* shvata u značenju svih, odnosno bilo kakvih grijeha.

112) Buhari navodi predanje s lancem prenošenja od Ibn Abbasa, koji kaže: "Stanovnici Jemena obavljali su hadž, a nisu sa sobom nosili opskrbu i govorili su: 'Oslanjamo se na Allaha!' Zato je Allah Uzvišeni objavio: 'Za put se opskrbite, a najbolja opskrba je bogobojaznost!'" Naime, pošto im je naredio da se opskrbe za put na ovome svijetu, uputio ih je da se opskrbe i za drugi svijet – ahiret, a to je bogobojaznost.

113) Arefat je jedna prostrana zaravan u blizini Mekke, na kojoj su hadžiji obavezne proboraviti jedan dio dana uoči Kurban-bajrama, i bez toga im hadž ne bi bio valjan.

114) Tj. na Muzdelifi, a to je mjesto bliže Mekki od Arefata. Prozvana je Meš'ari-Haramom jer spada u Harem.

115) Ibn Abbas veli da su to dani 'tešrika' (Kurban-bajrama), a Allaha treba spominjati prilikom klanja kurbana, nakon obavljenih namaza, prilikom bacanja kamenčića i slično, izgovarajući tekbire i tehlil (La ilahe illellah).

116) Tj. u dva dana nakon prvog dana Kurban-bajrama, pa se vrati s Mine nakon što je na njoj boravio dvije noći i na njoj bacao kamenčiće dva dana. Takvom nije grijeh da na Mini ne boravi treći dan i da ne baca kamenčiće ako žuri s povratkom kući.

okrene od tebe, krene nered po Zemlji praviti, ništiti usjeve i stoku. A Allah ne voli nered! /205/ A kada mu se kaže: "Allaha se boj!", on se onda ponosi grijesima. Pa dosta mu je Džehennem, a to je, doista, grozno boravište! /206/ Ima ljudi koji se žrtvuju u težnji za zadovoljstvom Allahovim. A Allah je milosrdan prema robovima Svojim. /207/ O vi koji vjerujete, uđite u islam potpuno[117] i ne idite stopama šejtanovim; on vam je, doista, neprijatelj otvoreni! /208/ A ako posrnete, nakon što su vam došli jasni dokazi, onda znajte da je Allah, zaista, silan i mudar. /209/ Čekaju li oni da im Allah dođe[118] u tminama oblaka, i meleci, i da bude svemu kraj?! A Allahu se sve vraća! /210/ Upitaj sinove Isrāīlove koliko smo im Jasnih dokaza dali! A oni koji zamjenjuju blagodat[119] Allahovu koja im je došla, pa Allah, doista, strahovito kažnjava! /211/ Uljepšan je, onima koji ne vjeruju, život na ovome svijetu i oni se rugaju onima koji vjeruju. A oni koji su se Allaha bojali i grijeha klonili, na Kijametskom danu bit će iznad njih! A Allah opskrbljuje bez računa onoga koga hoće. /212/ Svi ljudi su sačinjavali jednu zajednicu, pa je Allah slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti i opomenu, i po njima je slao Knjigu sa Istinom, da po njoj sudi ljudima u onome u čemu se oni razilaziše. A o njoj su se, iz međusobne zavisti, razišli samo oni kojima je ona data, i to nakon što su im došli Jasni dokazi. Zatim je Allah, Svojom dozvolom uputio ka Istini, o kojoj su se oni razišli, one koji vjeruju. A Allah upućuje na Pravi put onoga koga On hoće. /213/ Zar mislite da ćete ući u Džennet, a još niste iskusili ono što su iskusili oni koji prije vas minuše?! Njih je pogađala neimaština i bolest, i toliko su bivali potresani da bi i poslanik i oni koji su s njim vjerovali, govorili: "Kada će doći Allahova pomoć!?" Eto, Allahova pomoć je, doista, blizu! /214/ Pitaju te, šta će dijeliti? Reci: "Imetak koji ćete udjeljivati neka pripadne roditeljima i rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima; a za dobro koje činite

---

117) Za razliku od nekih drugih komentatora, Ibn Kesir smatra da se pod ovim dijelom ajeta misli na smisao koji je iskazan ovim prijevodom, odnosno da u islam treba ući potpuno. Ostali naši prevodioci ovaj dio ajeta u smislu da svi trebaju ući u mir, odnosno vjeru mira.

118) Na Sudnjem danu kako bi bila izvršeno polaganje računa.

119) Blagodat imana (vjerovanja) za nevjerovanje (kufr).

Allah sigurno dobro zna." /215/ Propisana vam je borba, a to vam je mrsko! Možda nešto ne volite, a to je dobro po vas; možda nešto volite, a to je zlo po vas! Allah zna, a vi ne znate. /216/ Pitaju te o svetom mjesecu, o ratovanju u njemu! Reci: "Ratovanje u njemu veliki je grijeh; ali, odvraćanje od Allahova puta i nevjerovanje u Njega, te odvraćanje od Časne džamije i izgonjenje stanovnika njenih, još je veći grijeh kod Allaha. A smutnja je gora od ubijanja! Oni će se neprestano boriti protiv vas dok vas ne odvrate od vjere vaše, ako budu mogli! A oni među vama koji od vjere svoje otpadnu i kao nevjernici umru – njihova djela bit će poništena na dunjaluku, a i na ahiretu. Oni će stanovnici Vatre biti i tamo će vječno ostati. /217/ Zaista, oni koji vjeruju, i koji se isele i na Allahovom putu bore, oni žele milost Allahovu. A Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /218/ Pitaju te o opojnim pićima i kocki! Reci: "U njima je veliki grijeh, a i ima i nekih koristi[120] ljudima; samo je grijeh od njih veći od koristi njihove!" Pitaju te, šta da udjeljuju! Reci: "Višak!" Eto, tako vama Allah propise objašnjava da biste razmislili, /219/ i o dunjaluku i o ahiretu. I pitaju te o siročadi! Reci: "Unaprijediti njihova imanja je bolje!" A ako budete s njima zajedno živjeli, pa to su braća vaša! Allah zna razliku između pokvarenjaka i dobročinitelja! Da je Allah htio, mogao je propisati ono što vam je teško! On je, doista, silan i mudar. /220/ Ne ženite se višeboškinjama[121] dok vjernice ne postanu; uistinu je robinja – vjernica bolja od višeboškinje, makar vam se ona i sviđala! Ne udajite vjernice za višebošce dok ne postanu vjernici; jer uistinu je rob – vjernik bolji od višebošca, makar vam se i dopadao. Oni zovu u Vatru, a Allah poziva Džennetu i oprostu, dozvolom Svojom, te objašnjava ljudima

120) Što se tiče grijeha i štete – to se tiče vjere; dok su koristi od alkohola i hazardnih igara materijalne prirode. Tako, primjerice, kažemo da su to one (koristi)koje se stječu proizvodnjom i kupoprodajom alkohola, te bavljenje hazardnim igrama. Osim toga, i štetene posljedice konzumiranja alkohola su velike, kako u životu pojedinaca, tako i za cijelu ljudsku zajednicu.

121) Ibn Kesir smatra da se ovdje riječju 'mušrikat' (višeboškinje, idolopoklonice) misli na žene idolopoklonice u pravom smislu te riječi, tj. one koje obožavaju kipove, idole. Ne misli se na žene jevrejke i kršćanke, jer je muslimanima dozvoljena ženidba s njima. A ako bi se ovim ajetom mislilo na sve žene višeboškinje (tj. nemuslimanke), što bi značilo da muslimanu nije dozvoljena ženidba s nemuslimankama, onda je petim ajetom iz sure El-Maide dozvoljena ženidba muslimanima s jevrejkama i kršćankama.

ajete i dokaze Svoje, da bi se prisjećali i pouku primili! /221/ I pitaju te o mjesečnom pranju! Reci: "To je neprijatnost!" Zato, ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja, i ne prilazite im dok se ne očiste! A kada se očiste, onda im prilazite onako kako vam je Allah naredio! Allah, doista, voli one koji se kaju i voli one koji se čiste. /222/ Žene vaše su njive vaše, i vi njivama svojim prilazite kako hoćete! A pripremite nešto i za duše svoje! I bojte se Allaha i znajte da ćete se s Njim susresti! A ti obraduj vjernike! /223/ I neka vam zakletva Allahom ne bude prepreka da dobro činite, da se Allaha bojite i ljude mirite. A Allah je Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna! /224/ Allah vas neće kazniti ako se neoprezno zakunete, ali će vas kazniti za ono što s predumišljajem srca vaših uradite. Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i Onaj Koji ne žuri s kaznom. /225/ Oni koji se zakunu da se neće približavati ženama svojim, sačekat će četiri mjeseca! Pa ako im se vrate, Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /226/ A ako odluče da se rastave, pa Allah je, doista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna! /227/ Puštene žene neka čekaju tri mjesečna pranja; i nije im dopušteno da kriju ono što je Allah stvorio u matericama njihovim, ako u Allaha i u ahiret vjeruju! Muževi njihovi su preči da ih vrate dok su u tome, ako žele pomirenje. One imaju onoliko prava koliko i obaveza; treba da ih izvrše lijepo i po propisu. A muškarci su nad njima za jedan stepen! Allah je, doista, silan i mudar. /228/ Puštanje supruge može biti dva puta, nakon čega se ona, ili lijepo i pravedno zadržava, ili joj se uz dobročinstvo razvod daje! A vama nije dopušteno uzimati bilo šta od onoga što ste im darovali, osim ako se njih dvoje plaše da Allahove propise neće izvršavati. A ako se bojite da njih dvoje Allahove propise neće izvršavati, onda im nije grijeh da se ona otkupi. To su Allahove granice, pa ih ne prekoračujte! A oni koji Allahove granice prekoračuju, to su pravi zulumćari! /229/ A ako je opet pusti, ona mu nije nakon toga dopuštena sve dok se ne uda za drugog muža. Pa ako je i on pusti, onda njima dvoma nije grijeh da se jedno drugom vrate, ako misle da će Allahove propise izvršavati. To su Allahove granice koje On objašnjava ljudima koji znaju. /230/

Kada pustite supruge, pa one ispune svoj razvodni rok, tada ih, ili lijepo i pravedno zadržite, ili uz dobročinstvo otpremite! I ne zadržavajte ih nanoseći im štetu, a onaj ko tako postupi, učinio je sebi zulum! Ne poigravajte se Allahovim propisima i sjetite se blagodati Allahove prema vama i što vam je objavio Knjigu i mudrost kojom vas savjetuje! Allaha se bojte i znajte da Allah sve zna!" /231/ A kada pustite supruge, pa ispune svoj razvodni rok, ne ometajte ih da se udaju za muževe svoje, kada se slože da lijepo žive! Ovim se savjetuju oni među vama koji vjeruju u Allaha i Posljednji dan. Tako vam je čednije i čestitije. A Allah zna, a vi ne znate. /232/ Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine, ako žele da dojenje bude potpuno! Očevi su dužni hraniti ih i odijevati na lijep i uobičajen način. Niko se ne zadužuje iznad mogućnosti svojih: majka ne smije naštetiti ocu djeteta zbog djeteta svoga, a ni otac majci djeteta zbog svoga djeteta! Nasljednik ima iste obaveze. Zato, ako njih dvoje na lijep način i po dogovoru odluče dijete odbiti, nisu grešni! A ako zaželite svojoj djeci dojilje naći, nije vam grijeh ako im, kako je uobičajeno, date ono što hoćete dati. Bojte se Allaha i znajte da Allah dobro vidi šta vi radite! /233/ Oni od vas koji umru ostavljajući supruge svoje, njihove supruge dužne su čekati četiri mjeseca i deset dana. I kada one ispune propisani rok, vi ne snosite grijeh za ono što one lijepo i po propisu urade. A Allah u potpunosti zna ono što vi radite. /234/ I nije vam grijeh ako tim ženama na znanje date da ćete ih vi zaprositi, ili ako to u dušama svojim krijete. Allah zna da ćete o njima misliti, ali im potajno ništa ne obećavajte, nego im samo što je dozvoljeno govorite. I ne odlučujte se na brak prije nego što propisano vrijeme za čekanje ne istekne; i imajte na umu da Allah zna šta je u dušama vašim, pa Ga se pričuvajte, i znajte da je Allah, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i Onaj Koji ne žuri s kaznom. /235/ Nije vam grijeh ako žene pustite prije nego u intimni odnos s njima stupite, ili prije nego što im vjenčani dar odredite. I lijepo ih i po propisu darujte, imućan prema svom stanju, a siromah prema svom; to je dužnost onima koji žele dobro činiti. /236/ A ako ih pustite prije nego što ste u odnos s njima stupili, a već ste im vjenčani dar odredili, one će zadržati

polovinu onoga što ste odredili, osim ako se odreknu ili se odrekne onaj koji odlučuje o sklapanju braka; a ako se vi odreknete – to je bliže bogobojaznosti! I ne zaboravite da jedni prema drugima dobri budete! Allah, doista, dobro vidi šta vi radite. /237/ Čuvajte namaz, naročito srednji namaz,[122] i pred Allahom ponizno stojte! /238/ Ako se budete bojali, onda klanjajte hodeći ili jašući! A kada budete sigurni, spominjite Allaha onako kako vas je On naučio onome šta niste znali. /239/ Oni među vama kojima se primiče smrt, a koji iza sebe ostavljaju supruge, treba da im oporukom, unaprijed za godinu dana, odrede izdržavanje i da se one ne udaljuju iz kuće. A ako je same napuste, vi ne snosite grijeh za ono što one lijepo i po propisu sa sobom učine. A Allah je silan i mudar! /240/ Puštenim ženama pripada otpremnina u skladu s propisom i na lijep način, i to je obaveza bogobojaznih. /241/ Allah vam tako objašnjava propise Svoje, da biste razmislili! /242/ Zar ne znaš za one koji su iz straha od smrti iz zemlje svoje pobjegli, a bijaše ih na hiljade, pa im je Allah rekao: "Pomrite!", a poslije ih je oživio. Allah je, doista, darežljiv prema ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje. /243/ I borite se na Allahovu putu i znajte da je Allah Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /244/ Ko je taj koji će Allahu lijep zajam dati,[123] pa da mu ga On mnogostruko vrati? Allah uskraćuje Allah uskraćuje i obilno daje, i Njemu ćete se vratiti. /245/ Zar ne znaš kada su prvaci sinova Isrāīlovih poslije Mūsāa svome vjerovjesniku rekli: "Pošalji nam kralja da se na Allahovom putu borimo!" "Možda se vi nećete boriti, ako vam borba bude propisana?", reče on. "Zašto da se ne borimo na Allahovom putu?", rekoše. "A mi smo iz zemlje naše prognani i od sinova naših odvojeni!" A kada im borba bi propisana, oni, osim nekolicine, okrenuše se. A Allah dobro zna zulumćare. /246/ "Allah vam je Talūta[124] za vladara poslao", reče im vjerovjesnik njihov. "Odakle da nam on bude vladar

122) Tj. ikindiju.

123) Ili: ljubazno, drage volje. Komentatori Kur'ana riječ kard (zajam) tumače kao: materijalno davanje na Allahovom putu, izdržavanje porodice, te veličanje i slavljenje Allaha (tesbih i takdis).

124) Allah je poslao Talūta kao vladara Izraelćanima, a on je bio jedan od njihovih vojnika. Medutim, pošto nije bio potomak Jehūde, oni su se ovo rekli.

kada smo mi priličniji od njega da vladamo? Njemu ni veliko bogatstvo nije dato!", rekoše oni. "Doista je Allah njega da vam vlada izabrao", reče on, "i velikim znanjem i snagom tjelesnom ga obdario. Allah daje vlast kome On hoće. Allah je neizmjerno darežljiv i Onaj Koji sve zna! /247/ "Zaista, znak njegove vlasti", reče im vjerovjesnik njihov, "bit će kovčeg koji će vam stići. U njemu će biti smirenje za vas od Gospodara vašega i ostatak onoga što su Mūsā i Hārūn ostavili, nosit će ga meleci! U tome je, doista, znak za vas, ako ste vjernici!"/248/ I kad Tālūt izađe s vojskom, reče: "Allah će vas sigurno staviti na kušnju jednom rijekom, pa ko se napije iz nje, nije moj, a ko se ne napije, on je moj, izuzev ako šakom zahvati gutljaj!" I oni se, osim nekolicine, napiše, a kad je oni koji su s njim vjerovali prijeđoše, neki[125] rekoše: "Mi danas ne možemo izaći nakraj s Džālūtom i vojskom njegovom." Oni koji su čvrsto vjerovali da će susresti Allaha, rekoše: "Koliko su puta malobrojne grupe savladale grupe mnogobrojne Allahovom dozvolom." A Allah je sa strpljivima. /249/ I kada iziđoše pred Džālūta i vojsku njegovu, oni rekoše: "Gospodaru naš, nadahni nas izdržljivošću i učvrsti noge naše i pomozi nam protiv naroda koji ne vjeruje!" /250/ I oni ih, Allahovom dozvolom, poraziše, i Dāvūd ubi Džālūta, i Allah mu dade vlast i mudrost, i nauči ga onome čemu je On htio. A da Allah ljude ne suzbija jedne drugima, na Zemlji bi doista nered nastao! Ali, Allah je darežljiv svim svjetovima. /251/ To su Allahovi ajeti, koje Mi tebi istinito kazujemo. A ti si, doista, jedan od poslanika. /252/ Te poslanike, Mi smo odlikovali jedne nad drugim. S nekima od njih je i Allah govorio, a neke je za više stepeni uzdigao. A Īsāu, sinu Merjeminu, jasne smo dokaze dali i Duhom Blagoslovljenim ga podržali. Da je Allah htio, oni se ne bi međusobno poslije njih ubijali, kada su im jasni dokazi već došli, ali oni su se razišli: neki su od njih vjerovali, a neki su poricali. A da je Allah htio, oni se ne bi međusobno ubijali! Ali, Allah radi ono što On hoće. /253/ O vi koji vjerujete, podijelite dio onoga čime vas Mi opskrbljujemo, prije nego što dođe Dan kada neće biti ni

125) Ovo su rekli oni koji nisu imali baš čvrsto uvjerenje.

otkupa, ni prijateljstva, ni posredništva! A nevjernici su pravi zulumćari! /254/ Allah je, nema boga osim Njega, Živi i Samoopstojeći Održavatelj! Ne obuzima Ga ni drijemež ni san! Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! Ko se može pred Njim zauzimati bez Njegovog dopuštenja?! On zna šta je bilo prije i šta će biti poslije njih i oni ne mogu obuhvatiti od Njegovoga znanja osim koliko On želi. Njegova Kursija[126] obuhvata i nebesa i Zemlju i Njemu nije teško održavati ih! On je Svevišnji i Veličanstveni! /255/ "Nema prisile u vjeru,[127] Pravi put se jasno razlikuje od zablude! Onaj ko ne vjeruje u tāgūte,[128] a vjeruje u Allaha, drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti. A Allah Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /256/ Allah je zaštitnik onih koji vjeruju, izvodi ih iz tmina na svjetlo, a onima koji ne vjeruju zaštitnici su tāgūti, odvode ih sa svjetla u tmine! To su stanovnici Vatre i u njoj će vječno ostati. /257/ Zar ne znaš za onoga[129] koji se s Ibrāhīmom o Gospodaru njegovu prepirao, kada mu je Allah carstvo dao?! Kad Ibrāhīm reče: "Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje!", on odgovori: "Ja život i smrt dajem!" Ibrāhīm reče: "Allah čini da Sunce izlazi s istoka, pa učini ti da izađe sa zapada!" I nevjernik se zbuni. Allah, doista, zulumćare ne upućuje na Pravi put. /258/ Ili za onoga[130] koji je, prolazeći pored jednoga naselja koje je bilo do temelja porušeno i pusto, povikao: "Kako će Allah oživiti ove što su pomrli?!" I Allah ga mrtvim učini stotinu godina, a zatim ga oživi i upita: "Koliko si ostao?" On reče: "Ostao sam dan ili

---

126) 'Kursijj' (ili: 'Kursija') je pijedestal (mjesto gdje se stavljaju stopala kada se sjedi na stolici). Mi ovaj ajet, kao i sve druge ajete u kojima se spominje neka Allahova osobina ili atribut shvatamo u smislu shvatanja prvih muslimana. Mi usvajamo ono osnovno (glavno) značenje koje se pod tim podrazumijeva, vjerujući da ništa nije slično Allahu.

127) Tj. ne prisiljavajte nikoga da uđe u vjeru islam, jer on je očit i jasan; njegova znamenja i dokazi su očevidni, pa nema potrebe prisiljavati bilo koga da ga prihvati. Prema tome, nije tačan prijevod: "Nema prisile u vjeri", čiji je smisao da nema prisile nakon što se prihvati vjera (islam).

128) Tagut je sve ono u šta (u čije obožavanje) poziva šejtan, kao što je obožavanje bilo čega ili koga drugog mimo Allaha; ili je to sam šejtan.

129) Kralj Babilona, Nemrūd b. Ken'ān b. Kūš b. Sām b. Nūh.

130) Postoje razilaženja ko je ovaj prolaznik, odnosno da li je to Uzejr, ili Hidr, ili Eremija b. Halkija ili Hazekijel b. Bevvar, ili pak neki drugi čovjek od Izraelćana. Moguće da je to Uzejr. Što se tiče grada – to je Kudus (Jerusalem), kroz koji je prošao nakon što ga je Nabukodonosor porušio i pobio njegove građane, tako "da je bio pust", tj. nikoga u njemu nije bilo.

dio dana!" Tada mu reče: "Ne, ostao si stotinu godina! Pogledaj jelo svoje i piće svoje, nije se pokvarilo! A pogledaj i magarca svoga, to smo uradili da te učinimo znakom za ljude, a pogledaj i kosti, kako ih sastavljamo, a onda mesom oblažemo!"[131] I kada njemu bi jasno, povika: "Ja znam da Allah, doista, nad svime ima moć!" /259/ A kada Ibrāhīm reče: "Gospodaru moj, pokaži mi kako oživljuješ umrle?", On reče: "Zar ne vjeruješ?!" "Dakako, vjerujem", odgovori on, "ali da mi se srce smiri!" Zatim mu reče: "Pa, onda, uzmi četiri ptice, isijeci ih, pa po jedan dio njihov stavi na svaki brežuljak. Zatim ih pozovi, doći će ti žureći! Znaj da je Allah, zaista, silan i mudar." /260/ Primjer onih koji imovinu svoju troše na Allahovom putu sličan je zrnu iz kojega nikne sedam klasova, a u svakom klasu po stotinu zrna. A Allah povećava kome On hoće. Allah je neizmjerno darežljiv i Onaj Koji sve zna. /261/ Onima koji troše imetke svoje na Allahovom putu, a onda ono što potroše ne poprate prigovorima i uvredama, pripada nagrada Gospodara njihova. Njima nema straha niti će oni tugovati. /262/ Lijepa riječ i oprost vredniji su od sadake popraćene vrijeđanjem. A Allah je neovisan i Onaj Koji ne žuri s kaznom. /263/ O vi koji vjerujete, ne kvarite sadake svoje prigovorima i uvredama, kao što to čini onaj koji imetak svoj troši da bi se ljudima pokazao, a ne vjeruje u Allaha i ahiret. Primjer njegov je kao primjer glatke stijene – na kojoj ima zemlje, pa je pogodi veliki pljusak i ogoli je. Oni nemaju nikakve koristi od onoga što su stjecali. A Allah ne upućuje na Pravi put ljude koji ne vjeruju. /264/ Oni koji troše svoj imetak u želji za zadovoljstvom Allahovim i sigurni su u nagradu za to, slični su bašči na uzvišici na koju se izlila obilna kiša, pa daje dvostruki urod! A ako se na nju ne izlije obilna kiša, opet bude rose! Allah dobro vidi šta vi radite! /265/ Da li bi iko od vas volio da posjeduje bašču punu palmi i grožđa, kroz koju rijeke teku i u kojoj ima svakojakih plodova, a da je ostario i da ima nejaku djecu, a da je onda vatrena oluja zadesi i ona izgori?! Tako vam Allah objašnjava ajete i znakove Svoje, da biste razmislili. /266/ O vi koji

131) Naime, prvo što je Allah ovom čovjeku stvorio bile su oči, pa je on gledao kako Allah sastavlja njegove kosti i oblaže ih mesom i kožom.

vjerujete, dijelite od lijepih imetaka koje ste stekli, i od onoga što smo vam Mi iz Zemlje izveli! Ne izdvajajte ono što ne vrijedi da biste to udijelili, kada ni sami to ne biste primili, osim zatvorenih očiju! I znajte da je Allah, zaista, Neovisni i Hvaljeni. /267/ Šejtan vas plaši siromaštvom i navodi vas na zlo, a Allah vam obećava oprost i dobro. Allah je neizmjerno darežljiv i Onaj Koji sve zna. /268/ On daje mudrost kome hoće, a onome kome je mudrost data, dato je veliko dobro! A samo razumom obdareni prisjećaju se i pouku prihvataju. /269/ Za sve što potrošite ili se zavjetujete Allah sigurno zna! A zulumćarima nema pomagača! /270/ Ako javno dajete sadake to je lijepo, ali je za vas bolje ako to prikrijete i date siromasima, i On će pokriti neka vaša loša djela. A Allah dobro zna ono što vi radite. /271/ Što se upute njihove tiče, ne ovisi to o tebi, jer Allah izvodi na Pravi put koga On hoće. Dobro koje podijelite vaše je, a ono što dijelite, dijelite samo u želji za licem Allahovim.[132] A ono što od dobara udijelite, to će vam biti nadoknađeno i neće vam zulum biti učinjen. /272/ To pripada siromasima koji su iznureni na Allahovom putu, pa ne mogu hoditi po zemlji; onaj ko ne zna[133] misli da su imućni zbog sustezljivosti[134] njihove. Poznat ćeš ih po izgledu njihovu, jer oni ne dodijavaju ljudima proseći. A za ono što od dobara podijelite, Allah, doista, dobro zna. /273/ Onima koji dijele imovinu svoju noću i danju, tajno i javno, pripada nagrada kod Gospodara njihova. I za njih nema straha, niti će se oni žalostiti. /274/ Oni koji se kamatom hrane dići će se iz grobova svojih[135] baš kao oni koje je šejtan dodirom izbezumio. To je zato što su govorili: "Trgovina je, doista, isto što i kamata!" A Allah je dozvolio trgovinu, a zabranio kamatu. Onome do koga dopre pouka Gospodara njegova, pa se toga okani, pripada ono što je prije stekao a njegov je slučaj Allahu prepušten. Oni, pak, koji opet to učine, bit će stanovnici Vatre

132) Ono što se može reći za sve Allahove atribute, može se reći i za Njegovo lice. Ibn Kesirov metod je u tom smislu poznat i jasan. Najveća džennetska blagodat i krajnji cilj vjernika na Sudnjem danu jeste gledanje u Allahovo plemenito Lice.

133) Onaj ko ne zna njihovo stanje.

134) Oni se suzdržaju i ustežu od toga da traže pomoć od ljudi.

135) Dići će se iz svojih grobova i zaputiti se na mjesto proživljenja i okupljanja na Sudnjem danu.

u kojoj će vječno ostati. /275/ Allah uništava kamatu, a umnožava sadake. Allah ne voli nijednog nevjernika, grešnika. /276/ Doista će oni koji vjeruju, i dobra djela čine, i namaz obavljaju, i zekat daju, imati nagradu u Gospodara svoga. Za njih nema straha i oni ne treba da se žaloste! /277/ O vi koji vjerujete, bojte se Allaha i ostavite što je preostalo od kamate, ako ste vjernici. /278/ Ako to ne učinite, navješćuje vam se rat od Allaha i Poslanika Njegova! A ako se pokajete, pripadaju vam glavnice imetaka vaših; nećete nepravdu učiniti, niti će vama zulum biti učinjen. /279/ A ako je dužnik u nevolji, onda pričekajte dok mu bude lakše; a da to date kao sadaku bolje vam je, ako znate. /280/ I bojte se Dana u kome ćete Allahu vraćeni biti, zatim će svakome što je zaslužio isplaćeno biti. I nikome zulum neće biti učinjen. /281/ O vi koji vjerujete, kada jedan od drugoga pozajmljujete do određenoga roka, zapišite to. Neka jedan pisar između vas to pravedno napiše i neka se pisar ne susteže napisati onako kako ga je Allah poučio. Neka on piše, a neka mu kazuje dužnik! Neka se boji Allaha, Gospodara svoga, i ništa od toga neka ne izostavi. A ako je dužnik umno ograničen ili slab, ili ako nije u stanju kazivati, onda neka kazuje njegov staratelj i to pravedno. I uzmite dva svjedoka između vas, pa ako ne nađete dva muškarca, onda jednog muškarca i dvije žene sa kojima ste kao svjedocima zadovoljni. Ako jedna od njih dvije pogrešno šta kaže, neka je druga podsjeti. I neka se svjedoci ne ustežu, ako budu pozvani, da dođu. Neka vam ne bude mrsko da to zapišete s rokom vraćanja, bio dūg mali ili veliki! To vam je kod Allaha ispravnije i za svjedočenje jače, i da ne sumnjate bolje, izuzev ako je riječ o svakodnevnoj trgovini koju obavljate među vama, jer onda vam nije grijeh da to ne zapišete. Uzmite svjedoke i kada kupoprodaju zaključujete, i neka ne bude oštećen ni pisar ni svjedok. A ako to učinite – oštetite ih, onda je to vaš grijeh. I bojte se Allaha i Allah će vas poučiti! Allah sve dobro zna. /282/ Ako ste na putu i ne nađete pisara, onda neka se uzme zalog. A ako jedan drugome nešto povjerite, neka onaj kome je povjereno, to povjerenje ispuni i neka se boji Allaha, Gospodara svoga! I ne skrivajte svjedočenje, jer ko ga uskrati, srce njegovo je, doista, grešno.

A Allah dobro zna ono što vi radite. /283/ Allahu pripada sve što je na nebesima i što je na Zemlji. Pokazivali vi šta je u dušama vašim ili skrivali, Allah će vas za to pitati, pa će oprostiti kome hoće, a kazniti koga hoće. A Allah nad svime ima moć. /284/ Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, a i vjernici, svaki od njih vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i Knjige Njegove, i poslanike Njegove: "Mi među poslanicima Njegovim ne pravimo razliku!" I govore: "Čujemo i pokoravamo se! Molimo Te za oprost, Gospodaru naš, a kod Tebe je konačno odredište!" /285/ Allah svaku osobu obavezuje samo onoliko kolike su njene mogućnosti;[136] njoj u korist je ono dobro koje zaradi, a na njenu štetu je ono zlo koje sebi privrijedi.[137] Gospodaru naš, nemoj nas kazniti ako zaboravimo ili nehotice pogriješimo! Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga natovario na one prije nas! Gospodaru naš, ne opterećuj nas onim za što nemamo snage! Preko grijeha naših prijeđi, oprosti nam i smiluj nam se! Ti si Gospodar naš, pa nas pomozi protiv naroda koji ne vjeruje! /286/

(3) Āli-'Imrān – Imranova porodica

(Objavljena u Medini nakon sure El-Enfāl; ima 200 ajeta. Prvih 83 ajeta ove sure objavljeni su povodom dolaska delegacije kršćana iz Nedžrana koji su s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, polemizirali o Īsā, alejhis-selam, i svojim uvjerenjima)

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-mīm. /1/ Allah, osim Koga drugog boga nema, Živi je i Samoopstojeći Održavatelj. /2/ On tebi objavljuje Knjigu

---

136) Allah svaku osobu obavezuje samo onoliko koliko su njene mogućnosti; njoju korist je ono dobro koje zaradi, a na njenu štetu je ono zlo koje sebi privrijedi. Gospodaru naš, nemoj nas kazniti ako zaboravimo ili nehotice pogriješimo!

137) Ovdje se očituje jezička mudžiza Kur'ana, s obzirom da su za dobro i zlo upotrijebljeni glagoli istog korijena, tj. *ke se be*. Međutim, za zlo je upotrijebljen glagol proširene vrste *iktesebe*, koji u sebi ima značenje ulaganja truda i napora koji poduzme duša kako bi privrijedila (uradila, zaradila) zlo i grijeh koji će biti na njenu štetu.

s Istinom, koja potvrđuje prethodne, a i Tevrat i Indžil je objavio, /3/ još prije kao putokaz ljudima, a spustio je i Furkān[138] – ono što rastavlja istinu od zablude. Onima koji u Allahove ajete i znakove ne vjeruju, pripada teška patnja, a Allah je silan i žestoko kažnjava. /4/ Allahu, doista, ništa nije skriveno, ni na Zemlji, ni na nebu. /5/ On je Onaj Koji vas oblikuje u matericama kako On hoće; nema drugog boga osim Njega, Silnog i Mudrog. /6/ On je Onaj Koji ti objavljuje Knjigu u kojoj su ajeti jasni; oni su matica Knjige; drugi nisu sasvim jasni.[139] Oni u čijim je srcima zastranjenost[140] slijede one što nisu sasvim jasni u težnji za smutnjom i svojevoljnim tumačenjem. A tumačenje njihovo zna samo Allah. Oni, pak, koji su u znanje duboko pronikli, kažu: "Mi u to vjerujemo; sve je to od našega Gospodara." A prisjećaju se samo oni koji razum imaju. /7/ "Gospodaru naš, nemoj skrenuti srca naša nakon što si nas uputio i daruj nam Svoju milost! Ti si, doista, Onaj Koji obilno daruje! /8/ Gospodaru naš, Ti ćeš, doista, sakupiti ljude na Dan u koji nema sumnje! Allah, doista, ne krši obećanje Svoje!"/9/ Onima koji ne vjeruju, kod Allaha sigurno neće koristiti imeci njihovi, a ni djeca njihova, i oni su gorivo za Vatru. /10/ Kao što su to i faraonovi ljudi, te oni prije njih koji su znakove naše lažnim smatrali, pa ih je Allah zbog grijeha njihovih kaznio. A Allah žestoko kažnjava. /11/ Reci onima koji ne vjeruju: "Bit ćete pobijeđeni i u Džehennemu okupljeni, a užasno je to boravište!" /12/ Vi ste imali znak u dvjema grupama koje su se sukobile: jednoj koja se borila na Allahovom putu, i drugoj, nevjerničkoj. Oni su ih vidjeli dvostruko brojnijim od sebe.[141] A Allah Svojom pomoći podržava koga On hoće! To je, doista, pouka za one koji su

138) Kur'an.

139) Većina ajeta u Kur'anu su po svom smislu svima jasni, ali postoje drugi ajeti kojih je manje i koji nekim ljudima, ili većini njih nisu sasvim jasni. Njihov smisao može biti u skladu s jasnim ajetima; a ponekad mogu biti biti različiti po izrazu, ali ne i po značenju.

140) Zabluda i skretanje iz istine u zabludu.

141) Radi se o Bitki na Bedru, a o tome ko je koga vidio dvostruko brojnijim, postoje ova tumačenja: prvo, muslimani su vidjeli mušrike dvostruko brojnijim, kako bi tražili pomoć od Allaha; drugo, mušrici su vidjeli muslimane dvostruko brojnijim od sebe, kako bi ih obuzeo strah. Tek neposredno pred borbu, kada su se dvije vojske poredale u redove za borbu, svaka je vojska vidjela onu drugu malobrojnijom, kako se kaže u suri El-Enfal.

razboriti. /13/ Ljudima je uljepšana ljubav prema strastima;[142] ženama, sinovima, gomilama zlata i srebra, rasnim konjima, stoci i zemlji za obrađivanje. To su užici ovosvjetskoga života, a najljepše je mjesto povratka kod Allaha. /14/ Reci: "Hoćete li da vas obavijestim šta je bolje od toga?" Oni koji se budu uščuvali, kod Gospodara svoga imat će džennetske bašče kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno boraviti, i supruge očišćene i zadovoljstvo od Allaha. Allah dobro vidi robove Svoje. /15/ To su oni koji govore: "Gospodaru naš, mi doista vjerujemo, pa oprosti nam grijehe naše i sačuvaj nas od patnje u Vatri!" /16/ Strpljivi, i iskreni, i Allahu poslušni, i koji od imetka dijele, i koji u osvit zore za oprost mole. /17/ Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega, a i meleci i učeni, postupajući pravedno. Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog. /18/ Vjera je kod Allaha, doista, islam! A oni kojima je data Knjiga podvojili su se baš onda kada im je došlo znanje, i to iz međusobne zlobe. A onaj ko ne vjeruje u ajete i znakove Allahove – pa, Allah, zaista, brzo sviđa račune. /19/ Ako se oni budu prepirali s tobom, reci: "Ja se samo Allahu predajem, kao i oni koji me slijede!" I reci onima kojima je data Knjiga i nepismenima:[143] "Da li ste islam primili?" Pa ako prime islam, onda su oni na Pravom putu, a ako odbiju, tvoje je jedino da obznaniš. A Allah dobro vidi robove Svoje. /20/ Onima koji ne vjeruju u znakove Allahove i koji vjerovjesnike ubijaju neopravdano, i ubijaju one koji traže da se po pravdi postupa prema ljudima, navijesti bolnu patnju. /21/ To su oni čija djela su bezvrijedna i na dunjaluku i na ahiretu, i kojima niko neće u pomoć priteći. /22/ Zar ne vidiš one kojima je dat udio u Knjizi?![144] Pozivaju se Allahovoj Knjizi da im se po njoj sudi, a zatim se neki od njih, okrećući se od toga, udaljavaju. /23/ To je zato što oni govore: "Vatra nas neće ni dodirnuti više od nekoliko dana!", i u njihovoj

142) Ovdje je upotrijebljena riječ 'strasti', ali se njome misli na (sve) ono što se strasno voli, želeći da se istakne veličina te ljubavi.

143) Misli se na Arape koji su većinom bili nepismeni, ali je bilo i onih koji su bili pismeni.

144) Tj. imali su Objavu od Allaha. Ali, kada se pozovu da im ona presudi u vezi s pokornošću Allahu i slijeđenju Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, neki od njih se okreću od nje. Ibn Kesir smatra da se pod Knjigom misli i na Tevrat i na Indžil. Dok drugi, poput Taberija, smatraju da se misli samo na Tevrat.

vjeri ih zavarava to što su izmišljali. /24/ A šta će biti kada ih sakupimo onoga Dana u koji nema sumnje, i kada svako dobije ono što je zaslužio? A njima zulum neće biti učinjen. /25/ Reci: "Allahu moj! Koji svu vlast imaš! Ti vlast daješ kome hoćeš, a oduzimaš od koga Ti hoćeš! Ti uzvisuješ koga hoćeš, a unizuješ koga hoćeš! U Tvojoj ruci[145] je dobro! Ti, doista, nad svime imaš moć." /26/ Ti uvodiš noć u dan i uvodiš dan u noć! Živo izvodiš iz mrtvog i mrtvo izvodiš iz živog! Ti opskrbljuješ koga hoćeš, bez ikakva računa! /27/ Neka vjernici za prisne prijatelje i zaštitnike ne uzimaju nevjernike mimo vjernika, a ko to čini, s Allahom nema ništa! Učinite to samo ako se time od njih štitite! Allah vas na Sebe upozorava, a kod Allaha je konačno odredište. /28/ Reci: "Skrivali vi ono što je u prsima vašim ili pokazivali, Allah to zna. On zna sve što je na nebesima i što je na Zemlji. Allah nad svime ima moć!" /29/ Onoga dana kada svako ugleda pred sobom dobro koje je uradio, a i zlo isto tako, poželjet će da je između njih i njega udaljenost velika. A Allah vas na Sebe upozorava i Allah je milosrdan prema robovima Svojim. /30/ Reci: "Ako vi Allaha volite, onda mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti! A Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je." /31/ Reci: "Pokoravajte se Allahu i Poslaniku!" A ako se oni okrenu, Allah, doista, ne voli nevjernike. /32/ Doista je Allah odabrao Ādema, i Nūha, i porodicu Ibrāhīmovu, i porodicu Imrānovu nad drugim svjetovima, /33/ kao potomstvo, jedne od drugih.[146] Allah je Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /34/ Kada Imrānova žena[147] reče: "Gospodaru moj, ovo što je u trbuhu mome ja zaista zavjetujem Tebi na službu, pa primi to od mene, zbija si Ti Svečujući i Sveznajući." /35/ A nakon što je rodila, ona reče: "Gospodaru moj, rodila sam žensko!" – a Allah najbolje zna šta je ona rodila, "a muško nije kao žensko.[148] Dala sam joj ime Merjema. Ja nju i porod njen

---

145) Ono što je općenito rečeno za Allahova svojstva vrijedi i za Njegovu ruku. Mi sva Njegova svojstva priznajemo, s tim što je ovdje jasno da se misli na to da Allah posjeduje dobro.

146) Oni su jedni od drugih po porijeklu, ali su jedni od drugih po vjeri, jer je vjera svih njih islam i čisti tevhid i pokornost Allahu.

147) Tj. majka Merjemina.

148) Muško koje je ona željela nije kao žensko, tj. po snazi i izdržljivosti u ibadetu i služenju džamiji El-Aksa. A Allah može dati da to žensko koje je rodila bude bolje od muška.

stavljam pod Tvoju zaštitu od prokletog šejtana"/36/ Pa je Gospodar njezin lijepo primi, i učini da lijepo izraste i da se o njoj Zekerijjā brine. Kad god bi joj Zekerijjā u mihrab,[149] kod nje bi hrane[150] našao. "Odakle ti ovo, Merjema?", pitao bi on, a ona bi odgovorila: "To je od Allaha!" Allah, doista, opskrbljuje koga hoće, bez ikakva računa. /37/ Tu Zekerijjā zamoli Gospodara svoga: "Gospodaru moj, podari mi od Sebe čestita potomka,[151] Ti doista molbu čuješ!" /38/ I dok se on, stojeći u odaji, molio, meleci[152] ga pozvaše i rekoše: "Allah te raduje Jahjāom koji će vjerovati u onog koji je Riječ[153] Allahova, prvakom, čednim čovjekom i vjerovjesnikom, potomkom čestitih!" /39/ "Gospodaru moj", reče on, "odakle ću ja imati sina kada me starost ophrvala, a i žena mi je nerotkinja?" "Eto tako", reče On, "Allah čini što On hoće." /40/ "Gospodaru moj", zamoli Zekerijjā, "daj mi neki znak!" "Znak će biti", reče on, "što tri dana s ljudima nećeš govoriti, osim išaretom! I mnogo spominji Gospodara svoga i hvali Ga krajem dana i rano ujutro." /41/ I kada meleci kazaše: "Merjema, tebe je, doista, Allah odabrao i čistom učinio! On te je nad ženama svih svjetova odabrao!" /42/ "Merjema, budi skrušena i pokorna Gospodaru svome, i sedždu čini, a i pregibaj se s onima koji se u namazu pregibaju!" /43/ To su neke od vijesti o onome što čulima nije dokučivo, a koje ti objavljujemo. Ti nisi bio među njima kada su pera svoja pobacali da bi vidjeli koji će se o Merjemi brinuti, a nisi bio među njima ni kada su se prepirali.[154] /44/ I kada meleci

149) Mihrab je odvojena odaja ili mjesto gdje se čovjek moli u osami. Mihrab može biti i pročelje sobe gdje se sjedi, ali i pročelje mesdžida.

150) Zimi bi kod nje našao ljetno, a ljeti zimsko voće.

151) Riječ *zurrijjetun* je množina, a ponekad može imati značenje jednine i to je ovdje slučaj. Ovo značenje podupire i peti ajet iz sure Merjem.

152) Ibn Kesir tumači ovaj ajet, ali i 42. ajet, u smislu množine, tj. onako kako je i upotrijebljena riječ *melaike*, iako neki smatraju da je u značenju jednine. Taberi tumači ovaj ajet kao i Ibn Kesir, s tim što na jednom mjestu, prilikom tumačenja ovog ajeta, sam Ibn Kesir upotrebljava jedninu.

153) Allah navješćuje Zekerijjāu da će imati sina (a to je Jahjā), koji će vjerovati u "Riječ od Allaha" (a to je Isa, alejhis-selam). On nije riječ, nego je stvoren riječju Allahovom, a to je: "Budi!" U tom smislu smo i prevodili ajete u kojima se spominje da je Isa, alejhis-selam: "Riječ Allahova".

154) Tj. "Ti, Muhammede, nisi bio s njima da bi o tome obavijestio", nego te je Allah upoznao s tim kao da si bio tu i vidio šta su radili dok su bacali kocku oko toga ko će brinuti o Merjemi, i to isključivo radi nagrade. Ibn Kesir navodi da su oni izvršili odabir bacajući u rijeku pera kojima su prepisivali Tevrat, s tim da će se o njoj brinuti onaj čije pero ne odnese rijeka i to se desilo s

rekoše: "Merjema, Allah te obveseljava onim koji je Riječ Njegova, čije je ime Mesih, Īsā, sin Merjemin, ugledan i na dunjaluku i na ahiretu i jedan od Allahu bliskih! /45/ On će govoriti ljudima i u kolijevci, i kao odrastao, i on je jedan od dobrih!" /46/ Ona reče: "Gospodaru moj, kako ću ja imati dijete kada me muškarac nije dodirnuo?!" "Eto, tako", reče, "Allah stvara šta On hoće. Kada nešto odredi, On samo kaže: 'Budi!' i to biva."/47/ On će ga poučiti Knjizi i mudrosti, i Tevratu i Indžilu. /48/ I poslat će ga kao poslanika sinovima Isrāīlovim: "Donio sam vam znak od Gospodara vašega: oblikovat ću vam od ilovače nešto poput ptice, i u nju puhnuti, pa će, Allahovom dozvolom, ptica biti; iscijelit ću slijepa od rođenja i gubava, i oživljavat ću mrtve dozvolom Allahovom; i kazivat ću vam šta jedete i šta u domovima vašim pohranjujete. U svemu tome ima dokaza za vas, ako vjernici budete. /49/ Potvrđujući tako istinitost Tevrata, objavljenog prije mene, i dopuštajući nešto što vam je bilo zabranjeno, ja vam donosim dokaz od Gospodara vašega. Pa Allaha se bojte, a meni pokorni budite! /50/ Allah je doista i moj i vaš Gospodar i Njemu ibadet činite. To je Pravi put! /51/ I kada je Īsā osjetio da oni ne vjeruju, rekao je: "Ko su pomagači moji na putu prema Allahu?" "Mi smo pomagači Allahovi", rekoše učenici, "mi u Allaha vjerujemo, a ti budi svjedok da smo mi muslimani – predani." /52/ Gospodaru naš, mi vjerujemo u ono što si Ti objavio, mi Poslanika slijedimo, pa upiši nas među svjedoke! /53/ A oni su lukavstvo smišljali, pa je i Allah njima lukavstvo priredio. A Allah najbolje lukavstvo priređuje.[155]/54/ I kada Allah reče: "Īsā, Ja ću ti dušu u snu uzeti[156] i k Sebi te uzdignuti! Očistiti te od nevjernika, i učinit ću da oni koji te slijede budu iznad onih koji ne vjeruju do Kijametskog dana. Zatim ćete se Meni vratiti, pa ću Ja presuditi o onome u čemu ste se razilazili. /55/ Što se tiče onih koji ne vjeruju, njih ću na

---

perom Zekerijjāa.

155) Njegovo lukavstvo se ogleda u tome što će ih kazniti iznenada, u momentima kada su nemarni i misle da im se ništa neće dogoditi. Dakle, Allahovo lukavstvo se dešava kao posljedica njihovog nemara, a ne dešava se tek tako, bez ikakvog povoda, niti On ljudima tajno planira kaznu.

156) Većina komentatora smatra da se pod riječju 'vefat / muteveffike' ovdje se misli na 'san', kao što Allah Uzvišeni kaže: "On je Onaj Koji vam noću dušu uzima!" (6:60), odnosno: "Allah uzima duše u času njihove smrti, a i u snu one koje nisu umrle." (39:42)

strašne muke staviti na dunjaluku i na ahiretu, i oni neće imati pomagača. /56/ A onima koji budu vjerovali i dobra djela činili, On će punu nagradu dati. A, Allah ne voli zulumćare. /57/ Ovo što ti kazujemo jesu ajeti i Opomena usavršena.[157] /58/ Primjer Īsāov doista je kod Allaha isti kao i primjer Ādemov: od prašine ga je stvorio, a zatim mu rekao: "Budi!" i on bi! /59/ Istina je od Gospodara tvoga i ne budi od onih koji sumnjaju. /60/ A onima koji s tobom o Njemu budu raspravljali, nakon što ti je došlo znanje, reci: "Dođite, pozvat ćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi i vi, pa ćemo se proklinjati i Allahovo prokletstvo na one koji lažu prizvati!" /61/ Ovo je, doista, istinito kazivanje, i nema boga osim Allaha! A Allah je doista Silni i Mudri! /62/ A ako se oni okrenu, pa Allah, doista, dobro zna smutljivce. /63/ Reci: "O vi kojima je Knjiga data, dođite da se okupimo uz riječi koje mi i vi podjednako dijelimo: da nikoga osim Allaha ne obožavamo, da Mu ništa ne pridružujemo, i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne smatramo!" Pa, ako se oni okrenu, vi recite: "Budite svjedoci da smo mi muslimani!" /64/ O vi kojima je Knjiga data, zašto se o Ibrāhīmu prepirete kada su Tevrat i Indžil poslije njega objavljeni!? Zar vi ne razumijete?! /65/ Eto, vi raspravljate o onome o čemu imate neko znanje, ali zašto raspravljate o onome o čemu nemate nikakvoga znanja? A Allah zna, a vi ne znate. /66/ Ibrāhīm nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On višebožac nije bio! /67/ Doista su najbliži ljudi Ibrāhīmu oni koji su ga slijedili, i ovaj Vjerovjesnik i oni koji vjeruju. A Allah je zaštitnik vjernika. /68/ Neki kojima je Knjiga data voljeli bi da vas na stranputicu odvedu. Ali oni ne odvode u zabludu nikoga drugoga do sebe, a da to i ne osjećaju. /69/ O vi kojima je data Knjiga, zašto u Allahove ajete ne vjerujete, a svjedoci ste da su Istina!? /70/ O vi kojima je data Knjiga, zašto Istinu neistinom zaogrćete, i krijete Istinu, a vi je znate!? /71/ Neki kojima je Knjiga data

---

157) Misli se na Kur'an. Njega je Uzvišeni Allah spustio (objavio) Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, a time i cijelom čovječanstvu. U njemu nema nikakve sumnje niti neistine. Ibn Kesir riječ *el-hakim*, kada ona opisuje Kur'an, shvata usmislu *el-muhkem*, tj. usavršen, čvrst. Uobičajeno značenje ove riječi je mudar i tako je ona i prevođena u dosadašnjim prijevodima na naš jezik.

govore: "Vjerujte u ono što je objavljeno onima koji vjeruju, u početku dana, a porecite to na kraju dana, ne bi li i oni svoju vjeru napustili!? /72/ I vjerujte i povjeravajte se samo onome ko slijedi vašu vjeru!" Ti reci: "Doista je prava uputa Allahova uputa!" I govore: "Ne vjerujte i ne povjeravajte se ikome, pa da nekome bude dato kao što je dato vama ili da ima dokaz pred Gospodarom vašim!" Reci: "Zaista je sve dobro u ruci Allahovoj i On ga daje kome On hoće!" A Allah je neizmjerno darežljiv i Onaj Koji sve zna. /73/ On Svoju milost daje kome hoće. Allah je posjednik velikog dobra. /74/ Ima onih kojima je data Knjiga koji će ti vratiti ako im povjeriš tovar blaga, a ima ih koji ti neće vratiti ako im povjeriš i samo jedan dinar, osim ako ga od njih ne budeš stalno potraživao. To je zato jer oni govore: "Nama nije grijeh što učinimo nepismenima", i o Allahu govore laži, a znaju istinu. /75/ Međutim, ko obavezu svoju ispunjava i grijeha se kloni, pa Allah, doista, voli bogobojazne. /76/ Doista, oni koji za obavezu svoju prema Allahu i zakletve svoje kupuju nešto što malo vrijedi, na ahiretu nikakva udjela neće imati. Allah s njima neće govoriti, niti će na njih pogledati na Kijametskom danu, niti će ih očistiti. Njima pripada patnja bolna. /77/ Jedna skupina njihova uvija jezike svoje[158] Knjigu čitajući, da biste vi pomislili da je to iz Knjige, a to nije iz Knjige. I govore: "To je od Allaha!", a to nije od Allaha. I govore na Allaha laži, a to znaju. /78/ Nije primjereno čovjeku da mu Allah da Knjigu, i mudrost, i vjerovjesništvo, a zatim da govori ljudima: "Budite robovi moji, a ne Allahovi!", nego: "Budite učeni i pobožni, time što Knjizi poučavate i što je i sami proučavate!" /79/ On vam ne naređuje da meleke i vjerovjesnike gospodarima smatrate. Zar da vam naređuje nevjerovanje, nakon što ste postali muslimani?! /80/ I kada je Allah od vjerovjesnikā obačvrsto obećanje uzeo: "Kad god da vam podarim Knjigu i mudrost, zatim vam dođe poslanik koji potvrđuje da je istina ono što vi imate, da li biste sigurno u

---

158) Allah Uzvišeni govori o židovima da među njima ima grupa onih koji iskrivljuju riječi, zamjenjuju Allahov govor i mijenjaju mu smisao kako bi doveli u sumnju (ili, kako bi ubijedili) neznalice da je to tako u Allahovoj Knjizi, pripisujući to Allahu i tako lažući na Njega svjesno (znajući da lažu i izmišljaju).

njega vjerovali i njega pomogli?!" Da li potvrđujete i prihvaćate obavezu prema Meni?", reče. "Potvrđujemo!", odgovoriše. "Budite onda svjedoci!", reče On, "a i Ja s vama svjedočim."[159] /81/ A oni koji se i poslije toga okrenu, doista su to buntovnici. /82/ Zar pored Allahove vjere žele neku drugu, kada se Njemu predaju, milom ili silom, i oni na nebesima i na Zemlji, i Njemu će vraćeni biti?! /83/ Reci: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što je objavljeno nama, i što je objavljeno Ibrāhīmu, i Ismāīlu, i Ishāku, i Jākūbu i potomcima, i u ono što je dato Mūsāu i Īsāu i vjerovjesnicima od Gospodara njihovoga; mi nikakvu razliku između njih ne pravimo, i mi smo Njemu predani." /84/ A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na drugom svijetu biti među gubitnicima. /85/ Kako Allah da uputi na Pravi put narod koji ne vjeruje nakon što je vjerovao i svjedočio da je Poslanik istina, i Jasni dokazi su mu došli !? Allah neće uputiti na Pravi put narod koji zulum čini. /86/ A to su oni čija je kazna prokletstvo od Allaha i meleka i svih ljudi! /87/ U njemu će vječno ostati i patnja im olakšana biti neće, niti će im se vremena dati. /88/ Izuzetak su oni koji se pokaju poslije toga i poprave, a Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /89/ Doista, onima koji postanu nevjernici, nakon što su vjerovali, zatim postanu još veći nevjernici, pokajanje neće biti primljeno i oni su sigurno zalutali. /90/ Zaista, nijednom od onih koji nisu vjerovali, a koji i umru kao nevjernici, neće biti prihvaćeno da se otkupe pa makar to bilo sve blago na Zemlji. Njima pripada patnja bolna i oni neće imati nikakvog pomagača. /91/ Nećete postići dobro sve dok ne budete dijelili od onoga što vam je drago. A šta god da dijelite, Allah to dobro zna. /92/ Svaka hrana bila je dozvoljena sinovima Isrāīlovim, osim one koju je Isrāīl sam sebi zabranio prije nego je Tevrat objavljen bio. Reci: "Donesite Tevrat i čitajte ga, ako istinu govorite!"[160] /93/ A oni koji o Allahu

159) Allah Uzvišeni obavještava da je On uzeo obavezu od svakog vjerovjesnika kojeg je poslao – počevši od Adema, alejhis-selam, do Isaa, alejhis-selam – da će svaki od njih, bez obzira na poslanstvo koje im je dao, vjerovati u poslanika koji dođe poslije.

160) Imam Ahmed navodi predanje od Ibn-Abbasa: "Jedna grupa židova došla je kod Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa su mu rekli: 'Govori nam o nekim stvarima o kojima ćemo te pitati, a koje ne zna niko osim Božiji vjerovjesnik!' On im je rekao: 'Pitajte me što hoćete.

iznose laži i poslije toga, oni su, doista, zulumćari. /94/ Reci: "Allah istinu govori!" – da slijedite vjeru Ibrāhīmovu, koji je pravi vjernik bio. On u višebošce nije spadao! /95/ Prva bogomolja podignuta za ljude jeste ona u Beki,[161] blagoslovljena i putokaz svjetovima. /96/ U njoj su znamenja očevidna, mjesto na kojem je stajao Ibrāhīm. I onaj ko u nju uđe, bit će siguran. Hodočastiti Kabu, radi Allaha, dužan je svako ko bude u mogućnosti do nje doći. A ko ne vjeruje – pa, Allah je, doista, neovisan o svjetovima. /97/ Reci: "O sljedbenici Knjige, zašto u Allahova ajete i znakove ne vjerujete. Allah je svjedok svega što radite! /98/ Reci: "O vi kojima je Knjiga data, zašto onoga koji vjeruje od Allahove vjere odvraćate, želeći da je iskrivite, a svjedoci ste da je istina!? A Allah ne zanemaruje ono što vi radite." /99/ O vi koji vjerujete, ako se budete pokoravali jednoj skupini onih kojima je data Knjiga, oni će vas, nakon što ste prihvatili pravu vjeru, ponovo vratiti u nevjernike! /100/ A kako da ne vjerujete kada vam se kazuju Allahovi ajeti i kad je među vama Poslanik Njegov?! A ko se čvrsto drži Allaha, on je na Pravi put upućen. /101/ O vi koji vjerujete, bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću i nipošto ne umirite osim kao muslimani! /102/ Svi se čvrsto držite za Allahovo uže[162] i ne razjedinjujte se! I sjetite se blagodati Allahove prema vama, kada ste bili neprijatelji, pa je On sjedinio srca vaša i postali ste, Njegovom milošću, braća! I bili ste na ivici vatrene jame, pa vas je On od nje spasio. Tako vam Allah objašnjava ajete i znakove Svoje da biste se ispravnim putem uputili. /103/ I neka među vama bude grupa ljudi koja na dobro poziva i naređuje dobro i odvraća od zla. To su oni koji su uspjeli.

Ali mi se obavežite, u ime Allaha, obavezom koju je Jakūb uzeo od svojih sinova: da ćete me slijediti u islamu, ako vam budem rekao ono što znate da je tako!' Rekli su: 'U redu! Izvijesti nas o četiri stvari: kaži nam koju je hranu Isrāīl sam sebi zabranio? Kakva je sluz žene i muškarca? Kako nastaje od nje muško i žensko? I izvijesti nas o Vjerovjesniku, nepismenom, kakav je u stanju sna, i ko je njegov zaštitnik?' On je zatim od njih uzeo obavezu da će ga slijediti, ako ih o svemu tome izvijesti. Potom je rekao: 'Zaklinjem vas Onim koji je Mūsāu Tevrat objavio! Da li znate da se Isrāīl bio jako razbolio!? Ta bolest je duže potrajala, pa se Allahu zavjetovao da ć e, ako mu Allah dā da ozdravi, ostaviti svoju najdražu hranu i piće. A najdraža mu je hrana bila meso devino, a najdraže piće mlijeko devino!' Oni su kazali: 'Da, tako je!' On je rekao: 'Allahu moj, posvjedoči ovo...'"

161) U Mekki.

162) Islam ili Kur'an.

/104/ I ne budite kao oni koji su se razjedinili i razišli,[163] nakon što su im Jasni dokazi već došli! Njima pripada patnja velika. /105/ Na Dan kada će neka lica pobijeljeti, a neka pocrnjeti.[164] Onima čija lica budu pocrnjela bit će rečeno: "Zar ste postali nevjernici nakon vašeg vjerovanja?! Pa iskusite patnju zato što niste vjerovali!" /106/ A oni čija lica pobijele, pa u milosti Allahovoj su, oni će u njoj vječno ostati. /107/ To su Allahovi ajeti koje tebi istinito kazujemo. A Allah ne želi da bilo kome zulum učini. /108/Allahu pripada sve što je na nebesima i što je na Zemlji, i Allahu se sve vraća. /109/ Vi ste najbolji narod koji se ikada pojavio: tražite da se čini dobro, a odvraćate od zla, i vjerujete u Allaha! A kada bi sljedbenici Knjige vjerovali, bilo bi bolje za njih; među njima ima vjernika, ali – većina njih su buntovnici. /110/ Oni vam ne mogu nauditi, nego vas mogu samo uznemiriti. Ako vas napadnu, dat će se u bijeg, i poslije im pomoći biti neće. /111/ Ma gdje se našli, oni su poniženi, osim ako su pod zaštitom Allahovom i zaštitom drugih ljudi. Oni su zaslužili srdžbu Allahovu i bijeda je pala na njih, zato što u ajete i dokaze Allahove nisu vjerovali i što su vjerovjesnike bespravno ubijali, zato što su Allahu bili nepokorni, i što su prešli svaku granicu u griješenju. /112/ Nisu svi oni isti![165] Među onim kojima je Knjiga data ima ispravnih, koji po cijelu noć ajete Allahove uče i sedždu Mu čine. /113/ Oni u Allaha i ahiret vjeruju, naređuju da se čine dobra djela, a odvraćaju od zlih, i žure činiti dobro. Oni su među dobrima. /114/ Kakvo god dobro da urade, neće im biti negirano, a Allah dobro zna one koji se Njega boje. /115/ Doista, one koji ne vjeruju od Allaha neće odbraniti imeci njihovi, niti djeca njihova; oni će stanovnici Vatre biti, u kojoj će vječno ostati. /116/ Primjer onoga što oni u ovosvjetskom životu udijele sličan je ledenom vjetru koji pogodi usjeve

163) Uzvišeni Allah zabranjuje muslimanima da se razjedinjuju, kao što su to radili prijašnji narodi koji su zanemarivali obavezu upućivanja na dobro i odvraćanja od zla.

164) Misli se na Sudnji dan, kada će biti bijela lica sljedbenika sunneta i džemata, a crna lica pripadnika novotarija i nejedinstva.

165) Kod većine mufessira (komentatora) Kur'ana poznato je ono što navode Muhammed b. Ishāk i drugi autori, a što prenosi El-Avfi od Ibn Abbasa. Naime, ovi ajeti su objavljeni u vezi sa svećenicima sljedbenika Knjige koji su vjerovali, kao što su bili: Abdullah b. Selam, Esed b. Ubejd, Sa'lebe b. Šu'be i drugi. To znači da se na ove, naprijed navedene sljedbenike Knjige, prijekor ne odnosi jednako kao i na one koji su primili islam.

ljudi koji su sami sebi zulum učinili, pa ih uništi. Njima Allah nije zulum učinio, nego ga oni sami sebi čine. /117/ O vi koji vjerujete, ne uzimajte za bliske prijatelje i zaštitnike druge mimo vas, jer drugi vam propast žele, jedva čekaju da muka dopadnete! Mržnja izbija iz usta njihovih, dok je ono što kriju grudi njihove još gore. Mi vam dokaze iznosimo, ako razumijete. /118/ Eto, vi njih volite, a oni vas ne vole, a vi vjerujete u sve Knjige. Kada vas sretnu, oni govore: "Vjerujemo!", a čim se nasamo nađu, od zlobe prema vama vrhove prstiju grizu. Reci: "Umrite od muke!" Allah, doista, dobro zna šta je u grudima. /119/ Ako vas zadesi kakvo dobro, to ih ozlojedi; a zadesi li vas kakva nevolja, obraduju joj se. Ako se budete strpjeli i bogobojazni bili, njihovo lukavstvo vam nimalo neće nauditi. A Allah, doista, sve što oni rade obuhvata. /120/ I sjeti se kada si poranio, porodicu svoju ostavio, da vjernicima odrediš mjesta za borbu.[166] A Allah je Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /121/ Kada dvije skupine vaše gotovo ne uzmakoše, a Allah je njihov zaštitnik. I samo u Allaha neka se vjernici oslone! /122/ Allah vas je i na Bedru pomogao, kada ste bili malobrojni! Zato se Allaha bojte, da biste bili zahvalni. /123/ Kada ti reče vjernicima: "Zar vam nije dovoljno da vas Gospodar vaš pomogne sa tri hiljade poslanih meleka?" /124/ Dakako! Ako strpljivi i bogobojazni budete; i ako vas oni napadnu naglo, Gospodar vaš će vam poslati pomoć od pet hiljada meleka obilježenih. /125/ To je Allah učinio samo da vas obraduje i da se time srca vaša smire. A pomoći nema osim od Allaha, Silnog i Mudrog. /126/ I da jedan dio nevjernika uništi, ili da ih osramoti, te da se vrate razočarani. /127/ Ništa ne zavisi od tebe: bilo da im On pokajanje primi, ili da ih kazni, jer oni su, doista, zulumćari. /128/ Allahu pripada sve što je na nebesima i što je na Zemlji! On prašta kome On hoće, a na muke stavlja koga On hoće. Jer, Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /129/ O vi koji vjerujete, ne jedite kamatu više puta udvostručenu,[167] i

166) Prema većini učenjaka, ovdje se misli na Bitku na Uhudu, kako navode Ibn Abbas i drugi. Ona se dogodila u (prvu) subotu mjeseca ševvala, treće godine po Hidžri. Povod je bila želja idolopoklonika da se osvete za svoje poginule u Bitki na Bedru.

167) Allah Uzvišeni u ovome ajetu govori, zabranjujući Svojim robovima, vjernicima, davanje i uzimanje kamate i njeno korištenje uz višestruko uvećavanje. Sve što smo naveli bila je praksa

Allaha se bojte da biste spašeni bili. /130/ I čuvajte se Vatre koja je za nevjernike pripremljena. /131/ I pokoravajte se Allahu i Poslaniku kako bi vam milost ukazana bila. /132/ I požurite oprostu Gospodara vašega, i Džennetu širokom kao nebesa i Zemlja – pripremljenom za bogobojazne – /133/ za one koji udjeljuju, i kada su u obilju i kada su u oskudici, koji srdžbu savlađuju i ljudima opraštaju. A Allah voli dobročinitelje. /134/ I za one koji, kada učine nešto loše, ili sebi zulum učine, Allaha se sjete i oprost za grijehe svoje mole. A ko oprašta grijehe, ako ne Allah?! I za one koji u grijehu svjesno ne ustraju. /135/ To su oni čija je nagrada oprost Gospodara njihova, i bašče kroz koje rijeke teku, gdje će vječno ostati. Divne li nagrade za one koji tako postupaju! /136/ Prije vas su mnogi narodi bili i nestali. Zato, putujte po zemlji i gledajte kako su završili oni koji su istinu poricali. /137/ To je objašnjenje ljudima, i uputa i pouka za one koji se Allaha boje. /138/ Ne klonite duhom, i ne žalostite se! Vi ćete pobijediti, ako vjernici budete. /139/ Ako vas rane spopadnu – pa sigurno su takve rane i druge spopale – i te dane pobjede Mi naizmjenice dajemo ljudima, da bi Allah znao[168] one koji vjeruju, i odabrao neke od vas za šehide. A Allah ne voli zulumćare. /140/ I da bi vjernike očistio, a nevjernike uništio. /141/ Zar mislite da ćete ući u Džennet, a da Allah ne zna one od vas koji se bore, i da ne zna one koji su strpljivi?! /142/ Vi ste priželjkivali smrt prije nego što ste se s njom suočili, pa ste je, eto, vidjeli i u nju ste gledali.[169] /143/ Muhammed je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro, ili ubijen bio, zar biste se vi nazad vratili?! Onaj ko se nazad vrati, Allahu neće ništa nauditi, a Allah će zahvalne nagraditi. /144/ Nijedna osoba neće umrijeti bez određenja Allahovog,

pagana koji su govorili: "Kada prođe dužnički rok, dug se mora ili realizirati ili povećati." Ako se (dug) ne bi vratio, onda je jedna strana produžavala rok, a druga povećavala iznos duga. Tako bi činili svake godine, pa bi mala količina mogla višestruko porasti i postati ogromna.

168) On od Ezela (praiskona, oduvijek) zna ko će vjerovati, a ko neće. Ovdje se radi o znanju koje će se potvrditi u praksi, na osnovu čega će se desiti nagrada ili kazna.

169) Vjernici su prije ovog dana, tj. Bitke na Uhudu, priželjkivali susret s neprijateljem kako bi postigli počasti džihada i pogibije na Allahovom putu. Zato im Uzvišeni govori da je, eto, došlo ono što su priželjkivali i da su "vidjeli" smrt u odbljescima sablji i kopalja, i u to su svojim očima gledali. Ali, i pored toga, On im govori da se bore, da budu postojani i da ne daju svoje živote uzalud.

časa suđenog. Ko želi nagradu na ovome svijetu, dat ćemo mu dio nagrade koji zaslužuje, a ko želi nagradu na ahiretu, dat ćemo mu dio nagrade koji zaslužuje. I zahvalne ćemo nagraditi! /145/ A koliko je bilo vjerovjesnika uz koje su se brojni pobožni ljudi borili, pa nisu klonuli zbog onoga što bi ih zadesilo na putu Allahovom, niti su posustajali, niti se predavali?! A Allah voli strpljive. /146/ Oni nisu govorili ništa drugo nego: "Gospodaru naš, oprosti nam grijehe naše i pretjerivanje u postupcima našim, učvrsti korake naše i pomozi nam protiv naroda nevjerničkog." /147/ Pa im je Allah dao nagradu na dunjaluku i ljepotu nagrade na ahiretu, a Allah voli dobročinitelje. /148/ O vi koji vjerujete, ako se budete pokoravali onima koji ne vjeruju, vratit će vas unazad pa ćete postati gubitnici. /149/ Međutim, samo je Allah zaštitnik vaš i On je najbolji pomagač. /150/ Mi ćemo uliti strah u srca onih koji ne vjeruju, zato što Allahu pridružuju ono o čemu Allah nije spustio nikakav dokaz; Vatra je njihovo boravište, a grozno je stjecište zulumćara. /151/ Allah je već potvrdio obećanje Svoje, kada ste ih vi uništavali,[170] dozvolom Njegovom, dok niste neuspjeh doživjeli i o naredbi se razišli, i nepokorni bili, nakon što vam je pokazao šta volite: neki od vas žele dunjaluk, a drugi ahiret! Onda vas je On odvojio od njih, kako bi vas iskušao! I oprostio vam je; a Allah je prema vjernicima neizmjerno dobar. /152/ Kada ste uzmicali penjući se i ne obazirući se ni na koga, dok vas je Poslanik zvao iza leđa vaših, Allah vas je kaznio nedaćom na nedaću, kako ne biste tugovali za onim što vam je izmaklo niti zbog onoga što vas je zadesilo.[171] A Allah u potpunosti zna ono što radite. /153/Zatim vam je, poslije nevolje, spokojstvo spustio, san koji je neke od vas obuzeo, dok su se drugi brinuli samo o sebi, misleći o Allahu ono što nije istina, mislima paganskim. Govorili su: "Imamo li mi išta u svemu ovom?"[172] Reci: "Odredba u cjelosti pripada samo Allahu!" Oni u sebi kriju

---

170) Na početku Bitke na Uhūdu.

171) Ranjavanje i pogibija.

172) Ovo su govorili munafici javno da bi zavarali vjernike. Ovim riječima oni se pitaju da li i oni imaju ikakve zasluge u pobjedi, pored toga što je sve od Allaha. Potom su među sobom govorili: "Da smo ikakva udjela u ovome imali, ne bismo ovdje izginuli!" Ove riječi otkrivaju njihov kufr.

ono što tebi ne pokazuju. I govorili su: "Da smo išta u ovome imali, ne bismo ovdje izginuli!" Reci: "I da ste u kućama svojim bili, opet bi oni kojima je propisano da poginu izišli na mjesta pogibije svoje, da Allah iskuša šta je u grudima vašim i da ispita šta je u srcima vašim![173] A Allah dobro zna šta je u grudima. /154/ One od vas koji su uzmakli na dan kada su se dvije skupine sukobile,[174] doista je šejtan naveo da posrnu zbog nečeg od onoga što su prije zaradili. A Allah im je već oprostio, Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i Onaj Koji ne žuri s kaznom. /155/ O vi koji vjerujete, ne budite kao oni, koji ne vjeruju i koji govore za braću svoju, kada se na put po svijetu otisnu ili se budu borili: "Da su bili s nama, ne bi umrli, niti bi poginuli!" Jer, Allah time čini tugu u srcima njihovim,[175] a Allah daje i život, i smrt. On dobro vidi ono što vi radite. /156/ A ako vi na Allahovom putu poginete ili umrete, pa Allahov oprost i milost bolji su od onoga što oni gomilaju. /157/ I bilo da umrete ili poginete, vi ćete pred Allaha sigurno sakupljeni biti. /158/ S Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si grub i tvrda srca bio, sigurno bi pobjegli na sve strane od tebe. Zato im praštaj i moli da im bude oprošteno, i dogovaraj se s njima. A kada se odlučiš, na Allaha se osloni; Allah, doista voli one koji se na Njega oslanjaju. /159/ Ako vas Allah pomogne, niko vas pobijediti neće; a ako vas napusti, pa ko je taj koji vam, osim Njega, može pomoći?! Pa, na Allaha neka se zato oslanjaju vjernici! /160/ Nije moguće da Vjerovjesnik šta utaji! A onaj ko šta utaji, doći će na Kijametski dan s tim što je utajio. Zatim će svakome u potpunosti biti dato ono što je zaslužio, i nikome neće zulum biti učinjen. /161/ Zar je onaj koji je Allahovo zadovoljstvo slijedio isti kao onaj koji je Allahovu srdžbu navukao i čije prebivalište je Džehennem?! A užasno je to konačno odredište! /162/ Oni su kod Allaha na različitim stepenima i Allah dobro vidi šta oni rade! /163/ Allah je vjernike milošću Svojom darovao kada im je poslanika

173) Ovo se desilo na Bedru.

174) Na Bedru, također.

175) Allah daje ovakvo uvjerenje u njihovim srcima, kako bi još više tugovali zbog pogibije svojih ljudi.

između njih poslao, da im ajete Njegove kazuje, da ih očisti, i da ih Knjizi i mudrosti pouči, iako su prije u očitoj zabludi bili. /164/ Zar niste rekli, kada vas je snašla nevolja koju ste vi njima dvostruko nanijeli: "Odakle sada ovo?" Reci: "To je od vas samih!" Allah, doista, nad svime ima moć. /165/ Ono što vas je zadesilo kada su se dvije skupine sukobile, bilo je Allahovom dozvolom i da bi znao ko su vjernici. /166/ I da bi znao ko su licemjeri. Njima je rečeno: "Dođite, borite se na Allahovom putu, ili se branite!", a oni su kazali: "Da znamo da će biti borbe, mi bismo vas slijedili." Toga dana oni su bili bliži nevjerovanju nego vjerovanju. Svojim su ustima govorili ono što nije bilo u srcima njihovim! A Allah najbolje zna što oni kriju. /167/ Onima koji se nisu borili, a o braći svojoj su govorili: "Da su nas poslušali, ne bi izginuli!", reci: "Od sebe smrt odagnajte, ako istinu govorite!" /168/ Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovom putu poginuli. Ne, oni su živi i opskrbljeni su kod Gospodara svoga. /169/ Radosni su zbog onoga što im je Allah iz obilja Svoga dao, i veseli zbog onih koji im se još nisu pridružili, za koje nikakva straha neće biti i koji ni za čim tugovati neće. /170/ Oni se raduju Allahovoj blagodati i dobroti, te tome što Allah neće dopustiti da propadne nagrada koja pripada vjernicima. /171/ Onima koji su se Allahu i Poslaniku odazvali i nakon zadobijenih rana, onima između njih koji su dobro činili i bogobojazni bili – pripada nagrada velika. /172/ Onima kojima se – kada su im ljudi rekli: "Neprijatelji se okupljaju zbog vas, pa pazite ih se!" - vjerovanje povećalo, pa su kazali: "Nama je Allah dovoljan, a divan je On Zaštitnik." /173/ Pa su se vratili s Allahovim blagodatima i obiljem; nikakvo ih zlo nije zadesilo. Slijedili su zadovoljstvo Allahovo, a Allah je posjednik velikog dobra. /174/ To vas samo šejtan plaši pristalicama svojim, pa ih se ne bojte, nego se Mene bojte, ako ste vjernici! /175/Neka te ne žaloste oni koji srljaju u nevjerovanje. Oni nimalo neće Allahu nauditi. Allah neće da im učini bilo kakvo dobro na ahiretu i njima pripada patnja velika. /176/ Oni koji su vjerovanje za nevjerovanje prodali, Allahu neće ništa nauditi. Njima pripada patnja bolna. /177/ Neka nevjernici nikako ne misle da je dobro za njih to što im dajemo dug

život. Mi im dug život dajemo samo zbog toga kako bi ogrezli u grijehu i njima pripada patnja ponižavajuća. /178/ I ne može biti da Allah vjernike ostavi u stanju u kojem ste vi,[176] dok loše od dobrih ne odvoji. I ne može biti da vam Allah otkrije ono što je čulima nedokučivo, nego On odabire koga hoće od poslanika Svojih. Zato, vjerujte u Allaha i poslanike Njegove, a ako vjerovali budete i Allaha se bojali i grijeha se čuvali, vama pripada velika nagrada. /179/ Neka oni koji škrtare u onome što im Allah iz obilja Svoga daje, nikako ne misle da je to dobro za njih. Naprotiv, to je zlo za njih. Na Kijametskom danu bit će im oko vrata omotano ono čime su škrtarili. A Allahu pripada nasljedstvo nebesa i Zemlje i Allah dobro zna ono što vi radite. /180/ Allah je čuo riječi onih koji su govorili: "Allah je siromašan, a mi smo bogati!"[177] Mi ćemo zabilježiti ono što su oni govorili kao i to što su bez opravdanja vjerovjesnike ubijali. I reći ćemo: "Iskusite kaznu u Ognju!" /181/ To je zbog djela vaših ruku, a Allah, zaista, ne čini zulum robovima Svojim. /182/ Onima koji govore: "Allah je od nas obavezu uzeo da ne vjerujemo nijednom poslaniku dok ne prinese žrtvu koju će vatra progutati!", reci: "I prije mene su vam poslanici s jasnim dokazima dolazili, a i s tim o čemu govorite. Pa zašto ste ih, onda, ubijali - ako istinu govorite?" /183/ A ako te budu lašcem smatrali, pa i prije tebe su lašcima smatrani poslanici koji su Jasne dokaze i spise i Knjigu svjetilju donosili. /184/ Svaka osoba smrt će okusiti, a samo ćete na Kijametskom danu u potpunosti dobiti plaće vaše. Pa ko bude od Vatre udaljen i u Džennet uveden, uspio je. A život na dunjaluku samo je varljivo naslađivanje. /185/ Vi ćete sigurno biti iskušavani u imecima vašim, i životima vašim, a slušat ćete od onih kojima je prije vas data Knjiga i od

176) Mora doći do određenih poteškoća kako bi se raspoznao strpljivi vjernik od razvratnog licemjera. Time se misli na Bitku na Uhudu, kojom je Allah Uzvišeni iskušao vjernike tako da se tu pokazala njihova vjera, strpljivost, postojanost i pokornost Allahu i Poslaniku Njegovom, a istovremeno su se podigle maske s licemjera čime se pokazala njihova izdaja Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

177) Seid b. Džubejr navodi predanje od Ibn Abbasa, koji kaže: "Kada su objavljene riječi Allaha Uzvišenog: 'Ko je taj koji Allahu drage volje zajam daje, pa mu ga On mnogostruko vraća?' (2:244), Židovi su rekli: 'Muhammede, tvoj Gospodar je osiromašio, pa traži od robova Svojih zajam!' Nakon toga, Allah Uzvišeni je objavio riječi: "Allah je čuo riječi onih koji su govorili: 'Allah je siromašan, a mi smo bogati!'"

višebožaca mnoge neugodnosti. Ako budete strpljivi i Allaha se bojali, to, doista, u istinske postupke spada. /186/ A kada Allah uze obavezu od onih kojima je data Knjiga da će to sigurno ljudima objašnjavati i ništa iz nje neće kriti, oni su je za leđa svoja bacili, prodajući je za bagatelnu cijenu. A ružno li je to ono što za to kupuju! /187/ Nikako ne misli za one koje raduje to što su uradili i koji vole biti pohvaljeni i za ono što nisu učinili - nikako ne misli da će se patnje sačuvati. Njima pripada patnja bolna. /188/ Allahu pripada vlast na nebesima i na Zemlji i Allah nad svime ima moć. /189/ U stvaranju nebesa i Zemlje, i u izmjeni noći i dana, doista su znakovi za razumom obdarene, /190/ koji Allaha spominju stojeći, sjedeći i ležeći na svojim bokovima, i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. "Gospodaru naš, Ti ovo nisi uzalud stvorio! Uzvišen si Ti i sačuvaj nas od patnje u Vatri! /191/ Gospodaru naš, onoga koga Ti budeš u Vatru bacio, već si ga ponizio, a zulumćarima neće biti pomagača! /192/ Gospodaru naš, mi smo čuli glasnika koji poziva vjeri: 'da vjerujete u Gospodara vašega!', pa smo povjerovali! Gospodaru naš, oprosti nam grijehe, i pokrij loše postupke naše, i usmrti nas s čestitima! /193/ Gospodaru naš, daj nam ono što si nam obećao preko Svojih poslanika i ne ponizi nas na Kijametskom danu! Ti, doista, ne kršiš obećanje Svoje!" /194/ I Gospodar im se njihov odazva: "Nijednom između vas koji dobro čini, bio muškarac ili žena, djela neću poništiti; vi ste jedni od drugih. Onima koji se isele i koji budu iz domova svojih prognani, i koji budu na putu Mome mučeni, i koji se budu borili i poginuli, sigurno ću loša djela pokriti i sigurno ću ih u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, uvesti. Nagrada je to Allahova, a u Allaha nagrada je najljepša. /195/ Neka te nikako ne obmanjuje to što oni koji ne vjeruju svuda po svijetu obijesno bogatstvom raspolažu. /196/ Kratko uživanje, a potom – Džehennem boravište je njihovo; a užasno je to prebivalište! /197/ Ali, onima koji se Gospodara svoga boje pripadaju džennetske bašče kroz koje rijeke teku; u njima će vječno ostati, Allah će ih ugostiti. A ono što je u Allaha, bolje je za čestite. /198/ Ima i onih kojima je data Knjiga koji vjeruju u Allaha i u ono što je objavljeno vama, i u ono što je

objavljeno njima, koji su ponizni Allahu i ne prodaju ajete Allahove za bagatelnu cijenu. Njima pripada nagrada Gospodara njihova, a Allah će, doista, brzo svidjeti račun. /199/ O vi koji vjerujete, budite strpljivi i izdržljivi, postojano bdijte[178] i Allaha se bojte, da biste uspjeli! /200/

(4) En-Nisā' – Žene
(Objavljena u Medini nakon sure El-Mumteḥine; ima 176 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O ljudi, bojte se Gospodara svoga, Koji vas je stvorio od jedne osobe, od koje je njen par stvorio, a od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. Bojte se Allaha, čijim imenom jedni druge molite, i čuvajte rodbinske veze. Allah vas, doista, nadzire.[179] /1/ I siročadima imetke njihove dajte, ono što je loše i zabranjeno ne mijenjajte za ono što je lijepo i dopušteno, i imetke njihove s imecima vašim ne trošite![180] To je, doista, prestup veliki. /2/ Ako se bojite da prema sirotama nećete biti pravedni, onda se ženite onim ženama koje su vam drage i dopuštene, sa po dvije, sa po tri ili sa po četiri. A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo jednom, ili onim koje

178) Hasan el-Basri kaže: "Naređeno im je da budu strpljivi u svojoj vjeri, s kojom je Allah zadovoljan – a to je islam; da je ne ostavljaju ni kada je lahko ni kada je teško, ni u nevolji ni u zadovoljstvu; da umru kao muslimani, te da budu izdržljiviji od neprijatelja koji kriju vjeru!" To isto ističe i više učenjaka iz prvih generacija (selefu-s-sālih). Što se tiče "bdijenja", to je ustrajnost na mjestu ibadeta i postojanosti, a ima mišljenja da to znači "očekivanje namaza nakon namaza".

179) Adem, alejhis-selam, bio je prva osoba koju je Uzvišeni Allah stvorio, a potom je od njega stvorio njegovu suprugu Havu. U jednom hadisu stoji: "Savjetujem vam da sa ženama postupate na najbolji način. Žena je stvorena od rebra, a najkrivlji dio rebra jeste njegov gornji dio. Ako ga htjedneš ispraviti, slomit ćeš ga; a ako se njime htjedneš koristiti, koristit ćeš se i dok je krivo." (Buhari, 3084.) Ajet naređuje pokornost Allahu s čijim imenom se ljudi međusobno mole kada jedni od drugih nešto traže ("Molim te Allahom da mi dadneš to i to!", "Tako ti Allaha, možeš li mi posuditi to i to!") i naređuje održavanje rodbinskih veza.

180) Nemojte miješati svoju imovinu i imovinu jetima, pa da to zajedno trošite. Nemojte ni mijenjati svoju lošu imovinu za njihovu dobru imovinu, a ujedno njihova imovina vam je haram, a vaša vam je halal. Nemojte raditi kao što su radili ljudi u predislamskom dobu (džahilijjetu) koji su uzimali lijepu i dobru imovinu jetima, a njima ostavljali lošu. Ovo se odnosi na staratelje jetima, a jetim je dijete koje nema oca i u tom je statusu sve dok ne postane punoljetno po Šerijatu. Onda kada jetim postane punoljetan, treba mu njegovu imovinu predati.

posjedujete. Tako ćete se najlakše nepravde sačuvati.[181] /3/ I draga srca ženama darove njihove dajte; pa ako vam one draga srca štogod od toga poklone, to s prijatnošću i ugodnošću trošite.[182] /4/ I maloumnicima[183] ne dajite imetke koje vam je Allah za izdržavanje učinio, nego ih njima opskrbite i obucite. I lijepe riječi im govorite. /5/ I iskušavajte[184] siročad dok ne stasaju za brak, pa ako se uvjerite da su zreli, uručite im imetke njihove. I ne trošite ih rasipnički i u žurbi, prije nego odrastu. Ko je imućan neka se suzdrži, a ko je siromašan, neka troši onoliko koliko je neophodno.[185] A kada im imetke uručujete, to učinite u prisustvu svjedoka; a dosta je što će se pred Allahom račun polagati. /6/ Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rodbina, a i ženama pripada dio od onoga što ostave roditelji i rodbina. Bilo toga malo ili mnogo, dio je obavezan.[186] /7/ A kada diobi prisustvuju rođaci, siročad i siromasi, opskrbite ih dijelom toga, i lijepe riječi im recite. /8/ I neka se plaše oni, koji bi strahovali za svoju nejaku djecu ako ih ostave iza sebe... neka se Allaha boje i neka govore

181) Ako se neko od vas bude starao o sirotici, pa je htjedne oženiti kada ona odraste, neka se ne ženi njome ako se boji da joj neće dati isti mehr koji bi dao i ženi koja nije sirotica. Stoga neka se oženi drugom ženom koja nije sirotica, jer takvih je puno, i to mu je bolje nego da učini zulum. On se može oženiti s dvije, sa tri ili sa četiri žene; a ako se boji da neće prema njima biti pravedan u materijalnim stvarima, onda je bolje da se oženi jednom ženom ili s više žena ropkinja. Ovdje želimo napomenuti da se u Kur'anu često spominje ova formulacija: "one koje su u vašem posjedu", i time se misli na ropkinje. Islamska kultura i civilizacija uvažava realnost i da su u vrijeme pojave islama vladali robovlasnički odnosi. Islam je sve učinio da ukine robovlasništvo i to je radio postepeno. Islam je, slobodno to možemo reći, u tome pretekao savremene civilizacije u kojima vladaju robovlasnički odnosi koji su, istina, drugačiji nego u vrijeme kada se pojavio islam. Dovoljno je samo spomenuti tzv. trgovinu bijelim robljem. A i u prodaji sportista, naročito nogometaša, ima nekih elemenata robovlasništva. Zato, promislimo o tome!

182) Vjenčani dar (mehr) koji čovjek dadne ženi njeno je vlasništvo. On nema pravo na to, osim da mu ona to dobrovoljno dadne (na zajedničko korištenje).

183) Poslovno nesposobnim osobama, odraslim ili maloljetnim, muškim ili ženskim.

184) Ovo je naredba onome ko se brine o siročetu da ga provjerava kada se primakne punoljetstvu tako što će mu davati nešto od imetka i vidjeti kako će on s time postupati.

185) Ovo se odnosi na straratelja jetima. Onaj ko je imućan neka se suzdrži od imetka siročeta, a onaj ko je siromašan, neka se koristi imovinom siročeta u količini koja je neophodna. Neki smatraju da je ovaj imetak koji potroši staratelj ustvari pozajmica i da je mora vratiti, dok Ibn Kesir smatra da ga ne mora vraćati.

186) U predislamskom periodu ženama i dječacima koji nisu mogli ići u borbu nije davano ništa u nasljedstvo, pa je objavljen ovaj ajet. Dakle, i muškarci i žene su jednaki u osnovi nasljeđivanja, iako se razlikuju po tome koliki je taj nasljedni dio, što je u zavisnosti od stepena rodbinske veze s umrlim. Nasljedni dio, bez obzira koliki je, jeste propisana obaveza i nije ga dozvoljeno eliminirati ili okrnjiti.

samo pravo.[187] /9/ Doista, oni koji nepravedno troše imetke siročadi, u svoje stomake stavljaju vatru i oni će u Ognju gorjeti. /10/ Allah vam nalaže, u vezi s djecom vašom, da muškom pripadne koliko dvoma ženske djece.[188] A ako bude više od dvoje ženske djece,[189] njima pripadaju dvije trećine onoga što je ostavio, a ako je samo jedna, pripada joj polovina. A roditeljima, svakome posebno, pripada šestina od onoga što je umrli ostavio, ako ima djece.[190] A ako ne bude imao djece,[191] i naslijede ga roditelji, onda njegovoj majci pripada trećina. A ako ima braće i(li) sestara,[192] onda njegovoj majci pripada šestina pošto se izvrši oporuka koju je ostavio, ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži po koristi, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed, a Allah je, doista, Onaj Koji sve zna i mudar je. /11/ Vama pripada polovina onoga što ostave supruge vaše, ako ne budu imale djece;[193] a ako budu imale djece, vama pripada četvrtina onoga što one ostave, pošto se izvrši oporuka koju ostave, ili podmiri dug; njima pripada četvrtina onoga što vi ostavite, ukoliko ne budete imali djece,[194] a ako budete imali djece, njima pripada osmina onoga što vi ostavite nakon što se izvrši oporuka koju ostavite, ili podmiri dug. A ako se muškarac ili žena, koji nemaju ni djece ni roditelja, budu nasljeđivali i budu imali brata ili sestru,[195] onda će svako od njih dvoje dobiti šestinu; ako ih bude više, oni onda zajednički učestvuju u trećini, pošto se

---

187) Navodi se da je Ibn Abbas rekao kako se ovo odnosi na čovjeka kojem se približi smrt, pa ga sluša čovjek kako određuje oporuku koja je štetna po njegove nasljednike. Takav čovjek, koji prisustvuje takvoj raspodjeli imovine, neka se boji Allaha i nasavjetuje ovog čovjeka da pripazi svoje nasljednike, onako kako bi volio da se čini s njegovim nasljednicima, ako bi se za njih plašio siromaštva nakon svoje smrti. Neki smatraju da se ajet odnosi na staratelje jetima koji raspolažu njihovom imovinom, te da se odnose prema njihovoj imovini onako kako bi htjeli da se postupa prema njihovim nasljednicima.

188) U slučaju kada umrli ima i muške i ženske djece.

189) Ako iza čovjeka ostanu samo kćerke i to više od dvije, njima pripadaju dvije trećine ostavštine.

190) Muške ili ženske, jedno ili više... Ili se pak ovo odnosi na sinovljevu djecu.

191) Ni muške, ni ženske, a niti sinovljeve djece (unučadi).

192) Samo braće, ili samo sestara; ili, i braće i sestara.

193) Ajet se odnosi na muškarce u slučaju kada supruge ne budu imale ni muške, ni ženske djece, niti imaju sinovljeve djece, bilo da su ta djeca njihova ili od prethodnog supruga.

194) Od supruge koja ostaje iza umrloga ili od prethodne supruge.

195) Učenjaci su saglasni da se ovdje radi o bratu ili sestri po majci. U zadnjem ajetu ove sure radi se o bratu ili sestri po ocu; ili, i po ocu i po majci.

izvrši oporuka koja je ostavljena, ili podmiri dug, ne oštećujući time bilo koga. To je zapovijed Allahova, a Allah je Onaj Koji sve zna i Onaj Koji ne žuri s kaznom.[196] /12/To su Allahovi propisi, a onoga ko se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu On će uvesti u džennetske bašče kroz koje teku rijeke i u kojima će vječno ostati. To je uspjeh veliki. /13/ A onoga ko bude nepokoran Allahu i Poslaniku Njegovom, te preko granica Njegovih bude prelazio, On će uvesti u Vatru u kojoj će vječno ostati; njemu pripada patnja ponižavajuća. /14/ Za one supruge vaše koje preljubu počine, tražite da posvjedoče četverica između vas, pa ako posvjedoče protiv njih, držite ih u kućama sve dok ih smrt ne umori ili dok im Allah neki put ne nađe.[197] /15/ A ono dvoje koji to učine, izgrdite, pa ako se pokaju i poprave, onda ih na miru ostavite.[198] Allah je, doista, Onaj Koji stalno prima pokajanja i milostiv je. /16/ Allah prima samo pokajanje onih koji učine kakvo loše djelo iz neznanja, a potom se ubrzo pokaju. Njima će Allah oprostiti, a Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /17/ Nema pokajanja onima koji čine loša djela sve dok im se ne približi smrt, pa onda govore: "Sad se, doista, kajem!", niti za one koji umru kao nevjernici. Njima smo bolnu patnju pripremili. /18/ O vi koji vjerujete, ne dozvoljava vam se da žene preko volje njihove u naslijeđe uzimate[199] i da im poteškoće pričinjavate s namjerom da nešto od onoga što ste im dali prisvojite, osim ako budu učinile očiti razvrat. Prema njima se lijepo ophodite. A ako prema njima ne osjetite želju, pa moguće je da ne volite nešto u čemu je Allah veliko dobro dao. /19/ Ako hoćete jednu suprugu zamijeniti drugom, i jednoj od njih dali ste blaga, ne uzimajte od toga ništa. Zar da to uzimate čineći potvoru i grijeh očiti?![200] /20/ Kako biste mogli to i uzeti, kada ste jedno

196) Ne žuri da odmah kazni ljude za njihov zulum.

197) Ovakav propis je važio u početku islama. Kasnije je on dokinut odredbom o bičevanju, odnosno kamenovanju, kada je objavljena sura En-Nur.

198) I ovaj propis je derogiran propisom o kamenovanju, odnosno bičevanju.

199) U predislamskom periodu, kada bi čovjek umro, njegovi nasljednici su imali pravo na njegovu ženu. Pa ako bi neko htio da je oženi, mogao je to učiniti. Recimo, mogao je udati za nekoga drugog ili je spriječiti da se uopće uda.

200) Ako se neko želi rastaviti sa suprugom i oženiti se drugom, on nema pravo od nje vraćati ništa od vjenčanog dara koji joj je dao, ma koliki on bio. Ibn Kesir kaže da je ovo dokaz da se kao vjenčani dar može dati veća količina novca (imovine), iako je halifa Omer bio zabranio da se

s drugim intimni bili i kad su one od vas čvrstu obavezu uzele!? /21/ I ne ženite se onima koje su oženili očevi vaši nakon onoga što je bilo – to su bili razvrat, mržnja[201] i ružan put. /22/ Zabranjuju vam se majke vaše, i kćeri vaše, i sestre vaše, i sestre očeva vaših, i sestre majki vaših, i bratične vaše i sestrične vaše, i pomajke vaše, koje su vas dojile, i sestre vaše po mlijeku, i majke supruga vaših, i pastorke vaše koje se nalaze pod vašim skrbništvom od supruga vaših s kojim ste imali intimne odnose; ako s njima niste imali intimne odnose, onda vam nije grijeh; i supruge vaših rođenih sinova, i da dvije sestre sastavite, osim što je ranije bilo! Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /23/ I zabranjuju vam se udate žene, osim onih koje su u vlasništvu vašem. To vam je propis Allahov! A ostalo vam je dozvoljeno da želite, svojom imovinom da se njima oženite, a ne da blud činite! A suprugama vašim s kojima imate bračne odnose dajte vjenčane darove kao što je propisano. I nije vam grijeh ako se, poslije određenog vjenčanog dara, s njima nagodite. Allah je, doista, Onaj Koji sve zna i mudar je. /24/ A onaj među vama koji nije dovoljno imućan da se oženi slobodnom vjernicom – eto mu one vjernice koje su u vašem vlasništvu – a Allah najbolje zna vjerovanje vaše – jedni ste od drugih. I ženite se njima uz odobrenje vlasnika njihovih, i dajte im vjenčane darove kako je lijepo i uobičajeno, ako su čedne, a nisu preljubnice, niti tajne ljubavnice. A ako one budu udate, pa počine razvrat, neka budu kažnjene polovinom kazne propisane za slobodne žene. To je za onoga od vas koji se boji razvrata, a bolje vam je da se uzdržite, a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /25/ Allah vam želi objasniti i uputiti vas putevima kojima su išli oni prije vas i oprostiti vam. Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /26/ Allah vam želi oprostiti, a oni koji se za strastima svojim povode žele da daleko skrenete. /27/ Allah vam želi olakšati, a čovjek je stvoren slab.[202] /28/ O vi koji

---

daje velika količina, ali je tu zabranu povukao.

201) Ovo je užasan grijeh koji kod sina, koji se oženio očevom bivšom suprugom, izaziva mržnju prema ocu; a obično muškarac koji se oženi udavanom ženom prezire njenog bivšeg muža.

202) Tj. teško se (čovjek) može oduprijeti naletima strasti i nagona za tjelesnim kontaktom sa ženama. Stoga Allah daje olakšicu vjernicima u vidu ženidbe s ropkinjama, samo da se ne bi odali bludu. Što se tiče pitanja robova u islamu, ono je spomenuto na početku ove sure.

vjerujete, jedni od drugih na nedozvoljen način imanja ne prisvajajte, osim trgovinom uz obostrani pristanak, i sami sebe ne ubijajte.[203] Allah je, doista, prema vama milostiv. /29/ Onoga koji to nepravično i nasilno učini, Mi ćemo u Vatri pržiti, a to je Allahu lahko. /30/ Ako se budete klonili velikih grijeha koji su vam zabranjeni, Mi ćemo pokriti vaša loša djela i u divno mjesto vas uvesti. /31/ I ne poželite ono čime je Allah neke od vas odlikovao nad drugima: muškarcima pripada udio za ono što zarade, a ženama udio za ono što one zarade. I molite Allaha za obilje Njegovo![204] Allah, doista, sve dobro zna. /32/ Za sve smo odredili nasljednike u onome što ostave roditelji i rođaci, a onima s kojima ste vezani ugovorom dajte njihov dio![205] Allah je, doista, svemu svjedok. /33/ Muškarci su nadređeni i staraju se o ženama[206] zato što je Allah odlikovao jedne nad drugima i zato što oni troše imetke svoje. Zbog toga su čestite žene poslušne i za vrijeme muževljeva odsustva čuvaju ono što je Allah odredio da se čuva. One čije neposlušnosti se pribojavate vi posavjetujte, a onda napustite postelje njihove, pa ih i udarite![207] Ako vam postanu poslušne, protiv njih ništa ne činite. Allah je, doista, uzvišen i velik. /34/ A ako se bojite razdora između njih dvoje,

---

203) Kršeći Allahove zabrane, čineći Mu neposluh i prisvajajući imovinu jedan drugog na nedozvoljen način. Poznato je da islam zabranjuje međusobno ubijanje, ali i samoubistvo.

204) U vezi s vjerom, ali i općenito. Svaka osoba, muškarac i žena, imat će nagradu ili kaznu u skladu s onim kako je radila. Ima mišljenja da se ovo odnosi na nasljedstvo, tj. svakom od njih pripada odgovarajući nasljedni dio. Ne treba željeti da dobro u kojem se neko nalazi nestane. Čovjek može željeti da i on ima isto tako (to, toliko) koliko ima neko drugi, i to treba tražiti od Allaha.

205) Onima s kojima ste napravili čvrst ugovor dajte njihov dio nasljedstva kao što ste im i obećali. I ovo je važilo u prvom periodu islama, a onda je to derogirano: nasljeđivati mogu samo rođaci, dok svi drugi mogu biti obuhvaćeni oporukom.

206) Muškarac je ženin predvodnik; on je njen pretpostavljeni i nadređeni; on je njen zaštitnik i skrbnik; on je njen odgajatelj u situacijama kada ona posrne i zastrani. Žene su dužne da slušaju svoje muževe u svemu što im narede na lijep i zakonit način.

207) Krajnja odgojna mjera za neposlušnu ženu – za ženu koja ne čuva mužev imetak i čast kada je on odsutan – jeste da je on može i udariti, ali taj udarac ne smije nanijeti povrede. Ovo zaslužuje žena koja je i pored sve brige, pažnje, nadzora i materijalnog izdržavanja, neposlušna svome mužu. I pored toga, islamski učenjaci su saglasni da je bolje izostaviti ovu odgojnu mjeru, iako je ona po Šerijatu dopuštena. Ovaj ajet ukazuje na to da muškarci i žene nisu baš u svemu potpuno jednaki: muškarac je snažniji po konstituciji i zato se brine o porodici; muškarci su bili vjerovjesnici; oni su zaduženi da obavljaju vjerske obrede, kao što su ezan, hutba, džuma, džihad i sl.; svjedočenje jednog muškarca je kao svjedočenje dvije žene; nasljedni dio muškarca je, u nekim slučajevima, duplo veći od ženinog dijela... S druge strane, on je obavezan izdržavati porodicu, suprugu i bližnje, i obavezan je dati ženi vjenčani dar. Sve ove činjenice islam uzima u obzir kada je riječ o ravnopravnosti spolova.

onda pošaljite jednog suca iz njegove, a jednog iz njene porodice. Ako oni žele izmirenje, Allah će ih pomiriti; Allah je, zaista, sveznajući i Onaj Koji sve, i u potpunosti, zna. /35/ I Allahu ibadet činite i ništa Mu ne pridružujte, a roditeljima činite dobro, i rođacima, i siročadima, i siromasima, i komšiji bližnjem, i komšiji daljnjem, i drugu pored sebe, i putniku, i onome koji je u vašem posjedu. Allah, doista, ne voli one koji se ohole i hvališu. /36/ To su oni koji škrtare i zapovijedaju drugima da budu škrti, i koji kriju ono što im je Allah iz obilja Svoga darovao, a Mi smo nevjernicima pripremili patnju ponižavajuću. /37/ I oni koji troše imetke svoje pretvarajući se pred ljudima, a u Allaha i ahiret ne vjeruju. A kome je šejtan drug, to mu je zao drug. /38/ A šta bi im bilo da u Allaha i Posljednji dan vjeruju i da od onoga što im je Allah dao udjeljuju?![208] A Allah o njima sve zna. /39/ Zaista Allah ni trunku nepravde ne čini, pa ako to bude dobro djelo, On će ga umnogostručiti i od Sebe nagradu veliku dati. /40/ A šta će tek biti kada iz svakoga naroda dovedemo svjedoka, a i tebe dovedemo da o ovima svjedočiš?![209] /41/ Taj dan će poželjeti oni koji nisu vjerovali i koji su se protiv Poslanika[210] dizali da zemlja nad njima bude poravnana, a od Allaha nijednu riječ neće moći sakriti. /42/ O vi koji vjerujete, ne pristupajte namazu pijani, dok ne budete znali šta govorite, niti kada ste džunubi, osim kao prolaznici,[211] sve dok se ne okupate. A ako ste bolesni, ili na putu, ili ako je neko od vas došao iz nužnika, ili ako ste imali odnos sa suprugama, a ne nađete vode, onda dlanovima čistu zemlju dotaknite i lica svoja i ruke svoje potarite. Allah je, doista, Onaj Koji stalno grijehe poništava i

208) Šta bi im falilo da vjeruju u Allaha, da idu pravim putem, ostave pretvaranje i prihvate iskrenost i vjerovanje u Allaha, nadajući se dobru koje je On obećao za dobročinitelje; šta bi im falilo da troše imetak koji im je Allah dao u ono što On voli i s čime je zadovoljan!?

209) Svi će poslanici svjedočiti o svojim narodima – a i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, će svjedočiti o svojim sljedbenicima: svjedočit će u korist onih koji su vjerovali u Allaha, a protiv onih koji nisu u Njega vjerovali.

210) Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

211) Većina učenjaka smatra da se ovdje misli na prolazak kroz džamiju, a ne na putovanje uopće, jer je propis o tome spomenut u 6. ajetu sure El-Maide. Povod objavljivanju ovog ajeta bilo je to što su neki ashabi, koji su stanovali u blizini džamije, prolazili kroz nju u spomenutom stanju, jer im je to skraćivalo put do neke tačke u Medini.

oprašta.[212] /43/ Zar ne vidiš kako oni kojima je dat udio u Knjizi[213] kupuju zabludu i žele da vi s Pravog puta skrenete?! /44/ Allah najbolje poznaje neprijatelje vaše; Allah je dovoljan zaštitnik i Allah je dovoljan pomagač. /45/ Onima koji su judejstvo prihvatili, koji izvrću smisao riječi govoreći: "Čujemo, ali se ne pokoravamo!" i "Slušaj, dabogda ne čuo!" i "Čuvaj nas!",[214] prevrćući jezicima svojim i huleći vjeru, bolje bi bilo i ispravnije da kažu: "Slušamo i pokoravamo se!" i "Slušaj!" i "Pogledaj na nas!" Ali, Allah je njih zbog nevjerovanja njihova prokleo i malo ko od njih vjeruje. /46/ O vi kojima je Knjiga data, povjerujte u ovo što objavljujemo potvrđujući ono što već imate, prije nego što crte lica izbrišemo i vratimo ih nazad,[215] ili ih prokunemo kao što smo prokleli one koji nisu subotu poštivali, a zapovijest Allahova biva izvršena. /47/ Allah, doista, neće oprostiti da se Njemu išta u obožavanju pridružuje, a oprostit će sve mimo toga, kome On hoće! A onaj ko drugog Allahu u obožavanju pridružuje, taj čini potvoru i grijeh veliki. /48/ Zar ne vidiš one koji sebe smatraju od grijeha čistim?![216] Međutim, Allah čisti od grijeha koga hoće i nikome se neće, ni koliko nit na hurminoj košpici, zulum učiniti. /49/ Pogledaj kako izmišljaju laž o Allahu! To je Allahu dovoljno kao jasan grijeh. /50/ Zar ne vidiš one kojima je dat udio u Knjizi kako u magiju i taguta – šejtana vjeruju, a onima koji ne vjeruju govore: "Ovi su na ispravnijem putu od onih koji vjeruju."[217] /51/ To su oni koje

212) Ovaj ajet je početna etapa u zabranjivanju alkohola i njime se zabranjuje da se na namaz stupa u stanju kada je čovjek pijan i ne zna šta u namazu uči. Njime se zabranjuje da nečista (džunub) osoba ulazi na mjesta obavljanja namaza (džamije), s tim da kroz džamiju može samo proći. Ovaj ajet govori i o tejemumu, a to je čišćenje čistom zemljom u nedostatku vode.

213) Ovo se odnosi na Jevreje koji se okreću od onoga što je objavljeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, te zanemaruju znanje o njegovim osobinama – znanje koje se nalazilo u njihovoj Objavi.

214) V. 104. ajet iz sure El-Bekare.

215) Ovo je naredba sljedbenicima Knjige da povjeruju u ono što je objavljeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, inače im se može desiti spomenuta kazna. Neki komentatori kažu da je ta kazna brisanje crta lica, na način da im ih Allah premjesti otraga, tako da bi se (oni) morali kretati unazad. Ovo je adekvatan vid kazne (spuštene na njih) zato što su se okrenuli od Istine i vratili neistini, vraćajući se tako s Jasnog puta na put zablude kojim žurno idu unatrag.

216) Povod objavljivanju ovog ajeta jesu riječi židova i kršćana: "Mi smo sinovi i miljenici Božiji!", te: "U Džennet neće ući niko ko nije židov ili kršćanin!" Ajet, međutim, ima opći smisao i odnosi se na sve koji sebe ili druge smatraju čistim od grijeha.

217) Ovaj ajet se odnosi na Jevreje koji su stali na stranu idolopoklonika, a protiv Muhammeda,

je Allah prokleo, a ti nećeš naći da će pomagača imati onaj koga je Allah prokleo. /52/ Da možda oni nemaju kakav udio u vlasti?! A da imaju, oni ljudima[218] ništa – ni koliko udubljenje na hurminoj košpici – ne bi dali. /53/ I zar ljudima[219] zavide na onome što im je Allah dao iz obilja svoga?! A Mi smo potomcima Ibrāhīmovim Knjigu i mudrost dali, i dali smo im veliku vlast. /54/ Pa, bilo ih je koji su vjerovali, a bilo je i onih koji su od toga odvraćali. A Džehennem je dovoljan kao oganj užareni. /55/ Doista, one koji ne vjeruju u ajete i znakove Naše Mi ćemo u Vatru baciti, pa kada god im se kože ispeku, zamijenit ćemo ih drugim kožama, kako bi patnju osjetili. Allah je, doista, silan i mudar. /56/ A one koji vjeruju i dobra djela čine Mi ćemo uvesti u džennetske bašče kroz koje rijeke teku. Tamo će zauvijek ostati i supruge očišćene u njima imati; i u debelu hladovinu ćemo ih uvesti. /57/ Allah vam, doista, naređuje da emanete[220] date onima kojima pripadaju, a kada ljudima sudite – da pravedno sudite. Savjet Allahov je, uistinu, divan i Allah je, doista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve vidi. /58/ O vi koji vjerujete, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i nadležnim između vas. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i Posljednji dan. To je bolje i posljedice su ljepše. /59/ Zar ne vidiš one koji tvrde da vjeruju u ono što je objavljeno tebi i u ono što je objavljeno prije tebe kako žele da im se pred tagutom – lažnim sudijom sudi, iako im je naređeno da u njega ne vjeruju?![221] A šejtan samo želi da ih u

---

sallallahu alejhi ve sellem, iako su imali Knjigu u kojoj je nagovještaj njegovog dolaska. Oni i pored toga kažu da su idolopoklonici na ispravnijem putu od vjernika (muslimana). Ti Jevreji vjeruju u kumire, vračare (proricatelje sudbine), idolatriju, magiju (*el-džibt*) i u sve ono što neki ljudi obožavaju mimo Allaha, kao što je šejtan ili neko drugi, a ko je zadovoljan s time da ga ljudi obožavaju (*et-tagut*).

218) Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovim drugovima.

219) Tj. Arapima, budući da je iz njihovog reda bio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Time se ukazuje na njihovu veliku zavidnost prema njemu na vjerovjesničkoj misiji koju mu je Allah podario. No, zavidnosti ne treba biti mjesta, zato što je i među njima bilo vjerovjesnika (kao što je Ibrāhīm, alejhis-selam).

220) Poslove od povjerenja treba dati onima koji su ih dostojni. U emanete spadaju svi poslovi od povjerenja, a koji su obaveza čovjekova prema Allahu (namaz, post, zekat, kefareti, zavjeti i drugo), te međusobna prava i obaveze ljudi (ugovori, pohranjene stvari i sve drugo što jedni drugima povjeravaju). Sve to čini ono što je Allah naredio da se izvrši.

221) Prijekor onima koji tvrde da vjeruju u ono što je objavljeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i ostalim vjerovjesnicima, a koji i pored toga traže nečiji sud mimo suda Kur'ana i

veliku zabludu navede. /60/ I kada im se kaže: "Pristupite ovome što je Allah objavio i pristupite Poslaniku", vidiš licemjere kako se od tebe sasvim okreću. /61/ A šta će tek biti kada ih pogodi nevolja zbog djela ruku njihovih, pa ti dođu[222] zaklinjući se Allahom: "Mi smo samo htjeli da dobro i pravo učinimo." /62/ To su oni za koje Allah zna šta je u srcima njihovim, pa okreni se od njih i savjetuj ih, i reci im ono što će ih dirnuti. /63/ A mi nismo nijednog poslanika poslali, osim da bi mu se pokoravalo uz Allahovo odobrenje. A da ti oni dođu kada sami sebi zulum učine i zamole Allaha da im oprosti, pa da i Poslanik zamoli da im se oprosti, oni bi vidjeli da Allah, doista, prima pokajanje i da je milostiv. /64/ I, tako Mi Gospodara tvoga, oni neće vjerovati dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate, a potom u dušama svojim tegobe ne osjete za ono što si odredio i sasvim se ne predaju! /65/ I da smo Mi njima propisali "da sami sebe poubijate!" ili "da se iselite iz svoga zavičaja!", malo ko od njih bi to učinio! A kada bi onako kako im se savjetuje postupili, bilo bi im bolje i u vjeri čvršće. /66/ I tada bismo im Mi, od Nas, veliku nagradu dali. /67/ I na Pravi put bismo ih uputili. /68/ Oni koji su pokorni Allahu i Poslaniku bit će u društvu onih koje je Allah blagodario: vjerovjesnika, onih koji srcem iskreno i u potpunosti vjeruju,[223] šehida i čestitih ljudi,[224] a divno li je to društvo! /69/ To obilje je od Allaha i dovoljno je da Allah sve to dobro zna. /70/ O vi koji vjerujete, budite oprezni[225] i idite u borbu u grupama, ili odjednom svi. /71/ Među vama ima, doista, onih koji će oklijevati, pa će, ako vas pogodi nevolja, takav reći: "Sam Allah me blagodario što s njima nisam bio." /72/ A ako vas od Allaha dobro zadesi, on će, kao da između vas i njega nije bilo prijateljstva, sigurno reći: "Kamo sreće da sam s njima bio, veliki plijen bih dobio!?" /73/ I neka se zato na Allahovu putu vjernici bore

---

sunneta i za sudiju uzimaju nešto što je lažno (a sve što je lažno jeste tagut).

222) Tražeći – o, Muhammede! – tvoju pomoć, izvinjavajući ti se i kunući se da nisu imali namjeru odbaciti tvoj sud.

223) Es-Siddikun su ljudi koji su iskreni u svom vjerovanju i srcem u potpunosti vjeruju.

224) Es-Sālihun su, pak, oni koji su čestiti u svojoj vanjštini, a i u svojoj nutrini.

225) Ovo podrazumijeva preduzimanje (i ostvarivanje) svih materijalnih uzroka –kao što su oružje, oprema i ljudstvo – prije nego dođe do borbe s neprijateljem.

protiv onih koji život na dunjaluku kupuju za ahiret, a onoga ko se na Allahovu putu bori, pa pogine ili pobijedi, Mi ćemo, sigurno, velikom nagradom nagraditi. /74/ Šta je s vama pa se ne borite na Allahovom putu za nemoćne; za muškarce, žene i djecu koji govore: "Gospodaru naš, izbavi nas iz ovoga grada čiji su stanovnici nasilnici, odredi nam zaštitnika i daj nam pomagača!"[226] /75/ Oni koji vjeruju bore se na Allahovom putu, a oni koji ne vjeruju bore se na putu tāgūta – šejtana. Zato se borite protiv štićenika šejtanovih, a šejtanovo lukavstvo, doista, je slabo. /76/ Zar nisi vidio one kojima je rečeno: "K sebi ruke svoje, već namaz obavljajte i zekat dajite."[227] A kada im bi propisana borba, odjednom se grupa njih poboja ljudi, kao što se Allaha boji, ili još više, i rekoše: "Gospodaru naš, zašto si nam borbu propisao? Da si nam to do određenog vremena odgodio!?" Reci: "Uživanje na dunjaluku je kratko, a ahiret je bolji za bogobojazne." A vama, ni koliko nit na hurminoj košpici, zulum neće biti učinjen. /77/ Gdje god bili, stići će vas smrt, pa makar bili i u kulama visokim! Ako ih zadesi kakvo dobro, oni kažu: "To je od Allaha!", a ako ih zadesi kakvo zlo, oni govore: "To je od tebe!" Reci: "Sve je od Allaha!" Pa šta je s ovim ljudima?! Oni kao da ne razumiju šta im se govori. /78/ Dobro koje te zadesi, to je od Allaha, a zlo koje te zadesi, to je od tebe. Mi smo te kao poslanika ljudima poslali, a Allah je dovoljan svjedok. /79/ Ko se pokori Poslaniku, pokorio se i Allahu, a ko se okrene, pa Mi te nismo poslali da im čuvar budeš. /80/ Oni[228] govore: "Pokoravamo se!", a kada od tebe odu, neki od njih noću smišljaju drugačije nego što ti govoriš. Allah zapisuje ono što oni noću smišljaju. Zato se okreni od njih i u Allaha se pouzdaj, a dovoljan je zaštitnik Allah! /81/ A zašto oni ne promišljaju o Kur'anu? Jer, da je on od nekoga drugog, a ne od Allaha, oni bi u njemu našli mnoge protivrječnosti.[229]

226) Ovo je podstrek vjernicima da se bore na Allahovom putu i da se angažiraju na spašavanju potlačenih ljudi, žena i djece koji su ostali u Mekki i kojima je dodijao boravak u njoj.

227) Ovako je bilo u početku islama, kada muslimanima još nije bila propisana borba, iako su gorjeli od želje za njom.

228) Licemjeri, munafici.

229) I jasni i manje jasni ajeti su istiniti; one manje jasne ajete trebamo objašnjavati pomoću jasnih ajeta. Međutim, oni koji su zastranili od Istine, oni jasne ajete objašnjavaju pomoću manje

/82/ A kada im dođe nešto što se odnosi na sigurnost ili strah, oni to razglase. A da to prepuste Poslaniku ili pretpostavljenim svojima, to bi sigurno od njih saznali oni koji to ispituju.[230] A da nije dobrote Allahove prema vama i milosti Njegove, vi biste, osim nekolicine, šejtana slijedili. /83/ Zato se bori na Allahovom putu, ne obavezujući osim sebe, a vjernike podstiči. Allah će zaustaviti silu onih koji ne vjeruju, a Allah je od njih silniji i kazne Njegove su strožije. /84/ Ko se bude za dobro zalagao, i on će imati udio u tome, a ko se bude za zlo zalagao, i on će imati udio u tome. A Allah nad svim bdije. /85/ Kada pozdravljeni budete, na ljepši način uzvratite, ili isto otpozdravite, a Allah, doista, sve obračunava. /86/ Allah, osim Koga drugoga boga nema, sigurno će vas sakupiti na Sudnjem danu, u što nema nimalo sumnje, a čiji je govor istinitiji od Allahovog?! /87/ Zašto se podvajate kada su u pitanju licemjeri koje je Allah vratio u nevjerstvo zbog onoga što su sami zaslužili? Zar želite na Pravi put uputiti one kojima je Allah dao da su u zabludi?![231] A kome Allah dā da je u zabludi, ti mu nećeš Put naći! /88/ Oni bi voljeli da i vi ne vjerujete kao što oni ne vjeruju, pa da budete jednaki. Zato, između njih ne uzimajte prijatelje dok se na Allahovom Putu ne isele. A ako se okrenu, onda ih hvatajte i ubijajte gdje god ih nađete i između njih prijatelje niti pomagače ne uzimajte, /89/ osim onih koji se sklone kod naroda s kojim vi imate ugovor, ili dođu kod vas, jer im je teško boriti se protiv vas ili svoga roda. A da Allah hoće, on bi ih okrenuo protiv vas, pa bi se oni borili protiv vas! Ako vas oni ostave na miru i ne bore se protiv vas, nego vam ponude mir, onda vam Allah ne daje pravo da ih napadate. /90/ Vi ćete nalaziti druge koji žele

---

jasnih i tako lutaju.

230) Upozorenje je ovo da se ne žuri razglasiti neka vijest prije nego se ona dobro provjeri. Da su se suzdržavali da ne šire vijesti, da su to prepustili Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i njihovim pretpostavljenima, sigurno bi pravu istinu saznali od njih oni koji istražuju i žele saznati pravu istinu. Po drugom tumačenju, da ljudi prepuste vijest Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i pretpostavljenima, koji su sposobni da zaključe šta je prava istina, oni bi i saznali pravu suštinu vijesti.

231) U vezi s time da Allah upućuje koga hoće, a da daje kome hoće da je u zabludi, ponovit ćemo to da je Allah Stvoritelj svega, da je sve od Njega, pa tako i uputa i zabluda. On nikome ne želi zabludu. Ali, one koji ne prihvate Njegove ajete i znakove On još više u zabludu skreće; On ih pušta i ostavlja da u svojoj zabludi smeteni lutaju. To je smisao ajeta u kojima se kaže da Allah upućuje, ali i da u zabludu skreće (*jehdi men ješau ve judillu men ješau*).

biti sigurni od vas i naroda svog, pa kada god budu vraćeni na smutnju – širk, oni mu se još više predaju.[232] Ako se oni ne okane vas, i ne ponude vam mir, i ako vas se ne klone, onda ih hvatajte i ubijajte gdje god stignete, a Mi smo vam za borbu protiv njih jasan dokaz dali. /91/ Vjernik ne može ubiti vjernika osim greškom, a ko ubije vjernika greškom, on mora osloboditi roba vjernika, i predati krvarinu porodici njegovoj, izuzev ako oni to oproste. Ako on pripada narodu koji vam je neprijatelj, a vjernik je, on mora osloboditi jednog roba vjernika! Ako, pak, pripada narodu s kojim imate sporazum, tada mora dati krvarinu porodici njegovoj i osloboditi roba vjernika! Ko to ne nađe, obavezan je postiti dva mjeseca uzastopno, kajući se Allahu. A Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /92/ A ko hotimično ubije vjernika, kazna mu je Džehennem u kojem će vječno ostati. Na njega se Allah rasrdi i proklete ga, a još mu je i patnju veliku pripremio. /93/ O vi koji vjerujete, kada u boj na Allahovom putu krenete, sve dobro provjerite i onome ko vam nazove selam nemojte reći: "Ti nisi vjernik!", u želji za prolaznim dobrima dunjalučkog života, jer kod Allaha su mnoga dobra. Takvi ste ranije i vi bili, pa vam je Allah darovao milost Svoju. Zato, sve dobro provjerite, a Allah, doista, dobro zna ono što vi radite. /94/ Vjernici koji se ne bore, osim onih koji su nesposobni, ne mogu se izjednačiti s onima koji se na Allahovu putu bore imecima svojim i životima svojim. One koji se bore imecima svojim i životima svojim Allah je odlikovao za stepen nad onima koji se ne bore, i svima Allah obećava lijepu nagradu. A Allah je borce, u odnosu na one koji se ne bore, odlikovao velikom nagradom; /95/ položajima kod Njega, oprostom i milošću, a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /96/ Doista će meleci, kada budu uzimali duše onima koji su prema sebi zulum učinili, pitati: "Šta je bilo s vama?", a oni će odgovoriti: "Bili smo nemoćni na Zemlji." "Zar Allahova Zemlja nije prostrana i zar se niste mogli nekuda iseliti?", reći

---

232) Ovo je druga vrsta licemjera koji su pred Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, ispoljavali islam kako bi sebe zaštitili; međutim, u suštini su bili nevjernici, i to je njihov narod znao. Naime, kada bi se njima vratili, oni bi zajedno s njima obožavali idole; i kad god bi ih njihov narod pozvao u širk, oni su im se odazivali i od islama se odmetali. Ako se takvi ne prođu širka i ne poprave se, borba protiv njih je tada dopuštena.

će im oni. Zato će njihovo prebivalište biti Džehennem, a loše je to konačno odredište! /97/ Izuzetak su nemoćni muškarci, i žene, i djeca, koji se snaći ne mogu i koji ne nađu puta.[233] /98/ Allah će njima oprostiti; Allah je Onaj Koji stalno poništava grijehe i oprašta. /99/ Ko se iseli na putu Allahovom, na Zemlji će naći mnogo mjesta i obilja! A onaj ko napusti svoj dom, iseljavajući se radi Allaha i Njegovoga Poslanika, pa ga stigne smrt, od Allaha će dobiti nagradu. Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /100/ Kada idete po Zemlji, nije vam grijeh namaz skratiti ako se bojite da će vam smutnju nevjernici učiniti, jer nevjernici su vam, doista, otvoreni neprijatelji. /101/ Kada ti budeš među njima i budeš ih u namazu predvodio, neka jedna grupa s tobom klanja i neka svoje oružje uzmu; i dok budu na sedždi, neka drugi budu iza vas, a onda neka dođe druga grupa koja nije klanjala i neka s tobom klanjaju, ali neka drže oružje svoje i oprezni budu. Nevjernici jedva čekaju da vi zanemarite oružje svoje i opremu svoju, pa da na vas svi odjednom navale. A ako vam bude smetala kiša ili budete bolesni, nije vam grijeh oružje svoje odložiti, ali, oprezni budite. Allah je, doista, nevjernicima ponižavajuću patnju pripremio. /102/ A kada namaz završite, Allaha spominjite, i stojeći, i sjedeći, i ležeći na bokovima. A kada budete sigurni, namaz obavljajte u potpunosti; namaz je, uistinu, propisan vjernicima u određenim vremenskim razmacima. /103/ I nemojte malaksati tragajući za neprijateljem; ako vi trpite bol, trpe i oni bol kao i vi, a vi se još od Allaha nadate onome čemu se oni ne nadaju. Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /104/ Mi tebi objavljujemo Knjigu s Istinom, da ljudima sudiš onako kako ti Allah pokazuje i ne budi branilac izdajicama. /105/ I Allaha moli za oprost; Allah je, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /106/ I ne zauzimaj se za one koji sami sebe iznevjeravaju,[234]

233) Ne nađu puta i načina da se isele.

234) Ovo je govor upućen Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, a njime se i dalje upozoravaju vjernici na munafike (i njihovo prisustvo). Kao povod objavljivanja ovog ajeta navodi se slučaj čovjeka po imenu Tu'me b. Ubejrik – čovjeka koji je ukrao pancir svoga amidže, a onda ga sakrio kod jednog jevreja. Međutim, trag brašna, u koji ga je stavio, vodio je do kuće ovog jevreja, ali je on rekao čiji je to pancir. To su u njegovu korist posvjedočili i drugi jevreji. Saplemenici ovog Tu'me su stali na njegovu stranu i htjeli da se o tome sudi pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, koji umalo da presudi u njihovu korist. Ipak, tada silazi ovaj ajet u kojem se zabranjuje

Allah, doista, ne voli onoga koji je pronevjeritelj i grešnik. /107/ Oni se kriju od ljudi, a ne kriju se od Allaha, a On je s njima i kada noću smišljaju riječi kojima On nije zadovoljan. A Allah sve što oni rade, obuhvata. /108/ Eto, vi se zauzimate za njih u životu na dunjaluku, a ko će se pred Allahom za njih zauzimati na Kijametskom danu, ili ko će im zastupnik biti?! /109/ Ko učini kakvo zlo, ili prema sebi zulum učini, a zatim Allaha moli da mu oprosti, naći će da Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /110/ Ko grijeh uradi, na svoju štetu ga je uradio, a Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /111/ Ko počini prestup ili grijeh, a potom za to optuži nedužna čovjeka, natovario je na sebe i kletvu i grijeh očiti. /112/ Da nije Allahove dobrote i milosti Njegove prema tebi, jedna skupina njih bi nastojala da te zavede, ali oni samo sebe zavode, a tebi ne mogu ništa nauditi. Allah tebi objavljuje Knjigu i mudrost i poučava te onome što nisi znao a Allahovo dobro prema tebi je veliko. /113/ Nema dobra u mnogim njihovim potajnim govorima, osim u govoru onog ko traži da se sadaka udjeljuje, ili dobro čini, ili uspostavlja mir među ljudima. Onome ko to čini iz želje za Allahovim zadovoljstvom, Mi ćemo veliku nagradu dati. /114/ A onoga ko se suprotstavi Poslaniku, nakon što mu jasno bude pokazan Pravi put, i slijedi put koji nije put vjernika, pustit ćemo da čini što je naumio, i bacit ćemo ga u Džehennem, a loše je to konačno odredište! /115/ Allah, doista, neće oprostiti da se Njemu išta u obožavanju pridružuje, a kome hoće oprostit će sve osim toga; onaj ko Allahu išta u obožavanju pridružuje – doista je daleko zalutao. /116/ Oni mimo Allaha samo ženske kumire prizivaju i ne prizivaju drugog do šejtana prkosnika. /117/ Allah ga je prokleo, a on je rekao: "Ja ću sigurno preuzeti za sebe određeni dio Tvojih robova! /118/ I sigurno ću ih navoditi u zabludu, i sigurno ih lažnim nadama mamiti, i zapovjedit ću im sigurno da uši stoci režu, i sigurno ću im narediti da Allahovo stvaranje preinačavaju!" A ko šejtana, umjesto Allaha, za zaštitnika prihvati, on je na gubitku očitom. /119/ On im obećanja daje i lažnim nadama ih māmi. A ono što im

stajati na stranu onih koji druge ljude iznevjeravaju u njihovim imecima. Takvi ljudi sami sebe varaju i iznevjeravaju, i zato će posljedica grijeha koje čine biti njima na štetu.

šejtan obećava samo je obmana. /120/ To su oni čije je prebivalište Džehennem, i oni iz njega neće spasa naći. /121/ A one koji vjeruju i dobra djela čine Mi ćemo uvesti u bašče džennetske kroz koje rijeke teku, i u kojima će vječno ostati. Obećanje Allahovo je istinito, a čije su riječi od Allahovih istinitije?! /122/ To neće biti ni po vašim željama, ni po željama sljedbenika Knjige; onaj koji radi zlo, bit će kažnjen za to i neće naći, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača, /123/ a onaj koji čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, ući će u Džennet i nikome, ni koliko udubljenje na hurminoj košpici, zulum neće biti nanesen. /124/ Ko je bolje vjere od onoga ko je predao svoje lice Allahu, a dobročinitelj je i slijedi vjeru Ibrāhīmovu, koji je bio vjere čiste?! A Allah je uzeo Ibrāhīma za prijatelja. /125/ Allahovo je sve što je na nebesima i što je na Zemlji. Allah sve obuhvata. /126/ Oni traže od tebe propise o ženama. Reci: "Allah će vam objasniti propise o njima i o onome što vam se čita u Knjizi o ženama – siroticama,[235] kojima ne dajete ono što im je propisano, a ne želite da se njima oženite, i o nejakoj djeci, i o tome da prema siročadi pravedno postupate. A Allah sigurno zna za dobro koje učinite." /127/ Ako se neka žena plaši muževe mržnje ili izbjegavanja, onda se oni neće ogriješiti ako se međusobno nagode, a nagodba je bolja. Ljudske duše sklone su pohlepi. I ako vi budete lijepo postupali i Allaha se bojali – pa Allah u potpunosti zna ono što radite. /128/ Vi nećete moći potpuno jednako postupati prema suprugama svojim ma koliko to željeli.[236] I nemojte prema nekoj sasvim naginjati pa da neku učinite kao da je bez muža, a nerazvedena. A ako se popravite i Allaha bojite, pa Allah je, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /129/ A ako se njih dvoje ipak rastave, Allah će

235) U predislamsko vrijeme (džahilijjet) bilo je slučajeva kada bi u skrbništvu nekog čovjeka bila djevojka koja je odrasla kao siroče. Ako bi mu se ona dopala, on bi je i oženio. Ako mu se ne bi dopadala, on bi je sprečavao da se uda za drugoga samo kako bi njen imetak ostao njemu. Uglavnom, ako bi čovjek pod svojim skrbništvom imao neku ženu s kojom nije u srodstvu, dozvoljeno mu je da je uda za drugoga ili da se on njome oženi. Ako to bude htio uraditi, onda joj je dužan dati vjenčani dar (mehr) baš kao što ga je dužan dati kada se želi oženiti bilo kojom drugom ženom.

236) Radi se o onom unutarnjem osjećanju, a to je pitanje srca, tj. naklonost i ljubav. Što se tiče materijalnih dobara, tu čovjek može biti pravedan prema suprugama, u slučaju da ih ima dvije, tri ili četiri.

ih, iz obilja Svoga, neovisnim učiniti. Allah je neizmjerno darežljiv i mudar. /130/ Allahovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji. Mi smo onima kojima je data Knjiga prije vas, a i vama, već zapovjedili da se bojite Allaha. A ako ne budete vjerovali, pa, uistinu, Allahovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, Allah je neovisan i hvaljen. /131/ Allahovo je ono što je na nebesima i što je na Zemlji, i Allah je kao zaštitnik dovoljan. /132/ Ako On hoće, vas će ukloniti, o ljudi, a druge će dovesti! On je kadar to učiniti. /133/ Onaj koji želi nagradu na dunjaluku, pa u Allaha je nagrada i ovoga i onoga svijeta; Allah je Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve vidi. /134/ O vi koji vjerujete, budite uvijek pravedni, svjedočite radi Allaha, pa makar to bilo protiv vas samih, ili roditelja i rodbine. Bude li onaj o kome svjedočite bogat ili siromah, pa Allah je preči njima! I ne slijedite strasti, kako ne biste bili nepravedni. A ako budete krivo svjedočili ili svjedočenje izbjegavali, pa Allah, zaista, u potpunosti zna ono što radite. /135/ O vi koji vjerujete, vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, i u Knjigu koju On Svome Poslaniku objavljuje i u knjige koje je objavio prije. A onaj koji ne bude vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, i u knjige Njegove, i u poslanike Njegove, i u Posljednji dan – daleko je zalutao. /136/ Onima koji su bili vjernici, a zatim postali nevjernici, pa opet postali vjernici i ponovo postali nevjernici, i pojačali nevjerovanje, Allah, doista, neće oprostiti i neće ih na Pravi put izvesti. /137/ Bolnu patnju navijesti licemjerima, /138/ koji prisno prijateljuju s nevjernicima, mimo vjernika! Zar od njih traže moć, a sva moć pripada samo Allahu?! /139/ On vam je već u Knjizi objavio: "Kada čujete da su Allahove riječi predmet poricanja i izrugivanja, ne sjedite s onima koji to čine dok ne stupe u drugi razgovor, inače, bit ćete kao oni." Allah će, sigurno, sastaviti u Džehennemu sve licemjere i nevjernike, /140/ one koji iščekuju šta će biti s vama. Pa ako vam Allah daruje pobjedu, oni reknu: "Zar nismo bili uz vas", a ako sreća posluži nevjernike, onda govore njima: "Zar vas nismo mogli pobijediti, i zar vas nismo odbranili od vjernika?!" Na Kijametskom danu Allah će vam svima presuditi! A Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike. /141/

Licemjeri, zaista, nastoje prevariti Allaha, a On će njih nadmudriti. Kada ustaju da namaz obavljaju, lijeno se dižu i prikazuju se svijetu, a Allaha samo malo spominju. /142/ Kolebaju se između ovoga i toga – vjerovanja i nevjerovanja, niti su sa ovima niti sa onima. A onome kome Allah da da je u zabludi nećeš naći puta ka Uputi. /143/ O vi koji vjerujete, ne uzimajte za zaštitnike i prijatelje nevjernike umjesto vjernika! Zar hoćete da pružite Allahu očigledan dokaz protiv sebe?! /144/ Licemjeri će, doista, na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš pomagača naći. /145/ Osim onih koji se pokaju i poprave i koji čvrsto Allaha prihvate i vjeru svoju u Allaha iskreno ispolje, oni će biti s vjernicima, a Allah će, sigurno, vjernicima veliku nagradu dati. /146/ Zašto bi vas Allah kažnjavao ako budete zahvaljivali i vjerovali!? Allah je zahvalan i Onaj Koji sve zna. /147/ Allah ne voli da se o zlu glasno govori, to može samo onaj kome je zulum učinjen. A Allah je Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /148/ Bilo da vi dobro djelo javno učinite, ili ga sakrijete, ili nepravdu oprostite – pa Allah je Onaj Koji stalno poništava grijehe i svemoćan je. /149/ Oni koji u Allaha i poslanike Njegove ne vjeruju i žele između Allaha i poslanika Njegovih u vjerovanju napraviti razliku, te govore: "U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo", i žele između to dvoje iznaći put neki, /150/ oni su zbilja pravi nevjernici, a Mi smo nevjernicima pripremili ponižavajuću patnju. /151/ A one koji u Allaha i poslanike Njegove vjeruju i ni jednoga od njih ne izdvajaju – On će, sigurno, nagraditi. A Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /152/ Oni kojima je data Knjiga traže od tebe da im s neba spustiš Knjigu. Pa od Mūsāa su tražili i više od toga, kad su rekli: "Pokaži nam Allaha!" Pa ih je, zbog zuluma njihova, munja ošinula. Poslije su, kada su im očigledni dokazi pokazani, tele za božanstvo prihvatili, ali smo i to oprostili, a Mūsāu smo protiv njih očiti dokaz dali. /153/ I iznad njih smo brdo digli, zbog zavjeta koji su dali, i rekli smo im: "Na kapiju pognutih glava uđite!" I još smo rekli: "Subotu ne oskrnavite!" I od njih smo čvrsto obećanje uzeli. /154/ Zato što su zavjet prekršili i što u Allahove ajete i znakove nisu povjerovali, što su bez razloga vjerovjesnike ubijali i što

su govorili: "Naša srca su u omotu", Allah je, zbog nevjerovanja, njihova srca zapečatio, pa ih samo malo vjeruje. /155/ I zbog nevjerovanja njihovoga i zbog iznošenja teške klevete protiv Merjeme. /156/ I zbog riječi njihovih: "Mi smo ubili Mesīha, Īsāa, sina Merjemina, Allahova poslanika." A nisu ga ubili, ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razišli, zaista su u sumnji u pogledu njega; o tome ništa pouzdano ne znaju, samo se za nagađanjem povode; a sigurno je da ga nisu ubili, /157/ već ga je Allah uzdigao Sebi. A Allah je silan i mudar. /158/ I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, prije njegove smrti, neće u njega kako treba povjerovati, a na Kijametskom danu on će protiv njih svjedočiti. /159/ I zbog zuluma jevreja Mi smo im neka lijepa jela zabranili, koja su im bila dozvoljena, i zbog toga što su mnoge od Allahova puta odvraćali. /160/ I zato što su kamatu uzimali, a bilo im je zabranjeno, i zato što su tuđe imetke na nedozvoljen način jeli. A za nevjernike među njima Mi smo patnju bolnu pripremili. /161/ Ali oni među njima koji su u znanje duboko pronikli, i vjernici koji vjeruju u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, naročito oni koji namaz obavljaju i oni koji zekat daju i u Allaha i Posljednji dan vjeruju – njima ćemo sigurno veliku nagradu dati. /162/ Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nūhu i vjerovjesnicima poslije njega, objavljivali smo Ibrāhīmu, i Ismāīlu i Ishāku i Jākūbu i potomcima, i Īsāu, i Ejjūbu, i Jūnusu, i Harūnu, i Sulejmānu, a Dāvūdu smo dali Zebūr, /163/ i poslali smo poslanike o kojima smo ti prije kazivali i poslanike o kojima ti nismo kazivali. A Allah je sigurno s Mūsāom razgovarao. /164/ Poslali smo poslanike koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakvog opravdanja pred Allahom imali. A Allah je silan i mudar. /165/ Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje, objavljuje ga Svojim znanjem, a i meleci svjedoče. A dovoljan je Allah kao svjedok. /166/ Doista, oni koji ne vjeruju i koji druge od Allahova puta odvraćaju, daleko su zalutali. /167/ Onima koji ne vjeruju i koji zulum čine, Allah, doista, neće oprostiti i neće ih na put uputiti, /168/osim puta u Džehennem, u kojem će vječno i zauvijek ostati; to je

Allahu lahko. /169/ O ljudi, Poslanik vam je već donio Istinu od Gospodara vašeg; zato, vjerujte – bolje vam je! A ako ne budete vjerovali – pa zaista je Allahovo sve što je na nebesima i na Zemlji. Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /170/ O vi kojima je data Knjiga, ne zastranjujte u svom vjerovanju i o Allahu govorite samo istinu! Mesīh, Īsā, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i Njegova Riječ,[237] koju je Merjemi dostavio, i duh Njegov; zato vjerujte u Allaha i Njegove poslanike i ne govorite: "Trojica su!" Prestanite, bolje vam je! Allah je samo jedan Bog, Uzvišen neka je On, zar da ima dijete?! Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, i Allah je dovoljan kao zaštitnik. /171/ Mesih[238] se neće ustezati da bude Allahov rob, pa ni meleki, Njemu bliski. A one koji se budu ustezali da Njemu ibadet čine, i one koji se budu oholili, Allah će pred Sobom sakupiti. /172/ Vjernike koji su dobra djela činili On će prema zasluzi nagraditi i još će im, iz obilja Svoga, više dati; a one koji su zazorni bili i oholili se – na bolne će muke staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača. /173/ O ljudi, Dokaz[239] vam je već stigao od Gospodara vašeg i Mi smo vam objavili Jasno Svjetlo[240]. /174/ One koji budu u Allaha vjerovali i čvrsto Ga se držali On će sigurno u milost Svoju i blagodat uvesti i Pravim putem Sebi uputiti. /175/ Oni traže od tebe tumačenje. Reci: "Allah će vam kazati propis o onome ko nema ni roditelja ni djece: ako neko umre i ne bude imao djeteta, a ima sestru, njoj – polovina njegove ostavštine pripada, a on će naslijediti nju ako ona ne bude imala dijete; a ako su dvije sestre, njima pripadaju dvije trećine njegove ostavštine. A ako su oni braća i sestre, onda će muški dio nasljedstva biti jednak iznosu dva dijela ženskog. To vam Allah objašnjava, da ne zalutate. A Allah sve dobro zna." /176/

237) U ajetu se doslovno kaže da je Isa, alejhis-selam: "Riječ Allahova", ali se time misli na to da je on stvoren Riječju: "Budi!" On je i duh (ruh) Allahov, tj. Allah mu je dao život i u njega udahnuo dušu. Ovo pridodavanje duha Allahu je pridodavanje počasti, a nikako ne znači da je Isa, alejhis-selam, dio Allahovog ruha (duha). Inače, duh (ruh) je nešto što predstavlja život.

238) Isa, alejhis-selam.

239) Dokaz koji pobija bilo kakvo opravdanje i argument koji isključuje svaku sumnju, a to je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

240) Kur'an.

(5) El-Māide – Trpeza
(Objavljena u Medini nakon sure El-Fetḥ; ima 120 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O vi koji vjerujete, ispunjavajte preuzete obaveze![241] Dozvoljava vam se stoka,[242] ali ne ona koja će vam biti spomenuta;[243] dok obrede hadža obavljate nije vam dozvoljeno da lovite. Uistinu, Allah propisuje što On hoće. /1/ O vi koji vjerujete, ne skrnavite Allahove obrede hadža,[244] ni sveti mjesec,[245] ni kurbane, naročito one ogrlicama obilježene,[246] ni one ljude koji su krenuli ka časnoj Kabi želeći od Gospodara svoga obilje i zadovoljstvo. A kada obrede hadža obavite, onda loviti možete. I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnoj džamiji, nikako ne navede da pravdu skrnavite![247] Potpomažite se u dobročinstvu i bogobojaznosti, a ne potpomažite se u grijehu i skrnavljenju pravde;[248] i bojte se Allaha; Allah, doista, strašno kažnjava. /2/

---

241) Obaveze prema Allahu Uzvišenom i obaveze koje ste međusobnim ugovorima utanačili.

242) Deve, krave i bravi.

243) Koja je zabranjena općenito ili u nekim okolnostima, a misli se na ono što je spomenuto trećem ajetu.

244) Time što ćete napraviti propuste u njihovom izvršavanju ili nekoga spriječiti da ih obavlja.

245) Jedni komentatori Kur'ana kažu da se ovdje misli na sve četiri sveta mjeseca, dok Taberi, naprimjer, kaže da se ovdje misli na mjesec redžeb u kojem je pleme Mudar smatralo zabranjenim borbu. Taberi navodi i treće mišljenje, a to je da se pod svetim mjesecom ovdje misli na zul-ka'ide. Ibn Kesir donosi općenito tumačenje, a to je da se poštuje mjesec (ili mjeseci) hadža i da se u njemu ne započinje borba.

246) Ne propuštajte da odvedete kurbane do Časne Kabe, jer je u tome poštivanje Allahovih propisa, i ne propustite da ih obilježite ogrlicama na vratovima, kako bi se oni razlikovali od druge stoke, a i kako bi se znalo da su oni kurbani koji se vode prema Kabi, a i kako bi ih se klonio onaj koji bi eventualno želio da im nanese neko zlo i, na kraju, da bi to bio podsticaj onome ko ih vidi da to isto učini, jer onaj ko poziva Uputi ima nagradu onih koji ga slijede, bez umanjenja njihove nagrade.

247) Neka vas mržnja prema ljudima koji su vas spriječili da dođete ko Kabe, a to je bilo u godini kada ste sklopili sporazum na Hudejbiji, ne navede da prestupite u sprovođenju Allahovog suda prema njima, pa da im se svetite čineći zulum i nepravdu. Naprotiv, sudite svakome po pravdi, onako kako vam je naredio Uzvišeni Allah.

248) Uzvišeni naređuje vjernicima da se međusobno pomažu u činjenju dobra, što je u ajetu izraženo pojmom *el-birr*, da se okane loših djela, a to podrazumijeva pojam et-takva, i zabranjuje im da se potpomažu u nepravdi, grijesima i haramima. Ibn Džerir et-Taberi kaže da je grijeh (*el-ism*) propuštanje svega što je Allah naredio da se uradi, dok je pojam el-udvan prekoračivanje granice koju je On postavio u našoj vjeri, te skrnavljenje onoga što nam je obligatno naredio u vezi s nama samima i u vezi s drugima.

Zabranjena vam je strv,[249] i krv,[250] i svinjsko meso,[251] i ona životinja koja je zaklana u nečije drugo a ne u Allahovo ime,[252] i koja je udavljena[253] i ubijena;[254] i koja je strmoglavljena,[255] i rogom ubodena,[256] ili od zvijeri načeta[257] – osim ako ste je preklali[258] – i koja je na žtrvenicima žrtvovana,[259] i zabranjuje vam se gatanje strelicama.[260] To je neposluh![261] Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih, već se bojte Mene.[262] Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat

---

249) Uzvišeni Allah zabranjuje Svojim robovima da koriste ovo što je zabranjeno od strvi, a to je životinja koja umre prirodnom smrću a ne bude zaklana i ulovljena, zato što u sebi ima štetnu krv koja se sakupila u njenoj nutrini, pa je štetna za vjeru i tijelo. Zbog ovoga ju je Allah, dželle šanuhu, zabranio, a izuzetkom je učinio uginulu ribu, i ona je dozvoljena, svejedno bila zaklana ili ne.

250) Odnose se na krv koja otječe prilikom klanja. Nemojte postupati kao neki u predislamskom periodu, koji su kada bi izgladnjeli uzimali oštru kost ili slično i njome puštali krv u svoje deve, koju bi sakupili a zatim pili. Zbog ovoga je Uzvišeni Allah zabranio ovome Ummetu krv.

251) Odnose se na domaću i divlju svinju, a meso uključuje sve njene dijelove, čak i loj.

252) Ona pri čijem je klanju spomenuto nečije drugo ime, a ne Allahovo, zabranjena je jer je Svevišnji Allah naredio i obaveznim učinio da se Njegova stvorenja kolju s Njegovim uzvišenim imenom. Kada se odstupi od toga i spomene se neko drugo ime: nekog kumira, ili šejtana, ili kipa ili nekog drugog stvorenja, onda je to zabranjeno konsenzusom. Islamski učenjaci se jedino razilaze o pitanju izostavljanja spomena Allahovog imena, namjreno ili u zaboravu, o čemu se može pogledati u fikhskim djelima.

253) Ona koja ugine davljenjem namjerno ili slučajno.

254) To je ona koja je udarena nečim teškim, ali tupim tako da ugine.

255) To je ona koja padne sa neke velike visine ili visokog mjesta, pa tako ugine. Ona nije dozvoljena.

256) Ona koja je rogom ubodena, jeste ona koja ugine od uboda druge, i ona je zabranjena, pa makar joj rog napravio ranu iz koje je krv istekla, pa makar iz mjesta koje se kolje, tj. vrata.

257) Ona na koju napadne lav, leopard, tigar, vuk ili pas i načne, i ona ugine, zabranjena je konsenzusom, i makar krv potiče iz mjesta koje se kolje, tj. vrata. U predislamskom periodu ljudi su jeli ono što bi ostavile zvijeri iza sebe, pa je Uzvišeni Allah to zabranio vjernicima.

258) Na onu za koju je sigurno da će uginuti, ali pokazuje očite znake života i čijim klanjem se može preduhitriti smrt. Želi se kazati: "Osim ako ste je preklali bilo da je udavljena, ili ubijena, ili strmoglavljena, ili rogom ubodena, ili od zvijeri načeta."

259) Mudžahid i Ibn-Džurejdž kažu: "Ti žrtvenici su bili kameni kipovi oko Kabe kojih je bilo tri stotine i šezdeset. Arapi su u predislamskom periodu (džahilijet) kod njih klali kurbane, pršćući njhovom krvlju one koji su bili kod Bejtullaha, te režući njihovo meso i stavljajući ga na kipove." Uzvišeni Allah zabranjuje vjernicima ovakav postupak i zabranjuje im jedenje mesa ovih kurbana koji su pripravljeni kod kipova, pa makar na njima bilo i spomenuto Allahovo ime prilikom klanja, zbog idolopoklonstva koje je strogo zabranio Allah i Njegov Poslanik. Ovo treba da ima ovakvo značenje, jer je već prethodila zabrana onoga što je zaklano u nečije drugo ime, a ne u Allahovo ime.

260) Arapi su to praktikovali u predislamskom periodu, a to su bile tri strelice, od kojih je na prvoj pisalo: uradi, a na drugoj: ne radi, dok je treća bila neispisana, na njoj nije bilo ništa. Pa kada bi ih okrenuo, pa se pojavila strelica sa imperativom – izvršio bi ga, ili sa zabranom – ostavio bi taj posao; a ako bi se pojavila prazna – ponovio bi

261) Bavljenje time je, bez ikakve sumnje, neposluh Allahu, zabluda, neznanje i širk.

262) Izgubili su nadu da će oni biti slični muslimanima zato što se muslimani izdvajaju ovim svojstvima koja su oprečna idolopoklonstvu i njegovim pripadnicima. Zbog ovoga Uzvišeni Allah naređuje Svojim robovima, vjernicima, da budu strpljivi i postojani u suprotstavljanju nevjernicima i da se ne boje nikoga osim Allaha.

Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.[263] A ko god bude primoran, kada hara glad, bez namjere da učini grijeh, pa Allah je, zaista, Oprostitelj grijeha, Milostivi.[264] /3/ Pitaju te šta im je dozvoljeno. Reci: "Dozvoljena su vam se lijepa jela i ono što ulove životinje koje ste lovu podučili, od onoga čime je Allah vas naučio. Jedite ono što vam one uhvate i spomenite Allahovo ime pri tome,[265] i bojte se Allaha; Allah, zaista, brzo sviđa račune. /4/ Danas vam se dozvoljavaju sva lijepa jela; i jela onih kojima je data Knjiga dozvoljena su vam, i vaša su jela njima dozvoljena, i čestite žene vjernice, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kada im vjenčane darove njihove dadnete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za priležnice uzimate. A onaj ko niječe propise vjere – uzalud će mu biti djela njegova, i on će, na ahiretu, među gubitnicima biti." /5/ O vi koji vjerujete, kada hoćete namaz obaviti, lica svoja i ruke svoje do iza laktova operite – a glave svoje potarite – i noge svoje do iza članaka operite. Ako ste džunupi,[266] onda se očistite; a ako ste bolesni, ili na putu, ili ako ste izvršili prirodnu potrebu, ili ako ste imali odnos sa suprugama, a ne nađete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite i njima preko lica svojih i ruku svojih pređite. Allah vam ne želi pričiniti poteškoće, već vas želi učiniti čistim i blagodat Svoju vam upotpuniti, da biste bili zahvalni. /6/ I sjetite se Allahove blagodati kojom vas je obasuo i zavjeta kojim vas je obavezao,[267] kad ste rekli: "Slušamo i pokoravamo

---

263) Ovo je najveća blagodat Uzvišenog Allaha prema ovome ummetu, kada im je vjeru učinio savršenom i potpunom tako da nemaju potrebe za drugom vjerom, niti za nekim drugim vjerovjesnikom pored svoga. Budimo zadovoljni s islamom, jer je to vjera s kojom je zadovoljan Allah i koju je poslao po najčasnijem Poslaniku, a s njime je poslao i najslavniju Knjigu. Poslije ovoga ajeta vjernici muslimani neće imati nikada potrebu za nekakvim dodavanjem, jer je Uzvišeni Allah već učinio islam savršenom vjerom i neće ga nikada okrnjiti i zadovoljan je s njim, pa ga neće nikada odbaciti. Ovaj ajet je objavljen na Dan Arefata.

264) Ko bude potreban da uzme nešto od ovoga zabranjenog što je spomenuo Uzvišeni Allah, a u nuždi koja ga je primorala na to, on ima pravo uzeti, a Allah će mu oprostiti i milostiv biti, jer On, neka je Uzvišen, zna potrebu Svoga roba za tim onda kada je primoran, pa će mu prijeći preko toga i oprostiti mu.

265) Kada bude dresirana životinja naučena da čuva ulov za vlasnika, a i on bude spomenuo Allahovo ime u momentu njenog puštanja, ulov mu je dozvoljen, pa makar ga i ubila.

266) Džunup je osoba koja je nečista sa stanovišta Šerijata, i nije joj kao takvoj dozvoljeno izvršavati neke vjerske propise i obrede sve dok se ne okupa.

267) Blagodat islama, a zavjet je prisega koju su dali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da će mu se pokoravati u svim situacijama; u teškoći i lahkoći.

se!" I bojte se Allaha! Zaista Allah dobro zna sve što je u grudima. /7/ O vi koji vjerujete, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite. Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže bogobojaznosti, i bojte se Allaha. Allah, doista, upotpunosti zna ono što činite. /8/ Allah je onima koji vjeruju i dobra djela čine obećao oprost i nagradu veliku; /9/ a oni koji ne budu vjerovali i ajete i znakove Naše budu poricali – bit će stanovnici Džehennema. /10/ O vi koji vjerujete, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada su vas se neki ljudi htjeli dočepati, a On je zadržao ruke njihove. I bojte se Allaha, i neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju! /11/ Allah je prihvatio zavjet sinova Isrāīlovih – a između njih bili smo postavili dvanaest starješina[268] – i Allah je rekao: "Ja sam, doista, s vama! Ako budete namaz obavljali i zekat davali, i ako budete u poslanike Moje vjerovali, pomagali im i drage volje zajam Allahu davali, sigurno ću prekriti vaša loša djela i uvest ću vas u džennetske bašče kroz koje rijeke teku. A onaj među vama koji ni poslije toga ne bude vjerovao – s Puta pravoga je skrenuo." /12/ Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi s mjesta na kojima su bile uklanjali, a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili. I ti ćeš, osim u slučaju malo njih, neprestano njihovo vjerolomstvo otkrivati, ali ti pređi preko toga i oprosti im! Allah, uistinu, voli one koji čine dobro. /13/ Od onih koji govore: "Mi smo kršćani",[269] Mi smo zavjet prihvatili, ali su i oni dio onoga čime su bili opominjani izostavili, zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju do Kijametskog dana ubacili; a Allah će ih sigurno obavijestiti o onome što su radili. /14/ O vi kojima je data Knjiga, došao vam je Poslanik Naš[270] da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete, a preko mnogo čega će i preći.[271] A od Allaha

268) Plemenske vođe koji su prihvatili prisegu, slušanje i pokornost Allahu, Njegovu poslaniku i Njegovoj Knjizi.

269) Kur'anski izraz za kršćane je *en-nesara*, tj. pomagači, Isaovi, a.s., pomagači.

270) Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kao poslanik svim ljudima.

271) Dolazi da ukaže na ono što su izmijenili u Knjizi, promijenili mu mjesto, dali mu svoje

vam dolazi Svjetlost[272] i Knjiga jasna.[273] /15/ Njome Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje steći zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, dozvolom Svojom, iz tmina na svjetlo i na pravi put ih upućuje. /16/ Nevjernici su oni koji govore: "Doista je Bog Mesīh sin Merjemin!" Reci: "Ko može spriječiti Allaha da, ako hoće, uništi Mesīha, sina Merjemina, i majku njegovu, i sve one koji su na Zemlji?" Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih; On stvara šta hoće, i Allah nad svime ima moć. /17/ Jevreji i kršćani kažu: "Mi smo djeca Božija i miljenici Njegovi." Reci: "Pa zašto vas On kažnjava zbog grijeha vaših?" A nije tako! Vi ste kao i ostali ljudi koje On stvara: kome hoće On će oprostiti, a koga hoće On će patnji podvrgnuti. Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih, i kod Njega je konačno odredište. /18/ O vi kojima je data Knjiga, došao vam je Poslanik Naš – nakon što je neko vrijeme prekinuto slanje poslanika – da vam objasni, da ne biste rekli: "Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti ni onaj koji upozorava!" Pa, došao vam je, eto, onaj koji donosi radosne vijesti i koji upozorava. A Allah nad svime ima moć. /19/ A kad Mūsā reče narodu svome: "O narode moj, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada je neke od vas vjerovjesnicima učinio, i kada vas je vladarima učinio, i dao vam ono što nijednom narodu nije dao. /20/ O narode moj, uđite u Blagoslovljenu zemlju koju vam je Allah dodijelio,[274] i ne uzmičite nazad pa da se vratite kao gubitnici", /21/ oni rekoše: "O Mūsā! U njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; pa, ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući." /22/ Dva čovjeka[275] koja su se Allaha bojala i kojima je On darovao blagodat Svoju – rekoše: "Navalite na njihovu kapiju, pa kad kroz nju prođete, bit ćete sigurno

tumačenje ili izmislili na Allaha nešto, a mnogo je i prešutio onoga što su izmijenili, jer ukazivanje na to ne bi imalo neke važnosti.

272) Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ili islam.

273) Kur'an.

274) Bejtul-Makdis (Jerusalem), koji vam je obećao preko vašeg oca Jakūba – da je ona nasljedsvo onih među vama koji budu vjerovali.

275) Ibn Kesir navodi mišljenje Ibn Abbasa i drugih učenjaka iz prvih generacija da se radilo o Juše'u, sinu Nunovom i Kalebu, sinu Jufnaovom, a Allah najbolje zna.

pobjednici; a u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici." /23/ "O Mūsā", rekoše oni, "dok god su oni u njoj, mi nećemo u nju ulaziti! Idite ti i Gospodar tvoj pa se borite, a mi se odavde nećemo micati!" /24/ "Gospodaru moj", reče Mūsā, "ja osim sebe imam moć samo nad bratom svojim; zato razluči između nas[276] i buntovnih ljudi!" /25/ "Četrdeset godina oni će zemljom lutati", reče On, "jer će im Sveta zemlja zabranjena biti, a ti ne tuguj za narodom buntovnim." /26/ I ispričaj im vijest o dvojici Ādemovih sinova,[277] onako kako je bilo, kad su njih dvojica kurban žrtvovali, pa je od jednog bio primljen a od drugog nije, pa je on rekao: "Sigurno ću te ubiti!" A prvi reče: "Allah prima samo od onih koji su bogobojazni. /27/ I kad bi ti pružio ruku svoju prema meni da me ubiješ, ja ne bih pružio svoju prema tebi da te ubijem. Zaista se ja bojim Allaha, Gospodara svjetova. /28/ Ja želim da ti poneseš i moj i svoj grijeh i da budeš stanovnik u Vatri. A ona je kazna za sve zulumćare." /29/ I duša ga navede da ubije brata svoga, pa ga on ubi i postade jedan od gubitnika. /30/ Allah onda posla jednog gavrana da kopa po zemlji da bi mu pokazao kako da zakopa mrtvo tijelo brata svoga. "Teško meni", povika on, "zar i ja ne mogu, kao ovaj gavran, zakopati mrtvo tijelo brata svoga!" I pokajnik postade. /31/ Zbog toga smo Mi propisali sinovima Isrāīlovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva – kao da je svim ljudima život sačuvao. Naši su im poslanici jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, zaista, na Zemlji sve granice zla prelazili. /32/ Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku, ili da iz zemlje budu prognani. To im je poniženje na dunjaluku, a na ahiretu čeka ih patnja

---

276) Ibn Kesir navodi Ibn Abbasovo i Ed-Dahhakovo tumačenje po kojem ova riječ (*fefruq*) ovdje znači "presudi (među nama i buntovnim ljudima)". Inače, osnovno, vanjsko značenje glagola *fereqa* jeste razdvajanje, a to će se desiti kada Allah presudi.

277) Uzvišeni Allah objašnjava posljedice gnusne nepravde, zavidnosti i tiranije u kazivanju o dvojici Ademovih sinova, Kabilu i Habilu; kako je jedan napao na drugoga i ubio ga nepravedno iz zavisti zato što mu je Allah darovao Svoju blagodat i primio njegov kurban koji je on iskreno žrtvovao radi Uzvišenog Allaha. Tako je uspio ubijeni Habil postići oprost grijeha i ulazak u Džennet, a ubica Kabil je štetovao na oba svijeta.

velika, /33/ ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete. I znajte da je Allah Onaj Koji opršta grijehe i milostiv je. /34/ O vi koji vjerujete, Allaha se bojte i tražite ono što će vas Njemu približiti,[278] i na putu Njegovu se borite da biste uspjeli. /35/ Zaista, kad bi sve ono što je na Zemlji bilo u posjedu nevjernika, i još toliko, i kad bi htjeli time da se otkupe od patnje na Kijametskom danu, ne bi im primljeno bilo. Njih čeka patnja bolna. /36/ Zaželjet će oni da iz Vatre iziđu, ali im iz nje izlaska neće biti, za njih će biti patnja neprestana. /37/ Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke,[279] neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! Allah je silan i mudar. /38/ A onome ko se poslije zuluma svoga pokaje i popravi se – Allah će sigurno oprostiti.[280] Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /39/ Ti sigurno znaš da samo Allah ima vlast na nebesima i na Zemlji. On patnji podvrgava onoga koga hoće, a prašta onome kome hoće. Allah nad svime ima moć. /40/ O Poslaniče, neka te ne zabrinjavaju oni što brzo nevjerovanje ispoljavaju, oni koji ustima svojim govore: "Vjerujemo", a srcem ne vjeruju, i jevreji, koji izmišljotine mnogo slušaju i koji tuđe riječi rado prihvataju, a tebi ne dolaze; koji smisao riječima izvrću i govore: "Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte pristati!"[281] A onome kome Allah želi zabludu, ti mu, u odnosu

278) Prenosi se da je Ibn Abbas rekao da riječ *el-vesile* znači bliskost, blizinu. Katade kaže: "Približujte Mu se pokoravajući Mu se i čineći ono što će Ga zadovoljiti." Ibn Kesir zaključuje da el-vesile (riječ spomenuta u ovom ajetu) označava najviši stepen koji pripada isključivo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i koji je mjesto njegova boravka u Džennetu; ona je najbliže džennetsko mjesto do Arša.

279) Većina islamskih pravnika smatra da se mora uzeti u obzir vrijednost ukradene stvari i kada ona dostigne određeni nivo (nisab), obavezna je kazna odsijecanja ruke. O tome kolika je ta količina postoje razna mišljenja pravnika, o čemu se može pogledati u fikhskim djelima.

280) Onome ko se poslije krađe pokaje Uzvišeni će Allah oprostiti ono što je između Njega i tog čovjeka, a kada su u pitanju imeci ljudi, to se mora njima povratiti ili nadoknaditi – prema mišljenju većine učenjaka (džumhur).

281) Ovo je objavljeno o dvojici Jevreja koji su počinili blud. Naime, Jevreji su izmijenili odredbu iz Allahove Knjige koja je bila kod njih, o kamenovanju oženjenih i udatih koji počine blud. Zatim su se dogovorili da kazne za blud bude sto udaraca bičem, mazanje katranom i jahanje na magarcu natraške. Kada se desio taj događaj poslije Hidžre, rekli su: "Dođite da mu se obratimo", tj. Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, "pa ako presudi bičevanje i mazanje katranom, onda pristanite i to učinite dokumentom između vas i Allaha, a on će biti Allahov Vjerovjesnik, koji je među vama tako presudio, a ako vam presudi kamenovanje, ne slijedite ga u tome."

na Allaha, ništa pomoći ne možeš. To su oni čija srca Allah ne želi očistiti; njih na dunjaluku čeka poniženje, a na ahiretu patnja golema. /41/ Oni mnogo laži slušaju i mnogo ono što je zabranjeno jedu; pa ako ti dođu, ti im ili presudi ili se okreni od njih; ako se okreneš od njih, oni ti ne mogu nimalo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravo. Doista, Allah voli pravedne. /42/ A otkud da oni traže od tebe da im sudiš kad imaju Tevrat, u kome su Allahovi propisi? Oni ni poslije presude tvoje ne bi bili zadovoljni, i oni vjernici nisu. /43/ Mi smo objavili Tevrat, u kome je uputa i svjetlo. Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici koji su bili Allahu poslušni, i pobožni ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! A oni što ne sude prema onom što je Allah objavio, oni su baš nevjernici. /44/ Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, da za rane treba uzvratiti, te da onome ko od odmazde odustane, bit će mu to od grijeha iskupljenje. Oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio baš su zulumćari. /45/ Poslije njih smo Īsāa, sina Merjemina, poslali, koji je priznavao Tevrat prije njega objavljen, a njemu smo dali Indžil, u kome je bila uputa i svjetlo, i da potvrdi Tevrat, prije njega objavljen, u kome je, također, bila uputa i pouka bogobojaznima, /46/ i sljedbenicima Indžila smo bili naredili da sude prema onome što je Allah objavio u njemu. Oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio – baš su prema Allahu buntovni. /47/ A tebi objavljujemo Knjigu, s Istinom, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi.[282] I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi; svima vama smo zakon i pravac propisali. A da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne vjere učinio, ali, On hoće da vas iskuša u onome što vam propisuje, zato se natječite ko će

282) Uzvišeni Allah je Časni Kur'an koji je objavio kao posljednju Objavu, kao pečat svim ranijim Knjigama, kao najsadržajniju, najuzvišeniju i najsavršeniju Knjigu – učinio svjedokom, opunomoćenikom i sudijom nad njima svima, a Uzvišeni Allah je osobno preuzeo na Sebe brigu o njenom čuvanju: "Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!"

više dobra učiniti; Allahu ćete se svi vratiti, pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti. /48/ I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj ih se da te ne odvrate od nečega što ti Allah objavljuje. A ako se okrenu, ti onda znaj da ih Allah želi zbog nekih grijeha njihovih kazniti. A mnogi ljudi su, zaista, buntovnici. /49/ Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi!? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?! /50/ O vi koji vjerujete, ne uzimajte za zaštitnike i prijatelje jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici i prijatelji! A njihov je i onaj među vama koji ih za zaštitnike i prijatelje prihvati; Allah, uistinu, neće uputiti na pravi put ljude zulumćare. /51/ Zato ti vidiš one čija su srca bolesna kako se žure da s njima prijateljstvo sklope, govoreći: "Bojimo se da nas kakva nevolja ne zadesi."[283] A Allah će sigurno pobjedu ili nešto drugo od Sebe dati, pa će se oni, zbog onoga što su u dušama svojim krili, kajati, /52/ a oni koji vjeruju reći će: "Jesu li to oni koji su se zaklinjali Allahom, svojom najjačom zakletvom, da su, zaista, s vama?" Djela njihova bit će poništena, i oni će gubitnici biti. /53/ O vi koji vjerujete, ako neko od vas od svoje vjere otpadne – pa, Allah će sigurno umjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati. To je Allahov dar koji On daje kome hoće – a Allah je neizmjerno darežljiv i Onaj Koji sve zna. /54/ Vaši su zaštitnici samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno namaz obavljaju i zekat daju. /55/ Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike – pa, Allahova strana će, svakako, pobijediti. /56/ O vi koji vjerujete, ne uzimajte za zaštitnike i prijatelje one koji vašu vjeru za podsmijeh i zabavu uzimaju, bili to oni kojima je data Knjiga prije vas, ili bili nevjernici – i Allaha se bojte ako ste vjernici. /57/ I kad pozivate na namaz, i to za podsmijeh i zabavu uzimaju, zato što su oni ljudi koji ne razumiju. /58/ Reci: "O vi kojima je

---

283) U njima je podozrenje, sumnja i licemjerstvo i oni žure prema njima, tj. da prihvate njihovu ljubav i zaštitu, jer se boje da se desi da nevjernici pobijede muslimane, tako da oni imaju zaštitnike među jevrejima i kršćanima, pa da im to nešto koristi.

data Knjiga, zar da nas osuđujete zato što vjerujemo u Allaha i u ono što nam se objavljuje, i u ono što je objavljeno prije – a većina vas ste prema Allahu buntovni!?" /59/ Reci: "Hoćete li da vam kažem koji su gori od njih i koje će Allah još teže kazniti? Oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio i učinio od njih majmune, i svinje, i one koji su tāgūtu – šejtanu robovali – njih čeka najgore mjesto i oni su najdalje s Pravog puta odlutali." /60/ A kada vam dolaze, oni govore: "Vjerujemo!", ali oni dolaze kao nevjernici, a takvi i odlaze, a Allah dobro zna ono što oni kriju. /61/ Vidiš mnoge od njih kako u grijehe i nasilje srljaju i kako ono što je zabranjeno jedu; ružno li je to kako postupaju. /62/ Trebalo bi da ih čestiti i učeni ljudi od lažna govora i zabranjena jela odvraćaju; ružno li je to kako postupaju. /63/ Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Naprotiv, obje ruke Njegove su pružene, On udjeljuje koliko hoće.[284] A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačat će kod mnogih od njih osionost i nevjerovanje. Mi smo ubacili među njih neprijateljstvo i mržnju sve do Kijametskog dana. Kad god pokušaju potpaliti ratnu vatru, Allah je ugasi. Oni nastoje na Zemlji smutnju praviti, a Allah ne voli smutljivce. /64/ A da oni kojima je data Knjiga vjeruju i čuvaju se,[285] Mi bismo prešli preko ružnih postupaka njihovih i sigurno bismo ih uveli u džennetske bašče uživanja. /65/ Da se oni pridržavaju Tevrata i Indžila i onoga što im objavljuje Gospodar njihov, imali bi šta jesti, i od onoga što je iznad njih i od onoga što je ispod nogu njihovih. Ima ih i umjerenih, ali ružno je ono što radi većina njih. /66/ O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga – ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu – a Allah će te od ljudi štititi. Allah, zaista, neće uputiti na Pravi put narod koji ne vjeruje. /67/ Reci: "O vi kojima je data Knjiga, vi niste ni na čemu ako se ne budete pridržavali Tevrata i Indžila i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš. A to što ti objavljuje Gospodar tvoj

---

284) Njegovo dobročinstvo je neograničeno i darivanje obilato, Njegove riznice su pune i svaka blagodat kod bilo kojeg Njegovog stvorenja isključivo je od Njega.

285) Tj. da vjeruju u ono s čime je došao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kao što im je i naređeno Objavom, i da se čuvaju zabrana i grijeha, a najveći je pridruživanje Allahu druga u obožavanju i negiranje Muhammedovog sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva.

pojačat će, uistinu, kod mnogih od njih osionost i nevjerovanje, ali ti ne očajavaj zbog naroda koji ne vjeruje." /68/ Oni koji su vjerovali, i oni koji su bili jevreji, te sabijci, i kršćani – oni koji su u Allaha i u ahiret vjerovali i dobra djela činili – ničega se oni uistinu neće bojati i ni za čim oni neće tugovati. /69/ Mi smo od sinova Isrāīlovih zavjet uzeli i poslanike im slali. Kad god bi im koji poslanik donio ono što nije godilo dušama njihovim, jedne su u laž utjerivali a druge ubijali. /70/ Mislili su da neće na muke biti stavljeni, pa su bili i slijepi i gluhi, i onda kad je Allah primio pokajanje njihovo, mnogi od njih su opet bili i slijepi i gluhi; a Allah dobro vidi ono šta oni rade. /71/ Nevjernici su oni koji govore: "Bog je, doista, Mesīh, sin Merjemin!" A Mesīh je govorio: "O sinovi Isrāīlovi, ibadet činite Allahu, i mome i vašem Gospodaru!" Ko drugog Allahu u obožavanju pridružuje, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti; a zulumćarima neće niko moći pomoći. /72/ Nevjernici su oni koji govore: "Allah je, zaista, jedan od trojice!" A samo je jedan Bog! I ako se ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik ostane. /73/ Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole Njegov oprost, a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /74/ Mesīh, sin Merjemin, samo je poslanik – i prije njega su dolazili i odlazili poslanici – a majka njegova je iskreno srcem vjerovala; i oboje su hranu jeli. Pogledaj kako im Mi iznosimo jasne dokaze, i pogledaj, zatim, njih kako se odmeću! /75/ Reci: "Zar pored Allaha obožavate nešto što vam ne može nanijeti nikakvu štetu, niti vam korist neku pribaviti? A Allah je, baš, Svečujući i Sveznajući." /76/ Reci: "O vi kojima je data Knjiga, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s pravoga puta skrenuli." /77/ Jezikom Dāvūda i Īsāa, sina Merjemina, prokleti su oni sinovi Isrāīlovi koji nisu vjerovali – zato što su neposlušni bili i uvijek granice prelazili; /78/ jedni druge od zla što činiše odvraćali nisu. Ružno li je, zaista, to kako su postupali! /79/ Ti vidiš mnoge od njih kako s višebošcima prijateljuju. Ružno je, zaista, ono što sami sebi pripremaju: da

se Allah na njih rasrdi i da u patnji vječno ostanu. /80/ A da vjeruju u Allaha i Vjerovjesnika i u ono što se njemu objavljuje, oni s njima ne bi prijateljevali, ali mnogi su od njih prema Allahu buntovni. /81/ Ti ćeš sigurno naći da su onima koji vjeruju najljući neprijatelji jevreji i višebošci; i svakako ćeš naći da su vjernicima najbliži prijatelji oni koji govore: "Mi smo kršćani", zato što među njima ima svećenika i monaha i što se oni ne ohole. /82/ Kada slušaju ono što se objavljuje Poslaniku, vidiš kako im liju suze iz očiju jer znaju da je to Istina, pa govore: "Gospodaru naš, mi vjerujemo, pa upiši i nas među one koji su posvjedočili. /83/ Zašto da ne vjerujemo u Allaha i u Istinu koja nam dolazi, kada žudimo da i nas Gospodar naš uvede s ljudima dobrim." /84/ I Allah će im, zbog onoga što govore, kao nagradu džennetske bašče dati, kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno boraviti; a to će biti nagrada za sve one koji dobra djela čine. /85/ A oni koji ne budu vjerovali i ajete i znakove Naše budu poricali, bit će stanovnici Džehennema. /86/ O vi koji vjerujete, ne zabranjujte sebi ono što je lijepo, što je Allah dozvolio, samo ne prelazite granicu! Zaista Allah ne voli one koji granicu prelaze. /87/ I jedite ono što vam Allah daje, što je dozvoljeno i lijepo; i bojte se Allaha, u Kojeg vjerujete. /88/ Allah vas neće kazniti ako se zakunete nenamjerno, ali će vas kazniti ako se zakunete namjerno. Otkup za prekršenu zakletvu je: da deset siromaha običnom hranom kojom hranite čeljad svoju nahranite, ili da ih odjenete, ili da roba ropstva oslobodite. A onaj ko ne bude mogao – neka tri dana posti. Tako se za zakletve svoje otkupljujte kada se zakunete; a o zakletvama svojim brinite se! Eto, tako vam Allah objašnjava propise Svoje, da biste bili zahvalni. /89/ O vi koji vjerujete, opojna pića i kocka i kumiri i strelice za gatanje odvratno su, šejtanovo djelo; zato se toga klonite, da biste uspjeli. /90/ Šejtan želi pomoću opojnih pića i kocke unijeti među vas neprijateljstvo i mržnju i od sjećanja na Allaha i obavljanja namaza odvratiti vas. Pa, hoćete li se okaniti? /91/ I budite poslušni Allahu i budite poslušni Poslaniku i oprezni budite![286] A ako se okrenete, onda znajte

286) Pazite se de ne oponirate Allahu i Njegovom Poslaniku.

da je Poslanik Naš dužan samo da jasno obznani. /92/ Onima koji vjeruju i dobra djela čine nema nikakva grijeha u onome što su pojeli i popili prije zabrane, ako se klone onoga što im je zabranjeno i ako vjeruju i dobra djela čine, zatim se Allaha boje i vjeruju i onda se grijeha klone i dobro čine.[287] A Allah voli one koji drugima dobro čine. /93/ O vi koji vjerujete, Allah će vas dovoditi u iskušenje sa divljači koja će biti nadohvat ruku vaših i kopalja vaših – da bi Allah znao onoga koji Ga se boji kad ga niko ne vidi. A onoga ko i poslije toga nasilje učini, bolna patnja čeka. /94/ O vi koji vjerujete, ne ubijajte divljač dok ste u ihramima! Onome od vas ko to hotimično učini kazna je da jednu domaću životinju, čiju će vrijednost procijeniti dvojica vaših pravednih ljudi, kao kurban zakolje kod Kabe, ili da se iskupi time što će, ravno tome, nahraniti siromahe ili postiti, da bi osjetio pogubnost postupka svoga. A Allah je već oprostio ono što je bilo. Onoga ko to opet uradi – Allah će kazniti. Allah je silan i strog. /95/ Vama se dopušta da u moru lovite i ulov jedete, da se njime vi i putnici koristite, a zabranjuje vam se da na kopnu lovite dok obrede hadža obavljate. I bojte se Allaha, pred Kojim ćete biti sabrani. /96/ Allah je učinio da Kaba, Sveta kuća, bude ljudima temelj sigurnosti i unapređenja života,[288] a tako i sveti mjeseci i kurbani, naročito oni ogrlicama označeni. To je zato da znate da Allah zna ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, i da Allah sve dobro zna. /97/ Znajte da Allah strogo kažnjava, ali i da je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /98/ Poslaniku je jedino dužnost objaviti, a Allah zna i ono što javno činite i ono što sakrijete. /99/ Reci: "Nije isto ono što je zabranjeno i ono što je dozvoljeno", iako te iznenađuje mnoštvo onoga što je zabranjeno. Zato se Allaha bojte, o vi koji razum imate, da biste uspjeli. /100/ O vi koji vjerujete, ne zapitkujte o onome što će vam pričiniti neprijatnosti ako vam bude objašnjeno; a

---

287) Ovaj ajet se odnosi na one ljude koji su umrli prije nego je nešto od jela i pića bilo zabranjeno. Ako su se oni čuvali drugih zabrana koje su bile objavljene dok su još bili živi, onda oni nisu griješni za ono što su pojeli i popili, a što je postalo zabranjeno nakon njihove smrti.

288) Uzvišeni Allah je učinio da Kaba bude razlog sigurnosti ljudima, jer su u svetim mjesecima prestajale borbe i ubistva i kod nje je svako bio siguran. Osim toga, On je učinio da se u Mekku slijevaju razni plodovi i da u njoj cvjeta trgovina, iako je smještena u dolini u kojoj se ništa ne sije i ne uspijeva.

ako budete pitali za to dok Kur'an bude objavljivan, bit će vam objašnjeno; ono ranije Allah vam je već oprostio. A Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i Onaj Koji ne žuri s kaznom. /101/ Neki su ljudi prije vas pitali za to, pa poslije u to nisu povjerovali. /102/ Allah nije propisao ni behiru ni sâibu ni vâsilu a ni hâma;[289] to oni koji ne vjeruju govore o Allahu laži, i većina njih ne razumiju. /103/ A kada im se kaže: "Pristupite onome što Allah objavljuje, i Poslaniku!", oni odgovaraju: "Dovoljno nam je ono što smo od predaka naših zapamtili." Zar i ako preci njihovi nisu ništa znali i ako nisu na Pravom putu bili?! /104/ O vi koji vjerujete, brinite se o sebi; ako ste na Pravom putu, neće vam nauditi onaj koji je zalutao! Allahu ćete se svi vratiti i On će vas obavijestiti o onome što ste radili. /105/ O vi koji vjerujete, kada vam se približi smrt, prilikom davanja oporuke neka vam posvjedoče dvojica pravednih od vas, ili neka druga dvojica, koji nisu vaši – ako ste na putu, a pojave se znaci smrti. A ako posumnjate, zadržite ih poslije obavljenog namaza i neka se Allahom zakunu: "Mi zakletvu ni za kakvu cijenu nećemo prodati, makar se radilo i o kakvu rođaku i svjedočenje koje je Allah propisao nećemo uskratiti, jer bismo tada doista bili grešnici." /106/ A ako se dozna da su njih dvojica zgriješila, onda će njih zamijeniti druga dvojica od onih kojima je šteta nanesena, i neka se Allahom zakunu: "Naše zakletve su sigurno vjerodostojnije od zakletvi njihovih, mi se nismo krivo zakleli, jer bismo tada, zaista, u redovima zulumćara bili." /107/ Time će biti najbliže ispravnom svjedočenju, i da se ne plaše da će njihove zakletve drugim zakletvama biti pobijene. I bojte se Allaha i slušajte! A Allah neće uputiti na Pravi put ljude buntovnike. /108/ Na dan kada Allah sakupi poslanike i upita: "Kako su vam se odazivali?", oni će reći: "Mi znanja nemamo; zaista Ti dobro znaš sve što je čulima nedokučivo." /109/ Kad Allah

289) Behîra je kamila kojoj su mušrici razrezivali uho i čije se mlijeko čuvalo idolima i niko je od ljudi nije muzao. Sâiba je kamila koju su idolopoklonici puštali da slobodno pase ili je to mužjak deve koji bi bio pušten jer bi se čovjek zavjetovao na to ako ozdravi ili se vrati sretno svojoj kući. Vâsila je kamila koja je telila ženska mladunčad i oni bi ih ostavljali sebi, a čim bi otelila muško, oni bi to namijenili svojim božanstvima. Hâm je mužjak deve koji je služio za rasplod i kad bi dobio određeni broj potomaka (deset), ostavljali su ga svojim idolima i na njega se nije ništa tovarilo.

rekne: "O Īsā, sine Merjemin, sjeti se blagodati Moje prema tebi i majci tvojoj kada sam te Duhom Blagoslovljenim[290] pomogao pa si s ljudima, u bešici i kao zreo čovjek, razgovarao; i kada sam te pismenosti i mudrosti, i Tevrātu i Indžīlu naučio; i kada si, dozvolom Mojom, od blata nešto poput ptice oblikovao i u nju udahnuo, i kada je ona, dozvolom Mojom, postala ptica; i kada si, dozvolom Mojom, od rođenja slijepa i gubava iscijelio; i kada si, dozvolom Mojom, mrtve dizao; i kada sam od tebe sinove Isrāīlove odbio, kad si im ti jasne dokaze donio, pa su oni među njima koji nisu vjerovali – povikali: "Ovo nije ništa drugo do jasna vradžbina", /110/ i kada sam učenicima naredio: "Vjerujte u Mene i Poslanika Moga", oni su odgovorili: "Vjerujemo, a Ti budi svjedok da smo muslimani." /111/ A kada učenici rekoše: "O Īsā, sine Merjemin, može li nam Gospodar tvoj trpezu s neba spustiti?", on reče: "Bojte se Allaha, ako ste vjernici." /112/ Mi želimo, rekoše oni, s nje jesti i da srca naša budu smirena i uvjeriti se da si nam istinu govorio, i da budemo oni koji će o njoj svjedočiti. /113/ Isa, sin Merjemin, reče: "O Allahu, Gospodaru naš, spusti nam s neba trpezu da nam bude praznik, i prvima od nas i onima kasnijim, i znak Tvoj,[291] i opskrbi nas, a Ti si Opskrbitelj najbolji!" /114/ Allah reče: "Ja ću vam je, zaista, spustiti, ali ću one među vama koji i poslije budu poricali podvrgnuti patnji kakvom nikoga među svjetovima neću mučiti." /115/ A kada Allah rekne: "O Īsa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: 'Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha!,'" on će reći: "Uzvišen si Ti od toga! Meni nije prilično da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš; Ti znaš šta je u meni, a ja ne znam šta je u Tebi; baš Ti, zaista, dobro znaš ono što je čulima nedokučivo." /116/ Ja sam im samo govorio ono što si im Ti naredio: "Ibadet činite Allahu, i mome i vašem Gospodaru!" I ja sam njima svjedok bio dok sam među njima bio, a kad si me Ti k Sebi uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svime bdiješ. /117/ Ako ih patnji podvrgneš, robovi su Tvoji, a ako

290) Tj. Džibrilom – Ruhul-kudusom.

291) Dokaz i jasan argument Tvoje savršene moći i istinitosti poslanstva.

im oprostiš, pa, uistinu si Ti Silni i Mudri. /118/ Allah će reći: "Ovo je Dan u kome će iskrenima od koristi iskrenost njihova biti; njima će džennetske bašče, kroz koje teku rijeke, pripasti; vječno i dovijeka u njima će ostati. Allah će zadovoljan njima biti, a i oni Njim. To će veliki uspjeh biti." /119/ Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i nad onim što je na njima; On nad svime ima moć. /120/

(6) El-En'ām – Stoka

(Objavljena u Mekki, osim
20., 23., 91., 93., 114., 141., 151., 152. i 53. ajeta
koji su objavljeni u Medini; objavljena je
nakon sure El-Ḥidžr, ima 165 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Sva hvala neka je Allahu Koji je nebesa i Zemlju stvorio i tmine i svjetlo dao,[292] ali i pored toga oni koji ne vjeruju – druge sa Gospodarom svojim izjednačuju. /1/ On vas je od zemlje stvorio[293] i rok odredio,[294] a u Njega je i rok utvrđeni,[295] a vi i pored toga sumnjate.[296] /2/ On je Allah na nebesima i na Zemlji,[297] On zna i što krijete i što pokazujete, i On zna ono što radite. /3/ A njima – nevjernicima ne dođe nijedan dokaz od Gospodara njihova a da se od njega ne okrenu.[298] /4/ Oni su zanijekali Istinu kada im je došla, ali njima će sigurno stići

---

292) Tmine noći i svjetlo dana; tmine kufra i svjetlo imana.

293) Od zemlje je stvorio Adema, alejhis-selam, a od njega sve ljude.

294) Prvi rok koji je spomenut u ajetu je najvjerovatnije – rok smrti. Mada, ima i mišljenja nekih komentatora da je prvi rok vrijeme trajanja dunjaluka; drugi (imenovani) utvrđeni rok jeste čovječiji život sve do njegove smrti.

295) Rok utvrđeni, samo Njemu poznat, jeste Sudnji čas i početak ahireta (drugog svijeta).

296) U ahiret.

297) On, Allah, je Taj kome se dove upućuju i na nebesima i na Zemlji. Odnosno, Njega obožava i Njemu pripisuje svojstva savršenstva sve što je na nebesima i Zemlji. Svi Ga oni nazivaju imenom Allah i njemu se obraćaju sa strahopoštovanjem, izuzev onih koji su nevjernici iz reda ljudi i džina. Ovaj ajet ima isto značenje kao i ajet: "On je Bog i na nebu i na Zemlji..." (43:84) Tj. On je Bog onih koji su na Zemlji i onih koji su na nebesima.

298) Bez obzira kakav znak, dokaz i jasan argument Allahove jednoće da dođe nevjernicima, oni se od toga okreću i ne vjeruju poslanicima.

vijesti o onome čemu su se rugali.[299] /5/ Zar oni ne znaju koliko smo Mi naraštaja prije njih uništili, kojima smo na Zemlji mogućnosti davali kakve vama nismo dali i kojima smo kišu obilatu slali i učinili da rijeke pored njih teku, pa smo ih, zbog grijeha njihovih, uništavali, i druge naraštaje, poslije njih, stvarali?! /6/ A i da ti[300] Knjigu na papiru spustimo i da je oni rukama svojim opipaju, opet bi oni koji ne vjeruju rekli: "Ovo zaista nije ništa drugo do jasna vradžbina." /7/ I još govore: "Zašto mu ne bude poslan melek?!" A da meleke pošaljemo, slučaj bi određen bio,[301] i više se na njih ne bi čekalo. /8/ A da ga melekom učinimo, opet bismo ga kao čovjeka stvorili iopet bismo im učinili nejasnim ono što im jasno nije.[302] /9/ Poslanicima su se i prije tebe rugali, pa je one koji su im se rugali stiglo baš ono čemu su se rugali. /10/ Reci: "Putujte po Zemlji, zatim pogledajte kako su završili oni koji su poslanike lažnim smatrali!" /11/ Upitaj: "Čije je sve ono što je na nebesima i na Zemlji?", i odgovori: "Allahovo!" On je sebi propisao da bude milostiv. On će vas na Kijametskom danu sakupiti, u to nema nikakve sumnje; oni koji su sebe upropastili, pa – oni ne vjeruju. /12/ Njemu pripada sve što postoji u noći i danu; On je Svečujući i Sveznajući. /13/ Reci: "Zar da za zaštitnika uzmem nekog drugog osim Allaha Koji je nebesa i Zemlju, bez prethodnog primjera stvorio?![303] On hrani, a hranjen ne biva!" Reci: "Meni je naređeno da budem prvi ko se pokorava", i nikako ne budi jedan od višebožaca. /14/ Reci: "Ako budem neposlušan svome Gospodaru, ja se plašim patnje na Velikom danu." /15/ A onaj ko toga dana bude pošteđen, On mu se smilovao, i to je očiti uspjeh. /16/

299) Misli se općenito na sve nevjernike, od postanka Svijeta, koji su nijekali Allahovu jednoću; ili se misli na nevjernike iz vremena Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem – a on je istina koju su zanijekali; ili je to Kur'an Časni.

300) O, Muhammede!

301) I kad bi Allah poslao meleka onako kako su tražili, pa oni ne bi povjerovali u Allaha i zanijekali bi njegovu jednoću, njima bi opet (bila) određena kazna i bili bi odmah uništeni; i ne bi im bila pružena šansa da se pokaju.

302) Kada bismo ljudima poslali meleka kao poslanika, opet bi (on) bio u obliku ljudskome, kako bi razumjeli i prihvatili ono što im govori. A kada bi tako bilo, bilo bi im nejasno, baš kao što im je nejasno u vezi s prihvatanjem poziva čovjeka – poslanika.

303) On je Jedini, Istinski Stvdritelj. On nikoga u Svome stvaranju ne oponaša i nije imao nikakvog uzorka po kojem bi stvorio nebesa i Zemlju, ali i sva druga stvorenja.

Ako te Allah nekom nevoljom pogodi – pa, niko je osim Njega ne može otkloniti; a ako ti kakvo dobro podari – pa, On nad svime ima moć. /17/ A On je iznad robova Svojih Svepotčinitelj,[304] i On je Mudri, Onaj Koji sve u potpunosti zna. /18/ Reci: "Šta je po svjedočenju najveće?",[305] i odgovori: "Allah, On će između mene i vas svjedok biti. A meni se ovaj Kur'an objavljuje da njime vas i one do kojih on dopre upozoravam. Zar vi, zaista, tvrdite da pored Allaha ima i drugih bogova?" Reci: "Ja ne tvrdim." Reci: "On je Bog Jedini, i ja nemam ništa s time što vi Njemu pridružujete.[306]" /19/ Oni kojima smo Knjigu dali poznaju Poslanika kao što poznaju sinove svoje;[307] oni koji su sebe upropastili, pa – oni ne vjeruju.[308] /20/ Ima li većeg zulumćara od onoga koji o Allahu govori laži ili ne priznaje ajete i znakove Njegove?! Zulumćari zaista neće uspjeti. /21/ A na Dan kada ih sve sakupimo, pa upitamo one koji su druge Njemu u obožavanju pridruživali: "Gdje su vam božanstva vaša koja ste za bogove smatrali?", /22/ neće im nikakvo opravdanje preostati nego da reknu: "Allaha nam, Gospodara našeg, mi nismo višebošci bili." /23/ Gledaj kako će oni sami sebi lagati, a zagubit će im se oni koje su bili izmislili. /24/ Ima onih koji dolaze da te slušaju, ali Mi smo na srca njihova zastore stavili, da Kur'an ne bi razumjeli, i gluhim ih učinili, pa i ako bi sve dokaze vidjeli, opet u njih ne bi povjerovali. A kada ti dolaze da s

---

304) On je Taj Kome su se sva stvorenja povinovala i Njemu pokorila, te se pred Njim i pod Njegovom vlasti, u poslušnosti Njemu, smirila.

305) Prije hadisa broj 7417 Buhari kaže: "Uzvišeni Allah za sebe kaže da je Nešto (šej'un) – a i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za Kur'an je upotrijebio izraz nešto – i to (što je On Nešto, pa samim tim i postoji) je jedno od Allahovih svojstava. On također kaže: Sve će osim Njegovog lica (osim Njega) propasti!" Buhari je ovo rekao kako bi odgovorio onima koji su u njegovo vrijeme tvrdili da se za Allaha ne može upotrijebiti ovaj izraz, te onima koji su tvrdili da se i za nepostojanje može upotrijebiti ovaj izraz. Inače, izraz „nešto" nije Allahovo svojstvo, nego on ukazuje na postojanje (egzistenciju) – a to je jedno od Allahovih svojstava.

306) "Ja nemam ništa s kipovima i kumirima koje Allahu pridružujete"; ili: "Ja nemam ništa sa samim činom pridruživanja", tj. sa širkom.

307) Uzvišeni Allah nas obavještava da su Jevreji i kršćani znali za dolazak Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovu ulogu, isto kao što poznaju svoju vlastitu djecu. To je zato što su svi poslanici donosili radosnu vijest o dolasku Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, o njegovim osobinama, mjestu njegova rođenja, mjestu u koje će učiniti hidžru i opisima njegovog ummeta (njegovih sljedbenika).

308) Samo oni koji su sami sebe upropastili – oni ne vjeruju u ovaj nagovještaj Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, dolaska.

tobom raspravljaju, govore oni koji ne vjeruju: "To su samo izmišljotine naroda drevnih." /25/ Oni zabranjuju da se u Kur'an vjeruje, i sami se od njega udaljavaju, i sami sebe upropaštavaju, a da i ne primjećuju. /26/ A da ti je vidjeti kako će, kad pred Vatrom budu zadržani, reći: "Da nam je da vraćeni budemo, pa da ajete i znakove Gospodara našeg ne poričemo i da vjernici postanemo." /27/ Ne, naprotiv!, njima će očevidno postati ono što su prije krili; a kada bi ponovo bili vraćeni, opet bi nastavili raditi ono što im je bilo zabranjeno, jer oni su, doista, lažljivci, /28/ i rekli bi: "Nema života osim na dunjaluku i mi oživljeni biti nećemo." /29/ A da ti je vidjeti kako će, kada pred Gospodarem svojim budu zaustavljeni i kad ih On upita: "Zar ovo nije istina?", odgovoriti: "Jeste, tako nam Gospodara našeg!", a i kako će On reći: "E, pa iskusite onda patnju zbog toga što niste vjerovali!" /30/ Oni koji ne vjeruju da će pred Allaha stati nastradat će kad im iznenada Čas oživljenja dođe, i reći će: "O žalosti naše, šta smo sve na Zemlji propustili!", i grijehe će svoje na leđima nositi, a užasno je ono što će uprtiti. /31/ Život na dunjaluku samo je igra i zabava, a ahiret je, zaista, bolji za one koji se nastoje uščuvati. Zar ne razumijete?! /32/ Mi znamo da tebe zaista žalosti što oni govore. Oni, uistinu, ne smatraju da si lažac, nego zulumćari poriču Allahove riječi.[309] /33/ A poslanici su prije tebe lažnim smatrani, pa su trpjeli što su ih u laž ugonili i mučili sve dok im ne bi došla pomoć Naša – a niko ne može Allahove riječi zamijeniti – i do tebe su doprle o poslanicima neke vijesti. /34/ Ako je tebi teško to što se oni okreću, onda, ako možeš, potraži kakav otvor u Zemlji ili kakve ljestve za nebo, pa im donesi drugi znak?! Da Allah hoće, On bi ih sve na pravom putu sakupio;[310] zato, nikako ne budi od onih koji ne znaju. /35/ Odazvat će se jedino oni koji slušaju.[311] A Allah će umrle oživiti; zatim će se Njemu svi

309) Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, narod govorio je za njega da je lažac. Zato Uzvišeni kaže da zna za to da oni odbijaju njegov poziv i nazivaju ga lašcem, te da zna za njegovu žalost i tugu zbog toga. Međutim, u suštini, oni su znali da je on iskren. Međutim, jednostavnim jezikom govoreći, oni su zulumćari i ne mogu povjerovati, već negiraju Allahove riječi.

310) Tj. povjerovat će samo onaj koji je već zabilježen u Allahovom, dželle šanuhu, znanju da ć e odabrati iman nad kufrom, te mu je zbog toga već prije propisana sreća.

311) Tvome će se pozivu odazvati – o, Muhammede ! – oni koji slušaju i shvataju tvoj govor.

vratiti. /36/ Oni govore: “Zašto mu ne bude spušten od njegova Gospodara kakav znak.” Reci: “Allah je, zaista, kadar spustiti znak, ali većina njih ne zna.”[312] /37/ Nema ni jednog živog bića koje po zemlji hodi, niti ptice koja na krilima svojim leti, a da nisu zajednice poput vas. U Knjizi Mi ništa izostavili nismo – a naposljetku, svi će pred Gospodarom svojim biti sakupljeni. /38/ A oni koji ajete i znakove Naše poriču gluhi su i nijemi, u tminama su. Onoga koga hoće – Allah na stranputicu skrene, a onome kome hoće – da da na Pravom putu bude. /39/ Reci: “Kažite vi meni, ako istinu govorite, kad bi vam došla Allahova kazna, ili vam dođe Čas sudnji, da li biste ikog drugog osim Allaha prizivali?” /40/ Naprotiv, Njega samo molite pa, ako hoće, otklonit će od vas ono za što ste Ga molili, a zaboravljate one koje ste Mu u obožavanju pridruživali. /41/ A poslanike smo i narodima prije tebe slali i neimaštinom i bolešću ih kažnjavali, ne bi li se ponizno molili. /42/ Pa zašto se nisu ponizno molili kada bi im kazna Naša došla?! Ali, srca njihova ostajala su tvrda, a šejtan im je lijepim prikazao ono što su radili. /43/ I kada bi zaboravili ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili; a kada bi se onome što im je dato obradovali, iznenada bismo ih kaznili i oni bi, odjednom, svaku nadu izgubili, /44/ i do zadnjeg bi bio iskorijenjen narod koji je zulum činio; pa neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova. /45/ Reci: “Kažite vi meni, ako bi vam Allah sluh vaš i vid vaš oduzeo i srca vaša zapečatio, koji bi vam bog, osim Allaha, to vratio?!” Pogledaj kako ajete i znakove izlažemo, a oni se opet okreću.” /46/ Reci: “Kažite vi meni, ako bi vas Allahova kazna stigla iznenada ili očigledno, zar bi iko drugi osim ljudi zulumćara nastradao?!” /47/ Mi šaljemo poslanike samo zato da donose radosne vijesti i da opominju; neka se zato oni koji vjeruju i dobra djela čine ničega ne boje i ni za čime neka ne tuguju. /48/ A one koji su ajete i znakove Naše poricali stići će kazna zato što su buntovni bili. /49/ Reci: “Ja vam ne kažem: ’U mene su Allahove riznice’, niti: ’Ja ono što je čulima nedokučivo znam’, niti vam kažem: ’Ja sam uistinu melek’, ja

---

312) Uzvišeni Allah je to u stanju učiniti, ali Njegova mudrost zahtijeva da se to odgodi. Jer, kada bi ga On poslao, a oni se ne bi odazvali, spustio bi na njih Svoju kaznu.

slijedim samo ono što mi se objavljuje." Reci: "Zar su isto slijepac i onaj koji vidi?! Zašto ne razmislite?" /50/ I upozoravaj Kur'anom one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati – da bi se uščuvali. /51/ I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i navečer Gospodaru svome mole u želji za licem Njegovim;[313] ti nećeš za njih odgovarati, a ni oni neće odgovarati za tebe, jer bi ti, ako bi ih otjerao, u zulumćare spadao. /52/ I tako Mi jedne drugima iskušavamo da bi nevjernici rekli: "Zar su to oni, među nama, kojima je Allah, milost ukazao?!" A zar Allah najbolje ne poznaje zahvalne?! /53/ A kada ti dođu oni koji u riječi Naše vjeruju, ti reci: "Selamun alejkum! Gospodar vaš je sam Sebi propisao da bude milostiv: Ako neko od vas kakvo ružno djelo iz lahkomislenosti učini, pa se poslije pokaje i popravi – pa, Allah je, doista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je." /54/ Tako Mi potanko izlažemo ajete i znakove, da bi očevidan bio put kojim idu prestupnici. /55/ Reci: "Meni je zabranjeno obožavati one koje vi, pored Allaha, molite." Reci: "Ja se ne povodim za željama vašim, jer bih tada zalutao i ne bih među upućenima bio." /56/ Reci: "Ja sam zaista na jasnoj uputi moga Gospodara, a vi je poričete. Nije u mojoj vlasti ono što vi požurujete; pita se samo Allah, On sudi po pravdi i On je Sudija najbolji." /57/ Reci: "Da je u mojoj vlasti ono što požurujete, između mene i vas svršeno bi bilo, a Allah najbolje zna zulumćare." /58/ U Njega su ključevi onoga što je čulima nedokučivo, samo ih On zna, i On jedini zna šta je na kopnu i šta je u moru, i nijedan list ne opadne a da On ne zna za njega; i nema zrna u tminama Zemlje niti ičeg svježeg niti ičeg suhog, a da nije u Jasnoj knjizi. /59/ On vas noću umrtvljuje[314] – a zna i šta ste preko dana uradili – zatim vas danju budi, kako bi rok koji je svakome određen, prošao. Na kraju, Njemu ćete se vratiti i On će vas o onome što ste radili obavijestiti. /60/ On je iznad robova Svojih Svepotčinitelj i šalje vam

313) Tj. Ne odstranjuj od sebe ove ljude! Nego ih prihvati kao svoje društvo i najbolje prijatelje. Oni se Allahu mole i namaze obavljaju, i to rade isključivo radi Njegovog plemenitog Lica, samo Njemu ibadet čineći i Njemu se pokoravajući

314) Allah, dželle šanuhu, kaže da usmrćuje Svoje robove prilikom njihovog spavanja noću, i to je mala smrt.

čuvare; a kad nekom od vas smrt dođe, izaslanici Naši mu dušu uzmu; oni nikad propust ne prave.[315] /61/ Oni će, poslije, Allahu biti vraćeni, svome istinskom Zaštitniku. Samo će se On pitati i On će najbrže obračun svidjeti. /62/ Reci: "Ko vas iz strahota na kopnu i na moru izbavlja kada mu se i javno i tajno ponizno molite: 'Ako nas On iz ovoga izbavi, sigurno ćemo biti zahvalni!'" /63/ Reci: "Allah vas iz tih i iz svake nevolje izbavlja, pa vi opet Njemu druge u obožavanju pridružujete." /64/ Reci: "On je kadar poslati protiv vas kaznu iznad vaših glava ili ispod vaših nogu, ili vas u stranke podijeliti i učiniti da silu jedni drugih iskusite. Pogledaj samo kako Mi potanko izlažemo ajete i znakove, ne bi li ljudi shvatili." /65/ Tvoj narod Kur'an poriče, a on je Istina. Reci: "Ja nisam zadužen da vam Uputu dam, /66/ svaki nagovještaj ima svoje vrijeme,[316] i vi ćete znati." /67/ Kada vidiš one koji lažima zadiru u Naše ajete i rugaju se, ti se od njih okreni sve dok drugu priču ne započnu. A ako te šejtan navede da zaboraviš, onda, nakon što se sjetiš, ne sjedi s ljudima zulumćarima. /68/ Oni koji se nastoje uščuvati neće imati ništa s njihovim polaganjem računa, ali se, radi opomene, treba od njih da udalje, ne bi li se i oni toga okanili.[317] /69/ Ostavi one koji vjeru svoju kao igru i zabavu uzimaju, i koje je život na ovom svijetu obmanuo, a opominji Kur'anom da niko, zbog onoga što radi, ne bi stradao, jer osim Allaha – ni zaštitnika ni posrednika neće imati i od takvog se neće nikakva otkupnina primiti. Oni će, zbog onoga što su radili, biti u muci držani; njih čeka piće od ključale vode i patnja bolna, zato što nisu vjerovali. /70/ Reci: "Zar da, pored Allaha, molimo one koji nam ne mogu nikakvu korist pribaviti ni neku štetu

---

315) Sa svakim čovjekom nalazi se jedan melek koji mu uzima dušu kada zaspi. Pa ako Allah dozvoli, on ga usmrti ; a ako ne dozvoli, on mu je vrati. Uz svakog čovjeka prisutni su meleki koji čuvaju tijelo čovjeka ; a i čuvari koji čuvaju njegova djela, i meleki koji su zaduženi za smrt (melek smrti ima svoje pomoćnike koji vade dušu iz tijela, pa je onda preuzima on (tj. melek smrti) kada dođe do grla).

316) Svaki nagovještaj će se ostvariti, pa makar i nakon određenog vremena.

317) Oni koji se nastoje uščuvati toga da sjede sa onima koji zadiru u Allahove ajete, neće imati ništa s njihovim polaganjem računa onih koji zadiru u Allahove ajete, ako ih se klone i ne sjede s njima, niti će za to biti grješni. Ovako ajet shvata Ibn Kesir. On navodi i drugo tumačenje čiji je smisao da vjernici neće biti grješni ako bi i sjedili s onima koji zadiru u Allahove ajete. Oni koji zastupaju ovako tumačenje smatraju da je ovaj ajet derogiran 140. ajetom iz sure En-Nisa koji glasi: "Vi biste tada bili poput njih".

otkloniti, pa da budemo vraćeni svojoj prošlosti – a Allah nas je već uputio – i da budemo kao onaj koga su na Zemlji šejtani zaveli pa ništa ne zna, a koga drugovi njegovi zovu na Pravi put: 'Hodi nama!'" Reci: "Zaista je Allahova uputa – istinska uputa, i nama je naređeno da se Gospodaru svjetova predamo, /71/ i da namaz obavljamo i da se Njega bojimo"; On je Taj pred Kojim ćete biti sakupljeni, /72/ i On je Taj Koji je nebesa i Zemlju s Istinom stvorio. Čim On za nešto rekne: "Budi!" – ono biva; riječ Njegova je Istina; samo će On imati vlast na Dan kada se u rog puhne; On zna ono što je čulima nedokučivo i ono što je pojavno; On je Mudri i Onaj Koji sve u potpunosti zna." /73/ A kad Ibrāhīm reče ocu svome Āzeru: "Zar kumire smatraš bogovima?! Uistinu, vidim da ste i ti i narod tvoj u očitoj zabludi." /74/ I Mi pokazasmo Ibrāhīmu carstvo nebesa i Zemlje da bi postao od onih što čvrsto vjeruju. /75/ I kad nastupi noć, on ugleda zvijezdu i reče: "Ovo je Gospodar moj!" A pošto zađe, reče: "Ne volim one koji zalaze!" /76/ A kad ugleda Mjesec kako izlazi, reče: "Ovo je Gospodar moj!" A pošto zađe, on reče: "Ako me Gospodar moj ne uputi, bit ću sigurno jedan od ljudi koji su zalutali." /77/ A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: "Ovo je Gospodar moj, ovo je veće!" A pošto zađe, on reče: "Narode moj, ja zaista nemam ništa s time što vi Njemu pridružujete! /78/ Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju, bez prethodnog primjera, stvorio; ja u višebošce ne spadam!" /79/ I narod je njegov s njim raspravljao. "Zar da sa mnom o Allahu raspravljate, a On je mene uputio?", reče on. "Ja se ne bojim onih koje vi Njemu pridružujete, osim što se bojim da moj Gospodar htjedne nešto. Gospodar moj znanjem svojim obuhvata sve. Zašto ne promislite i pouku ne prihvatite?[318] /80/ A kako bih se bojao onih koje Njemu pridružujete, kada se vi ne bojite što Allahu u obožavanju pridružujete one za koje vam On nije nikakav dokaz spustio? Pa koji od dva tabora više sigurnost zaslužuje, ako vi znate? /81/ Samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje sa zulumom ne miješaju bit će uistinu sigurni: oni su upućeni." /82/ To je

318) Zašto se ne prisjetite onoga što sam vam objasnio i ne uzmete pouku da su kumiri koje vi obožavate lažna božanstva, pa da se okanete njihovog obožavanja?!

čvrst dokaz Naš koji dadosmo Ibrāhīmu protiv naroda njegova. Mi na više stepene uzdižemo one koje hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, mudar i Onaj Koji sve zna. /83/ I Mi mu darovasmo Ishāka i Jākūba; i svakog uputismo – a Nūha smo još prije uputili – i od potomaka njegovih Dāvūda, i Sulejmāna, i Ejjūba, i Jūsufa, i Mūsāa, i Harūna – eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine; /84/ i Zekerijjāa, i Jahjāa, i Īsāa, i Il'jāsa – svi su oni među čestitima bili – /85/ i Ismāīla, i El-Jese'a i Jūnusa i Lūta – i svima smo prednost nad svjetovima ostalim dali – /86/ i neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu – njih smo odabrali i na Pravi put ih uputili. /87/ To je Allahova uputa kojom On upućuje one koje hoće od robova Svojih. A da su oni Allahu ikoga u obožavanju pridruživali, sigurno bi propalo ono što su radili. /88/ To su oni kojima smo Mi Knjigu i mudrost i vjerovjesništvo dali. Pa ako oni u to ne vjeruju, Mi smo to povjerili ljudima koji to ne niječu. /89/ Njih je Allah uputio, i zato slijedi njihov put. Reci: "Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima." /90/ Oni ne poznaju Allaha kako treba, kad govore: "Nijednom čovjeku Allah nije ništa objavio!" Reci: "A ko je objavio Knjigu koju je donio Mūsā kao svjetlo i uputu ljudima, koju na listove stavljate i pokazujete, a mnogo i krijete, i poučeni ste onome što ni vi ni preci vaši niste znali?" Reci: "Allah!" Zatim ih ostavi, neka se lažima svojim zabavljaju. /91/ A ova Knjiga, koju objavljujemo, blagoslovljena je, ona potvrđuje one prije nje i da upozoriš Mekku – Majku naselja i sve oko nje.[319] A oni koji u ahiret vjeruju – vjeruju i u nju i o namazima svojim brinu. /92/ Ko je veći zulumćar od onoga koji laži o Allahu iznosi ili koji govori: "Objavljuje mi se", a ništa mu se ne objavljuje, ili koji kaže: "I ja ću reći isto onako kao što Allah objavljuje." A da ti je vidjeti zulumćare u smrtnim mukama, kada meleki budu ispružili ruke svoje prema njima:

319) Savremena istraživanja koja je započeo dr. Husein Kemaluddin, a čime se u novije vrijeme bavi dr. Zaglul En-Nedždžar, govore da je Mekka geografsko središte kopnenog dijela Zemlje. U tom smislu, riječima "i sve oko nje" misli se na cijeli Svijet, a ne samo na obližnja naselja oko Mekke, što su smatrali neki orjentalisti. Prema tome, ovaj ajet je diektni dokaza da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslan cijelom čovječanstvu.

"Izvadite svoje duše![320] Od sada ćete neizdržljivom kaznom biti kažnjeni zato što ste na Allaha ono što nije istina iznosili i što ste se prema ajetima i znakovima Njegovim oholo ponašali." /93/ A doći ćete nam pojedinačno, onakvi kakve smo vas prvi put stvorili, napustivši dobra koja smo vam bili darovali. Mi ne vidimo s vama zagovarače vaše za koje ste smatrali da ih Allahu treba u obožavanju pridružiti, pokidane su veze među vama i ostaviše vas oni za koje ste tako tvrdili. /94/ Zaista je Allah Onaj Koji čini da se raspukne zrno i koštica. On izvodi živo iz mrtvoga, i On je Taj Koji izvodi mrtvo iz živoga; to vam je, eto, Allah, pa kuda se onda odmećete!? /95/ On je Taj Koji čini da zora sviće, On je noć odredio za počinak, a Sunce i Mjesec za računanje vremena; to je odredba Silnoga i Sveznajućeg. /96/ On vam je stvorio zvijezde da se po njima u mraku upravljate, na kopnu i moru. Mi smo obrazložili ajete i znakove ljudima koji znaju. /97/ On vas je stvorio od jednog čovjeka,[321] a zatim vam slijedi boravište i spremište.[322] Mi smo obrazložili ajete i znakove ljudima koji razumiju. /98/ On vodu s neba spušta, pa Mi onda činimo da pomoću nje niču sve vrste bilja i da iz njega izrasta zelenilo, a iz njega klasje gusto, i iz palmi, iz zametka njihova, grozdovi koje je lahko ubrati, i vrtovi lozom zasađeni, i naročito masline i šipci – oboje, i slično i različito. Posmatrajte, zato, plodove njihove kad se tek pojave i kad zru. U tome su, zaista, dokazi za ljude koji vjeruju. /99/ I oni[323] drže da su džini Allahu takmaci, a On je njih stvorio, i izmislili su, ne znajući šta govore, da On ima sinove i kćeri. Uzvišen je On i vrlo visoko iznad onoga kako Ga oni opisuju! /100/ On je nebesa i Zemlje, bez prethodnog primjera, Stvoritelj. Otkud Njemu dijete kad nema žene?! On sve stvara, i samo On sve zna. /101/To vam je Allah, Gospodar vaš, nema drugog boga

---

320) Tj. izvadite sami svoje duše, pa da ih mi onda preuzmemo, izvadite (spasite se) iz ovih muka, ili izvadite se (spasite se) iz naših ruku, a tako i od kazne koja vas čeka, ako to možete.

321) Adema, alejhis-selam.

322) Dva su najistaknutija tumačenja ovog dijela ajeta: a to je da se pod boravištem misli na matericu, a pod spremištem na kičmu muškarca, i ovo tumačenje odabire Ibn Kesir. Drugo tumačenje veli da je boravište lice Zemlje na kojem živimo, a spremište u utrobi zemlje u koju budemo zakopani nakon smrti, a Allah najbolje zna.

323) Tj. višebošci, mušrici.

osim Njega, Stvoritelja svega; zato Njemu ibadet činite; On nad svime bdi. /102/ Pogledi do Njega ne mogu doprijeti, a On do pogleda dopire; On je Dobrostiv i Onaj Koji sve u potpunosti zna. /103/ Od Gospodara vašeg došli su vam jasni dokazi, pa onaj ko ih vidi – u svoju korist to čini, a onaj ko ostane na to slijep – na svoju je štetu slijep; a ja nisam taj koji vas nadzire.[324] /104/ I eto, tako Mi izlažemo ajete da bi oni rekli: "Ti si to učio", i da bismo to objasnili ljudima koji znaju. /105/ Ti slijedi ono što Gospodar tvoj objavljuje, drugoga boga osim Njega nema, i višebošce izbjegavaj. /106/ Da Allah hoće, oni ne bi širk činili, a Mi tebe nismo dāli da ih nadzireš niti si ti za njih zadužen.[325] /107/ Ne grdite one koje oni, pored Allaha, prizivaju, da ne bi i oni, nepravedno i ne misleći šta govore, Allaha grdili. Kao i njima, tako smo svakom narodu lijepim postupke njihove predstavljali. Oni će se, na kraju, Gospodaru svome vratiti, pa će ih On o onom što su radili obavijestiti. /108/ Oni se zaklinju Allahom, najjačom zakletvom, da će, ako im dođe kakvo znamenje, sigurno zbog njega vjernici postati. Reci: "Sva su znamenja samo u Allaha!" A šta vi znate, možda bi oni, kada bi im ona došla, vjernici postali? /109/ A mi srca njihova i oči njihove okrećemo, pa neće vjerovati kao što nisu vjerovali ni prvi put, i ostavljamo ih da u osionosti svojoj lutaju smeteni. /110/ Kad bismo im meleke poslali, i kad bi im mrtvi progovorili, i kad bismo pred njih sve dokaze sabrali – oni, opet, ne bi vjerovali, osim ako bi Allah htio, ali većina njih ne zna. /111/ Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali, šejtane u vidu ljudi i džina, koji su jedni drugima kićene besjede govorili, da bi ih obmanuli; a da je Gospodar tvoj htio, oni to ne bi učinili; zato ti ostavi njih, i ono što izmišljaju; /112/ i da bi srca onih koji u ahiret ne vjeruju bila sklona tome i zadovoljna time, i da bi počinili grijehe koje su počinili. /113/ Zar da pored Allaha tražim drugog sudiju, kad vam On objavljuje Knjigu potanko?!

---

324) Tj. o, Muhammede! Reci: "Ja vas – o, ljudi! – ne nadzirem pa da brojim i računam vaša djela. Ja sam samo poslanik koji dostavlja Allahovu poruku i On je Taj koji to radi. Svi ljudi vide Allahove jasne dokaze očima. No ipak, neki ih vide unutarnjim vidom i poimaju ih, dok drugi to nisu u stanju.

325) Nisi zadužen da im daš opskrbu i da ih nadzireš u svemu, niti im ti možeš dati uputu na Pravi put. To je od Allaha, a tvoje je samo da opominješ.

A oni kojima smo Mi dali knjigu dobro znaju da Kur'an objavljuje Gospodar tvoj s Istinom, zato ti ne sumnjaj nikako! /114/ Riječi Gospodara tvoga vrhunac su istine i pravde; Njegove riječi niko ne može promijeniti i On je Svečujući i Sveznajući. /115/ Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji, oni bi te od Allahova puta odvratili; oni se samo za pretpostavkama povode, i oni samo laži izmišljaju. /116/ Zaista Gospodar tvoj najbolje zna one koji su skrenuli s Njegova puta i On najbolje zna one koji su na Pravom putu. /117/ Zato, jedite ono pri čijem je klanju spomenuto Allahovo ime, ako u Njegove ajete i znakove vjerujete. /118/ A zašto da ne jedete ono pri čijem je klanju spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio – osim kad ste prisiljeni; mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. Uistinu, Gospodar tvoj najbolje zna one koji granice prelaze. /119/ Okanite se i javnog i tajnog griješenja! Oni koji griješe sigurno će biti kažnjeni za ono što su zgriješili. /120/ Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime; to je, uistinu, neposluh! A šejtani, doista, navode štićenike svoje da se s vama raspravljaju, pa ako biste im se pokorili – i vi biste, sigurno, mušrici postali. /121/ Zar je onaj koji je bio u zabludi, a koga smo Mi oživili i dali mu svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi? A nevjernicima je uljepšano to što rade. /122/ Isto tako, Mi učinimo da u svakom naselju velikaši[326] postanu prestupnici i da u njemu lukavstva smišljaju, ali oni samo protiv sebe lukavstva smišljaju, a da i ne primjećuju. /123/ A kada njima kakav znak dođe, oni govore: "Mi nećemo vjerovati sve dok se i nama ne da nešto slično onome što je Allahovim poslanicima dato." A Allah najbolje zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje. Prestupnike će sigurno kod Allaha zadesiti poniženje i stići će ih patnja velika zato što su spletkarili. /124/ Onome koga Allah želi uputiti – On srce njegovo prema

326) Ovdje su istaknuti velikaši i vođe zato što je njihov uticaj najveći i najviše mogu doprinijeti remećenju poretka. Posljedice njihovog smišljanja lukavstva kako bi se radilo suprotno onome što je ispravno, i suprotno onome što jeste pravi put, oni će osjetiti na sebi.

islamu raspoloži,[327] a onome kome hoće dati da je u zabludi – On srce njegovo tijesnim i stegnutim učini, kao kad čini napor da na nebo uzleti. Eto, tako Allah učini da gnusoba – šejtan ovlada nad onima koji ne vjeruju. /125/ Ovo je pravi put Gospodara tvoga, a Mi smo obrazložili ajete i znakove ljudima koji promišljaju i pouku primaju. /126/ Njih čeka Kuća spasa u Gospodara njihova; On će biti zaštitnik njihov zbog onoga što su činili. /127/ A na Dan kada On sve sakupi: "O skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli!" "Gospodaru naš", reći će ljudi, štićenici njihovi, "mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo do roka našeg koji si nam odredio Ti!" "Vatra će biti prebivalište vaše", "reći će On", "u njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drukčije ne odredi." Gospodar tvoj je, zaista, mudar i Onaj Koji sve zna. /128/ Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim zulumćarima nad drugima zbog onoga što su zaradili. /129/ O skupe džinski i ljudski, zar vam iz redova vaših nisu dolazili poslanici koji su vam ajete Moje kazivali i upozoravali vas da ćete ovaj vaš dan dočekati? Oni će reći: "Mi svjedočimo protiv sebe." Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici. /130/ Tako je, jer Gospodar tvoj nije uništavao naselja zbog zuluma njihova – bez prethodne opomene njihovim stanovnicima.[328] /131/ Svima će pripasti nagrada ili kazna, već prema tome kako su postupali, a Gospodar tvoj nije nemaran prema onom šta su radili. /132/ Gospodar tvoj je neovisan i milostiv. Ako hoće, uklonit će vas, i poslije vas one koje On hoće dovesti, kao što je od potomstva drugih naroda vas stvorio. /133/ Ono što vam se prijeteći obećava doista će doći i vi nećete moći umaći. /134/ Reci: "O narode moj, čini sve što možeš, činit ću, uistinu, i ja; a vi ćete već saznati koga čeka sretan kraj!" Zulumćari sigurno neće uspjeti. /135/ Oni određuju za Allaha dio ljetine i dio stoke, koju je On stvorio, pa govore: "Ovo je za Allaha", tvrde oni, "a ovo za božanstva naša!" Međutim, ono što je

327) Okrene ga na put islama, u tome ga podrži i to mu olakša.

328) Tj. Mi ljudima i džinima nismo ostavili mogućnost opravdanja tako što smo im slali poslanike i knjige, kako ne bi niko odgovarao za zulum (nasilje) koji je počinio prije nego što mu je došla opomena. Mi smo tako svaki narod opomenuli i nikoga nismo kaznili prije nego što im pošaljemo poslanike.

namijenjeno božanstvima njihovim ne stiže Allahu, dok ono što je određeno za Allaha stiže božanstvima njihovim!? Kako ružno oni sude! /136/ Mnogim su mušricima isto tako šejtani njihovi ubijanje vlastite djece lijepim prikazali, da bi ih upropastili i da bi ih u vjeri njihovoj zbunili. A da je Allah htio, oni to ne bi činili. Zato, i njih i njihove izmišljotine ostavi! /137/ Oni govore: "Ova stoka i plodovi zabranjeni su, smiju ih jesti samo oni kojima mi dozvoljavamo", tvrde oni, "a ovo je stoka čija su leđa zabranjena." Ima stoke prilikom čijeg klanja ne spominju Allahovo ime, izmišljajući o Njemu laži. A On će ih zbog onoga što izmišljaju, kazniti. /138/ Oni govore: "Ono što je u utrobama ove i ove stoke dozvoljeno je samo muškarcima našim, a zabranjeno našim ženama. A ako se plod izjalovi, onda su u tome sudionici." Allah će ih za neistine koje pričaju kazniti, zaista je On Mudri i Sveznajući. /139/ Gubitnici su oni koji iz lahkoumnosti i ne znajući šta rade djecu svoju ubijaju i koji ono čime ih je Allah opskrbio zabranjenim smatraju, izmišljajući o Allahu laži. Oni su zalutali i oni ne znaju šta rade. /140/ On je Taj Koji stvara vinograde, poduprte i nepoduprte, i palme i usjeve različita okusa, i masline i šipke – oboje, i slično i različito; jedite plodove njihove kad plod dadnu, i podajte na dan žetve i berbe ono na što drugi pravo imaju, i ne rasipajte, a On, zaista, ne voli rasipnike. /141/ Stvara i stoku koja teret nosi i onu od koje je prostirka; jedite dio onoga čime vas Allah opskrbljuje, a ne slijedite šejtanove korake, zaista vam je on otvoreni neprijatelj, /142/ i to osam životinja u paru:[329] par ovaca i par koza. Reci: "Da li je On zabranio mužjake ili ženke, ili ono što se nalazi u utrobama ženki? Obavijestite me pouzdano, ako je istina to što govorite", /143/ i par kamila i par goveda. Reci: "Da li je On zabranio mužjake i ženke i ono što se nalazi u utrobama ženki? Da li ste vi bili prisutni kad vam je Allah to propisao?" Ima li onda većeg zulumćara od onoga koji, ne

329) Predislamski Arapi su zabranjivali sebi neku stoku, kao i neke žitarice i plodove. Allah, dželle šanuhu, objašnjava da je On stvorio voćnjake, poduprte i nepoduprte; i da je On stvorio stoku, onu koju jašu i onu koju jedu; i pojasnio je koje su vrste stoke: ovce i koze, muške i ženske, deve, muške i ženske, i krave isto tako... On je pojasnio i to da On nije ništa od toga zabranio, niti od njihove mladunčadi, nego je sve to stvoreno radi ljudi: da ih jedu, jašu, nose teret, da ih muzu i da ih koriste na razne druge načine.

znajući istinu, izmišlja laži o Allahu da bi ljude u zabludu doveo? Allah sigurno neće uputiti na Pravi put ljude koji su zulumćari. /144/ Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, ili svinjskog mesa, to je, doista, pogano, ili što je kao vid neposluha zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime." A bude li ko primoran, a ne želi to i ne pretjeruje u tome – pa Gospodar tvoj je, doista, Oprostitelj grijeha, Milostivi. /145/ Jevrejima smo sve životinje koje imaju kopita ili kandže zabranili, a od goveda i brava njihov loj, osim onog s leđa ili s crijeva, ili onog pomiješanog s kostima. Time smo ih zbog zuluma njihova kaznili; i Mi, zaista, govorimo istinu. /146/ A ako ti oni ne budu vjerovali, ti reci: "Gospodar vaš je posjednik milosti neizmjerne, ali kazne Njegove ne bivaju pošteđeni ljudi prestupnici." /147/ Govorit će oni koji su Allahu druge u obožavanju pridruživali: "Da je Allah htio, mi ne bismo širk činili, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili." Tako su i oni prije njih poricali, sve dok Našu kaznu nisu iskusili. Reci: "Imate li vi kakav dokaz, da nam ga iznesete? Vi se samo za pretpostavkama povodite i vi samo neistinu govorite." /148/ Reci: "Allah ima potpun dokaz, i da On hoće, sve bi vas na Pravi put uputio!" /149/ Reci: "Dovedite svoje svjedoke koji će posvjedočiti da je Allah to zabranio!" Pa ako oni posvjedoče, ti im nemoj povjerovati i ne povodi se za strastima onih koji Naše ajete i znakove smatraju lažnim i koji u ahiret ne vjeruju i koji druge Gospodaru svome ravnim smatraju. /150/ Reci: "Dođite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje: da Mu ništa u obožavanju ne pridružujete, da roditeljima dobro činite, da djecu svoju zbog neimaštine ne ubijate, Mi i vas i njih hranimo, ne približujte se nevaljalštinama, bile javne ili tajne; ne ubijajte onog koga je Allah zabranio ubiti, osim kada to pravda zahtijeva; to vam On zapovijeda, da biste razumjeli." /151/ I ne približavajte se imetku siročeta, osim na najljepši način, sve dok punoljetno ne postane, i mjericu i vagu pravično napunite;[330] Mi nikoga preko njegove mogućnosti ne

330) Sve što se mjeri šupljim mjerama – pa, time napunite mjericu. Sve što se vaga vagom, ispravno izvagajte.

zadužujemo; i kad govorite, po pravdi govorite, pa makar se ticalo i srodnika, i obaveze prema Allahu ispunjavajte, eto, to vam On zapovijeda da biste se prisjetili i pouku primili. /152/ I zato što je ovo pravi put Moj, njega se držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; eto, to vam On naređuje, da biste se uščuvali. /153/ Mi smo Mūsāu Knjigu dali da učinimo potpunom blagodat onome koji će prema njoj postupati i kao objašnjenje svemu i uputu i milost, da bi oni povjerovali da će pred Gospodara svoga stati. /154/ A ova je Knjiga koju objavljujemo blagoslovljena, zato je slijedite i Allaha se bojte, da bi vam milost ukazana bila. /155/ I zato, da ne kažete: "Knjiga je objavljena dvjema zajednicama prije nas,[331] ali mi je ne znamo čitati kao oni", /156/ i da ne kažete: "Da je Knjiga objavljena nama, bolje bismo se od njih držali Pravog puta." Pa objavljuje vam se, eto, od Gospodara vašeg jasan dokaz i uputa i milost; i ima li, onda, većeg zulumćara od onoga koji Allahove ajete ne priznaje i od njih odvraća?! A Mi ćemo teškom mukom kazniti one koji od ajeta Naših odvraćaju, zato što to stalno čine. /157/ Zar oni čekaju da im meleci dođu, ili da im Gospodar tvoj dođe, ili neki predznaci[332] od Gospodara tvoga?! Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu nijednom čovjeku neće koristiti to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao, ili ako nije kao vjernik kakvo dobro uradio. Reci: "Samo vi čekajte, i mi ćemo, doista, čekati!" /158/ Zaista, s onima koji su vjeru svoju razdijelili i u stranke se podijelili ti nemaš ništa! Njihov slučaj je Allahu predat. On će ih, potom, o onome što su radili obavijestiti. /159/ Ko god uradi dobro djelo, bit će deseterostruko nagrađen; a ko god uradi loše djelo, bit će samo prema zasluzi kažnjen, i neće im zulum biti učinjen. /160/ Reci: "Mene je Gospodar moj na Pravi put zaista uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrāhīma pravovjernika, a on višebožac nije bio." /161/ Reci: "Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su zarad Allaha, Gospodara svjetova, /162/ Koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi

331) Jevrejima i kršćanima.

332) To će se desiti prije Sudnjeg dana: kada ljudi ugledaju neke od predznaka Kijameta, koji se spominju u hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

musliman." /163/ Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega?!" Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki grešnik samo će svoje breme nositi. Na kraju, Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti. /164/ On čini da jedni druge na Zemlji smjenjujete i On vas po položajima jedne iznad drugih uzdiže, da bi vas iskušao u onome što vam daje. Gospodar tvoj, zaista, brzo kažnjava, ali On je, uistinu, i Onaj Koji oprošta grijehe i milostiv je. /165/

(7) El-A'rāf – Vrhovi zida

(Objavljena u Mekki, osim 163-170. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Sād, ima 206 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-mīm-ṣād. /1/ Ovo je knjiga koja ti se spušta – pa neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje[333] – da njome upozoravaš, i da vjernicima bude opomena. /2/ Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i pored Njega ne slijedite druge kao zaštitnike![334] A kako se vi malo prisjećate i pouku primate?![335] /3/ Koliko smo Mi samo naselja razorili; a kazna im je Naša dolazila noću ili danju kad bi prilegli? /4/ A priznanje njihovo, kada bi im došla kazna Naša, bile su samo riječi: Zulumćari smo, zaista, bili! /5/ I sigurno ćemo pitati one kojima smo poslanike slali, a pitat ćemo, doista, i poslanike, /6/ pa ćemo im, sigurno, kazivati po znanju Našemu, sve što o njima znamo, a Mi nismo odsutni bili. /7/ Vaganje[336] toga dana bit će pravedno: oni čiji tas dobra bude

333) Nemoj da ti u srcu (grudima) bude tjeskoba od toga da Kur'an obejaniš ljudima bojeći se od utjerivanja u laž ili uznemiravanja. Allah te čuva i nemoj da te tišti to što oni ne vjeruju i što ti se ne odazivaju. Drugo tumačenje veli: "Nemoj da ti u srcu bude sumnja ili nejasnoća u pogledu toga da je Kur'an Allahova Knjiga koju je objavio da preko nje pozoveš ljude u ibadet Uzvišenom Allahu."

334) Ne odstupajte od onoga što vam je donio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ka nečemu drugom, pa da tako od Allahovog suda skrenete ka sudu nekog drugog.

335) Ljudi se istine u vezi s imanom malo prisjećaju, i zaboravljaju je ili zanemaruju veoma često.

336) Iako Ibn Kesir ističe da će se raditi o vaganju ljudskih djela, on navodi i mišljenje da će se

teži, oni će uspjeti; /8/ a oni čiji tas dobra bude lakši, oni će, zato što ajete i znakove Naše nisu priznavali, stradati. /9/ Mi smo vas na Zemlji smjestili i na njoj vam sve što je potrebno za život dali. A kako vi malo zahvaljujete?! /10/ Mi smo vas stvorili i onda vam oblik dali, a poslije melecima rekli: "Sedždu Ādemu učinite!" Pa svi sedždu učiniše, osim Iblīsa, on nije bio među onim koji na sedždu padoše! /11/ "Šta te je navelo pa da ničice ne padneš kad sam ti naredio?", upita On. "Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače", odgovori. /12/ "E, onda silazi iz Dženneta", reče On, "nije tvoje da se u njemu oholiš; silazi, ti si, zaista, među prezrenim!" /13/ "Daj mi vremena do dana njihova oživljenja!", zamoli. /14/ "Daje ti se vremena!", reče On. /15/ "E, kao što si me u zabludu zaveo",[337] reče, " tako ću i ja ljude na Tvom Pravom putu sigurno presretati, /16/ pa ću im, doista, i sprijeda, i straga, i zdesna, i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!" /17/ "Izlazi iz njega, pokuđen i ponižen!", reče On. "Tobom i svima koji se za tobom budu povodili doista ću Džehennem napuniti!" /18/ "A ti, o Ādeme, i supruga tvoja u Džennetu stanujte i odakle god hoćete jedite, samo se ovom drvetu ne približujte, pa da tako u redovima zulumćara budete!" /19/ I šejtan ih poče navraćati da bi im otkrio stidna mjesta njihova, koja su im skrivena bila, i reče: "Gospodar vaš zabranjuje vam ovo drvo samo zato da ne biste meleci postali ili da ne biste u redovima besmrtnika bili", /20/ i zaklinjaše im se: "Ja sam vama dvoma, zaista, savjetnik iskreni!" /21/ I na prevaru ih zavede. A kad oni ono drvo okusiše, stidna mjesta njihova ukazaše im se i oni po sebi džennetsko lišće stavljati počeše. "Zar vam to drvo nisam zabranio?", zovnu ih Gospodar njihov, "i rekao vam: 'šejtan

---

raditi o vaganju knjige ljudskih djela, te da će se raditi o vaganju samog čovjeka koji je radio ta djela. Ali to ne znači da će uvijek pretegnuti vaga na čijem je tasu debeli čovjek. Na kraju, on zaključuje da je moguće da će sve troje spomenuto biti vagano: jedanput jedno, drugi put drugo i treći put treće, a Allah najbolje zna.

337) "Kao što si Ti mene odveo u zabludu, isto ću tako ja presretati Tvoje robove koji su potomci ovog čovjeka zbog koga si me prokleo." A pod pojmom "Pravi put" se podrazumijevaju svi putevi dobra koji vode Allahovom, dželle šanūhu, zadovoljstvu – kao što su: islam, hidžra, džihad i sva bogougodna djela kojima je Allah, dželle šanūhu, zadovoljan. Drugo, moguće značenje ovog ajeta glasi: "Kunem ti se, da ću ih, zbog toga što si me u zabludu odveo, presretati na Tvom pravom putu." A moguće je i treće značenje ajeta, a glasilo bi: "Zato što si Ti mene odveo u zabludu, ja ću presretati Tvoje robove..."

vam je, zbilja, otvoreni neprijatelj.'" /22/"Gospodaru naš", rekoše oni, "sami smo sebi zulum učinili, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo u redovima gubitnika biti." /23/ "Silazite!", reče On, "jedni drugima bit ćete neprijatelji! Na Zemlji ćete boraviti i do određenog vremena uživati." /24/ "Na njoj ćete živjeti, na njoj umirati i iz nje oživljeni biti", reče On. /25/ O sinovi Ādemovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, a i raskošna odijela, ali, odjeća bogobojaznosti, to je ono najbolje. To su neki Allahovi znakovi da bi se oni prisjetili i pouku prihvatili. /26/ O sinovi Ādemovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz Dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću da bi im stidna mjesta njihova pokazao! On vas, doista, vidi; on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite. Uistinu, Mi smo učinili šejtane zaštitnicima onih koji ne vjeruju. /27/ A kada urade[338] neko gnusno djelo, govore: "Zatekli smo pretke naše da to rade, a i Allah nam je to zapovijedio." Reci: "Allah ne zapovijeda da se rade gnusna djela! Zašto o Allahu govorite ono što ne znate?" /28/ Reci: "Gospodar moj naređuje pravednost. I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate namaz, i molite se iskreno Mu ispovijedajući vjeru!, kao što vas je prvi put stvorio, tako će vas ponovo oživiti." /29/ On jedne na Pravi put upućuje, a drugi, s pravom, zabludu zaslužuju, jer oni, umjesto Allaha, doista šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da su upućeni. /30/ O sinovi Ādemovi, kad god u mesdžid pođete odjeću pristojnu – ukras vaš – nosite![339] I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On, zaista, ne voli one koji pretjeruju. /31/ Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?" Reci: "To je za vjernike na dunjaluku, a i na ahiretu jesu samo za njih." Eto, tako Mi podrobno izlažemo ajete ljudima koji znaju. /32/ Reci: "Gospodar moj zabranjuje gnusna djela,

338) Arapi su, izuzev Kurejšija, tavaf činili oko Kabe goli. Govorili su da neće da tavafe u odjeći u kojoj su prema Allahu griješili. To su oni sami sebi uveli i u tome svoje očeve slijedili, smatrajući da su djela njihovih predaka utemeljena na Allahovim propisima.

339) "Zinet" je odjeća kojom se pokrivaju sramotni dijelovi tijela, a i sva luksuznija odjeća mimo toga... I to je ono što je ljudima naređeno da obuku prilikom obavljanja svakog namaza. Ovaj ajet, a i hadisi koji se prenose o ovoj temi, dokaz su da je sunnet lijepo se obući kada se hoće namaz obavljati, a pogotovo petkom (džumom) i za bajrame. A miris i misvak upotpunjuju ukras.

i javna i tajna, i grijehe, i bespravnu upotrebu sile, i da Allahu u obožavanju pridružujete one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate." /33/ Svaki narod ima svoj rok,[340] i kada dođe njihov rok, neće ga moći ni za tren jedan ni odložiti ni ubrzati. /34/ O sinovi Ādemovi, kad vam između vas budu dolazili poslanici koji vam kazuju ajete Moje – onda za one koji se budu uščuvali i dobra djela činili nema straha niti će za bilo čim tugovati. /35/ Oni koji ajete i znakove Naše budu poricali, i od njih se budu oholo okretali, bit će stanovnici Vatre; u njoj će vječno ostati. /36/ Ima li, onda, većeg zulumćara od onoga koji o Allahu govori laži ili poriče Njegove ajete i znakove?![341] Takvi će dobiti sve ono što im je zapisano. Ali, kada im izaslanici Naši dođu da im duše uzmu, upitat će: "A gdje su oni koje ste, umjesto Allaha, prizivali?" "Izgubili su nam se", odgovorit će, i sami protiv sebe posvjedočiti da su nevjernici bili. /37/ Reći će On: "Ulazite u Vatru sa zajednicama džina i ljudi koje su prije vas bile i nestale!" I kad god neka zajednica uđe, proklinjat će onu sebi sličnu – za kojom se u nevjerovanju povela. A kad se svi u njemu iskupe, tada će oni iz druge reći za one iz prve: "Gospodaru naš, ovi su nas u zabludu odveli, zato im daj dvostruku patnju u Vatri!" "Za sve će biti dvostruka!", reći će On, "ali vi ne znate." /38/ A oni iz prve reći će onima iz druge: "Vi nemate nikakve prednosti nad nama! Zato iskusite patnju za ono što ste radili." /39/ Doista, onima koji ajete i znakove Naše budu poricali i prema njima se budu oholo odnosili – kapije nebeske neće se otvoriti,[342] niti će oni u Džennet ući sve dok se deva kroz iglene uši ne provuče!?[343] Eto tako ćemo Mi prestupnike kazniti. /40/ Od džehennemske vatre će im ležaji, a i pokrivači, iznad njih biti. Eto, tako ćemo Mi zulumćare kazniti. /41/ Oni koji budu vjerovali i dobra djela činili – a Mi nikog ne zadužujemo mimo njegovih mogućnosti, bit će stanovnici Dženneta, u

340) Svako stoljeće i generacija imaju svoj rok koji im je određen.

341) Tj. nema niko ko je veći nasilnik od takvog čovjeka.

342) Jedni mufessiri kažu: "Njihova dobra djela se neće podići" (neće biti primljena). A drugi kažu: "Neće se otvoriti nebeska vrata njihovim dušama."

343) A to nije uopće moguće.

njemu će vječno ostati. /42/ Iz njihovih ćemo grudi zlobu odstraniti; ispred njih će rijeke teći, i oni će govoriti: "Hvaljen neka je Allah, Koji nas je na Pravi put uputio; mi ne bismo na Pravom putu bili da nas Allah nije uputio, poslanici Gospodara našeg Istinu su donosili", i doviknut će im se: "Taj ste Džennet u nasljedstvo dobili za ono što ste činili!" /43/ I stanovnici Dženneta stanovnike Vatre dozivat će: "Mi nađosmo da je istinito ono što nam je Gospodar naš obećao, da li ste i vi našli da je istinito ono što je vama Gospodar vaš prijeteći obećao?" "Jesmo!", odgovorit će. A onda će jedan glasnik među njima viknuti: "Neka Allahovo prokletstvo na zulumćarima ostane, /44/ koji su od Allahova puta odvraćali i nastojali da ga iskrive, i koji u ahiret nisu vjerovali!" /45/ Između njih bit će zid,[344] a na vrhovima ljudi[345] koji će svakog po obilježju njegovom poznati.[346] I oni će stanovnicima Dženneta, prije nego uđu u njega, viknuti: "Selamun alejkum!" a to će silno željeti.[347] /46/ Kada im pogledi skrenu prema stanovnicima Vatre, uzviknut će: "Gospodaru naš, ne daj nam da budemo s ljudima zulumćarima!" /47/ Oni koji će po vrhovima bedema biti zovnut će ljude[348] koje će po obilježju njihovom poznati, i reći će: "Nije vam koristilo vaše mnoštvo i to što ste se oholo držali. /48/ Zar ovo nisu oni za koje ste se zaklinjali da ih Allahova milost neće stići? Uđite u Džennet, nikakva straha za vas neće biti i ni za čim vi nećete tugovati!" /49/ I stanovnici Vatre dozivat će stanovnike Dženneta: "Prolijte na nas vode ili nešto od onoga čime vas je Allah obdario!", a oni će reći: "Allah je, doista, to dvoje nevjernicima zabranio", /50/ onima kojima su vjeru svoju za zabavu i igru držali i koje je život na Zemlji bio obmanuo. Zato ćemo danas Mi njih zaboraviti, kao što su zaboravljali da će na ovaj Dan pred Nama stajati i zato što su ajete i znakove Naše poricali. /51/ A Mi smo im donijeli

344) Odnosno, pregrada koja sprečava Džehenemlije da uđu u Džennet.

345) O tome ko su ti ljudi na vrhovima zida, postoji više tumačenja. A "sva se" - kaže Ibn-Kesir - "svode na to da su to ljudi čija će dobra i loša djela biti podjednaka."

346) Dženetlije će prepoznavati i po njihovim bijelim licima, a Džehenemlije po crnim licima.

347) Kada ugledaju Dženetlije, nazvat će im selam. Ali, oni do tada još neće ući u Džennet, iako će to željeti.

348) Zovnut će mušrike i njihove vođe koje će poznati po njihovim obilježjima. (Reći će im se) da im neće koristiti njihovo mnoštvo ili ono što su zgrtali kako bi od Allahovog puta odvraćali.

Knjigu koju smo po znanju Našem objasnili, da bude uputa i milost ljudima koji vjeruju. /52/ Čekaju li oni da se to obistini? Onoga dana kada se obistini, reći će oni koji su je prije bili zaboravili: "Istinu su poslanici Gospodara našeg donosili! Da nam je zagovornik kakav, pa da se za nas zauzme ili da nam je da budemo vraćeni pa da postupamo drukčije nego što smo prije postupali!" Ali, oni su sami sebe upropastili, i zagubit će im se oni koje su izmišljali.[349] /53/ Zaista je Gospodar vaš Allah Koji je nebesa i Zemlju u šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzvisio. On tamom noći dan prekriva i ona ga ustopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde pokoravaju se Njegovoj naredbi. Samo On raspolaže stvaranjem i odlučivanjem! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova! /54/ Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, On, doista, ne voli one koji granicu prelaze. /55/ I ne pravite nered na Zemlji, kada je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost je Allahova, doista, blizu onih koji dobra djela čine. /56/ On je Taj Koji šalje vjetrove kao radosnu vijest milosti Svoje; a kad oni pokrenu teške oblake, Mi ih prema mrtvom predjelu potjeramo, pa na njeg kišu spustimo i učinimo da uz njenu pomoć rastu plodovi svakovrsni; tako ćemo i mrtve oživiti da bi ste se prisjetili[350] i pouku prihvatili! /57/ U plodnom predjelu raste bilje uz dopuštenje Gospodara njegova, a u neplodnom tek s mukom. Eto, tako Mi, na razne načine, izlažemo znakove ljudima koji zahvaljuju. /58/ Mi smo Nūha poslali narodu njegovu, pa im je on govorio: "O narode moj, Allahu ibadet činite, vi drugog boga osim Njega nemate! Ja se, doista, bojim za vas patnje na Velikom danu!" /59/ A glavešine naroda njegova odgovarale su: "Mi smatramo da si ti, doista, u potpunoj zabludi." /60/ A on je govorio: "O narode moj, nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam poslanik Gospodara svjetova; /61/ dostavljam vam poslanice Gospodara svoga i savjetujem vas; ja od Allaha znam ono što ne znate vi. /62/ Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara

349) Napustit će ih oni koje su bili obožavali mimo Allaha. Na taj način se neće za njih zauzimati niti im pomoći, niti će ih spasiti iz stanja u kojem se budu nalazili.

350) Da biste se prisjetili Allahove veličine, moći i savršenog stvaranja, te u skladu s tim postupali.

vašeg dolazi po čovjeku, jednom od vas, da vas upozorava, da biste se Allaha bojali i da biste pomilovani bili?" /63/ Ali, oni su ga lažnim smatrali, pa smo spasili njega i one koji su bili uz njega u lađi, a one koji u ajete i znakove Naše nisu vjerovali – potopili. Uistinu, oni su pravi slijepci bili. /64/ A Ādu njihova brata Hūda poslasmo. On je govorio: "O narode moj, Allahu ibadet činite, vi drugog boga osim Njega nemate, zar se sačuvati nećete?!" /65/ Glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovale, odgovarale su: "Mi smatramo da si ti, doista, u ludilu i mi mislimo da si, zaista, lažac." /66/A on je govorio: "O narode moj, nije pri meni nikakvo ludilo, nego sam Gospodara svjetova poslanik; /67/ dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam iskreni savjetnik." /68/ Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara vašeg dolazi po čovjeku, jednom između vas, da vas opominje? Sjetite se da vas je On nasljednicima Nūhova naroda učinio i stvorio vas krupnog rasta. I neka su vam zato uvijek na umu Allahove blagodati, da biste uspjeli. /69/ Oni su govorili: "Zar si nam došao zato da samo Allahu ibadet činimo, a da napustimo one koje su preci naši obožavali? Učini da nas snađe to što nam prijeteći obećavaš, ako je istina to što govoriš!" /70/ "Već vas je snašla kazna i gnjev Gospodara vašeg!", govorio je on. "Zar sa mnom da se prepirete o imenima nekakvim kojima ste ih vi i preci vaši nazvali, a o kojima Allah nikakav dokaz nije objavio? Zato čekajte, i ja ću s vama sigurno čekati!" /71/ I Mi smo iz milosti Naše njega i one koji su bili uz njega spasili, a do posljednjeg istrijebili one koji dokaze Naše nisu priznavali i koji nisu vjerovali /72/ A Semūdu smo njegova brata Sāliha poslali. "O narode moj", govorio je on, "Allahu ibadet činite, vi drugog boga osim Njega nemate! Evo vam znaka Gospodara vašeg: ova Allahova kamila za vas je znak. Pustite je neka pase po Allahovoj zemlji i ne zlostavljajte je da vas bolna kazna ne bi snašla!" /73/ "I sjetite se da vas je On nasljednicima Āda učinio, i da vas je On na Zemlji nastanio: u ravnicama njezinim palače gradite, a u brdima kuće klešete. I neka su vam uvijek na umu Allahove blagodati, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!" /74/ A glavešine naroda njegova, oni koji su se oholili, upitaše potlačene, one među njima koji su vjerovali:

"Vjerujete li vi da je Sāliha poslao Gospodar njegov?" "Mi, uistinu, vjerujemo u sve ono što je po njemu poslano", odgovoriše oni. /75/ "A mi, doista, ne vjerujemo u to u što vi vjerujete", rekoše oni koji su bili oholi. /76/ I zaklaše oni kamilu, i zapovijed Gospodara svoga ne poslušaše i rekoše: "O Sālih, učini da nas snađe to što prijeteći obećavaš, ako si iz reda poslanih!?" /77/ I zadesi ih strašan potres i oni u zemlji svojoj osvanuše mrtvi, nepomični. /78/ A on ih napusti i reče: "O narode moj, prenio sam vam poslanicu Gospodara svoga i savjetovao sam vas, ali vi ne volite one koji savjetuju." /79/ I sjeti se Lūta – kad reče narodu svome: "Zašto činite razvrat koji niko među svim svjetovima prije vas nije činio? /80/ Vi zaista strasno prilazite muškarcima, umjesto ženama. Štaviše, vi ste narod koji sve granice prelazi!" /81/ A odgovor naroda njegova bio je samo to što su rekli: "Istjerajte ih iz naselja vašeg, oni su, zaista, ljudi koji se od toga ustežu!"[351] /82/ I Mi smo njega i porodicu njegovu spasili, osim žene njegove; ona je ostala sa onima koji su kaznu iskusili. /83/ I na njih smo kišu grumenja spustili, pa pogledaj kako su prestupnici skončali. /84/ A i u Medjen – njihova brata Šuajba poslasmo. "O narode moj", govorio je on, "Allahu ibadet činite, vi drugog boga osim Njega nemate! Jasan dokaz od Gospodara vašeg došao vam je, zato punite mjericu i vagu, i ljude ni u čemu ne zakidajte, i red na Zemlji ne remetite kad je već na njoj red uspostavljen. To je bolje za vas, ako ste vjernici. /85/ I ne postavljajte zasjede na putu, prijeteći i od Allahova puta odvraćajući one koji u Njega vjeruju, želeći da on kriv bude. I sjetite se da vas je bilo malo i da vas je On umnožio, a pogledajte kako su skončali oni koji su nered pravili. /86/ I ako jedni od vas vjeruju u ono što je po meni poslano, a drugi ne vjeruju, pa pričekajte dok nam Allah ne presudi, a On je najbolji sudija!" /87/ Glavešine naroda njegova, oni koji su bili oholi, rekoše: "Ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s

---

351) Oni su Lūta i njegove sljedbenike koji su se sačuvali homoseksualizma korili. To ne samo da nije nikakva greška, već je vrhunac čistote i morala. Tako se htjelo nešto što je neprirodno i nemoralno naturiti kao nešto sasvim normalno i moralno. Primijetit ćemo da se tako nešto pokušava i u našem vremenu. Mudžahid veli: "Ustezali su se i sačuvali od toga da polno opće u analni otvor, bilo s muškarcima ili sa ženama."

tobom vjeruju iz naselja našeg istjerati, ili ćete se vratiti u našu vjeru!" "Zar i protiv naše volje?", reče on. /88/ "Ako bismo se u vjeru vašu vratili nakon što nas je Allah iz nje izbavio[352], na Allaha bismo laž iznijeli. Mi ne treba da se u nju vraćamo, osim ako to htjedne Allah, Gospodar naš. Gospodar naš znanjem Svojim sve obuhvata; u Allaha se uzdamo! Gospodaru naš, Ti presudi nama i narodu našem, po pravdi, Ti si Presuditelj najbolji!" /89/ A glavešine naroda njegova, oni koji nisu vjerovali, rekoše: "Ako pođete za Šuajbom, bit ćete sigurno izgubljeni." /90/ I zadesi ih potom strašan potres i oni osvanuše u zemlji svojoj mrtvi, nepomični. /91/ Oni koji su smatrali Šuajba lašcem – kao da nikad nisu u njoj ni bili; oni koji su smatrali Šuajba lašcem, oni su baš gubitnici bili. /92/ A on ih napusti i reče: "O narode moj, prenio sam vam poslanice Gospodara svoga i savjetovao vas, pa zašto da tugujem za narodom nevjerničkim?!" /93/ I Mi nijednog vjerovjesnika u neko naselje nismo poslali, a da stanovnike njegove bolešću i neimaštinom nismo kaznili da bi se pokajnički molili. /94/ Poslije bismo zlo zamijenili dobrim dok se ne bi umnožili i rekli: "Zadesili su i naše pretke i neimaština i blagostanje!", i tada bismo ih iznenada kaznili, a oni ni predosjetili ne bi. /95/ A da su stanovnici naselja[353] vjerovali i bogobojazni bili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali zbog onog što su činili. /96/ A zar su stanovnici naselja sigurni da ih Naša kazna neće snaći noću dok budu spavali? /97/ Ili, zar su stanovnici naselja sigurni da ih Naša kazna neće snaći danju dok se budu zabavljali? /98/ Zar oni misle da su sigurni od Allahovog lukavstva?[354] Da su sigurni od Allahovog lukavstva misli samo narod gubitnički. /99/ Zar nije jasno onima koji nasljeđuju Zemlju nakon prijašnjih stanovnika njezinih da ćemo i njih, ako budemo htjeli, zbog grijeha

352) Tj. iz širka. A širk je u cijelosti laž na Allaha, jer nema drugog Boga osim Njega. Ako bi se desio povratak u širk, to bi bio veći grijeh i nevjerovanje od nevjerovanja onoga ko je u osnovi kafir.

353) Stanovnici naselja kojima je Allah slao Svoje poslanike.

354) Kazna koju im On priprema, a da to oni i ne slute i ne predosjećaju. Jedni komentatori vele da je Allahovo lukavstvo ovdje znači da ih pušta da žive u izobilju i zdravlju, zaboravljajući na Uzvišenog Allaha. Vidi: Ali Imran, 54. ajet.

njihovih kazniti ili im srca zapečatiti, pa neće moći čuti?![355] /100/ O tim naseljima[356] Mi ti neke događaje kazujemo. Poslanici njihovi jasne su im dokaze donosili, ali oni nisu povjerovali zato što ni prije nisu vjerovali.[357] Eto, tako Allah srca nevjernika zapečati. /101/ A Mi nismo ustanovili da se većina njih zavjeta[358] drži, a ustanovili smo da su većina njih, doista, buntovnici. /102/ Zatim smo, poslije njih, poslali Mūsāa sa dokazima Našim faraonu i glavešinama njegovim, ali oni u njih nisu povjerovali, pa pogledaj kako su skončali oni koji su nered činili. /103/ I Mūsā reče: "O faraone, ja sam, uistinu, poslanik Gospodara svjetova!" /104/ "Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem. Donio sam vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pusti da idu sa mnom sinovi Isrāīlovi!" /105/ "Ako si donio kakav dokaz", reče, "pokaži ga, ako si od onih koji istinu govore." /106/ I on baci svoj štap – kad on prava zmijurina; /107/ i izvadi ruku svoju – ona za prisutne postade bijela. /108/ Glavešine naroda faraonova povikaše: "Ovaj je, doista, čarobnjak koji zna,[359] /109/ on hoće da vas izvede iz zemlje vaše, pa šta predlažete?" /110/ "Zadrži njega i brata njegova", rekoše, "a pošalji u gradove sakupljače,[360] /111/ preda te će sve vješte čarobnjake dovesti." /112/ I faraonu čarobnjaci dođoše. "Da li ćemo, doista, nagradu dobiti ako budemo pobjednici?", upitaše. /113/ "Da", reče, "i bit ćete, zaista, među meni bliskima." /114/ "O Mūsā", rekoše onda, "hoćeš li ti, ili ćemo mi baciti?" /115/ "Bacite vi", reče on. I kad oni baciše, oči ljudima začaraše i jako ih prestrašiše, i vradžbinu veliku prirediše. /116/ I Mi naredismo Mūsāu: "Baci štap svoj!", i on odjednom proguta sve ono čime su oni obmanu bili izveli. /117/ I tako istina na vidjelo

---

355) Značenje ajeta je sljedeće: "Zar nismo objasnili onima koji žive na Zemlji, nakon onih prije njih koje smo uništili, da ako nastave raditi kao što su i oni radili, i nastave biti neposlušni Allahu, Mi možemo, ako htjednemo, uništiti ih ili im zapečatiti srca. Tako neće moći čuti ni savjet ni opomenu."

356) Naselja Nūhovog, Hūdovog, Sālihovog, Lūtovog i Šuajbovog naroda.

357) Oni nisu vjerovali poslanicima kada su im donijeli mudžize (nepobitne dokaze), zato što im nisu vjerovali ni prije tih dokaza. Odnosno, kada su vidjeli te dokaze, nisu htjeli vjerovati u ono što su negirali prije nego su to vidjeli.

358) Zavjeta i obećanja koje su ljudske duše dale Allahu, dželle šanuhu, dok su bile u ezelu.

359) On dobro zna čarolije i magiju.

360) Da sakupe čarobnjake.

izbi i pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili, /118/ i tu oni bijahu pobijeđeni i postadoše poniženi. /119/ I čarobnjaci se licem na tlo baciše. /120/ "Mi vjerujemo u Gospodara svjetova", povikaše, /121/ "Gospodara Mūsāova i Harūnova!" /122/ "Zar da mu povjerujete prije nego što vam ja dozvolim!", viknu faraon. "Ovo je, uistinu, smicalica koju ste u gradu smislili da biste iz njega stanovnike njegove izveli. Znat ćete vi!" /123/ "Izodsijecat ću vam, sigurno, ruke vaše i noge vaše unakrst, a onda ću vas sve zbilja razapeti!" /124/ A oni rekoše: "Mi ćemo se, doista, Gospodaru našem vratiti!" /125/ "Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kad su nam došli. Gospodaru naš, obaspi nas strpljivošću i učini da kao predani vjernici umremo!" /126/ A glavešine naroda faraonovog rekoše: "Zar ćeš ostaviti Mūsāa i narod njegov da nered po Zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti?" On reče: "Ubijat ćemo mušku djecu njihovu, a žensku ćemo im ostavljati u životu; mi, uistinu, vladamo nad njima." /127/ Mūsā reče narodu svome: "Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, Zemlja je, doista, Allahova. On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod pripada bogobojaznima." /128/ "Zlostavljani smo", rekoše oni, "prije nego što si nam došao, a i nakon što si došao!" A Mūsā reče: "Možda će Gospodar vaš neprijatelja vašeg uništiti, a vas nasljednicima na Zemlji učiniti, da bi vidio kako ćete postupiti." /129/ I Mi smo kaznili faraonov narod gladnim godinama i oskudicom u plodovima, da bi se prisjetili i pouku uzeli. /130/ I kad bi im bilo dobro, oni bi govorili: "Ovo smo zaslužili", a kad bi ih snašla kakva nevolja, zloslutnju su nalazili u Mūsāu i onima koji su s njim vjerovali. Ali ne! Njihova je zloslutnja od Allaha bila,[361] samo što većina njih nije znala!" /131/ I govorili su: "Kakav god da nam dokaz doneseš da nas njime opčaraš, mi ti nećemo vjerovati!" /132/ Pa Mi na njih poslasmo i poplavu, i skakavce, i krpelje, i žabe, i krv – sve jasne znakove, ali su se oni oholili,

361) Uzrok i dobra i zla koje ih je pogađalo je Allah, a nije tome uzrok Mūsā, alejhis-selam, niti oni koji su s njim. Odgovor koji im je dat bio je prikladan njihovim uvjerenjima i rezonovanju. Ovdje je upotrijebljena riječ koja je ukazivala na to da su oni nevolju ili dobro pripisivali nekome ili nečemu. Ajet ukazuje na to da se i nevolja i dobro dešava po Allahovom određenju, mudrosti i htijenju.

a bijahu narod prestupnički.[362] /133/ I kad bi ih zadesila patnja, govorili bi: "O Mūsā, moli se za nas Gospodaru svome – onako kako ti je On naredio. Ako nas oslobodiš patnje, mi ćemo zaista vjerovati i s tobom ćemo sinove Isrāīlove zbilja poslati." /134/ I pošto bismo ih patnje oslobodili – do vremena do kog im je bilo određeno da je podnose – oni bi, odjednom, obećanje prekršili. /135/ I onda ih Mi kaznismo i u moru ih potopismo, jer su znakove Naše poricali i prema njima ravnodušni bili, /136/ a potlačenom narodu dodadosmo u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje[363] koju smo blagoslovili, i lijepe riječi Gospodara tvoga sinovima Isrāīlovim bile su ispunjene[364] – zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i narod njegov bili sagradili i ono što su uvis podizali.[365] /137/ I Mi sinove Isrāīlove preko mora prevedosmo, pa oni naiđoše na narod koji je privržen obožavanju kumira svojih bio.[366] "O Mūsā", rekoše, "napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!" "Vi ste, uistinu, narod koji ne zna!",[367] reče on. /138/ Zaista će biti poništeno ono u šta su ogrezli bili i beskorisno će im biti ono što su radili. /139/ On reče: "Zar da vam, pored Allaha, tražim drugog boga, a On vas nad svim drugim odlikovao?" /140/ I pošto smo vas Mi izbavili od faraonovih ljudi, koji su vas najgorom mukom mučili: mušku su djecu vašu ubijali, a žensku vam u životu ostavljali – to je bilo teško iskušenje od Gospodara vašeg. /141/ Mi odredismo da čas susreta s Mūsāom bude kad se napuni trideset noći, i dopunismo ih još sa deset, pa se vrijeme koje je odredio Gospodar njegov ispuni za četrdeset noći. A Mūsā je bio rekao bratu svome Harūnu: "Zamijeni me u narodu mome, i red

362) Nisu mogli naći pravog puta, niti su se mogli odreći neistine. Radili su sve ono što Allah ne voli; bili Mu neposlušni i grijehe činili, oholeći se i prkoseći.

363) Bejtul-Makdis i Palestina, od rijeke Jordan do mora.

364) Te riječi su ovi ajeti: "A Mi smo htjeli da one koji su na Zemlji tlačeni, milošću obaspemo i da ih vođama i nasljednicima učinimo. I da im na Zemlji vlast darujemo, a da faraonu i Hamanu i vojskama njihovim damo da dožive baš ono zbog čega su od njih strahovali." (El-Kasas, 5-6.)

365) Gradili su niske građevine i plantaže, a uvis su podizali palače i dvorce.

366) Neki mufessiri kažu da se radilo o Ken'ancima, a drugi da se radilo o pripadnicima plemena Lahm, ali Allah najbolje zna. Ibn Džurejdž kaže da su ovi ljudi obožavali kipove u obliku krava, što je kasnije potaklo (Izraelćane) da obožavaju tele.

367) Ne znate veličinu i uzvišenost Allahovu, i to da ne postoji niko ko Mu je sličan ili ravan.

pravi i ne slijedi puteve smutljivaca!" /142/ I kad Nam Mūsā dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: "Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!" "Nećeš Me vidjeti", reče, "ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjet ćeš Me!" I kad se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Mūsā izgubi svijest i strovali se. Čim se osvijesti, reče: "Uzvišen si Ti! Kajem Ti se, ja sam vjernik prvi!" /143/ "O Mūsā", reče On, "Ja sam tebe, doista, nad drugima poslanicama Svojim i govorom Svojim odabranim učinio. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!" /144/ I Mi mu na pločama napisasmo pouku za sve, i objašnjenje za svašta. Prihvati ih snažno, a narodu svom zapovjedi da se pridržava onoga što je u njima ljepše.[368] A pokazat ću vam i stanište buntovnika. /145/ Odvratit ću[369] od znamenja Svojih one koji se, bez ikakva osnova, na Zemlji ohole. I kakav god dokaz oni vide, neće u njega vjerovati; ako vide Pravi put – neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu – kao put će je prihvatiti. To je zato što znakove Naše poriču i što su prema njima ravnodušni. /146/ Djela će biti poništena onima koji poriču znakove Naše i susret na onom svijetu. Zar će biti drukčije kažnjeni nego kako su radili? /147/ I narod Mūsāov, poslije odlaska njegova, izradi od nakita svoga kip teleta koje je rikalo i koje za božanstvo prihvati. Zar nisu vidjeli da im ono ne govori i da ih putem pravim ne vodi? Oni ga prihvatiše i zulumćari postaše. /148/ Pošto se poslije gorko pokajaše i uvidješe da su zalutali, oni rekoše: "Ako nam se Gospodar naš ne smiluje i ako nam ne oprosti, sigurno ćemo među gubitnicima biti." /149/ A kad se Mūsā, srdit i bijesan,[370] narodu svome vrati,

368) Musau, a.s., je naređeno da prihvati ploče snažno, odlučno i sa iskrenom namjerom da će se pokoravati Uzvišenom Allahu, a da će svome narodu narediti da se pridržavaju onoga što je u njima 'ljepše'. Sve u njima je bilo dobro i lijepo, ali se misli na ono što je bolje od drugoga i što je vrjednije po nagradi. Tako je od nepraštanja, naprimjer, bolje biti strpljiv i opraštati drugima. No, ako bi bilo rečeno da ovakvo tumačenje znači da je njegovom narodu bilo naređeno da izostavljaju nešto što je dobro, a što im je bilo naređeno, može se reći da je u Tevratu bilo i naredbi i zabrana. Tako im je naređeno da rade ono što im je naređeno, a da ostavljaju ono što je zabranjeno. Postupanje po onome što im je naređeno bolje je od ostavljanja onoga što im je zabranjeno.

369) "Ja neću dozvoliti srcima onih koji Meni nisu pokorni, i onih koji se bespravno uzdižu iznad drugih ljudi, da razumiju argumente i dokaze koji ukazuju na Moju veličinu, Moj Šerijat i Moje propise." Odnosno, Allah ih je ponizio davši im neznanje, zato što su se nepravedno uzoholili.

370) Neki komentatori kažu da je izraz "esef" – žalost, tuga... Dok drugi smatraju da je to stanje

povika: "Kako ste tako ružno poslije odlaska moga postupili! Zar ste ubrzali naredbu Gospodara svoga?!",[371] i ploče baci, i brata svoga za kosu dohvati i poče ga vući sebi. "O sine majke moje",[372] reče Harūn, "narod moj me je slabim smatrao[373] i umalo me nije ubio; nemoj da mi se svete dušmani i ne ubrajaj mene u zulumćare." /150/ "Gospodaru moj", zamoli Mūsā, "oprosti meni i bratu mome i učini da budemo pod okriljem Tvoje milosti, Ti si među milostivima najmilostiviji!"[374] /151/ One koji su tele prihvatili stići će doista srdžba Gospodara njihova i poniženje još na ovom svijetu. Tako Mi kažnjavamo one koji kuju laži. /152/ A oni koji hrđava djela rade, pa se poslije pokaju i vjernici postanu – pa, Gospodar tvoj je, poslije toga, sigurno, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /153/ I kada Mūsāova srdžba minu, on uze ploče na kojima je bila ispisana uputa i milost za one koji od Gospodara svoga strahuju. /154/ I Mūsā odabra iz naroda svoga sedamdeset ljudi da u određeno vrijeme stanu pred Nas. A kad ih zadesi potres,[375] on reče: "Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši? To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti, koga hoćeš, na stranputicu skrećeš, a koga hoćeš, na Pravi put upućuješ; Ti si Gospodar naš, pa nam oprosti i smiluj nam se! A Ti si Oprostitelj najbolji!"[376] /155/ "I dosudi nam dobro na dunjaluku, i na ahiretu – mi se, uistinu, vraćamo Tebi!" "Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću", reče On, "a milost Moja obuhvata sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u ajete i dokaze Naše budu vjerovali", /156/ "onima koji će slijediti Poslanika,

koje je jače od srdžbe, odnosno bijes, kako smo ovdje preveli.

371) Tj. ubrzali ste moj povratak k vama, a on je odredba Uzvišenog Allaha.

372) Mūsā, alejhis-selam, je odbacio ploče zbog žestoke srdžbe i žalosti kada je vidio kako njegov narod obožava kip teleta. Zatim je uzeo brata za glavu i počeo ga vući sebi, jer se plašio da je Harūn napravio propust ne sprečavajući ih od zla. Nazvao ga je sinom svoje majke iz sažaljenja prema Harūnu i kako bi to bilo djelotvornije i samilosnije. Inače su Mūsā i Harūn, alejhimas-selam, bili braća po ocu i majci.

373) Tako što su odbili da mu se pokore i da ga slijede.

374) Uvedi nas u Tvoju neograničenu milost, jer Ti si prema svojim robovima milostiviji od bilo koga ko može biti milostiv prema nekome ili nečemu.

375) Pa su svi pomrli.

376) Niko osim Tebe i ne može oprostiti grijehe.

vjerovjesnika, koji neće znati ni čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvraćati, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. A oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – oni će baš uspjeti." /157/ Reci: "O ljudi, ja sam zaista svima vama Allahov poslanik, Njegova vlast je i na nebesima i na Zemlji; nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje, i zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna čitati i pisati, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite – da biste bili upućeni!" /158/ U narodu Mūsāovu ima zajednica ljudi koji se napućuju Istinom i koji prema njoj pravedno sude. /159/ I Mi smo ih u dvanaest rodova podijelili, i Mūsāu smo objavili, kad mu je narod njegov vode zatražio: "Udari štapom svojim po stijeni!", i iz nje je dvanaest vrela provrelo, svaki rod je znao vrelo iz kog će piti. I Mi smo im od oblakā hlad pravili i mànu i prepelice im davali: "Jedite ono lijepo čime vas opskrbljujemo!" Oni nisu Nama, nego su sami sebi zulum učinili." /160/ A kada im je bilo rečeno: "Nastanite se u ovom naselju i jedite odakle hoćete i recite: 'Oprosti!', a na kapiju uđite glava pognutih", oprostit ćemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela dat ćemo i više. /161/ Onda su oni među njima što zulum učiniše zamijenili drugom riječi riječ koja im je bila kazana, i Mi smo na njih s neba kaznu spustili zato što su zulum činili. /162/ I upitaj ih o naselju koje se nalazilo pored mora kad su propise o suboti kršili: kada su im ribe, na oči njihove, dolazile dok su subotu svetkovali, a kad nisu svetkovali one im nisu dolazile. Eto, tako smo ih u iskušenje dovodili zato što su buntovni bili. /163/ A kad neki od njih rekoše: "Zašto opominjete narod koji će Allah uništiti ili ga teškim mukama namučiti?", oni odgovoriše: "Da bismo se pred Gospodarom vašim opravdali i da bi se oni toga klonili." /164/ I kada zaboraviše ono čime su bili upozoravani, Mi izbavismo one koji su od nevaljalih djela odvraćali, a zulumćare kaznismo teškom kaznom, zato što su stalno buntovni bili. /165/ I pošto su oni bahato odbili da se okane

onoga što im je zabranjivano, Mi smo im rekli: "Postanite majmuni prezreni!" /166/ I Gospodar tvoj obznani da će prepuštati nad njima vlast do Kijametskog dana nekom ko će ih na najgori način tlačiti. Gospodar tvoj, uistinu, brzo kažnjava, a On je, doista, i Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /167/ I Mi smo ih po Zemlji kao narode raspodijelili: bilo je među njima dobrih, a i onih koji to nisu; iskušavali smo ih i u dobru i u zlu, ne bi li se ispravnom putu vratili.[377] /168/ I poslije njih ostala su pokoljenja koja su Knjigu naslijedila i koja su uzimala prolazna dobra ovoga nižeg svijeta, i govorila: "Bit će nam oprošteno!" A ako bi im opet dopalo šaka tako nešto, opet bi to prihvatili. Zar od njih nije uzet zavjet u Knjizi da će o Allahu samo istinu govoriti – a oni čitaju ono što je u njoj. Ahiret je bolji za one koji se nastoje uščuvati; pa zar ne razumijete? /169/ A oni koji se čvrsto drže Knjige i koji obavljaju namaz – pa, Mi, doista, nećemo dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobra djela. /170/ A kada smo iznad njih brdo podigli – činilo se kao oblak – oni su bili uvjereni da će na njih pasti. Prihvatite snažno ono što smo vam dali, i neka vam je na umu ono što je u njemu – da biste se sačuvali! /171/ I kad je Gospodar tvoj od Ādemovih sinova, iz njihovih kičmi, izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?", oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo", i zato da na Kijametskom danu ne reknete: "Mi o ovome nismo ništa znali." /172/ Ili da ne reknete: "Naši su preci prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?" /173/ I tako, eto, Mi opširno iznosimo dokaze, da bi oni došli sebi. /174/ I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao. /175/ A da smo htjeli, mogli smo ga time uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov je slučaj kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš – on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato, kazuj događaje da bi oni razmislili. /176/ Loš su primjer

377) Ne bi li se vratili ispravnom putu i postupcima.

ljudi koji ne priznaju Naše dokaze, oni zulum čine sami sebi. /177/ Koga Allah uputi na Pravi put – bit će na Pravom putu, a koga na stranputicu skrene – pa takvi su pravi gubitnici. /178/ Mi smo za Džehennem mnoge džine i ljude stvorili; oni srca imaju – a njima ne shvataju, oni oči imaju – a njima ne vide, oni uši imaju – a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori – oni su baš nemarni. /179/ Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite tim imenima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena; kako budu radili, onako će biti kažnjeni! /180/ A među onima koje stvaramo ima ljudi koji druge upućuju istini i koji prema njoj pravedno sude. /181/ A one koji Naše ajete i znakove poriču Mi ćemo malo-pomalo, a da oni ni znati neće, u propast voditi. /182/ I davat ću im vremena; zamka je Moja, doista čvrsta.[378] /183/ Pa zašto oni ne razmisle da poslanik koji im je poslan nije lud; on je samo upozoritelj jasni. /184/ I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj primakao? Pa u koji će govor, ako ne u Kur'an, vjerovati? /185/ Koga Allah na stranputicu skrene, niko ga ne može na Pravi put uputiti! On će ih ostaviti da u osionosti svojoj lutaju. /186/ Pitaju te o Smaku svijeta, kada će se zbiti. Reci: "To zna jedino Gospodar moj, On će ga u određeno vrijeme otkriti, a težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći." Pitaju te kao da ti o njemu nešto znaš. Reci: "To samo Allah zna, ali većina ljudi ne zna." /187/ Reci: "Ja ne mogu ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znadoh ono što je čulima nedokučivo, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju." /188/ On je Taj Koji vas je od jednog čovjeka stvorio – a od njega je drugu njegovu stvorio da se on uz nju smiri. I kada je on nju obljubio, ona je zanijela lahko breme i nosila ga; a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka,

378) Uzvišeni Allah nikome ne postavlja zamke prvi, već On samo odgovara istom mjerom ljudima koji loše postupaju. Njegova zamka se ogleda u tome što On daje grešnicima daje vremena i pušta ih da čine to što čine. Ali, kada ih On dohvati više ih neće pustiti. Zbog čega se ovo smatra zamkom? Pa zato što je to davanje vremena u vanjskom smislu dobročinstvo, ali je to u suštini kazna i poniženje.

bit ćemo, doista, u redovima zahvalnih!"[379] /189/ I kad im je On darovao zdrava potomka, njih dvoje su izjednačili druge s Njim u onome što im On daje, a Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu u obožavanju pridružuju! /190/ Zar da Njemu ravnim smatraju one koji ne mogu ništa stvoriti, i sami su stvoreni, /191/ i koji im ne mogu pomoći niti mogu sebi pomoći? /192/ A ako ih zamolite da vas na Pravi put upute, neće vam se odazvati; isto vam je pozivali ih ili šutjeli. /193/ Oni kojima se vi, pored Allaha, molite, zaista su robovi, kao i vi. Pa, vi ih molite, i neka vam se odazovu ako istinu govorite! /194/ Imaju li oni noge da na njima hodaju, ili ruke da njima prihvataju, imaju li oči da njima gledaju, ili uši da njima čuju? Reci: "Zovite božanstva svoja, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite, i ne odugovlačite." /195/ Moj je, zaista, zaštitnik Allah Koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine. /196/ A oni kojima se vi, pored Njega, molite, ne mogu ni vama, a ni sebi pomoći. /197/ A kad ih zamolite da vas upute na pravi put, oni ne čuju; vidiš ih kao da te gledaju, ali oni ne vide. /198/ Ti ono lijepo što čine prihvati!,[380] i traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! /199/ A ako te šejtan pokuša na zlo navesti, ti potraži utočište u Allaha, On je, uistinu, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /200/ Doista, oni koji se Allaha boje, čim ih dodirne sablazan šejtanska, sjete se, i postanu razboriti, /201/ dok prijatelje šejtanove šejtani podržavaju u zabludi i nikako ne prestaju. /202/ Kad im nikakav znak ne doneseš, oni govore: "Zašto ga sam ne izmisliš!" Reci: "Ja slijedim samo ono što mi Gospodar moj objavljuje." Ovo su jasni dokazi od Gospodara vašeg i uputa i milost za ljude koji vjeruju. /203/ A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite – da bi vam milost ukazana bila. /204/ I spominji Gospodara svoga u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas – ujutro i navečer,

---

379) Ibn Kesir smatra da se ovi ajeti ne odnose na Adema i Havu, kako to smatraju neki komentatori, nego na mušrike iz potomstva Adema, alejhis-selam. Ovdje se radi o prelaženju spomena konkretnih osoba na ljudsku vrstu općenito, a Allah najbolje zna.

380) Prihvati njihovo lijepo ponašanje i lijepu sadaku, i nemoj ih opterećivati onim što ne mogu podnijeti. Ovim se odgajaju vjernici kako da otrpe kada im neko nanese nepravdu i njih lično uvrijedi. (To ne znači) da vjernici treba da puste na miru one koji zapostavljaju svoje obaveze prema Allahu, ili da opraštaju onima koji ne vjeruju u Allaha i neće da spoznaju da je On Bog, jer takvi nisu muslimanima prijatelji.

i ne budi među nemarnima. /205/ Oni koji su kod Gospodara tvoga doista ne zaziru da Mu ibadet čine; samo Njega hvale i samo Njemu na sedždu padaju. /206/

(8) El-Enfāl – Ratni plijen

(Objavljena u Medini povodom Bitke na Bedru, osim 30-36. ajeta koji su objavljeni u Mekki; objavljena je nakon sure El-Bekare, ima 75 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Pitaju te o ratnom plijenu. Reci: "Ratni plijen pripada Allahu i Poslaniku."[381] Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice,[382] i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici. /1/Pravi su vjernici samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene,[383] a kad im se ajeti Njegovi uče, vjerovanje im povećaju[384] i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, /2/ oni koji namaz obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju. /3/ Oni su, zbilja, pravi vjernici – njih kod Gospodara njihova čekaju počasti, i oprost, i opskrba divna. /4/ Tako je bilo i onda kada te je[385] Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, a to jednoj grupi vjernika nije nikako po volji bilo.[386] /5/ Raspravljali su s tobom o borbi, nakon što je bilo očito da će pobijediti, kao da se naočigled

---

381) Pravni tretman ratnog plijena je nešto što pripada samo Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. On vrši raspodjelu plijena onako kako mu je Uzvišeni Allah naredio.

382) Jer su se bili razišli oko plijena i došlo je do nesporazuma među njima.

383) Njihova se srca prestraše i uplaše, pa oni obavljaju Njegove farzove i izvršavaju ono što je On naredio, a klone se onoga što je On zabranio. To je osobina pravih vjernika. S druge strane, kada munafici obavljaju neke farzove, spominjanje Allaha nimalo ne utiče na njihova srca; oni ne vjeruju ni u jedan ajet i ne oslanjaju se na Allaha; oni klanjaju i zekat daju samo kada ih drugi vide.

384) Buhari i još neki islamski učenjaci ovaj i slične ajete uzeli su za dokaz da se iman može povećavati i da je on u ljudskim srcima na različitim nivoima.

385) ... o Muhammede.

386) Kada su se ashabi razišli u vezi s ratnim plijenom, Allah ga je oduzeo od njih i odredio da ga On i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podijele. Poslanik je to pravedno i pošteno uradio, i to u skladu s njihovim interesom. Slično tome, oni nisu željeli krenuti u boj protiv naoružane vojske koja je bila krenula da spasi svoj karavan i svoje uvjerenje. Međutim, posljedica tog što nisu željeli borbu bila je to da im je Allah ipak odredio borbu i iznenada doveo na jedno mjesto njih i njihove neprijatelje. On je to uradio namjerno, da bi muslimane uputio, pomogao i dao im pobjedu.

svoj u smrt gone. /6/ I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine[387] – a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana – Allah je htio riječima Svojim Istinu utvrditi i nevjernike u korijenu istrijebiti, /7/ da Istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to prestupnicima ne bilo po volji. /8/ I kada ste od Gospodara svoga spas zatražili, On vam se odazvao: "Poslat ću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti." /9/ Allah je to učinio da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha – Allah je zaista silan i mudar. /10/Kad je On učinio da vas san, kao spokojstvo od Njega, obuzme i s neba vam vodu spustio da bi vas njome očistio, i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio, i da bi srca vaša jakim učinio i da bi njome – kišom stopala učvrstio.[388] /11/ Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: "Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju! U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po svim udovima." /12/ To je zato što su se suprotstavljali Allahu i Poslaniku Njegovu; a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će, zaista, strašno kazniti. /13/ Kazna vam je to, pa je iskusite, a nevjernike čeka patnja u Vatri. /14/ O vi koji vjerujete, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; /15/ onaj ko im tada leđa okrene – osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi – vratit će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je to krajnje odredište. /16/ Njih niste ubijali vi, nego Allah; i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio, da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao – Allah je, zaista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /17/ Tako je to bilo, a doista je Allah Onaj Koji oslabljuje spletke nevjernika. /18/ Ako ste se molili da pobijedite – pa došla vam je, eto, pobjeda! A da se okanite, bolje bi vam bilo! I ako se

387) Trgovačka karavana ili naoružana vojska.

388) Muslimane je na Bedru snašla neka slabost, a i šejtan je u njihova srca ubacio smutnju. Tada je Allah na njih spustio obilnu kišu, pa su se muslimani napili i očistili, a od njih je odstranio šejtanske spletke. Pored toga, On je tom kišom učinio prohodnijim pijesak, pa su i muslimani i njihove deve mogli ići po njemu bez problema i doći do neprijatelja. Tako je Allah učvrstio njihova stopala na tom pijesku. Pored toga, Uzvišeni Allah ih je učvrstio i unutarnjom hrabrošću tako što im je dao sabur (strpljenje) prilikom sukoba sa neprijateljem.

ponovo vratite, Mi ćemo se ponovo vratiti, i nimalo vam neće koristiti tabor vaš, ma koliko brojan bio, a Allah je, zaista, uz vjernike. /19/ O vi koji vjerujete, pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, i ne okrećite se od njega, a čujete ga, /20/ i ne budite kao oni koji su rekli: "Čuli smo!" – a ne slušaju. /21/ Doista, najgora su bića kod Allaha oni koji su gluhi i nijemi, koji ne razumiju. /22/ Da Allah zna da od njih može biti ikakva dobra, učinio bi da čuju, a da je učinio i da čuju, oni bi se, opet, okrećući se od toga udaljili. /23/ O vi koji vjerujete, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što vas oživljava;[389] i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova,[390] i da ćete svi pred Njim biti sakupljeni. /24/ I čuvajte se iskušenja koja neće pogoditi samo one među vama koji su zulum činili,[391] i znajte da Allah strašno kažnjava. /25/ I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na zemlji[392] bili potlačeni – bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas ojačao i ljepotama vas opskrbio da biste bili zahvalni. /26/ O vi koji vjerujete, ne iznevjeravajte Allaha i Poslanika i ne pronevjeravajte emanete svoje, a znate – svjesni ste da to radite. /27/ I neka znate da su imeci vaši i djeca vaša samo iskušenje,[393] i da je samo u Allaha nagrada velika. /28/ O vi koji vjerujete, ako se budete Allaha bojali, On će vam ono što istinu od neistine razdvaja dati[394] i preko ružnih postupaka vaših će preći i oprostiti vam. A Allahova je dobrota neizmjerna. /29/ I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili, ili da bi te prognali; oni su zamke pleli pa je i Allah

---

389) Istina, ili Kur'an u kojem je spas, opstanak i život; ili, islam u kojem ljudi ožive, nakon što u nevjerovanju budu mrtvi; ili je to rat kojim je Allah muslimane uzdigao nakon što su bili poniženi, slabi i nemoćni. Međutim, sva su ova značenja ispravna i slična.

390) On je Taj koji upravlja ljudskim srcima. Zato je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, često upućivao Allahu dovu da učvrsti njegovo srce u vjeri islamu.

391) Ovo je jedna Allahova zakonitost: a to je da belaj, kazna i iskušenje pogađa i vjernike i nevjernike, zbog grijeha koje čine nevjernici. Zato je Ibn Abbas protumačio ovaj ajet rekavši da Uzvišeni Allah naređuje vjernicima da ne dozvole nevjernicima da rade loša djela.

392) Na teritoriji Mekke, a ne misli se na Zemlju općenito.

393) Kada nam ih je On dao, stavio nas je na ispit i kušnju da bi se vidjelo da li ćemo Mu na njima biti zahvalni i prema njima postupati onako kako to On traži, ili ćemo se zbog njih okrenuti od Njega.

394) Postojanost srca, snagu unutarnjeg uviđanja i uputu pomoću koje ćemo biti sposobni razlučivati istinu od neistine.

njima zamke pleo, a Allah najbolje zamke plete. /30/ Kada im se ajeti Naši uče, govore: "Već smo čuli! Da hoćemo, i mi bismo tako nešto rekli; to su samo izmišljotine naroda drevnih." /31/ A kad su oni rekli: "Bože, ako je ovo zbilja istina Tvoja, Ti pusti na nas kamenje s neba kao kišu ili nam pošalji patnju bolnu!" /32/ Allah ih i nije kaznio dok si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok oni za oprost mole.[395] /33/ A zaslužuju da ih Allah kazni kad brane drugima pristup Časnoj džamiji, a oni nisu njeni čuvari. Čuvari njeni treba da budu samo oni koji se Allaha boje, ali većina njih ne zna. /34/ Molitva njihova pored Kabe svodi se samo na zviždanje i pljeskanje rukama; zato patnju iskusite jer ne vjerujete.[396] /35/ Zaista oni koji ne vjeruju troše imovinu svoju da bi od Allahova puta odvraćali. Oni će je tako trošiti, zatim će zbog toga žaliti i na kraju će pobijeđeni biti. A oni koji ne budu vjerovali – u Džehennem će biti potjerani, /36/ da bi Allah dobre od nevaljalih odvojio i da bi nevaljale jedne na druge naslagao, a onda ih sve u gomilu zbio i u Džehennem bacio. Oni su baš gubitnici. /37/ Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, bit će im oprošteno ono što je prije bilo; a ako se ne okane – pa zna se šta je s drevnim narodima bilo. /38/ I borite se protiv njih dok smutnja[397] ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane – pa zaista Allah dobro vidi šta oni rade. /39/ A ako se okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On Zaštitnik i divan Pomagač! /40/ I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima – namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na Dan razlučenja Istine od neistine, na dan kad su se sukobile dvije vojske – a Allah nad svime ima moć – /41/ kada ste vi bili u bližoj strani doline, oni u daljoj strani

395) Sve dok je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio među njima, bili su sigurni od kazne koja znači potpuno uništenje. Prenosi se da su oni u tavafu govorili: "Gufraneke (Allahu oprosti)!" Drugo moguće značenje ovog ajeta glasi: "Da su bili od onih koji vjeruju u Allaha i od Njega oprost traže, ne bi ih On kaznio."; i treće moguće značenje jeste: "Allah ih neće kazniti sve dok među njima ima muslimana koji čine istigfar. A nakon što su muslimani otišli, On ih je kaznio na Bedru."

396) Kurejšije su kružili oko Kabe goli, zviždeći i pljeskajući rukama, pa su iskusili patnju: zarobljavanje i pogibiju na Bedru.

397) Širk.

doline,[398] a karavana niže vas. I da ste se dogovarali o vremenu borbe, ne biste se dogovorili, ali se ona dogodila da bi Allah dao da se ispuni ono što se moralo dogoditi, da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza – a Allah je, doista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /42/ Kad ti je Allah u snu pokazao da je njih malo; a da ti je pokazao da ih je mnogo, vi biste duhom klonuli i o boju se raspravljali, ali je Allah spas ukazao. On, zaista, dobro zna šta svačije grudi kriju. /43/ A kad ste se sukobili, u očima vašim On ih je prikazao u malom broju, a vas u očima njihovim također u malom broju, da bi Allah dao da se ispuni ono što se moralo dogoditi – a Allahu se sve vraća. /44/ O vi koji vjerujete, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite, da biste uspjeli, /45/ i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite strpljivi, a Allah je, zaista, uz strpljive. /46/ I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali, a Allah sve što rade obuhvata. /47/ Sjeti se kada im je šejtan lijepim njihove postupke predstavio i rekao: "Niko vas danas ne može pobijediti, i ja sam, uistinu, vaš zaštitnik!" – onda je on, kad su se dva protivnička tabora sukobila, natrag uzmaknuo, i rekao: "Ja, doista, nemam ništa s vama, ja vidim ono što vi ne vidite, i ja se bojim Allaha, a Allah strašno kažnjava." /48/ I sjeti se kada su licemjeri i oni čija su srca bolesna govorili: "Ove je obmanula vjera njihova!" A onaj ko se u Allaha pouzda – pa Allah je, zaista, silan i mudar. /49/A da si samo vidio kad su meleci nevjernicima duše uzimali i po licima ih njihovim i straga udarali: "Iskusite patnju u ognju!" /50/ To je za ono što ste rukama svojim pripremili, a Allah, zaista, ne čini zulum robovima Svojim! /51/ Tako je bilo i s faraonovim ljudima i onima prije njih – u Allahove dokaze nisu vjerovali, pa ih je Allah zbog grijeha njihovih kaznio. Allah je, uistinu, moćan i strašno kažnjava. /52/ To je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome je blagostanje podario – sve dok se on sam ne

398) Muslimani su bili u dijelu doline koji je bio bliže Medini, a mušrici u dijelu koji je bio dalje od Medine, odnosno bliže Mekki.

promijeni – a Allah je Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /53/ Tako je bilo s faraonovim ljudima i onima prije njih: znakove Gospodara svoga nisu priznavali, pa smo ih Mi, zbog grijeha njihovih, uništili, a faraonove smo ljude potopili – svi su oni zulumćari bili. /54/ Najgora bića kod Allaha zaista su oni koji poriču; oni ne vjeruju, /55/ oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se Allaha, krše ugovor svoj. /56/ Ako se u borbi s njima sukobiš, tako ih kazni da se zbog njih razbježe oni koji su iza njih, ne bi li se prisjetili i pouku uzeli. /57/ Čim primijetiš vjerolomstvo nekog naroda, i ti njima ugovor otkaži – Allah, uistinu, ne voli vjerolomnike. /58/ I neka nikako ne misle oni koji ne vjeruju da će se spasiti; oni, doista, neće moći umaći. /59/ I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih – vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Allahovu putu potrošite bit će vam nadoknađeno, i neće vam biti učinjen zulum. /60/ Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, a On je, uistinu, Svečujući i Sveznajući. /61/ A ako te htjednu prevariti – pa tebi je, doista, dovoljan Allah; On te podržava Svojom pomoći i vjernicima, /62/ i On je sjedinio srca njihova. Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ti ne bi sjedinio srca njihova, ali ih je Allah sjedinio. On je zaista silan i mudar. /63/ O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede. /64/ O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! Ako vas bude dvadeset izdržljivih, pobijedit ćete dvije stotine; a ako vas bude stotina – pobijedit ćete hiljadu onih koji ne vjeruju, zato što su oni ljudi koji ne shvataju. /65/ Sada vam Allah daje olakšicu i zna da među vama slabosti ima. Ako vas bude stotinu izdržljivih – pobijedit ćete dvije stotine, a ako vas bude hiljadu – pobijedit ćete, Allahovom dozvolom, dvije hiljade. A Allah je uz strpljive. /66/ Nijednom vjerovjesniku nije bilo dopušteno držati sužnje dok ne izvojuje pobjedu na zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi ahiret. Doista je Allah silan i mudar. /67/ Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli. /68/ Sada jedite ono što ste zaplijenili kao dopušteno i lijepo i bojte se Allaha; Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta

grijehe i milostiv je. /69/ O Vjerovjesniče, reci onima koji su kao zarobljenici pali u vaše ruke: "Ako Allah zna[399] da u srcima vašim ima bilo šta dobro, dat će vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostit će vam, a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je." /70/ A ako htjednu da te prevare, pa – oni su i prije Allaha nastojali varati[400] i zato ti je On omogućio da ih pobijediš; a Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /71/ Zaista oni koji vjeruju i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni su jedni drugima zaštitnici. A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili, vi ne možete, sve dok se ne isele, zaštitnici biti. A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste im u pomoć priteći, osim protiv naroda s kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate. A Allah dobro vidi ono što radite. /72/ Nevjernici su jedni drugima zaštitnici. Ne postupite li tako, nastat će smutnja na Zemlji i nered veliki. /73/ Oni koji vjeruju i isele se, i bore se na Allahovu putu, i oni koji daju sklonište i pomažu – oni su zbilja pravi vjernici – njih čeka oprost i opskrba divna. /74/ A oni koji kasnije vjernici postanu, pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju – oni su vaši. A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preči. Allah, zaista, sve dobro zna. /75/

---

399) Allahovo znanje je oduvijek i ono obuhvata sva vremena: i prošla, i sadašnja, i buduća, a ovdje se misli o manifestiranju tog znanja.

400) Ako te htjednu prevariti time što ti govore jedno, a misle drugo – pa, oni su nastojali varati Allaha prije Bedra tako što nisu vjerovali u Njega.

(9) Et-Tevba[401] – Pokajanje

(Objavljena u Medini, osim posljednja dva ajeta koji su objavljeni u Mekki; objavljena je nakon sure El-Maide, ima 129 ajeta)

Ovo je obznana o prestanku zaštite, od Allaha i Njegova Poslanika, onim višebošcima s kojima ste zaključili ugovore.[402] /1/ Putujte po svijetu još četiri mjeseca,[403] ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti. /2/ Ovo je i proglas od Allaha i Njegova Poslanika ljudima na najveći dan hadža,[404] da Allah i Njegov Poslanik nemaju ništa s višebošcima, pa ako se pokajete – to je za vas bolje a ako se okrenete znajte da Allahu nećete umaći. A nevjernicima navijesti patnju bolnu. /3/ Izuzetak su višebošci s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispoštujte ugovore s njima do dogovorenog roka; Allah zaista voli bogobojazne. /4/ Kada prođu sveti mjeseci, onda ubijajte mušrike gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte. Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru, a Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /5/ Ako te neki višebožac zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na

401) Prenosi Et-Tirmizi da je Ibn Abbas pitao vođu vjernika Osmana bin Affana o tome što prije sure Et-Tevba nema bismille, pa je Osman rekao: "Sura El-Enfal je bila među prvima koje su objavljene u Medini, a sura Berae među posljednjim što je objavljeno od Kur'ana. Njena su kazivanja bila slična kazivanjima u suri Berae i bojao sam se da nisu od nje same. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je preselio na bolji svijet, a nije nam objasnio da je ona (bismilla) iz nje (sure Et-Tevbe). Zbog toga sam ih spojio i nisam napisao između njih dvije 'Bismillahi-rahmani-rahim', a stavio sam je u sedam dugih sura."

402) Ovim ajetom su izvješćeni muslimani da Allah i Njegov Poslanik više nemaju ništa s ugovorom koji su zaključili s mušricima, zato što su ga oni prekršili. Time je odbacivanje ovog ugovora i od strane muslimana postalo obaveza.

403) Ovaj se ajet odnosi na one koji su sklopili ugovore na neodređeno vrijeme ili na onog koji ima zaključen ugovor manje od četiri mjeseca – pa neka ga upotpuni sa četiri mjeseca. A što se tiče onog čiji je ugovor na određeno vrijeme, njegovo je trajanje do samog isteka ugovora, bez obzira na to koliki on bio. Ovo vrijeme im je dato kako bi razmislili i odabrali ili islam ili borbu. Pa ako odaberu borbu, onda trebaju da znaju da imaju dovoljno vremena da se za nju pripreme. Ovo je vrhunac tolerancije, s ciljem da se muslimani ne optuže za prepade i nenajavljene napade.

404) Prvi dan Kurban-bajrama, a nazvan je tako jer je najvredniji, najbolji i najveći dan hadža; ili zato što se u njemu ljudi okupljaju na jednom mjestu; ili zato što je glavni dio obreda hadža u tom danu. Dosadašnji prijevodi Kur'ana na bosanski jezik su ovaj dio ajeta prevodili kao dan Velikog hadža zato što su riječ "el-ekber" tretirali kao pridjev riječi "el-hadž", dok Ibn Kesir tumači ovu riječ kao da je ona atribut riječi "el-jevm", te smo ovaj dio i preveli u skladu s tim.

mjesto sigurno za njega.[405] To je zato što su oni narod koji ne zna. /6 Kako višebožci mogu imati ugovor s Allahom i Poslanikom Njegovim?![406] Mogu imati samo oni s kojima ste ugovor kod Časne džamije zaključili;[407] sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi,[408] a Allah, zaista, voli bogobojazne. /7/ Kako,[409] kada oni, ako bi vas pobijedili, ne bi, kad ste vi u pitanju, ni srodstvo ni sporazum poštivali? Oni vam se govorom usta svojih umiljavaju, ali im se srca protive; većina njih su buntovnici. /8/ Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od Puta Njegova odvraćaju, zaista je ružno kako postupaju. /9/ Ni srodstvo ni sporazum, kada je vjernik u pitanju, ne poštuju, i oni su baš prestupnici.[410] /10/ Ali ako se oni budu pokajali i namaz obavljali i zekat davali, braća su vam po vjeri – a Mi ajete i znakove objašnjavamo ljudima koji znaju. /11/ A ako prekrše zakletve nakon što s njima ugovore sklopite, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa nevjerovanja – za njih, doista, ne postoje zakletve[411] – ne bi li se okanili. /12/ Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili, Poslanika nastojali protjerati i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite ako ste vjernici.[412] /13/ Borite se protiv njih, Allah će ih rukama vašim mučiti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći i grudi vjernika zaliječiti, /14/ i iz srca njihovih srdžbu odstraniti. A Allah će onome kome On hoće

---

405) Ako te neko od mušrika, protiv kojih sam ti naredio borbu i učinio dopuštenim njihove živote i imetke, zamoli da mu pružiš zaštitu i sigurnost, ti mu pruži zaštitu – kako bi čuo Allahove riječi, tj. neka čuju Kur'an, neka upoznaju Allahovu vjeru i neka se ona proširi među Njegovim robovima.

406) Oni ne mogu imati ugovor o zaštiti i ne mogu biti ostavljeni na miru zato što Allahu pripisuju druga i ne vjeruju u Njega, niti vjeruju u Njegovog Poslanika.

407) Na Hudejbiji.

408) Tako su radili Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimani. Ugovor i primirje sa stanovnicima Mekke trajao je od zul-ka'deta, šeste godine po Hidžri, sve dok ga Kurejšije nisu prekršile tako što su pomogle svojim saveznicima, plemenu Benu-Bekr, protiv plemena Huza'a, saveznika Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i napali ih zajedno u Haremu. Tada je on krenuo u pohod na njih u ramazanu osme godine po Hidžri, pa mu je Allah, dželle šanuhu, dao da osvoji Sveti grad i omogućio mu da ih pokori.

409) Kako da sklapate ugovor s njima, kada oni to ne zaslužuju, jer Allahu druga pripisuju?!

410) Prestupaju iz halala u haram tako što krše ugovor, ili prekoračuju sve moguće granice zla.

411) Oni zakletve ne poštuju i vraćaju se u ono što i jeste njihovo pravo stanje: inad, nevjerovanje i zabluda.

412) Tj. "Ne bojte se njih, već se bojte Mene! Jedino sam Ja dostojan da Me se stvorenja plaše i da se boje Moje sile i kazne."

pokajanje primiti; Allah je Onaj Koji sve čuje i mudar je. /15/ Zar mislite da ćete biti ostavljeni, a da Allah ne zna one među vama koji se bore i koji umjesto Allaha i Poslanika Njegova i vjernika nisu uzeli nikoga za prisna prijatelja?![413] A Allah upotpunosti zna ono što radite. /16/ Višebošci nisu dostojni Allahove džamije održavati, a sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova su poništena i u Vatri će vječno ostati. /17/ Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u ahiret vjeruju i koji namaz obavljaju i zekat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje, oni su na Pravom putu.[414] /18/ Zar smatrate da je napajanje hadžija vodom i održavanje Časne džamije poput vrijednosti svakog onog koji vjeruje u Allaha i u ahiret i koji se na Allahovu putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom, a Allah neće uputiti ljude zulumćare.[415] /19/ Oni koji vjeruju, i koji se iseljavaju, i koji se na Allahovu putu bore, zalažući imetke svoje i živote svoje na većem su stepenu u Allaha; oni su baš uspjeli. /20/ Gospodar njihov im šalje radosni navještaj o milosti Njegovoj i zadovoljstvu, i o džennetskim baščama u kojima će neprekidno uživati. /21/ Vječno će u njima boraviti. Uistinu, u Allaha je nagrada velika. /22/ O vi koji vjerujete, ne uzimajte za prisne prijatelje ni očeve svoje ni braću svoju, ako više vole nevjerovanje od vjerovanja. A ko god od vas bude s njima prisno prijateljevao, pa takvi su pravi zulumćari. /23/ Reci: "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće proće imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate – miliji od Allaha i Poslanika, i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah neće uputiti ljude buntovnike."

413) O, vjernici! Zar mislite da ćete biti prepušteni sami sebi i da nećete biti iskušavani kako bi se razlučili iskreni i odlučni od lažljivaca?!

414) Ovdje je u Izvorniku upotrijebljena riječ 'asa (možda, nadati se je, ar.) a za nju Ibn Kesir kaže da svaka riječ 'asa spomenuta u Kur'anu označava nužnost. Stoga, ovu riječ i prevodimo ovako.

415) Ibn Abbas komentirajući ovaj ajet kaže: "Zaista su mušrici govorili: 'Održavanje Časnog mesdžida i napajanje hodočasnika bolje je od vjerovanja i borbe na Allahovom putu', i ponosili su se Haremom i uznosili zato što oni stanuju u njegovoj blizini i što ga održavaju. Onda je Uzvišeni Allah spomenuo tu njihovu oholost i okretanje od Kur'ana i Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i odlikovao vjerovanje i borbu na Allahovu putu sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, nad održavanjem Časnog harema i napajanjem hodočasnika i oni nisu imali koristi od toga kod Allaha, dželle šanuhu, pored širka koji su činili..." (Tefsir Ibn Kesir)

/24/ Allah vas je na mnogim bojištima pomagao, a i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali. /25/ Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike smiraj Svoj spustio, i vojske koje vi niste vidjeli poslao,[416] i one koji nisu vjerovali na muke stavio; to je bila kazna za nevjernike. /26/ Allah će poslije toga onome kome hoće pokajanje primiti, a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /27/ O vi koji vjerujete, višebošci su sama pogan[417] i neka se, nakon ove godine, više ne približuju Časnoj džamiji. A ako se bojite oskudice pa Allah će vas, ako hoće, iz obilja Svoga imućnim učiniti. Allah je, zaista, Onaj Koji sve zna i mudar je. /28/ Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u ahiret, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru[418] – sve dok ne daju glavarinu poslušno i pri tom budu ponizni.[419] /29/ Jevreji govore: "Uzejr je Allahov sin", a kršćani kažu: "Mesīh je Allahov sin." To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih – ubio ih Allah![420] Kuda se odmeću? /30/ Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje, i monahe svoje i Mesīha, sina Merjemina. A naređeno im je da samo jednom Bogu ibadet čine – nema boga osim Njega. Uzvišen je On naspram onih koje Njemu u obožavanju pridružuju. /31/ Oni žele ustima svojim utrnuti Allahovo svjetlo, a Allah će, svakako, upotpuniti svjetlo

---

416) Meleke.

417) Oni su pogan sa stanovišta vjere, tj. njihov širk, zulum, ponašanje i ružni običaji. Inače, nevjernik u svojoj biti kao čovjek nije nečist.

418) Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, naređuje Svom Poslaniku borbu protiv sljedbenika knjige, židova i kršćana – a to se desilo devete godine po Hidžri – zato što su ga oni poricali i nisu imali ispravno vjerovanje ni u jednog poslanika, niti su vjerovali u ono što su oni donijeli. Slijedili su svoja mišljenja i strasti i svoje očeve u onome na čemu su oni bili. Svi su vjerovjesnici nagovještavali njegov dolazak i naređivali njegovo slijeđenje. Pošto je došao, (sljedbenici knjige) nisu povjerovali u njega. Zato se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pripremio za sukob s Bizantincima, te je pozvao ljude na to. Tako mu se odazvalo oko trideset hiljada, a izostali su neki munafici i stanovnici Medine i njene okolice. Taj pohod dogodio se u godini velike suše, žege i vrućine.

419) Ako se ne pokore da plaćaju glavarinu poslušno i ponizno, tada se borite protiv njih. Neki kažu da sintagma 'an jedin znači da daju glavarinu lično, ali mi prevodimo ovaj dio ajeta u skladu s Ibn Kesirovim tumačenjem.

420) Tj. prokleo ih Allah!

Svoje, makar to mrzili nevjernici.[421] /32/ On je poslao Poslanika Svoga s uputom i pravom vjerom, da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar to mrzili mušrici. /33/ O vi koji vjerujete, mnogi svećenici i monasi, doista, na nedozvoljen način tuđu imovinu jedu i od Allahova puta odvraćaju. Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovu putu – navijesti bolnu patnju. /34/ Na dan kad se ono u vatri džehennemskoj bude usijalo pa njime čela njihova i slabine njihove i leđa njihova budu žigosana: "Ovo je ono što ste za sebe zgrtali, iskusite zato kaznu za ono što ste gomilali." /35/ Broj mjeseci u Allaha, zaista, je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta.[422] To je prava vjera.[423] U njima sebi zulum ne činite! A borite se svi protiv mušrika kao što se svi oni bore protiv vas, i znajte da je Allah uz bogobojazne. /36/ Premještanje svetih mjeseci samo je dodatno nevjerovanje, čime oni koji ne vjeruju bivaju u zabludu dovedeni;[424] jedne godine ga proglašavaju običnim, a druge godine ga smatraju svetim, da bi ispunili broj mjeseci koje je Allah učinio svetim, pa drže običnim one koje je Allah učinio svetim, ružni postupci njihovi predstavljeni su im kao lijepi. A Allah neće uputiti ljude nevjernike. /37/ O vi koji vjerujete, zašto su neki od vas oklijevali kad vam je bilo rečeno: "Krenite u borbu na Allahovu putu!", kao da ste za zemlju prikovani? Zar vam je draži život na dunjaluku od ahireta? A uživanje na dunjaluku prema ahiretu neznatno je.[425] /38/ Ako ne budete u boj išli, On će vas na nesnosne muke staviti i drugim će vas narodom zamijeniti, a vi Mu nećete nimalo nauditi. A Allah nad svime

---

421) Oni svojim izmišljotinama žele utrnuti ono s čim je poslan Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a to je uputa i prava vjera. Oni sliče onima koji žele ugasiti sunčevu ili mjesečevu svjetlost svojim puhanjem, a to je nemoguće.

422) Broj mjeseci u godini je dvanaest, a to je Allahova odredba i mudrost, i to je Allah utvrdio u Svojoj Knjizi onda kada je stvorio nebesa i Zemlju.

423) To što je broj mjeseci dvanaest, što su četiri sveta, poslušnost je u pogledu onoga što je Allah u tom smislu odredio i računanje vremena kako je to On utvrdio – to je pravi vjerozakon i računanje.

424) Mušrici su prije islama smatrali mjesec muharem dozvoljenim (za borbu), pa su ga (tj. muharem), prebacili u mjesec safer. Tako su učinili dozvoljenim sveti mjesec, a zabranjenim dopušteni mjesec, da bi ispunili broj onih mjeseci koje je Allah učinio svetim – a to su četiri mjeseca.

425) Ovaj ajet je početak prekoravanja onih koji su izostali iz pohoda na Tebuk kada su plodovi i hladovina prijali na žestokoj vrućini i ljetnoj žegi.

ima moć. /39/ Ako ga[426] vi ne pomognete, pa pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov,[427] kad su njih dvojica bili u pećini, i kad je on rekao drugu svome: "Ne brini, Allah je s nama!" Pa je Allah spustio smiraj Svoj na njega i pomagao ga vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ – ona je gornja. Allah je silan i mudar. /40/ Krećite u boj, lahki ili teški,[428] i borite se na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje! To vam je, da znate, bolje! /41/ Da se radilo o plijenu nadohvat ruke i ne toliko dalekom pohodu, licemjeri bi te sigurno slijedili, ali im je put izgledao dalek. I oni će se zaklinjati Allahom: "Da smo mogli, doista bismo s vama pošli." Oni upropaštavaju sami sebe, a Allah, zaista, zna da su oni lažljivci. /42/ Neka ti Allah oprosti što si dozvolio da izostanu! Inače bi ti se obznanili oni koji govore istinu, a znao bi i one koji lažu.[429] /43/ Oni koji vjeruju u Allaha i u ahiret neće od tebe tražiti dozvolu da se ne bore zalažući imetke svoje i živote svoje – a Allah dobro zna bogobojazne. /44/ Od tebe će tražiti dozvolu samo oni koji ne vjeruju u Allaha i ahiret, i čija se srca kolebaju, pa su u sumnji svojoj neodlučni. /45/ Da su imali namjeru poći, sigurno bi za to pripremili ono što je potrebno, ali Allah nije volio da idu, pa ih je zadržao i bi im rečeno: "Sjedite sa onima koji sjede."[430] /46/ Da su pošli s vama, samo bi među vama razdor povećali i brzo bi među vas smutnju ubacili, a među vama ima i onih koji ih rado slušaju. A Allah dobro zna zulumćare. /47/ Oni su i prije smutnju priželjkivali i smicalice ti smišljali sve dok nije Istina došla i Allahova vjera zavladala, a oni to voljeli nisu. /48/ Ima ih koji govore: "Dozvoli mi i ne dovedi me u iskušenje!" Eto, baš u iskušenje su pali! A Džehennem će sigurno nevjernike skoliti. /49/ Ako te zadesi dobro, to ih

426) Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

427) Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu.

428) Bilo vam lahko ili teško ići; bili siromašni ili imućni, mladi ili stari; išli pješice ili jašući; imali porodice i djecu ili ne.

429) Allah ti oprostio – o, Muhammede! – zato što si požurio da im dozvoliš da izostanu iz borbe. A da to nisi uradio, razotkrili bi ti se oni koji su u svojim isprikama bili iskreni, kao i oni koji su lagali.

430) Ostanite s onima koji su ostali i nisu otišli u borbu.

ojadi, a kad te pogodi nesreća – oni govore: "Mi smo i ranije bili oprezni", i odlaze veseli. /50/ Reci: "Dogodit će nam se samo ono što nam Allah odredi, On je Gospodar naš, i neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju!" /51/ Reci: "Očekujete li za nas šta drugo već jedno od dva dobra?"[431] A mi očekujemo da vas Allah kaznom od Sebe pogodi, ili da vas rukama našim kazni. Pa iščekujte! Mi ćemo, zaista, s vama čekati. /52/ Reci: "Trošili milom ili silom, od vas neće biti primljeno; vi ste, zaista, ljudi buntovnici." /53/ A priloge njihove spriječit će da budu primljeni samo to što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju, što lijeno namaz obavljaju i što samo preko volje udjeljuju. /54/ Neka te ne oduševljavaju imeci njihovi, a ni djeca njihova! Allah hoće da ih zbog njih kazni na ovom svijetu[432] i da im duše, dok su nevjernici, iziđu. /55/ Oni se zaklinju Allahom da su doista vaši, a oni nisu vaši, nego su narod kukavički. /56/ Kad bi našli kakvo sklonište, ili kakve pećine, ili kakvu jamu, oni bi tamo trkom pohrlili. /57/ Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata. Ako im se iz njega da, zadovolje se, a ako im se ne da, odjednom se razljute. /58/ A da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: "Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, i mi, zaista, ka Allahu žudimo". /59/ Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovu putu, i putniku namjerniku. Allah je odredio tako! A Allah je sveznajući i mudar je. /60/ Ima ih koji uznemiravaju Vjerovjesnika i govore: "On je kao uho – vjeruje u sve što čuje!"[433] Reci: "On je kao uho koje čuje ono što je dobro po vas, vjeruje u Allaha i vjeruje vjernicima, i milost je onima

431) Pobjedu ili dostizanje stepena šehida.

432) Iako Katade smatra da se u ovom ajetu radi o premetanju redoslijeda riječi i da je smisao ajeta da nas ne trebaju oduševljavati imeci i djeca munafika na ovom svijetu, jer ih Allah želi zbog toga kazniti na Ahiretu, Ibn Kesir daje prednost komentaru Hasana Basrija. Naime, on kaže da ih Allah želi kazniti time što je stavio u obavezu izdvajanje zekata iz imovine, kao i druga davanja kojim bi se pomogla borba na Allahovom putu. Jednom riječju, Allah će kazniti sve one koji nisu zahvalni na spomenutim blagodatima i ne izvršavaju svoje obaveze u vezi s time.

433) Jedna grupa munafika je za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kazala da nije oštrouman, da je površan i da brzo padne pod uticaj svega što čuje. To su izrazili riječju "uho" (uzun), baš kao što se u arapskom jeziku za špijuna kaže "oko" (ajn).

između vas koji vjeruju." A one koji Allahova Poslanika uznemiravaju čeka patnja bolna. /61/ Zaklinju vam se Allahom da biste bili zadovoljni, a preče bi im bilo da Allah i Njegov Poslanik budu zadovoljni, ako su vjernici. /62/ Zar oni ne znaju da onoga koji se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu čeka vatra džehennemska, u kojoj će vječno ostati? To je poniženje veliko. /63/ Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima njihovim. Reci: "Samo se vi rugajte." Allah će, doista, na vidjelo iznijeti ono čega se vi plašite. /64/ Ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu, ajetima i znakovima Njegovim, i Poslaniku Njegovom rugali?" /65/ Ne ispričavajte se! Jasno je da ste postali nevjernici nakon što ste vjerovali. Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su prestupnici bili. /66/ Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih, i ruke su im stisnute, zaboravljaju Allaha, pa je i On njih zaboravio. Zaista su licemjeri – baš oni – buntovnici. /67/ Licemjerima i licemjerkama i nevjernicima Allah je obećao džehennemsku vatru, vječno će u njoj boraviti, dosta će im ona biti! Allah ih je prokleo, i njih čeka patnja stalna. /68/ Vi ste kao i oni prije vas.[434] Oni su jači od vas bili i više su blaga i djece imali, i slatkim životom živjeli, a i vi slatkim životom živite, isto onako, kao što su oni prije vas živjeli, i vi se upuštate u nevaljalštine kao što su se i oni upuštali. To su oni čija će djela bili poništena i na ovom i na onom svijetu, i oni su baš gubitnici. /69/ Zar do njih nije doprla vijest o onima prije njih: o narodu Nūhovu,[435] i o Ādu,[436] i o Semūdu,[437] i o narodu Ibrāhīmovom,[438] i o stanovnicima Medjena,[439] i o onima čija

434) Ovo se najvjerovatnije odnosi na spomenute munafike, mada Ibn Kesir navodi Ibn Abbasove riječi da se ovaj ajet odnosi općenito na muslimane i da su (oni) uspoređeni s Benu Isrāīlom.

435) Oni su potopljeni jer su poricali Nūha, alejhis-selam.

436) Uništeni su ledenim vjetrom zato što su negirali Hūda, alejhis-selam.

437) Njih je uništio strašan zvuk zbog nepriznavanja Sāliha, alejhis-selam.

438) Njima je Ibrāhīm, alejhis-selam, donio razne mudžize kako bi povjerovali u njegovo poslanstvo; a, naposlijetku, Allah je uništio njihovog kralja Nimruda.

439) To je bio narod Šuajba, alejhis-selam, a zadesio ih je silni potres i kazna u veoma tmurnom danu.

su naselja prevrnuta?[440] Poslanici su im njihovi jasne dokaze donosili i Allah im nije učinio nikakav zulum, nego su oni sami sebi zulum činili. /70/ A vjernici i vjernice prijatelji i zaštitnici su jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju, i namaz obavljaju i zekat daju, i Allahu i Poslaniku Njegovu se pokoravaju. To su oni kojima će se Allah sigurno smilovati. Allah je, doista, silan i mudar. /71/ Allah je obećao vjernicima i vjernicama džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno boraviti, i divna boravišta u džennetima Adna.[441] A zadovoljstvo Allahovo veće je od svega toga: to će, doista, uspjeh veliki biti! /72/ O Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi prema njima strog. Prebivalište njihovo bit će Džehennem, a užasno je to krajnje odredište! /73/ Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi[442] i pokazivali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili, i htjeli su učiniti ono što nisu uspjeli. A prigovaraju samo zato što su ih Allah, iz obilja Svoga, i Poslanik Njegov, imućnim učinili. Pa ako se pokaju, bit će im dobro, a ako se okrenu, Allah će ih na ovom i na drugom svijetu na bolne muke staviti, a na Zemlji ni zaštitnika ni pomagača neće imati. /74/ Ima ih koji su se obavezali Allahu: "Ako nam iz obilja Svoga dadne, udjeljivat ćemo, zaista, zekat i sadaku i bit ćemo, doista, dobri." /75/ A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrećući se – od toga udaljili. /76/ I nadovezao[443] im je On na to i licemjerstvo u srcima sve do dana kada će pred Njega stati, a to stoga što su iznevjerili ono što su Allahu obećali, i zato što su stalno lagali. /77/ Zar oni ne znaju da Allah zna ono što oni u sebi kriju, ono o čemu se sašaptavaju i da je Allah znalac svega što je čulima nedokučivo.

---

440) Narod Lūta, alejhis-selam, koji su živjeli u Sodomi. Kažnjeni su zbog svoje seksualne izopačenosti.

441) Džennetí, vrtovi Adna ili edenski vrtovi su vrtovi vječnog boravka. Neki kažu da Džennetí Adna znače Džennetí grožđa i čokota; drugi da je to dolina i središte Dženneta; treći da je Adn naziv dvorca; peti da je to džennetski grad; šesti da je Adn rijeka u Džennetu.

442) Kao povod objavljivanja ovog ajeta navodi se da je Dželas b. Suvejd bin Es-Samit, pošto je sišla objava i Allah spomenuo munafike na navedeni način, rekao: "Tako mi Allaha! Ako je bio ovaj čovjek iskren u onome što kaže, mi smo gori od magaraca!"

443) Zbog njihove škrtosti i kršenja obećanja.

/78/ One koji ogovaraju vjernike, koji dobrovoljno zekat i sadaku daju, a rugaju se i onima koji ga s mukom daju – Allah će poruzi izvrgnuti, i njih čeka patnja bolna. /79/ Molio ti za njih oprost ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti – zato što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju. A Allah neće uputiti ljude buntovnike. /80/ Oni koji su izostali iza Allahova Poslanika veselili su se kod kuća svojih – mrsko im je bilo da se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje, i jedni drugima su govorili: "Ne krećite u boj po vrućini", reci : "Džehennemska vatra još je vrelija!" Samo da su oni shvatali!? /81/ Neka se oni malo smiju, a dugo će plakati, bit će to kazna za ono što su zaradili. /82/ I ako te Allah ponovo vrati nekima od njih, pa te zamole da im dopustiš da pođu s tobom u boj, ti im reci: "Nikad sa mnom u boj nećete ići i nikada se sa mnom protiv neprijatelja nećete boriti! Bili ste zadovoljni što ste prvi put izostali, zato ostanite s onima koji ionako ne idu u boj." /83/ I nijednom od njih, kad umre, nemoj dženazu obaviti, i nemoj nad kaburom njegovim stajati. Oni u Allaha i Njegova Poslanika, zaista, nisu vjerovali i kao buntovnici oni umiru. /84/ Neka te ne ushićuju imeci njihovi i djeca njihova! Allah želi da ih njima na dunjaluku namuči i da im duše – dok su nevjernici – iziđu. /85/ A kada je objavljena sura da u Allaha vjerujete i da se zajedno s Poslanikom Njegovim borite, najimućniji od njih su zatražili odobrenje od tebe i rekli: "Ostavi nas da budemo s onima koji ne idu u boj!" /86/ Zadovoljavaju se da budu s onima koji ne idu u boj, srca njihova su zapečaćena, pa oni ne shvaćaju. /87/ Ali Poslanik i oni koji s njim vjeruju bore se zalažući imetke svoje i živote svoje. Njima će svako dobro pripasti i oni će uspjeti. /88/ Allah im je pripremio džennetske bašče kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno boraviti. To je veliki uspjeh. /89/ Dolazili su i neki beduini koji su se izvinjavali i tražili dopuštenje da ne idu, i tako su izostali oni koji su Allahu i Njegovu Poslaniku lagali, a teška patnja pogodit će one među njima koji nisu vjerovali. /90/ Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu naći sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovu Poslaniku iskreni. Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine

dobra djela – a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /91/ Ni onima kojima si rekao, kad su ti došli da im daš životinje za jahanje: "Ne mogu naći za vas životinje za jahanje", pa su se vratili suznih očiju, tužni što ne nalaze ništa što bi za borbu utrošili. /92/ A ima razloga da se prigovara onima koji od tebe traže dozvolu da izostanu, a imućni su. Zadovoljavaju se da ostanu sa onima koji ne idu u boj, a Allah je njihova srca zapečatio, pa oni ne znaju. /93/ Kad se među njih vratite, oni će vam se pravdati. Reci: "Ne pravdajte se, jer mi vama ne vjerujemo, zato što nas je Allah o vama obavijestio. Allah i Njegov Poslanik vidjet će kako ćete postupati, zatim ćete biti ponovo vraćeni Onome Kojem je poznato ono što je čulima nedokučivo i ono što je pojavno, pa će vas On o onome što ste radili obavijestiti." /94/ Kad se među njih vratite, zaklinjat će vam se Allahom, samo da ih se okanite, pa okanite ih se. Oni su, zaista, pogan i prebivalište njihovo bit će Džehennem, kao kazna za ono što su radili. /95/ Oni vam se zaklinju zato da biste bili zadovoljni njima. Ako vi budete zadovoljni njima, Allah sigurno nije zadovoljan ljudima buntovnicima. /96/ Beduini su u nevjerovanju i licemjerju žešći, i najpriličnije je da ne poznaju propise koje Allah Svome Poslaniku objavljuje.[444] A Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /97/ Ima beduina koji ono što daju smatraju nametom i jedva čekaju da vas nesreće stignu – neka njih pogodi nesreća, a Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /98/ A ima beduina koji vjeruju u Allaha i u ahiret i koji smatraju da je ono što daju put da se Allahu približe i da Poslanikove dove zasluže. To im je, zaista, dobro djelo. Allah će ih milošću Svojom obasuti, Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /99/ Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama, i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći. A i oni su zadovoljni Njime. Za njih je On pripremio džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh. /100/ Među beduinima oko vas ima licemjera, a ima ih i među

444) Oni su žešći u svome kufru i nifaku od ljudi iz nesaljenih mjesta. Njihova srca su kruta i okorjela, jer imaju manje prilike da vide ljude koji čine dobro. Zato su im srca okorjela i manje imaju spoznaje o obavezama prema Allahu.

stanovnicima Medine, koji su u licemjerstvu uporni – ti ih ne poznaješ, ali ih Mi poznajemo. Njih ćemo na dvostruke muke staviti, a zatim će biti u veliku patnju vraćeni. /101/ A ima i drugih koji su grijehe svoje priznali, i koji su djela dobra s drugim koja su loša izmiješali; njima će Allah oprostiti – Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /102/ Uzmi od dobara njihovih zekat i sadaku, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš, i pomoli se za njih, molitva tvoja će ih, zaista, smiriti – a Allah je Onaj Koji sve čuje i sve zna. /103/ Zar ne znaju oni da jedino Allah prima pokajanje od robova Svojih i da samo On prihvaća zekat i sadaku, i da je samo Allah stalni Primatelj pokajanja, Milostivi? /104/ I reci: "Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici, i vi ćete biti vraćeni Onome Koji zna ono što je čulima nedokučivo i ono što je pojavno, pa će vas o onome što ste radili obavijestiti." /105/ Ima i drugih koji su u neizvjesnosti da li će ih Allah kazniti ili će im oprostiti. A Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /106/ A oni koji su džamiju sagradili da bi štetu nanijeli,[445] i nevjerovanje osnažili, i razdor među vjernike unijeli, pripremajući je za onoga koji se protiv Allaha i Njegova Poslanika još prije borio, sigurno će se zaklinjati: "Mi smo samo najbolje željeli, a Allah je svjedok da su oni sigurno lažljivci." /107/ Ti u njoj nemoj nikada na namaz stati! Džamija čiji su temelji, već od prvog dana, postavljeni u strahu od Allaha, zaista više zaslužuje da u njoj na namaz staješ. U njoj su ljudi koji se vole često prati, a Allah voli one koji se mnogo čiste. /108/ Da li je bolji onaj koji je temelj zgrade svoje postavio u strahu od Allaha i u Njegovom zadovoljstvu, ili onaj koji je temelj zgrade svoje postavio na rub podlokane obale koja se nagnula, da se zajedno s njim u vatru džehennemsku sruši? A Allah neće uputiti na Pravi put zulumćare. /109/ Zgrada koju su oni sagradili stalno će unositi nemir u srca njihova, sve dok im srca ne popucaju – a Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /110/ Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će

---

445) To je bila jedna grupa munafika koji su napravili džamiju da im bude jedna vrsta utočišta iz kojeg bi mogli pokrenuti napad na muslimane, a to su opravdali time da će džamija poslužiti bolesnim ljudima i onim s nekim potrebama za klanjanje, te kada su noći hladne i kišovite.

im dati. Oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On je to, zbilja, obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu. A ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je zasigurno uspjeh veliki. /111/ Oni se kaju, i Njemu ibadet čine, i Njega hvale, i poste, i ruku' i sedždu obavljaju, i traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju i Allahovih se propisa pridržavaju. A vjernike obraduj! /112/ Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprost za višebošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u Džehennemu biti. /113/ A što je Ibrāhīm tražio oprost za svoga oca, bilo je to samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrāhīm je, doista, mnogo Allaha molio i obazriv bio.[446] /114/ Allah neće učiniti da zaluta narod koji je na Pravi put uputio prije nego što im objasni ono čega treba da se čuvaju; Allah, zaista, sve dobro zna. /115/ Zaista je Allahova vlast na nebesima i na Zemlji, On život i smrt daje, i vi osim Allaha nemate ni zaštitnika ni pomagača. /116/ Allah je oprostio Vjerovjesniku, i muhadžirima i ensarijama, koji su ga u teškom času slijedili, u vrijeme kada se srca nekih od njih zamalo nisu pokolebala: On je poslije i njima oprostio. On je prema njima, zaista, milosrdan i milostiv. /117/ A i onoj trojici čiji je slučaj bio odgođen[447] tako da im je zemlja, koliko god da je bila prostrana, postala tijesna, i bilo im se stisnulo u dušama njihovim, i vidjeli su da nema utočišta od Allaha nego samo u Njega. On je poslije i njima oprostio da bi se i ubuduće kajali, a Allah je, uistinu, stalni Primatelj pokajanja, Milostivi. /118/ O vi koji vjerujete, bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni! /119/ Nije trebalo da stanovnici Medine ni beduini u njegovoj blizini iza Allahova Poslanika izostanu i da svoj

446) "Halim" kao svojstvo označava trpeljivost, blagost, neishitrenost, suzdržljivost... Ibrāhīm, alejhis-selam, je bio trpeljiv, blag, neishitren i suzdržljiv naspram onih koji su mu nanosili nepravdu i zlo. Zato je čak molio od Allaha oprost za svoga oca, iako ga je on žestoko uznemiravao. Uzvišeni Allah je El-Halim i On ne žuri da odmah kazni zulumćare i grješnike, nego im daje vremena.

447) Tj. slučaj prihvatanja njihovog pokajanja. Svi dosadašnji prijevodi na naš jezik su ovaj dio preveli kao: "ona trojica koja su bila izostala..." Ta trojica su izostala iz borbe, ali je njihov slučaj odgođen: Allah im nije primio pokajanje pedeset dana. Mi smo ovaj dio preveli u skladu s Ibn Kesirovim tumačenjem, a tako ajet tumači i Taberi.

život njegovu životu pretpostave jer njih neće zadesiti ni žeđ, ni umor, ni glad na Allahovu putu, niti će stupiti na neko mjesto koje će nevjernike naljutiti, niti će ikakvu dobit nad neprijateljem ostvariti, a da im to sve neće kao dobro djelo upisano biti; Allah, zaista, neće dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobro. /120/ I neće dati nikakav prilog, ni mali ni veliki, niti će ikakvu dolinu prevaliti, a da im to neće zapisano biti, da bi ih Allah nagradio za ono dobro što su radili. /121/ Nije trebalo da svi vjernici odjednom idu u boj.[448] Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice potrudi da se upute u vjerske nauke i neka upozoravaju svoj narod kada im se vrate, da bi na oprezu bili. /122/ O vi koji vjerujete, borite se protiv nevjernika koji su u blizini vašoj i neka oni osjete vašu strogost, i znajte da je Allah s bogobojaznima.[449] /123/ A kad bude objavljena neka sūra, ima ih koji govore: "Kome je od vas ova sūra povećala vjerovanje?" Što se tiče vjernika, njima je povećala vjerovanje i oni se raduju. /124/ A što se tiče onih čija su srca bolesna, ona im je sumnju na sumnju koju već imaju dodala i oni kao nevjernici umiru. /125/ Zar oni ne vide da svake godine jedanput ili dvaput u iskušenje padaju, pa opet, oni se ne kaju, niti se prisjećaju i pouku ne uzimaju! /126/ A kad bude objavljena koja sura, samo se zagledaju: "Da li vas ko vidi?", i onda se udaljuju. Allah je srca njihova skrenuo, zato što su oni ljudi koji ne shvataju. /127/ Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim putem pođete, a prema vjernicima je milosrdan i milostiv. /128/ A ako oni glavu okrenu, ti reci: "Meni je dovoljan Allah, nema boga osim Njega; Samo se u Njega uzdam, On je Gospodar Arša veličanstvenoga!" /129/

---

448) Nije trebalo da svi muslimani idu u borbu i da ostave Medinu bez zaštite. Oni koji ostanu trebaju se dati na traženje nauke i prenijeti je vojnicima kada se vrate. Drugo značenje jeste da oni koji izađu u borbu zajedno s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, trebaju da se poduče vjeri slušajući Poslanika i učeći od njega Kur'an i vjerske propise, te propise džihada, ratovanja i ophođenja s drugima – i da tome poduče svoj narod kada im se vrate.

449) Uzvišeni Allah naredio je borbu protiv nevjernika koji su bliže islamskim zemljama. Zato se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvo borio protiv mušrika na Arabijskom poluotoku. Kada je završio sa njima i Allah preko njega oslobodio cjelokupni Poluotok, i ljudi (po)hrlili u Allahovu vjeru, počeo je borbu protiv sljedbenika knjige i spremio se za borbu protiv Bizantinaca koji su najbliži Arabijskom poluotoku i najpreči ljudi za poziv u islam jer su sljedbenici knjige.

(10) Jūnus – Junus

(Objavljena u Mekki, osim 40., 94., 95. i 96. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Isrā, ima 109 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-rā. Ovo su ajeti Mudre Knjige. /1/ Zašto je čudno ljudima što Mi objavljujemo jednom između njih: "Opominji ljude! A one koji vjeruju obraduj da ih iskrena djela koja su uradili kod Gospodara njihova čekaju." Ali, nevjernici govore: "Ovaj je, zaista, očiti čarobnjak!" /2/ Gospodar vaš je Allah, Koji je nebesa i Zemlju za šest dana stvorio a onda se nad Aršom uzvisio i Koji sve određuje.[450] Niko se neće moći zauzimati ni za koga bez dopuštenja Njegova. Eto, to vam je Allah, Gospodar vaš, pa Njemu ibadet činite! Zašto se ne prisjetite i pouku ne uzmete? /3/ Njemu ćete se svi vratiti – Allahovo je obećanje istinito; On, doista, započinje stvaranje – iz ničega stvara, On će poslije to ponoviti, da bi pravedno nagradio one koji budu vjerovali i dobra djela činili. A one koji ne budu vjerovali čeka piće od ključale vode i patnja bolna, zato što su nevjernici bili. /4/ On je Taj Koji je Sunce izvorom svjetlosti učinio a Mjesec sjajnim, i položaje mu odredio da biste znali broj godina i računanje. Allah je to s Istinom stvorio. On potanko izlaže ajete i znakove ljudima koji znaju. /5/ U smjeni noći i dana i u onom što je Allah na nebesima i na Zemlji stvorio zaista postoje znakovi za ljude koji se čuvaju. /6/ Zaista onima koji ne očekuju da će pred Nas stati i koji su zadovoljni životom na ovom svijetu, koji su u njemu smireni, i onima koji su prema ajetima i znakovima našim ravnodušni, /7/ njima prebivalište bit će Vatra, zbog onoga što su radili. /8/ One koji vjeruju i čine dobra djela Gospodar njihov će, zaista, zbog njihovog vjerovanja uputiti. Rijeke će ispod njih u džennetima uživanja teći.[451] /9/ Molitva

---

450) Allah je stvoritelj i Gospodar svih svjetova; On je stvorio nebesa i Zemlju za šest dana. Neki komentatori kažu da su ti dani kao ovi dani, dok drugi kažu da je svaki dan kao hiljadu godina kako mi to računamo. Nakon toga, On se uzvisio nad Aršom – a Arš je najveće stvorenje i krov svega.

451) Osim značenja da će Allah vjernike zbog njihovog vjerovanja na ovom svijetu uputiti na Pravi put – a na Sudnjem danu na Sirat-ćupriju, pa će je preći – ovaj ajet može da znači da će vjernicima iman biti ispomoć i da će im biti svjetlo pomoću kojeg će ići.

njihova bit će u njima: "Uzvišen neka si, Allahu", pozdrav njihov: "Selam", a zadnje što će u molitvi biti: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova."[452] /10/ Da Allah ljudima daje zlo onako brzo kao što im se odaziva kad traže dobro, oni bi, uistinu, stradali.[453] A Mi, ipak, ostavljamo da u osionosti svojoj lutaju oni koji ne vjeruju da će pred Nas stati. /11/ Kada čovjeka snađe nevolja, on Nam se moli ležeći, ili sjedeći, ili stojeći. A čim mu nevolju otklonimo, on nastavlja kao da Nam se nije ni obraćao molbom zbog nevolje koja ga je zadesila. Tako je onima koji pretjeruju uljepšano ono što radiše.[454] /12/ Mi smo narode prije vas uništavali pošto bi zulum činili i poslanici njihovi im jasne dokaze donosili. Ali, oni ionako ne bi vjerovali. Tako Mi kažnjavamo ljude prestupnike. /13/ Zatim smo vas, poslije njih, nasljednicima na Zemlji učinili, da bismo vidjeli kako ćete postupati. /14/ A kad im se uče ajeti Naši jasni, onda govore oni koji ne vjeruju da će pred Nas stati: "Donesi ti kakav drugi Kur'an, ili ga izmijeni!"[455] Reci: "Nije moje da ga ja sâm od sebe mijenjam, ja slijedim samo ono što mi se objavljuje, ja se bojim, ako svome Gospodaru nepokoran budem, patnje na Velikom danu." /15/ Reci: "Da Allah nije htio, ja vam ga ne bih učio niti bi vas On njime podučio. Ja sam prije poslanstva dugo među vama boravio – zar ne razumijete?" /16/ Pa ima li onda većeg zulumćara od onoga koji o Allahu laži iznosi ili koji Njegove ajete i znakove smatra neistinitim?[456] Prestupnici, doista, neće uspjeti! /17/ Oni, pored Allaha, obožavaju nešto što im ne može ni nauditi niti im može kakvu korist pribaviti, i govore: "Ovo su naši zagovornici kod Allaha." Reci: "Zar da Allaha obavještavate da na nebesima i na Zemlji postoji nešto što On ne zna da

452) Dženetlije će u Džennetu biti nadahnuti da samo slave i veličaju Allaha, baš kao što su na dunjaluku nadahnuti da dišu.

453) Allah Uzvišeni govori da On ne žuri da usliša kletve koje ljudi izreknu u stanju srdžbe, proklinjući sebe, svoju djecu, imovinu i slično. Dok, s druge strane, uslišava njihove dove i molbe u kojim traže ono što je dobro. Ovo je samo jedan vid Allahove milosti i dobrote prema ljudima.

454) Spomenuto stanje je karakteristika nevjernika.Ovo se ne odnosi na vjernike.

455) Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čitao Allahovu Knjigu i Njegove jasne dokaze Kurejšijama, govorili su: "Donesi ti nama neki drugi Kur'an na drugačiji način, ili ga izmijeni u drugi oblik."

456) Nema većeg zulumćara (nasilnika) od onoga koji sebe proglašava poslanikom tvrdeći da mu je Allah poslao Objavu, kao što je bio Musejlima El-Kezzab.

postoji?!" Uzvišen je On i vrlo visoko u odnosu na ono što Njemu u obožavanju pridružuju. /18/ Ljudi su bili samo jedna zajednica, a onda su se razdvojili.[457] A da nije riječi ranije izrečene od Gospodara tvoga, ovima bi već bilo presuđeno o onome u čemu se razilaze. /19/ Oni govore: "Zašto mu Gospodar njegov ne pošalje kakav znak?"[458] Ti reci: "Samo Allah zna ono što je čulima nedokučivo, pa pričekajte, i ja ću, zaista, s vama ću se u one što čekaju svrstati." /20/ A kada Mi dopustimo da osjete milost poslije nevolje koja ih snađe, oni opet u vezi s ajetima i znakovima Našim lukavstvo smišljaju. Reci: "Allah je u lukavstvu najbrži;[459] izaslanici Naši, ono što vi ispletkarite, doista zapisuju." /21/ On je Taj Koji vam omogućava da kopnom i morem putujete, pa kad ste u lađama, i kad one, uz blag povjetarac zaplove s putnicima, te se oni obraduju tome, naiđe silan vjetar i valovi navale na njih sa svih strana i oni se uvjere da će nastradati, iskreno se mole Allahu: "Ako nas iz ovoga izbaviš, sigurno ćemo u zahvalne spadati." /22/ A kad ih On izbavi, odmah potpuno neosnovano na Zemlji nasilje čine. O ljudi, vaše nasilje koje činite radi užitka u životu dunjalučkom samo vama šteti; Nama ćete se poslije vratiti i Mi ćemo vas o onom što ste radili obavijestiti. /23/ Život na dunjaluku sličan je bilju zemaljskom na koje Mi spustimo s neba vodu s kojim se ona izmiješa, kojim se onda hrane ljudi i stoka. Pa kad se Zemlja ukrasi svojim ruhom i okiti, i kad stanovnici njezini pomisle da oni time raspolažu, dođe odredba Naša, noću ili danju, i Mi to pokosimo kao da prije ničega nije ni bilo. Eto, tako Mi potanko izlažemo ajete i znakove ljudima koji razmišljaju. /24/ Allah poziva u Kuću spasa[460] i upućuje na Pravi put onoga koga On hoće. /25/ Onima koji čine dobra djela pripada lijepa nagrada – Džennet,

---

457) Uzvišeni ističe da je širk ušao među ljude nakon što ga nije bilo, i da su svi ljudi bili u jednoj vjeri – a to je islam.

458) Ovo su mušrici govorili o Muhamedu, sallallahu alejhi ve sellem. Htjeli su da im pretvori brdo Safu u zlato, ili da im ukloni brda oko Meke, pa da na njihovom mjestu budu vrtovi i rijeke ili slično tome. Allah je u stanju to učiniti i On sve može, ali njegova mudrost je nalagala nešto drugo.

459) Tj. On najviše pušta i čeka. Stoga, kada čovjek grješnik misli da neće biti kažnjen, u trenucima nehaja, on bude usmrćen – a časni pisari pišu i broje sve što radi. Zatim oni to iznose pred Onog Koji zna nevidljivo i vidljivo – pa ga On nagradi za lijepo a za ružno kazni.

460) Kuća ili Dom spasa, selama ili selameta jeste Džennet, a on je spas i u njemu je sigurnost od nesreća, oskudica i katastrofa.

a i više od toga – gledanje u lice Allahovo![461] Lica njihova neće tama i potištenost prekrivati, oni će stanovnici Dženneta biti, u njemu će vječno boraviti. /26/ A one koji počiniše loša djela čeka kazna srazmjerna onom što su počinili i njih će potištenost prekrivati. Nikoga neće imati da ih od Allaha zaštiti, lica će im biti tamna kao da su prekrivena dijelovima mrkle noći, stanovnici Vatre će oni biti, i u njoj će vječno boraviti. /27/ A na Dan kad ih sve sakupimo, reći ćemo onima koji su Allahu druge u obožavanju pridruživali: "Na mjestu ostanite i vi i božanstva vaša!" Pa ćemo ih razdvojiti, a božanstva njihova će reći: "Niste vi nas obožavali." /28/ Allah je dovoljan svjedok i nama i vama, mi, doista, nismo znali da ste nas obožavali. /29/ Tu će svako znati ono što je prije uradio – bit će vraćeni Allahu, svom istinskom Gospodaru, a neće im biti onih koje su izmišljali. /30/ Upitaj: "Ko vas opskrbljuje s neba i iz zemlje?", ili: "Ko vlada sluhom i vidom, ko izvodi živo iz neživog i iz živog neživo, i ko upravlja svim?" "Allah", reći će oni. A ti reci: "Pa zar se sačuvati nećete?!" /31/ To vam je Allah, Gospodar vaš istinski! Zar poslije Istine ima išta osim zablude?! Pa kuda se onda odmećete? /32/ Tako se obistinila riječ Gospodara tvoga nad onima koji su buntovni, da vjerovati neće. /33/ Reci: "Ima li među vašim božanstvima ijedno koje prvobitno stvara, a zatim to ponovo učini?" Reci: "Allah prvobitno stvara, a zatim to ponavlja! Pa kuda se onda odmećete?" /34/ Reci: "Može li ijedno vaše božanstvo uputiti ka Istini?" I odgovori: "Samo Allah upućuje ka Istini! Pa, da li je onda dostojniji slijeđenja Onaj Koji ka Istini upućuje ili onaj koji ni sam nije na Pravom putu?, osim ako on upućen bude. Šta vam je, kako rasuđujete?" /35/ Većina njih slijedi samo pretpostavke, ali pretpostavke nimalo nisu od koristi Istini. Allah uistinu dobro zna ono što oni rade. /36/ Ovaj Kur'an nije izmišljen, od Allaha je – on potvrđuje ono prije

---

461) Imam Ahmed prenosi od Suhejla er-Rumija, radijallahu anhu: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je ovaj ajet: 'One koji čine dobra djela čeka lijepa nagrada, i više od toga.' Zatim je rekao: 'Kada uđu stanovnici Dženneta u Džennet i stanovnici Vatre u Vatru, viknut će melek: 'O, stanovnici Dženneta! Vi imate kod Allaha obećanje i On želi da vam ga ispuni.' Pa će oni reći: 'Kakvo obećanje?! Zar nije učinio da pretegnu naše terezije? Zar nije učinio bijelim naša lica, uveo nas u Džennet, a izbavio od Vatre?' – (Zatim je) rekao je prenosilac: 'Pa će im se otkriti zastor i gledat će u Njega. I tako mi Allaha! Nije im Allah dao ništa draže od gledanja u Njega ni veselije za njihove oči.'"

njega i objašnjava propise, u njega nema sumnje, od Gospodara svjetova je! /37/ I zar oni govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Pa dajte vi jednu suru kao što je njemu objavljena, i koga god hoćete, od onih u koje mimo Allaha vjerujete, u pomoć pozovite, ako istinu govorite." /38/ Štaviše, oni poriču prije nego temeljito saznaju šta ima u njemu, a još im nije došlo ni tumačenje njegovo.[462] Tako su i oni prije njih poricali, pa pogledaj kako su zulumćari završili. /39/ Ima ih koji u njega vjeruju, a ima ih koji ne vjeruju u njega. A Gospodar tvoj najbolje poznaje smutljivce. /40/ I ako te oni budu u laž utjerivali, ti reci: "Meni moja, a vama vaša djela; vi nećete odgovarati za ono što ja radim, a ja neću odgovarati za ono što vi radite." /41/ Ima među njima onih koji te slušaju. A možeš li ti učiniti da te gluhi čuju, ako još i ne razumiju?![463] /42/ A ima među njima i onih koji te posmatraju, a možeš li ti uputiti na Pravi put slijepe, ako još i ne uviđaju?![464] /43/ Allah, zaista, nikakav zulum ne čini ljudima, ljudi ga sami sebi čine. /44/ A na Dan kada ih On sakupi, učinit će im se da su boravili samo jedan kratki dio dana, i jedni druge će prepoznati. Izgubili su, zasigurno, oni koji su poricali da će pred Allaha stati i koji nisu Uputu slijedili! /45/ Bilo da ti pokažemo dio onoga što im prijeteći obećavamo, bilo da te usmrtimo, Nama će se sve vratiti, a povrh toga Allah je svjedok onoga što oni rade. /46/ Svaki je narod imao poslanika, i kad poslanik njihov dođe među njih[465] njima će biti pravedno presuđeno,[466] zulum im neće biti učinjen. /47/ Oni govore: "Kada će već jednom to prijeteće obećanje, ako istinu govorite?" /48/ Reci: "Sam od sebe ne mogu nikakvu štetu otkloniti, a ni neku korist sebi pribaviti; biva onako kako Allah hoće!" Svaki narod ima rok određeni, a kad rok njegov dođe, ni za tren ga neće moći ni

462) Oni negiraju Kur'an, a nisu ga ni razumjeli ni shvatili.

463) Bilo je onih koji su dolazili da slušaju Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, lijep govor, korisne hadise i Časni Kur'an. Međutim, sve to ne može koristiti onome koga Uzvišeni Allah ne uputi.

464) Ne možeš ti dati uputu onome kome je Allah nije dao!

465) Na ahiretu.

466) Svaki će narod izaći pred Allaha sa svojim poslanikom i knjigom svojih dobrih i loših djela. Ta knjiga će svjedočiti; a čuvat će ih i svjedočiti meleki, također. Narod po narod izlazit će na polaganje računa. Ummet Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, bit će prvi na Sudnjem danu koji će polagati račun, iako je zadnji po stvaranju i življenju na Zemlji.

odložiti ni ubrzati. /49/ Reci: "Kažite vi meni: Ako će vas kazna Njegova noću ili danju zadesiti, zašto je onda požuruju zločinitelji?" /50/ Zar ćete tek onda, kad se dogodi, u nju povjerovati?! Zar tek tada, a ranije ste je požurivali?! /51/ Zatim će onima koji su zulum učinili rečeno biti: "Iskusite patnju vječnu; da li ste izloženi kazni osim prema onome što ste činili?!" /52/ Oni te zapitkuju: "Da li je istina da će to biti?"[467] Reci: "Jeste, Gospodara mi moga, zaista je istina, i vi je nećete moći spriječiti." /53/ Kad bi onaj ko je zulum činio imao sve ono što na Zemlji postoji, sve bi on to dao samo da se iskupi. A kada oni dožive patnju, sakrit će tugu,[468] i bit će im po pravdi presuđeno i neće im zulum učinjen biti. /54/ Zasigurno, Allahovo je sve što je na nebesima i na Zemlji! Zasigurno, Allahovo obećanje je istinito, ali većina njih ne zna.[469] /55/ On život i smrt daje i Njemu ćete se vratiti. /56/ O ljudi, već vam je stigla Opomena[470] od Gospodara vašega, i lijek za vaša srca, i uputa i milost vjernicima. /57/ Reci: "Zbog Allahove blagodarnosti i milosti – eto, zbog toga neka se raduju;[471] to je bolje od onoga što gomilaju." /58/ Reci: "Kažite vi meni zašto neku hranu koju vam Allah daje smatrate zabranjenom, a drugu dopuštenom?" Reci: "Da li vam je to Allah dozvolio ili o Allahu laži iznosite?!"[472] /59/ I, šta misle oni koji o Allahu iznose laži, šta će na Sudnjem danu biti? Allah je, zaista, blagodaran prema ljudima, ali većina njih ne zahvaljuje. /60/ Što god ti činio, i što god iz Kur'ana učio i kakav god vi posao radili, Mi nad vama bdijemo dok god se time zanimate. Gospodaru tvome nije ništa skriveno ni na

---

467) Da će vas Allah nakon što postanete prašina ponovo stvoriti? Da, to će tako biti i vi to nećete moći onemogućiti.

468) Kada nevjernici – oni koji su činili nasilje (zulum) – ugledaju Vatru, sakrit će svoje kajanje kako kod vjernika ne bi izazvali zluradost. Međutim, kada u Vatru uđu, počet će s jadikovanjem.

469) On je Gospodar nebesa i Zemlje; Njegovo obećanje o tome da On oživljava i usmrćuje je istinito; Njemu se sve vraća; On je u stanju sve učiniti i On zna gdje su razbacani dijelovi tijela, bilo da su na zemlji, na kopnu ili u moru.

470) Kur'an koji sprečava ljude od zla i u kojem im je lijek od sumnji i nedoumica, te milost i uputa.

471) Ako ima i zbog čega da se raduju, onda neka se raduju zbog toga dvoga, pojedinačno i zajedno.

472) Ibn Abbas, Mudžahid, Ed-Dahhak i drugi kažu da je ovaj ajet objavljen kao negiranje prava idolopoklonicima da određuju šta je dozvoljeno a šta zabranjeno jesti, kao što su radili u slučaju deva zvanih behira, saiba i vesila, o čemu je bilo govora.

Zemlji ni na nebu, ni koliko trun jedan, i ne postoji ništa, ni manje ni veće od toga, što nije u Knjizi jasnoj. /61/ Zaista, za Allahove štićenike nema straha i oni ni za čim ne treba da tuguju, /62/ oni koji budu vjerovali i koji se budu Allaha bojali, /63/ za njih su dobre vijesti i na ovom i na drugom svijetu – Allahove riječi niko ne može izmijeniti – to je, zaista, uspjeh veliki. /64/ Neka te ne žaloste riječi njihove![473] Uistinu, sva moć pripada Allahu; On je Svečujući i Sveznajući. /65/ Zaista, u Allahovoj je vlasti sve što je na nebesima i na Zemlji. A oni koji se, pored Allaha, božanstvima mole, povode se samo za pretpostavkama i samo laži izmišljaju. /66/ On je Taj Koji vam je dao noć da u njoj počinak imate, a dan da vidite. U tome su, zaista, znakovi za ljude koji čuju.[474] /67/ Neki govore: "Allah je Sebi uzeo dijete!" Uzvišen je On! On ni o kom ovisan nije! Sve što je na nebesima i na Zemlji Njegovo je! Vi za to nikakva dokaza nemate. Zašto o Allahu govorite ono što ne znate? /68/ Reci: "Oni koji o Allahu laži iznose neće uspjeti." /69/ Uživat će kratko na ovom svijetu, a zatim će se Nama vratiti i Mi ćemo dati da iskuse žestoku patnju zato što nisu vjerovali. /70/ Kaži im pripovijest o Nūhu! Kada on reče narodu svome: "O narode moj, ako vam je težak moj boravak među vama i moje podsjećanje na Allahova znamenja, pa ja se uzdam u Allaha, a vi se, zajedno sa božanstvima svojim, odlučite, i neka vam odluka vaša ne bude nejasna; zatim je nada mnom izvršite i ne odgađajte! /71/ A ako se okrenete, pa ja od vas nikakvu nagradu ne tražim, mene će Allah nagraditi, meni je naređeno da budem među muslimanima – Njemu predanima." /72/ Ali, nazvaše ga lašcem, pa Mi u lađi njega i one koji bijahu uz njega spasismo i nasljednicima ih učinismo a one koji dokaze naše poricaše potopismo, pa pogledaj kakav je bio završetak onih koji su upozoravani! /73/ Zatim smo, poslije njega, poslanike narodima njihovim slali i oni su im jasne dokaze donosili, ali oni nisu htjeli vjerovati u ono što su prije poricali. Tako Mi

---

473) Obraćanje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da ga ne žalosti ono što pričaju mušrici i nevjernici i da protiv njih pomoć od Allaha traži. Naravno, tako trebamo postupati i mi.

474) Koji čuju za te znakove, dokaze i argumente i budu im opomena i dokaz Allahove Uzvišenosti.

pečatimo srca onih koji granice prelaze. /74/ Zatim smo, poslije njih, Mūsāa i Harūna poslali sa znacima Našim faraonu i glavešinama njegovim, ali su se oni uzoholili; bijahu ljudi prestupnici. /75/ A kada im je od Nas došla Istina,[475] rekli su: "Ovo je, zaista, prava čarolija!" /76/ "Zar za Istinu koja vam je došla kažete da je čarolija?", reče Mūsā, "a čarobnjaci neće nikad uspjeti!" /77/ A oni rekoše: "Zar si došao da nas odvratiš od onoga na čemu smo zatekli pretke naše, da bi vas dvojica imali vlast na zemlji?[476] E, nećemo mi vama dvojici vjerovati." /78/ I faraon reče: "Dovedite mi svakog čarobnjaka znana!" /79/ I kad čarobnjaci dođoše, Mūsā im reče: "Bacite što imate da bacite!" /80/ I kad oni baciše, Mūsā uzviknu: "Ono što ste priredili čarolija je! Allah će je zaista uništiti, Allah ne čini da djelo smutljivaca valjano bude." /81/ Allah će Svojim riječima istinu utvrditi, makar što će to zločincima krivo biti! /82/ I ne povjerova Mūsāu niko, osim malo njih iz naroda faraonova, iz straha da ih faraon i glavešine njegove ne počnu zlostavljati – a faraon je, zaista, na zemlji silnik bio i zaista je u one što svaku mjeru prevršavaju spadao. /83/ I Mūsā reče: "O narode moj, ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!" /84/ "U Allaha se uzdamo", rekoše oni. "Gospodaru naš, ne učini nas iskušenjem za ljude koji zulum čine. /85/ I spasi nas milošću Svojom od naroda koji ne vjeruje!" /86/ I mi objavismo Mūsāu i bratu njegovu: "U Misiru[477] narodu svome kuće izgradite i bogomoljama ih učinite i u njima namaz klanjajte! A ti, obraduj vjernike!" /87/ I Mūsā reče: "Gospodaru naš! Ti si dao faraonu i glavešinama njegovim ukrase i imetke na ovom svijetu, da oni, Gospodaru moj, zavode s puta Tvoga! Gospodaru naš, uništi imetke njihove i zapečati srca njihova, pa neka ne vjeruju dok ne dožive patnju bolnu!" /88/ "Uslišena je molba vaša!", reče On, "a vas dvojica na Pravom putu ustrajte i nikako put neznalica ne slijedite!" /89/ I mi prevedosmo preko mora sinove Isrāīlove, a za petama su im bili faraon i vojnici njegovi, progoneći ih iz zlobe i neprijateljstva. A on, kad se

475) Dokazi i argumenti o istinitosti onoga u šta su ih pozivali Mūsā i Harūn, alejhimas-selam.

476) Tj. u Egiptu.

477) Egiptu.

poče daviti, uzviknu: "Ja vjerujem da nema boga osim Onoga u Koga vjeruju sinovi Isrāīlovi i ja u muslimane – pokorne spadam!" /90/ "Zar sada, a prije si buntovan bio i u one si što nered šire spadao?!" /91/ "Danas ćemo izbaviti samo tijelo tvoje, da bi bio poučan primjer onima poslije tebe, ali mnogi ljudi su prema Našim ajetima i znakovima ravnodušni." /92/ I Mi smo sinove Isrāīlove u časni predjel[478] naselili i lijepom hranom ih opskrbili, i tek kad im je došlo pravo znanje, oni su se u mišljenju razišli. A Gospodar tvoj će im, sigurno, na Kijametskom danu presuditi o onome u čemu su se razilazili. /93/ A ako sumnjaš u ono što ti objavljujemo, upitaj one koji čitaju Knjigu, prije tebe objavljenu. Tebi Istina od Gospodara tvoga dolazi, i nikako ne budi od onih koji sumnjaju. /94/ I ne budi nikako od onih koji Allahove ajete i znakove poriču, pa da u gubitnike spadao ne bi. /95/A oni za koje se ispuni Riječ Gospodara tvoga zaista neće vjerovati, /96/ makar im došli svi dokazi, sve dok ne dožive patnju bolnu. /97/ Zašto nije bilo nijednog naselja koje je povjerovalo i kome je vjerovanje njegovo koristilo, osim naroda Jūnusova; kada su povjerovali, od njih smo patnju poniženja u životu na ovom svijetu otklonili, i dali da još neko vrijeme uživaju?[479] /98/ Da Gospodar tvoj hoće na Zemlji bi, baš svi, bili vjernici. Pa zašto onda ti da nagoniš ljude da budu vjernici? /99/ Nijedna osoba ne može vjerovati osim s Allahovom dozvolom; a On spusti propast[480] na one koji ne razumiju. /100/ Reci: "Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!", a ni od kakve koristi neće biti znakovi i upozorenja narodu koji ne vjeruje. /101/ Zar oni[481] čekaju da ih snađe nešto slično onome što je snašlo one koji su prije njih bili i nestali?! Reci: "Pa čekajte, i ja ću s vama čekati!" /102/ Poslije smo spasavali poslanike Naše i

---

478) Neki komentatori kažu da se misli na predjele Egipta i Šama koji su naslanjaju na Bejtul-Makdis (Kuds), a drugi da se radi o samom Bejtul-Makdisu i predjelima oko njega.

479) Tumačeći ovaj ajet, Ibn Kesir kaže kako mufessiri imaju dva mišljenja o otklanjanju kazne od Junusovog naroda: jedno je da im je kazna bila otklonjena samo na ovom svijetu, a drugo da im je kazna otklonjena na oba svijeta. Ibn Kesir smatra da je ispravnije ovo drugo mišljenje i za to navodi 147. i 148. ajet iz sure Es-Saffat, u kojima se Junusovom narodu pripisuje iman. "A iman" – kaže on – "je taj koji spašava ljude ahiretske kazne."

480) I zabludu.

481) Nevjernici koji su živjeli u doba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

one koji su vjerovali. Eto, tako je dužnost Naša da spasimo vjernike. /103/ Reci: "O ljudi, ako imate sumnje spram vjere moje – pa, ja neću obožavati one koje vi, mimo Allaha, obožavate, već ću ibadet činiti Allahu, Koji će vam duše uzeti. Meni je naređeno da u vjernike spadam. /104/ I naređeno mi je: "Predaj se pravoj vjeri iskreno, i nikako ne budi iz reda onih koji Allahu u obožavanju druge pridružuju, /105/ i, pored Allaha, ne moli se onome ko ti ne može ni koristiti ni nauditi, jer ako bi to uradio, uistinu, bi u zulumćare spadao." /106/ Ako ti Allah kakvu nevolju da, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti htjedne dobro, pa – niko ne može blagodat Njegovu spriječiti; On njome nagrađuje onoga koga hoće od robova Svojih; On je Oprostitelj grijeha, Milostivi. /107/ Reci: "O ljudi, Istina vam je došla od Gospodara vašeg, i onaj ko se uputi Pravim putem – uputio se za svoje dobro, a onaj ko krene stranputicom, krenuo je na svoju štetu, a ja nisam zadužen da vam Uputu dam."[482] /108/ Ti slijedi ono što ti se objavljuje i budi strpljiv dok Allah ne presudi, On je sudija najbolji! /109/

(11) Hūd – Hud

(Objavljena u Mekki, osim 12, 17, i 114. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Jūnus, ima 123 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-rā. Ovo je Knjiga čiji su ajeti usavršeni a potom razjašnjeni, od mudrog i Onog Koji sve u potpunosti zna,[483]
/1/ "da samo Allahu ibadet činite – ja sam vam od Njega upozoritelj i donositelj radosnih vijesti, /2/ da od Gospodara svoga oprosta tražite i da se pokajete, a On će vam dati da do roka koji je određen lijepo proživite[484] i svakom darežljivom

482) Ja sam samo zadužen da vam prenesem Objavu i da vas opominjem, a Uputu daje samo Allah.

483) Kur'an je Knjiga koja je po svom izrazu usavršena, a po značenju razjašnjena. Ona je potpuna i savršena po formi i po smislu. U njoj nema nedostataka, niti protivrječnosti. Ona nije dokinuta poput prethodnih knjiga. Nju je usavršio i razjasnio Mudri Allah Koji sve potanko zna.

484) Na dunjaluku.

dat će iz Svoje darežljivosti.[485] A ako se okrenete – pa, ja se, zaista, bojim za vas patnje na Velikom danu."[486] /3/ Allahu ćete se vratiti, a On Svojom moći sve nadilazi! /4/ Eto, oni grudi svoje uvijaju da bi se od Njega sakrili. A i kad se u odjeću svoju zaogrću, On zna ono što skrivaju i ono što pokazuju – On, uistinu, zna šta se u grudima krije.[487] /5/ Na Zemlji nema nijednog živog bića a da ga Allah ne hrani i da ne zna gdje koje skončava i gdje se sklanja.[488] Sve to ima u jasnoj Knjizi. /6/ On je Taj Koji je za šest dana nebesa i Zemlju stvorio – a Njegov je Arš iznad vode bio – da bi vas iskušao – koji će od vas bolje postupati.[489] Ako ti rekneš: "Poslije smrti bit ćete doista oživljeni", nevjernici će sigurno reći: "Ovo nije ništa drugo do očita čarolija!" /7/ Ako im Mi patnju do određenog roka odgodimo, oni će sigurno reći: "Šta je zadržava?" A onoga dana kad im dođe, neće biti od njih otklonjena i sa svih strana bit će okruženi onim čemu su se rugali. /8/ Ako čovjeku damo da osjeti milost Našu, pa mu je poslije uskratimo, tada on, zaista, pravi očajnik i nezahvalnik postaje. /9/ A ako mu damo da nakon nevolje koja ga je zadesila blagostanje osjeti, on će sigurno reći: "Nevolje su me napustile!" On je, doista, odviše radostan i hvalisav. /10/ Osim onih koji su se strpili i dobra djela činili – njima pripada oprost i nagrada velika. /11/ Nećeš, valjda, nešto od onoga što ti se objavljuje izostaviti, što tišti grudi tvoje, samo zato što

485) Svakome ko na dunjaluku dadne drugome iz svoga imetka, znanja, opskrbe i dobrog postupka, On će na Ahiretu dati iz Svoga obilja i dobročinstva.

486) Ovo je naredba Muhamedu, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže ljudima ove riječi.

487) Ibn Kesir navodi dva povoda objavljivanja ovog ajeta. Jedan bilježi Buhari i njega Ibn Kesir navodi kao prvo tumačenje, i zato se čini da je to tumačenje koje on odabire. Naime, navodi se da je Ibn Abbas rekao da je ovaj ajet objavljen povodom ljudi koji su se ustručavali biti otkrivenih stidnih mjesta prilikom obavljanja nužde i spolnog akta, pa su grčili svoja prsa i pokrivali odjećom glavu. Drugo tumačenje – koje se, također, navodi od Ibn Abbasa – glasi da se ajet odnosi na ljude koji su radili loša djela i sumnjali u Allahovu moć. Naime, oni su savijali i grčili svoja prsa kada bi rekli ili uradili nešto loše, misleći da će tako sakriti svoje riječi. On ih zato upozorava da zna riječi koje sakrivaju, ali i njihove misli i nakane, čak i kada se pri počinku umotavaju u svoje haljine.

488) Ibn Kesir navodi još dva moguća tumačenja ovog ajeta, a to su: 1. Allah zna boravište svakog bića u koje se sklanja i zna gdje će umrijeti. 2. Allah zna svačije boravište (a to su materice), te zna svačije spremište (a to je kičma muškarca), mjesto gdje nastaje sperma od koje nastaje zametak.

489) U Muslimovom Sahihu prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah je odredio sudbinu svakog živog bića na pedeset hiljada godina prije nego što su stvorena nebesa i Zemlja, dok je Njegov Arš (prijesto) iznad vode bio."

oni govore: "Zašto mu nije poslano kakvo blago ili, zašto s njim nije došao melek?" Ti si samo upozoritelj, a Allah je Zaštitnik svemu. /12/ Zar oni da govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Pa sačinite vi deset Kur'anu sličnih, izmišljenih sura, i koga god hoćete, od onih u koje pored Allaha vjerujete, u pomoć pozovite, ako istinu govorite!" /13/ A ako vam se ne odazovu, onda znajte da se on objavljuje samo s Allahovim znanjem i da nema boga osim Njega – pa jeste li muslimani?! /14/ Onima koji streme životu na ovome svijetu i dunjalučkim ukrasima, Mi ćemo im to zbog njihovih djela – u potpunosti – i dati, i u tome zakinuti neće biti.[490] /15/ To su oni koji će na ahiretu samo vatru imati; tamo će propasti sve ono što su na Zemlji činili i bit će uzaludno sve što su radili. /16/ Jesu li oni kao oni kojima je jasno ko je Gospodar njihov – kojima je došao Kur'an – svjedok Njegov, a još prije njega i Knjiga Mūsāova, putovođa i milost?! To su oni koji vjeruju u njega. A ko god ga negira, među raznim grupacijama, Vatra će mu mjesto gdje će skončati biti.[491] Zato, ti nikako ne sumnjaj u njega, on je zaista istina od Gospodara tvoga, ali većina ljudi ne vjeruje. /17/ A ima li većih zulumćara od onih koji o Allahu laž iznose?! Oni će pred Gospodara svoga biti dovedeni, a svjedoci će reći: "Ovi su izmišljali laži o Gospodaru svome!" I, Allahovo prokletstvo stiglo je zulumćare, /18/ koji od Allahova puta odvraćaju i željeli bi da je on krivudav, oni ni u ahiret ne vjeruju. /19/ Oni na Zemlji ne mogu Allahu umaći, niti, osim Allaha, drugog zaštitnika imaju. Njihova patnja bit će umnogostručena. Oni nisu mogli čuti, i nisu vidjeli. /20/ To su oni koji su sami sebe upropastili – a neće biti ni traga onog što su izmišljali. /21/ Bez sumnje, oni će na ahiretu biti najveći gubitnici. /22/ Zaista, oni koji vjeruju i dobra djela čine i koji su Gospodaru svome ponizni – to su stanovnici Dženneta, u njemu će vječno boraviti. /23/ Te dvije vrste su kao slijep i gluh i kao onaj koji vidi i čuje. A jesu li ta dvojica jednaki?!

490) Tumačeći ovaj ajet, Katade kaže: "Kome ovaj svijet bude briga, cilj i stremljenje, Allah će ga nagraditi na ovom svijetu za dobra djela koja uradi. Zatim će na ahiretu doći bez ijednog dobrog djela za koje bi mogao dobiti nagradu. Vjernik će, međutim, dobiti nadoknadu za svoja djela na ovome svijetu, i nagradu na Ahiretu." (v. Tefsir Ibn Kesir)

491) Ko god ne povjeruje u Kur'an – a pripada, pri tome, bilo kojoj grupaciji, zajednici ili vjeri –, u Džehennemu će sigurno skončati.

Pa zašto se ne prisjetite i pouku ne uzmete?![492] /24/ I Nūha poslasmo narodu njegovu: "Ja sam vam, uistinu, jasni upozoritelj, /25/ da samo Allahu u ibadetu budete; ja se, zaista, plašim za vas patnje na danu bolnome." /26/ Glavešine naroda njegova, oni koji nisu vjerovali, rekoše: "Vidimo da si i ti čovjek kao i mi i da te, bez ikakva razmišljanja, slijede samo oni koji su naš najniži sloj; vidimo da vi nikakve prednosti nad nama nemate. Štaviše, mislimo da ste lažljivci." /27/ "O narode moj", reče on, "recite mi, ako mi je Gospodar moj jasan dokaz dao i ako mi je On od Sebe milost – vjerovjesništvo dao, a vi to ne vidite, da li vas možemo prisiliti na to kad vam to po volji nije?! /28/ O narode moj! Za ovo od vas imetak ne tražim; samo od Allaha ja nagradu želim. I ja neću otjerati one koji vjeruju, oni će sigurno svoga Gospodara sresti; ali, ja vidim da ste vi neuk narod. /29/ O narode moj! Ko bi me od Allaha odbranio kad bih ih otjerao? Zašto se ne prisjetite?! /30/ Ja vam ne kažem: 'U mene su Allahove riznice' – niti: 'Meni je poznato ono što je čulima nedokučivo' – niti kažem: 'Ja sam melek' – a ne govorim ni o onima koje vaše oči s prezirom gledaju: 'Allah im nikakvo dobro neće dati', Allah najbolje zna šta je u dušama njihovim – a ja bih se tada, sigurno, među zulumćare svrstao." /31/ "O Nūh", rekoše oni, "ti si želio da se s nama raspravljaš i dugo si se raspravljao. Daj, neka se ostvari ono što nam prijeteći obećavaš, ako si jedan od iskrenih!" /32/ "To će vam učiniti samo Allah, ako bude htio", reče on, "i vi nećete moći umaći." /33/ "Neće vam savjet moj koristiti, ma koliko ja želio da vas savjetujem, ako Allah bude htio da vas u zabludu okrene. On je Gospodar vaš i Njemu ćete se vratiti." /34/ Zar da govore:[493] "On ga izmišlja!" Reci: "Ako ga izmišljam, grijeh svoj ja ću nositi, a ja nemam ništa s vašim grijesima." /35/ I Nūhu bi objavljeno: "Iz naroda tvoga vjerovat će samo oni koji otprije vjeruju; zato se ne žalosti zbog onoga što oni stalno čine, /36/ I gradi lađu pred Našim očima, i po Našem uputstvu, i ne obraćaj Mi se više zbog onih koji su zulum činili – oni će sigurno biti potopljeni!" /37/ I on je gradio lađu. I kad god bi pored njega

---

492) ..i pouku ne izvučete?

493) Zar ovi nevjernici – o, Muhammede! – da govore...?!

prolazile glavešine iz naroda njegova, rugali bi mu se. "Ako se vi rugate nama", govorio je on, "rugat ćemo se i mi vama, onako kako se vi rugate, /38/ i saznat ćete, zaista, kome će doći kazna koja će ga poniziti i koga će vječna patnja snaći." /39/ I kad je stigla odredba Naša i voda s površine zemlje pokuljala, Mi smo rekli: "Ukrcaj u lađu od svake životinjske vrste po jedan par, i porodicu svoju – osim onih[494] o čijoj je kazni prethodila Riječ odredbe – i vjernike", a malo je bilo onih koji su s njim vjerovali. /40/ I on reče: "Ukrcajte se u nju, u ime Allaha, neka plovi i neka pristane! Gospodar moj uistinu je Oprostitelj grijeha, Milostivi." /41/ I ona ih je ponijela na valovima velikim kao brda; i Nūh zovnu sina svoga koji je bio izdvojen: "O sinko moj, ukrcaj se s nama, ne budi s nevjernicima!" /42/ A on reče: "Sklonit ću se na kakvo brdo koje će me od vode zaštititi. Od Allahove odredbe danas nema spasa, osim onome kome se On smilovao!", reče Nūh, i val ih razdvoji, i on potopljen bi. /43/ I bi rečeno: "O Zemljo, gutaj vodu svoju, a ti, o nebo, prestani!" I voda se povuče i ispuni se odredba, a lađa pristade na planini El-Džūdijj,[495] i bi rečeno: "Daleko neka je narod koji zulum čini!" /44/ A Nūh se prije toga obrati Gospodaru svome i reče: "Gospodaru moj, sin moj je, uistinu, iz porodice moje,[496] a obećanje Tvoje je, zaista, istinito i Ti si Sudija najpravedniji!" /45/ "O Nūh", odgovori mu, "on nije od onih iz porodice tvoje koje sam obećao spasiti; on, doista, radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono što ne znaš! Upozoravam te da ne budeš među neznalicama." /46/ "Gospodaru moj", reče, "Tebi se ja utječem da Te više nikada ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, sigurno ću biti među gubitnicima." /47/ "O Nūh", bi rečeno "iskrcaj se, sa selamom Našim i blagoslovima tebi i narodima koji će se izroditi od ovih koji su s tobom! Bit će naroda kojima ćemo davati da uživaju, a kojima ćemo Mi dati da osjete bolnu patnju!" /48/ Taj slučaj u vijesti iz onog

494) Tj. kojima je bilo propisano (određeno) da će biti među potopljenima, a među njima je bio njegov sin i supruga.

495) Lađa se zaustavila na planini El-Džudijj, a ona je najvjerovatnije u blizini grada Mosula.

496) On nije od onih iz Nūhove porodice koje je Allah obećao spasiti, jer je On obećao spasiti one članove njegove porodice koji vjeruju.

što je čulima nedokučivo spada, koje ti[497] Mi objavljujemo; ni ti ni narod tvoj niste prije ovoga o tome ništa znali. Zato budi strpljiv, ishod će, zaista, u korist bogobojaznih biti. /49/ I Ādu – brata njihova Hūda poslasmo. "O narode moj", govorio je on, "Allahu ibadetu činite, vi drugog boga osim Njega nemate, vi samo neistine iznosite. /50/ O narode moj, ja ne tražim od vas nagradu za ovo; nagradu želim samo od Onoga Koji me je stvorio! Zar ne razumijete ?![498] /51/ O narode moj, molite Gospodara svoga da vam oprosti, i pokajte Mu se, a On će vam slati kišu obilnu i dat će vam još veću snagu, uz onu koju imate, i ne odlazite kao oni koji zlo čine!" /52/ "O Hūd", govorili su oni, "nisi nam nikakav dokaz donio i mi na samu tvoju riječ nećemo napustiti božanstva svoja, mi tebi ne vjerujemo. /53/ Mi kažemo samo to da te je neko božanstvo naše zlom pogodilo." "Ja pozivam Allaha za svjedoka", reče on, "a i vi posvjedočite da ja nemam ništa s tim što vi u obožavanju pridružujete – /54/ Njemu; i zato svi zajedno protiv mene lukavstvo smislite i nimalo mi vremena ne dajte, /55/ ja se uzdam u Allaha, u moga i vašeg Gospodara! Sve živo samo je Njemu potčinjeno;[499] Gospodar moj je, zaista, na putu pravome.[500] /56/ Pa ako se okrenete – a ja sam vam saopćio ono što vam je po meni poslano – Gospodar moj će umjesto vas drugi narod dati, i vi Mu nećete ničim nauditi; Gospodar moj zaista bdije nad svim." /57/ I kad je došla odredba Naša, Mi smo, milošću Našom, Hūda i vjernike s njim spasili i patnje surove ih poštedjeli. /58/ Eto, to je bio narod Ād, oni su dokaze Gospodara svoga poricali i bili neposlušni poslanicima svojim, i slijedili su zapovijed svakog silnika, inadžije. /59/ I prokletstvo je na ovom svijetu stalno bilo s njim, a bit će i na Sudnjem danu. Ād, doista, nije vjerovao u Gospodara svoga; daleko neka je Ād, narod

---

497) O, Muhammede.

498) Zar ne razumijete ko vas poziva u ono što je u vašem interesu na oba svijeta i za to ne traži nikakvu nadoknadu?!

499) Sve živo i mrtvo Njemu je potčinjeno. Inače, ovdje je upotrijebljena jedna sintagma koju su Arapi upotrebljavali da označe da je neko potčinjen i pokoran drugome, a doslovno bi glasila ovako: "Svako živo biće, On za njegovu kiku drži."

500) Izraz: "Gospodar je na Pravom putu", znači da "On postupa pravedno i ispravno i nikoga ne zakida."

Hūdov! /60/ I Semūdu – brata njihova Sāliha poslasmo. "O narode moj", govorio je on, "ibadet samo Allahu činite, vi drugog boga osim Njega nemate! On vas je od zemlje stvorio i dao vam da živite na njoj! Zato Ga molite da vam oprosti i pokajte Mu se! Gospodar moj je, zaista, blizu i odaziva se." /61/ "O Sālih", govorili su oni, "ti si među nama prije ovoga cijenjen bio. Zašto braniš da obožavamo ono što su preci naši obožavali? Mi uveliko sumnjamo u ono čemu nas ti pozivaš." /62/ "O narode moj", govorio je on, "šta mislite: ako je meni jasno ko je Gospodar moj i ako mi je On sâm milost – vjerovjesništvo dao, pa ko će me od Allaha odbraniti ako Mu ne budem poslušan? Vi možete samo uvećati propast moju.[501] /63/ O narode moj, evo, ova Allahova kamila je znak za vas, pa je pustite neka pase po Allahovoj zemlji i ne činite joj nikakvo zlo, da vas ne bi zadesila kazna bliska." /64/ Ali, oni je zaklaše, pa on reče: "Uživajte u zemlji svojoj još samo tri dana, to nije lažna prijetnja." /65/ I kad je došla odredba Naša, Mi smo, milošću Našom, Sāliha i vjernike s njim spasili od sramote toga dana – Gospodar tvoj je, uistinu, Moćni i Silni, /66/ a one koji su činili zulum pogodio je strašan glas i oni su u svojim domovima osvanuli mrtvi, nepomični, /67/ kao da na njoj nikad nisu ni živjeli. Narod Semūd, doista, u Gospodara svoga nije vjerovao; daleko neka je Semūd! /68/ I Ibrāhīmu su izaslanici Naši došli da mu donesu radosnu vijest.[502] "Selam!", rekoše. "Selam!", odgovori on, i ubrzo im donese pečeno tele. /69/ A kad vidje da ga se ruke njihove ne dotiču, on shvati da su neobični i osjeti strah od njih. Ne boj se!, rekoše oni, mi smo i Lūtovu narodu poslani. /70/ A žena njegova stajaše tu, nasmija se, i Mi je obradovasmo Ishākom, a poslije Ishāka Jakūbom. /71/ "Jadna ja!", reče, "zar da rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star?! Ovo je zaista nešto neobično!" /72/ "Zar se čudiš Allahovoj odredbi?", rekoše oni, "Allahova milost i blagoslovi Njegovi neka su na vama, obitelji vjerovjesnička. Zaista je On hvaljen i slavljen!" /73/ I pošto

501) Ako Allahu ne budem poslušan, i ako vas prestanem pozivati u istinu i ibadet Allahu, vi mi nećete od koristi biti, nego ćete mi propast povećati.

502) Meleki su došli Ibrāhīmu, alejhis-selam, da ga obraduju rođenjem sina Ishāka, mada neki komentatori kažu da su mu donijeli radosnu vijest o uništenju Lūtovog naroda.

Ibrāhīma minu strah i dođe mu radosna vijest, on poče raspravljati s Nama o narodu Lūtovu; /74/ Ibrāhīm je, zaista, obazriv bio,[503] Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao. /75/ "O Ibrāhīme, prođi se toga, naređenje od Gospodara tvoga je stiglo; njih će stići patnja neizbježna!" /76/ I kada izaslanici Naši dođoše Lūtu, on se zbog njih nađe u neprilici i to mu teško pade, pa reče: "Ovo je mučan dan!" /77/ I narod njegov pohrli njemu – a prije su nevaljaštine činili. "O narode moj", reče on, "eto vam za brak mojih kćeri,[504] one su vam čistije! Bojte se Allaha i pred gostima mojim ne sramotite me! Zar među vama nema razumna čovjeka?" /78/ "Tebi je svakako poznato da nam kćeri tvoje nisu potrebne", rekoše oni, "ti, doista, znaš šta mi hoćemo." /79/ "Kad bih samo imao kakvu moć nad vama", reče on, "ili da mogu kod zaštitnika snažnog utočište naći!" /80/ Odgovoriše: "O Lūt, mi smo izaslanici Gospodara tvoga, oni tebi ne mogu nauditi. Ti kreni sa porodicom svojom u gluho doba noći bez žene svoje, nju će zadesiti isto što i njih, i neka se niko od vas ne obazire! Rok im je praskozorje, a zar praskozorje nije blizu?" /81/ I kada dođe naredba Naša, učinismo da, ono što je bilo gore – bi dolje, i na njih kišu grumenja od pečena blata spustismo, koje je neprekidno sipalo, /82/ obilježeno[505] od Gospodara tvoga, a ono od zulumćara nije daleko. /83/ I Medjenu – brata njihova Šu'ajba poslasmo. "O narode moj", govorio je on, "Allahu ibadet činite, vi drugog boga osim Njega nemate, i nemojte iz posude za mjerenje i sa vage ništa umanjivati. Vidim da zaista u obilju živite i bojim se za vas kazne na Dan koji će sve skoliti. /84/ O narode moj! Posudu za mjerenje i vagu pravedno ispunite, i ne zakidajte ljude ni u čemu što je njihovo, i ne činite zlo po zemlji nered praveći. /85/ Ono što vam pretekne, a što vam je Allah dozvolio, bolje vam je,[506] ako

503) Riječ "halim" koja se inače navodi i kao jedno od Allahovih lijepih imena (El-Halim) znači neishitrenost, suzdržljivost u kažnjavanju zbog lošeg djela. To je onaj koga srdžba ne može natjerati da uradi nešto što ne radi kada nije u stanju srdžbe. Ustaljeni prijevod ove riječi kod nas je "blag, Blagi", ali moje mišljenje je da je to manjkaviji prijevod od ovog kojeg sam ponudio.

504) Tj. žena iz mog naroda. Stoga se s njima ženite jer su vam one čistije; brak s njima je čišći i korisniji na oba svijeta.

505) Na svakom je grumenu bilo utisnuto ime onoga koga će on pogoditi.

506) Ono što vam pretekne kao zarada, bolje vam je od uzimanja tuđe imovine.

hoćete biti vjernici; a ja nisam vaš čuvar." /86/ "O Šuajbe", govorili su oni, "da li molitva tvoja traži od tebe da napustimo ono što su preci naši obožavali ili da ne postupamo sa imanjima našim onako kako nam je volja? E baš si "obazriv" i "razuman"!"[507] /87/ "O narode moj", govorio je on, "šta mislite, ako sam pri jasnom dokazu od Gospodara moga i On mi dao lijepu opskrbu?! Ja ne želim činiti ono što vama zabranjujem; jedino želim učiniti dobro koliko mogu, a uspjeh moj zavisi samo od Allaha; u Njega se uzdam i Njemu se obraćam. /88/ O narode moj! Neka vas neslaganje sa mnom nikako ne dovede do toga da vas zadesi ono što je zadesilo Nūhov narod, ili Hūdov narod, ili Sālihov narod. A i Lūtov narod nije od vas daleko. /89/ I tražite oprost od Gospodara svoga, i onda Mu se pokajte! Gospodar je moj, uistinu, milostiv i Onaj Koji voli." /90/ "O Šuajbe", rekoše oni, "Mi ne shvatamo mnogo toga što ti govoriš, a vidimo da si ti među nama jadan; da nije rodbine tvoje, mi bismo te kamenovali, ti nad nama nemaš moć i ne uživaš nikakav ugled." /91/ "O narode moj", reče on, "zar rodbina moja kod vas ima veći ugled od Allaha, a Njega ste iza sebe odbacili?! Uistinu Gospodar moj ono što radite znanjem obuhvata. /92/ O narode moj, činite sve što možete, a činit ću i ja. Vi ćete sigurno saznati koga će kazna stići koja će ga osramotiti i ko je lažac. Pa, čekajte, i ja ću s vama čekati!" /93/ I kada je nastupila naredba Naša, Mi smo, iz milosti Naše, Šuajba i one koji su uz njega vjerovali spasili, a one koji su zulum činili pogodio je užasan glas i oni su u zemlji svojoj mrtvi, nepomični osvanuli, /94/ kao da na njoj nikad nisu ni postojali. Daleko bio Medjen, kao i Semūd! /95/ I Mūsāa smo poslali sa znakovima Našim i dokazom jasnim, /96/ faraonu i glavešinama njegovim, ali su oni slijedili faraonovu praksu, a faraonova praksa bila je zabluda. /97/ Na Kijametskom danu on će svoj narod predvoditi i u Vatru ga uvesti, a užasno je mjesto u koje će doveden biti! /98/ Na ovom svijetu ih je pratilo prokletstvo a pratit će ih i na Kijametskom danu; strašan će biti dar kojim će darivani biti. /99/ To su neke vijesti

507) Ovo su rekli podrugljivo.

koje ti o naseljima kazujemo; neka od njih još postoje, a neka su sa zemljom sravnjena. /100/ Mi im nismo zulum učinili. Oni su sami sebi zulum učinili. Ništa im nisu pomogla božanstva njihova koja su mimo Allaha molili, kad bi naredba Gospodara tvoga nastupila, samo bi im propast njihovu povećala. /101/Eto, tako Gospodar tvoj kažnjava kad kažnjava naselja koja zulum čine. Njegova kazna zaista je bolna i žestoka. /102/ U tome je, zaista, pouka za one koji se plaše patnje na ahiretu; to je Dan kada će svi ljudi biti sabrani i to je Dan kad će svi biti prisutni, /103/ a Mi ga odgađamo samo za neko vrijeme. /104/ A onda kad dođe, bez dopuštenja Njegova niko ni riječ neće izustiti, a među njima bit će nesretnih i sretnih. /105/ I nesretni će u Vatru, u njoj će teško izdisati i udisati; /106/ U njoj će ostati dok je nebesa i Zemlje, osim ako drukčije Gospodar tvoj ne odredi. Gospodar tvoj, zaista, radi ono što želi. /107/ A sretni će u Džennet; u njemu će boraviti, dok je nebesa i Zemlje, osim ako drukčije Gospodar tvoj ne odredi; bit će to dar koji će neprekidno trajati. /108/ Zato ne sumnjaj da je lažno ono što oni[508] obožavaju; oni obožavaju upravo ono što su, još prije, obožavali preci njihovi. Mi ćemo im, doista, ono što su zaslužili – bez odbitka dati! /109/ I Mūsāu smo Knjigu dali, pa su se o njoj u mišljenju podvojili.[509] I da nije riječi Gospodara tvoga ranije izrečene, bilo bi s njima svršeno, jer oni u nju sumnjaju mnogo. /110/ I svima njima će Gospodar tvoj prema djelima platiti, On u potpunosti zna ono što su radili. /111/ Budi ustrajan na Pravom putu, kao što ti je naređeno, i neka tako postupe i vjernici koji su uz tebe, i obijesni ne budite, On dobro vidi ono što radite. /112/ I ne naginjite[510] onima koji zulum čine, pa da vas Vatra prži, da nemate drugih zaštitnika osim Allaha, i da zatim nemate pomoći! /113/ I obavljaj namaz početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći![511] Dobra djela zaista poništavaju

508) Mušrici.

509) Neki su u nju povjerovali, a neki nisu.

510) Tj. ne tražite pomoć od onih koji nasilje (zulum) čine, pa da izgleda kao da odobravate njihove postupke.

511) Sabah i ikindija, a moguće je da je ovaj ajet objavljen prije nego što je pet namaza stavljeno u obavezu u noći Israa. Bila su ustvari obavezna samo dva namaza: prije izlaska i poslije zalaska Sunca. A u toku noći Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sebi je i svojim sljedbenicima

hrđava. To je opomena za one koji se opomene prisjećaju.[512] /114/ I strpljiv budi! Allah, doista, neće uskratiti nagradu onima koji dobra djela čine. /115/A da je barem među narodima prije vas bilo čestitih koji su branili da se na Zemlji nered čini, osim malo njih koje smo Mi spasili![513] A oni koji su zulum činili odavali su se onome u čemu su uživali, a prestupnici su bili. /116/Gospodar tvoj ne bi nikada uništavao naselja zbog zuluma ako su stanovnici njihovi dobri. /117/A da je Gospodar tvoj htio, sve bi ljude sljedbenicima jedne vjere učinio. Međutim, oni će se uvijek u vjerovanju razilaziti, /118/ osim onih kojima se Gospodar tvoj smiluje. A zato ih je i stvorio. I ispunit će se riječ Gospodara tvoga: "Napunit ću, zaista, Džehennem džinima i ljudima – zajedno!" /119/ A sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena. /120/ I reci onima koji neće da vjeruju: "Radite što god možete, i mi ćemo raditi; /121/ i čekajte, i mi ćemo, sigurno, čekati!" /122/ Allah zna tajne nebesa i Zemlje i Njemu se sve vraća, zato samo Njemu ibadet čini i samo se u Njega uzdaj! A Gospodar tvoj nije nemaran spram onoga što radite. /123/

(12) Jūsuf – Jusuf

(Objavljena u Mekki, osim 1., 2., 3. i 7. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Hūd, ima 111 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-rā. Ovo su ajeti Knjige jasne! /1/ Objavljujemo je kao Kur'an na arapskom jeziku, da biste razumjeli. /2/ Mi tebi

---

stavio u obavezu noćni namaz. Taj namaz je za njegove sljedbenike derogiran, a za njega potvrđen, pa je i njemu kasnije derogiran.

512) Sve ovo što je spomenuto – od zabrane priklanjanja nasilnicima (zulumćarima), pa do naredbe da se obavljaju namazi koji brišu grijehe – jeste opomena za one koji na umu imaju Allahova obećanja i prijetnje, a ne za one koji ne mare ni za opomene ni za prijetnje.

513) U prijašnjim narodima bilo je malo onih koji su dobro činili i sprečavali da se među ljudima čine ružne stvari na Zemlji – njih je Allah spasio Svoje srdžbe i iznenadne kazne.

o najljepšim događajima kazujemo tako što ti ovaj Kur'an objavljujemo, iako si prije njega, jedan od neukih bio.[514] /3/ Kad Jūsuf reče svome ocu: "O oče moj, sanjao sam jedanaest zvijezda, i Sunce i Mjesec, i u snu sam ih vidio kako mi se pokloniše."[515] /4/ On reče: "O sinko moj, ne kazuj svoj san braći svojoj, da ti ne učine kakvu spletku; šejtan je, doista, čovjeku neprijatelj otvoreni." /5/ I, eto tako, Gospodar tvoj će tebe odabrati,[516] i tumačenju snova te naučiti, i blagodat Svoju tebi i Jakūbovoj porodici upotpuniti,[517] kao što je prije upotpunio precima tvojim, Ibrāhīmu i Ishāku. Gospodar tvoj je, zaista, Onaj Koji sve zna i mudar je. /6/ U Jūsufu i braći njegovoj nalaze se pouke za sve koji se raspituju. /7/ Kada oni rekoše: "Jūsuf i brat njegov draži su našem ocu od nas, a mi smo grupa.[518] Naš otac je, zaista, u zabludi očitoj. /8/ Ubijte Jūsufa ili ga u nekoj zabiti ostavite, otac vaš će se vama okrenuti, i poslije toga ćete dobri ljudi biti." /9/ Jedan od njih reče: "Ako baš hoćete nešto učiniti, onda Jūsufa ne ubijte, već ga na dno nekog bunara bacite, uzet će ga kakav karavan." /10/ "O oče naš", rekoše oni, "zašto nam ne povjeriš Jūsufa? Mi mu, zaista, želimo dobro. /11/ Pošalji ga sutra s nama da se zabavi i razonodi, mi ćemo ga, sigurno, čuvati." /12/ On odgovori: "Bit će mi, doista, žao ako ga odvedete, a plašim se da ga vuk ne pojede kad vi na njega ne budete pazili." /13/ "Ako bi ga vuk pojeo, a mi smo grupa!", rekoše oni, "bili bismo zaista gubitnici." /14/ I kada ga odvedoše i odlučiše da ga bace na dno bunara, Mi mu objavismo: "Ti ćeš ih o ovom njihovom postupku sigurno obavijestiti, a oni tebe neće ni prepoznati." /15/ I uvečer dođoše svom ocu plačući. /16/ "O oče naš", rekoše, "bili smo otišli da se nadmećemo,[519] a Jūsufa

514) Nisi ništa znao o ovom događaju, kao ni o drugim događajima. A kao povod objavljivanja ovog ajeta, Ibn Džerir navodi od Ibn Abbasa da su (ashabi) rekli: "Kada bi nam, Allahov Poslaniče, ispričao neki događaj?" Zatim je objavljeno: "Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo." Tj. tako što ti objavljujemo Kur'an.

515) Zvijezde su njegova braća kojih je bilo jedanaest, a Sunce i Mjesec simboliziraju njegovog oca i majku.

516) Učiniti te poslanikom.

517) Dajući ti istovremeno i poslanstvo i vlast.

518) Pa, kako mu dvojica mogu biti draži od čitave grupe?!

519) U gađanju mete. U ostalim prijevodima na naš jezik ovaj dio je uglavnom prevođen kao utrkivanje.

smo ostavili kod naših stvari, pa ga je vuk pojeo. A ti nam nećeš vjerovati iako istinu govorimo." /17/ I košulju njegovu lažnom krvlju okrvaviše. "U vašim dušama je ponikla zla misao", reče on, "a strpljivost je lijepa; od Allaha tražim pomoć u onome što vi govorite." /18/ I dođe jedan karavan, te poslaše vodonošu svoga i on spusti vedro svoje. "Gle sreće!", viknu on, "evo jednog dječaka!" I oni su ga kao trgovačku robu sakrili,[520] a Allah dobro zna šta su činili. /19/ I prodadoše ga za malu nadoknadu, za nekoliko srebrenjaka; u vezi s njim bili su ravnodušni.[521] /20/ I onda onaj iz Misira, koji ga je kupio,[522] reče ženi svojoj: "Učini mu boravak prijatnim! Može nam koristan biti, a možemo ga i posiniti!" I eto tako Mi Jūsufu dadosmo lijepo mjesto na Zemlji i naučismo ga tumačenju snova – a Allah čini šta hoće, ali većina ljudi ne zna. /21/ I kad on stasa, Mi mu podarismo mudrost i znanje; tako Mi nagrađujemo dobročinitelje. /22/ I poče ga na grijeh navoditi ona u čijoj je kući bio, pa zaključa sva vrata i reče: "Hodi!" "Allahovu zaštitu tražim!", uzviknu on, "gospodar[523] me moj lijepo pazi; a zulumćari neće nikad uspjeti." /23/ I ona je bila poželjela njega, a i on bi nju bio poželio da od Gospodara svoga nije jasan znak[524] ugledao – tako bi, da odvratimo od njega zlo i blud. Uistinu je on među Našim odabranim robovima. /24/ I njih dvoje prema vratima potrčaše – a ona razdera straga košulju njegovu – i muža njezina kraj vrata zatekoše. "Kakvu kaznu zaslužuje onaj koji je htio ženi tvojoj zlo učiniti", reče ona, "ako ne tamnicu ili kaznu bolnu?" /25/ "Ona je pokušala da me zavede", reče Jūsuf. I posvjedoči

520) Oni koji su došli do vode i kupili ga od njegove braće, sakrili su od ostalih ljudi iz karavana da su ga kupili kao trgovačku robu i rekli su da ga preprodaju od vlasnika bunara. Neki mufessiri kažu da su Jusufova braća prešutila Jusufov slučaj (činjenicu da im je on brat), te su ga tako tajno prodali.

521) Ibn Kesir i Taberi kažu da se ovaj ajet odnosi na Jusufovu braću: da su ga oni prodali nekim ljudima iz karavana, a oni su ga kasnije prodali u Egiptu. U toj svojoj prodaji Jusufova braća su bili ravnodušni spram njega i samo im je bilo stalo da ga se otarase. Da su ga od njih tražili bez nadoknade, dali bi im ga. Drugo tumačenje ide za time da se ovaj ajet odnosi na ljude iz karavana i da su ga oni prodali za neznatnu svotu.

522) Njega je kupio jedan velikodostojnik koji je bio upravitelj robnih rezervi u Egiptu.

523) Zato što je Jusuf prodat kao roblje.

524) O tome šta je Jusuf ugledao kao jasan znak postoji nekoliko tumačenja. Ibn Kesir smatra da je moguće da se radilo o bilo kojem znaku koji mufessiri spominju i da je samo bitno to da je on vidio znak koji ga je spriječio da ima bilo kakve loše namjere prema upravnikovoj ženi.

jedan svjedok iz porodice njene: "Ako je košulja njegova sprijeda razderana, onda ona istinu govori, a on je među lažljivcima, /26/ a ako je košulja njegova straga razderana, onda ona laže, a on govori istinu." /27/ I kad on vidje da je košulja njegova straga razderana, reče: "To je jedno od vaših – ženskih lukavstava; vaša lukavstva su, zaista, velika! /28/ Ti, Jūsufe, zaboravi i ne spominji ovo, a ti traži oproštenje za grijeh svoj; ti si, uistinu, jedna od grešnica bila!" /29/ I žene u gradu počeše govorkati: "Velikaševa žena zavodi mladića, slugu svoga, u njega se ludo zaljubila![525] Mi mislimo da je ona u zabludi očitoj." /30/ I kad ona ču za ogovaranja njihova, posla po njih, te im naslone pripremi, dade svakoj od njih po nož i reče: "Izađi pred njih!" A kad ga one ugledaše, njegova ljepota ih zanese i po rukama svojim se porezaše: "Sačuvaj Allahu!", uskliknuše, "ovo nije čovjek, ovo je melek plemeniti!" /31/ "E, to vam je onaj zbog koga ste me korile", reče ona. "Istina je da sam ga zavodila, ali se on uščuvao. Ako ne učini ono što od njega tražim, sigurno će u zatvoru završiti i među poniženim biti." /32/ "Gospodaru moj", rekao je on, "draža mi je tamnica od ovoga na što me one navraćaju! I ako Ti ne odvratiš od mene lukavstva njihova, ja mogu prema njima naklonost osjetiti i jedan od lahkomislenih postati." /33/ I Gospodar mu njegov molbu usliša i spasi ga lukavstva njihova; On je, uistinu, Svečujući i Sveznajući. /34/ A potom im, kada su vidjeli dokaze da je nedužan, naumpade da ga za neko vrijeme smjeste u tamnicu. /35/ S njim su u tamnicu ušla još dva momka. "Ja sam sanjao da cijedim vino", reče jedan od njih. "A ja, opet", reče drugi, "kako na glavi nosim hljeb koji ptice kljuju. Protumači nam to, jer vidimo da si, zaista, jedan od dobročinitelja." /36/ "Ništa od onoga što jedete neće vam doneseno biti, a da vam ja prije ne kažem što ćete dobiti", reče Jūsuf. "To je samo dio onoga čemu me naučio Gospodar moj, ja se klonim vjere naroda koji u Allaha ne vjeruje i koji i ahiret negira, /37/ i slijedim vjeru predaka svojih, Ibrāhīma i Ishāka i Jakūba; nama ne priliči da ikoga Allahu u obožavanju

525) Ljubav prema njemu prodrla je u njeno srce i svu je obuzela.

pridružujemo. To[526] je iz Allahove darežljivosti prema nama i ostalim ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje." /38/ "O drugovi moji u tamnici, da li su raznorazna božanstva bolja ili Allah, Jedini i Potčinitelj svega? /39/ Oni koje, mimo Njega, obožavate – samo su imena koja ste im nadjenuli vi i preci vaši – Allah o njima nikakva dokaza nije objavio. Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da samo Njemu u ibadetu budete. To je jedino prava vjera, ali većina ljudi ne zna. /40/ O drugovi moji u tamnici, jedan će od vas gospodara svoga vinom pojiti, a drugi će raspet biti, pa će mu ptice glavu kljuvati. Ono što ste pitali već je određeno!" /41/ A onome od njih dvojice za kojeg je znao da će spasen biti reče: "Spomeni me gospodaru svome!", ali šejtan učini te on zaboravi da ga spomene gospodaru svome, i Jūsuf ostade u tamnici nekoliko godina. /42/ I vladar reče: "Sanjao sam kako sedam mršavih krava pojede sedam debelih, i sanjao sam sedam klasova zelenih i sedam drugih, sasušenih. O velikaši, protumačite mi san moj, ako snove znate tumačiti?" /43/ "Zbrkanih li snova!", rekoše oni, "mi snove ne znamo tumačiti." /44/ I tada jedan od one dvojice koji se spasio, koji se poslije toliko vremena sjetio, reče: "Ja ću vam protumačiti san, samo me pošaljite!" /45/ "Jūsufe, o ti koji si uvijek iskren, protumači nam šta znači: sedam mršavih krava pojede sedam debelih; i sedam klasova zelenih i sedam drugih sasušenih – pa da se vratim ljudima, da bi oni saznali." /46/ "Sijat ćete sedam godina uzastopno", reče, "pa ono što požanjete u klasu ostavite, osim ono malo što ćete jesti. /47/ Zatim će poslije doći sedam teških koje će pojesti ono što ste za njih pripremili, ostat će jedino ono malo što ćete za sjetvu sačuvati. /48/ Zatim će, poslije toga, doći godina u kojoj će ljudima kiše u obilju biti i u kojoj će cijediti." /49/ I vladar reče: "Dovedite mi ga!" I kad Jūsufu izaslanik dođe, on reče: "Vrati se gospodaru svome i upitaj ga: 'Šta je s onim ženama koje su svoje ruke porezale? Gospodar[527] moj dobro zna spletke njihove!'" /50/ "Šta je s vama bilo kad ste Jūsufa zavodile?", upita velikaš. "Sačuvaj

526) Iman i tevhid.

527) Misli se na Allaha. Mada postoji i mišljenje da se misli na Jusufovog vlasnika (gospodara).

Allahu!", rekoše one, "mi o njemu ništa ružno ne znamo!" "Sad će istina izaći na vidjelo", reče velikaševa žena, "ja sam njega zavodila, a on je, doista, jedan od iskrenih. /51/ To je zato da on zna da ga ja nisam tajno iznevjerila i da Allah ne dā da se ostvare spletke izdajnika. /52/ Ja ne pravdam sebe, duša je zaista sklona zlu, osim one kojoj se Gospodar moj smiluje. Gospodar moj je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je."[528] /53/ I velikaš reče: "Dovedite mi ga, uzet ću ga u svoju svitu", i pošto porazgovara s njim, reče mu: "Ti ćeš od danas kod nas utjecajan i od povjerenja biti." /54/ "Postavi me", reče, "da vodim brigu o zalihama u zemlji, ja sam zaista čuvaran i znan." /55/ I tako Mi Jūsufu dadosmo vlast u zemlji; boravio je ondje gdje je htio; milost svoju Mi dajemo onome kome hoćemo i ne uništavamo nagradu onima koji dobra djela čine. /56/ A nagrada na ahiretu bolja je za one koji vjeruju i koji se Allaha boje i grijeha klone. /57/ I dođoše braća Jūsufova i uđoše k njemu, pa ih on poznade, a oni njega ne poznadoše. /58/ I kad ih podmiri namirnicama i tovare im pripremi, reče: "Dovedite mi svoga brata po ocu, zar ne vidite da punu mjeru dajem i da najbolje ugošćujem. /59/ Ako mi ga ne dovedete, nećete više od mene mjeru s namirnicama dobiti i blizu mi ne dolazite!" /60/ "Pobrinut ćemo se da ga nekako od oca njegova izmamimo, zaista ćemo tako postupiti", rekoše oni. /61/ A Jūsuf reče momcima svojim: "Stavite njihove stvari za koje su kupili namirnice u tovare njihove, oni će ih, kad se vrate svojima, prepoznati i opet će se vratiti." /62/ I pošto se vratiše ocu svome, rekoše: "O oče naš, uskraćeni ćemo za mjeru s namirnicama biti. Zato pošalji s nama brata našeg da bismo dobili mjeru s namirnicama, a mi ćemo ga, zaista, čuvati." /63/ "Zar da vam ga povjerim kao što sam prije povjerio brata njegova?", reče on. "Ali, Allah je Čuvar najbolji i On je Najmilostiviji!" /64/ A kada otvoriše tovare svoje, nađoše da su im vraćene stvari njihove, i rekoše: "O oče naš, šta možemo više poželjeti? Evo, vraćene su nam stvari naše, i hranom ćemo porodicu našu namiriti, i brata

528) Ibn Kesir smatra da su ajeti 52. i 53. riječi velikaševe žene, dok Taberi smatra da su to Jusufove riječi koji kaže kako nije izigrao povjerenje svoga gospodara i nije ga prevario s njegovom ženom.

našeg ćemo čuvati, a dobit ćemo i dodatni tovar koji kamila može ponijeti; to je za njega neznatan iznos." /65/ "Ja ga s vama neću poslati", reče, "dok se čvrsto Allahom ne zakunete da ćete mi doista vratiti, osim ako onemogućeni budete." I pošto mu se oni zakleše, on reče: "Allah je za ono što govorimo jamac!" /66/ I reče: "O sinovi moji, ne ulazite na jednu kapiju, već na razne kapije, a ja vas ne mogu spasiti od onoga što vam Allah odredi; vlast pripada jedino Njemu, ja se u Njega uzdam, i neka se samo u Njega uzdaju oni koji se uzdaju!" /67/ I kad uđoše onako kako im je otac njihov naredio, to im nimalo nije pomoglo da budu pošteđeni onoga što im je Allah bio odredio, jedino se ostvarila želja Jākūbova, koju je izvršio, a on je, uistinu, znanje imao, zato što smo ga Mi naučili, ali većina ljudi ne zna. /68/ I kad dođoše kod Jūsūfa, on privi na grudi brata svoga i reče: "Ja sam, doista, brat tvoj i ne žalosti se zbog onog što su oni činili." /69/ I pošto ih namiri potrebnom hranom, stavi pehar u tovar brata svoga, a poslije jedan glasnik stade vikati: "O karavanu, vi ste, doista, kradljivci!" /70/ Oni im pristupiše i upitaše: "Šta ste to izgubili?" /71/ "Izgubili smo vladarevu posudu", odgovoriše. "Ko je donese, dobit će tovar hrane koji kamila može ponijeti. Ja za to garantujem." /72/ "Allaha nam", rekoše oni, "vi znate da mi nismo došli da činimo nered u zemlji, i mi nismo kradljivci." /73/ "A kakva je takvome kazna ako budete lagali?", upitaše. /74/ "Kazna je onome u čijem se tovaru nađe – sām on", odgovoriše. "Eto tako mi kažnjavamo zulumćare." /75/ I on poče s vrećama njihovim, prije vreće brata svoga, a onda izvadi pehar iz vreće brata svoga. Tako smo, eto, u Jūsufovu korist varku napravili.[529] On, po vladarevu zakonu, nije mogao uzeti kao roba brata svoga, izuzev da to Allah hoće. Mi uzdižemo na veće položaje onoga koga hoćemo. Sve znaniji od znanijeg ima, a Sveznajući je iznad svakog. /76/ "Ako je on ukrao", rekoše oni, "pa i prije je brat njegov krao!" I Jūsuf to u sebi zataji i to im ne otkri. "Vi ste u gorem položaju", pomisli u sebi, "Allah najbolje zna ono što vi spominjete." /77/ "O velikašu", rekoše oni, "on ima vrlo stara oca, pa uzmi jednog od nas umjesto njega! Mi

529) To je varka koju Allah voli i kojom je zadovoljan, jer sadrži i mudrost i korist.

uistinu vidimo da si jedan od dobročinitelja." /78/ "Sačuvaj Allahu", reče, "da uzmemo nekog drugog do onoga u koga smo našli ono što je naše! Tada bismo zaista zulumćari bili!" /79/ I pošto u njemu izgubiše svaku nadu da će brata spasiti, odvojiše se ustranu da se posavjetuju. "Zar ne znate", reče najstariji među njima, "da ste se svome ocu Allahom zakleli, a i da ste prije toga u vezi s Jūsufom propust učinili?! Neću napustiti ovu zemlju dok mi to moj otac ne dozvoli ili dok Allah u moju korist ne presudi, a On je Sudija najbolji." /80/ "Vratite se svom ocu pa recite: 'O oče naš, sin tvoj je ukrao; mi tvrdimo samo ono što smo vidjeli, a mi nismo mogli neviđeno znati.'" /81/ Pitaj naselje u kome smo boravili i karavan s kojim smo došli. Mi, zaista, govorimo istinu! /82/ "Nije tako", reče Jakūb, "u dušama vašim ponikla je zla misao, a lijepa je strpljivost. Nadam se da će mi ih Allah sve vratiti; uistinu je On Sveznajući i Mudri." /83/ I okrenu se od njih i reče: "O Jūsufe, tugo moja!", i oči mu pobijelješe od jada, bio je vrlo potišten. /84/ "Allaha nam", rekoše oni, "ti toliko spominješ Jūsufa da ćeš teško oboljeti ili umrijeti!" /85/ "Ja tugu svoju i jad svoj pred Allaha iznosim, a Allah mi je dao da znam ono što vi ne znate", reče on. /86/ "O sinovi moji, idite i raspitajte se za Jūsufa i brata njegova, i ne gubite nadu u milost Allahovu; doista, nadu u Allahovu milost gube samo ljudi koji su nevjernici." /87/ I kad oni uđoše kod njega, rekoše: "O velikašu, i nas i porodicu našu pritisla je nevolja; donijeli smo malo vrijedne stvari, ali ti nam podaj punu mjeru i udijeli nam milostinju, jer Allah, doista, nagrađuje one koji milostinju udjeljuju." /88/ "A znate li", upita on, "šta ste uradili s Jūsufom i bratom njegovim kada ste lahkomisleni bili?" /89/ "A da ti nisi, uistinu, Jūsuf?", povikaše oni. "Da, ja sam Jūsuf, a ovo je brat moj, Allah nam je milost darovao; a ko god se uščuva i strpljiv bude bio – pa, Allah, uistinu, neće dopustiti da propadne nagrada onima koji dobra djela čine." /90/ "Allaha nam", rekoše oni, "Allah ti je nad nama prednost dao, mi smo, zaista, griješili!" /91/ "Danas vam neće biti ukora", reče, "Allah će vam oprostiti, On je najmilostiviji!" /92/ "Ponesite ovu košulju moju i bacite je na lice moga oca; on će progledati; i svu porodicu svoju mi dovedite!" /93/ I kad

karavan napusti Misir, otac njihov reče: "Ja zbilja osjećam miris Jūsufov, samo ne recite da sam omatuhio." /94/ "Allaha nam", rekoše oni, "doista si ti još uvijek u prijašnjoj zabludi." /95/ A kad glasonoša s radosnom vijesti dođe, on stavi košulju na lice njegovo i on progleda. "Zar vam ne rekoh", reče, "da ja znam od Allaha ono što vi ne znate." /96/ "O oče naš", rekoše oni, "zamoli za oprost grijeha naših, mi smo, zaista, griješili." /97/ "Zamolit ću Gospodara svoga da vam oprosti", odgovori on, "jer On je Oprostitelj grijeha, Milostivi." /98/ I kad dođoše kod Jūsufa, on privi roditelje svoje na grudi i reče: "Nastanite se u Misiru, od svega, ako Allah dā, sigurni!" /99/ I on roditelje svoje postavi na prijesto i svi mu se nakloniše,[530] pa on reče: "O oče moj, ovo je ostvarenje moga sna nekadašnjeg. Gospodar moj ga je istinitim učinio. On je bio dobar prema meni kad me je iz tamnice izbavio i vas iz pustinje doveo, nakon što je šejtan između mene i braće moje bio razdor posijao. Gospodar moj je, zaista, dobrostiv onome kome On hoće, i On je, zaista, Sveznajući i Mudri! /1001/ Gospodaru moj, Ti si mi dao dio vlasti i naučio me tumačenju snova! O Ti Koji si nebesa i Zemlju bez prethodnog primjera stvorio, Ti si Zaštitnik moj i na dunjaluku i na ahiretu; daj da umrem kao musliman i pridruži me čestitima!" /101/ Eto, to su neke vijesti iz onoga što je čulima nedokučivo i koje tebi objavljujemo, a ti nisi bio s njima kada su se oni odlučili, i kada su spletke smislili. /102/ A većina ljudi, ma koliko ti nastojao, nisu vjernici. /103/ Ti od njih ne tražiš nagradu za to, to je samo opomena svim svjetovima. /104/ A koliko ima znakova na nebesima i na Zemlji pored kojih prolaze, i tom prilikom se od njih okreću! /105/ Većina njih ne vjeruje u Allaha, osim tako što Mu druge pridružuju. /106/ Zar mogu biti sigurni da ih nevolja, kao Allahova kazna, neće stići ili da ih čas suđeni neće iznenaditi, a da oni to neće ni primijetiti? /107/ Reci: "Ovo je put moj, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi, i neka je Uzvišen

530) Naklon je bio dozvoljen u njihovom vjerozakonu. Shodno tome, oni su se, prilikom pozdravljanja starijeg, (na)klanjali jedni drugima. Ovo je bilo dozvoljeno od Adema do Isaa, alejhimas-selam. Zatim je ovom ummetu to isto zabranjeno i određeno da sedžda (klanjanje, naklanjanje) može biti isključivo Uzvišenom Gospodaru.

Allah, ja nisam od onih koji Mu druge pridružuju." /108/ A Mi smo i prije tebe samo muškarce slali, koji su iz naseljenih mjesta bili i kojima smo objave dostavljali.[531] Zašto ovi ne putuju po svijetu, pa da vide kako su skončali oni prije njih – a ahiret je zaista bolji za one koji se uščuvaju – zar ne razumijete?! /109/ I kad bi poslanici gotovo nadu gubili i pomišljali da će ih za lašce proglasiti, pomoć Naša bi im došla. Spasili bismo one koje smo Mi htjeli, a kazna Naša ne bi mimoišla ljude prestupnike. /110/ U kazivanju o njima pouka je za one koji su razumom obdareni. Kur'an nije izmišljena besjeda, on priznaje knjige prije njega objavljene, i objašnjava sve, i uputa je i milost narodu koji vjeruje. /111/

(13) Er-Ra'd – Grmljavina

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure Muhammed, ima 43 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-mīm-rā. Ovo su ajeti Knjige! A ono[532] što ti se objavljuje od Gospodara tvoga istina je, ali većina ljudi ne vjeruje. /1/ Allah je nebesa, vidite ih, bez stupova podigao, i onda se nad Aršom uzvisio, i Sunce i Mjesec potčinio; svako se kreće do roka određenog. On upravlja svim i potanko izlaže dokaze kako biste u susret s Gospodarom svojim čvrsto bili uvjereni. /2/ I On je Taj Koji je Zemlju rasprostro i na njoj nepomične planine i rijeke stvorio i od svakog ploda po par, muško i žensko dao; On dan zastire noću. U tome, doista, ima dokaza za ljude koji razmišljaju. /3/ Na Zemlji ima predjela koji jedni s drugima graniče, i bašča s grožđem, i njiva, i palmi; sa više izdanaka i samo s jednim, i jednom te istom vodom se napajaju; ipak plod nekih činimo ukusnijim od drugih. U tome, doista, ima znakova za ljude koji razumiju.

531) Allah Uzvišeni iznosi da je On slao Svoje poslanike između muškaraca – a ne žena! – u čemu se slaže većina učenjaka; na to ukazuje i kontekst ovoga ajeta. Sljedbenici sunneta (ehli-sunet) smatraju da među ženama nije bilo vjerovjesnika, ali je bilo iskrenih vjernica.

532) Kur'an u cjelosti; on je potpuna istina.

/4/ A ako se čudiš, pa – čudo su riječi njihove: "Zar ćemo kad prah budemo, zaista ponovo biti stvoreni?" To su oni što ne vjeruju Gospodara svoga. To su oni na čijim vratima će biti sindžiri. To su oni što im Vatra pripada; u njoj će vječno ostati. /5/ Oni te požuruju sa zlom, prije nego s dobrim,[533] a bilo je kazni i prije njih. Gospodar tvoj ljudima prašta i uprkos zulumu njihovom, ali Gospodar tvoj, doista, i kažnjava žestoko. /6/ A oni koji ne vjeruju govore: "Zašto mu Gospodar njegov ne pošalje kakav znak?" Ti si, međutim, samo upozoritelj, a svaki je narod imao onoga koji ga je na Pravi put usmjeravao. /7/ Allah zna šta svako žensko nosi i šta materice kraće nose, a šta duže;[534] u Njega sve ima mjeru. /8/ On je Znalac i onog što je čulima nedokučivo i onog što je pojavno, On je Veličanstveni i Uzvišeni. /9/ Za Njega je jednak onaj od vas koji tiho govori i onaj koji to glasno čini, onaj koji se noću skriva i onaj koji po danu hodi. /10/ Uz svakog od vas su meleki, koji se smjenjuju ispred njega i iza njega – po Allahovu naređenju nad njim bdiju. Sigurno je da Allah neće izmijeniti stanje u kojem se nalazi određeni narod sve dok se taj narod ne promijeni. A kad Allah htjedne nekom narodu nešto što je loše, niko to ne može spriječiti; bez Njega im nema zaštitnika. /11/ On je Taj Koji vam pokazuje munju, da se uplašite i ponadate,[535] i On daje da iznova nastaju teški oblaci. /12/ I grmljavina veliča i hvali Njega, a i meleki, iz strahopoštovanja prema Njemu; On šalje gromove i njima pogađa koga hoće,[536] a oni, i pored toga, raspravljaju o Allahu, a On žestoko kažnjava. /13/ Samo se Njemu može istinski moliti. A oni kojima se pored Njega mole – neće im se odazvati, kao što ni voda neće stići u usta onome koji prema

---

533) Mušrici su iz prkosa tražili od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da ih Allah kazni ako je istinito ono što je on donio. Isto tako su tražili i sljedbenici drugih poslanika.

534) Zna šta ženke svih bića nose u matericama i koje nose fetus duže, a koje kraće; zna i one koje neće plod iznijeti do kraja.

535) Čovjek koji je na putu, munje ga uznemiravaju i plaše. A oni koji su kod kuće nadaju se da bi iza toga mogla pasti kiša koja je dobra za usjeve.

536) Imam Ibn Džerir prenosi od Ebu Hurejre hadis koji seže do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem (hadis merfu'): "Kada bi Allahov Poslanik čuo grmljavinu proučio bi: 'Uzvišen neka je Onaj Koga grmljavina hvali i veliča.'" Taberani prenosi od Ibn Abbasa da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Kada čujete grmljavinu, spominjite Allaha. Jer Allah neće kazniti onoga ko Ga spominje.'" (v. Tefsir Ibn Kesir)

njoj samo dlanove svoje pruži; dova nevjernika zasigurno je beskorisna. /14/ Allahu sedždu čini sve što je na nebesima i na Zemlji, svojom voljom ili pod moranje, a i sjene njihove – ujutro i na kraju dana. /15/ Reci: "Ko je Gospodar nebesa i Zemlje?" – i odgovori: "Allah!" "Reci: "Pa zašto ste onda umjesto Njega kao zaštitnike prihvatili one koji sami sebi ne mogu neku korist pribaviti niti od sebe kakvu štetu otkloniti?" Reci: "Zar su jednaki slijepac i onaj koji vidi, ili, zar su isto tmine i svjetlo, ili, možda misle da onī koje su Allahu u obožavanju pridruživali stvaraju kao što On stvara, pa im se stvaranje čini sličnim?!" Reci: "Allah je Stvoritelj svega i On je, Jedini, Potčinitelj svega." /16/ On vodu s neba spusti, pa svakom udolinom poteče onoliko koliko može da prihvati i bujica nosi pjenu koja narasta. I ono što ljudi tope na vatri u želji da dobiju nakit ili oruđe ima također otpad, sličan pjeni. Tako Allah navodi primjer za istinu i neistinu: pjena se raspršuje, dok ono što koristi ljudima ostaje na Zemlji. Tako, eto, Allah navodi primjere. /17/ Onima koji se Gospodaru svome odazovu – nagrada najljepša pripada; a oni koji Mu se ne odazovu – kad bi sve što je na Zemlji njihovo bilo, i još toliko, rado bi se time otkupili. Njih čeka užas polaganja računa, prebivalište njihovo bit će Džehennem, a grozna li je on postelja! /18/ Zar je onaj koji zna da je istina ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga kao onaj koji je slijep?! A pouku primaju samo oni koji razum imaju, /19/ oni koji obavezu prema Allahu ispunjavaju i ne krše obećanje; /20/ i oni koji održavaju ono što je Allah naredio da se održava i Gospodara svoga se boje i užasa obračuna se plaše. /21/ I oni koji trpe u želji za licem Gospodara svoga, i oni koji namaz obavljaju, i koji od onoga što im dajemo i tajno i javno udjeljuju, i koji dobrim na zlo uzvraćaju – njima će lijep ishod dunjaluka pripasti, njih čeka najljepše prebivalište. /22/ Vrtovi Adna u koje će ući i oni i roditelji njihovi i žene njihove i porod njihov – oni koji su bili čestiti – meleci će im ulaziti na vrata svaka. /23/ Selam neka je vama, zato što ste trpjeli, a divan li je ishod nakon dunjaluka! /24/ A oni koji krše obećanje prema Allahu, nakon što su se na to čvrsto obavezali, i kidaju ono što je Allah naredio da se održava, i čine nered na Zemlji

– njih čekaju prokletstvo i užas boravišta. /25/ Kome hoće, Allah daje opskrbu u obilju, i uskraćuje. Oni se raduju životu na ovom svijetu, a život na ovom svijetu prema ahiretu samo je prolazno uživanje. /26/ Oni koji ne vjeruju govore: "Zašto mu od Gospodara njegova nije spušten kakav znak?" Reci: "Allah odvodi na stranputicu onoga koga On hoće, a k Sebi upućuje onoga ko Mu se pokajnički obraća." /27/ One koji vjeruju i čija se srca, kad se Allah spomene, smiruju – a srca se, doista, kad se Allah spomene, smiruju. /28/ Onima koji vjeruju i čine dobra djela – blago njima, njih čeka divno prebivalište. /29/ I tako smo te poslali narodu prije kojeg su bili i nestali drugi narodi, da im kazuješ ono što ti objavljujemo, a oni u Svemilosnog ne vjeruju. Reci: "On je Gospodar moj, nema boga osim Njega, u Njega se uzdam i Njemu se obraćam." /30/Kad bi se kakvom knjigom brda pokrenula ili zemlja iskomadala ili mrtvi dozvali, Kur'an bi to bio! Štaviše, Allahu pripada sve! A zar nemaju nade i ne znaju oni koji ne vjeruju da bi Allah, kad bi samo htio, sve ljude uputio. A nevjernike će nesreća neprestano pogađati ili će u blizini mjesta njihova doći, zbog onoga što rade – sve dok se Allahovo obećanje ne ostvari. Allah, zaista, ne krši obećanje. /31/ I prije tebe su poslanici ismijavani bili, pa sam Ja onima koji nisu vjerovali vremena ostavljao, i poslije sam ih kažnjavao, a kakva je samo bila kazna Moja! /32/ Pa zar je Onaj Koji nad svakim bdi, što god da uradi, kao onaj ko to nije u stanju uraditi?! A Allahu su pridružili ortake. Reci: 'Imenujte ih!' Zar da Ga vi obavještavate o nečemu što se na Zemlji nalazi – što on zna da postoji, ili ih vi po svome nahođenju tako nazivate?! Ustvari, predstavljeno je lijepim onima koji ne vjeruju spletkarenje njihovo, i oni su od Pravog puta odvraćeni. A onaj koga Allah na stranputicu okrene neće imati nikoga da ga na Pravi put uputi. /33/ Oni će u životu na dunjaluku patiti, ali će patnja na ahiretu sigurno teža biti; od Allaha ih niko neće odbraniti. /34/ Ovakav je Džennet obećan onima koji se budu Allaha bojali: vrtovi s rijekama, kroz njega rijeke teku, njegovi plodovi i hladovina trajni su; to će, na kraju, slijediti onima koji se Allaha boje i grijeha klone, a ono što nevjernicima na kraju slijedi Vatra će biti. /35/ Oni kojima smo dali Knjigu

raduju se svemu što objavljujemo tebi, ali u urotničkim grupama[537] ima onih koji poriču nešto od toga. Reci: "Meni je naređeno da samo Allahu ibadet činim i da Njemu nikoga u obožavanju ne pridružujem; Njemu ja pozivam i Njemu se vraćam." /36/ I Mi ga tako objavljujemo usavršenog na arapskom jeziku.[538] A ako bi se ti za ćudima njihovim poveo, nakon što ti je znanje došlo, ti ne bi imao nikoga ko bi te od Allaha zaštitio ni odbranio. /37/ I prije tebe smo poslanike slali, i supruge i potomke im davali. I nijedan poslanik nije mogao s nekim znakom istupiti, osim s Allahovom dozvolom. Svako doba imalo je Knjigu. /38/ Allah uklanja šta hoće, a ostavlja šta hoće; u Njega je glavna Knjiga.[539] /39/ Bilo da ti pokažemo dio onoga što im prijeteći obećavamo, bilo da ti život oduzmemo, tvoje je da obznanjuješ, a Naše da račune svodimo. /40/ Zar oni ne vide da Mi Zemlju sužavamo umanjujući krajeve njene?![540] A Allah sudi i niko ne može presudu Njegovu pobiti, i On brzo račun svodi. /41/ Lukavstva su smišljali i oni prije njih, ali svako lukavstvo pripada Allahu, i On zna šta svako zaslužuje. A nevjernici će sigurno saznati kome će lijep ishod na kraju pripasti. /42/ Oni koji ne vjeruju govore: "Ti nisi poslanik." Reci: "Meni i vama dovoljan će kao svjedok biti Allah, i oni koji znanje iz Knjige imaju." /43/

(14) Ibrāhīm – Ibrahim
(Objavljena u Mekki, osim 28., i 29. ajeta

537) To su mušrici i sljedbenici drugih vjera koji su se urotili protiv Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

538) Kao što smo prijašnjim poslanicima slali objave, isto tako šaljemo Kur'an kao usavršenu i jasnu objavu na arapskom jeziku.

539) Komentatori Kur'ana ovaj ajet tumače na više načina. Es-Sevri prenosi da je Ibn Abbas rekao kako Allah određuje šta će se desiti u svakoj godini. Tako On Uzvišeni dokida šta hoće, osim rađanja i umiranja, sreće i nesreće. Slično kaže i Mudžahid, rekavši da se u Lejletul-kadru odredi sudbina za sljedeću godinu, te nafaka i nedaće. Zatim Allah nešto promijeni, a nešto ne. Zapisana sreća i nesreća se ne mijenjaju. Ikrime prenosi da je Ibn Abbas rekao kako ustvari postoje dvije knjige: jedna knjiga, u kojoj Allah dokida šta hoće, a ostavlja šta hoće; i druga knjiga, knjiga koja je osnova i u kojoj to sve ostaje.

540) Hasan i Ed-Dahhak kažu da je to trijumf islama i muslimana nad širkom i mušricima. To je pobjeda islama nad širkom, malo-pomalo, predio po predio. Savremeno naučno tumačenje ovog ajeta kaže da je zemljina kugla okružena slojem listova i ploča koje su počele da se izlizuju zbog stalne rotacije Zemlje.

koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Nūḥ, ima 52 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-rā. Ovo je knjiga koju ti objavljujemo da ljude dozvolom njihova Gospodara izvedeš iz tmina na svjetlo,[541] na put Silnoga i Hvaljenoga /1/ Allaha, čije je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji. A teško nevjernicima od patnje žestoke, /2/ onima koji život na dunjaluku više vole od ahireta i koji od Allahova puta odvraćaju i nastoje ga krivim prikazati! Oni su daleko zalutali. /3/ Mi nismo poslali nijednog poslanika koji nije govorio jezikom naroda svoga, da bi mu objasnio. A Allah u zabludu okreće onoga koga hoće[542] i upućuje na Pravi put onoga koga hoće; On je Silni i Mudri. /4/ I Mūsāa smo poslali s dokazima Našim: "Izvedi narod svoj iz tmina na svjetlo i podsjeti ga na Allahove blagodati." To su, uistinu, znakovi[543] za svakog ko je strpljiv i zahvalan. /5/ I kad Mūsā reče narodu svom: "Sjetite se Allahove blagodati kad vas je izbavio od faraonovih ljudi koji su vas najgorim mukama mučili, koji su vam mušku djecu klali, a žensku u životu ostavljali – to je bilo veliko iskušenje od Gospodara vašega." /6/ I kad je Gospodar vaš objavio: "Ako budete zahvalni, Ja ću vam sigurno još više dati; budete li nezahvalni, žestoka će, doista, biti kazna Moja." /7/ I Mūsā još reče: "Ako budete nezahvalni i vi i svi drugi na Zemlji, pa, Allah je, doista, neovisan i hvaljen." /8/ Zar do vas nije doprla vijest o onima prije vas, o narodu Nūhovu, i o Ādu, i o Semūdu, i o onima poslije njih? Samo ih Allah zna! Poslanici su im njihovi jasne dokaze donosili, ali oni su ruke svoje na usta stavljali i govorili: "Mi ne vjerujemo u ono što se po vama šalje i mi itekako sumnjamo u ono u što nas pozivate." /9/ Poslanici su njihovi govorili: "Zar se može sumnjati u Allaha,[544] Koji je

541) To je izlazak iz tmina kufra, neznanja i zablude na svjetlo imana, znanja i upute.

542) Nakon objašnjenja i iznošenja dokaza protiv njih; On u zabludu okreće one koji je zaslužuju, a upućuje one koji su dostojni upute.

543) Iz kojih treba izvući pouku.

544) Ibn Kesir kaže da se najvjerovatnije ovdje ne misli na sumnju u postojanje Allaha, nego na sumnju u Njegovu božanstvenost (uluhijjet). Drugim riječima, tom se sumnjom sumnja u Allahovu jednoću i smatra da pored Njega postoje i druga božanstva.

nebesa i Zemlju bez prethodnog primjera – iz ničega stvorio?[545] On vas poziva da bi vam neke grijehe oprostio i da bi vas do roka određenog ostavio." Oni su odgovorili: "Vi ste ljudi kao i mi; hoćete da nas odvratite od onih koje su naši preci obožavali – pa, donesite nam dokaz očevidni." /10/ "Mi jesmo ljudi kao i vi", govorili su im poslanici njihovi, "ali, Allah dariva samo one robove Svoje koje On hoće; mi vam ne možemo donijeti dokaz osim s dozvolom Allahovom – a vjernici neka se samo u Allaha uzdaju." /11/ "Zašto da se ne uzdamo u Allaha kad nas je On putevima kojim idemo uputio? Mi ćemo, doista, strpljivo podnositi ono čime nas uznemiravate – a oni koji se uzdaju, neka se samo u Allaha uzdaju!" /12/ Oni koji nisu vjerovali govorili su poslanicima svojim: "Ili ćete se u vjeru našu vratiti ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati!" A poslanicima je Gospodar njihov objavljivao: "Mi ćemo zulumćare sigurno uništiti. /13/ I poslije njih vas na Zemlji nastaniti. Bit će to za one koji će se polaganja računa preda Mnom bojati i koji će od prijetnje Moje strahovati." /14/ I poslanici su pomoć tražili, pa je svaki oholi inadžija nastradao. /15/ Pred[546] njim će Džehennem biti – i on će biti napajan tekućinom od sukrvice. /16/ Mučit će se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti i smrt će mu sa svih strana prilaziti, ali on neće umrijeti; njega poslije toga tek čeka patnja teška. /17/ Djela onih koji ne vjeruju u Gospodara svoga nalik su na pepeo koji vihor u olujnom danu raznese; neće moći očekivati nikakvu nagradu za djela koja su učinili, to je stranputica daleka. /18/ Zar ne vidiš da je Allah nebesa i Zemlju s Istinom stvorio? Ako htjedne vas će ukloniti i nova stvorenja dovesti. /19/ To Allahu nije teško. /20/ I izići će svi pred Allaha, pa će oni koji su bili nemoćni reći svojim glavešinama, onima koji su osioni bili: "Mi smo bili vaše pristalice, pa da li ste u stanju da nas bar malo od Allahove kazne zaštitite?" "Da je nas Allah uputio", odgovorit će oni, "i mi bismo bili vas uputili. Žalili se mi ili trpjeli, svejedno

545) On je Jedini Stvoritelj koji stvara stvorenja ne oponašajući u tome nikoga. On ne stvara po već postojećim šablonima, već je Kreator koji prvi stvara.

546) Iako je ovdje upotrijebljena priloška odredba za mjesto "iza", Ibn Kesir smatra da ona ovdje znači "ispred". Tj. njih čeka Džehennem u koji će ući.

nam je, spasa nama više neće biti." /21/ I kada bude sve riješeno, šejtan će reći: "Allah vam je istinsko obećanje dao, a ja sam vam obećavao i svoja obećanja iznevjerio; ali, ja nisam nikakvog dokaza nad vama imao, samo sam vas pozivao i vi ste mi se odazivali; zato ne korite mene, već sami sebe; niti ja mogu vama pomoći, niti vi možete pomoći meni. Ja nemam ništa s tim što ste me prije Njemu u obožavanju pridruživali. Zulumćare sigurno čeka bolna patnja." /22/ A oni koji su vjerovali i dobra djela činili bit će uvedeni, s dozvolom Gospodara njihova, u džennetske bašče kroz koje rijeke teku i u njima će vječno boraviti, njihov pozdrav će u njima selam biti. /23/ Zar ne vidiš kako Allah navodi primjer – lijepa je riječ kao lijepo drvo: korijen mu je čvrsto u zemlji a grane prema nebu. /24/ Ono plod svoj u svakom momentu daje s dozvolom Gospodara svoga – a Allah ljudima navodi primjere da bi se prisjetili i pouku uzeli, /25/ a ružna je riječ kao ružno drvo koje je s površine zemlje iščupano. Njemu nema opstanka. /26/ Allah vjernike postojanom riječju[547] učvršćuje u životu na dunjaluku, a i na ahiretu,[548] a zulumćare u zabludu odvodi; Allah radi što hoće. /27/ Zar ne vidiš one koji su umjesto zahvalnosti Allahu na blagodatima – nezahvalnošću uzvratili i narod svoj u Kuću propasti doveli,[549] /28/ u Džehennem, u kome će gorjeti – a užasno je on prebivalište! /29/ I koji su Allahu druge kao ravne dodavali da bi zavodili s puta Njegova? Reci: "Naslađujte se, završit ćete, sigurno, u Vatri!" /30/ Reci Mojim robovima koji vjeruju da namaz obavljaju i da udjeljuju i tajno i javno iz onoga što im Mi darujemo, prije nego što nastupi Dan u kome neće biti ni trgovanja ni prijateljstva. /31/ Allah je Taj Koji je stvorio nebesa i Zemlju; On spušta s neba vodu i čini da pomoću nje rađaju plodovi kojima se hranite; i potčinio vam je lađe da morem plove po odredbi Njegovoj, i potčinio vam je rijeke, /32/ i potčinio vam je Sunce i Mjesec, koji se stalno kreću, i potčinio vam je noć i dan. /33/ I daje vam od svega onoga što

547) To su riječi šehadeta (svjedočenja da nema istinskog Boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i poslanik).

548) Prilikom ispitivanja u kaburu.

549) Misli se konkretno na mekanske kafire, ali ajet obuhvata i sve nevjernike.

od Njega tražite, i ako biste Allahove blagodati brojali, ne biste ih nabrojali. Čovjek je, uistinu, itekako nepravedan i nezahvalan. /34/ A kada Ibrāhīm reče: "Gospodaru moj, učini ovaj grad[550] sigurnim i sačuvaj i mene i sinove moje od toga da obožavamo kumire. /35/ Oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli. Onaj ko bude mene slijedio – moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao, pa – Ti si, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv si. /36/ Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoje časne Kabe, da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali; zato učini da srca nekih ljudi[551] čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili. /37/ Gospodaru naš, Ti sigurno znaš šta mi tajimo, a šta na javu iznosimo. A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu. /38/ Hvala Allahu, Koji mi je u starosti podario Ismāīla i Ishāka; Gospodar moj dove, uistinu, uslišava. /39/ Gospodaru moj, dāj da ja i potomci moji u obavljanju namaza budemo ustrajni; Gospodaru naš, Ti usliši dovu moju! /40/ Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljima mojim i svim vjernicima – na Dan kad se bude polagao račun!" /41/ A ti nikako ne misli da Allah ne mari za onim što rade zulumćari! On ih samo pušta do Dana kada će im oči ostati otvorene! /42/ Žurit će, glave im uzdignute, pogled ukočen; a srca će im prazna biti. /43/ Ti opominji ljude Danom kada će im kazna doći, kad će oni koji su zulum činili – govoriti: "Gospodaru naš, ostavi nas još samo kratko vrijeme, odazvat ćemo se pozivu Tvome i slijedit ćemo poslanike!", a zar se prije niste zaklinjali da s ovog svijeta nećete otići? /44/ I nastanili ste se bili u mjestima gdje su živjeli oni koji su prema sebi zulum učinili, a bilo vam je poznato kako smo s njima postupili i primjere smo vam navodili. /45/ I oni lukavstva svoja pletu, a Allah zna za lukavstva njihova, samo što lukavstva njihova ne mogu brda pokrenuti. /46/ Nemoj ni pomisliti da Allah neće održati obećanje Svoje poslanicima Svojim – Allah je, uistinu, silan i strog. /47/ Na Dan kad Zemlja bude zamijenjena drugom

550) Mekku.

551) Tj. muslimana.

zemljom, a i nebesa, i kad svi iziđu pred Allaha, Jedinoga, Potčinitelja svega. /48/ Taj dan ćeš vidjeti prestupnike u okovima zajedno povezane. /49/ Košulje će im od katrana biti, a vatra će lica njihova obaviti. /50/To je zato da Allah svakome dā što je zaslužio – Allah zaista brzo račun svodi. /51/Ovo je obznana ljudima, i da njome budu opomenuti, i da znaju da je samo On Jedan Bog, i da prime pouku oni koji razum imaju! /52/

(15) El-Ḥidžr – Hidžr

(Objavljena u Mekki, osim 87. ajeta koji je objavljen u Medini; objavljena je nakon sure Jūsuf, ima 99 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-rā. Ovo su ajeti Knjige, Kur'ana jasnog! /1/ Oni koji ne vjeruju često će žaliti što muslimani nisu bili.[552] /2/ Pusti ih neka jedu i naslađuju se, i neka ih zavarava nada – znat će oni! /3/ A nijedno naselje nismo uništili a da mu nije propisan određeni rok.[553] /4/ Nijedan narod ne može ni ubrzati ni usporiti vrijeme mu određeno. /5/ Oni govore: "Hej ti kome se Opomena[554] objavljuje, ti si uistinu lud! /6/ Zašto nam meleke ne dovedeš, ako si jedan od iskrenih?![555]" /7/ Mi meleke šaljemo samo s Istinom, a da ih pošaljemo, tada se njima ne bi vremena dalo. /8/ Mi, uistinu, Opomenu objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti.[556] /9/ I prije

---

552) Nevjernici će se sigurno kajati zbog nevjerovanja u kojem su bili, i poželjeti da su na dunjaluku bili muslimani. Es-Suddi prenosi od Ibn Abbasa i Ibn Mesuda da će nevjernici plemena Kurejš, kada vatri budu izloženi, zažaliti što nisu muslimani bili. Postoji i tumačenje da se pod tim misli da će svaki nevjernik na samrti zažaliti što nije bio vjernik. Također, postoji tumačenje da je ovaj ajet izvješće o Sudnjem danu, općenito. (v. Tefsir Ibn Kesir)

553) Nijedno mjesto, nijedan narod Uzvišeni Allah nije uništio a da za to nije postojao razlog. To uništenje nije bilo ni prije ni poslije; Allah ga nije odgađao, niti ga je ubrzavao prije roka. Ono je bilo u tačno određenom roku. Ovim se upozoravaju stanovnici Mekke da prestanu s kufrom, tvrdoglavosti i širkom, jer je to razlog zbog kojeg mogu biti uništeni.

554) Kur'an

555) Idolopoklonici su podrugljivo govorili Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem: "O ti koji tvrdiš da ti se Kur'an objavljuje, ti si, zaista lud! Ako je istina to što govoriš, zašto ne dovedeš meleke, pa da posvjedoče to što tvrdiš?!"

556) Čuvati ga od bilo kakvih izmjena, dodavanja ili oduzimanja.

tebe poslanike smo narodima prijašnjim slali. /10/ I nijedan im poslanik nije došao a da mu se nisu izrugivali. /11/ Eto, tako dajemo da to uđe u srca prestupnika.[557] /12/ Oni u njega neće vjerovati, a već je primijenjena zakonitost kažnjavanja na narodima prijašnjim.[558] /13/ Kad bismo im kapiju na nebu otvorili i oni se kroz nju uspinjali, /14/ opet bi oni, sigurno, rekli: "Pogledi očiju su nam opijeni, štaviše, mi smo ljudi opčinjeni."[559] /15/ Mi smo na nebu velike zvijezde[560] stvorili i okitili ga za one koji posmatraju. /16/ I zaštitili smo ga od svakog šejtana prokletog. /17/ A onoga koji kradom prisluškuje stiže plamen vidljivi. /18/ A Zemlju smo prostrli i po njoj nepomične planine postavili i učinili da na njoj sve s mjerom raste. /19/ I tu smo vam dali sve što je za život potrebno, a i onima koje vi ne hranite. /20/ I ne postoji ništa čije riznice ne posjedujemo, a od toga Mi dajemo samo po mjeri određenoj.[561] /21/ Mi šaljemo vjetrove da oplođuju, a iz neba spuštamo vodu pa vas njome napajamo – vi je niste u stanju zadržati. /22/ I samo Mi dajemo život i smrt, i samo Mi sve nasljeđujemo. /23/ I samo Mi znamo one koji su vam prethodili, i samo Mi znamo one koji će poslije doći. /24/ A On, Gospodar tvoj, zaista će ih sabrati. On je Mudri i Sveznajući. /25/ Mi smo stvorili Ādema od suhe gline; od blata glatkoga. /26/ A još prije stvorili smo džine od vatre užarene. /27/ I kad Gospodar tvoj reče melecima: "Ja ću stvoriti čovjeka od suhe gline, od blata glatkoga. /28/ I kad mu dam lik i u njega udahnem dušu, vi mu na sedždu padnite!" /29/ Svi meleki su

557) Negiranje i poricanje poslanstva. Neki mufessiri kažu da se misli na širk.

558) Poznato je šta je Uzvišeni uradio s onima koji su poslanike Njegove u laž ugonili: zadesilo ih je uništenje i propast – a poslanike i sljedbenike njihove je spasio kako na dunjaluku tako i na Ahiretu.

559) Ovo govori o tome koliko je njihovo nevjerovanje i oholost. Kada bi im bilo omogućeno da prodru na nebo, oni bi opet rekli da im se pričinjava, da im je vid oduzet – pa čak i da su opčarani.

560) Ibn Kesir razumijeva riječ "burudž" upravo na način kako smo i preveli ovaj ajet. Neki komentatori misle da se njome misli na sazvježđa, a drugi da se misli na kule sa čuvarima. Ti čuvari ne dozvoljavaju šejtanima da čuju nešto od objave ili nečeg drugog; a onaj koji kradom uspije čuti nešto, on biva ništen vidljivim, svijetlećim plamenom. Neki od njih, prije uništenja, uspiju prenijeti te vijesti drugom šejtanu, a on opet (uspije) to dostaviti vračevima, sihribazima i raznim prorocima i proročicama na zemlji. I u tome se upravo krije objašnjenje zašto ima nekih proroka koji znaju nešto što drugi ljudi ne znaju.

561) Allah je Vlasnik i Posjednik svega i On to daje i raspodjeljuje ljudima onako kako hoće, shodno Njegovoj savršenoj mudrosti. Taberi smatra da se ovdje misli na kišu i da Allah spušta kišu na razne predjele u tačno određenoj količini, po svojoj savršenoj mudrosti.

skupa sedždu učinili, /30/ osim Iblīsa; on je odbio da bude s onim koji su sedždu učinili. /31/ "O Iblīse", reče On, "zašto nisi bio s onima koji su sedždu učinili?" /32/ "Nije moje da učinim sedždu čovjeku koga si stvorio od suhe gline, od blata glatkoga." /33/ "Onda izlazi iz Dženneta", reče On, "zaista si proklet! /34/ I neka se prokletstvo zadrži na tebi do Dana sudnjega!" /35/ "Gospodaru moj", reče on, "daj mi vremena do Dana kad će oni biti oživljeni!" /36/ "Daje ti se vrijeme", reče On, /37/ "do Dana već određenog." /38/ "Gospodaru moj", reče, "kao što si me u zabludu doveo, tako ću i ja njima na Zemlji poroke lijepim činiti i sve ću ih zavesti, /39/ osim Tvojih iskrenih robova među njima." /40/ "Ovo je Pravi put k Meni", reče On. /41/ "Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih; /42/ za sve njih Džehennem će odredište biti, /43/ on sedam kapija ima i kroz svaku će određen broj njih proći." /44/ Zaista će bogobojazni u džennetskim baščama i pored izvora biti. /45/ "Uđite u njih sigurni, straha oslobođeni!" /46/ Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti; kao braća će biti, jedni naspram drugih oni će na divanima sjediti. /47/ Tu ih umor neće doticati, oni odatle nikada neće izvedeni biti. /48/ Kaži robovima Mojim da sam Ja, zaista, Oprostitelj grijeha, Milostivi, /49/ ali da je i kazna Moja, doista, bolna kazna! /50/ I obavijesti ih o gostima Ibrāhīmovim, /51/ kada su mu ušli i rekli: "Selam!", on je rekao: "Prepali smo vas se!" /52/ "Ne plaši se!", rekoše, "donosimo ti radosnu vijest, imat ćeš sina koji će znan biti."[562] /53/ "Donosite radosnu vijest sada kad me je starost ophrvala?", reče on, "čime ćete me obradovati?" /54/ "Donosimo ti radosnu vijest koja će se doista obistiniti", rekoše oni, "zato ne budi među očajnicima!" /55/ "A ko osim oni koji su zabludjeli gubi nadu u milost svoga Gospodara?!", reče on. /56/ I upita: "A koji je tačno razlog vašeg dolaska, o izaslanici?" /57/ "Mi smo", rekoše, "zaista, bili poslani i narodu koji je prestupe činio, /58/ izuzev Lūtove porodice, njih ćemo, zaista, sve spasiti, /59/ osim žene njegove, ona će, odredili smo, biti od onih koji će ostati i kaznu iskusiti."

562) Ishāk, alejhis-selam.

/60/ I kad izaslanici dođoše do Lūtove porodice, /61/ on reče: "Vi ste, doista, ljudi neznani!" /62/ "Ne", rekoše oni. "Donosimo ti ono u što ovi stalno sumnjaju, /63/ donosimo ti ono što će se sigurno dogoditi, a mi, zaista, istinu govorimo. /64/ Izvedi porodicu svoju u gluho doba noći, a ti budi na začelju njihovu, i neka se niko od vas ne osvrće, i idite tamo gdje vam se naređuje!" /65/ I Mi smo mu objavili ono što će se zbiti: da će oni, svi do posljednjeg, u svitanje uništeni biti. /66/ I dođoše stanovnici grada, veseli. /67/ "Doista su ovo moji gosti", reče, "pa me ne sramotite, /68/ i bojte se Allaha, i mene ne ponižavajte!" /69/ "A zar ti nismo zabranili da muški svijet ugošćavaš?" /70/ On reče: "Evo vam za brak kćeri mojih, ako to hoćete učiniti!" /71/ A života mi tvoga, oni su u pijanstvu svom lutali. /72/ I njih je zadesio strašan glas kad je Sunce izlazilo, /73/ i Mi smo učinili da ono što je bilo gore bude dolje, i na njih smo kišu grumenja od skamenjene gline sručili. /74/ U tome su, zaista, znaci za one koji o tome pronicljivo razmišljaju, /75/ a naselje[563] je baš uz postojeći put. /76/ U tome su, zaista, znaci za one koji vjeruju. /77/ A i stanovnici Ejke bili su zulumćari, /78/ pa smo ih kaznili, i oba naselja su uz put koji se vidi. /79/ I stanovnici Hidžra su poslanike lažnim smatrali, /80/ a Mi smo im znakove Naše bili dali, ali su se oni od njih okretali. /81/ Oni su kuće u brdima klesali, vjerujući da su sigurni, /82/ pa i njih u svitanje strašan glas zadesi, /83/ i ne bijaše im ni od kakve koristi ono što su stjecali. /84/ Mi smo nebesa i Zemlju i ono između njih s Istinom stvorili. Čas oživljenja će zacijelo doći, zato ti velikodušno oprosti, /85/ Gospodar tvoj je, zaista, Stvoritelj svega, Sveznajući. /86/ Mi smo ti dali sedam ajeta, koji se ponavljaju,[564] a i Kur'an veličanstveni. /87/ Ne pružaj poglede svoje na ono što Mi dajemo na uživanje nekima od njih i ne budi tužan zbog njih, a prema vjernicima blag budi, /88/ i reci: "Ja sam samo upozoritelj jasni." /89/ Isto tako smo

563) Sodoma.

564) Većina komentatora smatra da se radi o sedam ajeta sure El-Fatiha, koji se ponavljaju u svakom namazu. Neki smatraju da se misli na sedam dugih sura: El-Bekare, Ali Imran, En-Nisa, El-Maide, El-En'am, El-A'raf i El-Enfal.

i urotitelje[565] opomenuli, /90/ one koji Kur'an na dijelove podijeliše. /91/ I tako Mi Gospodara tvoga, njih ćemo sve na odgovornost pozvati /92/ za ono što su radili! /93/ Ti javno ispovijedaj ono što ti se naređuje i višebožaca se okani. /94/ Zaista ćemo te sačuvati onih koji se rugaju, /95/ koji pored Allaha drugog boga uzimaju; i znat će oni! /96/ Mi dobro znamo da ti se u prsima steže zbog onoga što oni govore, /97/ zato, veličaj Gospodara svoga i hvali Ga, i budi od onih što na sedždu padaju, /98/ i Gospodaru svome ibadet čini sve dok ti smrt – ono što je neupitno – ne dođe! /99/

(16) En-Nahl – Pčele

(Objavljena u Mekki, osim posljednja tri ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Kehf, ima 128 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Allahova odredba stiže,[566] i ne požurujte je![567] Uzvišen je On i vrlo visoko iznad onoga što Mu pridružuju! /1/ On meleke s Objavom, po odredbi Svojoj, šalje onim robovima Svojim kojima hoće: "Upozoravajte da nema drugog boga osim Mene i bojte Me se!" /2/ On je s Istinom nebesa i Zemlju stvorio, neka je On vrlo visoko iznad onoga što Mu pridružuju. /3/ On stvara čovjeka od kapi sjemena,[568] a on poslije toga otvoreno,

565) Oni koji su udružili i urotili protiv poslanika, te se dogovorili da ih uznemiravaju i poriču. Neki smatraju da se ovdje misli na četrnaestericu Kurejšija koje je Velid b. Mugire zadužio da za vrijeme hadža govore ljudima da ne slušaju Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, jer je lud, pjesnik, ili čarobnjak (sahir).

566) Ovo je obavijest o približavanju Sudnjeg dana, kao i onog što s njim neminovno dolazi. U Izvorniku je to izraženo u formi prošlog vremena. Izraz : "eta emrullahi" (doslovno: "došla je Allahova odredba") – time se, u arapskom jeziku, izražava nešto što će se sigurno ostvariti i neminovo dogoditi.

567) Moguće je da se spojena lična zamjenica "hu" u riječi "testa'džiluhu" odnosi na Allaha, pa bi prijevod glasio: "Ne požurujte Ga"; a moguće je i da se odnosi na odredbu, pa prijevod može glasiti ovako kako je prevedeno.

568) Sve ljude nakon prvog čovjeka Adema, alejhis-selam, On stvara tako, a poznato je kako je stvorio Adema i njegovu ženu Havu. Ovdje je upotrijebljena jednina "čovjek", ali ona ukazuje na čovjeka kao vrstu.

svađalački osporava![569] /4/ I stoku On za vas stvara; njome se od hladnoće štitite, a i drugih koristi imate, njome se i hranite; /5/ ona vam je ukras kad je sa ispaše vraćate i kad je na pašu izgonite. /6/ A nosi vam i terete u mjesta u koja, osim uz velike muke, ne biste stigli. Gospodar vaš je, uistinu, milosrdan i milostiv. /7/ I konje, i mazge, i magarce – da ih jašete, i kao ukras – a stvorit će i ono što ne znate. /8/ Ka Allahu vodi samo Pravi put – put Istine, a ima ih i krivih;[570] a da On hoće, sve bi vas uputio. /9/ On je Taj Koji s neba spušta vodu koju pijete i ona pomaže da iznikne bilje kojim stoku napasate. /10/ On vam daje da pomoću nje iznikne žito, i masline, i palme, i grožđe, i svakovrsni plodovi – u tome je, zaista, znak za ljude koji razmišljaju. /11/ On vam je potčinio noć i dan, i Sunce i Mjesec, i zvijezde su po odredbi Njegovoj potčinjene. U tome su, uistinu, znakovi za ljude koji razumiju; /12/ – i sve što vam je na Zemlji šaroliko stvorio – u tome je, doista, znak ljudima koji se prisjećaju i pouku uzimaju. /13/ I On je Taj Koji je more potčinio, da iz njega svježe meso jedete i da vadite nakit koji nosite – ti vidiš lađe kako ga sijeku da biste tragali za Njegovim obiljem[571] i da biste zahvaljivali.[572] /14/ I po Zemlji je nepomična brda postavio da vas ona ne potrese, i rijeke, a i puteve da se usmjeravate,[573] /15/ a i putokaze,[574] a i po zvijezdama se oni upravljaju: /16/ Pa da li je onda Onaj Koji stvara kao onaj koji ne stvara?! Zašto se ne prisjećate i pouku ne uzmete?! /17/ Ako vi budete brojili Allahove blagodati, nećete ih nabrojati; Allah je, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /18/ Allah zna šta tajite, a šta

569) Iako je čovjek stvoren od ovako beznačajne tekućine, čovjek se usudi drznuti protiv svoga Stvoritelja i otvoreno, tj. riječima i jezikom, osporavati Njegovu stvaralačku moć i poslanike u laž ugoniti.

570) Nakon što je Uzvišeni spomenuo životinje koje čovjeka prenose i prevoze putevima koji su dunjalučki (materijalni), On spominje put koji nije materijalan: to je Pravi put – put Istine koji jedini vodi do Uzvišenog Allaha. On je taj put "trasirao" i "legalizirao", a svi drugi putevi odvode i skreću ljude od Istine. Ovaj dio ajeta neki komentatori tumače kao: "Allahovo je da objasni Pravi put", a ovo dvoje nije međusobno isključivo, jer je Allah objasnio koji je to pravi put koji vodi k Njemu.

571) Putujući morima iz jedne luke u drugu, nastojeći da steknete zaradu u trgovini.

572) Na Njegovim blagodatima i dobročinstvu.

573) Da ne lutate po zemlji, nego da vas ti putevi odvedu do vašeg odredišta.

574) Vrhove planina i brežuljaka i slično tome, prema čemu se po danu usmjeravaju i orijentiraju putnici kada se zagube na putu.

javno iznosite. /19/ A oni koje oni mjesto Allaha mole – ništa ne stvaraju; oni su sami stvoreni; /20/ mrtvi su, nisu živi i ne znaju kada će biti oživljeni. /21/ Vaš Bog je – jedan Bog! Srca onih koji u ahiret ne vjeruju, poriču; oni su oholi. /22/ Nema sumnje da Allah zna i ono što oni taje, a i ono što javno iznose; On, doista, ne voli one koji se ohole. /23/ A kada ih neko upita: "Šta je to Gospodar vaš objavio?", oni odgovaraju: "Izmišljotine naroda nekadašnjih!" /24/ To je zato da bi na Kijametskom danu nosili grijehe – terete svoje cijele i dio grijeha onih koje su, a da oni nisu bili svjesni, u zabludu doveli.[575] Užasan je teret koji će oni nositi! /25/I oni prije njih spletke su pravili, pa je Allah iz temelja zgrade njihove porušio, i krov se na njih srušio – stigla ih je kazna odakle nisu ni očekivali. [576] /26/ A na Kijametskom danu On će ih osramotiti i upitati: "Gdje su oni koje ste Meni u obožavanju pridruživali, oni zbog kojih ste se suprotstavljali?" Oni kojima je dato znanje reći će: "Danas će sramota i muka nevjernike, zaista, snaći, /27/ kojima su meleci duše uzeli u vrijeme kada su oni sebi zulum činili."[577] I oni će se pokoriti i reći: "Mi nismo nikakvo zlo činili!" "Jeste, Allah, doista dobro zna ono što ste radili. /28/ Zato, ulazite na kapije Džehennema, u njemu ćete vječno ostati! O kako će prebivalište onih koji su se oholili – grozno biti!" /29/ A onima koji su se Allaha bojali i grijeha klonili reći će se: "Šta je objavljivao Gospodar vaš?" "Dobro!",[578] odgovorit će. Oni koji čine dobra djela imat će već na dunjaluku lijepu nagradu, a ahiret je, sigurno, još bolji. O kako će divno biti boravište onih koji su se Allaha bojali: /30/ dženneti Adna u koje će ući, gdje rijeke teku, i gdje će sve što zažele imati. Tako će Allah one koji Ga se budu bojali

575) Sami će (s)nositi odgovornost zbog svojih zabluda, ali i grijehe zbog toga što su druge obmanjivali i u zabludu odveli. Upravo se to navodi u hadisu: "Ko poziva ka Uputi, imat će nagradu kao što su nagrade svih onih koji ga slijede – a to neće nimalo okrnjiti udio njihove nagrade; a onaj ko poziva u zabludu, imat će onoliko grijeha koliko svi oni koji ga slijede – a ti grijesi neće nimalo umanjiti njihove grijehe."

576) Smišljali su razne smicalice i spletke kako bi ljude naveli da poriču poslanike. Većina mufessira smatra da se ovim misli na Nimruda, vladara koji je bio silnik i tiranin na Zemlji i koji je izgradio ogromnu građevinu. Allah ga je kaznio tako što je poslao jednu mušicu koja je ušla u njegovu nozdrvu i tako ga mučila da je sam sebe udarao čekićem po glavi. Neki komentatori smatraju da se pod rušenjem građevine misli na rušenje kufra i širka.

577) Nisu prestajali sa svojim širkom i u njemu su bili sve dok im ne bi došao melek smrti.

578) Dobro, milost i bereket za one koji to budu slijedili i u to vjerovali.

nagraditi, /31/ one kojima meleki dušu uzimaju dok su čestiti, i kojima govore: "Selam vama! Uđite u Džennet zbog onoga što ste činili!" /32/ Šta li višebošci čekaju: da im dođu meleci, ili da dođe odredba Gospodara tvoga?! Tako su postupili i oni prije njih; njima nije zulum učinio Allah, oni su sami sebi zulum učinili. /33/ I stigla ih je kazna za ono što su činili, i sa svih strana ih je obuzelo ono čemu su se rugali. /34/ I rekli su oni koji su druge Njemu u obožavanju pridruživali: "Da je Allah htio, ne bismo ni mi ni preci naši, pored Allaha, nikoga obožavali i ne bismo ništa, bez Njegove volje, zabranjenim smatrali.'[579] Baš tako su i oni prije njih postupali. A zar su poslanici bili dužni šta drugo već da jasno obznane?! /35/ Mi smo svakom narodu poslanika poslali: "Allahu ibadet činite, a šejtana – tāgūta se klonite!" I bilo je među njima onih koje je Allah uputio, a i onih koji su zaslužili zabludu. Zato putujte Zemljom da vidite kakav je bio svršetak onih koji su poslanike u laž utjerivali. /36/ Ma koliko ti želio da im uputa bude data, Allah, zaista, neće uputiti nikoga koga u zabludu okrene i njima niko neće pomoći. /37/ Oni se zaklinju Allahom, učvršćujući zakletve svoje:[580] "Allah neće oživiti onoga koji umre!" Ali hoće! To Njegovo obećanje doista će se ispuniti, ali to većina ljudi ne zna. /38/ Da bi im objasnio ono u čemu su se razilazili, i da bi saznali oni koji nisu vjerovali da su lašci bili. /39/ Ako nešto hoćemo, Mi samo za to reknemo: "Budi!", i ono bude. /40/ One koji su se iselili radi Allaha, nakon što su bili tlačeni, Mi ćemo još na ovom svijetu na lijepo mjesto smjestiti; a nagrada na ahiretu bit će još veća – kad bi samo oni što su izostali znali.[581] /41/ Iselili su se oni koji su, oslanjajući se na Gospodara svoga, strpljivi bili. /42/ Mi smo i prije tebe samo ljude kao poslanike s objavom slali; ako za to ne znate, pitajte sljedbenike Knjige![582] /43/ Slali smo

579) Pokušavali su naći opravdanje za ono što su činili, govoreći kako im je Allah odredio da budu mušrici. Međutim, za to nemaju nikakvog opravdanja, jer je Allah svim narodima slao poslanika.

580) Zaklinju se Allahom o nečemu što je laž, i to rade ozbiljno i čvrsto.

581) Oni što su izostali od hidžre.

582) Ako ne znate da smo ljude kao poslanike slali, a ne meleke, onda pitajte sljedbenike ranijih knjiga.

ih s jasnim dokazima i knjigama, a tebi spuštamo Opomenu,[583] da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili. /44/ A zar su sigurni oni koji podmuklo prave zlo – da ih Allah neće u zemlju utjerati, ili da im neće, odakle ne mogu ni pomisliti, kazna doći, /45/ ili da ih neće na putovanjima njihovim kazniti, pa da neće umaći, /46/ ili da ih neće, dok su u strahu, kažnjavati? Ali Gospodar vaš je, doista, milosrdan i milostiv. /47/ Zar oni ne vide da sve ono što je Allah stvorio sad desno, sad lijevo, pruža sjene svoje Allahu sedždu čineći i da je sve to pokorno? /48/ Allahu sedždu čini sve živo na nebesima i na Zemlji, i meleci, a oni se ne ohole, /49/ boje se Gospodara svoga koji je iznad njih i čine ono što im se naredi. /50/ Allah kaže: "Dvojicu bogova za obožavanje ne uzimajte!", samo je jedan Bog, "i samo od Mene strahujte!" /51/ Allahu pripada sve što je na nebesima i na Zemlji i Njemu treba uvijek poslušan biti. Zar nekoga drugog osim Allaha da se bojite?! /52/ Svaka blagodat koju uživate od Allaha je, a čim vas nevolja kakva zadesi, opet od Njega glasno pomoć tražite. /53/ A potom, kad vam On nevolju otkloni, neki od vas Gospodaru svome druge u obožavanju pridružuju, /54/ da bi zanijekali ono što smo im Mi dali. Pa uživajte, ali zbilja, znat ćete! /55/ Višebošci onima koje kako treba ne poznaju, određuju dio onoga čime smo ih opskrbili. Allaha Mi, bit ćete sigurno pitani za ono što ste stalno izmišljali! /56/ Oni Allahu kćeri pripisuju – Uzvišen je On! – a sebi ono što priželjkuju. /57/ I kad nekom od njih bude donesena vijest da mu se rodila kći, lice mu se ojađenom smrkne, /58/ krije se od ljudi zbog loše vijesti koja mu je dojavljena: da li da je uz poniženje zadrži, ili u prašinu da je zarovi? Kako ružno oni prosuđuju! /59/ Oni koji u ahiret ne vjeruju loša svojstva imaju, a Allah ima svojstva najuzvišenija: On je Silni i Mudri. /60/ Kad bi Allah ljude zbog zuluma njihovog kažnjavao, ništa živo na Zemlji ne bi ostavio, ali, On ih do roka određenog ostavlja, i kad rok njihov prođe, ni za tren ga jedan ne mogu ni odgoditi ni ubrzati. /61/ Oni Allahu pripisuju ono prema čemu sami

583) Kur'an.

odvratnost osjećaju[584] i njihovi jezici govore laž da njih čeka najljepša nagrada; a njih, nema sumnje, Vatra čeka: oni će u nju prvi potjerani biti. /62/ Allaha Mi, Mi smo i prije tebe narodima poslanike slali, ali im je šejtan uljepšao postupke njihove, i on je sada drug njihov, njih čeka bolna patnja. /63/ Mi tebi objavljujemo Knjigu, samo da bi im ti objasnio ono u čemu se razilaze i da bude uputa i milost ljudima koji vjeruju. /64/ Allah vodu s neba spušta i njome život mrtvoj zemlji vraća! Tu je, zaista, dokaz za ljude koji čuju. /65/ Vi imate pouku i u stoci: "Mi vam dajemo da pijete ono što iz njene utrobe dolazi, što nastaje između grizina i krvi; mlijeko je to, čisto i ukusno onima koji ga piju. /66/ A od plodova palmi i loze pripremate opojno piće i hranu prijatnu. Tu je, doista, dokaz za ljude koji shvataju." /67/ Gospodar tvoj pčelu je nadahnuo: "Pravi sebi kuće u brdima, na drveću i u onome što naprave ljudi, /68/ zatim, hrani se svakovrsnim plodovima, pa onda idi stazama Gospodara svoga, poslušno!" Iz utroba njihovih izlazi piće različitih boja, u njemu je lijek ljudima. Tu je, uistinu, dokaz za ljude koji razmišljaju. /69/ Allah vas stvara a poslije vam duše uzima; među vama ima onih koji senilnost – duboku starost dožive, pa opet ne znaju nakon što su znanje imali. Allah je, zaista, Onaj Koji sve zna i svemoćan je. /70/ Allah vas je u opskrbi jedne nad drugima odlikovao. Ali, oni kojima je dato više ne daju onima koji su u njihovoj vlasti, a potrebe su im jednake. Pa zar Allahove blagodati niječu?! /71/ Allah vam stvara žene od vaše, ljudske, vrste, a od žena vaših daje vam sinove i unuke; i opskrbljuje vas dobrima. Pa zar u laž oni vjeruju, a Allahove blagodati poriču?! /72/ I obožavaju, pored Allaha, one koji im nisu u stanju bilo kakvu opskrbu dati, ni iz nebesa ni iz zemlje, i koji ništa ne mogu! /73/ Zato s Allahom ništa ne poredite! Allah, doista, zna, a vi ne znate! /74/ Allah navodi primjer roba u tuđem vlasništvu, koji ništa nema, i onoga kome smo Mi lijepu opskrbu dali i koji udjeljuje iz toga, i tajno i javno – zar su oni jednaki?! Neka je hvaljen Allah! Ali, većina njih ne zna! /75/ Allah vam navodi kao primjer dvojicu ljudi, od kojih

584) Oni nisu voljeli da im se rodi kćerka, kao i da svoje imetke dijele s drugima, tj. nisu voljeli da imaju partnere u imovini. Sve to pripisivali su Allahu.

je jedan gluhonijem, koji ni za šta nije sposoban, i koji je na teretu gospodaru svome – kud god ga pošalje, nikakva dobra ne donese. Da li je on jednak onom koji traži da se pravedno postupa, a i sam je na Pravom putu?! /76/ Allah zna sve tajne nebesa i Zemlje! A Smak svijeta će kao treptaj oka, ili još brže, doći – zaista Allah nad svime ima moć! /77/ Allah vas iz nutrina majki vaših izvodi dok još ništa ne znate, i daje vam sluh i vid i razum – da biste se zahvaljivali. /78/ Zar oni ne vide ptice kako su potčinjene u prostranstvu nebeskom?!, njih samo Allah drži. Tu su, zaista, dokazi ljudima koji vjeruju. /79/ Allah vam daje smiraj u vašim kućama, i daje vam od kože stoke šatore, koje lahko nosite dok putujete i kad se smjestite, a od vune njihove, i dlake njihove, i kostrijeti njihove imovinu i odjeću, sve do određenog roka. /80/ Allah vam u onome što je stvorio hlad daje, i skloništa u brdima vam daje, i odjeću koja vas čuva od vrućine daje vam, a i odjeću koja vas od vlastite sile štiti[585] – tako vam upotpunjava blagodat Svoju da biste bili predani. /81/ A ako se oni okrenu – pa tvoja je dužnost samo da jasno saopćiš. /82/ Iako znaju za blagodat Allahovu, opet je poriču i većina njih nevjernici su. /83/ A na Dan kada iz svakog naroda svjedoka[586] podignemo, nevjernicima neće biti dopušteno da se pravdaju, niti će im biti udovoljeno da blagonaklonost za povratak traže. /84/ Kad se oni koji su zulum činili osvjedoče u patnju, u tome olakšanja niti odgode neće imati. /85/ A kad oni koji su Njemu druge u obožavanju pridruživali vide svoja božanstva, reći će: "Gospodaru naš, ovo su naša božanstva koja smo, mimo Tebe, molili." Ona će im dobaciti: "Vi ste, uistinu, lažljivci!" /86/ I oni će se toga dana Allahu pokoriti, i nestat će ono što su lažno obožavali. /87/ Onima koji nisu vjerovali i koji su od Allahova puta odvraćali, povećat ćemo patnju preko patnje, zato što su smutnju pravili. /88/ I sjeti se Dana kada protiv svakog naroda oživimo po jednog svjedoka, iz njega samog, i tebe[587] dovedemo kao svjedoka protiv ovih! Mi tebi

585) U međusobnim ratovima; a odjeću koja štiti čine razne vrste pancira i oklopa.

586) Iz svakog naroda On će proživiti i dovesti svjedoka, tj. njihovog poslanika, koji će svjedočiti protiv njih za ono što su mu odgovarali kada im je dostavio objavu od Uzvišenog Allaha.

587) Muhammede.

objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve – kao uputu, i milost, i radosnu vijest za muslimane. /89/ Allah, zaista, naređuje pravdu, dobročinstvo i pomaganje bližnjih, a razvrat, sve što je odvratno i nasilje zabranjuje; On vas savjetuje ne bi li ste se prisjetili i pouku uzeli. /90/ I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahu obavezali i ne kršite zakletve kad ste ih čvrsto dali, a Allaha kao jamca sebi uzeli, jer Allah zna ono što radite. /91/ I ne budite kao ona koja bi svoju pređu rasprela kad bi je već bila čvrsto oprela,[588] služeći se zakletvama svojim za međusobnu prevaru, samo zato što je jedno pleme brojnije od drugog. Allah vas time samo iskušava, a na Sudnjem danu će vam, doista, objasniti ono u čemu ste se razilazili. /92/ Da Allah hoće, učinio bi vas sljedbenicima jedne vjere, ali On onome kome hoće daje da je u zabludi, a na Pravi put upućuje onoga koga On hoće; i vi ćete, doista, biti pitani za ono što ste radili. /93/ I ne služite se zakletvama zato da biste jedni druge varali, pa da posrne noga nakon što je stabilna bila,[589] i da zlo iskusite zato što ste od Allahova puta odvraćali; a patnja velika vas još čeka. /94/ I ne zamjenjujte obavezu datu Allahu za nešto što malo vrijedi – ono što je u Allaha za vas je bolje, ako znate! /95/ Ono što je u vas – prolazno je, a ono što je u Allaha – vječno je. Mi ćemo, sigurno, one koji su strpljivi bili prema onom boljem[590] što su činili nagraditi. /96/ Ko god činio dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i doista ćemo ih u skladu s najboljim što su činili nagraditi. /97/ Kada budeš htio učiti Kur'an, zatraži Allahovu zaštitu od šejtana prokletog, /98/ on doista nema nikakve moći nad onima koji vjeruju i koji se u Gospodara svoga uzdaju, /99/ njegova je moć jedino nad onima koji njega za zaštitnika uzimaju i koji druge Allahu pridružuju. /100/ Kada Mi ajet zamijemo drugim – a Allah najbolje zna što objavljuje – oni govore: "Ti samo

588) Ovo je upozorenje da se ne krše ugovori kada se utanače.

589) Kako se ne bi poklizнula noga nakon što je čvrsto stajala, kao kod onog koji je bio na Pravom putu pa skrenuo s njega uslijed krive zakletve. Naime, nevjernik – kada vidi da ga je vjernik, koji mu se već ranije obavezao, prevario – nema povjerenja u njegovu vjeru. Stoga se pokoleba od ulaska u islam.

590) Uzvišeni se zaklinje da će strpljive nagraditi prema onom boljem što su radili; odnosno, da će im oprostiti loša djela.

izmišljaš!" A nije tako, nego većina njih ne zna. /101/ Reci: "Od Gospodara tvoga spušta ga Džibril, Duh Blagoslovljeni s Istinom, da još više učvrsti vjernike, i da bude uputa i radosna vijest muslimanima." /102/ Dobro znamo da oni govore: "Poučava ga jedan čovjek!"[591] Jezik onoga na koga su skloni tako misliti, jezik je nearapa, a ovaj Kur'an na jasnom je arapskom jeziku. /103/ One koji ne vjeruju u Allahove ajete i znakove Allah sigurno neće uputiti, i njih čeka patnja bolna. /104/ Laži izmišljaju samo oni koji u Allahove ajete i znakove ne vjeruju i to su baš lažljivci. /105/ Onaj ko zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao – ne i onaj ko na to bude primoran, već onaj koji nevjerovanje širokogrudo prihvati – Allah se na takve srdi i njih čeka patnja velika, /106/ zato što su više voljeli život na dunjaluku nego na ahiretu, a Allah neće uputiti narod koji ne vjeruje. /107/ To su oni čija je srca i sluh i vid Allah zapečatio, i oni su itekako nemarni; /108/ nema sumnje da će oni na ahiretu baš biti gubitnici. /109/ Onima koji su se, nakon što su u iskušenje dovedeni pa nevjerovanje izjavili, iselili, pa se onda borili i strpljivi bili – Gospodar tvoj će, poslije toga, doista, oprostiti i milostiv biti /110/ na Dan kada će svako samo o sebi brinuti, i u kome će se svakoj osobi za djela njena puna nagrada ili kazna dati, i nepravda im neće biti učinjena! /111/ Allah navodi kao primjer jedno naselje[592] koje je bilo sigurno i spokojno, u koje je u izobilju dolazila ukusna hrana sa svih strana, pa je zanijekalo Allahove blagodati, pa mu je Allah dao da iskusi i glad i strah zbog onoga što su stanovnici njegovi činili. /112/ I njima je došao poslanik, jedan od njih, ali su ga oni lažljivcem nazvali, i stigla ih je kazna dok su zulumćari bili. /113/ Hranite se dopuštenim i lijepim jelima koja vam Allah daruje i budite zahvalni Allahu na blagodatima Njegovim, ako samo Njemu ibadet činite. /114/ On vam zabranjuje jedino strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime. A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, samo toliko da utoli glad – pa, Gospodar tvoj je, zaista, Onaj

591) Mušrici su izmišljali laži, pa su govorili kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naučio Kur'an od čovjeka-nearapa koji nije znao arapski jezik.

592) Misli se na Mekku.

Koji oprašta grijehe i milostiv je. /115/ I ne govorite laži jezicima svojim: "Ovo je dopušteno, a ovo zabranjeno", da biste tako o Allahu laži izmišljali. Oni koji o Allahu laži izmišljaju – neće uspjeti, /116/ kratko će uživati, a onda će patnju bolnu imati. /117/ Jevrejima smo zabranili ono o čemu smo ti prije kazivali; Mi njima nismo zulum učinili, oni su sami sebi zulum nanosili. /118/ Onima koji urade zlo iz neznanja, pa se kasnije pokaju i poprave, Gospodar tvoj će, poslije toga, sigurno oprostiti i milostiv biti. /119/ Ibrāhīm je doista bio predvodnik, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije bio od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju. /120/ I bio je zahvalan na blagodatima Njegovim; njega je Allah izabrao i na Pravi put uputio. /121/ I dali smo mu dobro na dunjaluku, a na ahiretu doista će biti među dobrima. /122/ Poslije smo tebi objavili: "Slijedi vjeru Ibrāhīmovu, on je bio vjere čiste, on nije bio od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju!" /123/ Svetkovanje subote[593] propisano je onima koji su imali različita mišljenja o njoj, i Gospodar tvoj će im na Kijametskom danu presuditi u vezi s onim u čemu su se razilazili. /124/ Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj, i s njima na najljepši način raspravljaj! Gospodar tvoj zna one koji su zalutali s puta Njegova, i On zna one koji Uputu slijede. /125/ A ako budete kažnjavali, onda kažnjavajte samo onako kako ste i sami kažnjeni; a ako otrpite – to je, doista, bolje za strpljive. /126/ Strpljiv budi! ali, strpljiv ćeš biti samo uz Allahovu pomoć. I ne žalosti se za njima, i neka ti nije teško zbog spletkarenja njihova. /127/ Allah je zaista uz one koji se uščuvaju i koji dobra djela čine. /128/

593) Allah Uzvišeni je propisao svakom narodu dan u kojem će se ljudi okupljati radi ibadeta. Muslimanima je, za taj dan, propisao petak. Također, kaže se da je taj dan bio propisan Izraelćanima, ali su oni odustali od njega a prihvatili subotu. Allah Uzvišeni ih je obavezao u Tevratu da je čuvaju, uz zapovijed da slijede Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kada ga pošalje, i dobio za to njihova obećanja i jamstva.

(17) El-Isrā' – Noćno putovanje

(Objavljena u Mekki, osim 26, 32, 57. i 73. do 80. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Kasas, ima 111 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Uzvišen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba od Časne džamije do Najdalje džamije, čiju smo okolicu blagoslovili kako bismo mu neka znamenja Naša pokazali.[594] On je, uistinu, Svečujući i Svevideći. /1/ A Mūsāu smo Knjigu[595] dali i uputom je sinovima Isrāīlovim učinili: "Osim Mene zaštitinika ne tražite, /2/ o potomci onih koje smo sa Nūhom u lađi prevezli!"[596] On je, doista, bio rob zahvalni. /3/ I Mi smo u Knjizi objavili sinovima Isrāīlovim: "Vi ćete doista dva puta nered[597] na Zemlji učiniti i uveliko se oholiti." /4/ Kada dođe vrijeme prvoga, poslat ćemo protiv vas robove Naše snage žestoke, oni će uzduž i poprijeko zemlju vašu pregaziti, i obećanje o kazni će se ispuniti.[598] /5/ Zatim ćemo vam dati pobjedu protiv njih i povećati vam imetke i sinove i učinit ćemo vas brojnijim. /6/ Pa, ako dobro budete činili – sebi ste ga činili, a ako zlo budete činili – protiv sebe ste ga činili! A kad dođe vrijeme drugog nereda, poslat ćemo ih da na licima vašim tugu i jad ostave i da u Mesdžid[599] uđu, kao što su u njega ušli prvi put, i da do temelja, sve nad

---

594) Uzvišeni Allah sam Sebe veliča zbog moći, veličine i uzvišenosti koju samo On ima i niko drugi. On je u jednom času noći preveo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iz Mekke do Kudsa u Jerusalimu, a odatle u nebeske sfere. U nebeskim sferama Allah mu je pokazao neka Svoja veličanstvena znamenja, kao što su: Džennet, Džehennem, Bejtul-Ma'mur, Džibril... Inače, džamija u Kudsu je nazvana El-Mesdžidul-aksa (Najudaljenija džamija) jer je ona daleko od druge dvije najčasnije džamije: one u Mekki i one u Medini.

595) Tevrat.

596) O vi, potomci onih koje smo spasili i zajedno s Nūhom prevezli u lađi! Ugledajte se na vašeg oca.

597) Allah Uzvišeni obavještava da je sinove Isrāīlove obavijestio u Tevratu da će oni dva puta nered na Zemlji počiniti i preko mjere biti oholi i drski, tj. činit će nasilje ljudima.

598) O tome ko su ti Allahovi robovi, komentatori imaju različita mišljenja. Ibn Abbas i Katade smatraju da se radilo o Džalutu i njegovoj vojsci. Oni su prvo zagospodarili nad njima, a nakon toga su i sami bili savladani: Dāvūd, alejhis-selam, je ubio Džaluta. Postoji mišljenje da se misli na vladara Mosula, Sendžariba, i njegovu vojsku. A postoji mišljenje da se radilo o Nabukodonosoru (Bahtesiru), vladaru Babilona – a Allah najbolje zna.

599) Bejtul-Makdis.

čime zavladaju, poruše. /7/ I možda vam se Gospodar vaš opet smiluje; ali ako se vratite neredu, vratit ćemo se i Mi kazni.[600] A Džehennem smo za nevjernike tamnicom učinili. /8/ Zaista je ovaj Kur'an uputa ka Putu koji je najispravniji, i vjernicima koji čine dobra djela donosi radosnu vijest da ih čeka nagrada velika, /9/ a da smo za one koji u ahiret ne vjeruju – bolnu patnju pripremili. /10/ Baš kao što moli za ono što je dobro, čovjek nekada moli i za ono što ne valja. Čovjek je zaista sklon da ishitren bude.[601] /11/ I Mi smo noć i dan kao dva znamenja učinili: znak noći smo uklonili, a znak dana smo svijetlim učinili[602] kako biste mogli da tražite blagodati Gospodara svoga i da biste broj godina znali i da biste vrijeme računali i sve smo potanko objasnili. /12/ I svakom čovjeku Mi ono što uradi o vrat privezujemo,[603] a na Kijametskom danu pokazat ćemo mu knjigu koju će otvorenu zateći: /13/ "Čitaj knjigu svoju, dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati!" /14/ Onaj ko slijedi Uputu pomoći će sam sebi time što je slijedi, a onaj ko zaluta – sebi će štetu nanijeti time što luta, i nijedna duša neće nositi grijehe druge. A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali! /15/ Kad hoćemo da neko naselje uništimo, onima koji su u njemu na raskoš navikli naredimo pokornost,[604] a oni u njemu buntovni budu i tako se nad njima obistini Riječ kazne, pa ga do temelja razrušimo. /16/ I koliko smo samo naroda poslije Nūha uništili! A dovoljno je to što Gospodar tvoj u potpunosti zna i vidi grijehe robova Svojih. /17/ Onome koji želi ovaj – kratkotrajni svijet, Mi mu na njemu brzo dajemo – što hoćemo i kome hoćemo, ali ćemo mu poslije Džehennem pripremiti, u kome će se prezren i odbačen peći. /18/ A svako ko za ahiretom teži i zbog njega se trudi, a vjernik je – pa trud takvih će pohvalan biti. /19/ Svima njima, i jednima i drugima, dajemo darove Gospodara tvoga; a darovi Gospodara tvoga nisu

---

600) Ako počnete ponovo činiti nered, i Mi ćemo se vratiti ka pobjedi nad vama na dunjaluku. Osim toga, Mi ćemo vas poniziti na Ahiretu kaznom i patnjom.

601) Nekada je čovjek ishitren i nagao, i proklinje samoga sebe, svoju djecu... Nekada on priziva smrt, propast, uništenje, prokletstvo i slično tome. A da mu Allah usliša dovu, propao bi.

602) Mudžahid kaže da je Sunce znamenje dana, a Mjesec znamenje noći.

603) Sva čovjekova djela su sačuvana i zabilježena.

604) Uzvišenom Allahu i poslanicima.

nikome zabranjeni. /20/ Gledaj kako jednima dajemo prednost nad drugima; a na ahiretu će razlika u stepenima i prednostima biti, doista, veća. /21/ Ne uzimaj uz Allaha nekog drugog boga, pa da prezren i bez podrške budeš! /22/ Gospodar tvoj zapovijeda da samo Njemu ibadet činite i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: "Uh!", i ne odbij ih od sebe, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. /23/ Iz samilosti prema njima svoje krilo poniznosti spusti i reci: "Gospodaru moj, smiluj im se, kao što su oni mene, kad sam bio dijete, podizali!" /24/ Gospodar vaš najbolje zna šta je u dušama vašim: ako budete poslušni, pa Allah će, doista, oprostiti onima koji se kaju. /25/ Daj bližnjemu svome pravo njegovo, i siromahu, i putniku namjerniku, ali nipošto ne rasipaj. /26/ Zaista su rasipnici braća šejtanova, a šejtan je Gospodaru svome itekako nezahvalan. /27/ A ako moraš da se od njih okreneš, jer i sam od Gospodara svoga milost tražiš i njoj se nadaš, onda im bar birane riječi obećanja uputi.[605] /28/ Ne drži ruku svoju stisnutu kao da je za vrat privezana, a nemoj je ni posve pružati, pa da ukoren budeš i kloneš – bez ičega ostaneš. /29/ Gospodar tvoj, zaista, pruža obilnu opskrbu onome kome hoće, a i uskraćuje je. On, uistinu, u potpunosti zna i vidi robove Svoje. /30/ Ne ubijajte djecu svoju iz straha od neimaštine, i njih i vas Mi hranimo, a ubijati njih doista je veliki grijeh! /31/ I ne približavajte se bludu! Doista je to razvrat, i to je ružan put! /32/ I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio, osim kada je to zakonom opravdano! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku ili staratelju dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju.[606] On će, doista, biti pomognut. /33/ I ne približavajte se imetku siročeta, osim ako želite da ga unaprijedite, sve dok ne postane punoljetno. I ispunjavajte

605) Ako neko od tvoje rodbine, ili od onih kojima si obavezan davati, od tebe zatraže nešto, a ti to nemaš, pa se zbog toga od njih okreneš, obećaj im na blag i lijep način da ćeš im dati onda kada tebi opskrba dođe.

606) Misli se na ovlast nad ubicom. On ima izbor u tome: da ubica odmah bude ubijen, da mu oprosti uz glavarinu ili da mu oprosti bez nadoknade. Nasljednik ubijenoga ne smije pretjerivati u ubistvu ubice; on ne smije da ga mrcvari nakon smrti ili da vrši kaznu nad nekim ko nije učestvovao u ubistvu.

ono na šta ste se obavezali, jer će se za ugovore zaista odgovarati! /34/ Napunite mjeru kada mjerite i vagajte vagom ispravnom! To je bolje i posljedice su ljepše. /35/ Ne govori ono što ne znaš! I sluh, i vid, i razum – za sve to će se, zaista, odgovarati. /36/ Ne hodi po zemlji nadmeno! Zemlju sigurno ne možeš probiti ni brda visinom dostići. /37/ Sve ogavnosti što su u tome, tvome su Gospodaru mrske. /38/ To je mudrost koju ti Gospodar tvoj objavljuje. I ne pridodaji Allahu drugog boga da ne bi u Džehennem bio bačen, prekoren i odbačen.[607] /39/ Zar je vaš Gospodar vas sinovima obdario, a Sebi, kao kćeri, meleke uzeo?! Vi, zaista, izgovarate krupne riječi. /40/ U Kur'anu smo mnoštvo opomena naveli da bi oni pouku izvukli, ali njima on samo odbojnost povećava. /41/ Reci: "Da pored Njega postoje drugi bogovi, kao što oni govore, oni bi onda potražili put do Vlasnika Arša." /42/ Slavljen je On i visinom velikom uzvišen naspram onoga što oni govore! /43/ Njega veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje njihovo. On je, doista, Onaj Koji ne žuri s kaznom i Onaj Koji oprašta grijehe. /44/ A kada učiš Kur'an, između tebe i onih koji u ahiret ne vjeruju Mi zastor nevidljivi koji razdvaja stavimo,[608] /45/ a na srca njihova pokrivače da ga ne bi razumjeli, i gluhim ih učinimo. I kada ti u Kur'anu spomeneš Gospodara svoga da Jedini je, oni iz odbojnosti okrenu leđa. /46/ Mi dobro znamo šta oni žele da čuju kada dolaze da te prisluškuju, i o čemu se sašaptavaju kad zulumćari govore: "Vi slijedite samo opčinjena čovjeka!" /47/ Pogledaj kako oni tebe opisuju, pa onda lutaju i ne mogu da nađu Pravi put. /48/ Oni govore: "Zar kad se u kosti i prašinu pretvorimo, zar ćemo novim stvaranjem, doista, oživljeni biti?!" /49/ Reci: "Budite, ako možete, kamenje ili gvožđe /50/ ili bilo kakvo stvorenje za koje mislite da ne može biti oživljeno!" "A ko će nas u život vratiti?", upitat će oni. Ti reci: "Onaj Koji vas je i prvi put stvorio", a oni će prema tebi odmahnuti glavama

607) Tj. da proklinješ sam sebe i da te proklinje Allah i Njegova stvorenja. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je sačuvan od nečeg takvog, pa se poruka ajeta odnosi na njegov ummet.

608) Kada bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an idolopoklonicima, Allah je između njega i njih stavljao nevidljiv zastor; odnosno, stavljao je nevidljivu pregradu koju niko od njih ne bi vidio, a ona je ujedno i pregrada između njih i Upute.

svojim i upitati: “Kada to?” Ti reci: “Možda ubrzo!” /51/ Bit će Onog dana kad vas On pozove, i vi ćete se, s hvalom Njemu, odazvati, i pomisliti da ste samo malo vremena ostali. /52/ Reci robovima Mojim da govore samo lijepe riječi, ili će šejtan posijati neprijateljstvo među njima; šejtan je, doista, čovjekov otvoreni neprijatelj. /53/ Gospodar vaš najbolje vas poznaje: ako hoće, On će vam se smilovati ili će vas, ako hoće, na muke staviti. A nismo te poslali sa zaduženjem da im Uputu daš. /54/ Gospodar tvoj najbolje zna one na nebesima i one na Zemlji; Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali, a Dāvūdu smo Zebūr dali. /55/ Reci: “Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, pa, oni od vas neće moći nevolju otkloniti niti je preusmjeriti.” /56/ Oni kojima se oni mole i sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga treba se čuvati. /57/ I ne postoji nijedno naselje[609] koje Mi prije Kijametskog dana nećemo uništiti ili ga teškoj muci izložiti; to je u Knjizi zapisano. /58/ A da ti pošaljemo velike znakove spriječilo Nas je samo to što su ih prijašnji narodi lažnim smatrali; Semūdu smo kao očiti znak kamilu dali, pa su u vezi s njom zulum učinili. A velike znakove šaljemo samo za zastrašivanje.[610] /59/ I kada smo ti rekli: “Sve ljude Gospodar tvoj, zaista, obuhvaća![611] A prizor koji smo ti pokazali i drvo prokleto, u Kur’anu spomenuto, iskušenje su za ljude.[612] Mi ih zastrašujemo, ali to samo njihovu osionost pojačava.” /60/ I kada rekosmo melecima: “Učinite sedždu Ādemu!” – oni svi, osim Iblīsa, sedždu učiniše. “Zar da učinim sedždu onome koga si Ti od gline stvorio?”, reče. /61/ “Reci mi”, reče onda, “evo

609) Nevjerničko.

610) Sālihov narod nije povjerovao u znak koji im je Allah poslao; oni su u laž utjerivali Sāliha a kamilu zaklali. I Kurejšije su od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, tražile da moli Allaha da brdo Safu pretvori u zlato. Ovaj ajet je odgovor da je to Allah zaista i mogao učiniti. Samo da je razlog što to ne čini činjenica da prijašnji narodi nisu vjerovali u velike znakove koje im je slao.

611) Štitio je Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, od ljudi.

612) To je isti prizor koji je vidio u noći Israa. Pod prokletim (ukletim) drvetom misli se na drvo Zekkum. Neki muslimani su napustili svoju vjeru, nakon što su spoznali Istinu, jer njihove spoznajne i intelektualne mogućnosti nisu mogle prihvatiti mu'džizu Israa, pa su smatrali lažnim ono što nisu mogli svojim znanjem obuhvatiti, a drugima je to Allah učinio razlogom učvršćenja i uvjerenja, pa je zbog toga rečeno: “iskušenje za ljude”, tj. test i ispit.

ovoga koga si iznad mene uzdigao: ako me ostaviš do Kijametskog dana sigurno ću, osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim zagospodariti." /62/ "Odlazi!", reče On. "A svakom od njih ko te bude slijedio – Džehennem će svima vama biti obilna kazna. /63/ I zavodi glasom svojim koga možeš i potjeraj na njih svoju konjicu i svoju pješadiju, i budi im ortak u imecima, i u djeci, i daji im obećanja – a samo je obmana to što im šejtan obećava, /64/ ali, ti, doista, nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim!" A Gospodar tvoj je dovoljan kao zaštitnik! /65/ Gospodar vaš je Taj Koji radi vas pokreće lađe po moru da biste tragali za Njegovim obiljem. On je, zbilja, prema vama milostiv. /66/ Kad vas na moru nevolja zadesi, tada nestanu oni koje inače prizivate, postoji samo On.[613] A kad vas On na kopno spasi, vi se okrećete, a čovjek je itekakav nezahvalnik! /67/ Zar ste sigurni da vas On neće u zemlju utjerati ili da na vas pješčanu oluju neće poslati, pa da onda sebi nikakva zaštitnika nećete naći?! /68/ Ili ste možda sigurni da vas On ponovo neće na more izvesti, i buru na vas poslati i potopiti vas zbog neposlušnosti vaše?! Tada ne biste nikoga našli ko bi Nas zbog vas na odgovornost pozvao. /69/ Mi smo sinovima Ademovim počast ukazali: dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i nad mnogima koje smo stvorili posebnu im prednost dali. /70/ A na Dan kad pozovemo sve ljude s predvodnikom njihovim,[614] oni kojima knjiga njihova u desnu ruku data bude, čitat će knjige svoje i neće im, ni koliko končić na hurminoj košpici, zulum učinjen biti. /71/ Onaj ko je na ovom svijetu bio slijep, bit će slijep i na ahiretu, i još dalje će zalutati. /72/ I zamalo da te oni odvrate od onoga što

613) Iščezne iz srca ljudi sve što obožavaju mimo Allaha. Tako se desilo s Ikrimom b. Ebi-Džehlom kada je pobjegao ispred Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom oslobođenja Mekke. Bježeći, plovio je morem, želivši se nastaniti u Abesiniji. Zapuhao je žestok vjetar, pa su jedni drugima govorili: "Neće vas ništa spasiti, izuzev da molite Allaha Jedinog!" Ikrime je u sebi pomislio: "Tako mi Allaha, ako na moru niko ne koristi – osim On, onda ni na kopnu niko ne koristi – osim Njega! Moj Gospodaru, ukoliko me izbaviš odavde, dajem Ti obećanje da ću otići i staviti ruke na Muhammedovu ruku i naći ću ga blagim i milostivim."

614) Ibn Kesir smatra da se riječju "predvodnikom" misli na knjigu u kojoj će biti zabilježena sva ljudska djela i koja će im biti predočena na Sudnjem danu. U tom smislu, prijevod bi mogao glasiti: "A na Dan kad pozovemo sve ljude s knjigom u kojoj će biti zabilježena sva djela njihova..." Drugi komentatori smatraju da se time misli da će svaki narod biti pozvan na Sud sa svojim poslanikom. Treći, pak, smatraju da se pod predvodnikom misli na ranije objavljene knjige.

ti Mi objavljujemo, da bi protiv Nas nešto drugo iznio, i tada bi te oni kao prijatelja prihvatili.[615] /73/ A da te nismo učinili čvrstim, gotovo da bi im se malo priklonio, /74/ i tada bismo ti, doista, dali da iskusiš dvostruku patnju u životu i dvostruku patnju poslije smrti; tada ne bi nikoga našao ko bi ti protiv Nas pomogao. /75/ Pa iako su te umalo iz zemlje pokrenuli da bi te iz nje istjerali, ipak ni oni tada u njoj ne bi dugo, poslije tebe, ostali.[616] /76/ To pravilo je važilo za sve one kojima smo prije tebe poslanike poslali; nećeš vidjeti da je naše pravilo promijenjeno. /77/ Obavljaj namaz kad Sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine, i Kur'an u namazu u zoru uči, jer učenju Kur'ana u namazu u zoru mnogi prisustvuju. /78/ I bdij dio noći u namazu – tebi dodatnom; na ahiretu će te tvoj Gospodar na hvaljeni položaj postaviti. /79/ I reci: "Gospodaru moj, uvedi me uvodom Istine i izvedi me ishodom Istine![617] I daruj mi od Sebe moć koja će mi pomoći!" /80/ I reci: "Došla je istina, a nestalo je laži; laž, zaista, nestaje!" /81/ Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima, a zulumćarima on samo povećava propast. /82/ Kad čovjeku kakvu blagodat darujemo, on se okreće i oholo udaljava, a kad ga zadesi zlo, onda očajava. /83/ Reci: "Svako na svoj način[618] postupa, a Gospodar vaš najbolje zna ko je na Pravom putu." /84/ Pitaju te o duhu.[619] Reci: "Duh je nešto što samo

---

615) Da nije Allahove zaštite, to bi se možda i dogodilo. Međutim, On ga učvršćuje i čini da Njegova vjera zavlada nad onima koji se bore protiv nje, i na zapadu i na istoku.

616) Malo je nedostajalo da Kurejšije isprovociraju Muhammedov, sallallahu alejehi ve sellem, odlazak iz Mekke, ali to nisu uspjeli. On se iselio iz Mekke po naređenju Uzvišenog Allaha; On je Kurejšijama zaprijetio ovim ajetom da, ukoliko ga istjeraju, ni oni neće u njoj ostati dugo. Tako se i desilo: došlo je do sukoba na Bedru i u tom sukobu ubijene su najuglednije Kurejšije.

617) Uvedi me u Medinu, a izvedi me iz Mekke.

618) Ibn Kesir navodi moguća značenja riječi koju smo mi preveli kao "način". Ona još može značiti vjeru, put, nahođenje, namjeru... Pri tome se kaže da su sva ova značenja slična. On još kaže da je ovaj ajet najvjerovatnije prijetnja idolopoklonicima i da njihov i naš Gospodar najbolje zna ko je od nas na Pravom putu, tj. to smo mi.

619) Ovo su Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pitali jevreji. Ibn Kesir kod ovog ajeta navodi da komentatori Kur'ana imaju različita tumačenja riječi "ruh/duh". Oni kažu da ta riječ znači duša, zatim nešto što Allah udahnjuje u čovjeka, a što nije upotpunosti identično duši, a to je duh, te da označava meleka Džibrila. Zatim on navodi i odobrava Suhejlijevo tumačenje ove riječi, a ono se može parafrazirati na sljedeći način: Duh (ruh) je nešto suptilno poput zraka, nešto što ulazi u tijelo poput vode koja ulazi u drveće kroz njihove žile. Ruh/duh koji melek udahne u embrion postaje dušom onda kada se spoji s tijelom i kada čovjek usljed toga stekne dobre ili loše osobine. Tada se može razlikovati smirena duša i ona koja naginje zlu. Dakle, kao što se za vodu koju upije drvo poslije ne kaže voda, nego sok ili vino, tako se i za ruh/duh više ne kaže tako nakon što se spoji s tijelom, nego se on zove duša ili ego ili nefs. Ruh/duh je osnova duše i

Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja." /85/ A da hoćemo, Mi bismo učinili da iščezne ono što smo ti objavili, i ti, poslije, ne bi nikoga našao ko bi ti protiv Nas pomogao, /86/ ali, Gospodar tvoj je tebi milostiv i Njegova dobrota prema tebi zaista je velika. /87/ Reci: "Kad bi se svi ljudi i džini udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, kao što je on, ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali." /88/ Mi u ovom Kur'anu objašnjavamo ljudima svakojake primjere, ali većina ljudi samo poricanje prihvata. /89/ I govore:[620] "Nećemo ti vjerovati sve dok nam iz zemlje izvor-vodu ne izvedeš; /90/ ili dok ne budeš imao vrt od palmi i loze, pa da kroz njeg svukuda rijeke provedeš; /91/ ili dok na nas nebo u parčadima ne oboriš, kao što tvrdiš; ili dok Allaha i meleke nama sučelice ne dovedeš; /92/ ili dok ne budeš imao kuću od zlata, ili dok se na nebo ne uspenješ; a nećemo vjerovati ni da si se uspeo sve dok nam ne doneseš Knjigu da je čitamo." Reci: "Uzvišen neka je Gospodar moj!, zar ja nisam samo čovjek, poslanik?!" /93/ A ljude je, kad im je dolazila objava, odvraćalo od vjerovanja samo to što su govorili: "Zar je Allah kao poslanika čovjeka poslao?!" /94/ Reci: "Kad bi na Zemlji meleki smireno hodili, Mi bismo im s neba meleka za poslanika poslali." /95/ Reci: "Allah je dovoljan da svjedoči za ovo između mene i vas, a zaista On dobro zna i vidi robove Svoje." /96/ Onaj koga Allah uputi – on je upućen, a onoga koga na stranputicu odvede, tome, mimo Njega, nećeš naći zaštitnika. Mi ćemo ih, na Kijametskom danu, sakupiti, licem zemlji okrenute, slijepe, nijeme i gluhe; boravište njihovo bit će Džehennem; kad god mu plamen jenja, pojačat ćemo im oganj. /97/ To će im biti kazna zato što u znakove i ajete Naše nisu vjerovali i što su govorili: "Zar kad postanemo kosti i prah, zar ćemo kao nova stvorenja doista biti oživljeni?!" /98/ Zar oni ne znaju da je Allah, Stvoritelj nebesa i Zemlje, kadar da stvori slične njima i da im je već odredio čas oživljenja, u koji nema sumnje? Ali zulumćari samo poriču. /99/ Reci: "Da vi posjedujete riznice milosti Gospodara moga, i tada biste

---

njena supstanca, a nefs/duša je ono što nastane spajanjem duha i tijela.

620) Idolopoklonici Mekke.

škrtarili iz straha da ne potrošite; čovjek je baš tvrdica."[621] /100/ Mi smo Mūsāu devet očevidnih znamenja dali, pa upitaj sinove Isrāīlove kad je precima njihovim došao i kada mu je faraon rekao: "Ja mislim, o Mūsā, da si ti doista opčinjen", /101/ a Mūsā odgovori: "Ti znaš da ovo nije dao niko drugi nego Gospodar nebesa i Zemlje, kao očigledna znamenja, i ja mislim da ćeš ti, o faraone, sigurno nastradati." /102/ Faraon odluči da ih iz zemlje[622] istjera, pa mi potopismo i njega i sve one koji su bili s njim, /103/ i poslije toga rekosmo sinovima Isrāīlovim: "Naselite se u zemlji,[623] pa kad vrijeme ahireta nastupi, sve ćemo vas zajedno dovesti." /104/ Mi Kur'an s Istinom spuštamo i s Istinom on silazi. A tebe smo poslali samo kao donositelja radosnih vijesti i upozoritelja. /1056/ I kao Kur'an, sve dio po dio ga objavljujemo da bi ga ti ljudima malo-pomalo kazivao, i prema potrebi ga objavljujemo. /106/ Reci: "Vjerovali u njega ili ne vjerovali, oni kojima je još prije objavljivanja njegova dato znanje padaju licem na tlo, čineći sedždu, kad im se on čita." /107/ I govore: "Uzvišen neka je Gospodar naš, obećanje Gospodara našeg se ispunilo!", /108/ i padaju licem na tle plačući, i on im uvećava strahopoštovanje. /109/ Reci: "Zovite Ga: 'Allahu', ili zovite: 'Svemilosni', a kako Ga god budete zvali, Njegova su imena najljepša. Ne izgovaraj na sav glas Kur'an kad molitvu obavljaš, a i ne prigušuj ga; traži sredinu između toga" /110/ I reci: "Sva hvala Allahu Koji Sebi nije uzeo djeteta i Koji u vlasti nema ortaka, i Kome ne treba zaštitnik zbog nemoći" – i istinski Ga veličaj! /111/

---

621) Tvdričluk je osobina većine ljudi, osim onih koje je Allah uputio.

622) Egipta.

623) Bejtul-Makdis.

(18) El-Kehf – Pećina

(Objavljena u Mekki, osim 28, 82. i 101. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Gāšije, ima 110 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Sva hvala neka je Allahu Koji Svome robu objavljuje Knjigu, i nije je dao iskrivljenu,[624] /1/ nego ispravnu, da teškom kaznom, koju će On dati, opomene, a da vjernike koji čine dobra djela divnom nagradom obraduje. /2/ U njoj[625] će vječno boraviti, /3/ i da upozori one koji govore: "Allah je Sebi uzeo sina."[626] /4/ O tome oni ništa ne znaju, a ni preci njihovi.[627] Kako krupna riječ izlazi iz usta njihovih! Oni ne govore drugo do laži! /5/ Pa zar ćeš ti za njima od tuge svisnuti, ako oni u ovaj govor neće da povjeruju?![628] /6/ Sve što je na Zemlji Mi smo kao ukras njoj stvorili da iskušamo ljude ko će od njih bolje postupati /7/ i zaista ćemo Mi sve što je na njoj u opustošeno tlo pretvoriti! /8/ Misliš li ti da su stanovnici pećine i Rekīma bili čudo među znakovima Našim?![629] /9/ Kad se nekoliko momaka u pećinu sklonilo pa reklo: "Gospodaru naš, daruj nam Svoju milost i daj da ovo naše stanje na dobro izađe." /10/ I Mi smo ih u pećini dubokim snom za dugo godina uspavali, /11/ poslije smo ih probudili da znamo koja će od dvije skupine[630] bolje izračunati koliko su vremena proboravili. /12/ A Mi tebi kazujemo vijest

---

624) Uzvišeni Allah hvali Sebe na početku i na kraju, jer On pohvalu i zahvalu zaslužuje stalno. U ovom slučaju On se hvali zato što je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, objavio Kur'an u kojem nema nikakvih iskrivljenja i koji je najveća blagodat stanovnicima Zemlje jer ih izvodi iz tame na svjetlo.

625) U toj nagradi, a to je Džennet.

626)To su, prema mišljenju Ibn Ishāka, arapski mušrici koji su govorili da obožavaju meleke, i da su meleki Allahove kćeri, Uzvišen je On od toga.

627) Oni o ovim riječima koje govore o Uzvišenom Allahu ne znaju ništa, tj. ne znaju da nije moguće da On ima dijete, ili ne znaju da ima ikakva činjenica o postojanju djeteta ili o tome da je Allah uzeo Sebi dijete.

628) Odnosno, nemoj zbog njih tugovati, pa da tako sebi naudiš, ako neće u Kur'an da vjeruju. Naprotiv, ti im prenesi Objavu, pa neka je prihvate oni koji hoće.

629) Tj. u našem znanju i moći to nije neko čudo i bilo je drugih znakova koji su mnogo čudniji od toga, kao što je stvaranje nebesa i Zemlje, Sunca, zvijezda i drugih nebeskih tijela. Rekim je dolina u blizine Ejle, ili neko selo, ili ploča od kamena na kojoj su bila napisana imena mladića koji su se sklonili u pećinu, a Kehf je pećina u brdu.

630) Koje su u vezi s njima imali različito mišljenje.

njihovu po Istini. Tu su bili mladići, vjerovali su u Gospodara svoga, a Mi smo im Uputu još više povećali.[631] /13/ Osnažili smo bili njihova srca[632] kad su se digli i rekli: "Gospodar naš – Gospodar je nebesa i Zemlje, mi se nećemo pored Njega drugom bogu moliti, jer bismo tada ono što je daleko od istine govorili. /14/ Narod ovaj naš je, mimo Njega, druge bogove prihvatio, zašto o njima jasan dokaz ne donesu? A ima li većeg zulumćara od onoga koji o Allahu laž iznosi?!" /15/ Kad napustite njih i one koje mimo Allaha obožavaju, sklonite se u pećinu, Gospodar vaš će vas milošću Svojom obasuti i za vas će ono što će vam korisno biti pripremiti. /16/ I ti si mogao vidjeti kako Sunce, kada se rađa – obilazi pećinu s desne strane, a kada zalazi – zaobilazi je s lijeve strane, a oni su bili u sredini njezinoj. To je znak Allahov! Koga Allah uputi – on je i upućen, a koga na stranputicu odvede, ti mu nećeš naći zaštitnika koji će ga naputiti. /17/ I pomislio bi da su budni, ali oni su spavali;[633] i Mi smo ih prevrtali sad na desnu, sad na lijevu stranu, a pas njihov, opruženih prednjih šapa, na ulazu je ležao; da si ih vidio, od njih bi pobjegao i strah bi te uhvatio. /18/ I Mi smo ih, isto tako, probudili da bi jedni druge pitali. "Koliko ste ovdje ostali?", upita jedan od njih. "Ostali smo dan ili dio dana", odgovoriše. "Gospodar vaš najbolje zna koliko ste ostali", rekoše. "Pošaljite jednog od vas s ovim srebrenjacima vašim u grad, pa nek vidi u koga je najčistije

---

631) Veoma je zanimljivo Ibn Kesirovo tumačenje ovog ajeta. On kaže kako ajet govori o mladićima koji su se sklonili u pećini kako bi sačuvali svoju vjeru – a mladići bolje prihvataju Istinu i slijede Pravi put od starih ljudi koji su već posmuli i skrenuli sa pravca Istine. Zato je najveći broj onih koji su se odazvali islamu bio među populacijom mlađih ljudi, dok je većina starijih Kurejšija ostala u svojoj staroj vjeri. Mudžahid u vezi s ovim mladićima kaže da je do njega došlo predanje da su neki od ovih mladića imali u ušima minđuše, pa ih je Allah uputio i oni su povjerovali u Njega i posvjedočili da nema drugog boga osim Njega. Neki komentatori navode da su ovi mladići bili u vjeri Isaa, alejhis-selam, ali Ibn Kesir smatra da se njihov slučaj desio mnogo prije. Naime, da su bili sljedbenici Isaa, alejhis-selam, ne bi im Jevreji poklanjali ovoliku pažnju. Ibn Abbas prenosi da su Kurejšije tražile da im jevrejski svećenici u Medini kažu šta bi mogli pitati Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a što bi ga na neki način moglo zbuniti. Tako su ga pitali o ovim mladićima, duši i o Zul-Karnejnu, što znači da je ovo bilo poznato i prije Isaa, alejhis-selam, a Allah najbolje zna.

632) Učinili ih strpljivim i snažnim da mogu podnijeti napuštanje svoga naroda i grada i udobnog života.

633) Ibn Kesir navodi da neki učenjaci kažu da su ovi mladići zaspali, ali da im je Allah ostavio oči otvorenim; jer, kada su u dodiru s vazduhom, duže traju. Ovdje je upotrijebljena riječ "rukud" (mn. riječi rakid, ar.), a kaže se kako vuk kada spava zatvara oči naizmjenično i za njega se kaže rakid.

jelo i neka vam od njega donese hrane i neka bude pažljiv, neka nikome ne govori ništa o vama, /19/ jer, ako oni doznaju za vas, kamenovat će vas ili će vas nasilu u svoju vjeru obratiti, i tada nikad nećete uspjeti!" /20/ I Mi smo, isto tako, učinili da oni za njih saznaju, da bi se uvjerili da je istinito Allahovo obećanje i da u čas oživljenja nema nikakve sumnje, kada su se između sebe o njima raspravljali,[634] i rekli: "Sagradite nad njima kakvu ogradu,[635] Gospodar njihov najbolje zna ko su oni." A onda oni do čijih se riječi najviše držalo rekoše: "Napravit ćemo nad njima bogomolju!"[636] /21/ Neki će reći: "Bila su trojica, pas njihov je bio četvrti", a neki će govoriti: "Bila su peterica, pas njihov je bio šesti", nagađajući o onome što je čulima nedokučivo, dok će neki reći: "Bila su sedmerica, a pas njihov bio je osmi." Reci: "Gospodar moj najbolje zna njihov broj, samo malo njih to zna. Zato ne raspravljaj o njima osim površno i lijepo, i ne pitaj o njima od njih nikoga!" /22/ I ni u kom slučaju ne reci: "Uradit ću to sigurno sutra!", /23/ ne dodavši: "Ako Allah da!" A kada zaboraviš, sjeti se Gospodara svoga i reci: "Gospodar moj će me uputiti na ono što je bliže ispravnom od ovoga." /24/ A oni su ostali u pećini svojoj tri stotine godina, a k tome dodajte još devet.[637] /25/ Reci: "Allah najbolje zna koliko su ostali; ono što je čulima nedokučivo samo On zna. Kako On sve vidi, kako On sve čuje! Oni nemaju drugog zaštitnika osim Njega, a On ne pridružuje nikoga u vlasti Svojoj. /26/ A ti kazuj iz Knjige Gospodara svoga ono što ti se objavljuje, Njegovim riječima nema preinačitelja, i ti, osim kod Njega, nećeš naći utočišta nikakva. /27/ Budi strpljiv uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer u želji za Licem Njegovim, i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajem u životu na ovome svijetu,

---

634) O Kijametskom danu i proživljenju; jedni su to negirali, a drugi potvrđivali. Tako je Uzvišeni Allah učinio da pronađu ove mladiće i da ih učini dokazom u korist jednih, a protiv drugih.

635) Tj. zazidajte ulaz pećine i ostavite ih kako ste ih i našli.

636) Iako Taberi navodi da postoje dva stava o tome ko je rekao ove riječi: jedan je da su to rekli muslimani među njima, a drugi da su ovo riječi mušrika. Ibn Kesir smatra da se radi o uticajnim ljudima. Međutim, da li su ove njihove riječi pohvalne ili ne?... On kaže da o tome postoji dilema i da se ipak treba čuvati takvih postupaka.

637) Tri stotine godina po sunčevom kalendaru jednako je periodu od tri stotine i devet godina po lunarnom računanju vremena.

i ne slušaj onoga čije smo srce da Nas spominje nehajnim učinili, koji strast svoju slijedi i čiji su postupci propali.[638] /28/ I reci: "Istina dolazi od Gospodara vašeg, pa ko hoće – neka vjeruje, a ko hoće – neka ne vjeruje!' Mi smo zulumćarima pripremili Vatru čiji će ih plamen sa svih strana obuhvatiti; ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta! /29/ One koji budu vjerovali i dobra djela činili – a Mi doista ne uništavamo nagradu onome koji je dobra djela činio – /30/ njih čekaju sigurno vrtovi Adna, kroz koje rijeke teku, u njima će se narukvicama od zlata kititi i u zelena odijela od dibe i kadife oblačiti, na divanima će u njima naslonjeni biti. Divne li nagrade i krasna li boravišta! /31/ I navedi im kao primjer dva čovjeka: jednom od njih smo dva vrta lozom zasađena dali i palmama ih opasali, a između njih njive postavili. /32/ Oba vrta davala su svoj plod, ničega nije manjkalo, a kroz sredinu njihovu smo rijeku proveli. /33/ On je i drugih plodova imao, i reče drugu svome, dok je s njim razgovarao: "Od tebe sam bogatiji i jačeg sam roda!" /34/ I uđe u vrt svoj, čineći zulum[639] sebi, govoreći: "Ne mislim da će ovaj ikada propasti, /35/ i ne mislim da će Smak svijeta ikada doći; a ako budem vraćen Gospodaru svome, sigurno ću nešto bolje od ovoga naći." /36/ I reče mu drug njegov, dok je s njim razgovarao: "Zar ne vjeruješ u Onoga Koji te je od Zemlje stvorio, zatim od kapi sjemena, i najzad te potpunim čovjekom učinio? /37/ Što se mene tiče, On, Allah, moj je Gospodar i ja Gospodaru svome ne pridružujem u obožavanju nikoga. /38/ A zašto nisi, kad si u vrt ušao, rekao: 'Mašallah! Snaga je samo u Allaha!' Ako vidiš da je u mene manje blaga i manje roda nego u tebe, pa Gospodar moj može mi bolji vrt od tvoga dati, /39/ a na tvoj nepogodu s neba poslati, pa da ostane samo klizava ledina bez ičega, /40/ ili da mu voda u ponor ode pa da je ne mogneš pronaći nikada." /41/ I propadoše plodovi njegovi i on poče pljeskati rukama svojim žaleći za

638) Tj. druži se – o, Muhammede! – i sjedi s onima koji spominju Allaha i koji Ga mole ujutro i navečer, bili bogati ili siromašni, jaki ili slabi. Te ljude, koji to rade samo radi Allaha, nemoj zanemariti i gledati na druge, i nemoj otići bogatim i uglednim ljudima koje je zabavio ovaj svijet i čija djela su propala.

639) To je činio svojim kufrom, prkosom, inadom, ohološću, negiranjem proživljenja.

onim što je na njega utrošio a loza se bijaše povaljala po podupiračima svojim – i govoraše: "Kamo sreće da Gospodaru svome nisam nikoga u obožavanju pridruživao!" /42/ I nije imao nikoga ko bi mu mogao pomoći, osim Allaha; a sam sebi nije mogao pomoći. /43/ Tada može pomoći samo Allah, Istiniti, On daje najbolju nagradu i čini da se sve na najbolji način okonča. /44/ Navedi im kao primjer da je život na ovom svijetu kao bilje, koje i poslije natapanja vodom, koju Mi s neba spuštamo, ipak postane suho i vjetrovi ga raznesu. A Allah nad svime ima moć. /45/ Imetak i sinovi ukras su u životu na Ovom svijetu, a dobra djela koja ostaju, bolja su kod Gospodara tvoga po nagradi i bolja po nadi. /46/ Na dan kada planine uklonimo, i kada vidiš da je površina Zemlje pregledna[640] – a njih smo već sakupili, ni jednog nismo izostavili, /47/ pred Gospodarom tvojim bit će oni u redove poredani: "Došli ste nam onako kako smo vas prvi put stvorili, a tvrdili ste da vam nećemo vrijeme za oživljavanje odrediti." /48/ I Knjiga[641] će biti postavljena i vidjet ćete prestupnike prestravljene zbog onoga što je u njoj. "Teško nama!", govorit će, "kakva je ovo knjiga, ni mali ni veliki grijeh nije propustila, sve je nabrojala!" I naći će upisano ono što su radili. Gospodar tvoj neće nikome zulum učiniti. /49/ I kada smo rekli melecima: "Sedždu Ādemu učinite!", svi sedždu učiniše osim Iblīsa, on je bio jedan od džina, pa je prema zapovijesti Gospodara svoga buntovan bio. Pa zar ćete njega i porod njegov, pored Mene, kao prijatelja prihvatiti, kad su vam oni neprijatelji? Kako je šejtan loša zamjena zulumćarima! /50/ Ja nisam uzimao njih za svjedoke prilikom stvaranja nebesa i Zemlje niti prilikom stvaranja njih samih, i za pomagače nisam uzimao one koji na krivi put upućuju. /51/ I na Dan kada On rekne: "Pozovite one za koje ste tvrdili da su ortaci Moji", i kad ih pozovu, oni im se neće odazvati, a između njih ćemo mjesto propasti postaviti.[642] /52/ I ugledat će prestupnici

640) Ona će biti uočljiva i vidljiva i neće na njoj biti mjesta za sklanjanje. Stvorenja će biti vidljiva pred Svojim Stvoriteljem i Njemu ništa što se tiče njih neće biti skriveno.

641) Knjiga u kojoj su pobrojana sva njihova djela; krupna i sitna, mala i velika.

642) Riječ mevbiqan bi značila pregradu, barijeru, ako bi se riječima "između njih" (bejnehum) mislilo na vjernike i nevjernike. Ovdje je završetak ajeta preveden u skladu s Ibn Kesirovim tumačenjem.

Vatru i uvjerit će se da će u nju pasti i neće je moći izbjeći. /53/ U ovom Kur'anu Mi na razne načine objašnjavamo ljudima svakovrsne primjere, ali je čovjek, više nego iko, spreman da raspravlja.[643] /54/ A ljude, kada im dolazi uputa, odvraća od vjerovanja i od toga da od Gospodara svoga mole oprost samo to što traže da ih zadesi kazna koja je bila pravilo za prethodnike ili što čekaju da im dođe kazna sučelice. /55/ Mi šaljemo poslanike samo zato da donose radosne vijesti i da upozoravaju. A nevjernici se raspravljaju, služeći se neistinama, da bi time opovrgli Istinu, i znakove Moje i ono na što su upozoreni uzimaju za podrugivanje.[644] /56/ Ima li većeg zulumćara od onoga koji, kad na znakove i ajete Gospodara svoga bude podsjećen, za njih ne haje, a zaboravlja ono što su ruke njegove pripravile?! Mi na srca njihova pokrivače stavljamo da Kur'an ne shvate i gluhim ih učinimo; i ako ih ti na Pravi put pozoveš oni, kad su takvi, nikad neće Pravim putem poći. /57/ Gospodar tvoj je Oprostitelj grijeha i milostiv je; da ih On za ono što zaslužuju kažnjava, odmah bi ih na muke stavio. Ali, njih čeka čas određeni od koga utočište neće naći. /58/ A ona[645] naselja smo razorili zato što su stanovnici njihovi zulum učinili i za propast njihovu smo tačno vrijeme odredili. /59/ I kada Mūsā reče momku[646] svome: "Sve ću ići dok ne stignem do mjesta gdje se sastaju dva mora, ili ću dugo, dugo ići." /60/ I kad njih dvojica stigoše do mjesta na kome se ona sastaju, zaboraviše na ribu svoju, pa ona u moru sebi put zasiječe. /61/ A kad se udaljiše, Mūsā reče momku svome: "Daj nam užinu našu, umorili smo se od ovog našeg putovanja." /62/ "Vidi!", reče on, "kad smo kod one stijene svratili, ja sam zaboravio onu ribu – sam šejtan je učinio da je zaboravim, da ti je ne spomenem – pa se ona prihvati svoga puta u moru, čudnovato!" /63/ "E, to je ono što tražimo!", reče Mūsā, i njih dvojica se vratiše putem kojim su

643) U Kur'anu se nalazi sve ono što je potrebno čovjeku da ne odluta od Istine i Upute. Pored ovih objašnjenja, čovjek često raspravlja i oponira Istini, a toga su pošteđeni oni koje je Uzvišeni Allah uputio.

644) Izruguju se dokazima i argumentima koje se donijeli poslanici, te njihovim opomenama i upozorenjima – a izrugivanje je najteži vid nijekanja.

645) Naselja prijašnjih naroda, kao što su Ad i Semūd.

646) Juše' b. Nun koji je pratio Mūsāa, alejhis-selam, od njega učio i služio ga.

bili došli, /64/ i nađoše jednoga Našeg roba[647] kojem smo milost Našu darovali i onome što samo Mi znamo, naučili. /65/ "Mogu li da te pratim?", upita Mūsā, "ali da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen." /66/ "Ti se sigurno nećeš moći sa mnom strpjeti", reče onaj, /67/ "a i kako bi se strpio u onome o čemu ništa ne znaš?" /68/ "Vidjet ćeš da ću biti strpljiv, ako Allah da!", reče Mūsā, "i da ti se neću ni u čemu suprotstavljati." /69/ "Ako ćeš me već pratiti", reče onaj, "onda me ni o čemu ne pitaj dok ti ja o tome prvi ne kažem." /70/ I njih dvojica krenuše. I kad se u lađu ukrcaše, onaj je probuši. "Zar je probuši da potopiš one koji na njoj plove? Učinio si nešto, doista, krupno." /71/ "Ne rekoh li ja", reče onaj, "da se ti, doista, nećeš moći strpjeti sa mnom?" /72/ "Ne zamjeraj mi što sam zaboravio", reče, "i ne čini moje stanje još težim." /73/ I njih dvojica krenuše. I kad sretoše jednog dječaka pa ga onaj ubi, Mūsā reče: "Zašto ubi dijete bezgrešno, koje nije nikoga ubilo! Učinio si, zaista, nešto vrlo ružno." /74/ "Ne rekoh li ja tebi", reče onaj, "da se ti, doista, nećeš moći strpjeti sa mnom." /75/ "Ako te i poslije ovoga za bilo šta upitam", reče, "onda se nemoj sa mnom družiti. Već si prije moje opravdanje prihvatio."[648] /76/ I njih dvojica krenuše; i kad dođoše do jednog grada, zamoliše stanovnike njegove da ih nahrane, ali oni odbiše da ih ugoste. U gradu njih dvojica naiđoše na jedan zid koji samo što se nije srušio, pa ga onaj uspravi. "Mogao si", reče Mūsā, "za njega uzeti nagradu." /77/ "Ovo je rastanak između mene i tebe", reče onaj, "obavijestit ću te o tumačenju onoga zbog čega nisi mogao da se strpiš. /78/ Što se one lađe tiče, ona je pripadala siromasima koji rade na moru, i ja sam htio da je oštetim jer je pred njima bio jedan vladar koji je svaku ispravnu lađu otimao. /79/ Što se onog dječaka tiče, roditelji njegovi bili su vjernici; pobojali smo se da ih on neće na osionost i nevjerovanje navratiti, /80/ pa smo htjeli da im Gospodar njihov, umjesto njega, da boljeg i čestitijeg, i samilosti bližnijeg. /81/ A što se onoga zida tiče, to je bio zid dvojice

647) Radi se o Hidru (ar. Hadir).

648) Već si prije prihvatio moje isprike i izvinjenja.

dječaka, siročadi iz grada, a pod njim je zakopano njihovo blago. Otac njihov je bio dobar čovjek i Gospodar tvoj želi, iz milosti Svoje, da oni odrastu i izvade blago svoje. Sve to ja nisam uradio po nahođenju svome. Eto to je tumačenje onoga za što se ti nisi mogao strpjeti." /82/ I pitaju te o Zulkarnejnu.[649] Reci: "Kazat ću vam o njemu neke vijesti. /83/ Mi smo mu omogućili da ima vlast na Zemlji i dali smo mu sredstva da uradi sve što želi." /84/ I on pođe putem. /85/ Kada stiže do mjesta gdje Sunce zalazi, nađe kao da zalazi u jedan izvor mutni i nađe u blizini njegovoj jedan narod. Rekosmo Mi: "Ili ćeš da ih kazniš ili ćeš sa njima blago da postupiš?" /86/ "Onoga ko zulum čini", reče, "kaznit ćemo, a poslije će se svome Gospodaru vratiti, pa će ga i On teškoj patnji podvrgnuti." /87/ "A onome ko bude vjerovao i dobra djela činio pripada nagrada najljepša, i njemu ćemo samo naredbe koje su lahke upućivati." /88/ I on pođe dalje. /89/ I kad dođe do mjesta gdje Sunce izlazi, on nađe da ono izlazi iznad jednog naroda kome Mi nismo dali da se od njega bilo čim zakloni. /90/ Tako to bi. A Mi obuhvatamo znanjem sve što je imao on. /91/ I on opet pođe. /92/ Kad stiže između dvije planine, nađe ispred njih narod koji je jedva govor razumijevao. /93/ "O Zulkarnejne", rekoše oni, "Je'džūdž i Me'džūdž[650] čine nered po Zemlji, pa hoćeš li da ti sakupimo naknadu da između nas i njih podigneš pregradu?" /94/ "Bolje je ono što mi je moj Gospodar dao", reče on. "Nego, samo vi pomozite meni što više možete, i ja ću između vas i njih pregradu podići. /95/ Donesite mi velike komade gvožđa." I kad on izravna dvije strane brda, reče: "Pūšite!" A kad ga usija, reče: "Donesite mi rastopljeni bakar da ga zalijem." /96/ I tako oni nisu mogli ni da je pređu niti su mogli da je prokopaju. /97/ "Ovo je blagodat Gospodara moga!", reče on. "A kad se prijeteće obećanje Gospodara moga ispuni, On će je sa zemljom sravniti, a obećanje Gospodara moga će se sigurno ispuniti." /98/ I Mi ćemo tada ostaviti da se jedni od njih kao

---

649) Ibn Kesir kaže kako nije tačno da je Zul-Karnejn ustvari Aleksandar Makedonski, nego je tačno da se radi o čovjeku koji je bio sljedbenik Ibrāhīma, alejhis-selam, i koji je zajedno s njim činio tavaf oko Kabe kada ju je sagradio.

650) To su dva plemena, potomci Adema, alejhis-selam, kako to kaže Ibn Kesir. Neki drugi kažu da se radi o Turkmenima.

talasi sudaraju s drugima. I puhnut će se u rog, pa ćemo ih sve skupiti. /99/ Taj dan ćemo nevjernicima Džehennem jasno pokazati, /100/ onima čije su oči bile koprenom zastrte od Moje Opomene, i koji nisu mogli da slušaju. /101/ Zar nevjernici misle da pored Mene za bogove mogu uzimati robove Moje?! Mi smo, doista, nevjernicima Džehennem kao mjesto boravka pripremili. /102/ Reci: "Hoćete li da vas obavijestimo o onima koji će u svojim djelima najviše gubitka imati, /103/ čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti, a koji će misliti da je dobro ono što rade?" /104/ To su oni koji u dokaze Gospodara svoga ne budu vjerovali i koji budu poricali da će pred Njega izaći; zbog toga će trud njihov uzaludan biti i na Kijametskom im danu ni vagu nećemo postaviti![651] /105/ Njima će kazna Džehennem biti, zato što su nevjernici bili i što su se ajetima i znakovima Mojim i poslanicima Mojim rugali. /106/ Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili – bašče Firdevsa će ugošćenje biti,[652] /107/ vječno će u njima boraviti i neće poželjeti da ih nečim drugim zamijene. /108/ Reci: "Kada bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo ga proširili morem poput njega." /109/ Reci: "Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog – jedan Bog. Pa ko se nada susretu s Gospodarom svojim, neka čini dobra djela i neka u ibadetu Gospodaru svome nikoga ne pridružuje." /110/

651) U završetku ovog ajeta prepoznatljiv je jedan segment jezičke mudžize Kur'ana. Naime, dio ajeta: *fe la nukimu lehum jevmel-kijameti vezna*, može se prevesti ovako kako je ovdje prevedeno, zatim u smislu da im vaganje neće biti obavljeno, da neće imati nikakve težine (neće težiti ništa), te da nikakvog značaja neće imati. Sve ove smislove podrazumijeva ajet, ali ga Ibn Kesir tumači u smislu da oni neće imati dobrih djela koja bi mogla pretegnuti ona loša. Ovdje se ne misli da vaganje njihovih djela neće biti uopće obavljeno, nego se misli da oni neće imati dobrih djela, pa neće biti potrebe za vaganjem, ali će ono, ipak, biti obavljeno. Naravno, takvi ljudi neće imati nikakve težine i značaja.

652) Firdevs je središnji i najviši dio Dženneta, iz njega izviru džennetske rijeke. Taj dio Dženneta bit će ugošćenje (gostoprimstvo) ili mjesto ugošćenja onima koji su vjerovali i dobra djela činili.

(19) Merjem – Merjema

(Objavljena u Mekki, osim 58. i 171. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Fātir; ima 98 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kāf-hā-jā-'ajn-ṣād. /1/ Ovo je spomen o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijjāu,[653] /2/ kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo,[654] /3/ i rekao: "Gospodaru moj, kosti su mi oronule i glava osijedjela, a nikada nisam, kad sam Ti, Gospodaru moj, molbu uputio, razočaran ostao.[655] /4/ Bojim se rođaka mojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe nasljednika,[656] /5/ da naslijedi mene i porodicu Jakūbovu, i učini, Gospodaru moj, da se s njime bude zadovoljno."[657] /6/ "O Zekerijjā, javljamo ti radosnu vijest da će ti se dječak roditi, ime će mu biti Jahjā, nikoga prije njemu sličnim[658] nismo učinili." /7/ "Gospodaru moj", reče on, "kako ću imati sina kad mi je žena nerotkinja, a već sam duboku starost doživio?" /8/ "Eto tako", reče. Gospodar tvoj je rekao: "To je meni lahko, i tebe sam ranije stvorio, a nisi ništa bio." /9/ "Gospodaru moj", reče, "daj mi neki znak." "Znak će ti biti to što tri noći nećeš s ljudima razgovarati, a zdrav ćeš biti." /10/ I on izađe iz odaje svoje u kojoj se molio pred narod svoj i znakom im dade na znanje: "Veličajte Ga i slavite ujutro i navečer." /11/ "O Jahjā, prihvati Knjigu odlučno!",[659] a dadosmo mu mudrost[660] još dok je dječak bio, /12/ i nježnost i čednost, i bogobojazan je bio, /13/

653) Zekerijjā je bio jedan od poslanika Benu Isrāīla. Buhari u svom "Sahihu" navodi da je bio stolar koji je živio od sopstvenog privređivanja.

654) Tiha molba draža je Allahu od glasne, a Allah zna čista srca i tihe glasove.

655) Njegove molbe (dove) nikad nisu bile odbijene, uvijek mu ih je Allah uslišavao.

656) Bojao se da se njegovi rođaci ne ophode lijepo prema ljudima, pa je tražio da mu Allah daruje potomka, vjerovjesnika koji će ljude voditi u skladu s poslanstvom. On se nije bojao da njegov imetak ne naslijede rođaci, jer i nije imao veliki imetak. S druge strane, to je i zato što vjerovjesnici inače ne ostavljaju svoju imovinu nasljednicima.

657) Da prvo s njime bude zadovoljan Allah, pa onda i ostali ljudi: da ga voli Allah, a i da On učini da ga vole i ljudi.

658) Ili da niko drugi nije imao takvo ime, što je moguće značenje.

659) Trudi se ozbiljno i revnosno da naučiš ono što se nalazi u Knjizi, Tevratu.

660) Razumijevanje, znanje, ozbiljnost, odlučnost i posvećenost dobru.

i roditeljima svojim bio je dobar, i nije bio drzak i neposlušan. /14/ I sigurnost je imao na dan kada se rodio i na dan kada je umro, a imat će je i na dan kada bude proživljen![661] /15/ I spomeni u Knjizi Merjemu: kada se od ukućana svojih na istočnu stranu povukla, /16/ i od njih zaklon uzela, Mi smo k njoj Našeg meleka[662] poslali i on joj se pokazao u ljudskom potpunom obliku. /17/ "Utječem se Svemilosnom od tebe, ako se Njega bojiš!", uzviknu ona. /18/ "A ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga", reče on, "da ti poklonim dječaka čista!" /19/ "Kako ću imati dječaka?", reče ona, "kad me ni jedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam bludnica." /20/ A on reče: "Tako je Gospodar tvoj rekao:[663] 'To je meni lahko, i zato da ga učinimo da bude znak ljudima i milost naša.'[664] Tako je unaprijed određeno."[665] /21/ I ona zanese i bremenita se skloni daleko negdje. /22/ I porođajni bolovi prisiliše je da dođe do stabla jedne palme. "Kamo sreće da sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala!", povika ona. /23/ I on[666] je, niže nje, zovnu: "Ne žalosti se, Gospodar tvoj dao je da niže tebe potok poteče. /24/ Zatresi palmino stablo, posut će po tebi datule svježe, /25/ pa jedi i pij i budi vesela! A ako vidiš čovjeka kakva, ti reci:[667] 'Ja sam se zavjetovala Svemilosnom da ću šutjeti, i danas ni s kim neću govoriti.'" /26/ I dođe ona s njim narodu svome, noseći ga. "O Merjema!", rekoše oni, "učinila si nešto nečuveno! /27/ Hej ti, koja ličiš Hārūnu,[668]

661) Sufjan b. Ujejne je rekao da je čovjek najpotrebniji (da najviše ima potrebu za) zaštiti i sigurnosti u tri situacije: kada se rodi i nađe se izvan svoga dotadašnjeg okruženja, kada umre jer će vidjeti ono što nije dotad vidio, i kada bude proživljen i nađe se na Mahšeru.

662) Džibrila.

663) Na pitanje koje je postavila Merjem, Džibril joj odgovara da je Uzvišeni Allah rekao da će ona roditi dijete bez kontakta s muškarcem, jer On sve može. Drugo moguće značenje početka ajeta jeste: "Tako je kako kažeš da te nije dotakao muškarac i da nisi bila bludnica, ali je tvoj Gospodar rekao: 'To je meni lahko.'"

664) Isa, alejhis-selam, je znak ljudima i dokaz Allahove moći. Naime, Allah je stvorio Adema bez oca i bez majke, a Havu je stvorio samo od muškarca. Sve ostale ljude je stvorio od muškarca i od žene. Jedino je Isa, alejhis-selam, stvoren od žene, bez kontakta s muškarcem.

665) Moguće je da je ovaj završetak ajeta govor Džibrila, a moguće je i da je govor Uzvišenog Allaha.

666) Melek Džibril je zovnu iz donjeg kraja doline ili ispoda palme. Neki komentatori smatraju da ju je zovnuo Isa, alejhis-selam. Ibn Kesir odabire prvo tumačenje i kaže da je Isa, alejhis-selam, progovorio tek nakon što je Merjema došla svom narodu.

667) Tj. ti mu pokaži išaretom da si se zavjetovala na šutnju.

668) Oni su je usporedili s poslanikom Harūnom, ili s nekim pobožnim čovjekom po imenu

otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila bludnica!" /28/ Ona im na njega pokaza. "Kako da govorimo djetetu u bešici?", rekoše oni. /29/ "Ja sam Allahov rob", reče on, "meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti, /30/ i učinit će me, gdje god budem, blagoslovljenim, i naredit će mi da dok god sam živ, namaz obavljam i zekat udjeljujem, /31/ i da majci svojoj dobar budem, a neće me učiniti silnikom, nesretnikom.[669] /32/ I neka je sigurnost nada mnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kad budem iz mrtvih proživljen." /33/ To je Isa, sin Merjemin, to je prava istina o njemu,[670] onaj u koga oni sumnjaju. /34/ Nezamislivo je da Allah ima dijete, Uzvišen je On! Kad nešto odredi, On za to rekne samo: "Budi!" – i ono bude. /35/ Allah je, uistinu, i moj i vaš Gospodar, zato u ibadetu budite samo Njemu! To je Pravi put. /36/ I grupacije među sljedbenicima Knjige su se o njemu podvojile,[671] pa teško onima koji ne vjeruju kad budu na Danu velikom prisutni. /37/ Kako će dobro čuti i kako će dobro vidjeti na Dan kada Nam dođu! A zulumćari su sada u očitoj zabludi! /38/ I upozori ih na Dan tuge kada će biti s polaganjem računa završeno, a oni su u nemaru i oni ne vjeruju. /39/ Mi ćemo Zemlju i one koji žive na njoj naslijediti i Nama će se oni vratiti. /40/ Spomeni u Knjizi Ibrāhīma! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik. /41/ Kada je rekao ocu svome: "O oče moj, zašto obožavaš onoga koji niti čuje niti vidi, niti ti može od kakve koristi biti? /42/ O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti. /43/ Oče moj, ne pokoravaj se šejtanu, šejtan je Svemilosnom uvijek neposlušan; /44/ oče moj, bojim se da te od Svemilosnog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug." /45/ Otac njegov je rekao: "Zar mrziš

Harūn, po ibadetu i pobožnosti. Stoga im je bilo čudno da uradi nešto tako, kada se zna iz kakve porodice potječe.

669) Neće me učiniti silnikom, da zazirem od ibadeta i pokornosti Njemu i svojim roditeljima, pa da tako budem nesretan.

670) Ovako dio ajeta: "Qavlel-haqqi" tumači Ibn Kesir, zato što ga čita kao: "Qavlul-haqqi", tj. u nominativu. Ako bismo ovaj dio preveli čitajući ga po Asimovom kiraetu, onda ovaj dio ajeta možemo prevesti kao: "Ja o njemu riječi istine govorim."

671) Jedni su smatrali da je rođen iz bludne radnje i da je njegov govor magija; drugi kažu da je sam Bog govorio iz bešike, a ne Isa; treći kažu da je on Božiji sin; četvrti da je on jedan od trojice...

božanstva moja, o Ibrāhime? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me zadugo napusti." /46/ "Selam tebi!", reče Ibrāhīm. "Molit ću Gospodara svog da ti oprosti, jer On je vrlo dobar prema meni. /47/ I napustit ću i vas i sve one kojima se mimo Allaha molite, i Gospodara svoga ću moliti; nadam se[672] da dovom koju uputim Gospodaru mome neću razočaran biti." /48/ Pošto ih je napustio i one koje su, mimo Allaha, obožavali, Mi mu Ishāka i Jākūba darovasmo, i obojicu vjerovjesnicima učinismo, /49/ i darovasmo im svako dobro i učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani. /50/ I spomeni u Knjizi Musāa! On je bio odabran i bio je poslanik, vjerovjesnik. /51/ Mi smo ga s desne strane Tūra zovnuli i Sebi ga približili da čuje riječi Naše, /52/ i darovali mu, iz milosti Naše, kao vjerovjesnika brata njegova Hārūna." /53/ I spomeni u Knjizi Ismāīla! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik. /54/ Naređivao je porodici svojoj da namaz obavljaju, i da zekat udjeljuju, i Gospodar njegov je bio njime zadovoljan. /55/ I spomeni u Knjizi Idrīsa! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik, /56/ i Mi smo ga na visoko mjesto digli.[673] /57/ To su vjerovjesnici koje je Allah blagodatima obasuo, potomci Ādemovi i onih koje smo sa Nūhom nosili, i potomci Ibrāhīmovi i Isrāīlovi, i onih koje smo uputili i odabrali. Kad bi im se ajeti Svemilosnog učili, oni bi na sedždu padali i plakali. /58/ Njih smijeniše naraštaji koji namaz napustiše i za požudama pođoše; oni će na propast naići;[674] /59/ izuzev onih koji su se pokajali, i vjerovali, i dobro činili, njima se neće nikakva nepravda učiniti, oni će u Džennet ući. /60/ U vrtove Adna koje je Svemilosni robovima Svojim kao nešto što je čulima nedokučivo obećao, a obećanje Njegovo će se, doista, ispuniti, /61/ u njima prazne besjede neće slušati, već samo: "Selam!" – i u njima će ujutro i navečer

672) Ibn Kesir kaže: "Nadam se (asa) znači ustvari: 'Siguran sam', jer je Ibrāhīm, alejhis-selam, prvak vjerovjesnika poslije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

673) Muslim u svome Sahihu bilježi da je Uzvišeni Allah uzdigao Idrīsa na četvrto nebo i jedni smatraju da je to značenje ajeta, dok drugi smatraju da se misli na visoku počast poslanstva koja mu je data.

674) Riječ "gajj" Ibn Abbas tumači u značenju propast, Katade u značenju zlo (šerr), dok je Abdullah b. Mesud tumači u značenju udoline u Džehennemu, koja je veoma duboka i veoma ružnog smrada. Pročitamo li dio ajeta "julkavne (umjesto jelkavne) gajjen", tada bi se to moglo prevesti u značenju: "oni će u dubinu (Džehennema) biti bačeni."

opskrbljeni biti. /62/ Dat ćemo da takav Džennet naslijedi onaj od robova Naših koji se bude Allaha bojao i grijeha klonio. /63/ "A mi silazimo samo po naredbi Gospodara tvoga.[675] Njemu pripada ono što je pred nama[676] i ono što je za nama,[677] i što je između toga.[678] A Gospodar tvoj nije zaboravan." /64/ On je Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, zato samo Njemu ibadet čini i u tome budi ustrajan! Znaš li da ima neko Njemu sličan? /65/ Čovjek govori: "Zar ću, kad umrem, zbilja biti oživljen?" /66/ A zar se čovjek ne sjeća da smo ga još prije stvorili, a da nije bio ništa? /67/ Tako mi Gospodara tvoga, Mi ćemo i njih i šejtane skupiti, zatim ćemo ih dovesti da oko Džehennema na koljenima kleče, /68/ a onda ćemo iz svake skupine izdvojiti one koji su prema Svemilosnom najdrskiji bili, /69/ jer Mi najbolje znamo one koji su najviše zaslužili da u njemu gore. /70/ I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se sigurno tako obavezao! /71/ Zatim ćemo one koji su se Allaha bojali i grijeha klonili spasiti, a zulumćare ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti. /72/ Kada su im se Naši razgovijetni ajeti učili, onda su oni koji nisu vjerovali govorili onima koji su vjerovali: "Koja od ove dvije skupine ima bolje nastanbe i ljepša sastajališta?" /73/ A koliko smo Mi prije njih naroda uništili koji su blagom i izgledom bolji bili?! /74/ Reci: "Onome ko je u zabludi, neka Svemilosni produži zabludu!" Ali kad takvi dožive da se opomene ostvare, bilo kazna, bilo Smak svijeta, zbilja će saznati ko je u gorem položaju i ko ima pobornika manje. /75/ Allah će povećati uputu onima koji su na Pravom putu! A dobra djela, koja vječno ostaju – od Gospodara tvoga bit će bolje nagrađena i ljepše uzvraćena. /76/ Zar nisi vidio onoga koji u ajete Naše ne vjeruje i govori: "Zacijelo će mi biti dat imetak i djeca!"[679] /77/ Ili je on u ono

675) Ovo je naredba Džibrilu da kaže Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, jer je on htio da ga Džibril češće posjećuje.

676) Ahiret ili dunjaluk.

677) Dunjaluk ili ahiret.

678) Što je između dunjaluka i ahireta ili što je između dva puhanja u rog.

679) Ovaj ajet je objavljen povodom Habbaba b. Eretta i Asa b. Vaila. Naime, As je bio dužan Habbabu i on je otišao da naplati svoj dug, pa mu je ovaj rekao da će mu dug vratiti ako zaniječe Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Nakon što mu je Habbab rekao da to neće učiniti, čak

što je čulima nedokučivo prodro ili je od Svemilosnog obećanje primio?! /78/ Nijedno! Mi ćemo ono što on govori zapisati i patnju mu znatno produžiti, /79/ a ono o čemu on govori – naslijediti i sam samcat će Nam se vratiti. /80/ I oni mimo Allaha prihvataju božanstva da im budu snaga. /81/ Ali, ne! Božanstva će poreći obožavanje njihovo, i bit će im protivnici. /82/ Zar ne vidiš da Mi šejtane na nevjernike šaljemo da ih što više na zlo navraćaju? /83/ Zato ne traži da što prije stradaju, Mi im polahko dane odbrojavamo. /84/ Na Dan kada bogobojazne, kao uzvanike, pred Svemilosnim sakupimo, /85/ a kad u Džehennem žedne grešnike potjeramo, /86/ niko se ni za koga neće moći zauzimati, osim onoga ko je obećanje od Svemilosnog uzeo! /87/ Oni govore: "Svemilosni je uzeo dijete!" /88/ Vi, doista, nešto krupno govorite! /89/ Gotovo da se od toga nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe, /90/ što Svemilosnom pripisuju dijete! /91/ A Svemilosnom ne treba to da uzima dijete! /92/ Tȁ, svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, doći Svemilosnom kao robovi. /93/ On ih je sve znanjem obuhvatio i svakoga napose izbrojio, /94/ i svi će Mu na Kijametskom danu doći pojedinačno. /95/ One koji su vjerovali i dobra djela činili Svemilosni će sigurno voljenim učiniti.[680] /96/ Mi smo Kur'an učinili lahkim, na tvome jeziku, da bi njime bogobojazne obradovao, a iskvarene ljude upozorio. /97/ A koliko smo samo naroda prije njih uništili! Da li ijednog od njih vidiš i da li i najslabiji glas njihov čuješ?! /98/

i dok ovaj ne umre i bude proživljen. As mu je podrugljivo rekao da će mu vratiti dug kada bude proživljen jer će tamo imati puno imetka i djece.

680) Zavoljet će ih Uzvišeni Allah, i učinit će da ih zavole ljudi i stanovnici nebesa.

(20) Ṭā-hā – Taha

(Objavljena u Mekki, osim 130. i 131. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Merjem, ima 135 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ṭā-hā[681] /1/ Ne objavljujemo ti Kur'an da se mučiš,[682] /2/ već
da bude opomena onome koji se boji; /3/ objavljuje ga
Stvoritelj Zemlje i nebesa visokih, /4/ Svemilosni, Koji se nad
Aršom uzvisio.[683] /5/ Njegovo je što je na nebesima, i na Zemlji,
i što je između njih, i što je pod zemljom![684] /6/ Ako se ti glasno
moliš, pa On zna i što je tajno i što je još skrovitije.[685] /7/
Allah, istinskog boga osim Njega nema, najljepša imena ima.
/8/ A da li je do tebe došla vijest o Mūsāu, /9/ kada je vatru
ugledao, pa porodici svojoj rekao: "Ostanite vi tu, ja sam vatru
vidio, možda ću vam nekakvu glavnju donijeti ili ću pored vatre
naći nekoga ko će mi put pokazati."[686] /10/ A kad do nje dođe,
neko ga zovnu: "O Mūsā, /11/ Ja sam, uistinu, Gospodar tvoj!

681) Poznat je Ibn Kesirov stav u vezi s ovim pojedinačnim harfovima na početku nekih kur'anskih sura, a to je da samo Uzvišeni Allah zna šta oni znače. To ga, međutim, nije spriječilo da navede neka druga tumačenja tih harfova. Tako navodi kako u Tefsiru Abda b. Humejda postoji predanje da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog dugog klanjanja podizao jednu nogu, pa je objavljeno: Ta ha, što znači: "Stani na zemlju, Muhammede!" Taberi, na primjer, smatra da ovi harfovi znače: "O, čovječe!"

682) Ako se razmotre razna tumačenja ovoga ajeta, vidjet će se da ga jedni shvataju u smislu fizičkog mučenja, a drugi u smislu psihičke patnje. Ako se sve uzme u obzir, može se reći da Kur'an nije objavljen da se muslimani preopterećuju učeći ga dugo, niti da on bude psihička patnja, odnosno nesreća; niti je on objavljen da se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pati, muči i da je nesretan zato što Kurejšije neće da vjeruju u Kur'an.

683) I ovo je ajet o kojem Ibn Kesir ima veoma jasan stav. Naime, ovdje se govori o nečemu što se odnosi na Uzvišenog Allaha, a to se treba prihvatiti u smislu jezičkog, tj. osnovnog značenja riječi, odbacujući bilo kakvo upoređivanje i sličnost Allahovih i ljudskih svojstava. Inače riječ "isteva" s prijedlogom ala Ibn Kesir, Taberi, Ševkani i neki drugi komentatori tumače u smislu uzdizanja i uzvisivanja (*ula'* i *irtefe'a*), dok neki drugi ovu riječ shvataju u smislu zaposijedanja, ovladavanja (*istevla ala*).

684) *Es-Sera* je nakvašena prašina, a ovdje se misli na ono što je ispod svih sedam zemalja. Naime, u hadisima se spominje da postoji sedam zemalja, baš kao što postoji i sedam nebesa.

685) Allah zna tajnu koju čovjek u sebi čuva, a zna i ono što je još skrovitije od toga – a to je ono što je Uzvišeni Allah uduvijek znao da će čovjek uraditi, što čovjek pak nikada nije znao. Allahovo znanje je takvo da On zna i ono što je čovjek uradio i ono što će uraditi, i to znanje obuhvata sva stvorenja. Dahhak veli da je "ono što je tajno" ustvari ono o čemu čovjek u sebi razmišlja, dok je "skrovitije od toga" ono o čemu čovjek još nije razmišljao. Seid b. Džubejr kaže: "Ti znaš šta tajiš danas, ali ne znaš šta ćeš tajiti sutra, dok Allah zna i šta tajiš danas i šta ćeš tajiti sutra." Mudžahid kaže da je "ono što je skrovitije" vesvesa, a on i Seid b. Džubejr još tumače ovo kao ono što će čovjek uraditi, a o čemu nije u sebi razmišljao.

686) Jer se bio zagubio u pustinji.

Izuj, zato, obuću svoju, ti si, doista, u blagoslovljenoj dolini Tuvā.[687] /12/ Tebe sam izabrao, zato ono što ti se objavljuje slušaj! /13/ Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga osim Mene nema; pa Meni ibadet čini i kad god Me se sjetiš,[688] namaz obavi! /14/ čas oživljenja sigurno će doći, skoro da ga i od Sebe tajim,[689] kad će svaki čovjek prema trudu svome nagrađen ili kažnjen biti. /15/ I neka te zato od vjerovanja u njeg nikako ne odvrati onaj koji u njega ne vjeruje i koji slijedi strast svoju, pa da budeš izgubljen. /16/ A šta ti je to u desnoj ruci, o Mūsā?" /17/ "Ovo je moj štap", odgovori on, "kojim se poštapam i kojim lišće ovcama svojim skidam, a služi mi i za druge potrebe." /18/ "Baci ga, o Mūsā!", reče On. /19/ I on ga baci, kad on, zmija koja hmili. /20/ "Uzmi je i ne boj se!", reče On, "Mi ćemo je vratiti u ono što je prije bila. /21/ I uvuci ruku pod pazuho svoje, ruka će se ukazati bijela, bez ikakve mahane;[690] kao znak drugi.[691] /22/ To je zato da ti pokažemo neke od Naših najvećih znakova.[692] /23/ Idi faraonu, on se, zaista, osilio!" /24/ "Gospodaru moj", reče Mūsā, "učini prostranim prsa moja,[693] /25/ i olakšaj zadatak moj: /26/ odriješi čvor s jezika mog[694] /27/ da bi razumjeli govor moj /28/ i daj mi pomoćnika iz porodice moje, /29/ Hārūna, brata mog; /30/

---

687) O tome zašto je Uzvišeni Allah naredio Mūsāu, alejhis-selam, da skine svoje sandale Ibn Kesir navodi da je moguće zato što su bile od kože uginulog magarca, ili iz poštivanja prema blagoslovljenoj dolini, ili kako bi bosim nogama dodirivao blagoslovljenu zemlju. Šta je od toga tačno, Uzvišeni Allah zna, a Taberi smatra da je ispravno da je Mūsāu naređeno da skine obuću kako bi direktno, bosim nogama, došao u dodir s bereketom zemlje na kojoj je bio.

688) I ovaj dio ajeta Ibn Kesir tumači navodeći dva moguća značenja. Jedno je: "klanjaj namaz da bi Me se sjećao", i drugo: "Klanjaj namaz kad god Me se sjetiš". Ibn-Kesir nijedno od ova dva značenja ne odabire izričito, ali s obzirom da kao potporu drugog značenja navodi dva hadisa, smatramo da je to mišljenje koje on smatra prioritetnijim. Spomenuta dva hadisa su: "Kada neko od vas prespava namaz ili ga zaboravi klanjati, neka ga klanja kada ga se sjeti, jer Uzvišeni Allah kaže: I kad god Me se sjetiš, namaz obavi." (Ahmed) "Ko prespava namaz ili ga zaboravi, iskup za taj namaz mu je da ga klanja kada se sjeti i nema drugog iskupa za to osim toga." (Buhari)

689) Kur'an je objavljen na jeziku Arapa i njegov izraz je takav da ga oni u potpunosti razumiju. Naime, Arapi su ovako govorili (skoro da i od sebe tajim) kada su htjeli istaći da nešto silno kriju. Ibn Kesir navodi predanje u kojem se kaže da je Seid b. Džubejr čitao ovaj dio ajeta s fethom, tj. "ekadu ahfiha" (umjesto "uhfiha") i da je to protumačio kao: "Skoro da sam ga otkrio."

690) Bez ikakve šuge, bolesti ili biljega.

691) Ili: Eto! Dali smo ti znak drugi o tome da si ti poslanik.

692) Pokazujući ti ta dva znaka htjeli smo pokazati samo neke od najvećih znakove Naše moći.

693) Učini me širokogrudim tako da mogu podnijeti teret poslanstva i uznemiravanje ljudi.

694) On je tepao jer se opržio žeravicom koju je stavio na svoj jezik. Tražio je od Allaha da mu otkloni tu prepreku u mjeri u kojoj će ga razumjeti faraon.

osnaži me njime /31/ i pridruži mi ga u zadatku mome /32/ da bismo Te mnogo veličanjem slavili /33/ i da bismo Te mnogo spominjali,[695] /34/ Ti, uistinu, sve u vezi s nama uviđaš."[696] /35/ "Udovoljeno je molbi tvojoj, o Mūsā", reče On, /36/ "a ukazali smo ti milost Svoju još jednom, /37/ kada smo majku tvoju nadahnuli onim što se samo nadahnućem zadobija: /38/ 'Metni ga u sanduk i u rijeku baci, rijeka će ga na obalu izbaciti, pa će ga i Moj i njegov neprijatelj prihvatiti.' I na tebe sam prosuo ljubav od Sebe[697] i da budeš othranjen pod okom Mojim.[698] /39/ Kada je sestra tvoja otišla i rekla: 'Hoćete li da vam ja pokažem onu koja će se o njemu brinuti?' Mi smo te majci tvojoj opet vratili da se raduje i da više ne tuguje. A ti si ubio jednog čovjeka, pa smo te Mi brige oslobodili i raznim nevoljama te iskušali pa spasili. I ti si ostao godinama među stanovnicima Medjena, zatim si, o Mūsā, u određeno vrijeme došao, /40/ i za Sebe sam te pripravio.[699] /41/ Idite ti i tvoj brat, sa znakovima Mojim, i nemojte malaksati u sjećanju na Mene. /42/ Idite faraonu, on se, doista, osilio, /43/ pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se pobojao." /44/ "Gospodaru naš", rekoše oni, "bojimo se da nas odmah na muke ne stavi ili da svaku mjeru zla ne prekorači." /45/ "Ne bojte se!", reče On. "Ja sam s vama; čujem i vidim."[700] /46/ Idite k njemu i recite: "Mi smo poslanici Gospodara tvoga, pusti sinove Isrāīlove da idu s nama i nemoj ih mučiti! Donijeli smo ti znak[701] od Gospodara tvoga, pa neka je selam – spas onome ko Uputu slijedi! /47/ Nama se objavljuje da će patnja sigurno zadesiti onoga koji niječe i koji se okreće."[702] /48/ "Pa ko je Gospodar vaš, o Mūsā?", upita faraon. /49/

695) Mudžahid je rekao da se čovjek ne može ubrojati u one koji Allaha mnogo spominju sve dok ga ne spominje stojeći, sjedeći i ležeći.

696) Ti dobro vidiš i znaš naše stanje i ništa što mi radimo nije Ti skriveno. Ti nas najbolje poznaješ i imaš uvida u sve što se tiče nas, pa Si nas odabrao za poslanike; dao Si nam poslanstvo i poslao nas faraonu, pa neka ti je na tome hvala.

697) Da te tvoji neprijatelji zavole, ili da budeš omiljen kod svih ljudi.

698) Da budeš othranjen i odgojen pod Mojim nadgledanjem, nadzorom i zaštitom.

699) Pripravio sam te i odabrao za Svoga poslanika, onako kako sam htio.

700) Čujem o čemu razgovarate i šta radite.

701) Dokaz i mu'džizu od Gospodara tvoga.

702) Onoga ko niječe dokaze o Allahu i Njegove poslanike i okreće se od Istine, Allah će podvrgnuti patnji na oba svijeta.

“Gospodar naš je Onaj Koji je svemu dao oblik a zatim ga uputio.” /50/ “A što je s narodima davnašnjim?”, upita on. /51/ “Znanje o njima kod Gospodara je moga, u Knjizi!”, reče Mūsā, “Gospodaru mome ništa skriveno nije i On ne zaboravlja.” /52/ Onaj Koji je za vas Zemlju posteljom učinio i po njoj vam prolaze utro, i On spušta s neba kišu, pa Mi dajemo da uz njenu pomoć u parovima niče bilje raznovrsno. /53/ Jedite i napasajte stoku svoju! Tu su znakovi za one koji pameti imaju.[703] /54/ Od zemlje vas stvaramo i u nju vas vraćamo i iz nje ćemo vas i drugi put izvesti. /55/ I Mi smo faraonu sve znakove Naše pokazali, ali je on ipak porekao i da povjeruje odbio. /56/ “Zar si došao da nas pomoću vradžbine svoje iz zemlje naše izvedeš, o Mūsā!”, upitao je. /57/ “I mi ćemo tebi vradžbinu sličnu ovoj, doista, pripremiti! Zakaži nam mjesto i vrijeme susreta koji nećemo prekršiti ni mi, a ni ti, i neka to bude na mjestu vidnom!” /58/ “Neka mjesto i vrijeme susreta bude na dan gizdanja”,[704] reče Mūsā, “i nek se narod izjutra sakupi.” /59/ I faraon ode, sakupi čarobnjake svoje i poslije dođe. /60/ “Teško vama!”, reče Mūsā. “Ne iznosite laži o Allahu, pa da vas On kaznom uništi, a sigurno neće uspjeti onaj koji laži iznosi.” /61/ I oni se, o tome šta im je činiti, stadoše između sebe raspravljati, a tiho su šaptali. /62/ “Ova dvojica su čarobnjaci”, rekoše jedni drugima, “hoće da vas vradžbinama svojim iz zemlje vaše izvedu i da unište vaš pravac najčasniji;[705] /63/ zato lukavstvo svoje pametno pripremite, a onda u red stanite. Ko danas pobijedi, sigurno će postići što želi.” /64/ “O Mūsā”, rekoše oni, “hoćeš li ti ili ćemo najprije mi baciti?” /65/ “Bacite vi!”, reče on, i odjednom mu se pričini da se konopi njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću. /66/ I Mūsā u sebi osjeti zebnju. /67/ “Ne boj se!”, rekosmo Mi, “ti ćeš, doista, pobijediti! /68/ Samo baci to što ti je u desnoj ruci, progutat će ono što su oni

703) One čija je pamet zdrava i priznaje da je samo On istinski bog i da drugih bogova nema.

704) To je bio neki njihov blagdan u kojem su se ljudi gizdali. Mūsā, alejhis-selam, je odabrao baš taj dan jer ljudi nisu zaokupljeni poslovima i mogu se lahko sakupiti da bi im pokazao Allahova znamenja.

705) Čarobnjaci su se pobojali da će Mūsā i Hārūn nadvladati njihov pravac kojeg su oni smatrali najčasnijim i najboljim i da će tako zadobiti vlast i uticaj, a oni će ga izgubiti. Taj pravac je pravac i put sihra.

napravili, jer je ono što su oni napravili samo varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti." /69/ I čarobnjaci se baciše licem na tlo govoreći: "Mi vjerujemo u Hārūnova i Mūsāova Gospodara!" /70/ "Vi ste mu povjerovali", viknu faraon, "prije nego što sam vam ja dopustio! On je učitelj vaš, on vas je vradžbini naučio i ja ću vam, zacijelo, unakrst ruke i noge vaše odsjeći i po stablima palmi vas razapeti i sigurno ćete znati ko je od nas u mučenju strašniji i ustrajniji." /71/ "Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza koji su nam došli i iznad Onoga Koji nas je stvorio", odgovoriše oni, "pa čini što hoćeš, to možeš učiniti samo u životu dunjalučkom. /72/ Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijehe naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao. A Allah je bolji[706] i trajnije nagrađuje."[707] /73/ Zaista, onoga koji pred Gospodara svoga kao prestupnik dođe – čeka Džehennem; u njemu neće ni umrijeti ni živjeti; /74/ a one koji pred Njega dođu kao vjernici, a koji su dobra djela činili, njih čekaju visoki stepeni, /75/ vrtovi Adna kroz koje rijeke teku, u njima će oni vječno ostati, i to će biti nagrada za one koji se budu očistili.[708] /76/ I Mi objavismo Mūsāu: "Noću izvedi robove Moje i pronađi im suhi put kroz more,[709] ne strahujući da će te oni stići i ne bojeći se da ćeš se utopiti." /77/ A faraon je za njima s vojskama svojim krenuo, pa se na njih more sručilo;[710] /78/ I faraon je narod svoj u zabludu doveo, a nije na Put pravi izveo. /79/ O sinovi Isrāīlovi, Mi smo vas od neprijatelja vašeg izbavili, i na desnoj strani Tūra rok vam zakazali, i mānu i prepelice vam slali. /80/ Jedite ukusna jela kojima vas opskrbljujemo i ne budite u tome obijesni da vas ne bi snašla srdžba Moja; a koga snađe srdžba Moja – nastradao je! /81/ Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje i dobra djela čini, i koji zatim na Pravom putu ustraje." /82/ "A zašto si prije naroda svoga požurio, o Mūsā?" /83/ "Evo idu za

706) Bolji od tebe; ili, bolji nam je od tebe, ako Mu se budemo pokoravali.

707) Njegova nagrada je trajnija od onoga što si nam ti obećavao; ili, Allah trajnije od tebe kažnjava ako Mu budemo neposlušni.

708) Koji budu očistili sebe i svoje duše od prljavština, nevaljaština i širka i budu u ibadetu samo Allahu, ne pridružujući Mu bilo koga, priznajući istinitost poslanika i onoga što su donijeli.

709) Taj put im je otvorio Uzvišeni Allah.

710) Na njih se iz mora sručila onolika količina vode koju zna samo Uzvišeni Allah.

mnom", odgovori on, "a požurio sam k Tebi, Gospodaru moj, da budeš zadovoljan." /84/ "Mi smo narod tvoj, poslije tvog odlaska, u iskušenje stavili", reče On, "i njih je zaveo Samirija." /85/ I Mūsā se narodu svome vrati srdit i žalostan. "O narode moj", reče, "zar vam Gospodar vaš nije dao lijepo obećanje? Zar vam se vrijeme oduljilo, ili hoćete da vas stigne srdžba Gospodara vašeg, pa se zato niste držali obećanja koje ste mi dali!" /86/ "Nismo od svoje volje prekršili obećanje koje smo ti dali", odgovoriše. "Bili smo natovareni teretima, nakitom faraonova naroda, pa smo to pobacali." A to je uradio i Samirija, /87/ pa im izlio tele koje kao da je mukalo, i oni su onda rekli: "Ovo je vaš bog i Mūsāov bog, a on ga je zaboravio."[711] /88/ Zar oni nisu vidjeli da im ono ni riječi ne odgovara i da od njih ne može nikakvu nevolju otkloniti niti im može ikakvu korist pribaviti? /89/ A njima je Hārūn još prije govorio: "O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni; Gospodar vaš je Svemilosni, zato slijedite mene i slušajte naređenje moje." /90/ "Mi ćemo mu u obožavanju privrženi biti sve dok nam se ne vrati Mūsā", rekoše oni. /91/ "O Hārūne!", povika Mūsā. "Šta te je spriječilo, kad si ih vidio da su zalutali, /92/ pa za mnom nisi pošao? Zašto nisi naređenje moje poslušao?" /93/ "O sine moje majke", reče Hārūn, "ne hvataj me za bradu i za kosu! Ja sam se plašio da ti ne rekneš: 'Razdor si među sinovima Isrāīlovim posijao i nisi postupio onako kako sam ti rekao.'" /94/ "A šta si ti to htio, o Samirija?", upita Mūsā. /95/ "Ja sam vidio ono što oni nisu vidjeli",[712] odgovori on, "pa sam šaku zemlje sa traga Izaslanikova[713] uzeo i to bacio, i eto, tako mi to uljepša moja duša." /96/ "E onda se gubi!", reče Mūsā, "čitavog svog života ćeš govoriti: 'Nema doticanja!',[714] a čeka

711) Tj. zaboravio ga je Mūsā ovdje i otišao da ga traži, ili žele da kažu da je Mūsā zaboravio da ih podsjeti da je ovo njihov bog. Muhamed b. Ishāk navodi da je Ibn Abbas, tumačeći ovaj ajet, rekao kako su oni zavoljeli tele kao ništa do tada, i da je Samirija zaboravio, tj. napustio islam u kojem je bio.

712) Vidio je Džibrila kada je došao da uništi faraona.

713) Tačnije, traga Džibrilovog konja.

714) Pošto je on dotakao i uzeo ono što nije smio, a to je zemlja s traga Džibrilovog konja, na Zemlji mu je kazna da ponavlja ove riječi. Odnosno, niti će on koga doticati niti će njega ko doticati; i ni s kim u kontaktu neće biti.

te još i Čas određeni koji te neće mimoići. Pogledaj samo ovoga tvog boga kojem si u obožavanju privržen bio: mi ćemo ga sigurno spaliti i po moru mu prah rasuti. /97/ Vaš bog je, Allah, drugog boga osim Njega nema! On znanjem sve obuhvata." /98/ I tako, eto, kazujemo ti neke vijesti o onome što je već prošlo i dali smo ti od Nas Opomenu.[715] /99/ Ko se od nje okrene, na Kijametskom danu će doista teško breme ponijeti; /100/ vječno će tako ostati, a jeziv tovar će im na Kijametskom danu biti. /101/ Na Dan kada će se u rog puhnuti – Taj dan ćemo prestupnike modre[716] sakupiti, /102/ i jedan drugom će tiho govoriti: "Niste ostali više od deset dana." /103/ Mi dobro znamo o čemu će oni govoriti kad najrazboritiji između njih rekne: "Ostali ste samo dan jedan." /104/ A pitaju te o planinama, pa ti reci: "Gospodar moj će ih u prah pretvoriti i zasuti, /105/ a mjesta na kojima su bile ravnom ledinom ostaviti, /106/ ni udubina ni uzvisina na Zemlji nećeš vidjeti. /107/ Taj dan će se oni glasniku odazvati, od koga odstupanja nema i pred Svemilosnim će se glasovi stišati i ti ćeš samo šapat čuti. /108/ Taj dan neće biti od koristi zauzimanje osim onoga kome Svemilosni dopusti i čijim riječima je zadovoljan. /109/ On zna šta su radili i šta ih čeka, a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti. /110/ Lica će se Živom i Samoopstojećem Održavatelju poniziti, a onaj ko se zulumom[717] bude natovario sigurno će na gubitku biti. /111/ A onaj ko je dobra djela činio, a vjernik je bio, neće se zuluma ni zakidanja[718] plašiti. /112/ I, eto, tako Mi Kur'an na arapskom jeziku objavljujemo i u njemu prijetnje izlažemo da bi se oni grijeha klonili ili da bi ih na poslušnost pobudio. /113/ Neka je uzvišen Allah, Vladar Istiniti! I ne žuri s čitanjem Kur'ana prije nego što ti se objavljivanje njegovo završi, i reci: "Gospodaru moj, Ti znanje moje povećaj!" /114/ A Ādema smo još prije obavezali, pa on zaboravi i ne nađosmo da je odlučan! /115/ A kad smo

---

715) Kur'an.

716) Modrih očiju ili modrih tijela zbog strahota u kojima će biti ili zbog žeđi. Neki kažu da ova riječ zapravo znači:"slijepe (oči)", tj. bit će proživljeni slijepi.

717) Zulum ili nasilje prema ljudima, a može značiti i zulum prema Allahu, tj. širk.

718) Zulum ovdje podrazumijeva da se čovjeku dodaju loša djela koja nije uradio, odnosno grijesi drugih ljudi; a zakidanje podrazumijeva umanjivanje njihovih dobrih djela. Ni jedno ni drugo neće se desiti.

melecima rekli: "Sedždu Ādemu učinite!", oni sedždu učiniše, samo Iblīs nije htio. /116/ "O Ādeme!", rekli smo, "ovo je zaista neprijatelj tebi i tvojoj ženi, zato nikako ne dozvoli da vas on izvede iz Dženneta, pa da se onda mučiš. /117/ U njemu nećeš ni ogladnjeti ni go biti, /118/ u njemu nećeš ni ožednjeti, ni žegu osjetiti." /119/ Ali šejtan ga poče nagovarati i govoriti: "O Ādeme, hoćeš li da ti pokažem drvo besmrtnosti i carstvo koje neće nestati?" /120/ I njih dvoje pojedoše s njega i ukazaše im se stidna mjesta njihova pa počeše po njima lišće džennetsko stavljati, tako Adem nije Gospodara svoga poslušao, pa je zabasao. /121/ Poslije ga je Gospodar njegov odabrao, pa mu oprostio i na Pravi put ga uputio. /122/ "Izlazite iz njega svi", reče On, "jedni drugima neprijatelji ćete biti! Od Mene će vam Uputa dolaziti, i onaj ko bude slijedio Uputu Moju neće zalutati i neće nesretan biti. /123/ A onaj ko se okrene od Opomene Moje, taj će teškim životom živjeti i na Kijametskom danu slijepim ćemo ga oživiti." /124/ "Gospodaru moj", reći će, "zašto si me slijepa oživio kad sam vid imao?" /125/ "Evo zašto", reći će On. "Ajeti i znakovi naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas tako i ti biti zaboravljen." /126/ I tako ćemo Mi kazniti sve one koji su pretjerivali[719] i u ajete i znakove Gospodara svoga nisu vjerovali. A patnja na onom svijetu bit će, uistinu, bolnija i vječna. /127/ Zar njima nije poznato koliko smo naroda prije njih uništili, onih po čijim nastambama oni hode! Tu su, zaista, znakovi za ljude pametne. /128/ I da nije prije izrečene riječi Gospodara tvoga, kazna bi već bila neminovna. /129/ Zato, otrpi njihove riječi i Gospodara svoga slavi, hvaleći Ga, prije izlaska Sunca i prije zalaska njegova, i slavi Ga u noćnim časovima, i na krajevima dana, da bi bio zadovoljan. /130/ I nikako ne gledaj dugo ljepote dunjalučkog života koje Mi kao užitak nekima od njih[720] pružamo, da ih time na kušnju stavimo, a opskrba Gospodara tvoga bolja je i vječna. /131/ Naredi porodici svojoj da obavlja namaz i ustraj u tome! Mi ne tražimo od tebe opskrbu, Mi tebe opskrbljujemo! A samo za bogobojaznost lijep ishod slijeduje. /132/ Nevjernici

---

719) U pohotama i griješenju.

720) Bogatima koji su se pohotama i grijesima odavali.

govore: "Zašto nam ne donese kakav znak od Gospodara svoga?" A zar im ne dolazi objašnjenje o onome što ima u prijašnjim listovima? /133/ A da smo ih kakvom kaznom prije njega uništili, sigurno bi rekli: "Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao, pa bismo riječi Tvoje slijedili prije nego što smo poniženi i osramoćeni postali." /134/ Reci: "Svako iščekuje, pa iščekujte i vi,[721] a sigurno ćete saznati ko su bili sljedbenici ispravnog puta i ko je i sam za uputom tragao." /135/

(21) El-Enbija' – Vjerovjesnici

(Objavljena u Mekki, objavljena je nakon sure Ibrāhīm, ima 112 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ljudima se bliži čas polaganja računa, a oni u gafletu,[722] okreću se.[723] /1/ I ne dođe im ništa novo od Opomene od Gospodara njihova čemu se, slušajući to, ne podsmjehuju /2/ srca nehajnih.[724] Oni koji su zulum počinili tajno se sašaptavaše: "Da li je ovaj nešto drugo do čovjek kao i vi?! Zar ćete se prikloniti vradžbini, a vidite da to jest?!"[725] /3/ "Gospodar moj zna", reče on, "šta se govori na nebu i na Zemlji; On je Svečujući i Sveznajući!" /4/ Oni čak, govore: "To su samo zbrkani snovi; on ga izmišlja; on je pjesnik; neka nam donese

---

721) Svako iščekuje šta će se njime desiti, i vjernik i nevjernik. Stoga iščekujte i vi da biste saznali ko je bio na Pravom putu.

722) Nemaru, nehaju, zaboravu i neznanju.

723) Ovaj ajet je upozorenje da se vrijeme polaganja računa – odnosno Sudnji dan – bliži. No ljudi ga zanemaruju i spram njega su nehajni. Oni se od Objave okreću; okupirani su dunjalučkim užicima i uopće se za Sudnji dan ne pripremaju. Ajet je direktno obraćanje nevjernicima iz reda Kurejšija, ali se odnosi na sve njima slične ljude.

724) Ništa iz Kur'ana (a nazvan je Opomenom) ne bude objavljeno, a da se oni tome ne ismijavaju i ne rugaju. Osim toga, srca su njihova spram toga nehajna: oni se na to ne obaziru i ne poklanjaju pažnju koju bi trebali poklanjati.

725) Ove nevjernike koji su se izrugivali Objavi, Kur'an naziva zulumćarima. Oni su se tajno sašaptavali i govorili: "Zar nije Muhammed čovjek kao i svi drugi ljudi? Pa kako se njemu, a ne vama, može slati Objava?! Ako je ono što je on donio vradžbina (sihir), kako može iko prihvatiti i slijediti tu vradžbinu?!"

kakav znak kao što su i prijašnji poslanici s time slati!"[726] /5/ Nijedno naselje koje smo Mi prije njih uništili nije povjerovalo, pa zar će oni povjerovati?![727] /6/ I prije tebe smo samo ljude – muškarce kao poslanike slali i objavljivali im, zato pitajte ljude od znanja, ako vi ne znate![728] /7/ Mi ih nismo stvorili kao tijela koja žive bez hrane, niti su oni besmrtni bili. /8/ Poslije smo im obećanje ispunjavali, i njih, i one koje smo htjeli spasavali, a one koji su pretjerali, uništavali." /9/ Mi vam Knjigu objavljujemo u kojoj vam je opomena,[729] pa zašto ne razumijete? /10/ A koliko smo samo uništili naselja koja su zulum činila[730] i poslije kojih smo druge narode podigli! /11/ I čim bi silu našu osjetili,[731] iz njih bi se razbježali. /12/ "Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim, možda ćete biti priupitani?!"[732] /13/ "Teško nama", oni bi govorili, "mi smo, zaista, zulumćari bili." /14/ I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili, kao žito požnjeveno, nepomičnim. /15/ Mi nismo stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih, igrajući se. /16/ Da smo htjeli uzeti neku zabavu,[733] uzeli bismo je od Nas, ali Mi to ne činimo. /17/ Međutim, Istinom suzbijamo

726) Misle na devu koja je bila znak Sālihovog, alejhis-selam, poslanstva, te na znakove i dokaze koje su imali Mūsā i Isa, alejhimas-selam.

727) Nijedno naselje – odnosno stanovnici tog naselja – nije povjerovalo kada bi Uzvišeni Allah dao njihovom poslaniku neku mudžizu i zato su bili uništeni. Zato, kako je moguće da ovi (Kurejšije) povjeruju? Ne, ni oni neće vjerovati kakav god da im se pošalje znak i čudo.

728) Ibn Kesir smatra da je u riječi "ridžalen" dokaz da su samo muškarci bili poslanici i da to smatra većina uleme. (vidjeti njegovo tumačenje 109. ajeta iz sure Jusuf). Ljudi od znanja (ehluz-zikr) spomenuti u ovom ajetu su ljudi iz reda Jevreja, kršćana i drugih, koji znaju da su poslanici koji su im slati bili – ljudi, a ne meleci.

729) Kur'an je inače nazvan Opomena, a Ibn Kesir navodi nekoliko tumačenja riječi "zikrukum". Jedno je Ibn Abbasovo tumačenje koje glasi da je u Kur'anu naša počast (slava/šeref), a drugo Hasana Basrija koji kaže da je u Kur'anu naša vjera (*dinukum*). No, u vezi s ovim treba pogledati sličan ajet iz sure Ez-Zuhruf (44. ajet) u kojem se kaže da je Kur'an opomena Muhammedu, alejhis-selam, i njegovom narodu. Tumačeći taj ajet, Ibn Kesir navodi upravo ovaj ajet, što pokazuje kako on shvata smisao ovog ajeta.

730) I ovdje se misli na stanovnike tih naselja, a zulum koji su činili bio je kufr (nevjerovanje) i utjerivanje poslanika u laž.

731) Čim bi vidjeli i uvjerili se da je Allahova kazna neizbježna, počeli bi bježati iz svojih naselja.

732) Ove su im riječi govorene na sarkastičan način, tj. vratite se sad ako možete u svoje domove i svojim uživanjima koja su vas odvela u kufr možda ćete biti priupitani o blagostanju u kojem ste bili, a na tome niste bili zahvalni!? Završetak ajeta može značiti: "Možda će od vas biti traženo (da udijelite nešto od vaše imovine)!?"

733) Da je Uzvišeni htio Sebi uzeti neku zabavu, a mnogi to tumače kao žena i dijete, uzeo bi to od Sebe, a ne od ljudi. Ne bi stvorio: ni Džennet, ni Džehennem; ni život, ni smrt; ni proživljenje, ni polaganje računa. Ovim se ajetom još jednom negira bilo kakva mogućnost da Allah ima dijete, kao što neki govore.

laž, Istina je uguši i laži nestane; a teško vama zbog toga što Ga lažno opisujete. /18/ Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega[734] ne zaziru da Mu budu pokorni, i ne zamaraju se, /19/ hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju. /20/ Zar božanstva koja oni od zemlje pripravljaju mogu mrtve oživiti?! /21/ A da na njima – Zemlji i nebesima ima drugih istinskih božanstava osim Allaha, i na jednom i na drugom reda bi nestalo. Pa neka je uzvišen Allah, Gospodar Arša, od onoga što Mu u obožavanju pridružuju! /22/ On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitani. /23/ Zar da pored Njega oni uzimaju bogove?! Reci: "Dajte vaš dokaz! Ovo je opomena za one koji su sa mnom, a i opomena za one koji su bili prije mene."[735] Međutim, većina njih ne zna Istinu, pa se okreću. /24/ Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema istinskog boga osim Mene, zato Meni ibadet činite!" /25/ Oni govore: "Svemilosni je uzeo dijete!", Uzvišen neka je On! A meleci su samo robovi poštovani. /26/ Oni ne govore dok to On ne odobri i postupaju onako kako On naredi. /27/ On zna šta su radili i šta će raditi, i oni će se samo za onoga s kim On bude zadovoljan zauzimati, a oni i sami, iz straha prema Njemu, strepe. /28/ A onoga od njih koji bi rekao: "Ja sam, doista, pored Njega, bog!", kaznili bismo Džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo zulumćare. /29/ Zar ne znaju nevjernici da su nebesa i Zemlja bili spojeni,[736] pa smo ih Mi razdvojili, i da Mi od vode sve živo stvaramo?! Pa zar neće vjerovati?! /30/ Mi smo po Zemlji nepomične planine razmjestili da ih ona ne potrese, i po njima smo prolaze i staze učinili da bi oni kuda žele stizali. /31/ A nebo smo učinili svodom čuvanim, a oni se od Njegovih znakova okreću. /32/ I On je Taj Koji je stvorio noć i dan, i Sunce i Mjesec, i svi oni u svemiru plove. /33/ I Mi nismo

---

734) Tj. meleci.

735) Ovo što se objavljuje u Kur'anu – da je samo Allah istinski Bog – jeste opomena za one koji su uz Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, to je bila i opomena prijašnjim narodima, sljedbenicima prijašnjih poslanika... I sve objavljene knjige učile su da nema istinskog boga osim Allaha.

736) Riječ *mevbiqan* bi značila pregradu, barijeru, ako bi se riječima "između njih" (bejnehum) mislilo na vjernike i nevjernike. Ovdje je završetak ajeta preveden u skladu s Ibn Kesirovim tumačenjem.

nijednom čovjeku prije tebe dali vječnost; ako ti umreš, zar će oni dovijeka živjeti? /34/ Svako živo biće smrt će okusiti! Mi vas stavljamo na kušnju i u dobru i u zlu, i Nama ćete se vratiti. /35/ Kada te vide oni koji ne vjeruju, samo ti se rugaju: "Je li to onaj koji vaše bogove huli?" A oni sami ne vjeruju kad se spomene Svemilosni. /36/ Čovjek je stvoren sklon žurbi.[737] Pokazat ću vam znakove[738] Svoje, zato Me ne požurujte.[739] /37/ Oni govore: "Kada će već jednom to prijeteće obećanje, ako istinu govorite?" /38/ A kad bi nevjernici samo znali vrijeme kada neće moći otkloniti vatru od lica svojih i leđa svojih, i da im niko neće moći pružiti pomoć...!?[740] /39/ Naprotiv, ona[741] će im nenadano doći i zaprepastiti ih[742] i oni je neće moći odagnati, a neće im se ni vremena dati. /40/ I prije tebe su poslanike ruglu izvrgavali, pa je one koji su im se rugali stiglo baš ono čemu su se rugali. /41/ Reci: "Ko će vas umjesto[743] Svemilosnog noću i danju štititi?!"[744] Pa, ipak, oni se od Opomene Gospodara svoga okreću.[745] /42/ Zar oni imaju božanstva, osim Nas, koja će ih

737) Doslovno: Čovjek je stvoren od (ili iz) žurbe. Komentatori Kur'ana navode nekoliko tumačenja ovog ajeta. Smisao nekih najznačajnih tumačenja može se sažeti u sljedećem: neki komentatori kažu da je Uzvišeni Allah stvorio čovjeka u žurbi (ili, iz žurbe) i navode neka predanja u čiju se vjerodostojnost nismo uspjeli uvjeriti. U tim se predanjima kaže da je Adem, alejhis-selam, zatražio od Allaha da upotpuni njegovo stvaranje prije zalaska Sunca. Smisao drugog tumačenja jeste da je čovjek stvoren tako da je u njegovoj prirodi i konstituciji urođena žurba i ishitrenost – i ovo je, čini se, ispravan smisao ajeta. Ovaj smisao može poduprijeti i 11. ajet iz sure El-Isra.

738) Moć da presudi, kazni i ščepa one koji su Mu bili neposlušni.

739) Smisao spominjanja ljudske ishitrenosti na ovom mjestu jeste to što su malo prije toga spomenuti oni koji su se izrugivali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa se u ljudskom umu javi pomisao da ih treba odmah kazniti zbog toga. Zato je i rečeno da je čovjek stvoren kao biće sklono požurivanju i žurbi, a Uzvišeni Allah ostavlja nevjernike dugo vremena nekažnjene. Ipak, kad ih "ščepa", pustit ih neće.

740) Završetak rečenice je izostavljen, a mogao bi glasiti: "Da su nevjernici samo znali vrijeme kada će obećanje biti ispunjeno, ne bi ustrajali u svom kufru i ne bi požurivali tu strašnu patnju."

741) Vatra.

742) Vatra će ih zaprepastiti i oni će joj se zbunjeni predati: neće znati šta da rade, neće imati nikakve moći da je otklone, i nimalo im se vremena neće ostaviti.

743) Ovdje Ibn Kesir tumači prijedlog "min" (od) u značenju "umjesto" (bedele), i to značenje podupire jednim stihom. Drugi mufessiri, poput Taberija, shvataju ovaj prijedlog u doslovnom smislu, te po njima ajet znači: "Ko će vas od Svemilosnog, ili od Njegove odredbe ili kazne, štititi?"

744) Odgovor je: Niko!

745) Oni ne priznaju Allahovo dobročinstvo i blagodati prema njima i još se od Njegovih ajeta i znakova okreću.

odbraniti?![746] Ona sama sebi ne mogu pomoći, niti se od Nas mogu zaštititi. /43/ Mi smo ovima,[747] a i precima njihovim, dali da uživaju tako da im se život u tome oduljio. A zar oni ne vide da Mi Zemlju s krajeva njezinih umanjujemo, pa kako da oni budu pobjednici?![748] /44/ Reci: "Ja vas upozoravam Objavom!", ali, gluhi ne čuju poziv kada ih se upozorava. /45/ A da ih samo dašak kazne Gospodara tvoga dotakne, sigurno bi povikali: "Teško nama, doista smo zulumćari bili!"[749] /46/ I postavit ćemo tačne tezulje za vaganje kad Kijametski dan[750] bude, pa se nikome neće zulum učiniti. A ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo to iznijeti navidjelo. Dovoljni smo da račune svodimo. /47/ Mi smo Mūsāu i Harūnu dali Furkan,[751] svjetlo i opomenu za bogobojazne. /48/ za one koji se budu Gospodara svoga bojali i u osami, i koji od časa oživljavanja budu strepjeli. /49/ I ovo je Opomena blagoslovljena koju objavljujemo, pa zar da je vi poričete?! /50/ Mi smo još prije Ibrāhīmu razboritost[752] dali i dobro smo ga poznavali. /51/ Kad on ocu svome i narodu svome reče: "Kakvi su ovo kumiri kojima se tako predano klanjate?", /52/ oni odgovoriše: "Našli smo naše pretke da ih obožavaju." /53/ "I vi ste, a i preci vaši, bili u očitoj zabludi", reče. /54/ "Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?", upitaše oni. /55/ "Ne", reče. "Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje. On je njih stvorio, i ja sam vam za to jedan od svjedoka. /56/ Tako mi Allaha, ja ću, doista, vašim kumirima napakostiti nakon što se okrenete i udaljite!" /57/ I porazbija ih on u komade, osim onoga najvećeg, da bi se njemu obratili. /58/ "Ko uradi

---

746) Ne, nemaju oni nikoga ko će ih od Allaha i Njegove kazne odbraniti!

747) Stanovnicima Mekke.

748) Kako oni mogu nadvladati Allahovu moć, kad je On dao da muslimani osvajaju dio po dio Zemlje i sužavaju mušričku teritoriju?! Vidi ovaj ajet u suri Er-Ra'd, 41.

749) Da ove nevjernike dotakne i najmanji dio Vatre, oni bi priznali svoje grijehe, kao i to da su sami sebi zulum činili tako što su mimo Allaha kumire obožavali.

750) Tj. zbog vaganja djela na Sudnjem danu. Većina komentatora smatra da će, ustvari, postojati samo jedna vaga na Sudnjem danu, a da je ovdje upotrijebljena množina s obzirom na mnoštvo ljudskih djela koja će biti vagana.

751) Furkan je, inače, ono što rastavlja Istinu od neistine. Ovdje Furkan označava Tevrat koji je razdvajao Istinu od neistine, halal od harama, uputu od zablude... Postoji tumačenje da ova riječ ovdje znači pomoć protiv neprijatelja.

752) Uzvišeni Allah ga je još od mladosti nadahnuo istinom i argumentima protiv njegovog naroda.

ovo s bogovima našim?", povikaše oni, "zaista u zulumćare spada." /59/ "Čuli smo jednog momka kako ih huli", rekoše, "ime mu je Ibrāhīm." /60/ "Dovedite ga da ga ljudi vide", rekoše, "da posvjedoče." /61/ "Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrāhīme?", upitaše. /62/ "To je učinio ovaj najveći od njih; pitajte ih ako umiju govoriti", reče on. /63/ I oni sebi dođoše[753] i rekoše: "Vi ste, zaista, zulumćari!" /64/ Zatim glave oboriše i rekoše: "Ti znaš da ovi ne govore!" /65/ "Pa zašto onda, umjesto Allaha, obožavate one koji vam ne mogu ni koristiti niti od vas kakvu štetu otkloniti?", upita on. /66/ "Uh, vas i onih koje, umjesto Allaha, obožavate! Zar ne razumijete?!"[754] /67/ "Spalite ga i bogove svoje pomozite, ako hoćete to da učinite!", povikaše. /68/ "O vatro!", rekosmo Mi, "postani hladna, i spas Ibrāhīmu!"[755] /69/ I htjedoše mu spletku skovati, ali ih Mi učinismo gubitnicima najvećim! /70/ I spasismo i njega i Lūta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili, /71/ i poklonismo mu Ishāka, i Jakūba povrh toga,[756] i sve učinismo čestitim. /72/ I učinismo ih vođama da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavljaju, i da zekat udjeljuju, i samo su Nama ibadet činili. /73/ I Lūtu mudrost i znanje dadosmo i iz grada ga, u kome su stanovnici njegovi nevaljalštine[757] činili, izbavismo; to, uistinu, bijaše narod buntovan i zao, /74/ i u milost Našu ga uvedosmo; on je, doista, od onih dobrih. /75/ I spomeni Nūha – kad u davno vrijeme zavapi, pa Mu se odazvasmo, i njega i njegovu porodicu od jada velikog spasismo, /76/ i od naroda ga, koji je smatrao neistinitim znakove Naše, zaštitismo. To bijahu opaki ljudi, pa ih sve potopismo. /77/ I spomeni Dāvūda i Sulejmāna, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle, i Mi smo bili svjedoci suđenju njihovu, /78/ i učinismo da Sulejmān

753) Dođoše sebi tako što se počeše optuživali da nisu bili oprezni i budni.

754) Uh (ar. *uf*) je glas kojim se izražava omalovažavanje, kao i stanje dodijavanja.

755) Ibn Abbas i Ebul-Alije su rekli: "Da Uzvišeni Allah nije rekao: "ve selamen (i spasonosna)", njena hladnoća bi naudila Ibrāhīmu, alejhis-selam."

756) Riječ "nafileten" ovdje može označiti pojmove kao što su: dar, unuk ili više od onoga što je tražio. Naime, on je molio Allaha da mu podari jednog sina, pa mu je Allah dao Ishāka; a povrh tog još i Jakūba.

757) Homoseksualizam i druge ogavne postupke.

pronikne u to, a obojici smo mudrost i znanje dali. I potčinismo planine i ptice da s Dāvūdom Allaha slave i veličaju: sve to Mi smo učinili. /79/ I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi sa neprijateljem, pa zašto niste zahvalni? /80/ A Sulejmānu vjetar jaki potčinismo, po zapovijedi njegovoj je puhao prema zemlji koju smo blagoslovili; a Mi sve dobro znamo, /81/ i šejtane neke da zbog njega rone, a radili su i poslove druge, i nad njima smo Mi bdjeli. /82/ I Ejjūba, kada je Gospodaru svome zavapio: “Mene je nevolja snašla, a Ti si Milosnik najmilostiviji.” /83/ I Mi mu se odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, porodicu njegovu, i uz njih još toliko, i da bude opomena onima koji su Nama pokorni. /84/ I spomeni Ismāīla, i Idrīsa, i Zulkifla, a svi su oni bili strpljivi. /85/ I uvedosmo ih u milost Našu, oni doista bijahu čestiti. /86/ I spomeni Zunnūna,[758] kada srdit ode i pomisli da ga nećemo usmrtiti, pa poslije u tminama zavapi. “Nema istinskog boga osim Tebe, Uzvišen neka si! Ja sam, zaista, bio od onih koji su zulum učinili!” /87/ Pa mu se odazvasmo i tegobe ga spasismo; eto tako Mi spašavamo vjernike. /88/ I spomeni Zekerijjāa, kada pozva Gospodara svoga: “Gospodaru moj, ne ostavljaj me samog, Ti si Najbolji Nasljednik!” /89/ Pa smo mu se odazvali i poklonili mu Jahjāa i suprugu mu izliječili.[759] Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni. /90/ I spomeni onu koja je sačuvala čednost – djevičanstvo svoje, pa smo u nju Naš duh udahnuli,[760] i nju i sina njezina učinili

758) Junusa, alejhis-selam.

759) Ovaj dio ajeta može značiti: “pa smo mu suprugu izliječili”, ili: “pa smo mu suprugu popravili i od nje otklonili nedostatke.” Naime, jedni komentatori kažu da njegova supruga nije mogla zanijeti, pa je Allah učinio da je ostala trudna i rodila dijete; drugi kažu da je bila dugog jezika, pa ju je Allah popravio; treći pak vele da je bila lošeg morala, pa je i njega Allah popravio. Ibn Kesir smatra da je prvo mišljenje najjače.

760) Ovaj ajet i njemu slični ajeti kod onih koji ne mogu shvatiti slučaj stvaranja Isaa, alejhis-selam, često izaziva nedoumice, nejasnoće i pogrešna shvatanja i tumačenja. Zato je nužno da ovdje o tome kažemo ono što smatramo da je ispravno shvatanje tog slučaja. Uzvišeni Allah je poslao meleka Džibrila Merjemi koja je sačuvala svoju čednost i on je kroz otvor njene košulje udahnuo duh koji je stvorenje Allahovo. Taj duh je duh ili duša Isaova, alejhis-selam, a nije nikako jedan dio Allahov, niti je to neki Duh (zato ovo pišem velikim slovom, a duh u ajetu malim), kako neki ljudi smatraju. Neki misle da postoji Duh koji je prisutan tu oko nas i ne mogu nikako shvatiti da se riječ “er-ruh” (duh/Duh) u Kur'anu nekada pojavljuje u značenju meleka Džibrila, a nekada u značenju duha ili duše ili života, tj. nečega čime stvorenja postanu živa. Za

da budu svim svjetovima znamenje. /91/ Doista, ova vaša vjera – jedna je vjera, a Ja sam – vaš Gospodar, pa Meni u ibadetu budite! /92/ I oni su se između sebe u vjeri podvojili, a svi će se Nama vratiti. /93/ Ko bude dobra djela činio i uz to vjernik bio, trud mu neće lišen nagrade ostati, jer smo ga sigurno Mi pribilježili. /94/ A dopušteno nije da se stanovnici bilo kojeg naselja koje smo Mi uništili vrate! /95/ I kad se oslobode Je'džūdž i Me'džūdž i kad se budu niz sve strmine žurno spuštali, /96/ i približi se Istinita prijetnja, tada će se pogledi nevjernika ukočiti. "Teško nama, mi smo prema ovome ravnodušni bili, pa čak smo i zulumćari bili!"[761] /97/ I vi, i oni koje pored Allaha obožavate, bit ćete gorivo u Džehennemu, a u njega ćete doista ući. /98/ Da su oni bogovi, ne bi u njega ušli, i svi će u njemu vječno boraviti. /99/ U njemu će prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosno neće čuti. /100/ A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali, oni će od njega daleko biti. /101/ Huku njegovu neće čuti, i vječno će u onom što im budu duše željele uživati; /102/ neće ih brinuti najveći užas, nego će ih meleki dočekati: "Evo, ovo je Dan vaš koji vam je obećavan!" /103/ Na Dan kad smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje, onako kako smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti, to je obećanje Naše, Mi ćemo, doista, to učiniti. /104/ Mi smo u Zebūru, poslije Opomene, napisali da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti. /105/ U ovom je doista saopćenje za ljude koji budu Allahu robovali, /106/ a tebe smo samo kao milost svjetovima poslali. /107/ Reci: "Meni se objavljuje da je vaš Bog – Jedan Bog, pa samo Njemu budite predani!" /108/ A ako se oni okrenu, ti reci: "Ja sam vas sve, bez razlike, obavijestio, a ne znam da li je blizu ili daleko Ono što vam se kao prijetnja obećava." /109/ On zna glasno izgovorene riječi, zna i ono što krijete, /110/ a ja ne znam da nije to vama iskušenje, i pružanje uživanja još za izvjesno vrijeme. /111/ "Gospodaru moj, presudi onako kako su

---

Isaa, alejhis-selam, se u Kur'anu i sunnetu kaže i da je "Riječ njegova", a to znači da ga je Allah stvorio riječju: "Budi!" – a on sam ne može biti riječ. Da je to tako, naše vjerovanje u pogledu njega bilo bi kontradiktorno. No, ovo što je rečeno jeste ispravno vjerovanje koje ljudski razum može shvatiti; islamska doktrina nije s razumom kontradiktorna.

761) Kijametski dan.

zaslužili!", reče on, "a Gospodar naš Svemilosni jeste Onaj od Kojega treba tražiti pomoć protiv onoga čime Ga opisujete." /112/

(22) El-Hadždž – Hadž

(Objavljena u Medini, osim 52-55. ajeta koji su objavljeni između Mekke i Medine; objavljena je nakon sure En-Nūr, ima 78 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O ljudi, bojte se Gospodara svoga! Zaista je potres Časa kijametskog nešto veliko! [762] /1/ Na Dan kada ga vidite vi, svaka dojilja će ono što doji zapanjena zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, nego će kazna Allahova žestoka biti![763] /2/ Ima ljudi kao onaj koji se bez znanja raspravlja[764] o Allahu i koji slijedi svakog šejtana buntovnog. /3/ Za njega[765] je već propisano da će svakog onog ko ga uzme za zaštitnika na stranputicu zavesti i u patnju ga ognjenu odvesti.[766] /4/ O ljudi! Ako ste u sumnji spram proživljenja – pa Mi smo vas, zaista, stvorili od prašine, zatim od kapi sjemena, potom od zakvačka, zatim od grude mesa, oblikovanog i neoblikovanog, da bismo vama objasnili! A u matericama zadržavamo šta hoćemo, do roka određenog, zatim činimo da se kao dojenčad

762) Uzvišeni Allah naređuje Svojim robovima da Ga se boje i čuvaju Njegove kazne (čineći ono što im naređuje, a kloneći se zabrana) i obavještava ih o strahotama Kijametskog dana, od kojih je ovaj potres. Stvarnu veličinu i strahotu ovog potresa zna samo Uzvišeni Allah. Komentatori o ovom potresu imaju dva stava: da će taj potres biti na kraju egzistiranja ovog svijeta i da će navijestiti događaje Sudnjeg dana, i da će taj potres biti nakon što ljudi budu proživljeni radi polaganja računa. Iako Ibn Kesir ne odabire kategorički ni jedno ni drugo, čini se da on naginje prvom stavu.

763) Sve ovo će se desiti zbog strahote tog događaja: majke, koje imaju dojenčad, zaboravit će da one i postoje; trudnice će pobaciti svoj plod; ljudima će se pamet pomutiti i poremetiti tako da će kao pijani izgledati, a to neće biti.

764) Bez pravog znanja i argumenata raspravlja o Allahu, govoreći da su meleki Allahove kćeri, da je Kur'an bajka prijašnjih naroda i da Allah nije u stanju oživjeti ljude.

765) Propisano je i određeno šejtanu da će na dunjaluku zavesti sve one koji ga budu slijedili. A na Ahiretu će ih odvesti u patnju u razbuktalom Ognju.

766) Tj. sarkastičan izraz s obzirom da se riječ "Hūda, hidaje" (ar.) upotrebljava za uputu (upućivanje na Pravi put), a to je od Allaha. U slučaju šejtana, upotrebljava se izraz "ed-dalal" (*judillu* i sl.).

rađate i da poslije do muževnog doba uzrastete; neko od vas umire, a neko duboku starost doživljava, tako da, nakon što je znao, ne zna ništa. I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju vodu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno.[767] /5/ To je zato što je Allah, baš On, zaista, Istina i što On oživljava mrtve, i što On nad svime ima moć, /6/ i što će Čas oživljenja, u to nema sumnje, doći i što će Allah one u grobovima oživiti. /7/ Ima ljudi kao onaj koji o Allahu raspravlja bez znanja i bez Upute i bez Knjige svjetilje,[768] /8/ savijajući svoj vrat[769] da bi s Allahova Puta odvraćao,[770] njega na dunjaluku čeka poniženje, a na Kijametskom danu dat ćemo mu da iskusi patnju vatrom. /9/ "Eto, to je zbog djela ruku tvojih, a Allah, zaista, ne čini zulum robovima Svojim."[771] /10/ Ima ljudi kao onaj koji Allaha obožava kolebljivo, na ivici:[772] ako ga zadesi dobro, smiri se time, a ako ga zadesi iskušenje, on se potpuno okrene,[773], pa tako izgubi i dunjaluk i ahiret. To je, uistinu, očiti gubitak. /11/ On, pored Allaha, moli onoga koji od njega ne može nikakvu štetu otkloniti niti mu može bilo kakvu korist pribaviti; to je, zaista, daleka stranputica;[774] /12/ moli onoga što će mu prije nauditi nego od koristi biti; takav je,

767) Ovaj ajet sadrži dva dokaza Allahove moći da proživi ljude nakon smrti. Jedan je u samom čovjeku, odnosno u tome kako je stvoren čovjek i kako nastaje u utrobi svoje majke. Drugi argument je obamrla (i suha) zemlja koja, nakon što na nju padne kiša, oživi i uzbuja. Ajet je svojevrsna naučna mudžiza, jer je sama nauka potvrdila sve ove faze nastanka čovjeka u majčinoj utrobi.

768) Ima ljudi koji o Allahu raspravljaju bez ispravnog rezona i bez vjerodostojnog i jasnog vjerskog dokaza. Oni samo slijede svoje hirove.

769) Iz oholosti, okrećući se od istine u koju se poziva.

770) Moguće je, prema mišljenju Ibn Kesira, da takvi nemaju namjeru zavesti ljude, već je to posljedica raspravljanja bez znanja. A moguće je da to rade s namjerom da ljude odvedu u zabludu. Ševkani smatra da je takvima cilj da zavedu s Allahovog puta, makar to ne htjeli priznati.

771) Ovo će takvim ljudima biti rečeno na Sudnjem danu.

772) Ima ljudi koji su kolebljivi u svojoj vjeri, koji su negdje na ivici, kao da su na litici planine i svakog časa mogu pasti u provaliju. Takvi ljudi, kada vide nešto u vjeri što im se sviđa, uđu u nju; a kada vide nešto što im se ne sviđa, izađu iz nje.

773) Ibn Kesir navodi da je Abdur-Rahman b. Zejd b. Eslem rekao da se ajet odnosi na munafika: ako mu sve na dunjaluku ide potaman, ostane u vjeri; a ako se desi poremećaj, on se vrati (okrene) nevjerovanju – i ibadetima se vrati samo ako se stanje popravi. Desi li mu se bilo kakvo dunjalučko iskušenje ili poteškoća, ostavi vjeru i vrati se u kufr. Tako on štetuje na oba svijeta i to je očita, jasna i velika zabluda i gubitak.

774) To je stranputica koja vodi u zabludu, daleko od Istine i ispravnog puta. El-Ferra kaže da "el-be'id" znači "et-tavil", tj. duga (stranputica).

doista, loš zaštitnik i zao drug![775] /13/ Allah će one koji vjeruju i čine dobra djela, zaista, uvesti u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku. Allah radi ono što hoće! /14/ Onaj ko misli da Poslaniku Allah neće pomoći ni na dunjaluku ni na ahiretu, neka rastegne uže do tavanice i neka ga presiječe,[776] pa nek vidi da li će njegov plan otkloniti ono što ga srdi. /15/ I tako isto, Mi ga[777] u vidu jasnih ajeta objavljujemo, a Allah upućuje koga hoće. /16/ Zaista će onima koji vjeruju, jevrejima, sabijcima, kršćanima, poklonicima vatre i višebošcima, zaista će im Allah presuditi[778] na Kijametskom danu. Allah je, zaista, svemu svjedok. /17/ Zar ne vidiš da Allahu sedždu čine i oni na nebesima i oni na Zemlji, a i Sunce, i Mjesec, i zvijezde, i planine, i drveće, i životinje, i mnogi ljudi, a mnogi i kaznu zaslužuju. A koga Allah ponizi, niko ga ne može poštovanim učiniti; Allah, zaista, radi što hoće. /18/ Ta dva protivnička tabora[779] spore se o Gospodaru svome; onima koji ne budu vjerovali bit će odijela od Vatre skrojena, a ključala voda bit će na glave njihove sipana; /19/ od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, /20/ a imat će oni i gvozdene kukaste štapove[780] /21/ kad god htjednu da zbog teškog jada iz nje iziđu, bit će u nju vraćeni: "Iskusite patnju vatrenu!" /22/

775) Takav čovjek moli kipove, idole i božanstva koji mu na dunjaluku mogu prije štetiti nego koristiti, dok je na Ahiretu šteta od njih sigurna. Ti idoli ne mogu biti zaštitnici čovjeku; osim toga, loši su mu oni drugovi. Taberi veli da riječ "el-mevla" ovdje znači "ibnul-amm" (amidžić, rođak), pa bi prijevod u tom smislu glasio: "Takav je, doista, loš rođak i zao drug!"

776) I tako se udavi. Ibn Kesir ovdje odabire Ibn Abbasovo tumačenje ajeta, tj. da se radi o tavanici, a ne o nebu, kako tumače Mudžahid i neki drugi (komentatori). Mi smo u tom smislu i preveli ovaj ajet. Smisao ajeta je sljedeći: Onaj ko misli da Allah neće pomoći Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, Svoju Knjigu i vjeru, neka se objesi, ako ga sve to ljuti. Allah će mu (Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem) sigurno, usprkos takvom čovjeku, pomoći.

777) Tj. kao što je Uzvišeni uspostavio dokaze o proživljenju, isto tako On je objavio Kur'an u vidu jasnih ajeta koji su, također, Njegovi dokazi.

778) Zaista će Uzvišeni Allah svima presuditi pravedno. Tako će one koji su u Njega vjerovali uvesti u Džennet, a one koji su bili nevjernici uvest će u Džehennem. Drugi smisao ajeta, a preferira ga Taberi, jeste da će Allah svojom presudom razdvojiti vjernike od ostalih grupacija, tako što će vjernici u Džennet, a svi ostali u Džehennem.

779) Ko su ta dva protivnička tabora? O tome postoji više tumačenja. Jedni kažu da su to vjernici i idolopoklonici (mušrici); drugi kažu da su to vjernici i sljedbenici Knjige; treći vele da su to Džennet i Džehennem; četvrti kažu da su to vjernici i nevjernici općenito, i ovo odabiru Taberi i Ibn Kesir, a Allah najbolje zna.

780) Ti gvozdeni štapovi, ili maljevi ili bičevi, pripremljeni su za udaranje. Njima će oni biti udarani tako da će se svaki organ odvajati i oni će na sebe zazivati prokletstvo. Imam Ahmed bilježi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada bi jedan željezni malj bio stavljen na dunjaluk, pa da se zbog njega okupe svi ljudi i džini, ne bi ga mogli pomaknuti s mjesta."

A one koji budu vjerovali i dobra djela činili – Allah će sigurno uvesti u džennetske bašče kroz koje rijeke teku; u njima će se narukvicama od zlata i biserom kititi a odjeća će im svilena biti. /23/ I napućeni su da govore lijepe riječi i napućeni su na Put Hvaljenoga.[781] /24/ Zaista će oni koji ne vjeruju i odvraćaju od Allahova Puta i Časne džamije koju smo namijenili za sve ljude,[782] jednako za mještanina i za beduina,[783] biti kažnjeni.[784] A onome ko u njemu naumi zastraniti zulum čineći,[785] dat ćemo da patnje bolne kuša. /25/ I kada smo Ibrāhīmu pokazali mjesto Kuće,[786] rekavši: "Meni ništa ne pridružuj, i očisti Kuću Moju za one koji će je obilaziti, koji će stajati i koji će na ruku'u i sedždi biti." /26/ I oglasi ljudima hadž – i dolazit će ti pješke i na kamilama iznurenim koje dolaze sa dalekog puta, /27/ da bi prisustvovali onome od čega će koristi imati[787] i da bi ime Allahovo spominjali u danima poznatim[788] zato što ih je oskrbio životinjama domaćim. Jedite meso njihovo i nahranite siromaha ubogog! /28/ Neka potom sa sebe prljavštinu uklone,[789] neka svoje zavjete ispune i neka oko

781) Uzvišeni Allah ih je još na dunjaluku uputio da govore riječi tevhida i da Mu zahvaljuju i pohvalu iskazuju, a uputit će ih i na Ahiretu da Mu zahvaljuju na lijepom ishodu. Isto tako, upućeni su na put islama koji ka Džennetu vodi.

782) U njemu klanjaju i tavaf i sa'j obavljaju i u njemu su svi jednaki; oni koji su stanovnici Mekke i oni koji dođu iz pustinje i iz drugih dalekih mjesta.

783) I za druge ljude izdaleka koji dođu u Mekku.

784) Završetak ajeta: "biti kažnjeni" – ne postoji u Izvorniku. U Kur'anu ima dosta ajeta sličnih ovom, u kojima se ostavlja ljudskoj mašti da dopuni moguće značenje. Kako god sam pokušavao prevesti ovaj ajet bez ovog dodatka, nisam to uspio, a čini se da ni ostali prevodioci na naš jezik nisu to baš uspjeli. Zato se činilo kao moguće rješenje da prevedem ajet ovako, a ovaj smisao navode i neki komentatori Kur'ana. (v. Zuhajli, Et-Tefsiru el-munir, 17/187.)

785) Ilhad je skretanje s pravog puta i Istine, a nije ateizam, kako ovaj ajet neki prevode. Ova riječ označava ateizam u savremenom jeziku. Smisao ovog ajeta jeste da će svako onaj ko u Haremu Mekke nakani uraditi nešto što odstupa od pravog puta, i to uradi namjerno (zulmen, kako to tumači Ibn Abbas) – ili, općenito čineći zulum, a to može biti širk, skrnavljenje harema (ubistvo i slično), zelenaštvo i druga loša djela – takvome će Allah dati da kuša Njegovu kaznu.

786) Tj. Kabe. A riječ "kuća" je pridodata Allahu iz počasti, a ne zato što je ona kuća kakve su ovodunjalučke kuće.

787) Djelima koje čine za vrijeme hadža, od kojih će imati koristi na Ahiretu; i da bi bili svjedoci trgovini i klanju kurbana, od čega imaju koristi na dunjaluku.

788) Prvih deset dana zul-hidžeta; ili deseti dan zul-hidžeta i tri dana koja slijede poslije njega, tj. u danima Kurban-bajrama; ili prva tri dana Kurban-bajrama; ili dan stajanja na Arefatu, te prvi i drugi dan Kurban-bajrama.

789) Tako što će ukloniti dugu kosu, odsjeći nokte i okupati se, te skinuti ihrame sa sebe. Taberi dio ajeta: "sumel-jakdu tefesehum", tumači kao obavljanje ostalih obreda hadža. On riječ "et-tefes" shvata u smislu "el-menasik" (obredi).

Kuće drevne obilaze.[790] /29/ To je tako![791] A ko Allahove zabrane smatra velikim, pa to će mu biti dobro kod Gospodara njegova[792] – a dozvoljena vam je stoka, osim one koja vam se spominje[793] – pa klonite se prljavštine kumira i klonite se lažna govora!,[794] /30/ iskazujući Allahu čistu predanost, ne pridružujući Mu u obožavanju nikoga! A onaj ko Allahu pridružuje druge – kao da je s neba pao, pa ga ptice razgrabe, ili ga vjetar u daleki predio otpuše.[795] /31/ Tako je to! Pa ko poštuje Allahova znamenja[796] – znak je to bogobojaznosti srca. /32/ Vi imate u njima koristi do određenog roka, a poslije je mjesto njihovo kraj Kuće drevne.[797] /33/ Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbana da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje. Vaš Bog je jedan Bog, zato se samo Njemu iskreno predajte! A radosnom viješću obraduj ponizne, /34/ čija srca, kad se Allah spomene, strah obuzme, i one koji strpljivo podnose nevolje koje ih zadese, i one koji namaz obavljaju i koji, od onoga što im Mi dajemo, udjeljuju. /35/ A kamile smo vam učinili

790) Ovo je ustaljeni prijevod riječi "el-atik"; međutim, komentatori navode još jedno značenje ove riječi koje ima uporište u izjavama nekoliko mufessira, a to je "oslobođena". Naime, Allah je oslobodio (sačuvao) Kabu od silnika i nikad niko nije pokušao da je uništi, a da sam nije bio uništen.

791) Eto to su djela pobožnosti i pokornosti Allahu u obavljanju hadžskih obreda, te obilna nagrada koja za to slijedi.

792) A onaj ko se bude klonio grijeha i Allahovih zabrana, i to u svojoj duši smatrao velikim, on će za to imati obilno dobro i veliku nagradu. Naime, kako god za činjenje dobrih djela postoji velika nagrada, tako i za izbjegavanje zabrana postoji nagrada. Mudžahid kaže da su hurumatullah (Allahovi hurmeti): Mekka, hadždž i umra, te svi grijesi i vidovi neposlušnosti Allahu koje je zabranio.

793) Sva stoka je dozvoljena osim one čija je zabrana spomenuta u suri El-Maide, 3. ajet.

794) Tako je lažni govor spomenut u jednoj (istoj) ravni zajedno sa širkom; a najopasniji lažni govor jeste lažno svjedočenje.

795) Onaj koji smatra da postoje druga božanstva osim Allaha, sličan je u toj svojoj udaljenosti od Upute i propasti, onome ko bi padao s neba i ptice ga iskljuvale i rastrgale, ili onome koga vjetar otpuše u daleki i smrtonosni predio. U hadisu se navodi da meleki uzmu dušu nevjernika kada umre i ponesu je k nebu, ali im se nebeske kapije ne otvore, pa oni bace njegovu dušu odozgo.

796) Znamenja Njegove vjere – odnosno Njegove naredbe ili obredi. U to spada i poštivanje kurbana tako što će ih se lijepo hraniti i s njima postupati. Še'airullah su, prema mišljenju Ibn-Abbasa, obredi hadždža; prema Mudžahidu to su Safa, Merva i kurbani; dok neki drugi smatraju da su to Allahove zabrane.

797) Ljudi u znamenitostima hadždža, u koje spadaju kamile koje odrede za kurbane, imaju raznih koristi poput mlijeka, dlake, jahanja i slično. Ibn-Abbas kaže da se one mogu koristiti za svoje potrebe dok se ne odrede za kurban, dok drugi smatraju da se životinje mogu koristiti i nakon što se odrede za kurban, a "određeni rok" ovdje je vrijeme njihovog klanja. Na kraju, kurbani stižu do Kabe, tj. ulaze u Harem gdje će biti zaklani i njihovo meso će se podijeliti siromasima Harema.

jednim od Allahovih znamenja i vi u njima imate dobro;[798] zato spominjite Allahovo ime nad njima, dok stoje sa jednom podvijenom nogom,[799] a kad njihovi bokovi padnu na zemlju,[800] jedite ih, a nahranite i onoga koji se zadovolji s onim što mu se da,[801] a i onog koji dođe da mu se da;[802] tako smo vam ih potčinili da biste zahvalni bili. /36/ Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići bogogojaznost vaša. Tako vam ih je potčinio da biste Allaha veličali zato što vas je uputio. I obraduj one koji dobra djela čine! /37/ Allah, doista, štiti vjernike, Allah sigurno ne voli nijednog izdajnika, nezahvalnika. /38/ Dopušteno je onima koji su napadnuti da se bore, zato što im je zulum učinjen – a Allah je, doista, kadar da ih pomogne.[803] /39/ Onima koji su bespravno iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: "Gospodar naš je Allah!" A da Allah ne suzbije neke ljude drugima, do temelja bi bile porušene monaške ćelije, i crkve, i sinagoge, a i džamije, u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji Njega pomažu[804] – Allah je, zaista, moćan i silan. /40/ I oni koji će, ako im damo vlast na Zemlji, namaz obavljati i zekat udjeljivati i koji će tražiti da se čine dobra djela, a odvraćati od nevaljalih – a Allahu se, na kraju, sve vraća. /41/ A to što te

798) Sevap, tj. nagradu na Ahiretu ili nagradu na Ahiretu i korist na dunjaluku.

799) Ovo je smisao Ibn Abbasovog tumačenja riječi "savaffe", tj. prilikom klanja deva; one se postave tako da su im noge paralelno poredane, s tim da se prednja lijeva noga sveže i podvije.

800) Kada nakon klanja padnu svojim bokovima na zemlju i umru, tada se može jesti meso njihovo.

801) To je onaj kome se dadne meso na njegovom kućnom pragu i on se time zadovolji i ne prosi i ne traži da mu se dadne.

802) Onaj koji se pojavi i dođe i opsijeda te kako bi mu se dalo kurbanskog mesa, a ne mora to riječima tražiti. El-kani'u i el-mu'terr mogu još značiti: onaj koji je zadovoljan s onim što ima i ne prosi, i onaj koji se pred tobom pojavi i prosi; onaj koji prosi, i onaj koji ti dođe, ali ne prosi; komšija, i onaj ko ti iznenada dođe; onaj koji stalno obilazi ljude s namjerom da mu se da, i prijatelj koji dođe u posjetu; onaj koji je zadovoljan, i onaj koji ti dođe (iznenada, nenajavljeno).

803) Ibn Kesir navodi da je Ibn Abbas rekao kako je ovaj ajet objavljen povodom izgona Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih ashaba iz Mekke, te da je to prvi objavljeni ajet u vezi s borbom (džihadom), a to je i stav mnogih učenjaka iz prvih generacija. Uzvišeni Allah je u stanju da vjernike pomogne da pobijede svoje neprijatelje i bez borbe, ali On želi da Njegovi robovi ulože svoje napore iz pokornosti Njemu. Isto tako, On nije propisao oružanu borbu muslimanima dok su bili u Mekki, gdje su bili slabiji i malobrojniji, jer bi im to bilo teško. Ali, nakon što su bespravno istjerani iz Mekke – i to samo zbog toga što su govorili da je njihov Gospodar Allah – i nakon što su ojačali, naređena im je borba.

804) Allah će pomoći one koji pomognu Njegovu vjeru i to im je nagrada koja je iste vrste kao i djelo koje su radili.

oni smatraju lažnim, pa i prije njih su narod Nūhov, i Ād, i Semūd poslanike smatrali lažnim, /42/ i narod Ibrāhīmov, i narod Lūtov, /43/ i stanovnici Medjena; a lažnim je smatran i Mūsā, i Ja sam nevjernicima vremena davao, zatim bi ih dohvatio kaznom, pa kakva je bila osuda[805] Moja?! /44/ I koliko samo ima naselja[806] koja smo uništili, a zulum su činila, pa su pusta i srušena na krovove svoje! I koliko ima bunara zapuštenih i palača visokih! /45/ Zašto oni ne putuju po Zemlji pa da srca njihova shvate ono što treba da shvate, i da uši njihove čuju ono što treba da čuju, ali, oči nisu slijepe, već srca u grudima. /46/ Oni od tebe[807] traže da se patnja ubrza, a Allah neće iznevjeriti obećanje Svoje;[808] samo jedan dan u Gospodara tvoga traje koliko hiljadu godina po vašem računanju. /47/ I koliko je bilo naselja kojima sam vremena davao, a zulum su činila, da bih ih najzad, kaznom dohvatio! A kod Mene je konačno odredište! /48/ Reci: "O ljudi, ja sam vam samo upozoritelj jasni!", /49/ oni koji budu vjerovali i dobra djela činili imat će oprost i opskrbu plemenitu; /50/ a oni koji se budu trudili da ajete Naše poreknu, odvraćajući od njih,[809] bit će stanovnici Džehennema. /51/ Prije tebe, Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali a da šejtan nije, kad bi on kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio. Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi ajete Svoje učvrstio, a Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je.[810] /52/ To je zato da ono što šejtan ubaci učini iskušenjem za one u čijim

---

805) Kakva je bila osuda tog čina?! Bila je u vidu žestoke kazne.

806) Mufessiri kažu da se misli na stanovnike tih naselja, a uništeni su zbog zuluma, tj. negiranja poslanikâ.

807) Ovo je direktno obraćanje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg su mušrici požurivali s kaznom, tj. govorili su: ako je Kur'an istina, onda neka im Allah što prije pošalje kaznu!

808) Obećanje o tačno određenom Času, te kažnjavanju nevjernika, a davanju počasti vjernicima.

809) Ovo značenje odabire Ibn Kesir, jer riječ "mua'ddžizine" čita bez elifa i s tešdidom na slovu džim, dok je kod nas ustaljeno čitanje (kiraet) "mu'adžizine", s elifom poslije slova ajn i bez tešdida na slovu džim. Po ovom čitanju, smisao ajeta bio bi ovaj: "A oni koji se budu trudili da ajete Naše poreknu, protiveći Nam se (misleći da Nam mogu umaći)".

810) Taberi kaže kako se navodi da je povod objavljivanju ovog ajeta to da je šejtan na jezik Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je on čitao nešto iz Kur'ana, ubacio neke riječi koje nisu bile ajeti. To je teško palo Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je objavljen ovaj ajet kao utjeha. Smisao ajeta je da bi Allah poništio sve ono što šejtan ubaci na jezik bilo kojeg poslanika ili vjerovjesnika, dok bi oni učili (čitali) Objavu ili nešto drugo pričali.

srcima je bolest i za one čija su srca okrutna – a zulumćari su, zaista, u rascjepu i na stranputici dalekoj, /53/ i da bi oni koji su znanjem obdareni spoznali da je Kur'an Istina od Gospodara tvoga, pa u njega povjerovali i da mu srca njihova budu ponizna. Zaista je onima koji vjeruju Allah Uputitelj na Pravi put. /54/ A oni koji ne vjeruju neće prestati da u njega[811] sumnjaju, sve dok im Čas[812] iznenada ne dođe ili dok im ne dođe patnja u danu nerodnom.[813] /55/ Taj dan vlast će samo Allah imati, On će im suditi. A vjernici i oni koji su dobra djela činili bit će u baščama u kojima se uživa, /56/ a oni koji nisu vjerovali i ajete i znakove Naše poricali, oni će patnju ponižavajuću imati. /57/ Allah će, zaista, lijepo opskrbiti one koji su svoj rodni kraj napustili da bi se na Allahovu putu borili, pa zatim poginuli ili umrli, a zaista je Allah, baš On, najbolji Opskrbitelj. /58/ On će ih u mjesto[814] kojim će oni biti zadovoljni, sigurno, uvesti. A Allah je, doista, Onaj Koji sve zna i Onaj Koji ne žuri s kaznom. /59/ Eto tako! A onome ko kazni isto onako kako je kažnjen, i kome opet nepravda bude učinjena, Allah će mu, sigurno, pomoći – Allah je, zaista, Onaj Koji stalno poništava grijehe i Onaj Koji oprašta. /60/ Eto zato,[815] što Allah uvodi noć u dan, i uvodi dan u noć, i što je Allah, doista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve vidi. /61/ To je zato što je Allah – Istina, a oni koje oni, pored Allaha, mole – laž, i zato što je Allah Svevišnji i Veliki. /62/ Zar ne vidiš da Allah s neba spušta vodu od koje zemlja zazeleni!? Allah je, zaista, znalac i onoga što je najsitnije i On sve u potpunosti zna. /63/ Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji? Allah je, doista, Neovisni i Hvaljeni! /64/ Zar ne vidiš da je Allah sve što je na Zemlji vama podredio, pa i lađe koje, odredbom Njegovom, morem plove?! On drži ono što

---

811) Tj. ili u Kur'an, ili u ono što bi šejtan ubacivao.

812) Čas njihove smrti ili Čas kijameta.

813) Ovdje se dan poredi sa ženom koja ne može rađati djecu, jer taj dan (a to je po Ibn Kesiru Kijametski dan) neće "izroditi" noć niti drugi dan, tj. bit će to Posljednji ili Sudnji dan. Taberi, na primjer, smatra da se ovdje misli na dan Bitke na Bedru, jer se ovaj termin upotrebljava za žestok rat u kojem majke ostaju bez svoje djece, pa bivaju kao da su bez poroda.

814) Džennet.

815) Zato što je Allah u stanju pomoći onome kome je zulum učinjen, a dokaz Njegove savršene moći je i to što uvodi noć u dan, i dan u noć.

je na nebu da ne bi palo na Zemlju, osim ako On to dopusti. Allah je, uistinu, prema ljudima milosrdan i milostiv. /65/ On vam daje život i zatim će vam ga oduzeti i poslije vas opet oživiti; čovjek je, zaista, poricatelj pravi! /66/ Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo vjerozakon prema kome je trebalo da se vlada; i ne dozvoli, nikako, da s tobom o tome raspravljaju. Ti pozivaj svome Gospodaru, ti si, uistinu, na Pravom putu. /67/ A ako se oni budu s tobom prepirali, reci: "Allah najbolje zna ono što vi radite!" /68/ Allah će vam na Kijametskom danu presuditi o onome u čemu se razilazite. /69/ Zar ne znaš da Allah zna sve što je na nebu i na Zemlji?! To je sve u Knjizi, to je, uistinu, Allahu lahko! /70/ Višebošci, pored Allaha, obožavaju one za koje im On nije poslao nikakav dokaz, i o njima sami ništa ne znaju. A zulumćarima nema pomagača. /71/ A kad im se Naši jasni ajeti kazuju, ti na licima onih koji ne vjeruju razaznaješ zlo.[816] Oni umalo da ne nasrnu na one koji im riječi Naše kazuju. Reci: "Hoćete li da vam kažem šta je gore od toga? Vatra koju je Allah onima koji ne vjeruju obećao, a užasno je ona krajnje odredište!" /72/ O ljudi, evo jednog primjera, pa ga poslušajte: "Oni koje vi, pored Allaha molite, ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, makar se radi nje sakupili. A ako bi im mušica nešto ugrabila, oni to ne bi mogli od nje izbaviti, nejak je i onaj koji traži[817] i ono što se traži!"[818] /73/ Oni[819] ne veličaju i ne poznaju Allaha kako treba, a Allah je, uistinu, moćan i silan. /74/ Allah odabire izaslanike među melecima i ljudima – Allah je, zaista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve vidi. /75/ On zna šta su uradili i šta će uraditi. A Allahu se sve vraća. /76/ O vjernici, rukū‘ i sedždu obavljajte i Gospodaru svome ibadet činite, i dobra djela činite da biste postigli ono što želite. /77/ I borite se, Allaha radi, istinski,[820]onako kako se treba boriti! On je vas izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao, u vjeri pretka vašeg Ibrāhīma.

816) Riječ "el-munker" je srdžba, namrštenost, oholost ili zloba.

817) Kumiri, kipovi, lažna božanstva, ili idolopoklonik.

818) Mušica, ili kipovi, kumiri i lažna božanstva.

819) Mušrici.

820) U ime Allaha, svojim životima, imecima i jezicima.

Allah vas je otprije[821] muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu, da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv ostalih ljudi.[822] Zato, namaz obavljajte i zekat dajite i Allaha se čvrsto držite. On je Gospodar vaš. Divnog li Gospodara i divnog li Pomagača! /78/

(23) El-Mu'minūn – Vjernici

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Enbijā, ima 118 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Uspjeli su vjernici,[823] /1/ oni koji su u svom namazu skrušeni,[824] /2/ i koji se od besmislica okreću,[825] /3/ i koji zekat – čišćenje izvršavaju,[826] /4/ i koji stidna mjesta svoja čuvaju, /5/ osim od supruga svojih ili onih koje su u posjedu njihovu; oni, doista, neće biti prekoreni;[827] /6/ a oni koji i pored toga nešto traže, to su baš oni koji prelaze granicu;[828] /7/ i koji na povjerene im amanete i obaveze svoje paze, /8/ i koji namaze svoje ustrajno čuvaju,[829] /9/ oni su baš nasljednici, /10/ koji će Firdevs[830]

821) U prethodnim knjigama.

822) Svi narodi će tog dana prihvatiti svjedočenje muslimana protiv njih, tj. da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obznanio Allahovu poruku; dok će sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svjedočiti protiv ovog ummeta (muslimana), tj. da im je obznanio Objavu.

823) Uspjeli su oni koji vjeruju u Allaha i Njegove poslanike i rade po Njegovom Zakonu.

824) Jedna od osobina vjernika jeste da su u svojim namazima skrušeni: srca su im na namaz usredotočena, a njihova tijela smirena i pogledi oboreni.

825) Oni, vjernici, ostavljaju sve što je besmislica i što je beskorisno, bilo da se radi o riječima ili postupcima. Neki komentatori navode da "el-lagv" ovdje obuhvata i širk i grijehe.

826) Ibn Kesir veli da većina komentatora smatra da se ovdje misli na zekat u imovini, a moguće je i da se misli na zekat (čišćenje) duša. Isto tako, moguće je da se ovim ajetom misli na obje vrste čišćenja: zekat (čišćenje) imovine i zekat (čišćenje) duša od širka i drugih grijeha koji prljaju ljudsku dušu, a Allah najbolje zna.

827) Vjernici čuvaju svoje spolne organe od harama, kao što su blud i homoseksualizam; osim toga, oni se ne približavaju ženama koje im nisu dopuštene. Oni to čine samo s onim ženama koje su im po Šerijatu dopuštene i za taj legalni seksualni čin oni neće biti prekoreni i nemaju u tome grijeha.

828) Oni koji traže užitak u nelegalnom kontaktu s drugim ženama – pa, takvi prelaze i obezvrjeđuju granice halala i prelaze u haram, i na taj način sebe izlažu Allahovoj srdžbi i kazni.

829) Obavljaju ih na vrijeme, neprestano i na način kako je to pokazao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

830) Središnji i najviši dio Dženneta. U Buharijevom i Muslimovom Sahihu stoji da je Allahov

naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti. /11/ Mi smo, zaista, čovjeka od uzorka gline stvorili,[831] /12/ zatim činimo da kao kap sjemena u stanište pripremljeno[832] dospije, /13/ pa onda kap sjemena ugruškom stvorimo, zatim od ugruška zakvačak stvorimo, pa od zakvačka kosti stvorimo, a onda kosti mesom zaodjenemo, i poslije ga, kao drugo stvorenje, oformimo,[833] pa neka je uzvišen Allah, Najbolji Stvoritelj! /14/ Vi ćete, poslije toga, zaista, pomrijeti,[834] /15/ zatim ćete, na Kijametskom danu, oživljeni biti. /16/ Mi smo sedam slojeva[835] nebeskih iznad vas stvorili, i Mi prema stvorenjima nismo nemarni.[836] /17/ Mi s neba s mjerom vodu spuštamo, i u zemlji je zadržavamo – a kadri smo i da je odvedemo[837] /18/ i pomoću nje bašče za vas podižemo od palmi i loze vinove – u njima mnogo voća imate, i vi ga jedete /19/ i drvo koje na Sinajskoj gori raste, koje zejtin daje, i začin je onima koji jedu. /20/ I stoka vam je pouka: Mi vam dajemo

---

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada Allaha molite za Džennet, molite Ga za Firdevs. Naime, on je središnji i najviši dio Dženneta; iz njega izviru džennetske rijeke i iznad njega je Arš Svemilosnog." Arapi su bašču s vinovom lozom nazivali firdevs.

831) Najočitije značenje ovog ajeta – prema mišljenju Ibn Kesira – jeste da je Uzvišeni Allah stvorio Adema, alejhis-selam, od gline koju je zahvatio s cijele Zemlje. U tom smislu on navodi kako imam Ahmed bilježi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uzvišeni Allah je stvorio Adema od pregršti (hvata) zemlje koju je zahvatio s cijele Zemlje. U skladu s tim, nastali su ljudi, crveni, crni i bijeli; a ima ih i između toga: dobri i loši; a ima ih i između toga."

832) Matericu.

833) Tako što u njega Uzvišeni udahne dušu (život), pa se počne micati i pokretati. Tada zapravo nastaje čovjek, jer je prije udahnjivanja života bio samo oblik bez duše.

834) Nakon što Allah ljude prvobitno stvori i oni prođu sve spomenute faze života, svi neminovno umiru. Potom će, pošto nastupi Kijametski dan, biti oživljeni, i to će biti drugo stvaranje. Nakon njega, uslijedit će polaganje računa.

835) U ovom ajetu upotrijebljena je riječ "taraiq" koju Ibn Kesir, Taberi i drugi tumače kao nebesa. Naravno, Ibn Kesirov metod tumačenja ne temelji se na jezičkom tumačenje kur'anskih izraza, pa ovu riječ nije etimološki pojasnio. Za razliku od njega, Taberi kaže da sve što je jedno iznad drugog Arapi nazivaju riječju "tariqa". Zuhajli kaže da je riječ "tarîq" množina riječi "tarîqa", a ta riječ je isto što i riječ "tabeqa", tj. taraiq su slojevi (tibaq). U osnovi, ova riječ označava đonove sandale koji se stave jedni iznad drugih da bi sandala bila čvršća. On još kaže kako neki smatraju da ova riječ ovdje označava i pojmove kao što su "putevi" ili "putanje po kojima hode meleki", ili znači: "putanje (orbite) planeta". "Međutim, prvo mišljenje je", kaže on, "ispravnije".

836) Allah prema stvorenjima koje je stvorio nije nemaran i nehajan; On zna šta s nebesa silazi i šta se k njima penje; On zna šta u zemlju ulazi i šta iz nje izlazi; On zna šta se u najzabitijoj pukotini planine krije; On zna šta se u dubini mora i okeana nalazi, i šta je ispod pustinjskog pijeska zakopano; On zna sve što čovjek pomisli – pa, kako neće znati sve ostalo? Allah nije u stvaranju nebesa bio nemaran, nego ih čuva da ne padnu na njegova stvorenja koja su na Zemlji; isto tako, nju je učvrstio, te je ona stabilna za život na njoj. Dakle, riječ "el-halq" može značiti: "stvaranje" i "stvorenja"..

837) Kao što Allah daje i spušta kišu, isto tako On je u stanju da učini da ona nestane na način na koji hoće.

da pijete ono što se nalazi u utrobama njezinim, i vi od nje mnogo koristi imate i vi se njome hranite, /21/ i na njima, i na lađama se vozite. /22/ Mi smo poslali Nūha narodu njegovu, i on je govorio: "O narode moj, samo Allahu ibadet činite, vi drugog boga osim Njega nemate; zar se sačuvati nećete?!"[838] /23/ Ali su glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovale, govorile: "Ovo je čovjek kao i vi, samo hoće da nad vama bude odlikovan. Da je Allah htio, meleke bi poslao; ovako nešto nismo čuli od naših predaka davnih,[839] /24/ on nije ništa doli čovjek u ludilu, pa sačekajte s njim vrijeme neko!"[840] /25/ "Gospodaru moj", reče on, "pomozi mi, zato što me u laž utjeruju!" /26/ Pa mu Mi objavismo: "Lađu pred očima Našim i po objavi Našoj pravi, pa kad zapovijed Naša dođe i voda na površinu zemlje izbije, ti u nju ukrcaj od svake vrste po dvoje – mužjaka i ženku, i porodicu svoju, ali ne i one od njih za koje je prethodila Riječ,[841] i ne obraćaj Mi se za one koji su zulum učinili, jer će, doista, biti potopljeni. /27/ Pa kad se smjestiš u lađu, ti i oni koji su uz tebe, reci: 'Hvala Allahu, Koji nas je spasio naroda zulumćarskog!' /28/ i reci: 'Gospodaru moj, spusti me na blagoslovljeno mjesto,[842] Ti si najbolji Nastanitelj!"' /29/ U tome su, zaista, znakovi, a Mi smo, doista, stavljali na kušnju.[843] /30/ Poslije njih smo druge ljude stvorili,[844] /31/ i jednog između njih smo im kao poslanika poslali: "Samo Allahu ibadet činite, vi drugog boga osim Njega nemate; zar se sačuvati nećete?!" /32/ Ali su glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovale, koje su poricale da će na ahiretu biti oživljeni, i kojima smo dali da u životu na dunjaluku raskošno žive, govorile: "On je čovjek kao i vi; jede ono što i

---

838) Zar se ne bojite Uzvišenog Allaha zbog toga što Mu druge u božanstvenosti pridružujete?!

839) Oni žele da kažu kako se on nad njima uzdiže i smatra se uglednijim i odlikovanijim od njih tvrdeći da je dobio poslanstvo, a on je samo čovjek. Oni su smatrali da samo meleki mogu biti poslanici i nikada nisu čuli da je njihovim precima bio poslan čovjek kao poslanik.

840) On je čovjek koji je lud i pustite da ga smrt snađe; strpite se s njim neko vrijeme.

841) Riječ Allahove odredbe da će biti uništeni oni koji nisu u njega povjerovali, kao što je bila njegova žena i sin.

842) Riječ "munzelen" može biti i u značenju infinitiva (masdar), tj. "spusti me spuštanjem".

843) U tome što je Allah spasio vjernike i uništio nevjernike, zaista, postoje znakovi: jasni dokazi i argumenti da su vjerovjesnici istinu govorili i da Allah radi što hoće. On može sve što hoće i sve zna.

844) Misli se na narod Ad ili na narod Semūd.

vi jedete, i pije ono što i vi pijete; /33/ i ako se budete pokoravali čovjeku kao što ste vi, sigurno ćete biti gubitnici. /34/ Zar vama on da obećava da ćete, pošto pomrete i zemlja i kosti postanete, doista, oživljeni biti?! /35/ Daleko je, daleko ono što vam se obećava! /36/ "Postoji samo naš život dunjalučki, mi živimo i umiremo, a oživljeni nećemo biti. /37/ On je čovjek koji o Allahu iznosi laži, i mi mu ne vjerujemo."[845] /38/ "Gospodaru moj", zamolio je on, "pomozi mi, oni me u laž utjeruju!" /39/ "Uskoro će se oni kajati!", odgovorio je On, /40/ i zasluženo ih je pogodio strašan glas, i Mi bismo ih kao što je nanos riječni učinili, pa daleko bio narod zulumćarski! /41/ A zatim smo, poslije njih, druga pokoljenja stvorili, /42/ nijedan narod ne može ubrzati rok svoj određeni, a ne može ga ni odgoditi,[846] /43/ i poslanike, jedne za drugim slali. Kad god bi jednom narodu došao njegov poslanik, u laž bi ga utjerivali, i Mi smo ih zato jedne drugima smjenjivali,[847] i samo u pričama o njima spomen sačuvali; pa daleko bili ljudi koji ne vjeruju! /44/ Poslije smo poslali Mūsāa i brata mu Harūna sa znakovima Našim i dokazom očiglednim /45/ faraonu i glavešinama njegovim, ali su se oni uzoholili, bili su to ljudi nadmeni. /46/ "Zar da povjerujemo dvojici ljudi koji su kao i mi, a narod njihov je roblje naše?", govorili su, /47/ i njih dvojicu su lažljivcima proglasili, pa su zato uništeni bili.[848] /48/ Mūsāu smo onda Knjigu dali da bi sinovi Isrāīlovi Pravim putem išli. /49/ A sina Merjemina i majku njegovu smo znakom učinili i sklonili ih na jednu plodnu uzvišicu sa staništem i tekućom vodom.[849]

845) Tako što tvrdi da je poslanik i što nam upućuje razne prijetnje i tvrdi da ćemo biti proživljeni.

846) Naprotiv! Bivaju kažnjavani i nestaju tačno onda kada im je to propisano u Knjizi u kojoj je sve zapisano, te u skladu s Allahovim znanjem; narod poslije naroda, pokoljenje poslije pokoljenja, generacija poslije generacije...

847) Tj. uništavali ih.

848) Nakon što faraon i njegov narod nisu povjerovali u očigledne Allahove dokaze, a sve zbog oholosti i negiranja mogućnosti da ljudi budu poslanici, On ih je uništio. To je bio zadnji narod kojeg je Allah u cijelosti uništio. Poslije objavljivanja Tevrata, to se više nije desilo, a vjernicima je naređeno da se bore protiv kafira (o tome vidjeti ajet 43. iz sure El-Kasas).

849) Uzvišeni Allah je učinio Merjemu i njenog sina znakom koji ukazuje na Njegovu savršenu moć i dao im utučište na jednom plodnom i zaravnjenom brežuljku. Er-rebve je brežuljak koji je na vrhu ravan, na kojem ima raznog bilja i plodova i na kojem izvire voda. Samim tim što voda izvire ona je vidljiva (me'in). Ibn Kesir navodi više mišljenja o tome gdje bi mogao biti taj brežuljak, kao što su mišljenja da je u Egiptu, Damasku, Remli u Palestini, te kaže da je tačno to da je on u Bejtul-Makdisu.

/50/ O poslanici, lijepim – dozvoljenim jelima se hranite i dobra djela činite; Ja, zaista, dobro znam šta vi radite! /51/ Ova vaša vjera – jedna je vjera,[850] a Ja sam Gospodar vaš, pa Me se bojte! /52/ A oni[851] su se u pitanjima vjere svoje podijelili na skupine, svaka stranka s onim što imaju radosna.[852] /53/ Pa, ostavi ih u zabludi njihovoj do vremena nekog! /54/ Misle li oni – da je to što ih opskrbljujemo imetkom i sinovima – /55/ zato što im s dobrima žurimo? Naprotiv, oni ne opažaju.[853] /56/ Oni koji iz bojazni prema Gospodaru svome strahuju, /57/ i oni koji u ajete i znakove Gospodara svoga vjeruju, /58/ i oni koji druge Gospodaru svome nikoga u obožavanju ne pridružuju, /59/ i oni koji od onoga što im je dato udjeljuju,[854] a srca su im puna straha, zato što će se vratiti svome Gospodaru – /60/ oni hitaju da čine dobra djela, i u njima druge pretiču.[855] /61/ Mi nikoga ne zadužujemo preko njegovih mogućnosti; u Nas je Knjiga koja istinu govori, i njima zulum neće biti učinjen.[856] /62/ Ali, srca njihova su u nemaru prema ovom,[857] a pored toga oni imaju djela koja će sigurno uraditi.[858] /63/ A kad

850) Ummet u ovom ajetu je din ili millet, tj. vjera. Dakle, ajet govori da je vjera svih poslanika bila jedna, a to je poziv u obožavanje (ibadet) jedinog Allaha, Koji nema sudruga.

851) Narodi kojima su poslani poslanici.

852) Raduju se svojoj zabludi jer misle da su na pravom putu.

853) Misle li oni koji su obmanuti imetkom i djecom da im je to Uzvišeni Allah dao zato što su kod Njega ugledni i na visokim položajima i zato što Allah žuri da im dobra koja ih čekaju na Ahiretu još na ovom svijetu dâ?! Ne, to nije tako! Nego im On time produžava njihovu zabludu i nehaj. "O, čovječe!", rekao je Katade, "Nemoj ljude cijeniti kroz djecu i imetak, nego ih cijeni kroz vjerovanje i dobra djela."

854) Ibn Kesir kaže da postoji i drugi način čitanja ovog dijela ajeta, a tada bi njegov smisao glasio: "i oni koji čine to što čine..." Međutim, prvi smisao po kojem je preveden ajet je – prema njegovom mišljenju – tačniji.

855) U prethodnih pet ajeta govori se o nekim osobinama vjernika. Oni i pored toga što vjeruju i čine dobra djela, strepe i strahuju od svoga Gospodara. Oni vjeruju u ajete i znakove u kosmosu koji upućuju na postojanje Allaha. Oni, pored Allaha, nikoga ne obožavaju; oni nikome ne robuju i samo su Njemu u ibadetu. Oni, i kada izdvajaju dio svoje imovine, strahuju od mogućnosti da im to ne bude primljeno.

856) Allahova pravednost ogleda se u tome što On nikoga ne obavezuje onim što nije u stanju učiniti, a na Sudnjem danu svakome će biti presuđeno na osnovu njihovih djela koja su sva zapisana u Knjizi. Njima ništa od tih djela neće biti umanjeno, ali će mnoga loša djela biti oproštena.

857) Srca nevjernika i mušrika, prvenstveno Kurejšija, su nemarna spram Kur'ana.

858) Oni pored toga što čine (tj. i pored širka) neminovno će uraditi još loših djela. Odnosno, Uzvišeni Allah je odredio da će oni prije nego umru neminovno uraditi još loših djela kako bi se obistinila odredba da će biti kažnjeni. Taberi nešto drugačije tumači ovaj ajet. On kaže da nevjernici imaju (čine) djela s kojima Allah nije zadovoljan, odnosno griješe, a ta djela su ispod djela vjernika čije osobine su maloprije navedene.

smo patnjom dohvatili one među njima koji su raskošnim životom živjeli, oni su odmah zapomagali.[859] /64/ "Sada ne zapomažite, Mi vam nećemo pomoć ukazati, /65/ vama su ajeti Moji kazivani, ali ste vi natrag uzmicali;[860] /66/ oholeći se, i sijeleći o njemu ste buncali."[861] /67/ Zašto oni o Govoru[862] ne promisle, ili im je došlo nešto što nije dolazilo njihovim precima davnim?![863] /68/ Zar oni ne poznaju Poslanika svoga, pa ga zato poriču?! /69/ Zar govore: "Lud je!" Međutim, on im Istinu donosi, ali većina njih prezire Istinu. /70/ Da se Allah za hirovima njihovim povodi, sigurno bi nestalo poretka na nebesima i Zemlji i u onom što je na njima; Mi smo im dali Opomenu,[864] ali se oni od Opomene svoje okreću. /71/ Ili možda od njih tražiš naknadu?![865] Pa, naknada Gospodara tvoga bolja je, On je najbolji Opskrbitelj. /72/ Ti ih, zaista, pozivaš na Pravi put, /73/ ali oni koji u ahiret neće da vjeruju s Pravog puta, doista, skreću. /74/ I kad bismo im se smilovali i nevolju

---

859) Ibn Kesir i Taberi ovo shvataju u smislu dunjalučke kazne (kao što se desilo nevjernicima na Bedru), dok Ševkani shvata u smislu ahiretske kazne, tj. onda kada budu izloženi patnji na ahiretu, oni će tada kukati i zapomagati.

860) Kada su kazivani kur'anski ajeti, oni su se od njih udaljavali; od njih bi uzmicali i bili kao onaj ko ide natraške.

861) Ovaj ajet se može shvatiti na više načina. Ibn Kesir ni jedan smisao ne preferira kategorički, ali se pažljivim čitanjem njegovog komentara može zaključiti da ipak daje prednost smislu u skladu s kojim smo preveli ovaj ajet. On kaže da su se mušrici (Kurejšije) uzmičući od Allahovih ajeta oholili, i riječ "mustekbirine" je akuzativ stanja (hal). Zatim, on ostavlja mogućnost da se spojena lična zamjenica u riječi bihi odnosi na Harem Mekke, ili na Kur'an, ili na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Smisao ajeta, u prvom slučaju, jeste: u njemu su sijelili i naklapanja govorili... Smisao drugog jeste: oni su sijelili i spominjali Kur'an bulazneći o njemu, tj. govorili su da je čarolija, poezija, magija i sl. Na kraju, smisao trećeg jeste: oni su sijelili i spominjali Muhammeda, sllallahu alejhi ve sellem, nedoličnim riječima, koje su ličile na buncanje i naklapanje koje nemaju smisla. Govorili su da je pjesnik, da je lud, da je čarobnjak... Drugo moguće tumačenje – a i njega navodi Ibn Kesir – glasi: oni su uzmicali od istine (ajetā) uznoseći se Haremom (Kabom) dok su sijelili kod nje; ali je nisu oživljavali ibadetom, i zanemarivali su je. Smisao Taberijevog tumačenja je da su se Kurejšije uznosile Haremom (govoreći da ih niko u njemu ne može nadmašiti jer on njima pripada), i noću su sijelili okrećući se od Kabe ili Kur'ana ili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili govoreći o Kur'anu ono što više liči na buncanje u snu.

862) Kur'anu.

863) Drugi mogući smisao ajeta jeste: "Zašto oni o Govoru (Kur'anu) ne promisle?! Štaviše, došlo im je ono što nije dolazilo njihovim precima davnim."

864) Kur'an u kojem je njihova slava, dostojanstvo i čast.

865) Ili je možda Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, od njih tražio nadoknadu ili nagradu za to što ih je pozivao u islam, pa zbog toga ga nisu prihvatili?! Naprotiv! Hoće se reći Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem: "Ti ne tražiš od njih nikakvu nadoknadu zato što ih pozivaš u islam, nego se nadaš nagradi od Allaha. Naknada, opskrba i nagrada koju će ti dati na oba svijeta, bolja je od svega što ti oni mogu dati."

u kojoj se nalaze od njih otklonili, opet bi oni, sigurno, nastavili u osionosti svojoj lutati. /75/ Mi smo ih patnjom dohvatili, ali se oni Gospodaru nisu pokorili, niti su se usrdno molili,[866] /76/ tek kad im kapiju teške patnje otvorimo oni će nadu izgubiti i u očajanje zapasti.[867] /77/ On je Taj Koji vam stvori sluh, i vid, i pamet; a kako malo vi zahvaljujete! /78/ On je Taj Koji vas rasija po Zemlji, i k Njemu ćete biti sakupljeni, /79/On je Taj Koji oživljava i usmrćuje, i samo On noć i dan smjenjuje, pa zar ne razumijete?![868] /80/ Ali, oni govore kao što su govorili oni prije njih. /81/ Govorili su: "Zar kad pomremo i kad prah i kosti postanemo, zar ćemo, zaista, biti oživljeni? /82/ I nama i, još davno, precima našim to je obećavano, ali, to su samo izmišljotine naroda drevnih." /83/ Upitaj: "Čija je Zemlja i sve ono što je na njoj, znate li?" /84/ "Allahova!", odgovorit će, a ti reci: "Pa zašto se onda ne prisjetite?"[869] /85/ Upitaj: "Ko je Gospodar sedam nebesa i ko je Gospodar Arša veličanstvenog?" /86/ "Allah!", odgovorit će, a ti reci: "Pa zašto se onda ne čuvate?!" /87/ Upitaj: "U čijoj je ruci vlast nad svim – a On uzima u zaštitu i od Njega niko ne može zaštićen biti – znate li?" /88/ "To je Allahovo!", odgovorit će, a ti reci: "Pa kako ste onda opčinjeni?!"[870] /89/ Štaviše, Mi im Istinu donosimo, a oni su, baš, lažljivci.[871] /90/ Allah nije uzeo Sebi sina i uz Njega nema drugog boga! Inače,svaki bi bog, s onim što je stvorio – radio što bi htio, i jedan drugog bi nadvladavao. Uzvišen je Allah od onoga čime Ga opisuju; /91/ Znalac i onog što je čulima nedokučivo i

866) Ta patnja bile su nevolje i teškoće, odnosno oskudica i glad. Ibn Kesir ovdje navodi da je oskudica u koju su upale Kurejšije bila posljedica dove koju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uputio Allahu, moleći Ga da mu pomogne protiv njih gladnim godinama, kao što je to slučaj sa sedam gladnih godina u vrijeme Jusufa, alejhis-selam.

867) Ibn Kesir smatra da se ovo odnosi na Sudnji dan i kaznu kojom će biti kažnjeni. Zato smo ovaj ajet preveli u budućem vremenu. Neki drugi, među kojima je i Taberi, smatraju da se ajet odnosi na glad, ili na patnju koju su Kurejšije doživjele na Bedru. U tom smislu, ajet bi se mogao prevesti u prošlom vremenu, pa bi glasio: "Tek kad smo im kapiju teške patnje otvorili, oni su nadu izgubili i u očajanje zapali."

868) Naredbu o izmjeni noći i dana samo On posjeduje. Pa zašto ljudi ne razumiju? Zašto ne razmišljaju? I zar pameti nemaju koja bi im ukazala na Silnoga i Sveznajućeg?!

869) Zašto se ne prisjetite i opomenete da je ibadeta dostojan samo Stvoritelj i Opskrbitelj i niko drugi?!

870) Kako vam pamet može biti zavedena, pa da obožavate nešto drugo mimo Allaha, a o Njemu znanje imate i Njega priznajete?!

871) Tako što Allahu pripisuju ono što Mu ne dolikuje: dijete i sudruga.

onog što je pojavno, pa neka je visoko iznad onih koje Mu pridružuju! /92/ Reci: "Gospodaru moj, ako ćeš mi pokazati ono što im se prijeteći obećava, /93/ onda, Gospodaru moj, ne učini da sam u narodu zulumćarskom!"[872] /94/ A Mi, zaista, možemo da ti pokažemo ono što im prijeteći obećavamo. /95/ Ti lijepim na zlo uzvrati, Mi najbolje znamo čime Nas opisuju, /96/ i reci: "Gospodaru moj, utječem Ti se od nagovaranja šejtanskih, /97/ i Tebi se, Gospodaru moj, utječem od toga da su uz mene prisutni!" /98/ I tako, kad nekom od njih[873] smrt dođe, on uzvikne: "Gospodaru moj, vrati me /99/ da uradim kakvo dobro u onome što sam propustio!" Nikako![874] To su, zaista, riječi koje će on neminovno reći[875] – pred njima će prepreka[876] biti sve do Dana kada će oživljeni biti. /100/ Pa kad u rog bude puhnuto,[877] tada rodbinskih veza među njima neće biti i jedni druge neće ništa pitati. /101/ Oni čiji tas s dobrim djelima pretegne, oni će se spasiti, /102/ a oni čiji tas dobra bude lakši, oni će posve izgubljeni biti, u Džehennemu će vječno boraviti, /103/ Vatra će im lica pržiti i iskeženih zuba će u njemu biti. /104/ Zar vam ajeti Moji nisu kazivani, a vi ste ih poricali?! /105/ "Gospodaru naš", reći će, "nesreća nas naša nadvladala i bijasmo narod zalutali.[878] /106/ Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, bili bismo, zaista, zulumćari." /107/ "Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite!", reći će On. /108/ Kad su neki robovi Moji govorili: "Gospodaru naš, mi vjerujemo, zato nam oprosti i smiluj nam se, a Ti si Milosnik najbolji!", /109/ vi ste im se toliko rugali da ste zbog toga na Mene zaboravljali i uvijek ste ih ismijavali. /110/ Njih sam Ja danas nagradio za

---

872) Ako ih budeš kažnjavao, ne učini da ja budem među njima.

873) Mušrika, nevjernika...

874) Nikako i nipošto nećemo udovoljiti njegovoj molbi!

875) Ovo je jedan smisao koji navodi Ibn Kesir. Po drugom smislu, koji on navodi, prijevod bi glasio: "Nikako! To su samo riječi isprazne (tj. njih ne prati djelo). A kada bismo ga vratili, on opet ne bi dobra djela radio."

876) Ta prepreka (berzeh) je nešto između dunjaluka i Ahireta, što će sprečavati ljude da budu na dunjaluku, pa da jedu i piju, a neće biti ni na ahiretu. Ebu-Sahr je rekao da su kaburovi ta pregrada, u njima će biti sve do proživljenja. Ovaj ajet je prijetnja nevjernicima da će još u zagrobnom životu biti kažnjavani, sve dok ne nastupi Sudnji dan.

877) To je puhanje kojim će se najaviti proživljenje.

878) Argumenti su nam došli, ali nismo bili te sreće da ih slijedimo i od njih smo odlutali.

ono što su trpjeli, oni su, doista, uspjeli. /111/ "A koliko ste godina na Zemlji proveli?", upitat će On. /112/ "Proveli smo, dan ili samo dio dana", odgovorit će, "pitaj one koji su brojali." /113/ "Pa da, malo ste proveli", reći će On, "da ste samo znali!" /114/ "Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da Nam se nećete vratiti?!" /115/ I neka je Uzvišen Allah, Vladar Istiniti, nema drugog boga osim Njega, Gospodara Arša divnoga![879] /116/ A onaj koji se, pored Allaha, moli drugom bogu, bez ikakva dokaza o njemu, pred Gospodarom svojim račun će polagati, a nevjernici neće uspjeti.[880] /117/ I reci: "Gospodaru moj, oprosti i smiluj se, Ti si Milosnik najbolji!" /118/

(24) En-Nūr – Svjetlo

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure El-Hašr, ima 64 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Ovo je sura koju objavljujemo i u obavezu je stavljamo[881] i u njoj objavljujemo jasne ajete da biste se prisjećali i pouku primili. /1/ A bludnik i bludnica – pa svakom od njih dvoje udarite stotinu udaraca po koži, [882] i neka vas prema njima u vjeri

879) Arš je krov svim stvorenjima, a nazvan je "kerim" zato što je lijepog izgleda i veličanstvenog oblika.

880) I neće se spasiti.

881) Tj. stavili smo je u obavezu vama i onima koji će doći poslije vas; odnosno, obavezali smo vas propisima koji su u njoj objavljeni. Ovaj smisao je u skladu s čitanjem riječi "feradnaha", bez tešdida, što je kod nas poznato čitanje. Ibn-Kesir, čini se, daje prednost čitanju ove riječi s tešdidom, tj. "ferradnaha" i tada je smisao ajeta ovaj: "...i u njoj smo (mnoge) propise razjasnili."

882) U ovom ajetu naveden je propis o šerijatskoj sankciji prema bludniku, odnosno bludnici, ako nisu u legalnom braku i ako su (prema Šerijatu) punoljetni, pametni, slobodni (nisu robovi) i ako na taj čin nisu prisiljeni. Šerijatska kazna za takve je stotinu udaraca bičem ili štapom po koži, i to je u osnovi značenje riječi "dželd" (fedžliduhuma), a nije značenje te riječi da se imaju udarati kožom, tj. bičem. Hammad b. Ebu-Sulejmān kaže da se, prilikom izvršenja kazne, bludniku skida odjeća, dok se osobi koja je potvorila nekoga za blud bičevanje ili šibanje vrši preko odjeće. Zbog tog nepotpunog shvatanja značenja ove riječi, kod nas je ustaljem prijevod: "...izbičujte ih udarcima biča", ili, "udarite ih bičem...", i slično, što je ograničavanje smisla na bičevanje bičem. A komentatori navode da se može raditi i o šibanju, tj. udaranju štapom. Šerijatski pravnici na ovu kaznu dodaju još i progon dotične osobe u trajanju od godine dana, dok Ebu-Hanife smatra da tu kaznu može dodati sudija (vladar) kao svoje diskreciono pravo.

Allahovoj[883] ne obuzima nikakvo sažaljenje,[884] ako u Allaha i u Posljednji dan vjerujete, i neka kažnjavanju njihovu jedna skupina vjernika prisustvuje![885] /2/ Bludnik ne opći osim s bludnicom ili višeboškinjom, a s bludnicom opći samo bludnik ili višebožac, a vjernicima je to zabranjeno.[886] /3/ Onima koji optuže čedne žene, a potom ne dovedu četiri svjedoka, udarite osamdeset udaraca po koži i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; oni su baš buntovnici,[887] /4/ osim onih koji se poslije toga pokaju i poprave, jer Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je.[888] /5/ A oni koji optuže svoje supruge, a ne budu imali drugih svjedoka, osim samih sebe – pa svjedočenje svakog od njih je u četiri svjedočenja uz zaklinjanje Allahom, da je, zaista, od onih koji govore istinu, /6/ a peto je da ga zadesi Allahovo prokletstvo, ako je od onih koji lažu! /7/ A ono što će od nje otkloniti kaznu jeste da posvjedoči u četiri svjedočenja

883) U odanosti i pokornosti prema Allahu, izvršavajući Njegove propise.

884) Ibn-Kesir veli da se ne misli na sažaljenje koje čovjek po prirodi osjeća, nego se misli na sažaljenje koje bi sudiju (vladara) nagnalo na ukidanje kazne. Prema tome, ne treba muslimane općenito, ili vladare, da obuzima sažaljenje prema bludniku tako da ih to odvrati od izvršenja kazne. Ili, ne treba da ih obuzima sažaljenje pa da ublaže te udarce. Oni trebaju biti žestoki tako da izvrše svoju ulogu, ali opet ne smije se tim udarcima namjeravati nanošenje povredâ.

885) Hasan Basri kaže da ovo znači da se kažnjavanje treba da izvrši javno. Nasr b. Alkame kaže da to ne znači da se počinitelji izvrgnu sramoti, već da prisutni vjernici mole Allaha da im oprosti i da im se smiluje.

886) Komentatori Kur'ana različito tumače ovaj ajet. Razlog za to je njihovo razumijevanje riječi "jenkihu" koja može označavati ženidbu ili snošaj (spolno općenje). Ibn Kesir i Taberi tumače ovaj ajet smatrajući da ova riječ ovdje označava snošaj (općenje, spolni akt). Ibn Kesir veli da je ovaj ajet izvješće da bludnik opći samo sa bludnicom ili mušrikinjom; odnosno, na taj čin s njim pristaje samo bludnica koja je tim činom grješnica ili mušrikinja – a to je ona koja ne smatra da je zinaluk zabranjen. Isto tako, bludnica opći samo s bludnikom ili mušrikom, a zinaluk je zabranjen vjernicima. Drugo moguće značenje ajeta jeste da bludnik, musliman, može oženiti samo bludnicu ili mušrikinju, i obrnuto; a vjernicima je brak s takvima zabranjen. Oni koji smatraju da je ovo pravi smisao ajeta, navode da je povod objavljivanju ovog ajeta bio taj što su neki ljudi tražili od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da im dozvoli da se ožene s bludnicama koje se bile idolopoklonice, pa je objavljena zabrana toga. Treći smatraju da riječ "jenkihu" ovdje označava brak, ali da je ovaj ajet derogiran trideset drugim ajetom iz ove sure. A Allah najbolje zna.

887) Ovo je još jedan šerijatski propis koji sadrži ova sura: to je šibanje ili bičevanje onoga ko potvori čednu i poštenu ženu da je počinila blud, ali i obratno. Onaj ko optuži čednu ženu za blud, i obratno, spriječit će da bude kažnjen tako što će dokazati istinitost onoga što tvrdi. To može samo ako dovede četvericu svjedoka koji će posvjedočiti da se to zaista desilo. U suprotnom, bit će kažnjen s osamdeset udaraca bičem ili štapom; više nikada neće biti mjerodavan svjedok i bit će od onih koji su neposlušni Allahu.

888) A što se tiče onih koji se pokaju poslije izvršene kazne – pa, Allah je zaista Oprostitelj grijeha i Milostiv je. On će mu, ako htjedne, oprostiti grijehe i smilovat će mu se. Ahmed b. Hanbel smatra da će pokajnik ponovo postati mjerodavan svjedok i neće spadati u fasike (one koji su neposlušni Allahu i čija je vjera okrnjena). Ebu Hanife smatra da se takav čovjek neće više smatrati fasikom, ali da će zauvijek ostati kao nemjerodavan svjedok.

zaklinjući se Allahom da je on, doista, od onih koji lažu, /8/ a peti put da je stigne Allahova srdžba, ako je on od onih koji govore istinu! /9/ A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove i da Allah nije Onaj Koji stalno prima pokajanje i mudar je...?![889] /10/ Zbilja, oni koji su iznijeli potvoru,[890] jesu jedna skupina između vas! Vi ne smatrajte to nekim zlom po vas; ne, to je dobro po vas. Svaki od njih bit će kažnjen prema grijehu koji je zaslužio, a onoga od njih koji je to najviše[891] činio čeka patnja velika. /11/ Zašto, čim ste to čuli, vjernici i vjernice nisu jedni o drugima dobro pomislili i rekli: "Ovo je očita potvora!" /12/ Zašto nisu četvericu svjedoka doveli? A pošto svjedoke nisu doveli, oni su onda kod Allaha lažljivci. /13/ A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove i na dunjaluku i na ahiretu, već bi vas snašla patnja velika zbog onoga u što ste se upustili /14/ kad ste to jezicima svojim prepričavati stali i kad ste na sva usta govorili ono o čemu niste ništa znali, vi ste to sitnicom smatrali, ali je to kod Allaha krupno. /15/ Zašto niste, čim ste to čuli, rekli: "Ne dolikuje nam da o tome govorimo, Uzvišen neka si Ti! To je velika kleveta!" /16/ Allah vas opominje[892] da više nikad tako nešto ne ponovite, ako ste vjernici, /17/ i Allah vam ajete[893] objašnjava; a Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /18/ Zaista onima koji vole da se među vjernicima širi gnusoba[894] pripada bolna patnja i na dunjaluku i na ahiretu;[895] Allah zna,[896] a vi ne znate. /19/ A da nije Allahove dobrote

889) Ovdje je završetak ajeta ostavljen (neiskazan), jer slušalac može iz konteksta sam dopuniti smisao ajeta. A on može glastiti: "da nije Allahove dobrote i milosti, vi biste doživjeli mnoge neugodnosti i teškoće." Ovako, On nam je objavio mnoge propise koji su dobrobit za nas, i zato Mu moramo biti zahvalni.

890) Optuživši Aišu, radijallahu anha, da je počinila blud.

891) Onaj ko je tu potvoru najviše zastupao, ili koji je bio začetnik te potvore, jeste pročelnik munafika Abdullah b. Ubejj b. Selul.

892) Ibn Kesir i Taberi smatraju da riječ "je'izukum", koja znači "savjetovanje, opominjanje", ovdje znači zabranu, tj. Allah vam zabranjuje i prijeti da tako nešto više ne ponovite.

893) U kojima su razni propisi.

894) Tj. vole da o vjernicima iznose ružne riječi i gnusne optužbe. Taberi i Ševkani smatraju da riječ "fahiše" ovdje označava blud. Inače, izraz "fahiše" jeste (tj. predstavlja) sve ono što je loše i ružno i to do krajnjih granica.

895) Na dunjaluku se to (ispoljava) u vidu šerijatske sankcije, a na Ahiretu je to patnja u Džehennemu.

896) Allah zna šta koristi ljudima, i šta je u njihovom interesu, a šta nije.

prema vama i milosti Njegove i da Allah nije milosrdan i milostiv...?![897] /20/ O vi koji vjerujete, ne slijedite korake šejtanove![898] A onaj ko slijedi korake šejtanove – pa, zaista, on naređuje gnusobu i odvratna djela. A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, nijedan se od vas ne bi nikad od grijeha očistio; ali Allah čisti onoga koga On hoće. Allah je Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /21/ Neka se milodarni i imućni među vama ne zaklinju da više neće pomagati rođake i siromahe, i one koji su na Allahovu putu rodni kraj svoj napustili; neka pređu preko toga i nek praštaju! Zar ne biste voljeli da i vama Allah oprosti?! A Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je.[899] /22/ Zaista su oni koji potvore čestite, bezazlene vjernice prokleti i na dunjaluku i na ahiretu i njima pripada patnja bolna /23/ na Dan kada protiv njih budu svjedočili jezici njihovi, i ruke njihove, i noge njihove za ono što su radili. /24/ Taj dan Allah će im isplatiti račun istiniti – kaznit će ih onako kako su zaslužili i oni će saznati da je Allah, baš On, očigledna Istina. /25/ Nevaljalima pripadaju nevaljale, a nevaljalim pripadaju nevaljali; dobrim pripadaju dobre, a dobrim pripadaju dobri.[900] Oni nemaju ništa s tim što o njima govore; njima pripada oprost i opskrba plemenita.[901] /26/ O vi koji vjerujete, u tuđe kuće ne ulazite

897) ...da nije tako bilo bi drugačije. Ali je Uzvišeni Allah Milosrdan i Milostiv prema Svojim robovima. Primio je pokajanje u ovom slučaju od onih koji su se pokajali i izvršena je kazna nad njima. Da nije bilo tako, propali biste i On bi vas brzo kaznio. Taberi kaže da je i ovdje izostavljen završetak ajeta zbog toga što slušatelj zna smisao riječi u sljedećem ajetu.

898) Ovim se ajetom zabranjuje vjernicima da slijede šejtanove korake, odnosno puteve, i ono što im on naređuje da rade. Mnogo je tumačenja o tome šta znače šejtanovi koraci. Tako, na primjer, Ibn Kesir navodi da su to njegova djela, njegovo nagovaranje na zlo, sve vrste grijeha, zavjetovanje da će se uraditi nešto što je grijeh i slično.

899) Povod objavljivanja ovog ajeta bio je Ebu-Bekr es-Siddik koji se zakleo da neće više pomagati Mistaha jer je bio jedan od učesnika u iznošenju potvore na Aišu, radijallahu anha. Ibn Kesir i Taberi sintagmu "ulul-fadl" tumače kao: "oni koji darivaju i čine dobročinstvo", a neki drugi je shvataju kao: "oni koji su čestiti i vrli u vjeri".

900) Ovaj dio ajeta je izrečen tako da dopušta dvije moguće interpretacije. Dosadašnji naši prijevodi uvažavali su interpretaciju po kojoj je smisao ovog ajeta da se radi o tome da su loše žene prikladne lošim muškarcima i obratno, te da su dobre i poštene žene prikladne i da odgovaraju dobrim muškarcima i obratno. Međutim, Ibn Kesir i Taberi smatraju da je značenje ajeta da loše riječi pripadaju i prikladne su lošim muškarcima i da su loši muškarci prikladni lošim riječima, te da dobre, lijepe riječi pripadaju dobrim ljudima, i da su dobri ljudi prikladni dobrim i lijepim riječima.

901) Dobri muškarci i žene daleko su od onoga što o njima govore potvoritelji i neprijatelji. Taberi nešto drugačije tumači ajet: on kaže da je smisao ajeta da će dobri ljudi biti oslobođeni grijeha za loše riječi, ako ih izgovore, jer će im Allah to oprostiti. A ako o njima budu izrečene

dok[902] dopuštenje ne zatražite i dok ukućane ne poselamite;[903] to vam je bolje,[904] da biste se prisjetili i pouku primili! /27/ A ako u njima nikoga ne nađete, ne ulazite u njih dok vam se ne dopusti; a ako vam se rekne: "Vratite se!", vi se vratite, to je vama čednije,[905] a Allah ono što radite dobro zna. /28/ Nije vam grijeh da ulazite u nenastanjene kuće u kojima se nalaze stvari vaše,[906] a Allah zna ono što javno pokazujete i ono što krijete. /29/ Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka čuvaju stidna mjesta svoja; to im je čednije. Allah u potpunosti zna ono što oni čine. /30/ A reci vjernicama neka obore poglede svoje[907] i neka čuvaju stidna mjesta svoja;[908] i neka ne pokazuju ukrase svoje osim onoga što je ionako spoljašnje,[909] i neka pokrivače svoje spuste preko razreza na grudima

ružne riječi, one će nanijeti štetu onima koji su ih izrekli, ali ne i dobrim ljudima. Zbog toga što su na njihov račun iznesene potvore, njima će biti oprošteni grijesi, i pripast će im još i opskrba plemenita i lijepa u Džennetu.

902) Taberi ovaj dio tumači ovako: "Kako biste se prisjetili, kada to uradite, Allahovih naredbi koje vam se stavljaju u dužnost, te pokornosti koju ste prema Njemu obavezni ispoljavati, kako biste Mu bili pokorni."

903) Ovo je ajet koji objašnjava kakav je propis prilikom ulaska u tuđe kuće. "To je", kaže Ibn Kesir, "traženje dopuštenja za ulazak u tuđu kuću, a potom je to nazivanje selama. Dopuštenje za ulazak se traži tri puta. Pa ako nakon toga bude dozvoljen ulazak, čovjek će i ući; a ako mu on ne bude dozvoljen, vratit će se." Taberi kaže da se ovdje radi o inverziji redoslijeda riječi pa kaže da se prvo treba nazvati selam, a onda pitati da li se može ući.

904) To je bolje i za one koji dolaze nekome u posjetu, ali je bolje i za one kojima se dolazi u posjetu, jer bi se moglo desiti nešto što ni jednoj strani nije drago; a, osim toga, tako se izvršava jedna Allahova naredba.

905) Ako domaćin ne dozvoli ulazak, bolje je po nas da se vratimo, i to nam je čišće i čednije. Naime, tako će naša srca biti čišća, daleko od bilo kakvih sumnji i prljavog morala.

906) Oko dijela ajeta: "bujuten gajre meskunetin fiha meta'un lekum" postoje nekoliko različita tumačenja mufessira. Ibn Kesir kaže da ovaj ajet specificira značenje prethodnog ajeta i govori o tome da je čovjeku dozvoljeno da, bez traženja ičijeg dopuštenja, ulazi u kuće u kojima nema nikoga, a u kojima se nalaze njegove stvari. Takav je slučaj s kućom koja je predviđena za goste, te on nije dužan svaki put tražiti dozvolu ako mu je jednom dozvoljen ulazak. On navodi kako Taberi odabire mišljenje da se pod kućama koje nisu naseljene misli: na hanove, kuće koje se nalaze pored puta i služe kao prenoćište za putnike, dućane, kuće u Mekki i slično. Postoji još jedno mišljenje koje se prenosi od Ataa da se pod nenaseljenim kućama misli na ruševne i puste kuće. Uzimajući u obzir sva ova tumačenje, riječ "meta'un" može podrazumijevati: stvari i prtljag koji čovjek ostavi u kući u kojoj je odsjeo; trgovačku robu; korist i rasterećenje od fiziološke potrebe koje čovjek može izvršiti u tim razvalinama. Naravno, ovo zadnje mišljenje se čini kao najslabije, a mi smo ajet preveli u skladu s Ibn Kesirovim tumačenjem.

907) Neka obore poglede svoje od toga da ne gledaju u ono što im je haram. Ibn Kesir navodi da mnogi učenjaci smatraju da ženama nije dozvoljeno da gledaju u tuđe muškarce, bez obzira da li to bilo popraćeno pohotom (strašću) ili ne. "Drugi učenjaci", navodi on, "smatraju da se zabrana odnosi samo na gledanje koje je popraćeno pohotom (strašću)."

908) Od razvrata, od onoga što im nije dozvoljeno, od zinaluka, ili od toga da ih neko ne bi vidio.

909) Neka pokazuju svoje ukrase samo svojim muževima, osim onih ukrasa koje nije moguće sakriti.

svojim;[910] neka ukrase svoje ne pokazuju drugima; to mogu samo muževima svojim, ili očevima svojim, ili očevima muževa svojih, ili sinovima svojim, ili sinovima muževa svojih, ili braći svojoj, ili sinovima braće svoje, ili sinovima sestara svojih, ili ženama svojim,[911] ili onim što su u posjedu njihovu,[912] ili onim koji slijede uz njih – muškarcima koji nemaju prohtjeva za ženama,[913] ili djeci koja još ne raspoznaju stidna mjesta žena;[914] i neka ne udaraju nogama svojim kako bi se znalo za njihove ukrase skrivene.[915] I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste uspjeli.[916] /31/ Udajite neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati.[917] Allah je neizmjerno darežljiv i Onaj Koji sve zna. /32/ I neka se suzdrže oni koji nemaju mogućnosti da se ožene, dok im Allah iz obilja Svoga ne pomogne! A s onima u posjedu vašem koji žele da se otkupe, ako znate da su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite. I dajte im nešto od Allahovog imetka

910) Misli se na razreze koje su one imale na haljinama svojim kako bi ih lakše navukle preko glave. "Te pokrivače", kaže Ibn Kesir, "one trebaju prebaciti preko glave i prekriti te razreze kako se ne bi vidjele grudi, kosa, minđuše i drugo. Tako će se muslimanka razlikovati od žena iz džahilijjeta koje nisu prekrivale svoje grudi, te bi im se možda vidjeli uvojci kose ili minđuše." Iz ovih riječi vidimo koliko je samo onih žena čiji hidžab nije onakav kakvog ga želi naša vjera.

911) Sva tumačenja koja navodi Ibn Kesir idu za time da se pod ovim misli na žene muslimanke, te da muslimanka ne treba otkrivati svoje ukrase pred nemuslimankama kako ih ove ne bi opisale svojim muževima. Muslimanke, međutim, znaju da je to haram; zato jedne drugima mogu pokazati te ukrase.

912) Odnosna zamjenica, što možda i nije ispravno sa stanovišta bosanskog jezika. No jedino se njome ovdje može izraziti smisao koji se podrazumijeva, a to je da se (ovdje) misli: i na žene i na muškarce koji su u njihovom posjedu. Tako, naime, smatra većina učenjaka. Tek jedan mali broj učenjaka smatra da se (ovdje) misli samo na žene.

913) To su oni koji se mogu priključiti porodici, kao što su sluge i najamnici, koji nemaju nikakvih želja i prohtjeva naspram žena. Taberi kaže da se misli na one siromašne ljude koje slijede čovjeka da bi kod njega jeli, ali nemaju potrebe i želje za ženama.

914) To su djeca koja još ne raspoznaju ženske avrete i oni kod njih ne izazivaju nikakve osjećaje; njih ne uzbuđuje ženski utanjeni govor, niti pokreti tijela. Zato nema smetnje da takva djeca ulaze kod žena.

915) U predislamskom periodu žene su nosile halhale oko svojih nogu, pa bi svojim nogama malo snažnije udarile o zemlju kako bi to čuli muškarci, te je Kur'an to zabranio.

916) Radite sve ove lijepe postupke koji vam se naređuju, a ostavite džahilijetske norme ponašanja, jer je potpuni uspjeh i spas jedino u sprovođenju onoga što je naredio Allah i Njegov Poslanik.

917) Abdullah b. Mesud je rekao: "Tražite bogatstvo u braku." Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Trojici ljudi Allah se obavezao pomoći: onome ko se ženi želeći se sačuvati poroka, robu koji se želi otkupiti i borcu (gaziji) na Allahovom putu." (Tirmizi, Nesai, Ibn Madže i Ahmed, v. Ibn Kesir)

koji je vama dao.[918] I ne nagonite djevojke – robinje svoje da se bludom bave – ako one žele da budu čestite – da biste stekli prolazna dobra ovoga svijeta; a ako ih neko na to prisili, Allah će im, nakon što su bile primorane, oprostiti i prema njima milostiv biti.[919] /33/ Mi vam objavljujemo jasne ajete i primjere iz života onih koji su prije vas bili i nestali i pouku bogobojaznim. /34/ Allah je svjetlo nebesa i Zemlje! Primjer svjetla Njegova[920] je kao udubina u kojoj je fitilj kandilja; fitilj je u staklenki,[921] a staklenka je kao zvijezda blistava; užiže se blagoslovljenim drvetom maslinovim, ni istočnim ni zapadnim,[922] čije ulje gotovo da sija kad ga vatra i ne dotakne; sama svjetlost iznad svjetlosti![923] Allah vodi ka svjetlosti Svojoj onoga koga On hoće. Allah navodi primjere ljudima, Allah sve dobro zna. /35/ U džamijama, koje se voljom Njegovom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime – slave i veličaju Njega, ujutro i navečer /36/ ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji namaz obavljaju i zekat udjeljuju, i koji strepe od Dana u kome će srca i pogledi biti uznemireni, /37/ da bi ih Allah za ono bolje[924] što su radili nagradio i da bi im iz obilja Svoga i više dao. A Allah daje opskrbu kome hoće, bez računa. /38/ A djela nevjernika su kao priviđenje u ravnici u kojoj žedan vidi vodu, ali kad do tog mjesta dođe, ništa ne nađe – a zateći će kod njega Allaha

---

918) Jedni komentatori smatraju da je ovo naredba da se robu koji se želi otkupiti otpiše jedan dio iznosa, dok drugi smatraju da se misli na imetak iz zekata na koje oni imaju pravo.

919) Ljudi su u predislamsko doba primoravali svoje robinje da se bave prostitucijom i uzimali od njih zarađeni novac.

920) Ibn Kesir kaže kako komentatori u vezi sa spojenom ličnom zamjenicom "nuri(hi)" imaju dvojako tumačenje. Jedni kažu da se ona odnosi na Allaha, a drugi na vjernika. Prvo smatra Ibn-Abbas i kaže da je ovo primjer Allahove upute u srcu vjernika. Po drugom tumačenju, radi se o primjeru vjernikovog svjetla koje je u njegovom srcu, a to svjetlo jeste – svjetlo upute i Kur'ana.

921) Ponuđeni prijevod ovog dijela ajeta je smisao koji preferira Ibn Kesir. Prijevod prema nekim drugim komentatorima – kao što su, na primjer, Taberi i Ševkani – bi glasio: "Primjer svjetla Njegova je kao udubina u zidu (ili metalni nosač svjetiljke koji je šupalj i otvoren odozgo), a u toj udubini je svjetiljka."

922) To je maslinovo drvo koje je tokom čitavog dana izloženo suncu, jer ono daje najkvalitetnije ulje.

923) Ibn Abbas kaže da je iman čovjekov – jedna svjetlost; a njegova djela – druga svjetlost. Mudžahid i Suddi vele da se radi o svjetlosti vatre i o svjetlosti ulja. Inače, ovaj je ajet primjer za vjernika kojem je Allah dao iman i Kur'an u njegovom srcu, a Allahovo svjetlo "osvjetljava" i nebesa i Zemlju. Naime, On daje uputu svim stanovnicima nebesa i Zemlje i On upravlja njima.

924) Tj. za dobra djela, jer su ona bolja od onih loših.

i On će mu potpuno isplatiti račun njegov; Allah veoma brzo obračunava,[925] /39/ ili su kao tmine u dubokom moru koje prekrivaju talasi iznad kojih su drugi talasi, a iznad kojih su oblaci; sve tmine jedne iznad drugih. Ako bi izvadio ruku skoro da je ne bi vidio – a onaj kome Allah ne da svjetlo neće svjetla ni imati. /40/ Zar ne znaš da Allaha slave i veličaju svi koji su na nebesima i na Zemlji, a i ptice širenjem krila svojih; svi znaju kako će Mu se moliti i kako će Ga slaviti i veličati. A Allah dobro zna ono što oni rade. /41/ Allahova je vlast i na nebesima i na Zemlji, i kod Allaha je konačno odredište. /42/ Zar ne vidiš da Allah polahko pokreće oblake, a onda ih spaja i jedne nad drugima gomila, pa ti vidiš kišu kako iz njih pada: On s neba – iz brdā[926] na njemu – spušta led, pa njime koga hoće pogodi, a koga hoće poštedi – blijesak munje Njegove gotovo da oduzima vid. /43/ On čini da noć i dan naizmjenice nastupaju i u tome je, doista, pouka za one koji razbor imaju. /44/ Allah sva živa bića stvara od vode, nekā od njih na trbuhu puze, nekā idu na dvije noge, a nekā, opet hode na četiri; Allah stvara što hoće, Allah, zaista, nad svime ima moć. /45/ Mi smo objavili ajete razjašnjene; a Allah upućuje na Pravi put onoga koga On hoće. /46/ Oni[927] govore: "Mi vjerujemo u Allaha i Poslanika, i pokoravamo se", a potom se grupa njih okreće; nisu oni vjernici. /47/ Kad budu pozvani Allahu i Poslaniku Njegovu da im presudi, grupa njih odjednom leđa okrene; /48/ a ako je pravda na njihovoj strani, dolaze mu poslušno. /49/ Da li je u srcima njihovim bolest, ili sumnjaju, ili strahuju da će Allah i Poslanik Njegov prema njima nepravedno postupiti? Naprotiv, oni su baš zulumćari. /50/ Kad vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu budu pozvani da im on presudi, samo reknu: "Slušamo i pokoravamo se!" To su oni koji su uspjeli. /51/ Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu

---

925) Ovo je primjer nevjernika koji još i pozivaju u kufr i koji, pored toga, smatraju da su njihova djela i uvjerenja ispravna. Međutim, ona su kao fatamorgana. Kada dođu pred Allaha, ništa od tih djela neće naći.

926) Ibn Kesir navodi dva moguća smisla ovog dijela ajeta i ne daje ni jednom prednost u odnosu na drugo. Prvo značenje jeste da na nebu postoje brda leda iz kojih Allah na Zemlju spušta led (grad), i drugo značenje jeste da se pod "brdima" misli na oblake u kojima nastaje led i Allah ga spušta na Zemlju.

927) Licemjeri, munafici.

pokoravali, koji se Allaha budu bojali i Njega se čuvali – to su oni koji su uspjeli i spašeni![928] /52/ Licemjeri se zaklinju Allahom, najčvršćom zakletvom, da će sigurno ići u boj ako im ti narediš. Reci: "Ne zaklinjite se! Vaša pokornost – poznata je![929] Allah, zaista, u potpunosti zna ono što radite." /53/ Reci: "Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku!" A ako se okrenete, on je dužan raditi ono što se njemu naređuje, a vi ste dužni ono što se vama naređuje, pa ako mu budete poslušni, bit ćete na Pravom putu – a Poslanikova dužnost samo je jasna obznana. /54/ Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno nasljednicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu s kojom je zadovoljan da bude njihova, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti: "Oni će samo Meni ibadet činiti, i neće druge Meni u obožavanju pridruživati. A oni koji i poslije toga budu nezahvalni – oni su baš buntovnici." /55/ A vi namaz obavljajte i zekat dajite i Poslaniku poslušni budite da biste milost zadobili. /56/ Nikako ne misli da će se nevjernici moći suprotstaviti Njemu na Zemlji; njihovo boravište bit će Vatra, a ona je, zaista, užasno krajnje odredište. /57/ O vjernici, neka od vas u tri slučaja zatraže dopuštenje da vam uđu oni koji su u posjedu vašem i oni koji još nisu spolno zreli: prije jutarnjeg namaza, i kada u podne odložite odjeću svoju, i poslije obavljanja noćnog namaza. To su tri doba kada niste obučeni, a u drugo doba nije ni vama ni njima grijeh, ta oni kod vas često ulaze, a i vi jedni kod drugih ulazite. Tako vam Allah objašnjava propise! A Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /58/ A kad djeca vaša dostignu spolnu zrelost, neka onda uvijek traže dopuštenje za ulazak, kao što su tražili dopuštenje oni prije njih; tako vam Allah objašnjava ajete Svoje! A Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /59/ A starim ženama koje ne žude više za udajom nije grijeh da odlože

928) Takvi će dobiti svako dobro na oba svijeta i bit će sačuvani i spašeni od svakog zla na dunjaluku i na ahiretu.

929) Vaša pokornost poznata je otprije; ona je samo na riječima, a ne i na djelu. Kad god ste se zaklinjali, slagali ste. Drugo moguće značenje ovog dijela ajeta jeste: "Neka vaša pokornost bude uobičajena i očekivana pokornost, bez zaklinjanja. Budite u tome poput vjernika koji se pokoravaju Allahu i Njegovom Poslaniku bez zaklinjanja."

ogrtače svoje, ali ne pokazujući ukrase svoje; a bolje im je da budu kreposne. Allah je Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna. /60/ Nije grijeh slijepom, niti je grijeh hromom, niti je grijeh bolesnom, a niti vama samima da jedete u kućama vašim, ili u kućama očeva vaših, ili u kućama majki vaših, ili u kućama braće vaše, ili u kućama sestara vaših, ili u kućama amidža vaših, ili u kućama tetaka vaših po ocu, ili u kućama daidža vaših, ili u kućama tetaka vaših po majci, ili onih čiji su ključevi u vas ili u prijatelja vašeg; nije vam grijeh da jedete zajednički ili pojedinačno. A kad ulazite u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i lijepim. Tako vam Allah objašnjava ajete da biste razumjeli! /61/ Pravi vjernici samo su oni koji u Allaha i Njegova Poslanika vjeruju, a koji se, kad su s njim na kakvom važnom sastanku, ne udaljuju dok od njega dopuštenje ne dobiju. Oni koji od tebe traže dopuštenje, u Allaha i Poslanika Njegova, doista, vjeruju. I kad oni zatraže dopuštenje od tebe zbog kakva posla svoga, dopusti kome hoćeš od njih, i zamoli Allaha da im oprosti – zaista je Allah Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /62/ Neka vaše dozivanje Poslanika ne bude kao kad vi jedni druge dozivate; Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju njegovu da ih iskušenje kakvo ne stigne, ili da ih patnja bolna ne snađe. /63/ Allahovo je sve što je na nebesima i na Zemlji, On sigurno zna kakvi ste vi, i On će ih obavijestiti o svemu što su uradili na Dan kad se budu Njemu vratili. A Allah sve dobro zna! /64/

(25) El-Furkān – Furkan

(Objavljena u Mekki, osim 68-70. ajeta
koji su objavljeni u Medini; objavljena je
nakon sure Jā-sīn, ima 77 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Neizmjerno je Blagoslovljen Onaj Koji robu Svome objavljuje

Furkan[930] da bi svjetovima bio upozoritelj, /1/ Onaj Kome pripada vlast na nebesima i na Zemlji, Koji nema djeteta, Koji u vlasti nema ortaka i Koji je sve stvorio i kako treba uredio! /2/ A oni[931] su uzeli mimo Njega božanstva koja ništa ne stvaraju, a koja su sama stvorena, koja nisu u stanju da od sebe neku štetu otklone ni da sebi kakvu korist pribave, i koja ne posjeduju ni smrt, ni život, a ni proživljenje. /3/ Oni koji ne vjeruju[932] rekoše: "Ovo nije ništa drugo do velika laž koju on izmišlja, a u tome mu i drugi ljudi pomažu." Počiniše oni zulum i potvoru. /4/ I govore: "To su izmišljotine naroda drevnih koje je on prepisao, pa mu se čitaju jutrom i večeri." /5/ Reci: "Objavljuje ga Onaj Koji zna tajne nebesa i Zemlje; On je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /6/ I još govore: "Šta je ovom poslaniku, on hranu jede i po trgovima hoda; zašto mu nije poslan jedan melek da zajedno s njim bude upozoritelj, /7/ ili da mu se spusti riznica, ili da ima baščū iz koje bi se hranio?!" I zulumćari još govore: "Vi samo opčinjena čovjeka slijedite!" /8/ Vidi šta o tebi oni govore, pa onda lutaju i Pravi put ne mogu da nađu. /9/ Blagoslovljen je Onaj Koji ti, ako hoće, može dati bolje od toga: bašče kroz koje teku rijeke i dvorce. /10/ Oni, čak, i Čas kijametski poriču, a Mi smo za one koji Čas kijametski poriču pripremili Vatru razbuktalu. /10/ Kada ih ona vidi iz daljine, čut će kako gnjevna ključa i od bijesa huči, /12/ a kad budu bačeni u nju tamo gdje je tijesno, ruku privezanih za vrat, propast će tamo prizivati. /13/ "Ne prizivajte danas jednu propast, nego prizivajte propast mnogostruku!" /14/ Reci: "Da li je bolje to ili vječni Džennet, koji je obećan bogobojaznima? On će im nagrada i prebivalište biti." /15/ U njemu će sve što zažele imati, vječno će u tome biti; to je Gospodaru tvome obećanje obavezno. /16/ A na Dan kada ih On sakupi, a i one koje su pored Allaha obožavali, te upita: "Jeste li vi ove robove Moje

930) Furkan je Kur'an, a nazvan je tako zato što razdvaja istinu od laži, uputu od zablude, halal od harama... Zanimljivo je ovdje Ibn Kesirovo tumačenje riječi "nezzele", pa ćemo ga parafrazirati. Naime, on kaže da glagol "nezzele" upotrijebljen u ovoj formi s tešdidom na harfu z, označava učestalost i obnavljanje radnje. Odnosno, objavljivanje kur'anskih ajeta trajalo je duži vremenski period, dok su sve prijašnje knjige objavljene odjedanput.

931) Mušrici.

932) Mekanski idolopoklonici.

u zabludu zaveli, ili su oni sami s Pravog puta zalutali?", /17/ oni će reći: "Uzvišen nek si Ti, nezamislivo je da smo mi pored Tebe ikakve zaštitnike uzimali, nego, Ti si ovima i precima njihovim dao da uživaju, pa su zaboravili opomenu[933]; oni su propast zaslužili!" /18/ Oni će poreći to što vi govorite, a vi nećete biti u mogućnosti da patnju otklonite niti da pomoć nađete. A onome od vas koji je zulum činio dat ćemo da patnju veliku iskusi. /19/ Mi prije tebe nismo poslali nijednog poslanika koji nije jeo i po trgovima hodao. Mi činimo da jedni drugima iskušenje budete,[934] da vidimo hoćete li biti strpljivi. A Gospodar tvoj vidi sve. /20/ I govore oni koji se ne nadaju susretu s Nama: "Zašto nam se ne pošalju meleki, ili zašto Gospodara svoga ne vidimo?" O sebi su oni visoko mislili i veoma se osilili.[935] /21/ Onaj dan[936] kad ugledaju meleke, neće biti tada radosnog navještaja prestupnicima. I govorit će meleki: "Vama je to potpuno uskraćeno." /22/ I Mi ćemo pristupiti onome što počiniše i u prah i pepeo ih pretvoriti. /23/ Stanovnici Dženneta će taj dan najbolje prebivalište i najljepše odmaralište imati. /24/ A na Dan kad se nebo rascijepi i iz njega se oblak pojavi i kad se meleki sigurno spuste, /25/ taj dan će istinska vlast biti samo u Svemilosnog, a bit će to mučan dan za nevjernike. /26/ Na Dan kad zulumćar[937] prste svoje bude grizao govoreći: "Kamo sreće da sam se uz Poslanika Pravog puta držao! /27/ Kamo sreće, teško meni, da toga i toga za prijatelja nisam uzeo! /28/

933) Tj. ono što im je On objavio preko poslanikâ, a to je pozivanje u ibadet i obožavanje samo Njega Jedinog.

934) Allah iskušava jedne ljude preko drugih ljudi da bi uvidio ko je strpljiv, a ko nije.

935) Drugi dio ovog ajeta preveli smo ovako, jer Ibn Kesir smatra da su nevjernici tražili da i njima budu poslani meleki kao što su bili slani poslanicima. Naime, nevjernici su sebe smatrali vrednijim od njih. Moguće je – prema mišljenju Ibn Kesira – da su nevjernici tražili da im sidu meleki kako bi im potvrdili da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslanik. U tom smislu, prijevod drugog dijela ajeta mogao bi glasiti: "Oni su u sebi oholi bili i veoma se osilili."

936) Ibn Kesir, čini se, preferira da se misli na trenutke kada meleki uzimaju duše nevjernicima. A ostavlja mogućnost i da se misli na Sudnji dan, i kaže da nema kontradiktornosti između ovoga dvoga, jer će meleki u danu smrti i na Sudnjem danu obradovati vjernike, a najaviti propast nevjernicima.

937) Ibn Kesir kaže da je zulumćar onaj ko se suprotstavljao Poslaniku, sallalllahu alejhi ve sellem, i Jasnoj Istini koju je donio, te slijedio put suprotan tome. On će na Sudnjem danu gristi svoje prste kajući se zbog svojih postupaka na dunjaluku. Ibn Kesir veli: "Bez obzira da li je ovaj ajet objavljen povodom Ukbe b. Ebu-Mu'ajta ili bilo koga drugog, on se odnosi na sve zulumćare općenito."

On me od Opomene – Kur'ana odvratio nakon što mi je došao!" – a šejtan čovjeka uvijek ostavlja na cjedilu. /29/ Poslanik je rekao: "Gospodaru moj, zaista narod moj ovaj Kur'an izbjegava!"[938] /30/ Isto tako smo Mi dali da svakom vjerovjesniku prestupnici neprijatelji budu. A tebi je Gospodar tvoj dovoljan kao uputitelj i pomagač! /31/ Oni koji ne vjeruju govore: "Zašto mu Kur'an nije odjednom cijeli objavljen?" A tako se objavljuje da bismo njime srce tvoje učvrstili, i Mi ga činimo razgovijetnim. /32/ Oni ti neće nijedan prigovor uputiti, a da ti Mi nećemo odgovor i najljepše objašnjenje navesti. /33/ Oni koji će biti vučeni na svojim licima u Džehennem bit će u najgorem položaju i najdalje će zalutati. /34/ Mi smo Mūsāu Knjigu dali i brata mu Harūna pomoćnikom učinili, /35/ pa rekli: "Otiđite vas dvojica narodu koji znakove Naše poriče", i poslije smo taj narod potpuno uništili. /36/ A i narod Nūhov smo, kad su poslanike u laž utjerivali, potopili i ljudima ih kao znak učinili, a zulumćarima smo patnju bolnu pripremili. /37/ I Ādu i Semūdu i stanovnicima Ressa i mnogim narodima između njih, /38/ svima smo primjere za pouku navodili, i sve smo ih poslije sasvim uništili. /39/ A oni prolaze pored naselja na koje se sručila kobna kiša – zar ga ne vide?![939] Naprotiv, oni ni proživljenje ne očekuju. /40/ Kad te vide, rugaju ti se: "Je li ovo onaj kojeg je Allah kao poslanika poslao?! /41/ Umalo da nas od božanstava naših nije odvratio, ali mi im vjerni ostadosmo." A kad dožive patnju, saznat će ko je dalje s Pravog puta bio skrenuo! /42/ Kaži ti Meni, hoćeš li ti biti zaštitnik onome koji je za svoga boga svoje hirove uzeo?[940] /43/ Misliš li ti da većina njih čuje ili razumije?! Oni su kao stoka, čak su još dalje s Puta pravog skrenuli! /44/ Zar ne vidiš kako Gospodar tvoj sjenu rasprostire – a da hoće,

938) Ibn Kesir navodi da su Kurejšije, kada bi se učio Kur'an, galamili i pričali o nečem drugom samo da ne bi čuli njegovo učenje. On navodi da se izbjegavanje Kur'ana može ogledati o izbjegavanju znanja koja se nalaze u njemu i izbjegavanju njegovog učenja napamet; u nevjerovanju u njega; u nepromišljenosti o njemu i njegovom nerazumijevanju; u nedjelovanju u skladu s njim; u neslijeđenju njegovih naredbi i izbjegavanju njegovih zabrana, i slušanju nečeg drugog mimo njega, kao što su: poezija, pjesma, zabava, beskorisni govor i sl.

939) Prolazili su pored Sodome, pa zar ga nisu vidjeli pa da pouku uzmu?!

940) Sve što bi, po njegovom hiru, bilo dobro on bi to uzeo kao svoju vjeru i pravac. Ibn Abbas kaže: "Čovjek bi u džahilijjetu jedno vrijeme obožavao bijeli kamen. A kada bi našao bolji od njega, obožavao bi ga, a ostavio onaj prvi."

ostavio bi je da miruje. A zatim smo učinili da na nju Sunce ukazuje. /45/ A poslije je malo-pomalo Sebi privlačimo. /46/ On je Taj Koji vam je noć učinio pokrivkom, san počinkom, a dan da se svuda raziđete.[941] /47/ I On je Taj Koji šalje vjetrove kao radosnu vijest, kao prethodnicu Milosti Svoje; i Mi s neba čistu vodu spuštamo /48/ da njome već mrtav predio oživimo i da, od stvorenja Naših, mnogu stoku i mnoge ljude napojimo. /49/ I Mi je raspodjeljujemo među njima da bi se prisjetili,[942] ali većina ljudi odbija sve osim nevjerovanja i nezahvalnosti. /50/ Da hoćemo, u svako naselje poslali bismo upozoritelja; /51/ zato ne budi poslušan nevjernicima i njime – Kur'anom se protiv njih uveliko bori.[943] /52/ On je Taj Koji je dva mora ostavio jedno pored drugog[944] – jedno je pitko i slatko, drugo slano i gorko, a između njih je pregradu i neprobojnu branu postavio, /53/ On od vode stvara ljude i čini da su rod po krvi i tazbini. Gospodar tvoj je svemoćan. /54/ Umjesto Allaha oni obožavaju one koji nisu u stanju neku im korist pribaviti niti od njih kakvu štetu otkloniti. Nevjernik je šejtanov pomagač protiv njegovog Gospodara. /55/ A tebe smo poslali samo kao radosnih vijesti navjestitelja i upozoritelja. /56/ Reci: "Za ovo od vas ne tražim druge nagrade osim da onaj koji hoće pođe Putem koji vodi njegovu Gospodaru." /57/ Ti se pouzdaj u Živog, koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali! A dovoljno je to što grijehe robova Svojih potpuno zna, /58/ Onaj Koji je za šest Dana nebesa i Zemlju i ono što je među njima stvorio, a onda se nad Aršom uzvisio. On je Svemilosni, i upitaj o Njemu

941) Da se svuda po Zemlji raziđete u potrazi za opskrbom. Završetak ajeta može se shvatiti u značenju da je Allah učinio dan kao proživljenje ili novi život, ako se san shvati kao mala smrt.

942) Da bi se time što Allah oživi zamrlu zemlju prisjetili da je On kadar oživjeti mrtve i sastaviti kosti istruhle.

943) Tj. nemilosrdno, žestoko i bez klonulosti. I to je značenje Velike borbe (džihad kebir).

944) Zbog toga što je glagol "meredže" višeznačan i zato što su ga komentatori različito shvatili, nastala su i nešto drugačija tumačenja ovog ajeta. Ovaj glagol znači: "ostaviti, pomiješati, pustiti (da teče), pustiti da se prelije jedno u drugo". Ibn Kesir smatra da se pod dva mora misli na slatke i slane vode na Zemlji koje je razdvojio kopnom te se ne mogu pomiješati. Isto tako on tumači 19. ajet iz sure Er-Rahman (*meredžel-bahrejni jeltekijan*), i usvaja Ibn-Zejdovo tumačenje po kojem se ovdje radi o negaciji zadnjeg dijela ajeta, tj. ostavio je (stvorio je) mora tako da se ne spajaju (en la jeltekijan). Neki komentatori ova dva ajeta tumače drugačije pa kažu da se "dva mora" miješaju, sastaju, ali da ni jedno od njih ne može poremetiti osobine onog drugog. Takvom tumačenju su na tragu savremena naučna saznanja koja idu za tim da se ovdje misli na barijere između mora – kao, naprimjer, između Mediteranskog mora i Atlantskog okeana, te da se misli na ušća slatkovodnih rijeka koje se ulijevaju u slana mora, a Allah najbolje zna.

onoga koji dobro zna.[945] /59/ A kad im se rekne: "Učinite sedždu Svemilosnom!", oni pitaju: "A ko je Svemilosni? Zar da činimo sedždu samo zato što nam ti naređuješ?" I to im još više odbojnost poveća. /60/ Neka je Uzvišen Onaj Koji je na nebu velike zvijezde stvorio i na njemu dao Svjetiljku i Mjesec koji sja. /61/ On je Taj Koji je učinio da se noć i dan smjenjuju,[946] što je prilika za onoga koji hoće da se prisjeti i pouku primi ili želi biti zahvalan.[947] /62/ A robovi Svemilosnog su oni koji po Zemlji smireno[948] hodaju, a kada im se neznalice obrate, odgovaraju: "Mir vama!",[949] /63/ i oni koji provode noći pred Gospodarom svojim na sedždu padajući i stojeći, /64/ i oni koji govore: "Gospodaru naš, skloni od nas patnju u Džehennemu jer je patnja u njemu, doista, neprestana. /65/ On je ružno prebivalište i boravište", /66/ i oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare, već se u tome drže sredine; /67/ i oni koji mimo Allaha drugog boga ne mole, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kad se na to ima pravo,[950] i koji ne bludniče; a ko to radi, iskusit će kaznu. /68/ Patnja će mu na ahiretu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati, /69/ osim onih koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine; Allah će njihova loša djela u dobra promijeniti,[951] a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /70/ A onaj koji se bude pokajao i dobra djela činio, on se, uistinu, Allahu iskreno vratio; /71/ i oni koji ne prisustvuju

945) Onaj koji najbolje zna našeg Gospodara jeste Muhammed, sallallallahu alejhi ve sellem, i zato njega treba slijediti. Iz ovakvog komentara očito je da Ibn Kesir smatra da je ovo naredba ljudima da se o Stvoritelju raspituju kod Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Taberi i Ševkani smatraju da je ovo direktna naredba Poslaniku, sallallallahu alejhi ve sellem, da znanje o Allahu potraži od samog Allaha, jer je on Najznaniji.

946) Ili, međusobno različitim: jedno je tamno, a drugo svijetlo. Ovo je u skladu s Mudžahidovim i Katadinim tumačenjem koje, također, navodi Ibn Kesir.

947) To što se smjenjuju dan i noć prilika je da onaj koji iz nekog razloga propusti neki ibadet tokom dana, to nadoknadi noću, i obratno. Tako se u vjerodostojnom hadisu navodi: "Zaista Allah noću pruža Svoju ruku kako bi tevbu učinio onaj ko je tokom dana radio loše, te pruža Svoju ruku danju kako bi tevbu učinio onaj ko je u noći učinio nešto loše."

948) Vjernici hodaju skrušeno i smireno, ali ne kao bolesni ljudi; niti to čine oholo, već dostojanstveno.

949) Ne uzvraćaju na isti način, nego uzvraćuju blago, smireno i na ispravan način.

950) To je, po šerijatu, u slučaju otpadništva, bludničenja osoba koje su oženjene ili udate, te u slučaju neopravdanog ubistva.

951) Ili: Allah će im loša djela zamijeniti s dobrim, jer su postali muslimani.

laži,[952] i koji, prolazeći pored besmislica, prolaze dostojanstveno; /72/ i oni koji, kada budu opomenuti ajetima Gospodara svoga, ni gluhi ni slijepi na njih ne ostanu;[953] /73/ i oni koji govore: "Gospodaru naš, podari nam u suprugama našim i djeci našoj radost i učini nas predvodnicima bogobojaznih!" /74/ Oni će biti, za ono što su trpjeli, nastambom visokom nagrađeni i u njima će pozdravom dobrodošlice i selamom[954] biti dočekivani. /75/ U njima će vječno ostati, a kako je to divno prebivalište i boravište! /76/ Reci: "Moj Gospodar ne mari za vas ako nema dove[955] vaše. Ali, porekli ste i neminovno vas čeka patnja." /77/

(26) Eš-Šu'arā' – Pjesnici

(Objavljena u Mekki, osim 196. i 224-227. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Vaki'a, ima 227 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ṭā-sīn-mīm. /1/ Ovo su ajeti[956] Knjige jasne! /2/ Zar ćeš ti sebe uništiti[957] zato što oni neće da budu vjernici?! /3/ Kad bismo htjeli, Mi bismo im s neba znak poslali pred kojim bi oni svoje šije povili.[958] /4/ I njima ne dođe nijedna nova opomena

952) Ovakav smisao ovog dijela ajeta je – prema mišljenju Ibn Kesira – najočitiji. Naime, vjernici ne prisustvuju (ne svjedoče) lažima, a ako bi se desilo da moraju pored njih proći, oni će proći dostojanstveno. Riječ "ez-zur" može značiti sljedeće: širk, obožavanje idola, laž općenito, neposluh Allahu, besmislice, neistina, muzika i svirka, pijenje alkohola i lažno svjedočenje.

953) Takav je slučaj s nevjernicima koji ostaju i gluhi i slijepi i nakon što Allahove riječi čuju. Vjernici nisu takvi, nego oni iz tih riječi uzimaju pouku.

954) Meleki će ulaziti kod njih sa svih vrata i pozdravljati ih, iskazujući im počasti i nazivajući im selam koji znači blagoslov i selamet, spas od kazne.

955) Tj. imana i ibadeta. Odnosno, ako bi vjerovali u Njega i obožavali Ga, On bi mario za njih i vrijedili bi kod Njega nešto. Međutim, Kurejšije su porekle Objavu i Poslanika i kazna im je neminovna. Moguće je da je čestica "ma" s početka ajeta upitnog značenja. Stoga bi prijevod ajeta mogao glasiti: "Šta bi s vama učinio moj Gospodar da nema vaše dove?!" (Tj. u šta bi vas uvrstio?!)

956) Misli se na ajete iz ove sure ili na sve kur'anske ajete.

957) O, Muhammede! Zbog tuge i nastojanja da oni budu vjernici.

958) Tj. da Allah hoće, On bi im spustio jedan znak koji bi ih učinio da silom prihvate vjerovanje, ali to On ne čini. On nikoga ne prisiljava da vjeruje, nego to ostavlja na volju svakome.

od Svemilosnoga, a da se od nje ne okrenu.[959] /5/ I oni poriču, a doći će im vijesti o onome čemu se izruguju. /6/ Zar oni ne vide kako činimo da iz zemlje niče svakovrsno bilje plemenito? /7/ Zbilja, u tome je Znak, ali većina njih ne vjeruje, /8/ a Gospodar tvoj je, zaista, Silni i Milostivi. /9/ A kad je Gospodar tvoj Mūsāa zovnuo: "Idi narodu zulumćara, /10/ narodu faraonovu, ne bi li se Allaha pobojao", /11/ on je rekao: "Gospodaru moj, bojim se da me oni u laž ne utjeraju. /12/ Da mi ne postane teško u duši i da mi se jezik ne saplete; pa dāj poslanstvo i Hārūnu, da mi pomogne; /13/ a oni protiv mene optužbu za zlodjelo imaju, pa se plašim da me ne ubiju." /14/ "Neće!", reče On. "Idite obojica sa znakovima Našim, Mi ćemo s vama biti i slušati. /15/ Otiđite faraonu i recite: 'Mi smo poslanici Gospodara svjetova. /16/ Dopusti da sinovi Isrāīlovi pođu s nama!'" /17/ Faraon reče: "Zar te među nama nismo odgajali dok si dijete bio i zar među nama tolike godine života svoga nisi proveo? /18/ I uradio si ono što si uradio i uz to si poricatelj bio!" /19/ "Ja sam onda ono uradio a u zalutale sam spadao", reče,[960] /20/ "a od vas sam pobjegao zato što sam se vas bojao, pa mi je Gospodar moj mudrost[961] darovao i poslanikom me učinio. /21/ A dobročinstvo koje mi prebacuješ – da nije to što si sinove Isrāīlove robljem učinio?" /22/ "A ko[962] je Gospodar svjetova?", upita faraon. /23/ "Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, ako čvrsto vjerujete", odgovori on. /24/ "Čujete li?", reče faraon onima oko sebe. /25/ "Gospodar vaš i Gospodar vaših davnih predaka", reče Mūsā. /26/ "Poslanik koji vam je poslan, uistinu je lud", reče faraon. /27/ "Gospodar istoka i zapada i onoga što je između njih, ako razumijete?", reče Mūsā. /28/ A faraon reče: "Ako budeš kao boga nekoga drugog osim mene

959) Kadgod ljudima dođe Objava, većina njih se od nje okreće. Ovako Ibn Kesir shvata smisao ovog ajeta.

960) Tj. prije nego mi je spuštena Objava i Allah me počastio poslanstvom.

961) Znanje, poslanstvo.

962) Iako je ovdje upotrijebljena upitna čestica "ma" kojom se pita za kakvoću nečega ili nekoga, Ibn-Kesir kaže da je ona u značenju čestice "men" (ko). On navodi Suddijeve riječi koji kaže: "Oni apologetičari i drugi koji misle da se ovdje radi o pitanju kojim se misli na kakvoću griješe. Naime, faraon nije priznavao postojanje Tvorca uopće, pa da pita o Njegovoj kakvoći. Naprotiv, on Ga je, očevidno je to, u cijelosti negirao..."

priznavao, sigurno ću te u tamnicu baciti!" /29/ "Zar i onda kad ti budem nešto što je očito donio?", upita on. /30/ "Pa daj to, ako istinu govoriš!", reče faraon. /31/ I Mūsā baci štap svoj, kad on – zmija očita. /32/ I ruku svoju izvuče, kad ona, onima koji su gledali – bijela. /33/ "Ovaj je, zaista, vješt čarobnjak", reče glavešinama oko sebe faraon, /34/ "hoće da vas čarolijom svojom iz zemlje vaše izvede. Pa šta savjetujete?" /35/ "Ostavi njega i brata njegova!", rekoše, "a u gradove pošalji sakupljače, /36/ sve čarobnjake vješte će ti dovesti." /37/ I čarobnjake u određeno vrijeme i označenog dana sabraše, /38/ a narodu bi rečeno: "Hoćete li se sakupiti, /39/ da budemo uz čarobnjake, ako oni budu pobjednici?" /40/ A kad dođoše, čarobnjaci faraona upitaše: "Da li će nama, doista, pripasti nagrada ako mi budemo pobjednici?" /41/ "Hoće", odgovori on, "i bit ćete tada sigurno među meni bliskim." /42/ Mūsā im reče: "Bacite ono što želite baciti!" /43/ I oni pobacaše konope svoje i štapove svoje i rekoše: "S faraonovom moći, mi ćemo svakako pobijediti!" /44/ Zatim Mūsā baci svoj štap, koji odjednom proguta ono što su oni lažno izveli. /45/ Čarobnjaci onda na sedždu padoše /46/ i rekoše: "Mi vjerujemo u Gospodara svjetova, /47/ Gospodara Mūsāova i Harūnova." /48/ "Zar povjerovaste njemu prije dopuštenja moga?!", viknu faraon, "on je vaš učitelj, on vas je čarobnjaštvu naučio – a vi ćete zapamtiti: poodsijecat ću vam ruke i noge unakrst i sve ću vas porazapinjati!" /49/ "Ne šteti!", rekoše oni, "mi ćemo se Gospodaru svome vratiti. /50/ Mi se nadamo da će nam Gospodar naš grijehe oprostiti zato što smo prvi vjernici." /51/ I Mi objavismo Mūsāu: "Kreni noću s robovima Mojim, ali bit ćete gonjeni." /52/ I faraon posla po gradovima sakupljače. /53/ "Doista su ovi skupina mala, /54/ i oni nas doista srde, /55/ a mi smo svi oprezni!" /56/ I Mi ih izvedosmo iz vrtova i rijeka, /57/ iz riznica i dvoraca divnih. /58/ Eto, tako je bilo, i Mi dadosmo da to naslijede sinovi Isrāīlovi. /59/ I oni ih, kad se sunce rađalo, sustigoše, /60/ pa kad jedni druge ugledaše, drugovi Mūsāovi povikaše: "Doista smo gotovi!" /61/ "Ne!", reče on. "Gospodar

moj je sa mnom, On će me uputiti."[963] /62/ I Mi objavismo Mūsāu: "Udari štapom svojim po moru!", i ono se rastavi i svaki bok njegov bijaše kao veliko brdo, /63/ i Mi onda tamo one druge približismo, /64/ Mūsāa i sve one koji bijahu s njim spasismo, /65/ a one druge potopismo. /66/ U tome je, zaista, znak, ali većina njih nisu bili vjernici, /67/ A, doista, Gospodar tvoj – baš On – je Silni i Milostivi. /68/ I kaži im vijest o Ibrāhīmu, /69/ kad je oca svoga i narod svoj upitao: "Šta to vi obožavate?", /70/ a oni odgovorili: "Obožavamo kumire i povazdan im se molimo", /71/ on je rekao: "Da li vas oni čuju kada se molite, /72/ ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?" /73/ "Naprotiv", odgovoriše, "ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju." /74/ "A da li ste razmišljali", upita on, "da su oni koje obožavate vi, /75/ i koje su obožavali davni preci vaši, /76/ doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova /77/ Koji me je stvorio i On me na Pravi put upućuje, /78/ i Koji me hrani i poji, /79/ i Koji me, kad se razbolim, liječi, /80/ i Koji će mi život oduzeti, i Koji će me poslije oživiti, /81/ i Koji će mi, žudim za tim, pogreške na Sudnjem danu oprostiti! /82/ Gospodaru moj, podari mi mudrost[964] i pridruži me onima koji su dobri /83/ i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći, /84/ i učini me jednim od onih koji će džennetske blagodati naslijediti, /85/ i ocu mome oprosti, zaista je među zalutale spadao, /86/ i ne ponizi me na Dan kad će ljudi oživljeni biti, /87/ na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi, od koristi biti, /88/ samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti." /89/ I Džennet će se bogobojaznima približiti, /90/ a Džehennem zalutalima ukazati, /91/ i reći će im se: "Gdje su oni koje ste obožavali, /92/ a niste Allaha: mogu li vam oni pomoći, a mogu li i sebi pomoći?" /93/ Pa će i oni i oni koji su ih u zabludu doveli u njega biti bačeni, /94/ i vojske Iblīsove – svi zajedno. /95/ I oni će, svađajući se u njemu, govoriti: /96/ "Tako nam Allaha, bili smo, doista, u očitoj zabludi /97/ kad smo vas sa Gospodarom svjetova izjednačavali, /98/ a na stranputicu su

---

963) Putem spasa.

964) Ibn Abbas kaže da se riječju "hukmen" misli na znanje; Ikrime kaže: "na razum"; Mudžahid kaže: "na Kur'an"; a Suddi kaže: "na poslanstvo".

nas naveli samo prestupnici, /99/ pa nemamo ni zagovornika, /100/ ni prisna prijatelja, /101/ da nam je samo da se povratimo, pa da postanemo vjernici!" /102/ U tome je, zaista, znak, ali većina njih nisu bili vjernici, /103/ A, zaista, Gospodar tvoj – baš On – Silni je i Milostivi! /104/ I Nūhov narod je smatrao lažnim poslanike. /105/ Kad im brat njihov Nūh reče: "Zar se sačuvati nećete?! /106/ Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, /107/ zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! /108/ Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi. /109/ Zato se bojte Allaha i budite poslušni meni!", /110/ oni rekoše: "Kako da te poslušamo kad te najniži sloj ljudi slijedi?" /111/ "Ne znam ja šta oni rade", reče on, /112/ "svi će pred Gospodarom mojim, da znate, račun polagati, /113/ a ja vjernike neću otjerati, /114/ ja sam samo upozoritelj jasni!" /115/ "Ako se ne okaniš, o Nuh!", rekoše oni, "bit ćeš sigurno kamenovan!" /116/ "Gospodaru moj", reče on, "narod moj me u laž utjeruje, /117/ pa Ti meni i njima presudi i mene i vjernike koji su sa mnom spasi!" /118/ I Mi smo njega i one koji su bili uz njega u lađi krcatoj spasili, /119/ a ostale potopili. /120/ U tome je, zaista, znak, ali većina njih nisu vjernici. /121/ A, zaista, Gospodar tvoj – baš On – Silni je i Milostivi! /122/ I narod Ād je smatrao lažnim poslanike. /123/ Kad im brat njihov Hūd reče: "Kako to da se Allaha ne bojite? /124/ Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, /125/ zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! /126/ Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi. /127/ Zašto na svakoj uzvišici, zabavljajući se, palate zidate /128/ i podižete utvrde kao da ćete vječno živjeti, /129/ a kad kažnjavate, kažnjavate kao silnici? /130/ Bojte se Allaha i meni budite poslušni! /131/ Bojte se Onoga Koji vas je opskrbio onim što znate, /132/ opskrbio vas je stokom i sinovima, /133/ i baščama i izvorima. /134/ Ja se, doista, za vas bojim patnje na Velikom danu." /135/ Rekoše oni: "Nama je svejedno savjetovao ti ili ne bio savjetnik, /136/ ovako su i narodi davnašnji vjerovali, /137/ i mi nećemo biti patnji podvrgnuti." /138/ I oni su nastavili da ga u laž utjeruju, pa smo ih Mi uništili. U tome je, zaista, znak, ali većina njih nisu vjernici, /139/ A, zaista, Gospodar

tvoj – baš On – Silni je i Milostivi! /140/ I Semūd je smatrao lažnim poslanike. /141/ Kad im brat njihov Sālih reče: "Kako to da se Allaha ne bojite? /142/ Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani. /143/ Zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! /144/ Za to od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi. /145/ Zar mislite da ćete ovdje biti ostavljeni sigurni, /146/ u vrtovima i među izvorima, /147 u usjevima i među palmama sa plodovima zrelim? /148/ Vi u brdima vrlo spretno kuće klešete, /149/ pa bojte se Allaha i poslušni meni budite, /150/ i ne slušajte naredbe onih koji u zlu pretjeruju, /151/ koji na Zemlji nered, a ne red, uspostavljaju." /152/ Rekoše oni: "Ti si samo opčinjen, /153/ ti si čovjek, kao i mi; zato nam donesi jedno čudo ako je istina to što govoriš!" /154/ "Evo, to je kamila",, reče on, "u određeni dan ona će piti, a u određeni dan vi, /155/ i ne činite joj nikakvo zlo da vas ne bi stigla patnja na Velikom danu!" /156/ Ali, oni je zaklaše i potom se pokajaše, /157/ i stiže ih kazna. U tome je, zaista, znak, ali većina njih ne vjeruje. /158/ A, zaista, Gospodar tvoj – baš On – Silni je i Milostivi! /159/ I Lūtov je narod smatrao lažnim poslanike. /160/ Kad im njihov brat Lūt reče: "Kako to da se ne bojite? /161/ Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, /162/ zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! /163/ Za to od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi. /164/ Zašto vi, mimo svih svjetova, s muškarcima općite, /165/ a žene svoje, koje je za vas Gospodar vaš stvorio, ostavljate? Vi ste ljudi koji svaku granicu zla prelaze." /166/ Rekoše oni: "Ako se ne okaniš, o Lut, bit ćeš sigurno prognan!" /167/ "Ja se gnušam toga što vi radite!", reče on. /168/ "Gospodaru moj, sačuvaj mene i porodicu moju od onoga što oni rade!" /169/ I Mi smo sačuvali njega i porodicu njegovu – sve, /170/ osim starice koja je ostala s onima koji su kaznu iskusili, /711/ a zatim smo ostale uništili /172/ spustivši na njih kišu – a strašne li kiše za one koji su upozoreni bili! /173/ U tome je, zaista, znak, ali većina njih ne vjeruje, /174/ A, zaista, Gospodar tvoj – baš On – Silni je i Milostivi! /175/ I stanovnici Ejke su u laž ugonili poslanike. /176/ Kad im Šuajb reče: "Kako to da se Allaha ne bojite? /177/ Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, /178/ zato se

bojte Allaha i budite poslušni meni! /179/ Za to od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi. /180/ Pravo mjerite na litru i ne zakidajte, /181/ a na kantaru ispravnom mjerom mjerite, /182/ i ljudima prava njihova ne umanjujte i zlo po Zemlji, nered praveći, ne činite, /183/ i Onoga Koji je stvorio i vas i narode davnašnje – bojte se." /184/ Rekoše oni: "Ti si samo opčinjen; /185/ i ti si samo čovjek kao i mi; za nas si ti, doista, lažac pravi; /186/ zato spusti na nas komad neba, ako u one koji istinu govore spadaš!" /187/ "Gospodar moj dobro zna šta vi radite", reče on. /188/ I oni su nastavili da ga u laž utjeruju pa ih je stigla kazna u Danu tamnog oblaka; a to je bila kazna jednog strašnog dana. /189/ U tome je, zaista, znak, ali većina njih neće da vjeruje. /190/ A, zaista, Gospodar tvoj – baš On – Silni je i Milostivi! /191/ I Kur'an je sigurno objava Gospodara svjetova; /192/ donosi ga povjerljivi Duh,[965] /193/ na srce tvoje, da budeš upozoritelj, /194/ na jasnom arapskom jeziku. /195/ On je spomenut u knjigama poslanika prijašnjih, /196/ zar njima nije znak to što za njega znaju učeni ljudi sinova Isrāīlovih? /197/ A da ga objavljujemo i nekom nearapu, /198/ pa da im ga on čita, opet u njega ne bi povjerovali. /199/ Eto, tako ga Mi u srca prestupnika uvodimo, /200/ oni u njega neće vjerovati dok ne vide patnju bolnu, /201/ koja će im iznenada doći, a oni neće ni osjetiti, /202/ pa će reći: "Hoće li nam se imalo vremena dati?" /203/ Pa zar oni kaznu Našu požuruju?! /204/ Šta ti misliš, ako im Mi dopuštamo da godinama uživaju, /205/ i naposljetku ih snađe ono što im se kao prijetnja obećava, /206/ zar će imati koristi od slatkog života koji su provodili? /207/ Mi nijedno naselje nismo razorili prije nego su im došli oni koji su ih upozoravali, /208/ radi opomene, a Mi nismo zulumćari bili. /209/ Kur'an ne donose šejtani, /211/ nezamislivo je da to oni čine; oni to ne mogu, /211/ da ga prisluškuju – oni su potpuno spriječeni. /212/ Zato se, mimo Allaha, ne moli drugom bogu – da ne bi bio jedan od onih koji će biti patnji podvrgnuti! /213/ I upozoravaj rodbinu svoju najbližu, /214/ i budi ponizan prema vjernicima koji te slijede!

965) Melek Džibril.

/215/ A ako te ne budu poslušali, ti reci: "Ja nemam ništa s tim što vi radite." /216/ I pouzdaj se u Silnoga i Milostivoga, /217/ Koji te vidi kada na noćnom namazu stojiš, /218/ i tvoje pregibanje među onima koji čine sedždu. /1/ A, zaista, je baš On – Silni i Milostivi! /219/ Hoćete li da vas obavijestim kome dolaze šejtani? /220/ Oni dolaze svakom lašcu, grešniku, /221/ i prisluškuju, a većina njih su lažljivci. /223/ A pjesnici – njih zavedeni slijede. /224/ Zar ne znaš da oni svakom dolinom tumaraju,[966] /225/ i da govore ono što ne rade, /226/ osim onih koji vjeruju i dobra djela čine, i koji često Allaha spominju, i koji uzvrate kada im zulum bude učinjen. A oni koji su zulum činili sigurno će saznati u kakvo će se mjesto vratiti! [967] /227/

(27) En-Neml – Mravi

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Eš-Šu'arā, ima 93 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ṭā-sīn. Ovo su ajeti Kur'ana i Knjige jasne, /1/ upute i radosne vijesti onima koji vjeruju, /2/ koji namaz obavljaju i zekat udjeljuju, i oni – baš oni[968] – u ahiret čvrsto vjeruju. /3/ Zaista onima koji u ahiret ne vjeruju Mi prikazujemo kao lijepe postupke njihove – pa oni lutaju;[969] /4/ to su oni kojima pripada patnja žestoka, a na ahiretu oni će – baš oni – biti najveći gubitnici, /5/ a ti, zaista, primaš Kur'an od Onog Koji je mudar i Koji sve zna! /6/ Kada Mūsā reče porodici svojoj: "Vidio sam vatru, donijet ću vam otuda vijest kakvu, ili ću

966) Zadiru u svaku vrstu laži i bestidnosti.

967) Saznat će svi zulumćari kakvo ih loše mjesto povratka u kojem će skončati čeka. Riječ "munkaleb", za razliku od riječi "merdži'", znači mjesto povratka koje je lošije od onog koje je (čovjek) napustio.

968) Rastavljena lična zamjenica "hum" (oni) ponovljena je dva puta kako bi se ukazalo na to da samo oni koji imaju navedene osobine, vjerovanje i dobra djela, čvrsto vjeruju u postojanje drugog svijeta – ahireta.

969) Njima Allah čini lijepim njihova djela i tako ih ostavlja u zabludi kao ekvivalentnu kaznu za njihovo poricanje ahireta.

vam donijeti plamen – glavnju[970] da biste se ogrijali." /7/ Kad je do nje došao, neki glas je dozivao: "Neka je blagoslovljen ko u vatri[971] je i oni oko nje, i neka je slavljen i uzvišen Allah, Gospodar svjetova! /8/ O Mūsā, Ja sam – Allah, Silni i Mudri! /9/ Baci svoj štap!" Pa kad je[972] vidje da se tresući kreće, kao da je ona džann-zmija,[973] on okrenut leđima uzmače i ne osvrnu se. "O Mūsā, ne boj se! Poslanici se kod Mene ne treba ničega da boje; /10/ Međutim, onaj koji zulum počini, a onda zlo dobrim djelom zamijeni – pa, doista sam Ja Oprostitelj grijeha, Milostivi! /11/ Uvuci ruku svoju u njedra svoja, pojavit će se bijela, ali neće biti bolesna – bit će jedan od devet znakova faraonu i narodu njegovu; oni su, doista, bili narod buntovni." /12/ I kad im jasno dođoše znakovi Naši, oni rekoše: "Ovo je prava čarolija!" /13/ I oni ih, čineći zulum i oholeći se porekoše, ali su dušama svojim vjerovali da su istiniti, pa pogledaj kako su skončali smutljivci. /14/ Dāvūdu i Sulejmānu znanje smo dali i oni su govorili: "Hvala Allahu Koji nas je odlikovao nad mnogim Svojim robovima vjernicima!" /15/ I Sulejmān naslijedi Dāvūda i reče: "O ljudi, dato nam je da razumijevamo ptičije glasove i svašta nam je dato: ovo je, zaista, blagodat očita!"[974] /16/ I Sulejmānu bijahu sakupljene vojske njegove, činili su ih džini i ljudi i ptice, i bili su u stroju vođeni,[975] /17/ i kad stigoše do mravlje doline, jedan mrav reče: "O mravi, ulazite u staništa svoja da vas ne pogaze Sulejmān i vojske njegove, a da to i ne primijete!" /18/ I on se nasmiješi pa nasmija riječima njegovim i reče: "Gospodaru moj, nadahni me da budem zahvalan na blagodati

---

970) Taberi veli da postoji i drugi način čitanja riječi "šihab" i "kabes", a glasi: bi šihabi kabesin (umjesto bi šihabin kabesin) i oba načina čitanja su ispravna. Ako bismo ovaj dio ajeta preveli prema ovom načinu čitanja, on bi glasio: "...donijet ću vam plamen glavnje".

971) Neki mufessiri smatraju da se radilo o svjetlu od kojeg je Mūsā, alejhis-selam, mislio da je vatra.

972) Zmiju u koju se pretvorio štap.

973) "Džann je", kaže Ibn Kesir, "vrsta zmije; najbrža je i najviše se trese prilikom kretanja." On još kaže da je to bila ogromna zmija koja je imala velike čeljusti i zube. Na koji god kamen bi naišla, progutala bi ga; a njegovo kotrljanje niz njenu utrobu bi se čulo poput kotrljanja stijene s padine.

974) Sulejmān je naslijedio Dāvūda u znanju, poslanstvu i vlasti. Njemu je bilo dato sve što mu je bilo potrebnu u vlasti, pa je čak razumijevao govor ptica i životinja, a to nikome nije bilo dato.

975) Oni koji su bili naprijed kontrolirani su i zaustavljani da ih oni iza njih mogu pratiti na ravnomjernom odstojanju, i tako su vođeni naprijed u savršenom redu.

Tvojoj, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo Tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!" /19/ I on izvrši smotru ptica, pa reče: "Zašto ne vidim pupavca, da nije odsutan?[976] /20/ Žestokoj ću ga patnji podvrgnuti ili ću ga zaklati, ili će mi jasan argument opravdanja donijeti!" /21/ Izbivao je nedugo, a onda dođe, pa reče: "Doznao sam ono što ti ne znaš, iz Sabe[977] ti donosim pouzdanu vijest. /22/ Vidio sam da jedna žena[978] njima vlada i da joj je svega i svačega dato, a ima i prijesto veličanstveni, /23/ vidio sam da se i ona i narod njen Suncu klanjaju, a ne Allahu, šejtan im je prikazivao lijepim postupke njihove i od pravog puta ih odvratio, te se oni ne napućuju Pravim putem, /24/ da sedždu čine Allahu, Koji izvodi ono što je skriveno[979] na nebesima i na Zemlji i Koji zna ono što krijete i ono što na javu iznosite. /25/ Allah je, nema boga osim Njega, Gospodar Arša Veličanstvenoga!"[980] /26/ "Vidjet ćemo", reče Sulejmān, "da li govoriš istinu ili ne. /27/ Odnesi ovo moje pismo pa im ga baci, a onda se od njih malo izmakni i pogledaj šta će odgovoriti!" /28/ "O velikaši", reče ona, "meni je dostavljeno jedno poštovanja vrijedno pismo! /29/ Zbilja je od Sulejmāna i zbilja je ono: 'S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!' /30/ Ne pravite se većim od mene i dođite mi kao muslimani.'[981] /31/ "O velikaši", reče ona, "savjetujte mi šta treba u ovom slučaju raditi; ja bez vas ništa neću odlučiti!" /32/ "Mi smo vrlo jaki i hrabri", rekoše oni, "a ti odlučuješ. Pa, gledaj šta ćeš narediti!" /33/ "Kad

976) Pupavac je imao istaknuto mjesto kod Sulejmāna, alejhis-selam, i pošto ga nije vidio odmah – a stalno mu je bio pri ruci – zaprijetio je da će ga žestoko kazniti ako je odsutan bez valjanog razloga. Ibn Kesir kaže kako je pupavac imao sposobnost da zna na kojoj se dubini u zemlji nalazi voda i kada bi ga o tome obavijestio, on bi naredio džinima pa bi kopali i vodu na površinu izveli.

977) Sebe' (Saba) je grad u Jemenu. Njegovi stanovnici su se zvali narod Himjer i bili su vladari Jemena.

978) Belkisa, kraljica od Sabe.

979) Ibn Kesir navodi da je Seid b. Musejjeb rekao da se pod onim što je skriveno i na nebu i na zemlji misli na vodu, te je rekao kako je ovo odgovarajući smisao ovdje, s obzirom da je pupavac imao sposobnost da otkriva vodu duboko u zemlji.

980) Ibn Kesir veli da je zabranjeno ubiti pupavca, s obzirom da je pozivao u dobro: u ibadet Allahu Jedinom i u padanje na sedždu jedino Njemu.

981) Ibn Abbas kaže da se riječju "muslimin" ovdje misli na muvehidine, tj. monoteiste; Sufjan b. Ujejne smatra "muhlisin", tj. iskrene vjernike; dok neki drugi smatraju da je ova riječ ovdje u značenju pokorni (tai'in).

carevi osvoje neki grad", reče ona, "oni ga razore, a ugledne stanovnike njegove učine poniženim." Eto, tako oni rade.[982] /34/ "Poslat ću im jedan dar i vidjet ću sa čime će se izaslanici vratiti." /35/ I kad izaslanik pred Sulejmāna iziđe, ovaj mu reče: "Zar meni da blago nudite?![983] Ono što je Allah dao bolje je od onoga što je dao vama. Vi se onome što vam se daruje radujete! /36/ Vrati se njima! Mi ćemo dovesti vojske kojima se neće moći oduprijeti i istjerat ćemo ih iz Sabe ponižene i pokorene. /37/ O dostojanstvenici, ko će mi od vas donijeti njezin prijesto prije nego što mi dođu kao muslimani." /38/ "Ja ću ti ga donijeti", reče Ifrīt,[984] jedan od džina, "prije nego sa svog mjesta ustaneš, ja sam za to, zaista, snažan i pouzdan." /39/ "A ja ću ga donijeti", reče onaj koji je imao znanje iz Knjige,[985] "prije nego što vratiš pogled svoj."[986] I kad Sulejmān vidje da je prijesto već pred njega postavljen, uzviknu: "Ovo je blagodat Gospodara moga, Koji me iskušava da li ću zahvalan ili nezahvalan biti. A ko je zahvalan – u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan – pa, Gospodar moj je neovisan i plemenit. /40/ Promijenite izgled njezina prijestolja da vidimo hoće li se naputiti[987] ili će biti među onima koji za uputom ne idu!" /41/ I kad ona dođe, bi joj rečeno: "Je li ovakav prijesto tvoj?" "Kao da jest!", uzviknu ona. "A nama je prije nego njoj dato znanje, i mi smo muslimani."[988] /42/ A od ispravna vjerovanja spriječilo je ono[989] što je, mimo Allaha, obožavala. Zaista je ona bila iz reda nevjerničkog naroda! /43/ "Uđi u dvorac!", bi joj rečeno.

---

982) Taberi, Ibn Kesir i Ševkani smatraju da su riječi: "E, tako oni rade!" – Allahove riječi, a ne Belkisine.

983) Zar mene blagom pokušavate pridobiti da vas ostavim u vašem širku i u vašem carstvu?!

984) Najsnažniji džinn, njihov predvodnik.

985) Onaj koji je imao znanje iz Allahove Knjige je bio – čovjek. Jedni kažu da se zvao Asif, koji je bio Sulejmānov pisar; drugi – Estum; treći – Beliha; a četvrti kažu da se zvao Zun-Nur i da je bio Andalužanin. Mudžahid kaže da je taj čovjek molio Allaha ovim riječima: "Ja zel-dželali vel-ikram". Ez-Zuhri kaže da je učio: "Naš Bože i Bože svega drugog, Bože Jedini! Nema drugog Boga osim Tebe, učini da njeno prijestolje dođe do mene."

986) Tj. podigni svoj pogled i pogledaj dokle god možeš i prije nego vratiš svoj pogled njeno prijestolje bit će kod tebe.

987) Ka spoznaji da je to njen prijesto, ili hoće li se naputiti ka vjerovanju u Allaha.

988) Ovo zadnje su riječi Sulejmāna, alejhis-selam.

989) A obožavala je Sunce.

Kad ga ona pogleda, pomisli da je duboka voda, pa zadiže haljinu uz noge svoje. "Ovaj je dvorac uglačanim staklom popločan!", reče on. "Gospodaru moj!", uzviknu ona, "ja sam prema sebi zulum učinila i u društvu sa Sulejmānom predajem se Allahu, Gospodaru svjetova!" /44/ A narodu Semūd poslali smo brata njihova Sāliha: "U ibadet činite jedino Allahu", a oni se podijeliše u dvije skupine koje su se međusobno prepirale. /45/ "O narode moj", govorio im je on, "zašto tražite zlo prije dobra? Zašto od Allaha oprost ne tražite, ne bi li ste milost zadobili?" /46/"Mi zloslutnju nalazimo u tebi i onima koji su s tobom!", rekoše oni. "Zloslutnja vaša kod Allaha je",[990] reče on, "vi ste narod koji je stavljen u iskušenje." /47/ U gradu je bilo devet osoba koje su po zemlji, ne red, nego nered činile. /48/ "Allahom se zakunite", rekoše, "da ćemo noću i njega i porodicu njegovu ubiti, a onda njegovom staratelju[991] reći: 'Mi nismo prisustvovali pogibiji porodice njegove, mi, zaista, istinu govorimo."' /49/ I spleli su spletku, pa smo i Mi spleli njima spletku,[992] a oni to nisu osjećali, /50/ pa pogledaj kakva je bila posljedica spletkarenja njihova: uništili smo sve – i njih i narod njihov. /51/ Eno kuća njihovih, puste su zbog zuluma koji su činili – u tome je, zaista, znak narodu koji zna, /52/ a spasili smo one koji su vjerovali i još su se nastojali uščuvati. /53/ I Lūta smo poslali kada reče narodu svome: "Zar činite razvrat i pritom jedni druge vidite?! /54/ Zar vi zbilja strasno prilazite muškarcima umjesto ženama?! Štaviše, vi ste narod koji ne zna!" /55/ A odgovor naroda njegova samo je glasio: "Istjerajte Lūtovu porodicu iz grada vašeg, oni su, zaista, ljudi koji se od toga ustežu!" /56/ I Mi smo spasili njega i porodicu njegovu, osim žene njegove. Mi smo odredili da bude među onima koji su ostali i nastradali, /57/ i pustili smo na njih kamenu kišu, a strašne li kiše za one koji su bili opomenuti! /58/ Reci: "Hvala Allahu i selam robovima Njegovim koje je On odabrao!" Šta je bolje: Allah

990) Ovaj dio ajeta može značiti i ovo: uzrok vaše zloslutnje je od Allaha; vaša djela, pa i zloslutnja, zapisana su kod Allaha; Znanje o tome šta će vas zadesiti od te zloslutnje je kod Allaha.

991) Srodniku, staratelju koji ima pravo na odmazdu za njegovu prolivenu krv.

992) Ovo je od Uzvišenog Allaha samo kao vid adekvatne kazne, a nije nikako smisao da je On taj – Njemu se utječemo od te pomisli – čija je osobina da pravi spletke.

ili oni koje Njemu u obožavanju pridružuju? /59/ Onaj Koji je nebesa i Zemlju stvorio i Koji vam spušta s neba kišu pomoću koje Mi dajemo da ozelene bašče prekrasne, nemoguće je da vi učinite da izraste drveće njihovo. Zar pored Allaha postoji ijedan drugi bog?! Ne postoji, ali su oni narod koji druge s Njim izjednačuje. /60/ Onaj Koji je Zemlju prebivalištem učinio i kroz nju rijeke proveo i na njoj brda nepomična postavio i između dva mora učinio pregradu. Zar pored Allaha postoji ijedan drugi bog?! Ne postoji, nego većina njih ne zna. /61/ Onaj Koji se nevoljniku, kad Mu se obrati, odaziva, i Koji zlo otklanja i Koji vas na Zemlji jedne drugima smjenjuje. Zar pored Allaha postoji ijedan drugi bog?! Tako se rijetko prisjećate i pouku primate! /62/ Onaj Koji vam u tminama, na kopnu i na moru, put pokazuje i Koji vjetrove kao radosnu vijest ispred milosti Svoje šalje. Zar pored Allaha postoji ijedan drugi bog?! Kako je Allah visoko iznad onih koji druge Njemu u obožavanju pridružuju! /63/ Onaj Koji sve iz ničega stvara, Koji će zatim to ponovo učiniti, i Koji vam opskrbu s neba i iz zemlje daje. Zar pored Allaha postoji ijedan drugi bog?! Reci: "Dokažite, ako istinu govorite!"/64/ Reci: "Niko, osim Allaha, ni na nebu ni na Zemlji, ne zna ono što je čulima nedokučivo; i oni ne znaju kada će oživljeni biti." /65/ Štaviše, oni o ahiretu ništa ne znaju! Oni u njega još i sumnjaju, pa čak su i slijepi u vezi s tim! /66/ Nevjernici govore: "Zar ćemo, kad postanemo zemlja, i mi i preci naši, zaista, biti oživljeni? /67/ Ovo nam se već odavno obećava, i nama i precima našim, a ovo su samo izmišljotine naroda drevnih." /68/ Reci: "Putujte po svijetu i vidite kako su završili prestupnici!" /69/ I ne žalosti se zbog njih i neka ti nije u duši teško zbog spletki njihovih. /70/ "Kad će se već jednom obistiniti to obećanje, ako istinu govorite?", pitaju oni. /71/ Reci: "Stići će vas sigurno nešto od onoga što požurujete!" /72/ A Gospodar tvoj je neizmjerno dobar prema ljudima, ali većina njih nije zahvalna. /73/ Gospodar tvoj dobro zna ono što grudi njihove taje i ono što oni na javu iznose. /74/ Nema ničeg skrivenog ni na nebu ni na Zemlji, a da nije u Knjizi jasnoj. /75/ Ovaj Kur'an sinovima Isrāīlovim kazuje najviše o onome u čemu se oni razilaze, /76/ i on je, uistinu, uputa i milost vjernicima.

/77/ Gospodar tvoj će im po pravdi Svojoj presuditi; On je Silni i Sveznajući, /78/ zato se pouzdaj u Allaha, jer ti, doista, slijediš Jasnu Istinu! /79/ Ti ne možeš mrtve dozvati niti gluhe dovikati kada se okrenu udaljavajući se, /80/ niti možeš uputiti slijepe i iz zablude ih njihove izbaviti; možeš jedino dozvati one koji u ajete Naše vjeruju. Oni su predani! /81/ I kada se ostvare riječi o kazni njihovoj, Mi ćemo učiniti da iz zemlje iziđe jedna životinja koja će im reći da ljudi u znakove i ajete Naše nisu bili uvjereni. /82/ A na Dan kada od svakog naroda sakupimo gomilu onih koji su ajete i znakove Naše poricali – oni će biti u stroju vođeni. /83/ A kad dođu, On će upitati: "Jeste li vi ajete i znakove Moje poricali i niste ih znanjem obuhvatili, ili šta ste to radili?" /84/ I riječi o kazni njima namijenjenoj ostvarit će se zato što su zulumćari bili, pa neće moći ni riječi izustiti. /85/ Zar nisu vidjeli da smo učinili noć da u njoj otpočinu, a dan vidnim?! Tu su, zaista, znakovi za narod koji vjeruje. /86/ A na Dan kad se u rog puhne pa se smrtno istrave i oni na nebesima i oni na Zemlji, izuzev onih koje Allah bude htio da poštedi, svi će Mu ponizno doći. /87/ Ti vidiš planine i misliš da su nepomične, a one promiču kao što promiču oblaci, to je djelo Allahovo – Koji je sve savršeno stvorio; On, doista, u potpunosti zna ono što radite. /88/ Oni koji učine dobro djelo, imat će bolje[993] od toga i bit će straha na Sudnjem danu pošteđeni, /89/ a oni koji budu zlo činili, u Vatru će naglavačke biti gurnuti. "Pa zar bivate kažnjeni osim za ono što ste radili?!" /90/ Ja sam primio zapovijest da ibadet činim jedino Gospodaru ovoga grada, Koji ga je zabranio skrnaviti – a Njemu sve pripada – i naređeno mi je da iz reda muslimana – Allahu predanih budem. /91/ i da Kur'an učim; onaj ko bude išao Pravim putem na Pravom putu je za svoje dobro, a onome koji je u zabludi ti reci: "Ja sam samo iz reda upozoritelja." /92/ I reci: "Hvala Allahu, On će vam znakove Svoje pokazati, pa ćete ih vi poznati!" A Gospodar tvoj nije nemaran spram onog što radite. /93/

993) Vredniju nagradu od samog djela.

(28) El-Kaṣaṣ – Kazivanja
(Objavljena u Mekki, osim 52-55. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure En-Neml, ima 88 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ṭā-sīn-mīm. /1/ Ovo su ajeti Knjige jasne! /2/ Mi ćemo ti po Istini kazati neke vijesti o Mūsāu i faraonu, i to za one ljude koji vjeruju.[994] /3/ Zaista se faraon u zemlji uznosio, i od stanovnika njenih načinio poklonike raznovrsne;[995] jednu zajednicu je tlačio,[996] mušku im djecu klao, a žensku u životu ostavljao, doista je jedan od remetitelja poretka bio.[997] /4/ A Mi smo htjeli da one koji su na zemlji tlačeni obdarimo i da ih vođama[998] i nasljednicima[999] učinimo. /5/ I da im omogućimo da zemljom[1000] upravljaju, a da faraonu i Hāmānu i vojskama njihovim učinimo da od njih dožive baš ono čega su se pribojavali.[1001] /6/ I mi nadahnusmo[1002] Mūsāovu majku: "Doji ga, a kad se uplašiš za njegov život, baci ga u rijeku, i ne strahuj i ne tuguj, Mi ćemo ti ga, doista, vratiti i jednim od poslanika ga učiniti."[1003] /7/ I izvadiše ga ukućani faraonovi,

---

994) Kazujemo ti – o, Muhammede! – događaje onako kako su se desili, tako da to izgleda kao da to gledaš i da si tome prisustvovao. Ta kazivanja su uputa i pouka vjernicima, dok oni koji ne vjeruju u tome ne nalaze koristi.

995) Koji su radili ono što je on htio i zapovijedao. Na silu su bili njegovi poklonici i pristalice, a onda je jedne preko drugih tlačio.

996) To su bili Izraelićani. Oni su u to vrijeme bili najbolji narod, ali je faraon preko svoga ministra, silnika Hamana, ponižavao i iscrpljivao Izraelićane danonoćnim teškim radovima. Povrh toga, ubijao je njihovu novorođenu mušku djecu zbog proročanstva da će jedan Izraelićanin preoteti vlast faraonu.

997) Bio je Allahu neposlušan, griješio je, ubijao i obijestan i silnik je bio.

998) Oni koji vode druge ljude ka dobru i njemu pozivaju.

999) Nasljednicima faraona u zemlji kojom je vladao. Hasan Basri kaže da se misli na zemlju Šama (Sirija, Jordan i Palestina).

1000) Na zemlji Egipta i Šama.

1001) A pribojavali su se da će izgubiti vlast i da će ih uništiti neko ko će se roditi u narodu Benu Isrāīl, narodu koji su tlačili.

1002) Ovdje se nije radilo o vahju (objavi) kao što je Uzvišeni Allah objavljivao poslanicima, nego je On na Njemu znani način nadahnuo Mūsāovu majku da uradi ono što je uradila. Zato smatramo da ovdje nije baš prikladno prevoditi ovo kao: "...i objavismo Mūsāovoj majci..." – kao što neki prevode; pogotovo što je kod nas skoro ustaljen prijevod "objava, objavljivati" za ono što su poslanici primali od Uzvišenog Allaha – a zna se da Mūsāova majka nije bila poslanik.

1003) Kuća Mūsāove majke bila je na obali Nila. Uzvišeni Allah joj je naredio da ga doji sve dok ne naiđe neko od koga se boji za svoje dijete. Prethodno je napravila jedan sandučić u koji

da im postane dušmanin i jad; zaista su faraon i Hāmān i vojske njihove bili oni koji griješe.[1004] /8/ I žena faraonova reče: "On će biti radost i meni i tebi![1005] Ne ubijte ga, možda će nam od koristi biti, a možemo ga i posiniti"; a oni ništa ne predosjetiše. /9/ I srce Mūsāove majke postade prazno,[1006] i gotovo bi ga prokazala da Mi srce njeno nismo učvrstili i vjernicom je učinili. /10/ I ona reče sestri njegovoj: "Idi za njim!" I ona ga je gledala izdaleka, a oni nisu ništa primijetili.[1007] /11/ A Mi smo mu već otprije[1008] zabranili dojilje, pa ona reče: "Hoćete li da vam ja pokažem porodicu koja će se o njemu brinuti i koja će mu dobro željeti?"[1009] /12 / I vratismo ga majci njegovoj da se raduje i da ne tuguje, i da se uvjeri da je Allahovo obećanje istinito; ali većina njih ne zna. /13/ I kad on dostiže vrhunac svoje snage i potpuno stasa,[1010] dadosmo mu mudrost i znanje;[1011] tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine. /14/ I on uđe u grad u vrijeme nepažnje[1012] stanovnika njegovih i u njemu zateče

---

bi stavila dojenče. I kada je naišao neko od faraonovih poslušnika, ona ga je stavila u sandučić i gurnula niz rijeku. Rijeka gaje nosila sve do faraonovih dvora, a iz rijeke su ga izvadile sluškinje (robinje faraonove). Kada gaje vidjela žena faraonova, Allah je u njeno srce usadio ljubav prema Mūsāu, alejhis-selam, pa je ona uvjerila faraona da ga ostave sebi.

1004) Bili su neposlušni Uzvišenom Allahu i zato je on učinio da ih preko Mūsāa, alejhis-selam, zadesi jad i stradanje. Većina komenatatora ovako tumače završetak ajeta: "...ve kanu hati'in". Hasan Basri smatra da ova riječ ovdje ne znači grijeh i neposlušnost Allahu, nego da su pravili greške u procjenama, pa su tako u ovom slučaju pogriješili i nisu predosjetili da će Mūsā, alejhis-selam, uništiti njihovo carstvo.

1005) Ibn Kesir navodi da je tada faraon rekao: "Tebi će možda biti radost, ali meni neće!" I tako je i bilo: Allah je uputio Asiju, a faraona uništio preko Mūsāa, alejhis-selam.

1006) U njemu nije bilo uopće mjesta za bilo šta što je u vezi s ovim svijetom, osim za Mūsāa, alejhis-selam. Zbog te silne tuge ona je umalo otkrila njegov slučaj, ali je Allah učvrstio njeno srce.

1007) Ona ga je posmatrala kriomice, tako da je izgledala nezainteresirano, a oni to nisu opazili.

1008) Allah mu je odredio sudbinski da neće moći dojiti druge žene i to je učinio razlogom da se ponovo vrati svojoj majci.

1009) Ibn Kesir navodi da je Ibn Abbas rekao kako su oni posumnjali u to kako ona može znati da će ta porodica biti pažljiva prema njemu, a ona se iz ove situcije izvukla rekavši da je njima cilj da nešto zarade i da prežive.

1010) Ševkani veli da čovjek potpuno stasa u periodu od osamnaeste do tridesete godine, dok Zuhajli veli da se čovjek upotpuni i potpuno stasa tjelesno i mentalno u periodu od tridesete do četrdesete godine života.

1011) Tj. poslanstvo.

1012) Ibn Kesir navodi dva predanja od Ibn Abbasa: po jednom predanju, to vrijeme bilo je vrijeme između akšama i jacije; a po drugom, bilo je to vrijeme podneva kada ljudi obično malo odspavaju.

dvojicu ljudi kako se tuku, jedan je bio iz reda njegovih pristalica[1013] a drugi iz reda njegovih neprijatelja,[1014] pa ga zovnu upomoć onaj iz reda njegovih pristalica protiv onoga iz reda njegovih neprijatelja i Mūsā[1015]ga udari[1016] i dokrajči ga.[1017] "Ovo je šejtanov posao!", uzviknu, "on je, zaista, neprijatelj i zabluđivač očiti!" /15/ I reče: "Ja sam sām sebi zulum učinio, pa oprosti mi!" I On mu oprosti, On je, zaista, Oprostitelj grijeha, Milostivi. /16/ "O Gospodaru moj", reče, "zato što si mi blagodati dao, nikada prestupnicima neću biti od pomoći!"[1018] /17/ I Mūsā u gradu osvanu prestrašen, očekujući šta će biti, kad ono onaj koji je jučer od njega tražio pomoć, ponovo ga doziva. "Ti si, zbilja, očigledno zabludjeli!",[1019] reče mu Mūsā. /18/ I kad htjede ščepati onoga koji im je obojici neprijatelj, reče mu onaj: "O Mūsā, zar hoćeš da me ubiješ, kao što si jučer ubio čovjeka?! Ti hoćeš na Zemlji silnik da budeš, a ne želiš da budeš od onih koji izmiruju!"[1020] /19/ I jedan čovjek s kraja grada dotrča: "O Mūsā", reče, "glavešine se dogovaraju da te ubiju, zato odlazi, ja sam ti zbilja iskren savjetnik!" /20/ I Mūsā uplašen iziđe iz grada, obzirući se. "Gospodaru moj", reče, "spasi me naroda zulumćarskog." /21/ I kada se uputi prema Medjenu, on reče: "Gospodar moj će me na Pravi put[1021] uputiti!" /22/ A kad stiže do vode medjenske,[1022] zateče oko nje grupu ljudi kako

---

1013) Iz njegovog naroda, Benu Isrāīla.

1014) Iz reda Kopta.

1015) Šejtan je taj koji je kod Mūsāa, alejhis-selam, izazvao srdžbu koja ga je nagnala da počini ubistvo, jer šejtan je očiti neprijatelj čovjekov koji ga na zabludu navodi.

1016) Šakom u grudi ili u bradu, ili ga podbode štapom.

1017) Tj. ubi ga. Za sve čega se čovjek prihvati i dovrši ga u arapskom jeziku se kaže: "kada alejhi". Mūsā, alejhis-selam, nije imao namjeru da ubije čovjeka, pa je zato i izrazio svoje kajanje.

1018) Zato što si me blagodario (tako što mu je dao snagu, moć i ugled i što mu je oprostio za ubistvo) – veli Mūsā – nikada prestupnicima (a to su – prema mišljenju Ibn Kesira – nevjernici i oni koji krše Allahove naredbe; a – prema mišljenju Taberija – to su mušrici) neću pomagati.

1019) Zato što je prouzrokovao smrt jednog čovjeka, pa opet hoće da bude uzrok smrti drugog čovjeka.

1020) Kada je Mūsā, alejhis-selam, krenuo da ščepa Kopta, njegov sunarodnjak se prepao jer je pomislio da njega želi ščepati i izgovorio Mūsāovo ime i tako otkrio da je Mūsā, alejhis-selam, ubio Kopta. Ovaj čovjek je odmah otrčao faraonu i obavijestio ga da je Mūsā, alejhis-selam, ubio onog čovjeka.

1021) Ibn Kesir pravi put ovdje shvata općenito, dok Taberi misli da se radi o pravom putu prema Medjenu jer Mūsā, alejhis-selam, nije tamo išao prije.

1022) Oni su imali jedan bunar na kojem su napajali svoju stoku.

napajaju stoku a malo dalje od njih ugleda dvije žene koje su je od vode odbijale. "Šta je s vama?", upita on. "Mi ne napajamo dok čobani ne otjeraju stoku!", odgovoriše one, "a otac nam je veoma star."[1023] /23/ I on im je[1024] napoji, a onda ode u hlad i reče: "Gospodaru moj, šta god mi od dobra spustio, zaista mi je to potrebno!" /24/ I jedna od njih dvije dođe mu, poslije, idući stidljivo i reče: "Otac moj te zove da te nagradi za to što si nam je napojio!" I kad mu on dođe i kaza mu šta je doživio, on reče: "Ne strahuj, spasio si se naroda nasilničkog!" /25/ "O oče moj", reče jedna od njih, "uzmi ga u najam, najbolje je da unajmiš onog ko je snažan i pouzdan." /26/ "Ja te želim oženiti jednom od ove dvije kćeri moje", reče on, "ali treba da me osam godina služiš; a ako deset napuniš bit će dobra volja tvoja, a ja ne želim da te na to silim; ti ćeš vidjeti, ako Allah da, da sam dobar." /27/ "Neka bude tako između mene i tebe!", reče Mūsā, "koji god od ta dva roka ispunim nema mi se šta prigovoriti, a Allah je jamac za ono što smo utanačili!" /28/ I kada Mūsā ispuni ugovoreni rok[1025] i krenu s porodicom[1026] svojom, on ugleda vatru na jednoj strani brda i reče porodici svojoj: "Pričekajte, ja sam, zbilja, ugledao vatru, možda ću vam od nje kakvu vijest[1027] donijeti, ili zapaljenu glavnju, da se ogrijete." /29/ A kad dođe do vatre, neko ga zovnu s desne strane doline,[1028] iz stabla, u blagoslovljenom kraju: "O Mūsā, Ja sam, zbilja, Allah, Gospodar svjetova! /30/ I baci svoj štap!" I kad je[1029] vidje da se tresući kreće, kao da je to džānn-zmija, on okrenut leđima uzmače i ne osvrnu se. "O Mūsā, priđi i ne boj se! Ti si od onih sigurnih! /31/ Uvuci ruku u njedra svoja, pojavit će se

1023) I zato smo prinuđene da ovo radimo.

1024) Stoku. Ibn Kesir navodi kako Ibn Ebi-Šejbe prenosi od Omera, radijallahu anhu, da je rekao da su ljudi, nakon što su napojili stoku, vratili kameni poklopac na bunar, a samo ga je moglo podići deset ljudi zajedno. Tako je Mūsā, alejhis-selam, sam podigao kamen i izvukao samo jednu kofu vode – kofu od koje su se napojile sve ovce.

1025) Najduži ugovoreni period.

1026) Zuhajli smatra da se pod riječju "ehl" ovdje misli na suprugu i da je naredbu koju je izrekao upotrijebio iz poštovanja.

1027) Mislio je na informaciju o putu jer se bio zagubio.

1028) S njegove desne strane, u podnožju brda.

1029) Zmiju, jer se štap pretvorio u zmiju.

bijela, a bez mahane, i pribij uza se ruku svoju od straha![1030] Eto, to su dva jasna dokaza od Gospodara tvoga faraonu i glavešinama njegovim, oni su, doista, narod buntovni!" /32/ "Gospodaru moj", reče, "ja sam ubio jednog njihovog čovjeka, pa se bojim da i oni mene ne ubiju. /33/ A moj brat Harūn rječitiji je od mene, pa pošalji sa mnom i njega, kao mog pomoćnika, da potvrđuje riječi moje, jer se bojim da me ne nazovu lašcem." /34/ "Pomoći ćemo te bratom tvojim", reče On, "i obojici ćemo nepobitni dokaz dati, pa do vas oni neće moći doprijeti zbog znakova Naših.[1031] Vas dvojica ćete, i oni koji vas budu slijedili, biti pobjednici." /35/ I kad im Mūsā donese Naše jasne znakove, oni povikaše: "Ovo je samo smišljena magija, nismo čuli da se ovako nešto dešavalo u doba predaka naših!" /36/ "Gospodar moj najbolje zna onoga koji donosi uputu od Njega", reče Mūsā, "i onoga koji će sretan kraj imati, a zulumćari, doista, neće uspjeti!" /37/ "O velikaši", reče faraon, "ja ne znam da vi imate drugog boga osim mene a ti, o Hāmāne, peci za me opeke i sagradi mi toranj da se popnem k Mūsāovu Bogu, jer ja mislim da je on, zaista, jedan od lažaca!" /38/ A on i vojske njegove bijahu se, bez ikakvog prava, oholili na Zemlji i mislili su da nam neće biti vraćeni. /39/ Pa mi dohvatismo i njega i vojske njegove i u more ih bacismo; pogledaj kako su skončali zulumćari! /40/ A bili smo ih učinili vođama, koji su pozivali u Vatru, a na Kijametskom danu niko im neće pomoći. /41/ I popratismo ih prokletstvom na ovom dunjaluku, a na Kijametskom danu bit će među onima koji su od svakog dobra udaljeni.[1032] /42/ I Mi smo Mūsāu Knjigu dali, nakon što smo drevne narode uništili, da bude svjetlo ljudima, i uputa, i milost, da bi se prisjetili i pouku primili.[1033] /43/ Ti nisi bio na zapadnoj strani kada smo

1030) Iako je Ibn Kesir naveo neka tumačenja koja idu za tim da se ovdje misli na konkretan slučaj kada se Mūsā, alejhis-selam, prepao od zmije, on veli da je ovo Allahova općenita naredba njemu, odnosno kad god osjeti strah da na svoje srce pribije ruku, i strah će ako Bog da nestati.

1031) Zbog toga što će Mūsā i Harūn, alejhimas-selam, obznaniti Allahove ajete i znakove, Allah će ih sačuvati i faraon im neće moći nauditi. Po drugom načinu čitanja ovog ajeta, a koji je moguć, njegov smisao bi glasio: "...do vas oni neće moći doprijeti. S našim ajetima i znakovima, vas dvojica bit ćete pobjednici."

1032) Ili će biti među onima koji su izobličeni.

1033) Da bi im ta knjiga bila opomena i povod da krenu pravim putem.

Mūsāu poslanstvo povjerili, a nisi bio ni svjedok tome. /44/ Mi smo mnoge narode podigli i oni su dugo živjeli, a ti nisi boravio među stanovnicima Medjena i ajete im Naše kazivao nego smo Mi bili Pošiljatelji,[1034] /45/ i nisi bio pored brda kada smo dozivali,[1035] ali Mi smo te poslali kao milost Gospodara tvoga da upozoravaš ljude kojima prije tebe nije došao nikakav upozoritelj, da bi se prisjetili i pouku primili. /46/ I da ne reknu, kada ih zadesi nedaća zbog onoga što su počinili: "Gospodaru naš, zašto nam nisi poslao poslanika, pa da dokaze Tvoje slijedimo i vjernici budemo?" /47/ A kad im dolazi Istina od nas, oni govore: "Zašto mu nije dato isto kao što je dato Mūsāu?" A zar oni nisu porekli ono što je dato Mūsāu ranije?! Oni govore: "Dvije čarolije,[1036] jedna drugu podržava", i govore: "Mi ni u jednu ne vjerujemo!" /48/ Reci: "Pa donesite vi od Allaha knjigu koja bolje, nego ove dvije,[1037] na Pravi put upućuje, nju bih slijedio, ako ste iz reda onih koji istinu govore!" /49/ Pa ako ti se ne odazovu, onda znaj da se oni povode jedino za hirovima svojim, a ne za Allahovom uputom?! Allah, doista, neće uputiti narod zulumćarski. /50/ A Mi smo im Riječ podrobno dostavili ne bi li se prisjetili i pouku primili.[1038] /51/ Oni kojima smo dali Knjigu prije Kur'ana, vjeruju u njega, /52/ a kada im se on uči, govore: "Mi vjerujemo u njega, on je Istina od Gospodara našeg, mi smo i prije bili muslimani." /53/ Oni će dobiti dvostruku nagradu za to što trpe i što lijepim na zlo uzvraćaju i što od onoga što im dajemo udjeljuju; /54/ a kad čuju besmislicu[1039] kakvu, od nje se okrenu i reknu: "Nama naša, a vama vaša

---

1034) Muhamed, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio među stanovnicima Medjena, što znači da nije mogao znati šta im se dešavalo, nego je Uzvišeni Allah slao poslanike, pa i njega. Zato ga je i obavijestio o svemu tome.

1035) Mūsāa, alejhis-selam.

1036) Izgleda da ovu riječ Ibn Kesir čita kao: "sahirani", tj. dva čarobnjaka koji jedan drugog podržavaju, i pritom smatra da se misli na Mūsāa i Harūna, alejhimas-selam. On kaže da ako ovu riječ čitamo kao "sihrani", tj. dvije magije (čarolije), tada je najvjerovatnije da se time misli na Tevrat i Kur'an.

1037) Tevrat i Kur'an.

1038) Uzvišeni kaže kako je Kurejšijama u kontinuitetu objavljivao dio po dio Kur'ana i podrobno obznanio vijesti o tome šta se desilo s prijašnjim narodima, ne bi li se opomenuli i sačuvali kazne.

1039) Ruganje, vrijeđanje i slično.

djela, od nas mirni ste! Mi ne želimo društvo neukih." /55/ Ti, doista, ne možeš dati Uputu kome bi ti volio, jer Allah upućuje koga On hoće, i On najbolje zna one koji će Uputu slijediti. /56/ Oni govore: "Ako s tobom budemo Uputu slijedili, bit ćemo brzo iz rodnog kraja protjerani!" Zar im nismo uspostavili Harem sigurnim gdje se, kao opskrba od Nas, slivaju plodovi svakovrsni, međutim, većina njih ne zna. /57/ A koliko smo Mi naselja uništili, čiji su stanovnici naspram onoga što im je za življenje dato obijesni bili! Eno domova njihovih, samo su malo, poslije njih, nastanjeni bili, Mi smo ih naslijedili. /58/ A Gospodar tvoj ne bi naselja uništio dok u njihov glavni grad poslanika ne bi poslao, i ajete im Naše kazivao.[1040] I Mi ne bismo naselja uništavali, osim kada su stanovnici njihovi zulumćari bili. /59/ Sve što vam je darovano samo su naslade i ukrasi u životu dunjalučkom, a ono što je u Allaha bolje je i trajno je. Zar ne razumijete?![1041] /60/ Kako može biti jednak onaj kome smo lijepu nagradu obećali, i koju će dobiti, i onaj kome smo dali da se naslađuje u životu dunjalučkom, a koji će poslije, na Kijametskom danu, Vatri priveden biti?! /61/ A na Dan kad ih On pozove i upita: "Gdje su oni koje ste Mojim ortacima smatrali?", /62/ reći će oni na kojima će se Riječ[1042] obistiniti: "Gospodaru naš, ove što smo na stranputicu naveli, naveli smo zato što smo i sami na stranputici bili, mi ih se pred Tobom odričemo, oni nas nisu obožavali." /63/ "Pozovite božanstva vaša!", reći će im se, pa će ih oni pozvati, ali im se ona neće odazvati i patnju će vidjeti – a da su samo Uputu slijedili! /64/ A na Dan kad ih On pozove i upita: "Šta ste poslanicima odgovorili?", /65/ taj Dan oni neće znati šta će odgovoriti, pa ni jedan drugog neće ništa pitati. /66/ A onaj koji se bude pokajao, i koji bude vjerovao, i koji bude dobra djela činio, on će uspjeti. /67/ Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabire. Oni nemaju pravo birati. Uzvišen neka je Allah i vrlo visoko iznad onih koje Njemu pridružuju! /68/ Gospodar tvoj zna ono što grudi njihove kriju i ono što

1040) Ibn Kesir i Taberi smatraju da se ovdje misli na Mekku koja je Ummul-Qura, majka svih naselja, a pod poslanikom se misli na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

1041) Da je ono što je vječno bolje od onog prolaznog!

1042) Riječ o kazni.

oni obznanjuju. /69/ On je Allah, drugog boga osim Njega nema; Njemu neka je sva hvala i na ovom – prvom i na drugom svijetu! Presuda samo Njemu pripada i Njemu ćete se vratiti! /70/ Reci: "Šta mislite, ako bi Allah dao da vam noć potraje vječno, do Kijametskog dana, koji bog bi vam, osim Allaha, svjetlost dao?! Zar ne čujete?!" /71/ Reci: "Kažite vi meni, ako bi Allah dao da vam dan potraje vječno, do Kijametskog dana, koji bi bog vama, osim Allaha, noć dao da u njoj smiraj nađete?! Zar ne vidite?!" /72/ Iz milosti Svoje On vam je dao noć i dan – da se noću odmarate a da danju za dobrima Njegovim tragate i da zahvalni budete. /73/ A na Dan kad ih on pozove i upita: "Gdje su oni koje ste Mojim ortacima smatrali?!", /74/ iz svakog naroda dovest ćemo svjedoka i reći: "Dajte svoj dokaz!", i oni će saznati da Istina pripada jedino Allahu, a neće im biti onih koje su izmišljali. /75/ Kārūn je iz Mūsāova naroda bio, pa ih je tlačio, a bili smo mu dali toliko blaga da je ključeve njegove teško mogla nositi grupa snažnih ljudi. Pa mu narod njegov reče: "Ne budi obijestan jer Allah ne voli one koji su obijesni!", /76/ "i nastoj da time što ti je Allah dao stekneš Dom ahiretski, a ne zaboravi ni svoj udio na dunjaluku i čini dobro, kao što je Allah tebi dobro učinio, i nastoj da ne činiš nered po Zemlji, zaista Allah ne voli one koji nered čine." /77/ "Ovo što imam dato mi je samo na osnovu Allahovog znanja o meni, tako ja mislim", govorio je on. A zar nije znao da je Allah prije njega već uništio neke narode koji su bili od njega jači i koji su bili više nakupili?! A o grijesima svojim, prestupnici ni ispitivani neće biti. /78/ I iziđe on pred narod svoj u punom sjaju. "Ah, da je i nama ono što je dato Kārūnu!", govorili su oni koji su čeznuli za životom dunjalučkim, "on, uistinu, veliki udio u dunjaluku ima!" /79/ Oni kojima je dato znanje rekoše: "Teško vama! Onima koji vjeruju i čine dobra djela bolja je Allahova nagrada, a nju će samo strpljivi zadobiti." /80/ I Mi smo i njega i dvorac njegov u zemlju utjerali, i nikakva ga grupa od Allaha nije mogla odbraniti, a ni sam sebi nije mogao pomoći. /81/ A oni koji su ranije priželjkivali da su na njegovom mjestu, stadoše govoriti: "Zar ne vidite da Allah daje obilje onom od robova Svojih kome On hoće, a i da uskraćuje?! Da

nam Allah nije milost Svoju ukazao i nas bi u zemlju utjerao! Zar ne vidite da nevjernici nikad neće uspjeti?!" /82/ Taj Dom ahiretski dat ćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka sretan kraj. /83/ Onaj ko učini dobro djelo, dobit će bolju nagradu za njega, a onaj ko uradi zlo, pa oni koji budu zlo radili, bit će kažnjeni samo u srazmjeri s onim što su radili. /84/ Onaj Koji ti je Kur'an u dužnost stavio sigurno će te na povratište vratiti. Reci: "Gospodar moj najbolje zna onoga ko je Uputu donio, a ko je u očitoj zabludi."[1043] /85/ Ti nisi očekivao da će ti Knjiga biti objavljena, ali ona ti je objavljena kao milost Gospodara tvoga, zato nikako ne budi nevjernicima pomagač! /86/ I neka te oni nikako ne odvrate od Allahovih ajeta, kada ti se objave, i pozivaj Gospodaru svome i nikako ne budi iz reda višebožaca! /87/ I ne moli, pored Allaha, drugog boga! Nema boga osim Njega! Sve će, osim Njegovog lica,[1044] propasti! Njemu sud pripada i Njemu ćete se vratiti! /88/

(29) El-'Ankebūt – Pauk

(Objavljena u Mekki, osim 1-11. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Er-Rūm, ima 69 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-mīm. /1/ Zar misle ljudi da će ako govore: "Mi vjerujemo!" biti ostavljeni a da iskušavani neće biti?![1045] /2/ A mi smo iskušavali i one prije njih, pa će Allah, sigurno, znati

1043) Ovo je odgovor mušricima koji su govorili da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u zabludi. Allah najbolje zna ko je došao s Uputom – a to je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – a ko je zalutao. Me'ad (mjesto povratka) je Mekka, Džennet, Mekamul-mahmud, Kijametski dan ili smrt.

1044) Smisao ajeta jeste da će sve nestati osim Allaha, pa time, naravno, (sve će nestati osim) Njegovog lica.

1045) Neka ne misle ljudi da neće biti iskušenjima podvrgavani. Naprotiv, neminovno će ih Uzvišeni Allah iskušavati, i to u skladu s njihovim imanom. Tako se u vjerodostojnom hadisu navodi kako vjerovjesnici trpe najžešća iskušenja, potom čestiti (es-sālihun), a potom sve bolji i bolji vjernici. Svaki će čovjek biti iskušavan srazmjerno svome imanu: što nečiji iman bude čvršći, iskušenje će mu biti jače.

one koji govore istinu i one koji lažu.[1046] /3/ Zar misle oni koji zla djela rade da će Nama umaći?! Loše li je ono što prosuđuju! /4/ A ko se nada susretu s Allahom, pa od Allaha određeno vrijeme će doći, a On je Svečujući i Sveznajući! /5/ A onaj ko se bori – bori se samo za sebe,[1047] doista, Allah je neovisan od svih svjetova. /6/ Preći ćemo, doista, preko loših postupaka onih koji vjeruju i dobra djela čine i prema onom boljem što su radili sigurno ćemo ih nagraditi.[1048] /7/ Mi smo svakog čovjeka zadužili da čini dobro roditeljima svojim. Ali, ako se oni oko tebe budu trudili kako bi Meni bilo šta pridružio, o čemu ti nemaš znanja,[1049] onda im se ne pokoravaj. Meni ćete se vratiti, pa ću vas Ja o onome što ste radili obavijestiti. /8/ One koji vjeruju i dobra djela čine sigurno ćemo među one koji su dobri uvrstiti. /9/ Ima ljudi koji govore: "Vjerujemo u Allaha!", a kad neki od njih radi Allaha bude na muke stavljen, on drži da je iskušenje od ljudi[1050] isto kao i Allahova kazna. A ako pobjeda dođe od Gospodara tvoga, sigurno će oni reći: "Bili smo uz vas!" A zar Allah ne zna najbolje ono što je u grudima svačijim?![1051] /10/ Allah će sigurno znati one koji vjeruju i sigurno će znati one koji su dvolični.[1052] /11/ Oni koji ne vjeruju govore onima koji vjeruju: "Slijedite naš put, a mi ćemo nositi grijehe vaše!",[1053] a ne bi ponijeli nijedan grijeh njihov. Oni su, zaista, lažljivci. /12/ A sigurno će vlastite terete i terete onih koje su u zabludu odveli nositi, i sigurno će za

1046) Uzvišeni Allah iskušava ljude da bi se pokazalo ko je iskren u svojim tvrdnjama da vjeruje, a ko u tome laže. Uzvišeni Allah je to oduvijek znao i ne radi se o tome da On to zna tek nakon što iskuša ljude, nego se radi o tome da se to što On zna obistini i izađe na vidjelo.

1047) Onaj ko se bori protiv neprijatelja, ili protiv šejtana i svoje duše, ta borba će njemu donijeti koristi, jer Allahu to nije potrebno. I kada bi svi ljudi bili poput najbogobojaznijeg čovjeka, to ne bi povećalo Allahovu vlast. Ibn Kesir navodi kako je Hasan Basri rekao da se čovjek može boriti, a da ni jedan dan nije udarao svojom sabljom (misleći na oružanu borbu protiv neprijatelja).

1048) Čovjek radi i dobra i loša djela. Allah će nagraditi vjernike za ono što su radili (odnosno, za dobra djela) boljim od toga, a preko loših će preći.

1049) O čemu nemaš nikakvog znanja da je Bog, odnosno za što znaš da nije Bog.

1050) A to iskušavanje je s namjerom da se napusti vjera.

1051) Naravno, Allah najbolje zna šta se nalazi u srcima ljudi i šta oni taje, makar pokazivali suprotno.

1052) Allahovo znanje je oduvijek i zauvijek. On unaprijed zna ko će vjerovati, a ko će biti munafik i neće vjerovati. Ovdje se radi o ostvarivanju i obistinjenju tog znanja time što On ljude stavlja na kušnju i u blagostanju i u nevolji – tako se pokazuje ko je vjernik, a ko nije.

1053) Ovo su govorili nevjernici iz plemena Kurejš onima koji su prihvatili islam i nagovarali ih da se vrate u svoje prijašnje stanje.

ono što su izmišljali[1054] na Kijametskom danu odgovarati. /13/ Mi smo Nūha narodu njegovu poslali i on je među njima ostao hiljadu, manje pedeset, godina, pa ih je potom zadesio potop, a bili su zulumćari.[1055] /14/ I Mi smo njega i one što su bili u lađi[1056] – spasili, i znakom je[1057] svjetovima učinili. /15/ A sjeti se i Ibrāhīma, kad je rekao narodu svome: "Allahu ibadet činite i Njega se bojte, to vam je bolje, ako znate![1058] /16/ Vi, mimo Allaha, kumire obožavate i laži smišljate.[1059] Oni koje vi, mimo Allaha, obožavate ne mogu vas nikakvom opskrbom opskrbiti; vi opskrbu od Allaha tražite i Njemu ibadet činite i Njemu zahvalni budite! Njemu ćete se vratiti. /17/ A ako vi poričete, pa već su narodi prije vas poricali; a poslanik je jedino dužan da jasno obznani."[1060] /18/ Zar oni ne vide kako Allah započinje stvaranje?! On će to opet učiniti; Allahu je to, zaista, lahko. /19/ Reci: "Putujte po Zemlji pa da vidite kako je On započeo stvaranje! Potom će Allah stvaranje ponoviti. Allah, zaista, nad svime ima moć." /20/ On patnji podvrgava onoga koga On hoće i milost ukazuje onome kome On hoće, Njemu ćete biti vraćeni. /21/ A vi nećete umaći ni na Zemlji ni na nebu, i nemate, mimo Allaha, ni pomagača ni zaštitnika. /22/ A oni koji ne vjeruju u Allahove ajete i znakove i u susret s Njim – to su oni koji su izgubili nadu u Moju milost i to su oni kojima pripada patnja bolna. /23/ Odgovor naroda njegova[1061] bijaše samo to što rekoše: "Ubijte ga ili ga

---

1054) Za ono što su kao laž iznosili i kao potvoru izmišljali.

1055) Nūh je pozivao svoj narod u vjerovanje u Jednog i Jedinog Boga, Allaha, dželle šaNūhu, cijeli spomenuti period, ali im to nije bilo dovoljno i opomena im nije koristila. Bili su zulumćari jer su u nevjerovanju živjeli. U ovome je jedan vid utjehe Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da se ne žalosti što njegov narod neće da vjeruje, jer Allah je taj koji uputu daje.

1056) To su oni koji su vjerovali Nūhu, alejhis-selam, i koji su vjerovali u Uzvišenog Allaha.

1057) Ibn Kesir smatra da se spojena zamjenica odnosi na lađu, tj. Uzvišeni Allah ju je učinio znakom i poučnim primjerom svim ljudima, te kao podsjećanje na Njegove blagodati koje je dao ljudima. Katade je smatrao da je Uzvišeni Allah tu lađu sačuvao na brdu El-Džudijj sve do pojave islama.

1058) Ako znate šta je po vas dobro, a šta loše, i to možete razlučiti.

1059) Ibn Kesir navodi jednu predaju po kojoj je Ibn Abbas protumačio da se smišljanje laži ogledalo u tome da su oni klesali sebi kipove.

1060) Ibn Kesir i za ovaj ajet smatra da su to riječi Ibrāhīmove, alejhis-selam, koji je svome narodu pokušavao dokazati proživljenje. Neki drugi smatraju da su ovo riječi Uzvišenog Allaha upućene nevjernicima koji su poricali Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

1061) Naroda Ibrāhīmovoga, alejhis-selam.

spalite!", ali, Allah ga je iz vatre izbavio. U tome su, zaista, znakovi za narod koji vjeruje. /24/ "Vi ste", reče on, "mimo Allaha kumire prihvatili da biste u životu dunjalučkom međusobne prijateljske odnose održavali, a poslije, na Kijametskom danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati, Vatra će vaše boravište biti, i vi nikakvih pomagača nećete imati." /25/ I Lūt mu jedini povjerova! A Ibrāhīm reče: "Ja se, uistinu, selim Gospodaru svome.[1062] On je, baš, Silni i Mudri." /26/ I Mi smo mu Ishāka i Jakūba podarili i među potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali; njemu smo na dunjaluku njegovu nagradu dali, a na ahiretu će, doista, jedan od dobrih biti. /27/ I sjeti se Lūta. Kada narodu svome reče: "Vi činite takav razvrat kakav prije vas niko od svih svjetova nije činio: /28/ s muškarcima općite, po drumovima presrećete i na sastajalištima svojim ono što je odvratno činite." A odgovor naroda njegova bijaše samo to što rekoše: "Učini da nas Allahova kazna stigne ako si od onih koji istinu govore!" /29/ "Gospodaru moj", reče on, "pomozi mi protiv naroda koji nered čini!" /30/ I kad izaslanici Naši Ibrāhīmu radosnu vijest donesoše, rekoše: "Mi ćemo uništiti stanovnike onoga naselja! Njegovi stanovnici zaista su zulumćari! " /31/ "U njemu je Lūt", reče Ibrāhīm. "Mi dobro znamo ko je u njemu", rekoše oni, "mi ćemo njega i porodicu njegovu spasiti, osim žene njegove. Ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti." /32/ I kad izaslanici Naši dođoše Lūtu, on se zbog njih sneveseli i uznemiri. "Ne boj se i ne brini se", rekoše oni, "mi ćemo tebe i porodicu spasiti, osim žene tvoje, ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti. /33/ A na stanovnike ovog grada spustit ćemo strašnu kaznu s neba zbog toga što su buntovni bili. /34/ I od njega smo ostavili jasan znak ljudima koji razumiju." /35/ A u Medjen poslasmo brata njihova Šuajba: "O narode moj", govorio je on, "Allahu ibadet činite, i Posljednjem danu se nadajte,[1063] i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!" /36/ Ali mu oni ne povjerovaše, pa

1062) Smisao Ibrāhīmovih, alejhis-selam, riječi jeste da se on seli iz mjesta, u kojem je živio njegov narod, u mjesto gdje će moći Allahu ibadet činiti.

1063) Očekujte ga, od njega strahujte i radite danas ono što će vas sačuvati patnje na tom danu.

ih zadesi strašan potres i oni u svojoj domovini[1064] osvanuše mrtvi, nepomični. /37/ A i Āda i Semūda – ostaci domova njihovih vidljivi su vam – a šejtan im je lijepim postupke njihove predočio, pa ih, od Pravog puta odvratio, a oni su razumni bili.[1065] /38/ I Kārūna i faraona i Hāmāna: Mūsā im je jasne dokaze donio, ali su se oni na Zemlji oholili i nisu mogli umaći, /39/ i sve smo prema grijesima njihovim kaznili: na neke vjetar pun pijeska poslali,[1066] a neke strašnim glasom uništili,[1067] neke u zemlju utjerali,[1068] a neke potopili;[1069] Allah im nije zulum učinio, sami su sebi zulum nanijeli.[1070] /40/ Oni koji, mimo Allaha, zaštitnike uzimaju slični su pauku koji sebi isplete kuću, a najslabija kuća, zasigurno, je paukova kuća, kad bi samo znali.[1071] /41/ Allah, zaista, zna sve ono što oni mimo Njega zazivaju, a On je Silni i Mudri.[1072] /42/ To su primjeri koje Mi ljudima navodimo, ali ih samo učeni razumiju. /43/ Allah je nebesa i Zemlju s Istinom stvorio; u tome je, zaista, znak za vjernike. /44/ Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavljaj namaz – namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno; a Allahov spomen na vas veći je od vašeg spomena na Njega! A Allah zna šta činite![1073] /45/

1064) Ili: u svojim domovima, kako je rečeno na nekim drugim mjestima u Kur'anu, kao što je, na primjer, u suri El-A'raf.

1065) Oni su imali pamet i bili su razboriti tako da su mogli spoznati Istinu. Međutim, njima njihovi razbori nisu koristili.

1066) To se desilo narodu Ad.

1067) To je zadesilo narod Semūd.

1068) To je bila kazna namijenjena Karunu koji se oholio i obijesno ponašao. Bio je neposlušan Uzvišenom Allahu i po zemlji nadmeno hodao; smatrao je da niko nije bolji od njega, pa ga je Allah zatrpao u zemlju zajedno s njegovim domom.

1069) Faraon, njegov ministar Haman i njihova vojska kažnjeni su potopom

1070) Uzvišeni Allah nije bio nepravedan prema njima, niti im je zulum učinio kada ih je kaznio. Oni su to sami sebi učinili i kažnjeni su primjerenom kaznom zbog svojih postupaka.

1071) Kipovi, idoli i druga lažna božanstva, mimo Allaha, koje neki ljudi smatraju svojim zaštitnicima, mogu pružiti zaštitu svojim štićenicima baš kao što zaštitu pruža paukova kuća – a ona je, kako se kaže u ajetu, najslabija kuća koja može postojati.

1072) Uzvišeni Allah sigurno zna šta mušrici pripisuju Njemu i čemu se mole mimo Njega i On će ih za to adekvatno kazniti. On to može zato što je On Silni, i svi Njegovi postupci su savršenstvo mudrosti. Drugi mogući smisao ovog ajeta koji odabiru neki drugi komentatori osim Ibn-Kesira, kao što je Ševkani, glasi: "Allah zaista zna da ono što oni (mušrici) zazivaju nije ništa (to što oni zazivaju ne može čovjeku donijeti nikakvu korist, niti mu može nanijeti štetu)."

1073) Ovakav smisao preferiraju Ibn Kesir i Taberi. Ševkani preferira ovaj smisao: "Spominjanje

I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte samo na najljepši način – osim onih među njima koji su zulum učinili[1074] – i recite: "Mi vjerujemo u ono što se objavljuje nama i u ono što je objavljeno vama, a naš Bog i vaš Bog – jedan je i Njemu smo mi predani!" /46/ Tako isto i tebi objavljujemo Knjigu,[1075] a neki od onih kojima smo već dali Knjigu – i u nju vjeruju,[1076] a i među ovima[1077] ima onih koji u nju vjeruju, a ajete i dokaze Naše samo nevjernici negiraju.[1078] /47/ Ti prije nje nijednu knjigu nisi čitao, a nisi je ni desnom rukom svojom pisao, inače, posumnjali bi oni što laži govore.[1079] /48/ Međutim, on – Kur'an je sačinjen od ajeta jasnih; u grudima su onih kojima je znanje dato, a Naše ajete samo zulumćari negiraju,[1080] /49/ i govore: "Zašto mu od Gospodara njegova nisu neki znaci[1081] poslani?" Reci: "Znaci su jedino u Allaha, a ja sam samo upozoritelj jasni." /50/ A zar im nije dosta to što Mi tebi objavljujemo Knjigu koja im se kazuje: u njoj je, doista, milost i pouka ljudima koji vjeruju. /51/ Reci: "Allah je

---

Allaha najveće je (najvrjedniji je ibadet od svega drugoga)."

1074) Sa sljedbenicima knjige, Jevrejima i kršćanima, treba raspravljati koristeći samo najljepše riječi. To je pozivanje u Allahovu vjeru, pri čemu se spominju Njegovi ajeti i znakovi, i podastiru im se argumenti koji jasno dokazuju Njegovo postojanje. Jedina namjera pri tome treba biti nada u njihovo prihvatanje vjere i ništa drugo. To raspravljanje ne smije biti iskazano na grub i surov način. Jedino se tako može postupiti s onima koji su uporni u skretanju od Istine, koji su slijepi i gluhi na sve dokaze, i koji su oholi i u svome kufru uporni.

1075) Kao što smo poslanicima prije tebe – o, Muhammede! – spuštali Objavu i slali knjige, i tebi spuštamo ovu Knjigu – Kur'an.

1076) Oni koju su istinski prihvatili prethodnu knjigu i čitali je i razumijevali onako kako treba – kao što su bili Abdullah b. Selam, Selman Farisi i drugi – vjeruju u Kur'an.

1077) Misli se na Arape iz plemena Kurejš i druge.

1078) Ajete i znakove Allahove negiraju i lažnim smatraju samo oni koji istinu lažima zaogrću i koji svjetlo Sunca pokušavaju prekriti pletenicom i pramenom kose, a to ne mogu. Ti ljudi su kafiri ili nevjernici, kako je kod nas ustaljen prijevod te riječi.

1079) Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikada čitao niti je pisao. A da je znao čitati i pisati, neki bi džahili (neznalice) i sljedbenici laži posumnjali i rekli kako je on Kur'an, u stvari, naučio i prepisao iz prethodnih knjiga. Oni su tako govorili iako su znali da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije znao čitati i pisati.

1080) Kur'an se sastoji od ajeta koji jasno i nedvojbeno ukazuju na Istinu i njih u svojim srcima, odnosno memoriji, čuvaju učeni: oni kojima je Allah omogućio da nauče napamet cijeli Kur'an, da ga uče i tumače.

1081) Kao što je Sālih, alejhis-selam, imao devu; Mūsā, alejhis-selam, štap; Isa, alejhis-selam, sposobnost oživljavanja mrtvih.

dovoljan svjedok meni i vama; On zna sve što je na nebesima i na Zemlji. A oni koji u laž vjeruju, a u Allaha ne vjeruju, oni su baš gubitnici." /52/ Oni traže od tebe[1082] da ih što prije stigne kazna. A da nije određenog roka, kazna bi im došla, a doći će im, sigurno, iznenada, a oni je neće predosjetiti. /53/ Oni traže od tebe da ih što prije stigne kazna, a Džehennem će sigurno sve nevjernike skoliti /54/ na Dan kad ih patnja i odozgo i odozdo obuzme, a On[1083] rekne: "Iskusite ono što ste radili!" /55/ O robovi Moji koji vjerujete, Moja je Zemlja prostrana, zato samo Meni ibadet činite![1084] /56/ Svaka duša smrt će okusiti, a onda ćete Nama biti vraćeni. /57/ One koji budu vjerovali i dobra djela činili smjestit ćemo u džennetske odaje,[1085] ispod njih rijeke teku, u njima će vječno boraviti. Divna li će biti nagrada onima koji su se trudili, /58/ onima koji su strpljivi bili i u Gospodara Svoga se uzdali! /59/ A koliko ima živih bića koja ne mogu skupljati opskrbu sebi, Allah ih opskrbljuje, a i vas! On je Svečujući i Svevideći. /60/ A da ih upitaš: "Ko je nebesa i Zemlju stvorio i ko je Sunce i Mjesec potčinio?", sigurno bi rekli: "Allah!", pa kuda se onda odmeću!? /61/ Allah u izobilju daje opskrbu onome kome hoće od robova Svojih, a i uskraćuje kome hoće: Allah, zaista, zna sve. /62/ A ako ih upitaš: "Ko s neba spušta vodu i njom mrtvu Zemlju oživljava?", sigurno će reći: "Allah!", a ti reci: "Hvala Allahu!", ali većina njih ne razumije.[1086] /63/ Ovaj život dunjalučki nije ništa drugo do zabava i igra, a samo Dom ahiretski – to je život pravi,[1087] kad bi oni samo znali![1088]

1082) Mušrici su tražili od Muhammeda, alejhis-selam, da zamoli Allaha da im što prije pošalje kaznu ako je istina to što on govori.

1083) Ibn Kesir nije ovdje spomenuo ko će reći ovo, dok Taberi i Ševkani smatraju da će to reći Allah. A moguće je – prema mišljenju Ševkanija – da će to reći neki od meleka po naredbi Uzvišenog Allaha.

1084) Ibn Kesir veli da se ovim ajetom naređuje vjernicima da čine hidžru iz mjesta u kojem ne mogu prakticirati svoju vjeru i da se isele bilo gdje na Allahovoj prostranoj Zemlji gdje to mogu činiti.

1085) A one će biti na visini.

1086) Ova dva ajeta dokaz su da su mekanski mušrici priznavali da je Allah Gospodar i Vladar, ali su uz Njega vjerovali i u druga božanstva.

1087) Život na ahiretu je pravi i stalni život – život koji neće nestati.

1088) Kad bi znali da je to tako, dali bi prednost vječnome nad prolaznim.

/64/ Kad se u lađe ukrcaju, Allaha mole, iskreno Mu se predajući, a kada ih On do kopna dovede, odjednom druge Njemu ravnim smatraju /65/ da bi poricali ono što im Mi dajemo, i da bi uživali. A znat će oni! /66/ Zar ne vide da smo Harem sigurnim učinili, dok se ljude oko njih otima i pljačka?! Zar u laž vjeruju, a Allahove blagodati poriču?! /67/ Ima li onda većeg zulumćara od onoga koji o Allahu izmišlja laži ili poriče Istinu koja mu dolazi?![1089] Zar nevjernicima nije boravište u Džehennemu?! /68/ One koji se budu radi Nas borili, Mi ćemo, sigurno, putevima Našim uputiti, a Allah je, zaista, s onima koji dobra djela čine![1090] /69/

(30) Er-Rūm – Bizantinci

(Objavljena u Mekki, osim 17. ajeta koji je objavljen u Medini; objavljena je nakon sure El-Inšikāk, ima 60 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-mīm. /1/ Bizantinci su pobijeđeni[1091] /2/ u najbližoj zemlji,[1092] ali oni će, poslije poraza, sigurno pobijediti /3/ za nekoliko godina.[1093] Allahu pripada odluka i prije i poslije.[1094] Taj dan će se vjernici radovati /4/ Allahovoj pomoći.[1095]

1089) Niko neće biti žešće kažnjen od onoga koji je iznosio laži na Allaha i govorio da mu je Allah dao objavu – a to nije tačno! – i koji je govorio da će i on objaviti slično onome što je Allah objavio. Isto tako, niko neće biti žešće kažnjen od onoga koji je poricao Istinu nakon što je došla. Prvi se smatra potvoriteljem, a drugi lašcem.

1090) Allah će učiniti da oni vide njegove puteve na oba svijeta. Ibn Ebu Hatim prenosi da je Abbas el-Hemedani o ovom ajetu rekao: "One koji rade po onome što znaju, Allah će uputiti ka onome što nisu znali." Ibn Ebu Hatim, takoder, prenosi da je Ša'bi rekao kako je Isa, alejhis-selam, rekao: "Ihsan (pravo dobročinstvo) jeste da učiniš dobro onome ko je tebi nažao učinio, a nije pravo dobročinstvo da dobrim uzvratiš onome ko je tebi dobro učinio."

1091) Ovo je objavljeno kada je perzijski vladar Sapur zauzeo Šam, pogranične dijelove Arabijskog poluotoka i krajnja područja Bizantije. On je Herakla potjerao sve do Carigrada i tu ga u opsadi držao dugo vremena.

1092) U najbližem dijelu Šama do Perzije.

1093) U periodu koji je veći od tri godine, a manji od deset.

1094) Prije pobjede Bizantinaca, a i poslije nje. Allah Svojim stvorenjima dosuđuje šta hoće, određuje šta hoće i kome hoće dopušta da ovlada nad drugima.

1095) Onoga dana kada Bizantinci pobijede, vjernici će se radovati Allahovoj pomoći koju je pružio Bizantincima jer su oni sljedbenici knjige i oni su bliži vjernicima od vatropoklonika, a to su bili Perzijanci. Prije toga, mušrici su se radovali pobjedi Perzijanaca i govorili muslimanima kako su oni kojima nije objavljena nikakva knjiga pobijedili one koji su imali knjigu.

On pomaže kome hoće i On je Silni i Milostivi. /5/ To je obećanje Allahovo. Allah ne krši obećanje svoje, ali većina ljudi ne zna.[1096] /6/ Oni znaju samo spoljašnju stranu života dunjalučkog, a prema ahiretu su nemarni.[1097] /7/ A zašto ne razmisle sami o sebi?![1098] Allah je stvorio nebesa i Zemlju i ono što je između njih samo s Istinom i s rokom određenim,[1099] a zaista ljudi mnogi u susret s Gospodarom svojim ne vjeruju. /8/ Zašto ne putuju po Zemlji pa da vide kakav je bio završetak onih prije njih?! Oni su bili od njih jači i zemlju su obrađivali i izgrađivali je više nego što je izgrađuju ovi, i poslanici su im donosili jasne dokaze: Allah im sigurno nije zulum činio, međutim, sami su sebi zulum činili.[1100] /9/ A onda, završetak onih koji su zlo činili bio je – i bit će – najužasnija kazna, zato što su Allahove riječi poricali i što su ih ruglu izvrgavali.[1101] /10/ Allah započinje stvaranje; stvara iz ničega, zatim će to ponovo učiniti, a onda ćete Njemu biti vraćeni. /11/ Na Dan kad nastupi Čas suda, prestupnici će očajavati.[1102] /12/ I oni neće imati među svojim božanstvima zagovornika i oni će svoja božanstva nijekati. /13/ Na Dan kada nastupi Čas suda, ljudi će se razdvojiti: /14/ oni koji su vjerovali i dobra djela činili radovat će se u džennetskom perivoju, /15/ a oni koji nisu vjerovali i koji su ajete i dokaze Naše i susret na ahiretu poricali – u Vatru privedeni bit će. /16/ Pa, slavljen i uzvišen

---

1096) Ovo što je Allah obavijestio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da će Bizantinci pobijediti Perzijance jeste istinito obećanje koje On neće prekršiti i to se mora desiti. On pomaže onu stranu koja je bliže istini; međutim, većina svijeta ne zna da Allahova mudrost nalaže da se sve dešava u skladu s Njegovom pravednošću.

1097) Većina ljudi ima znanje samo o dunjaluku i o tome kako da steknu dunjalučka dobra, ali su potpuno nemarni spram onoga što će im koristiti na Ahiretu. Oni znaju sve o dunjaluku, ali u vjeri su neznalice (džahili). Zanimljiva je izjava Hasana el-Basrija, izjava koju navodi Ibn-Kesir tumačeći ovaj ajet. Naime, on je rekao da su se neki ljudi izvještili u dunjalučkim stvarima toliko dobro da neki od njih stavi srebrenjak na svoj nokat i odmah zna kolika mu je težina, dok, istovremeno, ne zna da klanja.

1098) Da oni razmisle o sebi kako treba, spoznali bi Allahovu jednoću i da su vjerovjesnici istinu govorili. Pa zašto ljudi ne razmisle o tome da ih je Allah stvorio i da prije toga nisu bili ništa?!

1099) A to je Kijametski dan.

1100) Poricali su Allahove dokaze i izrugivali im se.

1101) Ibn Kesir daje prednost ovakvom značenju ovog ajeta, ali i ostavlja mogućnost da smisao ajeta glasi: " A onda, završetak onih koji su zlo činili bio je to što su Allahove znakove poricali i što su ih ruglu izvrgavali." Ševkani navodi da postoji mišljenje da "es-sua" (riječ spomenuta u ajetu) znači – Džehennem, kao što "el-husna" znači – Džennet.

1102) Bit će osramoćeni i potišteni.

neka je Allah kad god omrknete i kad god osvanete. /17/ Njemu neka je sva hvala i na nebesima i na Zemlji, i predvečer i u podne. /18/ On živo izvodi iz mrtvog i izvodi mrtvo iz živog. On oživljava Zemlju nakon mrtvila njezina; isto tako ćete i vi biti iz nje izvedeni. /19/ Jedan od znakova Njegovih je to što vas je od prašine stvorio, a zatim se kao ljudska bića svuda razilazite. /20/ I jedan od znakova Njegovih je to što vam je, od vas samih, parice stvorio da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost. U tome, zbilja, ima znakova za ljude koji razmišljaju. /21/ I jedan od znakova Njegovih je stvaranje nebesa i Zemlje, i raznovrsnost jezika vaših i boja vaših; u tome, zaista, ima znakova za one koji znaju. /22/ I jedan od znakova Njegovih je san vaš noću i danju, i nastojanje vaše da steknete nešto iz obilja Njegova; u tome, zaista, ima znakova za ljude koji čuju. /23/ I jedan od znakova Njegovih je to što vam pokazuje munju, da se pobojite i ponadate, i to što spušta s neba kišu i oživljava njome zemlju poslije mrtvila njezina; u tome, zaista, ima znakova za ljude koji razumiju. /24/ I jedan od znakova Njegovih je i to što nebo i Zemlja opstoje odredbom Njegovom. Zatim, ćete, čim vas On samo jednom pozove, iz zemlje brzo izaći. /25/ Njemu pripada sve što je na nebesima i na Zemlji, sve je Njemu poslušno. /26/ On je Taj Koji započinje stvaranje; stvara iz ničega i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko;[1103] Njemu pripada primjer najuzvišeniji[1104] i na nebesima i na Zemlji; On je Silni i Mudri. /27/ On vam kao primjer navodi vas same: da li među onima koji su u posjedu vašem imate suvlasnike u onome čime smo vas opskrbili, pa ste u tome isti, i bojite ih se kao što se jedni drugih bojite?[1105] Eto, tako Mi podrobno izlažemo znakove Naše ljudima koji razumiju. /28/ Ali, oni koji zulum učine, bez znanja slijede hirove svoje, a ko će na Pravi put uputiti onoga kome je Allah dao da u zabludi je?! Oni pomagača

1103) U ajetu je doslovno rečeno: "To je Njemu lakše." Misli se na to da je proživljenje "lakše" od prvobitnog stvaranja. Tako je to s naše tačke gledišta. Međutim, Allahu je i jedno i drugo lahko.

1104) Taj primjer jeste da nema drugog Boga osim Njega i da je On Jedini Gospodar i Stvoritelj.

1105) Niko od vas nije zadovoljan time da mu njegov rob bude suparnik u njegovom imetku, te se bojite da s njima morate podijeliti imetak – isto tako Allah nema suparnika. I kako to da bilo ko može Allahu pripisivati suparnika kada i sami od toga zazirete?!

nemaju. /29/ Ti upravi lice svoje vjeri iskreno; prirodnoj vjeri Allahovoj prema kojoj je ljude stvorio. Nema izmjene Allahovog stvaranja,[1106] to je prava vjera,[1107] ali većina ljudi to ne zna. /30/ Pokajnički Mu se obraćajte! Bojte se Njega i obavljajte namaz, i ne budite višebošci, /31/ oni koji su vjeru svoju rascijepili i u stranke se podijelili, svaka stranka radosna zbog onog što ima![1108] /32/ A kad ljude nevolja snađe, oni Gospodara svoga mole, vraćajući Mu se pokajnički, a poslije, kad On učini da okuse milost Njegovu, odjednom neki od njih Gospodaru svome druge u obožavanju pridružuju, /33/ da bi poricali ono što im Mi dajemo, pa uživajte, a saznat ćete! /34/ Štaviše, da im nismo poslali kakav dokaz koji govori u prilog onima koje Njemu ravnim smatraju!?[1109] /35/ A kad učinimo da ljudi milost našu okuse, oni joj se obraduju, a kad ih pogodi nevolja zbog onoga što su njihove ruke činile, odjednom očajavaju. /36/ Zar oni ne vide da Allah u obilju daje opskrbu onome kome On hoće, i da je uskraćuje?! Tu su, uistinu, znakovi za ljude koji vjeruju. /37/ Pa daj bližnjem pravo njegovo, i siromahu, i putniku namjerniku. To je bolje za one koji žele lice Allahovo:[1110] baš to su oni uspješni.[1111] /38/ A ono što dajete da se uveća imovinom drugih ljudi neće se kod Allaha uvećati, a zekat koji udijelite iz želje za licem Allahovim – upravo takvi će nagradu svoju umnogostručiti. /39/ Allah je Onaj Koji vas je stvorio, pa vas opskrbio, zatim će vas usmrtiti i potom oživiti. Postoji li ijedno božanstvo koje bilo šta od toga čini?! Čist je i Uzvišen On od onoga što Njemu ravnim smatraju. /40/ Nered se pojavio na kopnu i na moru zbog onog što ljudi rade, da bi im On dao da iskuse kaznu za nešto od onoga što urade, ne bi li se povratili. /41/

1106) Nemojte mijenjati Allahovo stvaranje tako što ćete obožavati nešto drugo mimo Njega. Ostanite u fitretu islama i tevhida.

1107) Pridržavanje za Šerijat i ispoljavanje čistog fitreta (prirodne vjere), islama, je prava vjera.

1108) Nemojte biti poput mušrika koji su rascijepili vjeru, tj. izmijenili je, promijenili i vjerovali u nešto, a u nešto od nje nisu vjerovali. Ibn Kesir kaže da su neki riječ "ferreku" čitali kao "fareku", što znači da su ostavili i za leđa zabacili vjeru.

1109) Da im, možda, nismo dali kakav nepobitan dokaz koji govori o onome što su Allahu pridruživali; odnosno, (da li) govori da je njihov širk, ustvari, istina?! Naravno, to nije tako.

1110) Žele da ga vide na Sudnjem danu, a to je krajnji cilj.

1111) Oni su uspjeli na oba svijeta.

Reci: “Putujte po Zemlji pa pogledajte kakav je bio kraj onih što su bili prije; većinom su oni višebošci bili.” /42/ Zato ti upravi lice svoje pravoj vjeri, prije nego što od Allaha dođe Dan koji niko neće moći odbiti. Taj dan će se oni razdvojiti.[1112] /43/ Oni koji nisu vjerovali – na svoju štetu nisu vjerovali, a oni koji su dobra djela činili – sebi su Džennet pripremili, /44/ da On iz obilja Svoga nagradi one koji su vjerovali i dobra djela činili; a On, zaista, ne voli nevjernike. /45/ Jedan od znakova Njegovih je to što On šalje vjetrove kao nosioce radosnih vijesti da bi vam dao da milost Njegovu osjetite i da lađe odredbom Njegovom plove i da iz obilja Njegova stječete, i da biste zahvalni bili. /46/ I prije tebe smo poslanike narodima njihovim slali i oni su im jasne dokaze donosili, pa smo one koji su griješili kažnjavali, a uistinu Nam je dužnost bila vjernike pomoći. /47/ Allah je Taj Koji vjetrove šalje, pa oni oblake tjeraju i On ih po nebu, kako On hoće, rasprostire i na komade dijeli, pa ti vidiš kišu kako iz njih pada, i kad je On na one robove Svoje, na koje želi, prolije, oni se odjednom vesele, /48/ iako su prije nego što se spustila na njih bili očajni. /49/ Zato, pogledaj tragove Allahove milosti – kako On oživi zemlju nakon mrtvila njezina! On će, uistinu, i mrtve oživiti, On nad svime ima moć. /50/ A da pošaljemo vjetar i da oni vide da je sve požutjelo, oni bi, i poslije toga, blagodati poricali. /51/ Ti ne možeš mrtve dozvati, ni gluhe, kad se od tebe okrenu, dovikati, /52/ niti možeš zaslijepljene od zablude njihove odvratiti; možeš jedino dozvati one koji u ajete Naše vjeruju, jedino oni su pokorni. /53/ Allah je Taj Koji vas nejakim stvara, i onda vam, poslije nejakosti, snagu daje, a poslije snage iznemoglost i sijede vlasi; On stvara što hoće, On je Sveznajući i Svemoćni. /54/ A na Dan kad nastupi Čas oživljenja, prestupnici će se zaklinjati da su samo jedan čas ostali; a i prije su Istinu izbjegavali. /55/ A reći će oni kojima je dato znanje i vjerovanje: “Vi ste ostali, prema Allahovoj Knjizi, sve do Dana oživljenja, a ovo je Dan oživljenja, samo što vi niste znali.” /56/ Taj dan neće ničemu poslužiti pravdanja onima koji su prema sebi zulum učinili i neće im

1112) Jedni će u Džennet, a drugi u Džehennem.

biti udovoljeno da blagonaklonost za povratak traže.[1113] /57/ U ovom Kur'anu Mi navodimo ljudima svakovrsne primjere. A kad bi im kakav znak donio, opet bi rekli oni koji ne vjeruju: "Vi samo iznosite laži!" /58/ Eto, tako Allah pečati srca onima koji ne znaju. /59/ A ti budi strpljiv! Allahovo obećanje je, zaista, istina i neka te nikako ne usplahire oni koji čvrsto ne vjeruju.[1114] /60/

(31) Lukmān – Lukman

(Objavljena u Mekki, osim 27-29. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Es-Sāffāt, ima 34 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-mīm. /1/ Ovo su ajeti Knjige usavršene, /2/ upute i milosti onima koji dobro čine, /3/ onima koji namaz obavljaju i zekat daju i koji u ahiret čvrsto vjeruju; /4/ takvi su u Uputi Gospodara svoga i oni će uspjeti.[1115] /5/ Ima ljudi koji kupuju zaludan govor,[1116] da bi, bez znanja, s Allahova

---

1113) Neće im se dozvoliti da dobiju Allahovu naklonost kako bi im se dozvolio povratak na Zemlju gdje bi se – a to je samo izgovor – popravili.

1114) Ovim ajetom naređeno je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, a time i cijelom ummetu, da budu postojani, strpljivi i smireni u islamu, jer je on Istina u koju nema sumnje. Od islama nema odstupanja; musliman ne smije dozvoliti da ga oni koji ne vjeruju izazovu, pa da postupa ishitreno, usplahireno i nerazumno, te da ga tako skrenu s njegove osnovne zadaće na ovom svijetu. Inače, glagol "istehaffe" (fe la jestehifenneke) koji je upotrijebljen u ovom ajetu izvedena je od riječi "el-haffe" i "el-hiffe", a znači lahkoća i ona može biti u postupcima, razumu i tijelu. Istehaffe znači nastojati učiniti nekoga "lahkoumnim", poremetiti njegovu smirenost, uzrujati ga i usplahiriti, djelovati na nečiji um i pokušati ga učiniti "lahkoumnim", odnosno poremetiti nečije rezonsko razmišljanje i smirenost, zavesti ga, obmanuti, izazvati ga, usplahiriti ga, uzrujati i sl. Rekao bih da ova riječ ovdje nosi u sebi značenja izazivanja, uzrujavanja i usplahirivanja, dok u 64. ajetu iz sure Ez-Zuhruf ova ista riječ znači pokušati zaglupiti nekoga, umanjiti njegovo rezonovanje i učiniti ga sljedbenikom zablude. To je uradio faraon sa svojim narodom. Međutim, veoma je teško – vjerovatno nemoguće – u našem jeziku pronaći sveobuhvatan prijevod za ovu riječ, ali u svakom slučaju ona ne znači: "smatrati lahkoumnim", "potcijeniti" (jer, kad nekoga potcijenimo, to ukazuje na našu "glupost", a ne onoga na koga se želi djelovati) ili "uzimati olahko", kako je to prevedeno u nekim prijevodima Kur'ana.

1115) Ovi ajeti su sličnim onim ajetima s početka sure El-Bekare, pa se tamo može pogledati njihovo značenje.

1116) Nakon što je Uzvišeni spomenuo sretne – one koji slijede Njegovu Knjigu i slušaju kada se ona uči i to sprovode u praksi, On spominje nesretne – one koji Kur'an ne slušaju, nego slušaju zaludan i besmislen govor, muziku, pjesmu, svirku i slično. Ibn Kesir navodi da se Ibn Mesud zaklinjao da se pod "zaludnim govorom" ovdje misli na pjesmu, a to su još smatrali Ibn-Abbas,

puta odvodili i da bi ga[1117] za ismijavanje uzimali. Njima ponižavajuća patnja pripada.[1118] /6/ Kad se nekom od njih ajeti Naši kazuju, on oholo glavu okreće, kao da ih nije ni čuo, kao da su gluhe uši njegove – zato mu navijesti patnju bolnu.[1119] /7/ Onima koji vjeruju i dobra djela čine, doista, pripadaju bašče uživanja, /8/ u njima će vječno boraviti – obećanje je Allahovo istinito, a On je Silni i Mudri. /9/ Stvorio je nebesa koja vi vidite bez stupova,[1120] a po Zemlji planine nepomične postavio da se zajedno s vama ne potresa, i po njoj životinje svih vrsta razasuo. Mi s neba vodu spuštamo i činimo da po njoj izniču razne vrste plemenite.[1121] /10/ To je Allahovo stvaranje, a pokažite Mi šta su drugi, mimo Njega, stvorili! Naprotiv, zulumćari su u očitoj zabludi! /11/ A Mi smo Lukmānu mudrost darovali: "Budi zahvalan Allahu! Ko je zahvalan, čini to u svoju korist, a ko je nezahvalan – pa, Allah je, zaista, neovisan i hvaljen." /12/ Kad Lukmān reče sinu svome, savjetujući ga: "O sinko moj, nemoj Allahu u obožavanju nikoga pridruživati; širk je, zbilja, zulum veliki." /13/ Mi smo zapovjedili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, iz slabosti u slabost, i doji ga u toku dvije godine.[1122] Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim,

Džabir, Ikreme, Seid b. Džubejr, Mudžahid, Mekhul, Amr b. Šuajb i drugi. Hasan Basri je još dodao da se misli i na muzičke instrumente. Većina komentatora smatra da se pod "kupuje" misli na preferiranje besmislica i zaludnog govora u odnosu na Istinu i koristan govor. S druge strane, postoji jedno mišljenje da se misli na kupovanje robinja-pjevačica. A u današnje vrijeme pod ovo bi se moglo svesti unajmljivanje pjevačica i pjevača.

1117) Allahov put, ili da bi se Allahovim ajetima izrugivali. Prvo smatra Mudžahid, i to je očitije značenje, a drugo smatra Katade.

1118) S obzirom da su se spomenuti ljudi ismijavali Allahovom putu i ajetima, omalovažavali ih i unižavali, i oni će biti na Sudnjem danu poniženi.

1119) Kao što ih je "boljelo" da slušaju Allahove ajete i riječi, boljet će ih i patnja koja ih čeka na Ahiretu.

1120) Ovo je značenje ajeta koje preferira Ibn Kesir, dok Hasan Basri i Katade shvataju ajet u smislu da nebesa nemaju nikakvih stubova: ni vidljivih, ni nevidljivih. U jednoj predaji Ibn Abbas, Ikrime i Mudžahid ovo tumače ovako: "Nebesa imaju stubove koje vi ne vidite."

1121) Misli se prvenstveno na biljke, a "plemenito bilje" je, u stvari, lijepo bilje. Ibn Kesir navodi kako je Eš-Ša'bi rekao da su i ljudi "rastinje" Zemlje, te da je plemenit i počašćen onaj ko uđe u Džennet, dok je nevaljao onaj ko uđe u Džehennem.

1122) Počevši od rođenja. U 233. ajtu sure El-Bekare kaže se da dojenje traje dvije pune godine, ko hoće da dojenje upotpuni. Iz toga je Ibn Abbas zaključio da je najmanji period trudnoće šest mjeseci. Naime, u 15. ajetu sure El-Ahkaf se kaže da trudnoća i dojenje traju trideset mjeseci, što je period od dvije godine i šest mjeseci. Prema tome, ako je najduži period dojenja dvije godine, onda je najkraći period trudnoće šest mjeseci.

kod Mene je krajnje odredište. /14/ A ako budu nastojali da te nagovore da Meni u obožavanju pridružuješ ono o čemu ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na dunjaluku, velikodušno ponašaj. I slijedi Put onoga koji se iskreno Meni obraća; Meni ćete se poslije vratiti i Ja ću vas o onome što ste radili obavijestiti. /15/ O sinko moj, dobro i zlo, teško koliko zrno gorušice, bilo u stijeni ili na nebesima ili u zemlji, Allah će na vidjelo iznijeti. Doista, Allah zna ono što je najsitnije i On je Onaj Koji sve u potpunosti zna. /16/ O sinko moj, obavljaj namaz i traži da se čine dobra djela, a odvraćaj od hrđavih i strpljivo podnosi ono što te zadesi – to, doista, u istinske postupke spada. /17/ I, iz oholosti, ne okreći od ljudi lice svoje i ne idi Zemljom nadmeno. Zaista Allah ne voli ni gordog ni hvalisavog. /18/ U hodu budi odmjeren, a u govoru ne budi grlat; zbilja, najneprijatniji glas jeste glas magarca! /19/ Kako ne vidite da vam je Allah potčinio sve što postoji na nebesima i na Zemlji i da vas darežljivo obasipa blagodatima Svojim, i vidljivim i nevidljivim?! A ima ljudi koji raspravljaju o Allahu bez ikakva znanja, bez ikakve upute i bez knjige svjetilje. /20/ A kad im se govori: "Slijedite ono što vam Allah objavljuje!", odgovaraju: "Ne, mi slijedimo ono što smo zapamtili od predaka naših." Zar i onda kad ih šejtan poziva na patnju u Ognju?! /21/ Onaj ko se sasvim preda Allahu, a uz to još i dobro čini,[1123] uhvatio se za najčvršću vezu.[1124] Allahu se na kraju sve vraća. /22/ A onaj koji ne vjeruje, pa, neka te ne zabrinjava nevjerovanje njegovo. Nama će se svi vratiti i Mi ćemo ih o onome šta su radili obavijestiti; Allah, uistinu, dobro zna sve što u grudima je. /23/ Mi im dajemo da kratko uživaju, a onda ćemo ih natjerati u patnju žestoku. /24/ A da ih upitaš: "Ko je stvorio nebesa i Zemlju?", sigurno bi rekli: "Allah!", a ti reci: "Hvaljen neka je Allah!", samo što većina njih ne zna. /25/ Allahovo je sve na nebesima i na Zemlji! Allah je, uistinu, Neovisni i Hvaljeni. /26/ Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a more, uz pomoć još sedam mora, tinta, ne bi

1123) Postupa dobro i ispravno u svojim djelima jer slijedi ono što mu je Šerijatom naređeno i izbjegava ono što mu je zabranjeno.

1124) Ovo je poređenje onoga, ko se potpuno predao Allahu, s onim čovjekom koji se želi popeti uz litice brda, pa se uhvati za najčvršću vezu užeta koje mu je bačeno s vrha stijene.

se ispisale Allahove riječi; Allah je, uistinu, silan i mudar.[1125] /27/ Stvoriti sve vas i sve vas oživiti, isto je kao stvoriti i oživiti jednoga čovjeka; Allah je, zaista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve vidi. /28/ Zar ne vidiš da Allah uvodi noć u dan i dan u noć, i da je potčinio Sunce i Mjesec – svako se kreće do roka određenog – i da Allah dobro zna ono što radite?! /29/ To je zato što je Allah – Istina, a oni kojima oni, pored Njega, dove upućuju – neistina, i što je Allah Uzvišeni i Veliki. /30/ Zar ne vidiš da lađe Allahovom blagodati morem plove da bi vam pokazao neke znake Svoje?! U tome su, zaista, znaci za svakog ko strpljiv i zahvalan je. /31/ A kad ih talas, kao oblak, prekrije, mole se Allahu, iskreno Mu vjeru ispovijedajući; a čim ih On do kopna dovede, među njima osrednjih[1126] bude. A ajete i znakove Naše samo izdajnik, nezahvalnik poriče. /32/ O ljudi, bojte se Gospodara svoga i strahujte od Dana kad roditelj djetetu svome neće moći nimalo pomoći, niti će dijete moći svome roditelju imalo pomoći! Allahovo prijeteće obećanje je istinito, pa neka vas nikako život dunjalučki ne zavara i neka vas obmanitelj[1127] u vezi s Allahom ne pokoleba. /33/ Samo Allah zna kad će Čas kijameta nastupiti, samo On spušta kišu i samo On zna šta je u matericama, a čovjek ne zna šta će sutra zaraditi i ne zna niko u kojoj će zemlji umrijeti; Allah je, uistinu, Onaj Koji sve, i u potpunosti, zna. /34/

1125) Ovaj ajet govori o tome koliko su uzvišena svojstva našeg Gospodara i njih niko od stvorenja ne može svojim znanjem obujmiti.

1126) Ibn Kesir navodi da je Mudžahid riječ "muktesid" (osrednji) ovdje protumačio kao: kafir, poricatelj, nezahvalnik. "Ibn Zejd je" – navodi on – "ovo protumačio kao osrednji u djelima. Međutim, to je značenje te riječi u 32. ajetu sure Fatir, a i ovdje je to moguće značenje. Ako se ovdje radi o tom značenju, onda je to kao vid osude onih koji su vidjeli i osvjedočili se u tako velike i opasne situacije na moru. I umjesto da nakon što im je Allah ukazao svoju dobrotu i milost i spasio ih, pokažu svoju zahvalnost i rade dobra djela u potpunosti i da budu stalno u ibadetu, oni su u tome prosječni i osrednji. A onaj ko je prosječan i osrednji, nakon što ga Allah izbavi iz takvih nedaća, kao da je, u stvari, nemaran."

1127) Tj. šejtan.

(32) Es-Sedžda – Sedžda

(Objavljena u Mekki, osim 16-20. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Mu'min, ima 30 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Elif-lām-mim. /1/ Objavljivanje Knjige, u koju nema sumnje, od Gospodara je svjetova. /2/ Međutim,[1128] oni[1129] govore: "On je izmišlja!" Naprotiv, ona je Istina od Gospodara tvoga da upozoravaš narod kojem prije tebe nije došao nikakav upozoritelj, da bi se oni naputili.[1130] /3/ Allah je nebesa i Zemlju i ono što je između njih u šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzvisio; vi, osim Njega, ni zaštitnika ni zauzimatelja nemate, pa zašto se ne prisjećate i pouku ne uzmete?![1131] /4/ On uređuje i sprovodi odredbu Svoju, od neba do Zemlje, a onda se to k Njemu penje u Danu koji hiljadu godina traje, prema vašem računanju vremena.[1132] /5/ To je Onaj Koji zna i ono što je

1128) Ovdje je upotrijebljena čestica "em", koja može biti upitna, u značenju upitne čestice zar?, ili u značenju veznika ili, te može biti u značenju sveza i riječi: međutim, ali, naprotiv, štaviše. Ibn Kesir i Taberi odabiru ovo posljednje rečeno; odnosno, oni smatraju da ova čestica ovdje nema značenje pitanja nego konstatacije.

1129) Mušrici.

1130) Da bi slijedili Istinu i Pravi put. Istina, Uputu daje Allah i niko drugi, ali čovjek mora ustati i sam se naputiti za njom.

1131) O, vi koji obožavate nekoga ili nešto mimo Allaha!

1132) Uzvišeni Allah uređuje i sprovodi ono što je odredio, počevši od nebesa, a onda se njegova Odredba spušta na Zemlju. Nakon toga, posljedice Allahove odredbe, a to su ljudska djela, dižu se ka svojim registrima koji se nalaze iznad zemaljskog neba. Razdaljina između neba i Zemlje je jednaka razdaljini koja se pređe za pet stotina godina hoda, a isto toliko je i "dubina" nebesa. Mudžahid, Katade i Ed-Dahhak kažu da melek silazi s nebesa na Zemlju prolazeći razdaljinu od pet stotina godina hoda, te istu toliku razdaljinu kada se penje na nebesa; međutim, on je prevali u trenu oka. Ovo što je rečeno jeste suština Ibn Kesirovog shvatanja ovog ajeta oko kojeg, inače, postoje razna tumačenja. Zanimljivo je i Kurtubijevo tumačenje ajeta koje navodi Zuhajli u svome tefsiru koji nosi naziv "Et-tefsirul-munir", a mi to ovdje parafraziramo. Naime, Uzvišeni Allah uređuje sve što se tiče cijelog univerzuma, bilo gornjeg bilo donjeg svijeta, a zatim se posljedice i primjena te odredbe dižu k Njemu posredstvom meleka. Od Njegovih "pomoćnika" dolaze mu zatim "izvještaji" o sprovođenju Njegove odredbe. Sve ovo samo ukazuje na Allahovu veličinu i potčinjenost svih stvorenja Njegovoj volji i određenju. U ajetu se zatim kaže da se sprovođenje odredbe dešava u Danu koji iznosi hiljadu godina po našem računanju vremena. Zuhajli veli da će se na Kijametskom danu sakupiti sva djela koja su počinjena na dunjaluku, velika i mala, i da će biti uzdignuta k Allahu da u vezi s njima presudi. A trajanje Kijametskog dana je koliko traje hiljadu godina na dunjaluku. Osim toga, riječju hiljadu ne misli se na stvarno značenje, odnosno broj hiljadu, nego se misli na značenje koje nekad Arapi podrazumijevaju, a to je beskonačni broj. U suri El-Me'aridž je spomenuto vrijeme od pedeset hiljada godina, a Zuhajli navodi da Kurtubi o tome veli: "To znači da će Uzvišeni Allah učiniti taj dan tako teškim za nevjernike da će im on izgledati kao da traje pedeset hiljada godina. To je rekao Ibn Abbas – a Arapi teške dane opisuju

čulima nedokučivo, a i ono što je pojavno, Silni i Milostivi. /6/ Koji je sve što je stvorio skladnim učinio,[1133] a stvaranje čovjeka od gline je započeo, /7/ a onda je učinio da potomstvo njegovo od uzorka, beznačajne tekućine nastaje,[1134] /8/ zatim ga skladno uobličuje i u njega Svoga duha udahnjuje,[1135] i On vam je sluh i vid i razum dao, a kako vi malo zahvaljujete! /9/ Oni govore: "Zar ćemo, kad nestanemo pod zemljom, ponovo stvoreni biti?!" Štaviše, oni susret s Gospodarom svojim poriču. /10/ Reci: "Melek smrti, koji je za vas zadužen, duše će vam uzeti, a poslije ćete Gospodaru svome vraćeni biti." /11/ A da ti je vidjeti kako će prestupnici, oborenih glava, pred Gospodarom svojim biti: "Gospodaru naš, vidjeli smo i čuli smo, pa nas vrati da dobra djela činimo; mi doista, čvrsto vjerujemo!"[1136] /12/ A kad bismo htjeli, svakom čovjeku bismo Uputu dali, ali obistinile su se Moje riječi: "Napunit ću, zaista, Džehennem džinima i ljudima zajedno!" /13/ Pa iskusite patnju zato što ste zaboravljali da ćete ovaj Dan doživjeti – i Mi ćemo vās zaboraviti – i vječnu patnju iskusite zbog onoga što ste radili. /14/ U Naše riječi vjeruju samo oni koji, kad njima budu opomenuti, licem na tlo padaju, i koji Gospodara svoga veličaju i hvale i koji se ne ohole. /15/ Podižu se bokovi njihovi iz postelja i mole svoga Gospodara iz straha i želje,[1137] a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju. /16/ I niko ne zna šta je za njih skriveno, a što će oči njihove obradovati, kao nagrada za ono što su činili. /17/ Zar da isti budu vjernik i onaj ko je buntovan?! Ne, oni nisu jednaki! /18/ One koji su vjerovali i dobra djela činili – čekaju džennetske bašče u kojima će boraviti, kao nagrada za ono što su radili. /19/ A one koji su bili buntovni – čeka Vatra, u kojoj će prebivati; kad god pokušaju

---

ka duge, a lijepe kao kratke. Postoji mišljenje da će Kijametski dan, u stvari, trajati više dana (perioda), od kojih će neki trajati hiljadu godina, a neki pedeset hiljada godina." (v. Kurtubi, 14/88, po: Zuhajli, Et-Tefsirul-munir, 21/190)

1133) Ovo je prijevod usaglašen čitanju ajeta koje je poznato kod nas (Asimov kiraet). Postoji drugi način čitanja ajeta, a glasi: "Ellezi ahsene kulle šej'in halkahu (umjesto halekahu)". Tada bi prijevod glasio: "Koji je stvaranje svega skladnim učinio".

1134) Plod se začne od sukusa, srži, suštine, biti, ekstrakta ili jedne kapljice tekućine.

1135) Ovo sam prokomentirao uz 91. ajet sure El-Enbija, pa se tamo može pogledati.

1136) Uvjerili smo se i sad čvrsto vjerujemo da je Tvoje obećanje i susret s Tobom istina. Međutim, Allah zna da bi oni radili isto što su i prije radili, čak i ako bi ih ponovo vratio na Zemlju.

1137) Iz straha od Njegove kazne, a iz želje za Njegovom nagradom.

da iz nje iziđu, bit će u nju vraćeni i bit će im rečeno: "Iskusite kaznu u Vatri koju ste poricali!" /20/ A mi ćemo, doista, dati da iskuse patnju manju prije patnje velike,[1138] ne bi li se oni povratili.[1139] /21/ Ima li većega zulumćara od onoga koji je opomenut ajetima i znacima svoga Gospodara, pa se potom okreće od njih?! Mi ćemo, zaista, kazniti prestupnike! /22/ Mūsāu smo Mi Knjigu dali – pa ne sumnjaj nimalo u susret s njim[1140] – i uputom je sinovima Isrāīlovim učinili. /23/ Između njih Mi smo vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na Pravi put upućivali, jer su strpljivi bili i u ajete i znakove Naše čvrsto vjerovali. /24/ Zaista će Gospodar tvoj – baš On – među njima na Kijametskom danu presuditi o onome u čemu su se razilazili.[1141] /25/ Zar im nije jasno koliko smo Mi prije njih naroda uništili, po čijim oni nastambama hodaju?! U tome su, zaista, znakovi, pa zašto ne čuju?! /26/ Kako oni ne vide da Mi tjeramo kišu u ogoljelu zemlju, i činimo da, uz pomoć njenu, niče rastinje kojim se hrani stoka njihova, a i oni sami – pa zašto ne vide?! /27/ I oni govore: "Kad će već jednom ta pobjeda, ako istinu govorite?"[1142] /28/ Reci: "Na Dan pobjede nevjernicima neće nikako koristiti to što će tada vjerovati i nimalo im se vremena neće dati." /29/ A ti se okreni od njih i čekaj, i oni, doista, čekaju![1143] /30/

1138) Manja patnja jeste dunjalučka patnja, a u to spadaju nedaće, nevolje, nesreće i druga iskušenja na dunjaluku, dok u veću patnju spada ahiretska kazna.

1139) Iz kufra i širka u vjerovanje.

1140) Misli se na susret Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, s Mūsāom, alejhis-selam, u noći Israa i Mi'radža, ili na susret Mūsāa, alejhis-selam, s Uzvišenim Allahom na Sinaju. Čini se da prvo mišljenje više preferira Ibn Kesir, jer u prilog njemu navodi i jedan hadis. On, međutim, navodi i drugo mišljenje, ali ga navodi samo kao jedno predanje od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma.

1141) A to su uvjerenja (dogme) i djela.

1142) Ovo su govorili mušrici, tražeći da Allah što prije pomogne Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i da ih pobijedi, ako je istina to što govori. Ovo su govorili iz oholosti, obijesti i podsmijeha.

1143) Čekaju da te ukloni vrijeme, da umreš ili da te pobijede.

(33) El-Ahzāb – Saveznici
(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure Ali-'Imrān, ima 73 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O Vjerovjesniče, Allaha se boj, a nevjernike i licemjere ne slušaj – Allah je, uistinu, Onaj Koji sve zna i mudar je! /1/ I slijedi ono što ti se od Gospodara tvoga objavljuje – Allah, zaista, u potpunosti zna ono što radite! /2/ I na Allaha se osloni, a Allah je kao zaštitinik dovoljan! /3/ Allah nijednom čovjeku dva srca u nutrini nije dao, a ni supruge vaše, od kojih se rastavljate govoreći da su vam njihova leđa poput leđa vaših majki, majkama vašim nije učinio,[1144] niti je posinke vaše sinovima vašim učinio.[1145] To su samo vaše riječi, iz vaših usta, a Allah Istinu govori i na Pravi put upućuje.[1146] /4/ Zovite ih po očevima njihovim, to je kod Allaha pravednije![1147] A ako ne znate očeve njihove, pa oni su braća vaša po vjeri i štićenici su vaši.[1148] Nije vam grijeh ako u tome pogriješite, grijeh je ako to vaša srca smjeraju;[1149] a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /5/ Vjerovjesnik je bliži vjernicima nego oni sami sebi, a supruge njegove su – kao majke njihove. A srodnici, po Allahovoj Knjizi, bliži su jedni drugima od ostalih vjernika i muhadžira, osim što prijateljima svojim

---

1144) U predislamskom dobu postojala je jedna vrsta rastave braka koja se dešavala kada bi čovjek rekao svojoj supruzi da su mu njena leđa poput leđa njegove majke, što je značilo da on s njom ne želi imati bračne odnose. Naravno, ta njegova supruga ne može mu nikada biti majka, baš kao što čovjek ne može u grudima svojim imati dva srca. Više komentatora navodi da je povod objavljivanja ovog ajeta bio jedan čovjek koji je tvrdio da ima dva srca i kojeg su zvali Zul-Kalbejn (Čovjek s dva srca), pa je Uzvišeni objavio ovaj ajet kao odgovor na njegove tvrdnje.

1145) Također, niko ne može postati nečiji sin samim tim što ga ovaj usvoji i naziva svojim sinom. Ovaj dio ajeta objavljen je zato što je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prije poslanstva posinio Zejda b. Harisa tako da je on zvan Zejd, sin Muhammedov. Ovim ajetom Uzvišeni Allah dokida ovu praksu i zabranjuje to za sva vremena.

1146) To što neko posini nekog drugog – pa, to su samo riječi koje ne mogu učiniti da on bude njegov pravi sin. On je nastao u kičmi drugog čovjeka i niko ne može imati dva oca, baš kao što ne može imati dva srca. Allah, zaista, govori Istinu, odnosno samo ono što je pravda (el-adl), kako to tumači Seid b. Džubejr.

1147) To je pravednije od njihovog pripisivanja drugim ljudima.

1148) Neka im bratska ljubav bude nadoknada za njihovo izgubljeno rodoslovlje.

1149) Nije grijeh ako se pogriješi u nečijem rodoslovlju nakon što se dadne sve od sebe da se neko pripiše pravom ocu, ali je grijeh to namjerno učiniti.

možete dobro učiniti.[1150] To je u Knjizi zapisano. /6/ Sjeti se kad smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nūha, i od Ibrāhīma, i od Mūsāa, i od Isāa, sina Merjemina. Od njih smo čvrst zavjet uzeli, /7/ da bi On pitao iskrene o njihovoj iskrenosti; a nevjernicima je On pripremio bolnu patnju. /8/ O vjernici, sjetite se Allahove blagodati prema vama kada su do vas vojske došle,[1151] pa smo Mi protiv njih vjetar poslali, i vojske koje vi niste vidjeli – a Allah dobro vidi šta vi radite. /9/ Kad su vam došle i odozgo i odozdo, kad su vam oči razrogačene bile, a duša došla do grkljana, i kad ste o Allahu svašta pomišljali. /10/ Tada su vjernici bili u iskušenje stavljeni i žestoko su bili uzdrmani.[1152] /11/ I kad su licemjeri i oni u čijim srcima je bolest[1153] govorili: "Allah i Poslanik Njegov su nam samo obmanu obećavali!" /12/ Kad su neki među njima rekli: "O stanovnici Jesriba,[1154] ovdje[1155] vam nema stanka, zato se vratite", a drugi[1156] među njima tražili su dopuštenje od Vjerovjesnika i govorili: "Kuće su naše nezaštićene!", a nisu bile nezaštićene, već su oni samo umaći htjeli. /13/ A da se do njih s raznih medinskih strana prodrlo i da je potom od njih zatražena smutnja – nevjerovanje, oni bi

1150) Da bismo bili pravi vjernici, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, mora nam biti draži od nas samih. Njegove supruge su vjernicima poput majki i zato je bilo zabranjeno da se bilo ko oženi bilo kojom njegovom suprugom nakon što je on umro. Rođaci su preči da jedni druge nasljeđuju od toga da vjernici nasljeđuju jedni druge samo zbog vjere, a ne srodstva. To je bio slučaj u početku islama, pa je to dokinuto. Međutim, musliman može učiniti dobro svojim prijateljima tako što će ih pomagati, dobro im činiti, održavati s njima dobre veze ili im oporukom nešto imetka ostaviti. To je propis koji je zapisan kod Uzvišenog Allaha u Glavnoj Knjizi i mora se po njemu postupati.

1151) To je bilo prilikom opsade Medine koja je trajala oko mjesec dana. Naime, nekoliko židovskih prvaka, iz plemena Benu Nadir, otišli su u Mekku i uspjeli nagovoriti Kurejšije da krenu na Medinu, a da će im oni u tome pomoći. Usput su pridobili i pleme Gatafan te je njihov konačan broj bio oko deset hiljada. Čuvši za taj pohod, muslimani su iskopali kanal (hendek) oko Medine tako da im je brdo Sel' bilo iza leđa. Po tome je ovaj događaj poznat kao Bitka kod Hendeka, a odigrala se pete godine po Hidžri. O ovom događaju direktno govore ajeti – od 9. do 27. iz ove sure.

1152) Ovo je bilo veliko iskušenje za muslimane i toliko su bili uzdrmani da su neki otkrili svoje licemjerje.

1153) Bolest sumnje i slabosti imana.

1154) Jesrib je predislamsko ime za Medinu. Es-Suhejli veli da je dobila to ime po čovjeku po imenu Jesrib b. Ubejl koji se tu nastanio. Ibn Kesir kaže kako su neki kazali da je u Tevratu spomenuto jedanaest imena za Medinu, a to su: El-Medina, Taba, Tajba, El-Meskene, El-Džabire, El-Mehabbe, El-Mahbube, El-Kasime, El-Medžbure, El-Azra', i El-Merhume.

1155) Na prvoj borbenoj liniji, kod hendeka.

1156) El-Avfi prenosi od Ibn Kesira da su to bili pripadnici plemena Benu Harise, koji su rekli da se boje kako će im kuće biti pokradene. Ibn Ishāk navodi da je ovo rekao Evs b. Kajzi.

to, ne dvoumeći se o tome, brzo učinili, /14/ a bili su se još prije Allahu obavezali da neće uzmicati – a za Allahu datu obavezu odgovarat će se. /15/ Reci: "Bježanje vam neće koristiti ako i pobjegnete iz straha od smrti ili pogibije, jer i poslije toga, samo ćete kratko uživati."[1157] /16/ Reci: "Ko će vas od Allaha zaštititi ako On hoće da vas zlo snađe, ili, ko vam može nauditi ako On želi da vam milost ukaže?!" Osim Allaha, oni neće naći sebi ni zaštitnika ni pomagača. /17/ Allah dobro zna one među vama koji su druge zadržali i prijateljima svojim govorili: "Priključite nam se!", a inače oni u borbu rijetko idu,[1158] /18/ škrtareći prema vama.[1159] A kad zavlada strah, vidiš ih kako gledaju u tebe kolutajući očima[1160] kao kad pred smrt izbezumljeni svijest izgubi. Čim strah mine, oni vas "sijeku svojim oštrim jezicima", škrti da učine bilo kakvo dobro.[1161] Oni ne vjeruju, i zato je Allah djela njihova poništio; a to je Allahu lahko. /19/ Oni misle da saveznici još nisu otišli. A kad bi saveznici opet došli, najdraže bi im bilo da su među beduinima u pustinji i da se raspituju za vas; a da s vama ostanu, malo bi se borili. /20/ Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji nadu polaže u Allaha i Posljednji dan,[1162] i koji često Allaha spominje. /21/ A kad su vjernici saveznike ugledali, rekli su: "Ovo je ono što su nam Allah i Poslanik Njegov obećali, i Allah i Poslanik Njegov istinu su govorili!" – i to im je samo povećalo vjerovanje i predanost.[1163] /22/ Među vjernicima ima ljudi koji su ispunili ono na što su se Allahu obavezali;[1164] neko od njih

1157) Ako i pobjegnu iz borbe strahujući od smrti ili pogibije, neće vječno živjeti. Živjet će dokle im je to propisano – a, u usporedbi sa ahiretskim životom, to je veoma kratko.

1158) Zato što se boje smrti. A u borbu idu samo kada je ne mogu predvidjeti.

1159) Uskraćujući vam svoju ljubav i saosjećanje zato što vi idete u borbu. No oni vam uskraćuju i svoju materijalnu pomoć. Isto tako, škrti su prilikom podjele ratnog plijena i sve bi htjeli samo za sebe.

1160) Zbog velikog straha.

1161) Kada prođe opasnost, licemjeri se obraćaju vjernicima izražavajući se veoma visokim stilom i rječitošću, pripisujući sebi velike zasluge i hrabrost. Zapravo, oni lažu i svojim riječima uznemiravaju vjernike; od njih se ne može doći do riječi; njihovi jezici su ovdje uspoređeni s oštrim sabljama. U njima nema nikakvog dobra; kukavice su i lažljivci.

1162) Koji se nada Allahovoj milosti, susretu s Njim i nagradi na Sudnjem danu.

1163) Vjerovanje u Allaha i predanost Njegovim naredbama, te pokornost Njegovom Poslaniku.

1164) A obavezali su se na Akabi da će se boriti s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, da će biti postojani u vjeri, da će ga pomagati...

okonča svoj rok,[1165] a neko od njih to još iščekuje,[1166] i nisu ništa izmijenili.[1167] /23/ To je zato da bi Allah nagradio iskrene za njihovu iskrenost, a patnji podvrgao licemjere, ako hoće, ili im oprostio.[1168] Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /24/ Allah je nevjernike pune srdžbe odbio, nisu dobra postigli, a vjernike je Allah borbe poštedio. Allah je, uistinu, moćan i silan. /25/ A sljedbenike Knjige, koji su ih pomagali,[1169] iz utvrda njihovih je izveo, i strah u srca njihova ulio, pa ste jedne pobili, a druge kao sužnje uzeli. /26/ I dao vam je da naslijedite zemlje njihove i domove njihove i bogatstva njihova, i zemlju kojom prije niste hodili; Allah nad svime ima moć. /27/ O Vjerovjesniče, reci ženama svojim: "Ako želite život dunjalučki i njegov sjaj, onda dođite, dat ću vam pristojnu otpremu i lijepo ću vas otpustiti. /28/ A ako želite Allaha i Poslanika Njegova i drugi svijet, pa, Allah je, doista, onima među vama koji čine dobra djela pripremio nagradu veliku."[1170] /29/ O žene Vjerovjesnikove, ako bi koja od vas očiti razvrat[1171] učinila, kazna bi joj udvostručena bila, a to je Allahu lahko; /30/ a onoj koja se bude Allahu i Poslaniku Njegovu pokoravala i dobra djela činila – dat ćemo nagradu dvostruku i njoj smo opskrbu plemenitu pripremili. /31/ O žene Vjerovjesnikove, vi niste kao druge žene! Ako se Allaha bojite, nemojte zavodljivo govoriti, pa da tada žudnju osjeti onaj u čijem je srcu bolest,[1172] i govorite riječi koje su kao

1165) Neki su okončali svoj život ispunivši zavjet dat na Bedru da će se boriti sve dok ne poginu ili ne pobijede, pa su u borbi protiv saveznika postigli svoju želju i pali kao šehidi.

1166) Neki čekaju da im dođe njihov edžel, nastavljajući se boriti i postojani biti.

1167) Nisu promijenili svoje obećanje dato Allahu i Njegovom Poslaniku, kao što su to uradili munafici.

1168) Allah stavlja na kušnju Svoje robove kako bi se na djelu pokazalo ko je čestit, a ko nije. Iako Allah zna sve šta će se desiti i prije nego se desi, On ne kažnjava Svoje robove samo na osnovu tog znanja, sve dok oni ne urade to što On o njima već zna.

1169) To su bili židovi iz plemena Benu Kurejza koji su prekšili ugovor s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem.

1170) Ovo je naredba Uzvišenog Allaha Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da svojim suprugama ponudi da se s njim razvedu i žive s drugima, ukoliko žele ovaj svijet i njegove prolazne ljepote; ili, da ostanu s njim i da žive u skromnim uslovima, ali će za to imati veliku nagradu kod Allaha. One su, naravno odabrale Allaha, Poslanika i ahiret.

1171) Allah ih je sačuvao od svega toga. Međutim, ovo je samo uvjetna rečenica, a to ne znači da će se to i dogoditi. Ibn Abbas veli da se pod izrazom "fahiše" ovdje misli na neposlušnost i loš moral.

1172) Pokvarenost, žudnja za nemoralom.

lijepe poznate![1173] /32/ U kućama svojim boravite i ljepotu svoju, kao što je bilo u prvo pagansko doba, ne pokazujte, i namaz obavljajte i zekat dajite, i pokoravajte se Allahu i Njegovom Poslaniku! Allah želi da od vas, Porodico Poslanikova, grijehe odstrani, i da vas potpuno očisti. /33/ I pamtite Allahove ajete i mudrost[1174] koja se kazuje u domovinama vašim; Allah je, uistinu, dobrostiv i Onaj Koji sve u potpunosti zna. /34/ Muslimanima i muslimankama, i vjernicima i vjernicama, i poslušnim muškarcima i poslušnim ženama, i iskrenim muškarcima i iskrenim ženama, i strpljivim muškarcima i strpljivim ženama, i poniznim muškarcima i poniznim ženama, i muškarcima koji dijele zekat i sadaku i ženama koje dijele zekat i sadaku, i muškarcima koji poste i ženama koje poste, i muškarcima koji o svojim stidnim mjestima vode brigu i ženama koje o svojim stidnim mjestima vode brigu, i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha – Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio. /35/ Ni vjernik ni vjernica nemaju izbora da, kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, po svom nahođenju postupe. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je očito zalutao.[1175] /36/ A kad ti reče onome kome je Allah bio blagodaran,[1176] i kome si i ti bio blagodaran:[1177] "Zadrži suprugu svoju i boj se Allaha!" – u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš. I pošto je Zejdova potreba za njom prestala i on se od nje razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu. A Allahova se

1173) Ibn Zejd ovako kako je prevedeno tumači završetak ajeta: "qavlen ma'rufa". A Ibn Kesir veli da se žene ne trebaju obraćati muškarcima s kojima nisu u bliskom srodstvu utanjenim, upadljivim riječima (govorom); odnosno, ne trebaju im se obraćati onako kako pričaju sa svojim muževima.

1174) Riječ "el-hikme" komentatori tumače kao: razum, ispravno poimanje, oštroumnost, mudrost i pravednost, Allahova Knjiga i slijeđenje onoga što ona sadrži, te vjerovjesništvo.

1175) Povod objavljivanja ovog ajeta bio je slučaj kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaprosio Zejneb bint Džahš za svoga oslobođenog roba Zejda b. Harisea, pa je ona u prvi mah to odbila.

1176) Radi se o Zejdu b. Harisu, prema kome je Allah bio blagodaran tako što ga je uputio u islam i slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

1177) Oslobodivši ga ropstva.

zapovijed izvršava! /37/ Vjerovjesniku nije teško da čini ono što mu Allah odredi jer takav je bio Allahov propis i za one koji su prije bili i nestali, a Allahova odredba je neminovna. /38/ Za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali. A dovoljan je Allah da svodi račune! /39/ Muhammed nije otac nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i pečat, posljednji vjerovjesnik – a Allah sve dobro zna. /40/ O vi koji vjerujete, često se Allaha sjećajte i spominjite Ga, /41/ i ujutro i navečer Ga slavite i veličajte; /42/ On je Taj Koji vas blagosilja, a i meleki Njegovi, da bi vas iz tmina na svjetlo izveo – On je prema vjernicima milostiv. /43/ Pozdrav će im, na Dan kad Ga oni susretnu, selam biti, i On im je pripremio nagradu plemenitu. /44/ O Vjerovjesniče, zaista smo te poslali kao svjedoka i kao donositelja radosnih vijesti i kao upozoritelja, /45/ da – po Njegovom naređenju – pozivaš k Allahu, i kao svjetiljku koja sija. /46/ I obraduj vjernike da će Allah na njih veliku milost prosuti, /47/ a ne slušaj nevjernike ni licemjere, na uvrede njihove pažnju ne obraćaj i u Allaha se pouzdaj, Allah je dovoljan kao zaštitnik. /48/O vjernici, kad se vjernicama oženite, a onda ih, prije stupanja u bračni odnos, pustite, one nisu dužne čekati određeno vrijeme koje ćete vi brojati, već ih darujte i lijepo ih otpremite. /49/ O Vjerovjesniče, Mi smo ti dozvolili da budu žene tvoje one kojima si dao vjenčane darove njihove, i one u vlasti tvojoj koje ti je Allah dao iz plijena, i kćeri amidža tvojih, i kćeri tetaka tvojih po ocu, i kćeri daidža tvojih, i kćeri tetaka tvojih po majci koje su se s tobom iselile, i ženu – vjernicu koja sebe pokloni Vjerovjesniku, ako Vjerovjesnik hoće da se njome oženi, samo tebi, a ne ostalim vjernicima. Mi znamo šta smo propisali vjernicima u vezi sa suprugama njihovim i onima koje su u vlasništvu njihovu, a i da ti ne bi bilo teško. A Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /50/ Možeš zanemariti one među njima koje hoćeš i možeš pozvati sebi onu koju hoćeš, a možeš zatražiti onu koju si udaljio, nijedno od toga nije tvoj grijeh. Najlakše će tako one radosne biti i neće se žalostiti i tako će sve onim što im ti daješ zadovoljne biti – a Allah zna šta je u srcima vašim; Allah je Onaj Koji sve zna i Onaj Koji

ne žuri s kaznom. /51/ Odsada ti nisu dopuštene druge žene, ni da umjesto njih neku drugu uzmeš, makar te i zadivila ljepota njihova, osim onih koje posjeduješ. A Allah sve nadzire. /52/ O vi koji vjerujete, ne ulazite u sobe Vjerovjesnikove, osim ako vam se dopusti radi jela, ali ne da čekate dok se ono zgotovi; tek kad budete pozvani, onda uđite, i pošto jedete, raziđite se ne upuštajući se u razgovor. To smeta Vjerovjesniku, a on se stidi da vam to rekne, a Allah se ne stidi istine. A ako od njih, supruga njegovih, nešto tražite, tražite to od njih iza zastora. To je čistije i za vaša i za njihova srca. Vama nije dopušteno da Allahova Poslanika uznemiravate niti da se suprugama njegovim poslije smrti njegove ikada oženite. To bi, uistinu, kod Allaha bio veliki grijeh, /53/ iznosili vi o tome šta u javnost ili to u sebi krili, pa, Allah sve dobro zna. /54/ Njima[1178] nije grijeh da budu otkrivene pred očevima svojim, i sinovima svojim, i braćom svojom, i sinovima braće svoje, i sinovima sestara svojih, i ženama vjernicama, i pred onima koje su u vlasništvu njihovu. I Allaha se bojte! Allah, je, doista, svjedok svemu. /55/ Zaista Allah i meleci Njegovi blagosiljaju Vjerovjesnika. O vi koji vjerujete, blagosiljajte ga i vi i njemu selam šaljite! /56/ One koji Allaha i Poslanika Njegova budu uznemiravali, Allah će, zaista, i na dunjaluku i na ahiretu prokleti, i ponižavajuću im patnju pripremiti. /57/ A oni koji vjernike i vjernice uznemiravaju, a oni to ne zaslužuju, tovare na sebe klevetu i pravi grijeh. /58/ O Vjerovjesniče, reci suprugama svojim, i kćerima svojim, i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se. Tako će se najlakše prepoznati pa neće uznemiravane biti. Allah je oprostitelj grijeha i milostiv je. /59/ Ako se licemjeri i oni u čijim srcima je bolest i oni koji po Medini šire laži – ne okane, Mi ćemo ti vlast nad njima prepustiti i oni će samo kratko vrijeme kao susjedi tvoji u njoj ostati, /60/ prokleti neka su! Gdje god se nađu, neka budu hvatani i ubijani /61/ prema Allahovu zakonu koji je vrijedio za one koji su bili i nestali! A ti nećeš u Allahovu zakonu izmjene naći! /62/ Pitaju te ljudi o Času kijameta; reci: “To jedino

1178) Ženama.

Allah zna! A ti ne znaš, možda je Čas kijameta blizu!" /63/ Allah je nevjernike prokleo i za njih Oganj razbuktali pripremio, /64/ u njemu će vječno, zauvijek boraviti, ni zaštitnika ni pomagača neće naći. /65/ Na Dan kad njihova lica u Vatri prevrtana budu, govorit će: "Kamo sreće da smo se Allahu pokoravali i da smo Poslanika slušali!" /66/ I govorit će: "Gospodaru naš, mi smo prvake svoje i starješine svoje slušali, pa su nas oni s Pravog puta odveli; /67/ Gospodaru naš, podaj im dvostruku patnju i prokuni ih prokletstvom velikim!" /68/ O vi koji vjerujete, ne budite kao oni koji su Mūsāa uznemiravali, pa ga je Allah oslobodio onoga što su govorili, i on kod Allaha ugled uživa! /69/ O vi koji vjerujete, bojte se Allaha i govorite samo istinu, /70/ On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam oprostiti! A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao – postići će veliki uspjeh. /71/ Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet,[1179] pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek – a on je prema sebi baš zulum učinio i neznalica je bio,[1180] /72/ da bi Allah licemjere i licemjerke, i višebošce i višeboškinje kaznio, a vjernicima i vjernicama oprostio. Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /73/

(34) Sebe' – Saba

(Objavljena u Mekki, osim 6. ajeta
koji je objavljen u Medini; objavljena je
nakon sure Lukmān, ima 54 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Svaka hvala neka je Allahu, Kojem pripada sve ono na nebesima i sve ono na Zemlji, a svaka hvala neka mu je i na

1179) Ibn Kesir navodi da je Ibn Abbas rekao da se pod emanetom misli na pokornost koja znači pozivanje na odgovornost. Naime, Uzvišeni je ponudio nebesima i Zemlji, prije nego Ademu, da Mu budu pokorni, pa to nisu mogli prihvatiti. To je rekao Ademu, a on je upitao: "Gospodaru moj, a šta to podrazumijeva?" – "Ako budeš dobro činio, bit ćeš nagrađen; a ako budeš loše činio, bit ćeš kažnjen", odgovorio je Allah, pa je Adem iz svog neznanja to uradio i tako sebi nasilje (zulum) nanio.

1180) Sebi je nasilje učinio i posljedica toga nije svjestan bio.

ahiretu! On je Mudri i Onaj Koji sve u potpunosti zna. /1/ On zna šta u zemlju ulazi a šta iz nje izlazi, i šta se s nebesa spušta, a šta se na njih uspinje; On je Milostivi i grijeha Oprostitelj. /2/ A oni koji ne vjeruju govore: "Čas oživljenja neće nam doći!" Reci: "Hoće, tako mi Gospodara moga, Koji zna i ono što je čulima nedokučivo, sigurno će vam doći!" Njemu ne može ništa, ni koliko trunčica jedna, ni na nebesima ni na Zemlji, izmaći, i ne postoji ništa, ni manje ni veće od toga, što nije u jasnoj Knjizi – /3/ da nagradi one koji vjeruju i dobra djela čine – to su oni kojima pripada oprost i opskrba plemenita – /4/ a oni koji se protiv ajeta i znakova Naših bore, odvraćajući od njih – to su oni kojima pripada najbolnija patnja.[1181] /5/ A vidjet će oni kojima je dato znanje da je ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga Istina, i da vodi na Put Silnog i Hvaljenog.[1182] /6/A oni koji ne vjeruju govore: "Hoćete li da vam pokažemo čovjeka koji će vas obavijestiti da ćete, kada se sasvim raspadnete, zaista, ponovno stvoreni biti? /7/ Iznosi li on o Allahu laži ili je lud?"[1183] Naprotiv, oni koji u ahiret neće da vjeruju u patnji su i u zabludi dubokoj.[1184] /8/ Zar ne vide nebo i Zemlju, ono što je ispred njih i ono što je iza njih?! Kad bismo htjeli, u zemlju bismo ih utjerali ili komade neba na njih sručili.[1185] To je, zaista, znak svakom robu koji se Allahu s pokajanjem vraća. /9/ Mi smo Dāvūdu od Nas dobro[1186] dali: "O brda, ponavljajte zajedno s njim hvalu, i vi, ptice!" – i omekšali smo mu gvožđe. /10/ "I pravi široke pancire i odmjeri pri vezivanju halki, i činite dobro![1187] Ja zaista dobro vidim šta radite vi." /11/ A Sulejmānu – vjetar,

---

1181) Svrha postojanja Sudnjeg dana jeste nagrađivanje vjernika i kažnjavanje nevjernika.

1182) Ovo je druga mudrost postojanja Sudnjeg dana: oni koji su vjerovali u ono što je objavljeno poslanicima, kada vide svojim očima – nagrađivanje vjernika i kažnjavanje nevjernika, a u to sve su vjerovali, reći će: "Poslanici našeg Gospodara zaista su Istinu donijeli."

1183) Ovako su govorili mekanski mušrici, i pri tome negirali proživljenje i izruguivali se Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.

1184) Nije onako kako su govorili mušrici, nego su oni u kufru koji će ih odvesti u patnju na Ahiretu. A na dunjaluku su u zabludi; daleko su od Istine.

1185) Mekanski mušrici su podrugljivo tražili od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da traži od Uzvišenog Allaha da na njih još na dunjaluku spusti komade neba. Tako je i narod Šuajbov tražio od njega to isto.

1186) A to je sve što se spominje u sljedećim ajetima.

1187) O, Dāvūde i porodico tvoja!

ujutro je prevaljivao rastojanje od mjesec dana, a navečer rastojanje od mjesec dana; i učinili smo da mu iz izvora rastopljen bakar teče i da džini, dozvolom njegova Gospodara, pred njim rade, a ko od njih otkaže poslušnost naređenju Našem, Mi učinimo da ognjenu patnju osjeti. /11/ Oni su mu izrađivali što god je htio: bogomolje i spomenike, i zdjele kao čatrnje, i kotlove nepokretne. "Radite i budite zahvalni, o porodico Dāvūdova!" A malo je zahvalnih među robovima Mojim. /12/A kad smo odredili da umre, samo ih je crv iz zemlje koji je bio rastočio štap njegov – uputio na smrt njegovu, i kad se on srušio, džini shvatiše, da ne bi u patnji ponižavajućoj ostali, da su ono što je čulima nedokučivo znali.[1188] /13/ Stanovnici Sabe imali su znak u mjestu u kom su živjeli: vrtove, zdesna i slijeva. Jedite iz opskrbe Gospodara svoga i budite Mu zahvalni; ovo je lijep predio, a Gospodar je grijeha Oprostitelj![1189] /14/ Ali oni su se okrenuli, pa smo na njih vodenu bujicu[1190] pustili, i zamijenili im njihove vrtove drugim vrtovima sa plodovima gorkim i tamariskom i nešto malo divljeg lotosa. /15/ Kaznili smo ih tako zato što su bili nezahvalni, a da li Mi kažnjavamo ikog drugog do nevjernika, nezahvalnika?! /16/ A između njih i naselja koje smo blagoslovili[1191] – načinili smo bili naselja vidljiva[1192] i po njima im odredili razdaljinu za putovanje.[1193] Putujte njima noću i danju, sigurni! /17/ Ali oni rekoše: "Gospodaru naš, učini veće rastojanje prilikom putovanja naših!" – i zulum sebi učiniše, i Mi učinismo da se o njima samo priča, a njih posvuda raselismo. Doista, su u tome znaci za svakog

1188) Uzvišeni spominje kako je umro Sulejmān, alejhis-selam; da crv nije rastočio njegov štap, pa se on srušio na zemlju, džini ne bi ni znali da je umro. Ovo je dokaz da džini ne znaju mnogo šta. Pogotovo im nije poznat gajb – to zna samo Allah.

1189) Tj. On će vam oprostiti ako nastavite da samo Njega obožavate. Međutim, oni su se od ibadeta samo Allahu okrenuli u obožavanje Sunca i na blagodatima nisu više bili zahvalni.

1190) Prema mišljenju Ibn Kesira, "sejlul-arim" može značiti obilnu vodu ili samo vodu, ime doline i krticu (ili pacova). Ibn Kesir čak navodi jedno predanje po kojem je pacov (ili krtica) prokopao branu, pa se ona srušila. Naravno, u pogledu autentičnosti ovog predanja i njemu sličnih predanja trebamo biti rezervirani; odnosno, to se možda tako desilo, a možda i nije.

1191) To su naselja oko San'ae (Sane u Jemenu), naselja u Šamu, Bejtul-makdis, ili su to arapska naselja između Medine i Šama.

1192) Bila su to vidljiva naselja za koja su znali putnici.

1193) Bili su na razdaljini koja je tačno potrebna putniku da se odmori. Tako su u jednom mjestu putnici naćali, a u drugom su se, u podnevskom vremenu, odmarali.

strpljivog i zahvalnog. /18/ A Iblīs se uvjerio u ono što je o njima mislio,[1194] i oni su se poveli za njim, osim grupe vjernika. /19/ A nad njima on nikakva argumenta nije imao; osim što smo ih mu prepustili da bi znali onog ko vjeruje u ahiret, a ko u njega sumnja.[1195] A Gospodar tvoj bdi nad svim.[1196] /20/ Reci: "Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa ne posjeduju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći." /21/ Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti. I kad iz srca njihovih nestane straha, oni će upitati: "Šta je to rekao Gospodar vaš?" "Istinu!", odgovorit će, On je Uzvišeni i Veliki. /22/ Upitaj: "Ko vas opskrbljuje i iz neba i iz zemlje?" I odgovori: "Allah! Ko je onda, mi ili vi, na pravom putu, a ko je u zabludi očitoj!?" /23/ Reci: "Vi nećete odgovarati za grijehe koje mi počinimo, niti ćemo mi odgovarati za ono što uradite vi." /24/ Reci: "Gospodar naš će nas sabrati i onda nam pravedno presuditi, On je Sudija Pravedni i Sveznajući." /25/ Reci: "Pokažite mi one koje Njemu u obožavanju pridružujete!" Ne postoje; ali Bog je samo On, Allah Silni i Mudri!" /26/ Mi smo te poslali baš svim ljudima kao radosnih vijesti donositelja i upozoritelja, ali većina ljudi ne zna /27/ i govore: "Kada će već jednom to prijeteće obećanje, ako istinu govorite?" /28/ Reci: "Dan vam je već određen, ne možete ga ni za čas jedan zaustaviti niti ubrzati." /28/ A oni koji ne vjeruju govore: "Mi nećemo vjerovati u ovaj Kur'an niti u Knjige prije njega!" A kad bi samo vidio kad oni koji su učinili zulum pred Gospodarom svojim budu sabrani i kad stanu među sobom razgovarati: "Da vās nije bilo, sigurno bismo bili vjernici!", reći će oni koji su tlačeni bili onima koji su oholi bili. /30/ "A zar smo vas mi od Upute odvratili nakon što vam je ona došla?! Ne, sami ste vi prestupnici bili", reći će oni koji su bili oholi onima koji su bili tlačeni. /31/ "Nije bilo tako!",

1194) A to je da će on nastojati svim sredstvima da zavede ljude i da većina neće vjerovati i da će biti nezahvalni.

1195) Iblīs nema nekakav (nikakav) snažan argument (ili silu) u zavođenju ljudi, ali mu Allah pušta da zavodi ljude da bi se vidjelo ko vjeruje u ahiret, a ko u njega sumnja.

1196) Ništa mu ne može promaknuti.

odgovorit će oni koji su bili tlačeni onima koji su bili oholi, "nego ste i danju i noću spletkarili kad ste od nas tražili da u Allaha ne vjerujemo i da Mu takmace pripisujemo." I prikrit će kajanje[1197] kad vide da će kažnjeni biti, a mi ćemo na vratove nevjernika sindžire staviti; zar će biti kažnjeni drukčije nego prema onome kako su radili?! /32/ Mi ni u jedno naselje upozoritelja nismo poslali a da nisu rekli oni koji su na raskošan život bili navikli: "Ne vjerujemo mi u ono što je po vama poslano!" /33/ I uz to su govorili: "Imamo više imetka i djece; mi nećemo biti patnji podvrgnuti!" /34/ Reci: "Gospodar moj daje obilnu opskrbu onome kome hoće, a i uskraćuje, ali, većina ljudi ne zna." /35/ Ni imeci vaši ni djeca vaša neće vas učiniti Nama bliskim; izuzev onih koji vjeruju i dobra djela čine. Njima pripada višestruka nagrada za ono što su radili, i oni će u visokim odajama biti sigurni. /36/ A oni koji se budu trudili da se ajetima i znakovima Našim suprotstave, odvraćajući od njih, oni će biti u patnju privedeni. /37/ Reci: "Gospodar moj daje obilnu opskrbu onome kome hoće od robova Svojih, a kome hoće uskraćuje; što god vi udijelite, On će to nadoknaditi, On je najbolji Opskrbitelj." /38/ A na Dan kad ih sve sabere, pa meleke upita: "Jesu li ovi vas obožavali?", /39/ oni će odgovoriti: "Uzvišen neka si, Ti si Gospodar naš, a nisu oni! Oni su džine obožavali i većina njih je vjerovala u njih." /40/ Taj dan jedni drugima nećete moći ni koristiti ni nauditi, a Mi ćemo onima koji su zulum učinili reći: "Kušajte patnju u Vatri koju ste poricali!" /41/ Kad im se Naši jasni ajeti kazuju, oni govore: "Ovaj čovjek samo hoće da vas odvrati od onog što su preci vaši obožavali", i govore: "Ovo nije ništa drugo nego laž – izmišljotina. A oni koji ne vjeruju govore o Istini kada im dolazi: "Ovo nije ništa drugo nego magija jasna!" /42/ A Mi im nismo dali nikakve knjige da ih izučavaju i Mi im, prije tebe, nismo bili poslali nikoga ko bi ih upozoravao. /43/ A i oni prije njih su poslanike u laž ugonili, a ovi nisu postigli ni deseti dio od onoga što smo onima bili dali, pa su, ipak, poslanike Moje lažnim smatrali, i kakva je samo bila kazna Moja! /44/ Reci: "Savjetujem vam

1197) I oni koji su tlačeni, a i tlačitelji: "prekrivat će" ih međusobno kajanje, tj. kajanje će osjećati i jedni i drugi, jedni od drugih.

samo jedno: ustanite zarad Allaha,[1198] dvojica po dvojica, ili jedan po jedan, pa zatim razmislite da drug vaš nije lud. On vas samo prije teške patnje upozorava." /45/ Reci: "Kakvu god nagradu da zatražim od vas, nek ostane vama, mene će nagraditi Allah, On je svjedok svemu. /46/ Reci: "Gospodar moj šalje Istinu, On je Znalac onoga što je čulima nedokučivo. /47/ Reci: "Došla je Istina, a laži je nestalo!" /48/ Reci: "Ako zalutam, zalutao sam na svoju štetu, a ako sam na Pravom putu, to je zbog onoga što mi Gospodar moj objavljuje; On je, zaista, Onaj Koji sve čuje i blizu je." /49/ A da ti je vidjeti kad ih strava uhvati – umaći neće moći; izbliza bit će ščepani – /50/ i kada reknu: "Vjerujemo u Istinu!" A kako vjerovanje mogu prihvatiti s ovog dalekog mjesta?![1199] /51/ U nju oni nisu prije vjerovali, nagađajući izdaleka o onome što je čulima nedokučivo; /52/ i između njih i onoga što budu željeli bit će prepreka,[1200] kao što je prije bilo učinjeno s njima sličnim,[1201] jer su svi oni, doista, mnogo sumnjali. /53/

(35) Fātir – Onaj Koji stvara bez prethodnog primjera

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Furkān, ima 45 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Sva hvala neka je Allahu, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Koji meleke sa po dva, tri i četiri krila[1202] čini izaslanicima; a u

1198) Ustanite na kijam iskreno, samo radi Allaha. Nemojte, pri tome, naginjati ka bilo kakvom fanatizmu i ostrašćenosti. I pitajte jedni druge da li je zaista Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lud. Tad ćete uvidjeti da to nije istina.

1199) To je nemoguće. Naime, mjesto vjerovanja bio je dunjaluk. A ovo mjesto – ahiret – daleko je od njega!

1200) Neće im biti dozvoljeno da prihvate iman, ili da se pokaju, ili da se vrate na dunjaluk.

1201) Nevjernicima iz naroda prije njih. Kada bi nastupila Allahova kazna, poželjeli bi da su vjerovali.

1202) Ima meleka koji imaju i više krila, kao što se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u noći Israa vidio Džibrila koji je imao šest stotina krila; između svaka dva krila bila je razdaljina kao između neba i Zemlje.

stvaranju dodaje što hoće,[1203] On, uistinu, nad svime ima moć. /1/ Milost koju Allah podari ljudima – niko ne može uskratiti, a ono što On uskrati – niko ne može, poslije Njega, dati; On je Silni i Mudri. /2/ O ljudi, sjetite se blagodati kojom vas Allah obasipa! Postoji li, osim Allaha, ikakav drugi stvoritelj koji vas s neba i iz zemlje opskrbljuje?! Osim Njega nema drugog boga, pa kuda se onda odmećete?! /3/ Ako te oni u laž utjeruju – pa i prije tebe su poslanike u laž utjerivali, a Allahu će se sve vratiti. /4/ O ljudi, Allahovo obećanje je, zaista, istinito, pa neka vas nikako život dunjalučki ne zavara i neka vas obmanitelj – šejtan o Allahu ne zavara.[1204] /5/ Šejtan je, uistinu, vaš neprijatelj, pa ga takvim i smatrajte! On poziva pristaše svoje da budu stanovnici Vatre. /6/ Onima koji ne vjeruju pripada patnja žestoka, a onima koji vjeruju i dobra djela čine pripada oprost i nagrada velika. /7/ Zar pomoći možeš onome kome su njegova ružna djela uljepšana, a i on ih smatra lijepim?![1205] Allah, doista, kome hoće daje da je u zabludi, a na Pravi put upućuje koga hoće, pa ne izgaraj od žalosti za njima; Allah, doista, dobro zna sve što oni čine. /8/ Allah je Onaj Koji šalje vjetrove koji pokreću oblake, te ih ka mrtvim predjelima navodimo i njima zemlju, nakon što je mrtva bila, oživljavamo: takvo će i proživljenje biti. /9/ Ako neko želi veličinu – pa, u Allaha je sva veličina![1206] K Njemu se dižu lijepe riječi, a dobra djela ih uzdižu.[1207] A onima koji smišljaju loša djela, pripada patnja bolna, i njihovo spletkarenje je posao bezuspješni. /10/ Allah vas je od zemlje stvorio, zatim od kapi sjemena, i najzad vas čini muškarcima i

---

1203) U stvaranju krila kod meleka dodaje još što On hoće; a i stvaranju svega drugoga, također, dodaje što hoće.

1204) Govoreći vam da vam je Allah oprostio jer ste to zaslužili i zato što je prema vama On milostiv, i sl.

1205) Ne možeš pomoći onima kojima se njihova loša djela čine lijepim, a uz to oni vjeruju da čine dobro. One koje je Allah u zabludi učinio i ostavio niko ne može uputiti.

1206) Ko želi da bude i na dunjaluku i na Ahiretu dostojanstven i poštovan, neka bude u pokornosti samo Allahu. Jer On posjeduje i dunjaluk i Ahiret, i svaka veličina i dostojanstvo je u Njega. Mudžahid tumači ovako: "Ko traži veličinu u obožavanju idola, neka zna da je sva veličina u Allaha." Katade veli da onaj ko želi veličinu, neka se uzdigne kroz pokornost Allahu. Neki ovo tumače ovako: "Ko želi da spozna znanje o veličini – kome ona pripada – neka zna da sva veličina pripada samo Allahu."

1207) Lijepe riječi su zikr, tilavet (učenje Kur'ana) i dove. Lijepe riječi neće biti primljene bez lijepih djela.

ženama. I nijedna žena ne zanese, niti rodi, a da On to ne zna. I ničiji život se ne produži, niti skrati, a da to nije zabilježeno u Knjizi; to je Allahu, uistinu, lahko! /11/ Ni dva mora nisu jednaka: jedno je slatko i prijatno – voda mu se lahko pije, a drugo je slano i gorko; vi iz svakog jedete svježe meso i vadite nakit kojim se kitite; i ti vidiš lađe kako po njemu sijeku vodu da stječete iz obilja Njegova, i da biste bili zahvalni. /12/ On uvodi noć u dan i uvodi dan u noć, On je potčinio Sunce i Mjesec – svako plovi do roka određenog; to vam je, eto, Allah, Gospodar vaš; sve je u posjedu Njegovom! A oni koje, pored Njega, molite ne posjeduju ništa, ni koliko je opna na hurminoj košpici. /13/ Ako ih molite, ne čuju vašu molbu, a da i čuju, ne bi vam se odazvali; na Kijametskom danu oni će poreći da ste ih Njemu u obožavanju pridruživali.I niko te neće obavijestiti kao Onaj Koji sve u potpunosti zna. /14/ O ljudi, vi ste siromasi, Allah vama treba, a Allah je Neovisni i Hvaljeni. /15/ Ako hoće, uklonit će vas i nova stvorenja dovesti, /16/ to Allahu nije teško. /17/ I nijedan grešnik neće tuđe grijehe nositi; ako grijesima pretovareni pozove da mu oni budu poneseni, niko mu ih neće ponijeti, pa ni bližnji. A ti ćeš upozoriti[1208] samo one koji se Gospodara svoga boje, i kada ih niko ne vidi, i koji obavljaju namaz – onaj ko se očisti, očistio se za svoje dobro – a kod Allaha je konačno odredište! /18/ Nisu nikako isti slijepac i onaj koji vidi, /19/ ni tmine i svjetlo, /20/ ni hladovina i vrućina, /21/ i nisu nikako isti živi i mrtvi. Zaista će Allah, koga On hoće, učiniti da čuje, a ti ne možeš one u kaburovima dozvati, /22/ ti si samo upozoritelj. /23/ Mi smo te poslali s Istinom kao radosnih vijesti donositelja i upozoritelja; a nije bilo naroda kome nije došao upozoritelj. /24/ Ako te oni u laž utjeruju – pa, i onī prije njih su poslanike u laž utjerivali, a oni su im jasne dokaze donosili, i Listove i Knjigu svjetilju. /25/ A onda bih one koji nisu vjerovali kaznom dohvatio, pa kakva je samo bila osuda Moja![1209] /26/ Zar ne znaš da Allah s neba pušta vodu i da Mi pomoću nje stvaramo plodove različitih vrsta;

1208) Ti upozoravaš sve, ali tvoje upozorenje prihvataju samo oni uviđavni i razboriti; oni koji se boje Gospodara svoga i koji rade ono što im je On naredio.

1209) Kakva je bila osuda tog čina?! Bila je (izražena) u vidu žestoke kazne.

postoje brda bijelih i crvenih staza, različitih boja, i sasvim crnih; /27/ i ljudi i životinja i stoke ima, isto tako, različitih vrsta. A samo se Allaha, među robovima Njegovim, boje učeni. Allah je, doista, silan i Onaj Koji oprašta grijehe. /28/ Oni koji Allahovu Knjigu čitaju i namaz obavljaju i od onoga čime ih Mi opskrbljujemo udjeljuju, i tajno i javno, mogu da se nadaju dobiti koja neće nestati, /29/ da ih On prema onome što su radili nagradi i još im iz obilja Svoga dā; On je Onaj Koji oprašta grijehe i zahvalan je. /30/ A ono što ti iz Knjige objavljujemo sušta je Istina, ona potvrđuje da su istinite i one prije nje. Allah, zaista, o robovima svojim sve upotpunosti zna i sve dobro vidi. /31/ Mi ćemo učiniti da Knjigu poslije naslijede oni Naši robovi koje Mi izaberemo; bit će onih koji će prema sebi nasilje učiniti, bit će onih umjerenih, bit će i onih koji će, Allahovom voljom, u dobrima prednjačiti – za to će veliku blagodat dobiti:[1210] /32/ perivoje Adna, u koje će ući, u kojima će se zlatnim narukvicama, biserom ukrašenim, kititi, a haljine će im, u njima, od svile biti. /33/ "Hvaljen neka je Allah!", govorit će, "koji je od nas tugu odstranio. Gospodar naš je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i zahvalan je. /34/ Koji nam je, od dobrote Svoje, vječno boravište darovao, gdje nas umor neće doticati i u kome nas klonulost neće snalaziti." /35/ A nevjernike čeka Vatra džehennemska, oni neće biti na smrt osuđeni i neće umrijeti, i neće im se patnja u njemu ublažiti – eto, tako ćemo svakog nevjernika kazniti, /36/ oni će u njemu jaukati: "Gospodaru naš, izbavi nas, činit ćemo dobra djela, drukčija od onih koja smo činili!" A zar vas nismo ostavili da živite dovoljno dugo da bi onaj koji je trebalo da razmisli imao vremena da razmisli, a bio vam je došao i upozoritelj? Zato iskusite patnju; zulumćarima nema pomoći! /37/ Allah sigurno zna tajne nebesa i Zemlje; On dobro zna sve što grudi kriju. /38/ On čini da se smjenjujete

---

1210) Ibn Kesir smatra da su (na ovom mjestu) spomenute tri vrste ljudi iz ummeta Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. "Zalimun li nefsihi" (onaj koji sam sebi nasilje čini) je onaj koji zapostavlja neke stroge dužnosti (vadžibe) i čini neke stoge zabrane (harame). "El-Muktesid" (onaj ko je umjeren) jeste onaj koji izvršava sve vadžibe i kloni se svih harama, te ponekad ostavlja neke poželjne stvari (mustehabe) i čini neke pokuđene stvari (mekruhe). Ova riječ spomenuta je i u 32. ajetu u suri Lukman, s tim što je tamo smisao nešto drugačiji. "Es-sabik bil-hajrat" (onaj koji pretiče druge u dobrima) jeste onaj ko izvršava vadžibe i mustehabe, i koji izbjegava harame, mekruhe i poneke dopuštene stvari (mubahe).

na Zemlji; ko ne bude vjerovao, nevjerovanje njegovo je na njegovu štetu; nevjernicima će njihovo nevjerovanje kod Gospodara njihova samo povećati prezir, i nevjernicima će njihovo nevjerovanje povećati propast. /39/ Reci: "Kažite vi meni koji su dio Zemlje stvorila božanstva vaša koja, umjesto Allaha, molite, i recite mi imaju li oni u stvaranju nebesa ikakva udjela, ili smo višeboščima Mi dali Knjigu, pa imaju u njoj dokaz za to!?" Nijedno, već zulumćari jedni drugima samo obmanu obećavaju. /40/ Allah brani da se nebesa i Zemlja s mjesta svoga pomaknu. A da se pomaknu, niko ih drugi osim Njega ne bi zadržao; On je, zaista, Onaj Koji ne žuri s kaznom i Onaj Koji grijehe oprašta. /41/ Oni su se zaklinjali Allahom, najtežom zakletvom, da će se, bolje nego bilo koji narod, držati Pravog puta – samo ako im dođe onaj koji će ih opominjati. I kad im je došao upozoritelj, njegov dolazak samo je povećao odbojnost njihovu; /42/ oholeći se na Zemlji smišljali su zlo – a smišljanje zla pogodit će upravo one koji se njime služe. Zar oni mogu očekivati nešto drugo već ono što je zadesilo narode drevne?! U Allahovim zakonima ti nikad nećeš naći promjene; u Allahovim zakonima ti nećeš naći odstupanja. /43/ Zašto oni ne putuju po Zemlji da vide kako su završili oni prije njih, koji su bili jači od njih? Allahu ne može ništa umaći ni na nebesima ni na Zemlji; On, uistinu, sve zna i sve može. /44/ Da Allah kažnjava ljude prema onom što zasluže, ništa živo na površini Zemljinoj ne bi ostavio; ali, On ih ostavlja do roka određenog i kad im rok dođe – pa, Allah dobro vidi robove Svoje. /45/

(36) Jā-sīn – Jasin

(Objavljena u Mekki, osim 45. ajeta koji je objavljen u Medini; objavljena je nakon sure El-Džinn, ima 83 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Jā-sīn.[1211] /1/ Tako Mi Kur'ana usavršenog,[1212] /2/ ti si,[1213]
uistinu, jedan od poslanih, /3/ na Pravom putu.[1214] /4/ On –
Kur'an je objava Silnoga i Milostivoga,[1215] /5/ da upozoravaš
narod čiji preci nisu bili upozoravani, pa je nehajan![1216] /6/ O
većini njih već se obistinila Riječ – pa oni neće vjerovati.[1217]
/7/ Mi smo na njihove vratove sindžire "stavili", a ruke su im
na podbratke "privezane" – pa su oni glava zadignutih,[1218] /8/
ispred i iza njih smo pregradu metnuli i na oči im koprenu stavili

1211) Na početku sure El-Bekare bilo je govora o pojedinačnim harfovima kojim počinju neke kur'anske sure. I ova sura počinje tako, odnosno harfovima "ja" i "sin". O tome je poznat Ibn Kesirov stav. U slučaju ovih harfova, on navodi kako postoji predanje od Ibn Abbasa, Ikrime, Ed-Dahhaka, Hasana i Sufjana b. Ujejne, koji su rekli kako Ja sin znači: "O, čovječe!" Navodi i kako je Seid b. Džubejr rekao da to isto znači i u jeziku Abesinaca, dok Malik prenosi da je Zejd b. Eslem rekao da "Ja sin" predstavlja jedno Allahovo ime.

1212) Ustaljeni prijevod riječi "el-hakim" kod nas je: mudar, mudri. U tom smislu, ovaj ajet znači da Kur'an sadrži mudrost koja se ogleda u tome da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov poslanik i da niko ne sumnja u to da ga je On poslao. Ibn-Kesir to tumači u smislu kako je to ovdje prevedeno i kaže da to znači da je Kur'an usavršen; neistina i laž ne mogu mu prići niotkuda.

1213) O, Muhammede!

1214) "Es-siratul-mustekim" je Pravi put – put koji nije iskrivljen i koji vodi do cilja. Tim putem su išli svi prethodni poslanici, a on je pravac i čvrsta i ispravna vjera i Šerijat.

1215) Ovako prevodimo ovaj ajet jer riječ "tenzil" Ibn Kesir čita sa dammom na kraju, tj. tenzilu. Kod nas poznato čitanje jeste ono sa fethom, tj. tenzile. U tom slučaju prijevod može glasiti: "Kur'an je objavljen spuštanjem." Postoji i čitanje s kesrom. Tada prijevod može glasiti: "Tako mi Kur'ana usavršenog (...) objavljenog (ili spuštenog) od Silnoga i Mudroga."

1216) Misli se na Arape kojima jedan period prije toga nije dolazio poslanik. To, međutim, ne isključuje ostale narode i spominjanje samo nekih ljudi ne negira općenitost. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je poslan cijelom čovječanstvu, a posebno Arapima.

1217) Ibn Džerir Et-Taberi veli: "Nužno je to da će većina njih doživjeti patnju zato što je Uzvišeni Allah u Glavnoj Knjizi neopozivo odredio da oni neće vjerovati." Ove njegove riječi ne znače da čovjek nema slobodne volje i da mu je sve nasilu određeno, nego da je Uzvišeni Allah oduvijek znao da će im biti obznanjena Istina i da će izabrati nevjerovanje nakon što su im poslanici dostavili jasne argumente. Uzvišeni Allah je sve o njima znao i zato je propisao i odredio (to što će uraditi) pedeset hiljada godina prije nego će stvoriti nebesa i Zemlju.

1218) Ovi ljudi kojima je propisano da neće vjerovati su u odnosu na mogućnost da budu na Uputi i Istini poput ljudi čije su ruke okovane i privezane ispod podbratka i zbog toga su im glave izdignute. Oni su "okovani" i ne mogu nikakvo dobro učiniti. Drugo moguće značenje ovog ajeta jeste da će na Sudnji dan biti okovani u lance.

– pa oni ne vide,[1219] /9/ i njima je svejedno upozoravao ih ti ili ih ne upozoravao, oni neće vjerovati. /10/ Tvoje upozoravanje koristi samo onome koji Opomenu slijedi i Svemilosnog se boji, i kada ga niko ne vidi; njega obraduj oprostom i nagradom lijepom! /11/ Mi, zaista, mrtve oživljavamo[1220] i Mi bilježimo ono što su uradili i tragove koje iza sebe ostave;[1221] sve smo Mi to u Knjizi jasnoj[1222] pobrojali. /12/ Navedi im kao primjer stanovnike jednog naselja,[1223] kad su im došli poslanici;[1224] /13/ kad im Mi poslasmo dvojicu, ali ih oni lažnim smatraše, i pojačasmo trećim, pa rekoše: "Mi smo, zaista, vama poslani!" /14/ "Vi ste ljudi kao i mi", oni odgovoriše, "Svemilosni nije objavio ništa; vi neistinu govorite!" /15/ "Gospodar naš zna da smo, doista, vama poslani", rekoše oni, /16/ "i dužni smo samo da jasno obznanimo." /17/ Oni rekoše: "Mi slutimo da nam nesreću donosite; ako se ne okanite, kamenovat ćemo vas i sigurno će vas zadesiti bolna patnja od nas." /18/ "Vaša zloslutnja je s vama!", rekoše oni. "Zar zato što ste upozoreni...?![1225] Štaviše, vi ste narod koji svaku mjeru prelazi!"[1226] /19/ I s kraja grada žurno dođe jedan čovjek[1227]

1219) Ta pregrada ih onemogućava da izađu iz kufra i prihvate vjerovanje, te ih sprečava da vide Pravi put. Ibn Džerir bilježi da je Ebu Džehl prijetio da će svašta učiniti s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, kada ga vidi, pa je objavljen ovaj ajet. Ljudi su mu govorili: "Evo Muhammeda", a on bi pitao: "Gdje je, gdje je?" i pritom ga ne bi vidio. (v. Tefsir Ibn Kesir)

1220) Uzvišeni Allah daje i život i smrt. On će na Sudnjem danu mrtve oživjeti. Međutim, On je Taj Koji oživljava ona srca koja je umrtvila zabluda, pa ih upućuje ka Istini.

1221) Tragovi koje iza sebe ostave su djela koja su ostala poslije njih, ili su to tragovi njihovih koraka koje su ostavili kročeći ka grijesima ili dobrim djelima.

1222) Knjiga jasna koja je kur'anskim rječnikom nazvana "Imamun mubin" je Glavna knjiga, tj. Levhul-mahfuz.

1223) Iako ima komentatora Kur'ana koji smatraju da se misli na grad Antakiju, ipak Ibn Kesir smatra da se ne radi o njemu i da samo Uzvišeni zna o kom se mjestu tačno radi.

1224) Ako se pogleda Ibn Kesirovo tumačenje ovog ajeta, vidjet će se da on pod pojmom "murselun" misli na poslanike (vjerovjesnike). I pored toga, on navodi i drugo mišljenje, po kojem se pod ovim poslanicima misli, ustvari, na Isaove, alejhis-selam, izaslanike ovom naselju. Pošto su ih oni u laž ugonili, Allah je poslao i trećeg kao ispomoć ovima, i svi su rekli kako su oni poslanici. Želi reći kako Allah zna da su oni poslanici, jer bi ih inače žestoko kaznio. Također to znači da će ih On pomoći i stanovnici tog naselja uvidjet će kome će lijep ishod pripasti.

1225) Zar samo što ste upozoreni na ono što je dobro po vas, vi nas smatrate kobnim znakom po vas i prijetite nam kamenovanjem?!

1226) Mjeru i granicu u griješenju, neposlušnosti i utjerivanju u laž.

1227) Ibn Kesirov metod, u ovakvom slučaju kada neko ime ili toponim nije preciziran kur'anskim tekstom ili vjerodostojnim predanjem, jeste da navede mišljenja komentatora o tome, ali ne tvrdi ništa kategorički u tom pogledu. Tako je postupio i u slučaju ovog čovjeka koji je došao s kraja grada kada je saznao da njegov narod želi kazniti ove poslanike. Neki navode da

i reče: "O narode moj, slijedite one koji su poslani,[1228] /20/ slijedite one koji od vas ne traže nikakvu nagradu, a i sami slijede Uputu![1229] /21/ Zašto da ne budem u ibadetu Onome Koji me je stvorio, a Njemu ćete biti vraćeni?![1230] /22/ Zar da prihvatim druge bogove mimo Njega?![1231] Ako Svemilosni hoće da me snađe neko zlo, njihovo posredovanje neće mi biti ni od kakve koristi i oni me neće moći spasiti, /23/ a sigurno bih tada u očitoj zabludi bio; /24/ ja vjerujem u Gospodara vašeg, čujte me!"[1232] /25/ I bi rečeno: "Uđi u Džennet!" – a on reče: "Kad bi narod moj samo znao /26/ zašto mi je Gospodar moj oprostio i učinio da budem među počastvovanim!!"[1233] /27/ I protiv naroda njegova, poslije njega, Mi nismo vojsku s neba poslali, niti smo je inače slali,[1234] /28/ samo je bio jedan užasan krik, i oni odjednom utrnuti – pomrli. /29/ O ljudske žalosti![1235] Nijedan poslanik im nije došao a da ga nisu izrugivali. /30/ Kako oni ne uvide koliko smo prije njih naroda uništili i da im se oni neće vratiti, /31/ a svi oni bit će zajedno pred

---

mu je bilo ime Habib, da je živio u pećini na kraju grada, da je bio bolestan od lepre, da je bio stolar, da je mnogo dijelio sadaku...

1228) Slijedite one koji su vam poslani kao poslanici ili kao Isaovi, alejhis-selam, izaslanici.

1229) Osim toga što vas pozivaju u tevhid i ibadet samo Allahu, oni i sami to slijede.

1230) Šta me to sprečava da svoj ibadet ne posvetim samo Allahu Uzvišenom koji me je stvorio?! Isto tako, šta vas sprečava da ne budete Njemu u ibadetu kad vas je stvorio i Njemu ćete se vratiti i za vaša djela vas nagraditi ili kazniti?!

1231) Tj. neću obožavati ništa drugo mimo Njega, svoga Stvoritelja.

1232) Komentatori kažu kako je ovu posljednju rečenicu ovaj čovjek uputio: ili svome narodu, pa želi da im kaže da vjeruje u njihovog Gospodara kojeg oni negiraju, te da trebaju slušaju šta govori; ili se njome (obraća) ovim poslanicima, pa im kaže da vjeruje u Gospodara koji ih je poslao, pa neka poslušaju njegove riječi kako bi o tome posvjedočili pred Allahom. Ovo drugo preferira Ibn Kesir. Nakon ovoga, njegov narod ga je ubio. Ubijen je tako što su ga: ili kamenovali, ili izgazili nogama, ili spalili, ili testerom raspolovili.

1233) Nakon što je ubijen, rečeno mu je da uđe u Džennet. Pa kada je vidio njegove blagodati i počasti, poželio je da njegov narod zna kakve blagodati slijede za vjerovanje u Allaha i slijeđenje poslanika. Jer, kad bi oni to znali, vjerovali bi u Allaha i slijedili bi Njegove poslanike. Ovaj čovjek je za svoga života želio dobro svome narodu; a i nakon što je ubijen, opet im je želio dobro.

1234) Uzvišeni Allah obavještava da je kaznio njegov narod nakon što su ga ubili i za to Mu nije bila potrebna vojska meleka. On ih je uništio jednim krikom – komentatori vele da je to bio krik meleka Džibrila. I oni su poslije njega svi utihnuli; i ništa se nije čulo, baš kao kada se vatra ugasi. Inače, Allah nije slao ogromnu vojsku kada bi uništavao neki narod – za to nije bilo potrebe – jer On može to učiniti samo jednom naredbom.

1235) O, ljudske žalosti i kajanja na Dan polaganja računa, kada vide kaznu! Zašto su negirali poslanike i kršili Allahove zapovijedi? Žalit će i kajati se zbog onoga što su propustili na dunjaluku. Od Ibn Abbasa je preneseno da je ovo protumačio kao: "Teško ljudima".

Nas dovedeni. /32/ Znak im je mrtva zemlja:[1236] Mi joj život dajemo i činimo da iz nje niče žito pa ga oni jedu; /33/ Mi smo po njoj stvorili bašče, palmike i vinograde, i učinili da iz nje izvori izviru, /34/ da oni jedu plodove njihove – a nisu to ruke njihove privrijedile[1237] – pa zašto neće da budu zahvalni?! /35/ Neka je slavljen i Uzvišen Onaj Koji je u svemu parove stvorio: u onome što iz zemlje niče, u njima samima, i u onome što oni ne znaju! /36/ I noć im je znak. Odvajamo od nje dan[1238] i oni odjednom u mraku. /37/ I Sunce se kreće do svoga staništa[1239], to je odredba Silnoga i Sveznajućeg. /38/ I Mjesecu smo odredili položaje; i on se uvijek ponovo vraća kao stari savijeni palmin prut. /39/ Niti Sunce može Mjesec dostići, niti noć dan preteći, svi oni u svemiru plove. /40/ Znak im je i to što smo pretke njihove u lađi krcatoj prevezli[1240] /41/ i što smo za njih, slične njoj, stvorili, ono na čemu se voze.[1241] /42/ I ako želimo, Mi ih potopimo, i niko im u pomoć neće priteći, niti će biti izbavljeni /43/ osim Našom milošću, i da bi do roka određenog uživali.[1242] /44/ A kad im se rekne:

1236) Ljudima je znak i dokaz postojanja Tvorca, Njegove savršene moći i oživljavanja umrlih, sasušena zemlja na kojoj nema nikakvog bilja, niti na njoj ima rastinja. Pa kada Allah na nju spusti kišu, ona uzbuja.

1237) Ibn Kesir preferira mogućnost da je čestica "ma" u ovom dijelu ajeta negacijska, a ne u značenju odnosne zamjenice koji/koja/ono/što. To preferira i Taberi. U tom smislu je u našim prijevodima bio ustaljeni prijevod ovog ajeta koji je glasio: "...i od onoga što ruke njihove privrijede."

1238) Uzvišeni Allah odvaja od noći dan: on ode, a nastupi noć.

1239) Ibn Kesir veli da o tumačenju sunčevog staništa (pristaništa, primirišta) postoje dva stava. Jedan je da se radi o sunčevom prostornom staništu, a drugo da se radi o njegovom vremenskom staništu. Što se tiče sunčevog prostornog staništa, Ibn Kesir smatra da se radi o smirištu Sunca ispod Arša. Kao dokaz tome on navodi hadis koji bilježi Buhari, a prenosi ga Ebu Zerr, radijallahu anhu, koji kaže da je bio u džamiji pri zalasku Sunca, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Znaš li, Ebu Zerre, gdje zalazi Sunce?" "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju", odgovorio je. "Ono odlazi pa učini sedždu ispod Arša", odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Ibn Kesir veli da postoji mišljenje da je vremensko sunčevo stanište njegova najviša tačka ljeti i najniža tačka zimi. Drugo tumačenje ovoga jeste da se pod sunčevim staništem misli na završetak kretanja Sunca, a to će biti na Kijametskom danu. Do tada, Sunce je u neprestanom kretanju.

1240) Misli se na Nūha, alejhis-selam, i na one koji su se s njim spasili. Riječ "zurrijjetun" znači potomstvo: oni koje je Allah prevezao u lađi su potomci Adema, alejhis-selam, a preci onih kojima se ovaj ajet obraća. Ovako ovaj ajet tumače Ibn Kesir i Taberi, i mi smo to ovakvim prijevodom usvojili.

1241) "Ma jerkebun" doslovno znači: "ono što oni jašu". U savremenom arapskom jeziku glagol "rekibe" znači: jahati, ali i voziti se nekim prevoznim sredstvom. Zato ovaj ajet može biti aluzija na savremena prevozna sredstva, iako raniji mufessiri vele da se pod ovim misli na deve ili lađe. Ibn-Kesir, čini se, naginje k tome da se ovim ajetom misli na lađe, a Allah Uzvišeni najbolje zna.

1242) Niko ih osim Allaha ne može spasiti. Ipak, On ih nekada iz milosti Svoje, i da bi uživali u dunjalučkom životu, spašava i ostavlja do određenog roka – a to je smrt – ne bi li se povratili i ne bi li popravili ono što su propustili.

"Bojte se onoga što se prije vas dogodilo i onoga što vas čeka da biste pomilovani bili..."[1243] /45/ I ne dođe im nijedan znak od znakova Gospodara njihova kojem oni leđa ne okrenuše. /46/ A kad im se kaže: "Udjeljujte od onoga što vam Allah daje", onda nevjernici govore onima koji vjeruju: "Zar da hranimo onoga koga je Allah, da je htio, mogao nahraniti? Vi ste, uistinu, u jasnoj zabludi!" /47/ I govore: "Kad će već jednom to obećanje,[1244] ako istinu govorite?" /48/ A ne čekaju drugo do jedan strašni zvuk[1245] koji će ih, dok se budu jedni s drugima prepirali, obuzeti, /49/ pa neće moći ništa oporučiti, niti se porodici svojoj vratiti. /50/ I puhnut će se u rog,[1246] a oni iz grobova prema Gospodaru svome hrle. /51/ Reći će: "Teško nama! Ko nas iz naših grobova oživi?" "Ovo je ono što je obećao Svemilosni, a poslanici su istinu govorili!"[1247] /52/ Bit će to samo jedan strašni zvuk, a oni pred Nas svi dovedeni. /53/ Danas se nikome neće zulum učiniti i vi ćete, samo prema onom kako ste radili, nagrađeni biti. /54/ Doista će stanovnici Dženneta taj dan biti zauzeti, u nasladama uživajući,[1248] /55/ oni i supruge njihove bit će u hladovini na ukrašenim divanima naslonjeni, /56/ u njemu će imati voća, i ono što budu željeli /57/ "Selam vama!" – bit će riječi Gospodara Milostivog. /58/ "A vi, o prestupnici, danas se odvojite![1249] /59/ O sinovi Ādemovi, zar vam nisam naredio: 'Ne obožavajte šejtana, on vam je neprijatelj otvoreni, /60/ većibadet činite Meni; to je Put pravi.' /61/ On je mnoge od

1243) Kada se rekne mušricima da se boje onoga što ih čeka na Sudnjem danu (ma bejne ejdikum) i svojih grijeha koje su počinili (ve ma halfekum), ne bi li im se zbog toga smilovao Uzvišeni Allah i sačuvao ih patnje, oni se na to ne obaziru i još se okreću.

1244) Obećanje ili prijetnja da će doći Sudnji dan, proživljenje, polaganje računa, a potom ulazak ljudi u Džennet ili Džehennem.

1245) Misli se, a Allah najbolje zna, na prvo puhanje u rog, odnosno nastupanje Kijametskog dana.

1246) Drugo puhanje u rog.

1247) Više komentatora iz prvih generacija kaže da je drugi dio ajeta odgovor vjernika; Hasan el-Basri smatra da je to odgovor meleka; dok Abdur-Rahman b. Zejd smatra da je cijeli ajet govor nevjernika. Ibn Kesir i Taberi odabiru prvo, a Allah najbolje zna.

1248) Nakon što se završi polaganje računa, i nakon što ljudi uđu u Džennet ili u Džehennem, dženetlije će, naspram džehenemlija, biti zauzete i okupirane raznim džennetskim užicima koje oko nije vidjelo, za njih uho nije čulo i niko ih nije mogao ni zamisliti. Oni će biti veseli, razdragani i ushićeni tim blagodatima i užicima i neće imati vremena razmišljati o nevjernicima.

1249) Od vjernika.

vas u zabludu odveo, kako niste razumjeli?![1250] /62/ Ovo je Džehennem koji vam je obećan, /63/ uđite danas u njega i vrelinu njegovu trpite zato što ste poricali!" /64/ Danas ćemo im usta zapečatiti, ruke njihove će Nam govoriti, a noge njihove će o onom što su radili svjedočiti. /65/ Da smo htjeli, oči bi njihove poravnali – slijepim ih učinili, pa kad bi na put pošli, kako bi vidjeli?! /66/ A da smo htjeli, mogli smo ih na mjestu na kome su u nešto pretvoriti,[1251] pa ne bi mogli ni naprijed ni nazad ići. /67/ Onome kome dug život damo, Mi mu izgled nagore izmijenimo. Zar oni ne razumiju? /68/ Mi Poslanika nismo pjesništvu učili, to mu ne priliči. Ovo je samo pouka – Kur'an jasni, /69/ da upozorava onoga ko živ je, i da se Riječ o kazni za nevjernike obistini. /70/ Kako oni ne vide da Mi sami, od onoga što su Naše ruke učinile,[1252] njima stoku stvaramo i da oni njome raspolažu kao vlasnici!, /71/ i da smo im dali da se njome služe – na nekima jašu, a nekima se hrane, /72/ i drugih koristi od nje imaju, i pića, pa zašto nisu zahvalni?! /73/ I pored Allaha druge kao bogove[1253] prihvataju ne bi li potpomognuti bili; /74/ oni[1254] im, međutim, neće moći pomoći, a oni su im vojska poslušna. /75/ I nek te ne žaloste riječi njihove; Mi, doista, znamo i ono što oni kriju i ono što pokazuju. /76/ Kako čovjek ne vidi da ga Mi od kapi sjemena stvaramo, i opet otvoreno osporava, /77/ i Nama navodi primjer, a zaboravlja kako je stvoren, i govori: "Ko će oživiti kosti, kad budu truhle?" /78/ Reci: "Oživit će ih Onaj Koji ih je prvi put stvorio; On dobro zna sve što je stvorio, /79/ Onaj Koji vam iz zelenog drveća[1255] vatru stvara i vi njome potpaljujete." /80/ Zar Onaj Koji je stvorio nebesa i Zemlju nije kadar stvoriti njima slične? Jeste, On je Stvoritelj,

---

1250) Zar niste pameti imali kada ste kršili Allahove naredbe i krenuli za šejtanom?!

1251) Uništiti ih ili okameniti; ili pretvoriti ih u nešto drugo; ili učiniti da im se oduzmu noge i da sjede na jednom mjestu ili na mjestu na kojem su zgriješili, pa da se ne mogu pomaći.

1252) Tj. ono što je sam Uzvišeni Allah stvorio, bez ičije pomoći.

1253) Kipove i slično.

1254) Kipovi i slično, što oni kao bogove prihvataju.

1255) Misli se na to da Allah daje da drveće izniče i raste pomoću vode; i ono postane zeleno i uzbujalo, pa se poslije sasuši i za potpalu služi. Postoji mišljenje da se pod ovim misli na jednu vrstu drveta koje raste u Hidžazu, od kojeg se može proizvesti vatra ako se njegove dvije sirove grane trljaju jedna o drugu, a Allah najbolje zna.

Sveznajući. /81/ A Njegova naredba, kada nešto hoće, jeste da samo za to rekne: "Budi!" – i ono bude. /82/ Pa neka je uzvišen Onaj u Čijoj je ruci vlast nad svim, i Njemu ćete vraćeni biti! /83/

(37) Es-Sāffāt – Poredani u redove

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-En'ām, ima 182 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi onih u redove poredanih, /1/ i onih koji oblake tjeraju,, /2/ i onih koji Opomenu čitaju,[1256] /3/ vaš Bog je, uistinu, jedan, /14/ Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, i Gospodar istokâ.[1257] /5/ Mi smo najbliže nebo ukrasom – zvijezdama ukrasili,[1258] /6/ i čuvamo ga od svakoga šejtana prkosnoga /7/ da ne prisluškuju meleke – skup najviši, a sa svih strana bivaju gađani, /8/ da bi bili otjerani: njih čeka patnja neprekidna, /9/ a onoga koji šta ugrabi – stigne buktinja svijetleća.[1259] /10/ Upitaj ih[1260] da li je teže njih stvoriti ili sve ostalo što smo stvorili? Njih smo, zaista, stvorili od ljepljive gline. /11/ Međutim, ti se čudiš, a oni se izruguju,[1261] /12/ a kad ih se opominje, oni opomenu ne prihvataju, /13/ i kad

1256) Ova tri ajeta se odnose na meleke. Oni su kod Gospodara svjetova poredani u čvrsto zbijenim safovima i zato se i nama naređuje da u namazu uredimo svoje safove po ugledu na meleke. Oni "tjeraju" oblake tamo gdje im Allah naredi, tj usmjeravaju ih. Inače glagol "zedžere" (od kojeg je izvedena riječ "ez-zadžirat") u osnovi znači: tjerati deve ili stoku vičući na nju. Neki kažu da se ovom riječju ovdje mislilo na kur'anske ajete koji odvraćaju (tezdžuru) od onoga što nije dobro. I na kraju, meleki dostavljaju Objavu (Kur'an), pri čemu izgovaraju njegove ajete.

1257) On je Gospodar i ishodišta i zalazišta Sunca. Ovdje je spomenuto samo prvo, jer ukazuje na ono drugo i ono se podrazumijeva.

1258) Po drugom čitanju ovog ajeta ("bi zinetil-kevakib", umjesto "bi zinetinil-kevakib") prijevod bi glasio: "Mi smo najbliže nebo ukrasom zvijezda ukrasili."

1259) Komentar ovoga se može vidjeti kod petog ajeta iz sure El-Mulk.

1260) Upitaj nevjernike koji negiraju proživljenje: da li su nebesa i Zemlja, meleki i šejtani, i druga velika stvorenja, čvršća, jača i teža za stvoriti od njih samih? Iako oni priznaju da je ta stvorenja teže stvoriti nego njih, ipak negiraju proživljenje, i to je ono što je čudno.

1261) Ti se – o, Muhammede! – čudiš što te oni u laž utjeruju i što proživljenje negiraju, a oni se izruguju onome što ti govoriš. Ovaj ajet može imati i ovaj smisao: "Ti se diviš Allahovoj moći, a oni se izruguju zato što se ti tome diviš", ili: "Ti se diviš (i čudiš) ovom Kur'anu, a oni mu se izruguju."

znak vide, oni se podsmijavaju /14/ i govore: "Ovo nije ništa drugo do prava čarolija! /15/ Zar kad poumiremo i kad kosti i zemlja postanemo, zar ćemo mi, zaista, biti oživljeni /16/ i naši preci davni?!" /17/ Reci: "Da, a bit ćete i poniženi!" /18/ Bit će to samo naredba jedna, i oni će odjednom gledati[1262] /19/ i reći će: "Teško nama, ovo je – Dan suda!" /20/ Da, ovo je Dan razlučivanja[1263] u koji vi niste vjerovali! /21/ "Sakupite one koji su zulum učinili i njima slične i one koje su obožavali /22/ mimo Allaha, i uputite ih[1264] putem koji u Džehennem vodi /23/ i zaustavite ih, oni će, zaista, biti pitani:[1265] /24/ 'Šta vam je, zašto jedni drugima ne pomognete?'"[1266] /25/ Ali, toga Dana oni će se sasvim prepustiti. /26/ i pristupit će jedni drugima raspitujući se.[1267] /27/ Reći će: "Zaista ste nam vi s pozicije moći prilazili."[1268] /28/ "Nismo", odgovorit će, "nego vi niste bili vjernici. /29/ I mi nikakva dokaza nad vama nismo imali, nego ste obijestan narod bili /30/ i riječ Gospodara našeg da ćemo, doista, kaznu iskusiti – na nama se ispunila, /31/ a u zabludu smo vas pozivali, a i sami smo, zaista, u zabludi bili." /32/ I oni će taj Dan zajedno u patnji biti, /33/ a

---

1262) Uzvišeni Allah će samo jednu naredbu izdati; samo će ih jednom pozvati i oni će odmah biti oživljeni i gledati strahote Sudnjeg dana. Ovaj ajet je nešto više komentiran u suri En-Nazi'at, 13. ajet.

1263) Ovo je dan razlučivanja (razdvajanja) vjernika od nevjernika. Ovo će reći meleki i vjernici na sarkastičan način, a Uzvišeni Allah će narediti melekima da odvoje nevjernika od vjernika na mjestu polaganja računa.

1264) Uputite ih i povedite.

1265) Ovo će Uzvišeni reći melekima.

1266) Ibn Kesir navodi predanje koje prenosi Abdullah b. Mubarek da je Usman b. Zaide rekao: "Prvo za što će čovjek biti pitan jesu njegovi družbenici. Njima će na sarkastičan način biti rečeno: 'Šta vam je, zašto se ne pomažete?!'" Tj. pošto ste smatrali da ćete biti pomognuti. Međutim, svi će oni biti podložni i predani Allahovoj naredbi i neće je moći izbjeći.

1267)Ovo prebacivanje i prigovaranje bit će između samih nevjernika: onih koji su na dunjaluku imali moć i onih koji su ih slijedili. Postoji tumačenje po kojem će ljudi prigovarati džinima da su ih oni na dunjaluku zaveli.

1268) Ovo će reći oni koji su na dunjaluku bili zavedeni. Kur'anska fraza: "te'tunena anil-jemini" doslovno znači: "Vi ste nam s desna prilazili." Međutim, u našem jeziku ne nalazimo neku sličnu frazu kojom bismo mogli izraziti ono što je mogući smisao ajeta. Prema mišljenju komentatora, ima više značenja koja predstavljaju mogući smisao ovog ajeta. Naime, riječ "el-jemin" može značiti snagu, moć, vjeru, dobro, desnu stranu. to znači da se tim ajetom želi reći da su vođe zablude prilazili svojim sljedbenicima preko moći, vjere, dobra i slično, i tako ih u zabludu odvodili. S obzirom da Ibn Kesir ovdje preferira smisao po kojem se radi o onima koji su imali moć i onima koji su ih slijedili, mi smo u tom smislu i preveli ovaj ajet, ne isključujući mogućnost da se radi i o ostalim značenjima. Naravno, najmanju mogućnost ostavljamo tome da riječ "el-jemin" ovdje doslovno označava desnu stranu.

Mi ćemo, zaista, tako s prestupnicima postupiti. /34/ Kad im je govoreno: "Samo je Allah Bog!", oni su se, doista, oholili /35/ i govorili: "Zar da napustimo božanstva naša zbog jednog ludog pjesnika?!"[1269] /36/ Naprotiv, Istinu je donio i iskrenost poslanika potvrdio. /37/ Vi ćete sigurno bolnu patnju iskusiti, /38/ i samo ćete, srazmjerno onom što ste radili, kažnjeni biti. /39/ Ali ne Allahovi iskreni robovi.[1270] /40/ Oni će baš opskrbu poznatu imati; /41/ razno voće, a bit će i počašćeni /42/ u džennetskim baščama naslada, /43/ na divanima, jedni naspram drugih, sjedit će; /44/ bit će posluženi pićem – iz izvora koji stalno teče – /45/ bijelim i prijatnim onima koji budu pili, /46/ od njega neće muke imati[1271] i zbog njega se neće pamet gubiti. /47/ Pored njih bit će one koje će preda se gledati, očiju prekrasnih, /48/ kao da su one jaja zaštićena.[1272] /49/ I pristupit će jedni drugima raspitujući se,[1273] /50/ i jedan od njih će reći: "Imao sam druga jednog, /51/ koji je govorio: 'Zar i ti vjeruješ /52/ da ćemo, kad poumiremo i zemlja i kosti postanemo, doista, račun polagati?'" /53/ "Hoćete li da pogledate?", reći će. /54/ I on će pogledati, i toga usred Džehennema ugledati. /55/ "Allaha mi", reći će, "zamalo me nisi upropastio. /56/ Da nije bilo milosti Gospodara moga, i ja bih bio među privedenim." /57/ A mi, je li, više nećemo umirati? /58/ Jednom smo umrli – više nećemo biti patnji podvrgnuti,[1274] /59/ ovo je, zaista, uspjeh veliki!" /60/ Za ovako nešto neka se trude trudbenici! /61/ A da li je to bolje kao ugošćenje ili drvo zekkūm?! /62/ Mi smo njega

1269) Misli su time na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

1270) Nevjernici će patnju bolnu iskusiti, ali to neće bit slučaj s vjernicima. Oni će imati opskrbu za koju je poznato da je lijepa, neprestana i ukusna.

1271) "El-gavl" može značiti: glavobolja, mahmurluk, muka općenito i muka u stomaku... A ovo zadnje značenje odabire Ibn Kesir.

1272) Od Ibn Abbasa je preneseno da je riječ "bejd" shvatao u značenju riječi "biser". Stoga, prema njemu, ajet znači: "Kao da su one biser skriveni." Hasan Basri ajet shvata u ovom smislu: "Kao da su one jaje skriveno, ono koje ruke nisu dotakle." Es-Suddi veli da je jaje u gnijezdu skriveno (i zaštićeno), te da se ovdje misli na bjelinu jajeta; odnosno, bjelinu opne koja se nalazi ispod ljuske. Ovo tumačenje odabire i Taberi i kaže da su hurije uspoređene sa ovom opnom u svojoj bjelini i zaštićenosti, za razliku od ljuske jajeta koju dotiču ruke, te na njih sjedaju ptice, a nakada ona ispadnu iz gnijezda i razbiju se. Uglavnom, Arapi upotrebljavaju izraz "meknun" za sve što je zaštićeno.

1273) Džennetlije će se prisjećati i razgovarati o onom što je bilo na dunjaluku.

1274) Bit će im rečeno: "Ne", a oni će odgovoriti: "Ovo je, zaista, uspjeh veliki!"

zulumćarima kušnjom učinili. /63/ To je drvo koje usred Džehennema raste, /64/ plod mu je poput glava šejtanskih. /65/ Oni će se s njega hraniti i trbuhe će svoje s njega puniti, /66/ zatim će im se na to mješavina ključale vode[1275] dodati, /67/ a potom će se, sigurno, opet u Džehennem vratiti. /68/ Oni su očeve svoje u zabludi zatekli, /69/ pa su i oni stopama njihovim žurili.[1276] /70/ A i prije njih su narodi drevni većinom u zabludi bili, /71/ Mi smo im slali one koji su ih upozoravali; /72/ zato pogledaj kakav je bio kraj onih koji su bili upozoravani, /73/ tako nije bilo samo s Allahovim robovima iskrenim. /74/ A kada Nas je Nūh[1277] zovnuo, Mi smo se lijepo odazvali: /75/ njega i porodicu njegovu nevolje teške smo spasili, /76/ i samo potomke njegove u životu ostavili, /77/ i u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvali: /78/ Selam Nūhu od svjetova svih! /79/ Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, /80/ on je bio rob Naš, vjernik, /81/ a ostale smo poslije potopili. /82/ Iste vjere kao i on bio je i Ibrāhīm, /83/ kad je Gospodaru svome čista srca došao, /84/ kad je ocu svome i narodu svome rekao: "Šta to vi obožavate? /85/ Zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete? /86/ I šta o Gospodaru svjetova mislite?" /87/ I on baci pogled na zvijezde, /88/ pa reče: "Zbilja, ja sam bolestan"; /89/ oni od njega, leđa mu okrenuvši, odoše, /90/ a on se kumirima njihovim prikrade, pa reče: "Zašto ne jedete? /91/ Šta vam je te ne govorite?" /92/ I krišom im priđe desnom rukom ih udarajući, /93/ pa mu narod trkom dođe. /94/ "Kako možete obožavati one koje sami klešete?", upita, /95/ "kad Allah stvara i vas i ono što napravite?" /96/ "Pripremite za njega lomaču", povikaše, "pa ga u vatru bacite!" /97/ I htjedoše mu zamku načiniti, ali Mi njih učinismo najponiženijim. /98/ "Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio", reče, "On će mene kuda treba uputiti. /99/ Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!" /100/ I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim. /101/ I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrāhīm reče: "O sinko moj, u

1275) Tj. mješavina ključale vode i gnoja i drugih kapljevina koje će teći iz njihovih prženih tijela.

1276) Slijedeći ih bez ikakvog argumenta. Kao da ih slijede u dobru, pa za njima hitaju.

1277) Slična kazivanja o vjerovjesnicima mogu se pogledati u suri El-Enbija.

snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?" "O oče moj", reče, "onako kako ti se naređuje postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću strpljiv biti." /102/ I kad njih dvojica poslušaše, i on ga čelom prema zemlji položi, /103/ Mi ga zovnusmo: "O Ibrāhīme, /104/ ti si san svoj odlučio obistiniti – a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine." /105/ To je, zaista, bilo očito iskušenje! /106/ Kurbanom velikim ga iskupismo, /107/ i u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo: /108/ "Selam neka je Ibrāhīmu!" /109/ Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, /110/ a on je, doista, bio rob Naš, vjernik, /111/ i obradovali smo ga Ishākom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim, /112/ i blagoslovili smo i njega i Ishāka; a među potomcima njihovim ima vjernika i onih koji sebi očito nasilje čine. /113/ I Mūsāu i Harūnu smo blagodati dali, /114/ pa i njih i narod njihov nevolje velike spasili, /115/ i pomogli im i oni bijahu pobjednici, /116/ i Knjigu im jasnu dali, /117/ i obojicu na Pravi put uputili, /118/ i u naraštajima kasnijim im spomen sačuvali: /119/ Neka je selam Mūsāu i Harūnu! /120/ Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, /121/ a njih dvojica su, uistinu, bili robovi Naši, vjernici. /122/ I Il'jās je bio poslanik. /123/ Kad on reče narodu svome: "Zar se uščuvati nećete?! /124/ Zar se Ba'lu[1278] molite, a najboljeg Stvoritelja ostavljate, /125/ Allaha, Gospodara svoga i Gospodara vaših predaka drevnih?" /126/ Oni ga lašcem nazvaše i zato će, sigurno, svi oni u Vatru biti privedeni, /127/ samo neće oni Allahovi robovi koji su Mu bili odani. /128/ I sačuvasmo mu spomen u naraštajima kasnijim: /129/ "Neka je selam Il'jāsinu![1279] /130/ Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, /131/ a on je bio rob Naš, vjernik. /132/ I Lūt je bio poslanik. /133/ Kad Mi njega i njegovu porodicu cijelu spasismo, /134/ osim starice, ona je bila sa onima koji su nastradali, /135/ a ostale smo uništili, /136/ i vi pored nastambi njihovih prolazite i danju /137/ i noću, pa zašto se ne

---

1278) Najvjerovatnije je da je ovo bilo ime kipa kojeg su obožavali. To je bio stav Zejda b. Eslema. Ibn Ishāk je smatrao da je ovo bilo ime neke žene koju su obožavali, dok drugi kažu da ova riječ u jeziku stanovnika Jemena ili Ezd Šenue znači: "gospodar".

1279) Tj. Il'jasu.

urazumite?[1280] /138/ I Jūnus je bio poslanik. /139/ Kad on odbježe na lađu /140/ i s njima baci kocku i kocka na njega pade, /141/ i riba ga proguta, a bio je zaslužio prijekor, /142/ i da nije bio jedan od onih koji Allaha slave i veličaju, /143/ sigurno bi ostao u utrobi njenoj do Dana kad će svi biti oživljeni, /144/ i Mi ga izbacismo na jedno pusto mjesto, a on je bio nemoćan, /145/ i učinismo da iznad njega izraste vriježa jedne tikve,[1281] /146/ i poslasmo ga stotini hiljada ljudi, i više, /147/ i oni povjerovaše, i njima dadosmo da do roka određenog uživaju. /148/ A upitaj ih: "Zar su za Gospodara tvoga – kćeri, a za njih sinovi?" /149/ Zar smo u njihovu prisustvu meleke kao žene stvorili? /150/ Eto, oni, potvarajući, doista govore: /151/ "Allah je rodio!" – oni su, baš, lažljivci. /152/ Zar je On kćeri sinovima pretpostavio?! /153/ Šta vam je, kako rasuđujete?! /154/ Zašto ne razmislite? /155/ Ili, vi, možda, imate dokaz očit?! /156/ Donesite Knjigu svoju, ako istinu govorite! /157/ Višebošci između Njega i džina srodstvo uspostavljaju, a džini odavno znaju da će takvi u Vatru biti privedeni, /158/ čist je Allah i daleko od onoga kako Ga oni opisuju! /159/ To ne čine Allahovi iskreni robovi. /160/ Ali, ni vi, ni ono što obožavate, /161/ i ono u čemu ste, ne možete nikoga u zabludu zavesti, /162/ osim onoga koji će ionako u Vatri gorjeti. /163/ Svakome od nas mjesto je određeno, /164/ mi smo u redove poredani, /165/ i samo Njega slavimo i veličamo! /166/ A oni su govorili: /167/ "Da smo mi Knjigu imali kao što su je imali narodi prijašnji, /168/ sigurno bismo bili Allahovi robovi iskreni!" /169/ Ali u Kur'an ne htjedoše povjerovati, i znat će oni! /170/ A riječ Naša već rečena je Našim robovima, poslanicima! /171/ Oni će biti, doista, potpomognuti /172/ i vojska Naša zacijelo će pobijediti! /173/ Zato se okreni od njih neko vrijeme /174/ i posmatraj ih, i oni će posmatrati! /175/ Zar oni kaznu Našu da požuruju? /176/ Kad se ona spusti na stanište njihovo, zlo jutro osvanut će onima koji su bili upozoreni! /177/ Zato se okreni od njih neko vrijeme /178/ i posmatraj, i oni će posmatrati! /179/ Uzvišen je

1280) Zašto to kao pouku i ibret ne uzmete?!

1281) Da mu pravi hladovinu svojim velikim listovima, da se njome hrani i od muha brani. Ibn Kesir navodi da se listovima tikve ne približavaju muhe.

Gospodar tvoj, Gospodar dostojanstva, u odnosu na ono kako ga opisuju! /180/ I selam neka je na poslanike /181/ a hvala Allahu, svjetova Gospodaru! /182/

(38) Ṣād – Sād

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Kamer, ima 88 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Sād. Tako Mi Kur'ana koji opomenu sadrži,[1282] /1/ doista su oni koji ne vjeruju u osionosti i raskolu![1283] /2/ Koliko smo Mi naroda prije njih uništili. I oni su za pomoć vapili, ali nije bilo vremena za uzmicanje! /3/ Oni se čude što im je jedan od njih došao da ih upozorava, i govore nevjernici: "Ovo je čarobnjak, lažov? /4/ Zar on da bogove svede na Boga jednog?! To je, zaista, nešto veoma čudno!"[1284] /5/ I oni ugledni među njima krenuše: "Idite, nastavite i ustrajte uz božanstva svoja! Uistinu, to je nešto što se hoće! [1285] /6/ Za ovo nismo čuli u vjeri posljednjoj,[1286] ovo nije ništa drugo već izmišljotina'; /7/ zašto baš njemu, između nas, da bude poslana Opomena?!" Ali, oni u Opomenu Moju sumnjaju zato što kaznu Moju nisu iskusili. /8/ Ili, da nisu u njih riznice milosti Gospodara tvoga, Silnoga i obilnog Darovatelja?![1287] /9/

1282) Uzvišeni se zaklinje Kur'anom koji u sebi sadrži opomenu ljudima i ono što će im koristiti na oba svijeta. Neki komentatori riječi: "ziz-zikr" shvataju u značenju slave, počasti, pa bi prijevod mogao glasiti i ovako: "Tako mi Kur'ana, u kojem je slava vaša!" Sličan ajet se nalazi i u suri El-Enbija, 10. ajet. No oba shvatanja nisu oprečna zato što je Kur'an knjiga koja je časna i slavna, a i sadrži opomene i upozorenja ljudima.

1283) U Kur'anu je opomena i pouka za one koji pouku hoće primiti. Međutim, nevjernici su oholi i uznositi i neće da to prihvate; oni postupaju suprotno Kur'anu: tvrdoglavi su i postupaju suprotno njegovim porukama. Zato ti slijedi ajet koji govori da je Allah uništio prošle narode upravo zbog toga što su raskol pravili i nisu poslanike slijedili.

1284) Mušrici su se čudili Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, pozivanju u obožavanje samo Jednog, Istinskog Boga i to su negirali ovim svojim riječima.

1285) Idite i nastavite dalje u svojoj vjeri i nemojte se odazivati pozivima u vjerovanje u jednog Boga. To je ono što se hoće uraditi s vama: da mu se odazovete, pa da se on istakne među vama (da "zavlada" vama) i da bude vaš prvak.

1286) Misle na kršćanstvo, tj. da je Kur'an istina (o tome bi nas obavijestili kršćani); ili misle na svoju vjeru.

1287) Pa, da ti oni – o, Muhammede! – uskrate počast vjerovjesništva koju ti je dao Uzvišeni Allah i da to dadnu kome oni hoće?! Naravno da to nije tako.

Ili, oni možda imaju vlast na nebesima i na Zemlji i nad onim što je između njih?! – neka se, onda, uz konopce popnu![1288] /10/ Oni su samo neznatna vojska udruženih skupina koja će tamo[1289] biti poražena. /11/ I prije njih su narod Nūhov, i Ād, i faraon, koji je vojsku imao,[1290] poricali, /12/ i Semūd i Lūtov narod i stanovnici Ejke; oni su baš bili udružene skupine![1291] /13/ Svi su oni poslanike u laž utjerivali i kaznu Moju zaslužili. /14/ A i ovi samo čekaju jedan zvuk koji neće biti ponovljen,[1292] /15/ i govore: "Gospodaru naš, požuri i kazni nas, prije Dana u kojem će se račun polagati!" /16/ Ti otrpi ono što oni govore i sjeti se roba Našeg Dāvūda, čvrstog u vjeri, koji se uvijek Allahu pokajnički obraćao. /17/ Mi smo brda potčinili da zajedno s njim slave i veličaju Allaha prije nego što Sunce zađe i poslije, pošto grane, /18/ a i ptice okupljene – svi su oni s njim pokorno ponavljali. /19/ I učvrstili smo carstvo njegovo i dali mu mudrost[1293] i govor razlučujući.[1294] /20/ A da li je do tebe doprla vijest o parničarima kad su se do mihraba ispeli,[1295] /21/ kad su Dāvūdu bahnuli, pa se on od njih uplašio. "Ne boj se", rekli su, "mi smo dvojica parničara,

1288) No, možda oni imaju vlast na nebu i na Zemlji i nad svim ostalim!? Pa, ako je to tako, onda neka se popnu na staze nebeske (kako to tumače: Ibn Abbas, Mudžahid, Seid b. Džubejr, Katade i drugi), ili neka se popnu na sedmo nebo (kako to tumači Ed-Dahhak), pa neka upravljaju i vladaju svijetom po svojim hirovima i kako god oni hoće! Jasno je, naravno, da je ovo ironičan način izražavanja i da se ovim želi reći da to oni nikad neće moći. Riječ "el-esbab" (množina riječi "sebeb") Ibn Kesir shvata u smislu riječi: uže, konopac – a to je jasno iz njegovog komentiranja petnaestog ajeta iz sure El-Hadždž, pa se to tamo može pogledati.

1289) Tamo u Mekki, gdje su se udružili protiv Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem; tamo će biti poraženi.

1290) Koja je učvršćivala njegovu vlast baš kao što kočići učvršćuju šator.

1291) Oni su u odnosu na mekanske mušrike bili prave skupine, jer su bili jači od njih, bogatiji i brojnijeg potomstva, ali ih to od Allahove kazne nije moglo odbraniti.

1292) Ili: Neće biti nimalo prekinut, pa ni koliko je jedan mužaj deve; ili: Poslije njega nema osvješćavanja koje se ponekad može desiti bolesniku ili onesviješćenom čovjeku. Svi ovi smislovi nastali su zbog različitih shvatanja smislova riječi "fevak". Ibn Kesir veli da se ovdje misli na prvo puhanje u Rog koje će melek Israfil izvršiti, a trajat će dugo. Ševkani, za razliku od njega, smatra da se radi o drugom puhanju u Rog, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

1293) Riječ "el-hikme" komentatori ovdje tumače kao: razum, ispravno poimanje, oštroumnost, mudrost i pravednost, Allahova Knjiga i slijeđenje onoga što ona sadrži, te vjerovjesništvo.

1294) O tome šta je to "govor koji razluči, koji je presudan" navodi se više tumačenja i to: svjedoci i zakletve; dva svjedoka protiv onoga ko podiže tužbu ili zakletva tuženoga; ispravno suđenje i rasuđivanje pri suđenju; govor koji je presudan, odlučujući prilikom suđenja; govor kojim su vjerovjesnici razlučivali Istinu od neistine; koncizan govor, te riječi "emma ba'du" koje se koriste u arapskom govorništvu.

1295) Mihrab je pročelje svake sobe i kuće, te soba na spratu.

jedan drugom smo nepravdu učinili, pa nam po pravdi presudi; ne budi pristrasan, i na Pravi put nas uputi. /22/ Ovaj prijatelj moj ima devedeset i devet ovaca, a ja samo jednu, i on mi reče: 'Daj ti nju meni!' – i u govoru me pobijedi." /23/ "Učinio ti je zulum!", reče Dāvūd, "time što je tražio da tvoju ovcu doda ovcama svojim; mnogi ortaci čine nepravdu jedni drugima, takvi nisu jedino oni koji vjeruju i čine dobra djela; a takvih je malo." I Dāvūd se uvjeri da smo Mi baš njega na kušnju stavili, pa oprost od Gospodara svoga zamoli, pade licem na tlo i pokaja se.[1296] /24/ I Mi smo mu to oprostili, i on je, doista, blizak Nama i divno prebivalište ga čeka. /25/ O Dāvūde, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi i ne povodi se za hirom da te ne odvede s Allahova puta; one koji skreću s Allahova puta čeka teška patnja zato što su Dan obračuna zaboravljali.[1297] /26/ Mi nismo uzalud stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih; tako misle nevjernici, pa teško nevjernicima kad budu u Vatri! /27/ Zar ćemo postupiti s onima koji vjeruju i čine dobro kao s onima koji prave nered na Zemlji, i zar ćemo postupiti s onima koji se grijeha klone isto kao i s grešnicima?![1298] /28/ Knjiga koju ti objavljujemo blagoslovljena je, da bi oni o riječima njezinim razmislili i da bi oni koji su razumom obdareni pouku primili. /29/ Mi smo Dāvūdu poklonili Sulejmāna; divan je on rob bio, i stalno se Allahu pokajnički obraćao! /30/ Kad su jedne večeri pred njega bili izvedeni brzi konji koji su na tri noge stajali, a četvrtom jedva zemlju doticali, /31/ on reče: "Umjesto da mislim na Gospodara svoga, ja pokazujem ljubav prema blagu!", i oni se izgubiše iz vida. /32/ "Vratite mi ih!", i on ih poče gladiti po nogama i vratovima. /33/ Mi smo Sulejmāna u iskušenje doveli i na njegovo prijestolje tijelo bacili, ali se poslije povratio.[1299] /34/ Gospodaru moj – rekao je – oprosti

---

1296) Zato što je presudio samo na osnovu izjave samo jedne stranke u sporu i nije saslušao drugu stranku.

1297) Ovakav smisao završetka ajeta Ibn Kesir preferira nad drugim tumačenjem koje kaže da se ovdje radi o obrtanju reda riječi, pa bi prijevod završetka ajeta glasio: "...One koji skreću s Allahovoga puta čeka teška patnja na Dan polaganja računa zato što su zaboravljali."

1298) Ne, nećemo! Jer, oni nisu isti! Zato mora postojati drugi svijet – svijet gdje će doći do pravednog obračunavanja ljudskih djela.

1299) Ibn Kesir veli da je Uzvišeni Allah iskušao Sulejmāna, alejhis-selam, tako što mu je

mi i daruj mi vlast kakvu niko osim mene neće imati! Ti Si uistinu Darovatelj obilni! /35/ I Mi smo dali da mu služe: vjetar, koji je prema zapovijedi njegovoj blago puhao onamo kuda je on htio, /36/ i šejtani, sve graditelji i gnjurci, /37/ i drugi u bukagije okovani. /38/ Ovo je Naš dar, pa ti daruj ili uskrati, nećeš zbog toga odgovarati! /39/ On je, doista, blizak Nama i čeka ga krasno prebivalište. /40/ I sjeti se roba Našeg Ejjūba, kada je Gospodaru svome zavapio: "Šejtan me pogodio nedaćama i patnjom!" /41/ Udari nogom o zemlju – eto hladne vode za kupanje i piće! /42/ I Mi smo mu, iz milosti Naše, porodicu darovali i još toliko uz njih, da bude opomena za one koji imaju pameti. /43/ "I uzmi rukom svojom snop i njime udari, samo zakletvu ne prekrši." Mi smo, zaista, našli da je on strpljiv; divan je rob on bio i stalno se Allahu pokajnički obraćao! /44/ I sjeti se robova naših: Ibrāhīma i Ishāka i Jakūba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidih. /45/ Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet; /46/ i oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi. /47/ I sjeti se Ismāīla i El-Jese'a i Il'jāsa i Zulkifla, svi su oni bili čestiti. /48/ Ovo je lijep spomen! A bogobojazne čeka divno prebivalište: /49/ vrtovi Adna, čije će kapije biti za njih otvorene, /50/ u kojima će naslonjeni biti, i raznovrsno voće i piće tražiti. /51/ Pored njih bit će hurije, istih godina, koje će preda se gledati. /52/ To je ono što vam se obećava za Dan polaganja računa; /53/ to će, doista, opskrba Naša biti, koja nikada neće prestajati! /54/ Eto tako! A one koji budu obijesni bili čeka najgore prebivalište: /55/ Džehennem, u kojem će gorjeti; a grozne li postelje! /56/ Eto, tako! Pa neka kušaju vodu ključalu i kapljevinu hladnu kao led,[1300] /57/ i druge slične ovima muke, mnogostruke. /58/ Ta gomila zajedno s vama će,

jednom oduzeo vlast, postavivši na njegov prijesto "tijelo" šejtana koji je prevarom uspio uzurpirati vlast od njega na jedan određeni period. Nakon toga, on se ponovo vratio na prijesto. Ševkani ovaj ajet tumači nešto drugačije. On kaže da je Uzvišeni Allah iskušao Sulejmāna, alejhis-selam, time što mu se rodilo dijete samo s jednom polovinom ljudskog tijela, a to je bilo zato što je on jedanput rekao da će za jednu noć imati odnos s devedeset žena i da će mu svaka roditi po sina. Međutim, zaboravio je reći: "Ako Bog da". Allah mu je dao ovako dijete i tijelo njegovo je bačeno na prijesto, i to je bila ta kušnja. Zatim se Sulejmān, alejhis-selam, vratio Gospodaru tevbom.

1300) I prevelika hladnoća može biti kazna, baš kao što je to ključala voda. Ibn Kesir kaže da je *el-hamim* krajnje vrela tekućina, a *el-gassak*, suprotno tome, tekućina koja se ne može podnijeti zbog siline njene hladnoće. Ta kapljevina bit će od znoja, suza i gnoja iz rana džehennemlija.

tiskajući se, u Džehennem ući! Ne bilo im prostrano! U Vatri će oni, doista, gorjeti! /59/ "Vama ne bilo prostrano!", reći će oni, "vi ste nam ovo pripremili, a grozna li boravišta!" /60/ "Gospodaru naš", reći će, "udvostruči patnju u Vatri onima koji su nam ovo priredili!" /61/ I govorit će: "Zašto ne vidimo ljude koje smo u zle ubrajali /62/ i koje smo ismijavali? Da nam se nisu iz vida izgubili?" /63/ Istina je, sigurno, da će se stanovnici Džehennema među sobom raspravljati. /64/ Reci: "Ja sam samo upozoritelj; nema boga osim Allaha, Jedinoga i Potčinitelja svega, /65/ Gospodara nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, Silnoga i grijeha Oprostitelja. /66/ Reci: "Ovo je vijest velika, /67/ a vi od nje glave okrećete. /68/ Ja nisam ništa znao o Skupu Visokome kada su se prepirali – /69/ meni se objavljuje da sam samo upozoritelj jasni." /70/ I kad je melecima Gospodar tvoj rekao: "Stvorit ću čovjeka od gline, /71/ pa kad mu oblik upotpunim i u njega duha Svog udahnem, vi mu na sedždu padnite!"[1301] /72/ Meleci su, svi do posljednjeg, zajedno sedždu učinili /73/ osim Iblīsa; on se uzoholio i postao nevjernik. /74/ "O Iblīsu!", rekao je On, "šta te navelo da ne učiniš sedždu onome koga sam Ja Svojim dvjema rukama stvorio? Jesi li se uzoholio ili misliš da si uzvišen?" /75/ "Bolji sam od njega", rekao je on, "mene si stvorio od vatre, a njega od gline." /76/ "E, izlazi onda iz Dženneta!", reče On, "proklet da si! /77/ Moje će te prokletstvo do Sudnjeg dana pratiti!" /78/ "Gospodaru moj!", reče on, "daj mi vremena do dana kada će oni oživljeni biti!" /79/ "Dajem ti", reče On, /80/ do dana već određenog." /81/ "E tako mi dostojanstva Tvoga", reče, "sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, /82/ osim onih među Tvojim robovima koji su u vjerovanju iskreni!" /83/ "Istinom se kunem i istinu govorim", reče Allah, /84/ "sigurno ću svima, tobom i onima

---

1301) Uzvišeni Allah je poslao meleka Džibrila Merjemi koja je sačuvala svoju čednost i Džibril je kroz otvor njene košulje udahnuo duha (ruh) koji je stvorenje Allahovo. Taj duh je duh ili duša Isaova, alejhis-selam, a nije nikako jedan dio Allahov, niti je to neki Duh (zato ovo pišem velikim slovom, a duh u ajetu malim), kako neki ljudi smatraju. Neki misle da postoji nekakav Duh koji je prisutan tu oko nas i ne mogu nikako shvatiti da se riječ ruh (duh/Duh) u Kur'anu nekada pojavljuje u značenju meleka Džibrila, a nekada u značenju duha ili duše ili života, tj. nečega čime stvorenja postanu živa. Za Isaa, alejhis-selam, se u Kur'anu i sunnetu kaže i da je "Riječ njegova", a to znači da ga je Allah stvorio riječju: "Budi!", a on sam ne može biti riječ. Da je to tako, naše vjerovanje u pogledu njega bilo bi kontradiktorno. No, ovo što je rečeno jeste ispravno vjerovanje koje ljudski razum može shvatiti, a islamska doktrina nije s razumom kontradiktorna.

koji se budu poveli za tobom, Džehennem napuniti!" /85/ Reci: "Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja ne dodajem preko onog čime me je Allah obavezao,[1302] /86/ Kur'an je, doista, svijetu cijelom opomena!, /87/ i vi ćete nakon kratkog vremena saznati vijest njegovu!"[1303] /88/

(39) Ez-Zumer – Skupine

(Objavljena u Mekki, osim 52-54. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Sebe', ima 75 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Objavljivanje Knjige od Allaha je Silnog i Mudrog! /1/ Mi ti, doista, objavljujemo Knjigu, s Istinom, pa u ibadetu Allahu budi, ispovijedajući Mu čistu vjeru. /2/ Zar ne, Čista vjera pripada samo Allahu![1304] A oni koji pored Njega uzimaju zaštitnike govoreći: "Mi ih obožavamo samo zato da bi nas što više Allahu približili"[1305] Allah će njima, zaista, presuditi o onome u čemu su se oni razilazili.[1306] Allah nikako neće uputiti na Pravi put onoga ko je lažljivac i nevjernik. /3/ Da je Allah htio dijete imati, izabrao bi, između onih koje je stvorio, onoga koga bi On htio. Uzvišen je On, On je Allah, Jedini i Potčinitelj svega! /4/ Nebesa i Zemlju je s Istinom stvorio; On noću obavija dan, i danom obavija noć; On je Sunce i Mjesec potčinio, svako se kreće do roka određenog. Eto, On je Silni i

---

1302) Prenosim samo ono što mi se naređuje i ne dodajem ništa na ono što je po meni poslao Uzvišeni Allah i ja to i ne želim. Ono što mi se naređuje ja izvršavam; ništa ne dodajem, niti oduzimam.

1303) Saznat ćete ono o čemu Kur'an istinito obavještava. Katade kaže da "ba'de hin" znači: "poslije smrti"; a Ikrime kaže da to znači: "na Sudnjem danu". To dvoje nije kontradiktorno. Hasan Basri veli: "O, čovječe! Kada budeš umirao, doće ći vijest neumitna."

1304) To je čisto ispoljavanje ibadeta, bez primjesa širka. Pokornost i obožavanje treba biti usmjereno samo Uzvišenom Allahu i nikom više.

1305) Ovo su govorili mekanski mušrici koji su imali kipove koji su – prema njihovom mišljenju – bili u obličju meleka; i oni su ih obožavali samo kako bi se zauzimali za njih kod Allaha. Oni, dakle, nisu poricali Allaha, nego su poricali proživljenje i Sudnji dan.

1306) Presudit će među ljudima, vjernicima i mušricima, u vezi s ibadetom koji su različito ispoljavali.

Oprostitelj stalni! /5/ On vas od jedne osobe[1307] stvori – a od nje je drūgu njegovu stvorio – i On vam je dao osam vrsta stoke;[1308] On vas stvara u utrobama majki vaših, dajući vam oblike, jedan za drugim, u tri tmine.[1309] To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast, nema boga osim Njega, pa kuda se onda okrećete? /6/ Ako vi ne budete vjerovali, pa, Allahu vi niste potrebni, ali On nije zadovoljan nevjerovanjem Svojih robova. A ako budete zahvalni, On će tim biti zadovoljan. A nijedna duša neće nositi grijehe druge! Poslije ćete se svome Gospodaru vratiti, pa će vas On o onom što ste radili obavijestiti. Zaista, On zna šta se u grudima krije. /7/ Kad čovjeka nevolja snađe, Gospodaru svome se moli, Njemu se obraća, a onda, pošto mu Allah blagodat Svoju daruje, zaboravi Onoga Kome se prije molio, i druge Njemu jednakim smatra, da bi s puta Njegova na stranputicu odvodio. Reci: "Uživaj neko vrijeme u nevjerovanju svome, bit ćeš, sigurno, stanovnik u Vatri!" /8/ Zar je takav kao onaj koji u noćnim satima u molitvi vrijeme provodi, padajući licem na tlo i stojeći, strahujući od ahireta i nadajući se milosti Gospodara svoga?![1310] Reci: "Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju?! Samo se prisjećaju oni koji pameti imaju!"[1311] /9/ Reci: "O robovi Moji koji vjerujete, bojte se Gospodara svoga! Oni koji na ovom dunjaluku dobra djela budu činili

1307) U nekim našim prijevodima ovdje je rečeno da je Allah stvorio ljude od jedne duše. Smatramo da je prikladniji ovaj prijevod, s obzirom da je duša nešto duhovno i mi ne znamo njenu suštinu. A Allah je Havu stvorio od Ademovog krivog rebra – a to je tijelo, a nije duša. Poslije toga, znamo kako je nastalo cijelo čovječanstvo.

1308) Vidjeti o ovome 143. ajet iz sure El-En'am. U našim prijevodima ovo se uglavnom prevodi kao osam parova, ali smatramo da to nije baš precizan prijevod s obzirom da par podrazumijeva dvije jedinke, pa bi osam parova značilo šesnaest jedinki (životinja). Pogledamo li u spomenuti ajet, vidjet ćemo da se radi o četiri para životinja ili osam životinja u paru: par deva, par goveda, par ovaca i par koza.

1309) To su tmine materice, posteljice i stomaka.

1310) Vjernik treba u ibadetu svome Gospodaru biti između straha i nade. Ibn Kesir veli da strah treba preovladavati dok je čovjek na dunjaluku, a kada mu se primakne smrt, kod njega treba provladati nada u Allahovu milost i oprost. On navodi kako je Ibn Omer rekao da se ovaj ajet odnosi na Osmana, radijallahu anhu, koji je noću često klanjao i učio Kur'an, tako da bi nekada znao proučiti cijeli Kur'an na jednom rekatu.

1311) Oni koji imaju zdrav razum imaju na umu razliku između mušrika i onih koji noći provode u ibadetu.

imat će dobro,[1312] a Allahova je zemlja prostrana;[1313] samo će onima koji budu strpljivi nagrada njihova biti isplaćena bez obračuna."[1314] /10/ Reci: "Naređeno mi je da ibadet Allahu činim, ispovijedajući Mu čistu vjeru. /11/ I naređeno mi je da budem prvi musliman. /12/ Reci: "Ja se bojim patnje na Velikom danu, ako Gospodaru svome budem neposlušan." /13/ Reci: "Samo Allahu ibadet činim, ispovijedajući Mu čistu vjeru, /14/ a vi, pored Njega, obožavajte koga hoćete!" Reci: "Gubitnici su, uistinu, oni koji na Kijametskom danu izgube i sebe i porodice svoje. Eto, to je očevidan gubitak!"[1315] /15/ Nad njima će biti natkrilnice od vatre, a i ispod njih natkrilnice;[1316] time Allah straši robove Svoje. O robovi Moji, bojte se Mene! /16/ Za one koji izbjegavaju obožavanje tāgūta – kumira[1317] i koji se Allahu obraćaju – njima su namijenjene radosne vijesti, zato obraduj robove Moje /17/ koji govor slušaju, pa slijede ono što je bolje u njemu;[1318] to su oni koje je Allah na Pravi put uputio, i oni baš pameti imaju. /18/ Zar možeš da uputiš onoga koji je zaslužio da se nad njim obistine riječi kazne, zar možeš da izbaviš ko u Vatri je?![1319] /19/ A one

1312) Imat će dobro na oba svijeta.

1313) "Zato putujte po njoj, borite se i klonite se idola", kaže Mudžahid. A Ata' veli: "Kada budete pozvani u grijehe (i nepokornost Allahu), vi bježite!"

1314) El-Evzai: "Njima neće biti ni vagano, ni mjereno; njima će biti nemilice zahvaćano." Smisao ajeta jeste da će strpljivima biti davana njihova nagrada u obimu koji niko ne može izračunati i izmjeriti.

1315) Pravi i očigledni gubitak doživjet će oni koji uđu u Džehennem. Tako će oni upropastiti sebe; a ako i njihove porodice uđu u Džehennem, izgubit će i njih jer se tamo neće sresti. A izgubit će svoje porodice i ako one uđu u Džennet, jer se i u tom slučaju više neće sastati.

1316) Ovo je sarkastičan način izražavanja, jer natkrilnice ili hladnjaci ne mogu biti od vatre. To će biti slojevi vatre iznad i ispod njih. Jedan sloj bit će jednoj vrsti džehennemlija ispod nogu, a istovremeno bit će drugoj vrsti koji su ispod njih "nadkrilnica". Zato je ovdje i onaj sloj vatre koji ispod nogu nazvan "natkrilnica". U 41. ajetu iz sure El-A'raf jedan sloj je nazvan "posteljom", a drugi "pokrivkom".

1317) Prvi put se riječ "tagut" spominje u 256. ajetu sure El-Bekare, pa se tamo može pogledati tumačenje te riječi.

1318) Sličan ovom ajetu je 145. ajet u suri El-A'raf, a u njemu se naređuje Mūsāu, alejhis-selam, da naredi svome narodu da uzmu ono "bolje, ljepše" što se nalazi u Tevratu. "Ono bolje" Ibn Kesir shvata u smislu kako je to razumio i Ibn Abbas, a to je da se slijede naredbe Tevrata koje su teže, kao što je npr. biti strpljiv i opraštati drugima, umjesto neopraštanja. Dakle, prvo je bolje, ljepše, ali i teže od drugoga. Ovaj dio ajeta može značiti da nam se naređuje da slijedimo onaj govor koji bolje ukazuje na uputu i na tevhid – vjerovanje u Allahovu jednoću. Ovo je Taberijevo tumačenje ajeta. Neki pak smatraju da je riječ "ahsenehu" superlativ i da se radi o vjernicima koji, kada čuju riječi istine iz Kur'ana i sunneta, slijede ono najbolje što im se u tome naređuje.

1319) Niko ne može uputiti one koje Allah nije uputio, niti može džehennemske vatre spasiti one koji su u njoj.

koji se Gospodara svoga boje čekaju odaje, sve jedne iznad drugih sagrađene, ispod kojih rijeke teku – obećanje je Allahovo, a Allah neće obećanje prekršiti. /20/ Zar ne vidiš da Allah spušta s neba vodu, pa je kao izvore po zemlji razvodi,[1320] a onda pomoću nje raznobojno bilje izvodi, zatim se osuši i ti ga vidiš požutjelo, i najzad ga skrši?! To je, doista, opomena za one koji pameti imaju. /21/ Zar onaj čije je srce Allah učinio sklonim islamu, pa on slijedi svjetlo Gospodara svoga...?! [1321] Teško onima čija su srca tvrda kad se spomene Allah; oni su u očitoj zabludi! /22/ Allah objavljuje najljepši govor, Knjigu sličnu po smislu, čije se pouke ponavljaju. Od nje se koža ježi u onih koji se Gospodara svoga boje, a zatim, kad se spomene ime Allahovo, kože se njihove i srca njihova smiruju. To je Allahova Uputa kojom On upućuje koga hoće; a onoga kome Allah da da je u zabludi, njemu nema uputitelja. /23/ Zar onaj koji će se na Kijametskom danu licem svojim zaklanjati od zla patnje...?![1322] Zulumćarima bit će rečeno: "Trpite ono što ste zaslužili!" /24/ Oni prije njih poricali su, pa ih je stigla kazna odakle nisu očekivali. /25/ Allah je dao da osjete poniženje u životu na dunjaluku, a patnja na ahiretu bit će, zaista, još veća – kad bi oni samo znali! /26/ Mi u ovom Kur'anu navodimo ljudima svakojake primjere, da bi se prisjećali i pouku primili;[1323] /27/ u Kur'anu na arapskom jeziku, u kome nema nikakve proturječnosti, da bi se čuvali. /28/ Allah navodi kao primjer čovjeka koji je u vlasti ortáka i za kojeg se oni otimaju, i čovjeka koji je u vlasti samo jednog čovjeka – da li je primjer njih dvojice isti?! Sva hvala neka je

1320) U vezi s ovim ajetom, Ibn Abbas je rekao: "Na Zemlji nema nikakve vode (izvora) a da ne potječe s neba. Međutim, u Zemlji postoje pukotine koje tu vodu u sebe sakriju." Slično je rekao i Amir eš-Ša'bi, a Seid b. Džubejr je rekao da sva voda na Zemlji potječe, ustvari, od snijega koji se taloži na planinskim vrhovima. Ispod tih vrhova, zatim, izviru rijeke.

1321) ... da bude jednak onome čije je srce otvrdlo?! Ovaj dio koji je napisan nakošenim slovima je, ustvari, dopuna zamišljenog značenja koje slušalac može zamisliti iz završetka ajeta: "Teško onima čija su srca tvrda na spomen Allaha." Ovako ovaj ajet tumače uglavnom svi mjerodavni komentatori Kur'ana.

1322) ... da je isti kao onaj koji je siguran od nje?! I ovdje je nakošeni dio ajeta dopuna zamišljenog značenja koje se može razumjeti iz konteksta. Ovako kako je prevedeno, Ibn Kesir zamišlja to značenje koje se podrazumijeva. Taberi ovako shvata značenje ajeta: " Zar je onaj koji će se na Kijametskom danu licem svojim zaklanjati od zla patnje, bolji od onoga ko će uživati u džennetskim baščama?!"

1323) Da bi se prisjećali stanja u kojem se nalaze i da bi se od kufra u kojem se nalaze odvratili.

Allahu, ali većina njih ne zna. /29/ Ti ćeš, sigurno, umrijeti, a i oni će, također, pomrijeti. /30/ I poslije, na Kijametskom danu, pred Gospodarom svojim jedan s drugim ćete se sporiti. /31/ Ima li većeg zulumćara od onoga koji o Allahu govori laži i smatra Istinu lažnom kada mu dolazi?! Zar u Džehennemu prebivalište za nevjernike neće biti?! /32/ A onaj koji donosi Istinu i oni koji u nju vjeruju, oni se čuvaju i boje, /33/ sve što zažele u Gospodara svoga naći će, to će biti nagrada onima koji su dobra djela činili, /34/ da bi Allah preko ružnih postupaka njihovih prešao, i da bi ih prema onom boljem što su radili nagradio.[1324] /35/ Zar Allah nije zaštitinik robu Svome?! A oni te plaše onima koje, pored Njega, obožavaju. Onoga kome Allah da da je u zabludi – niko ne može na Pravi put uputiti. /36/ A onoga koga On na Pravi put uputi – niko ne može u zabludu dovesti. Zar Allah nije silan i Onaj Koji kažnjava?! /37/ Ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, sigurno će reći: "Allah!" A ti reci: "Mislite li vi, da li bi oni koje vi, pored Allaha, molite mogli otkloniti štetu, ako Allah hoće da mi je učini, ili, da li bi mogli zadržati milost Njegovu, ako On hoće da mi je podari?" Reci: "Meni je dovoljan Allah, oni koji oslonac traže, na Njega se oslanjaju." /38/ Reci: "O narode moj, ti postupaj onako kako postupaš, a i ja ću postupati, pa ćete znati /39/ koga će stići patnja koja će ga poniziti, i koga će patnja vječna snaći!" /40/ Mi tebi, doista, objavljujemo Knjigu s Istinom za svijet sav;[1325] onaj ko bude išao Pravim putem – sebi će koristiti, a onaj ko bude išao stranputicom – sebi će nauditi, ti nisi za njihovu uputu zadužen. /41/ Allah uzima duše u času njihove smrti, a i onih koji spavaju, pa zadržava one kojima je odredio da umru, a ostavlja one druge do roka određenog. To su, zaista, znakovi za one koji razmišljaju. /42/ Zar oni mimo Allaha zagovornike uzimaju?![1326] Reci: "Zar i onda kada su bez ikakve moći i

1324) Ovakvih ajeta ima više u Kur'anu. Shodno tome, poznato je Ibn Kesirovo shvatanje tih ajeta. Samo, kao primjer, može se pogledati 96. ajet iz sure En-Nahl.

1325) I za ljude i za džine.

1326) Ovo je osuda onih koji su kipove, idole i druga božanstva prihvatili kao svoja božanstva, pri čemu oni nemaju za to nikakvog dokaza, smatrajući da će im biti posrednici i zauzimatelji kod Uzvišenog Allaha. Ne, to tako neće biti! Jer ti kipovi su samo materija i ne mogu ni štetu učiniti niti mogu korist pribaviti.

kada ništa ne razumiju?" /43/ Reci: "Sve zagovorništvo pripada Allahu, vlast na nebesima i na Zemlji Njegova je, a poslije – Njemu ćete se vratiti." /44/ Kad se spomene samo Allah, grče se srca onih koji u ahiret ne vjeruju, a kada se spomenu oni koje oni pored Njega obožavaju, odjednom ih radost obuzme. /45/ Reci: "Allahu, Koji si stvorio nebesa i Zemlju bez prethodnog primjera, Ti Koji znaš ono što je čulima nedokučivo i ono što je pojavno, Ti ćeš robovima Svojim presuditi u onome u čemu su se razilazili!" /46/ Kad bi oni koji zulum čine imali sve što je na Zemlji, i još toliko, na Kijametskom danu oni bi sve to dali kako bi se od teške patnje iskupili; a od Allaha će im se ukazati kazna na koju ni mislili nisu; /47/ i ukazat će im se hrđava djela njihova koja su radili i skolit će ih baš ono čemu su se izrugivali.[1327] /48/ Kad čovjeka kakva nevolja snađe, Nama se moli; a kad mu Mi poslije blagodat pružimo, onda govori: "Ovo mi je dato na osnovu znanja." A nije tako, to je samo kušnja, ali većina njih ne zna. /49/ Tako su govorili i oni prije njih, pa im nije koristilo ono što su bili stekli, /50/ pa ih pogodi kazna za zla djela koja su zaradili. A i one među ovima koji zulum čine – stići će kazna za ono što čine, oni neće umaći. /51/ Zar oni ne znaju da Allah daje opskrbu u izobilju onome kome hoće, i da uskraćuje; to su, zaista, znakovi narodu koji vjeruje. /52/ Reci: "O robovi Moji, koji ste protiv sebe u grijesima pretjerivali, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On je, doista, Oprostitelj grijeha, Milostivi." /53/ I povratite se Gospodaru svome i pokorite Mu se prije nego što vam kazna dođe – poslije vam niko neće u pomoć priskočiti. /54/ I slijedite ono najbolje što vam Gospodar vaš objavljuje,[1328] prije nego što vam iznenada kazna dođe, za čiji dolazak nećete znati. /55/ Da čovjek ne bi uzviknuo: "Teško meni, koliko sam samo dužnosti prema Allahu propustio, doista sam i u one koji se izruguju spadao!" /56/ Ili, da ne bi rekao: "Da me je Allah Pravim putem uputio, sigurno bih među bogobojaznim bio." /57/ Ili, da ne bi rekao

1327) Mušrike će snaći baš ona kazna u vezi s kojom su se na dunjaluku izrugivali.

1328) A to je Kur'an.

kad doživi patnju: "Da mi se samo vratiti – među dobročinitelje bih se svrstao!" /58/ Da, već su ti dolazili Moji znaci, pa si ih poricao i oholio se, i u nevjernike si spadao. /59/ Na Kijametskom danu vidjet ćeš one koji su o Allahu laži govorili, a lica im pocrnjela. A zar u Džehennemu neće biti boravište oholih?! /60/ Allah će spasiti one koji su Njegova naređenja izvršavali a Njegovih se zabrana klonili, zbog njihova uspjeha; zlo ih neće doticati i oni neće tugovati. /61/ Allah je Stvoritelj svega i On upravlja svim, /62/ u Njega su ključevi nebesa i Zemlje![1329] A oni koji u Allahove ajete i znakove ne vjeruju – oni će baš biti gubitnici! /63/ Reci: "Zar od mene tražite da nekoga drugog, osim Allaha, obožavam, o neznalice!" /64/ A tebi, i onima prije tebe, objavljeno je: "Ako budeš druge Allahu u obožavanju pridruživao tvoja djela će sigurno propasti, a ti ćeš među gubitnicima biti." /65/ Nego, Allahu jedino ibadet čini i među zahvalnima budi! /66/ Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava će Zemlja na Kijametskom danu u šaci Njegovoj biti, a nebesa će u desnici Njegovoj smotana ostati. Čist je On i Uzvišen iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! /67/ I u rog će biti puhnuto, i umrijet će oni na nebesima i oni na Zemlji, ostat će samo oni koje bude Allah odabrao; poslije će se u rog drugi put puhnuti i oni će, odjednom, ustati i čekati. /68/ I Zemlja će svjetlošću Gospodara svoga zasjati, i Knjiga će postavljena biti, vjerovjesnici i svjedoci bit će dovedeni, i po pravdi će im svima presuđeno biti, nikome zulum neće učinjen biti; /69/ svako će u potpunosti dobiti ono što je zaslužio, a On najbolje zna šta svi rade. /70/ Oni koji nisu vjerovali u gomilama će u Džehennem biti natjerani, i kad do njega dođu, kapije njegove će pootvarane biti i čuvari će ih upitati: "Zar vam nisu dolazili vaši poslanici, koji su vam ajete Gospodara vašeg kazivali, i upozoravali vas da ćete ovaj svoj dan doživjeti?!" "Jesu", reći će oni, "ali su se obistinile riječi o kazni za nevjernike." /71/ I bit će rečeno: "Ulazite na džehennemske kapije, vječno ćete u njemu boraviti! Grozna li prebivališta onima koji su se

1329) Veći broj istaknutih mufessira iz prvih generacija smatra da riječ "mekalid" znači: "ključevi". S druge strane, Suddi veli da su to riznice. U svakom slučaju, upravljanje svim stvorenjima i na nebu i na Zemlji u rukama je Allahovim.

oholili!" /72/ A oni koji su se Gospodara svoga bojali u povorkama će u Džennet biti povedeni, i kad do njega dođu – kapije njegove već širom otvorene – čuvari će im njegovi reći: "Selam vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u njega, u njemu ćete vječno boraviti!" /73/ I oni će reći: "Sva hvala neka je Allahu Koji nam je obećanje Svoje ispunio, i u Džennetu nam mjesto darovao, da se u njemu nastanimo gdje hoćemo. Divne li nagrade onima koji su se trudili!" /74/ I vidjet ćeš meleke kako Arš okružuju, veličajući i hvaleći Gospodara svoga; i svima je po pravdi presuđeno, i bit će rečeno: "Sva hvala neka je Allahu, Gospodaru svjetova!" /75/

(40) El-Mu'min – Vjernik

(Objavljena u Mekki, osim 56-57. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Ez-Zumer, ima 85 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Hā-mīm. /1/ Objavljivanje Knjige je od Allaha Silnoga, Sveznajućeg, /2/ Oprostitelja grijeha i Primatelja pokajanja, Onoga Koji žestoko kažnjava i Koji je Posjednik obilnog dobra; istinskog Boga osim Njega nema, kod Njega je konačno odredište. /3/ O Allahovim ajetima i znakovima raspravljaju samo oni koji ne vjeruju, pa neka te ne obmanjuje to što oni putujući po zemlji uživaju.[1330] /4/ I Nūhov je narod prije njih poricao, a i skupine[1331] poslije njega. Svaki narod nastojao je ščepati svoga poslanika, i rasprave svoje na neistini temeljio da njome Istinu uništi, pa sam ga Ja kažnjavao – a

1330) Ovaj ajet je neka vrsta utjehe Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da će na kraju oni koji ne vjeruju, ipak, biti kažnjeni. A to što oni uživaju, kreću se po zemlji radi trgovine i drugih dunjalučkih užitaka, i to što time raspolažu, nije nikakava garancija da su na Pravom putu i da će vječno uživati. Oni će ostati na Zemlji do momenta koji im je određen. Sve ovo što je rečeno, ustvari, jeste značenje riječi "tekallubuhum". Ona jezički može značiti i: "kolebanje" i "nepostojanost", kako je to prevedeno u nekim našim prijevodima. Ali, ovdje to nikako ne može značiti. Drugim riječima, ne misli se na kolebanje i nepostojanost nevjernika u nečemu, nego se misli na njihovo uživanje ili putovanje po zemlji radi trgovine i drugih užitaka, te da ih Allah pušta da uživaju u tome, iako u Njega ne vjeruju.

1331) Iz svakog naroda kome je poslan poslanik.

kakva je bila kazna Moja! /5/ I tako će se riječ Gospodara tvoga ispuniti da će oni koji nisu vjerovali – stanovnici u Vatri biti. /6/ Oni koji nose Arš i oni koji su oko njega, slave i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Njega, i mole se da budu oprošteni grijesi vjernicima:[1332] "Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem; zato oprosti onima koji se pokaju i koji slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u Vatri! /7/ Gospodaru naš, uvedi ih u vrtove Adna koje si im obećao, i one koji su bili dobri od predaka njihovih, i žena njihovih, i potomstva njihovog. Ti si, uistinu, Silni i Mudri. /8/ I sačuvaj ih zala, jer, koga Ti toga dana poštediš zala – Ti si mu se smilovao, a to će, zaista, veliki uspjeh biti!" /9/ Onima koji nisu vjerovali bit će doviknuto: "Allahov prezir prema vama kad ste, pozivani da vjerujete, ostali nevjernici – bio je, doista, veći od vašeg prezira sada prema sebi." /10/ "Gospodaru naš", reći će oni, "dva puta si nas usmrtio i dva puta si nas oživio; mi priznajemo grijehe naše, pa ima li za izlazak puta kakva?" /11/ "To vam je zato što niste vjerovali kad je prizivan Allah Jedini, a vjerovali ste ako bi Mu neko drugi u obožavanju pridružen bio! Presuda pripada jedino Allahu, Uzvišenom i Velikom." /12/ On vam pokazuje znakove Svoje i spušta vam opskrbu s neba, a pouku će prihvatiti samo onaj koji se Njemu obraća. /13/ Molite zato Allaha, iskreno Mu ispovijedajući vjeru – pa makar to nevjernicima bilo mrsko! /14/ On je vlasnik visokih stupnjeva, Gospodar Arša Koji šalje objavu iz odredbe Svoje – kome hoće od robova Svojih, da upozori na Dan susreta međusobnog, /15/ na Dan kada će se oni pojaviti, kada Allahu neće o njima ništa skriveno biti. Kome vlast pripada danas? Allahu, Jedinom, Potčinitelju svega. /16/ Svaki će čovjek taj Dan prema zasluzi kažnjen ili nagrađen biti; taj Dan neće biti nepravde! Allah, zaista, brzo račun svodi. /17/ I upozori ih na Bliski dan,[1333] kada će srca do grkljana doprijeti i poprijećiti se, kada zulumćari ni prisna prijatelja ni posrednika neće imati čiji zagovor bi uslišan bio. /18/ On zna poglede koji

---

1332) To su meleci koji nose Arš. Prema riječima Ibn Kesira, ima ih četverica. A oni meleci koji su oko Arša – a zovu se Kerubijjun – iskazuju tesbih i tahmid Uzvišenom Allahu: tesbih je negiranje bilo kakvih nedostataka, dok je tahmid potvrđivanje svih pohvalnih atributa.

1333) Ovo je jedno od imena Sudnjeg dana, a nazvan je tako (Jevmu el-azife) zbog njegove blizine.

kriomice u ono što je zabranjeno gledaju, a i ono što grudi kriju; /19/ Allah će po pravdi presuditi, a oni koje pored Njega mole – neće ni po čemu suditi. Allah, je zaista, Svečujući i Svevideći. /20/ Zašto oni ne putuju po Zemlji, pa da vide kakav je bio kraj onih prije njih? Bili su od njih moćniji i više tragova su na Zemlji ostavili, ali ih je Allah, zbog grijeha njihovih, kaznio i nije im bilo od Allaha zaštitnika. /21/ Allah ih je kaznio zato što su poricali jasne dokaze koje su im poslanici njihovi donosili; On je, zaista, Moćni, On žestoko kažnjava. /22/ Mi smo poslali Mūsāa sa znakovima Našim i dokazom jasnim, /23/ faraonu i Hāmānu i Kārūnu, ali su oni rekli: "Čarobnjak i lažov!" /24/ A kada im je on donio Istinu od Nas, rekli su: "Ubijajte mušku djecu onih koji s njime vjeruju, a ostavljajte u životu njihovu žensku djecu!" Ali, spletke nevjernika uvijek su uzaludne. /25/ "Pustite vi meni", reče faraon, "da ubijem Mūsāa, a on neka moli pomoć od Gospodara svoga, jer bojim se da vam on vjeru vašu ne izmijeni ili da u zemlji nered ne izazove." /26/ Mūsā reče: "Molim Gospodara svoga i Gospodara vašeg da me zaštiti od svakog oholog koji ne vjeruje u Dan u kome će se račun polagati!" /27/ A jedan čovjek, vjernik, iz porodice faraonove, koji je krio vjerovanje svoje, reče: "Zar da ubijete čovjeka zato što govori: 'Gospodar moj je Allah!', a donio vam je jasne dokaze od Gospodara vašeg? Ako je lažov, njegova laž će njemu nauditi, a ako govori istinu, onda će vas stići bar nešto od onoga što vam se prijeteći obećava; zaista Allah neće uputiti na Pravi put onoga koji u zlu pretjeruje i koji mnogo laže. /28/ O narode moj, danas vama pripada vlast i nadmoćni ste u zemlji, pa ko će nas odbraniti od Allahove kazne ako nas ona stigne?" A faraon reče: "Savjetujem vam samo ono što mislim, a samo ću vas na Pravi put uputiti." /29/ A onda, onaj koji je vjerovao reče: "O narode moj, ja se za vas bojim dana poput dâna kada su kažnjene skupine koje su se protiv poslanika bile urotile, /30/ kao što je to bilo s Nūhovim narodom, i Ādom i Semūdom, i onima poslije njih. A Allah ne želi zulum robovima Svojim. /31/ O narode moj, plašim se šta će biti s vama na Dan kada jedni druge budete dozivali, /32/ na Dan kada budete okrenutih leđa uzmicali, kada vas od

Allaha niko neće moći zaštititi. A onome kome Allah dā da je zabludi, tome nema uputitelja." /33/ Jūsuf vam je, još davno, donio jasne dokaze, ali vi ste stalno sumnjali u ono šta vam je donio. A kad je on umro, vi ste rekli: "Allah više neće poslije njega poslati poslanika!" Eto, tako Allah dā da je u zabludi svako ko u zlu pretjeruje i sumnja – /34/ oni koji o Allahovim ajetima i znakovima raspravljaju, iako im nikakav dokaz nije došao. To itekako preziru Allah i oni koji vjeruju. Tako Allah pečati srce svakog oholog silnika. /35/ "O Hāmāne", reče faraon, "sagradi mi toranj ne bih li stigao do staza, /36/ staza nebeskih, ne bih li se popeo do Mūsāova Boga, a ja smatram da je on, zaista, lažac." I eto tako su faraonu njegova ružna djela uljepšana, i on je bio odvraćen od Pravog puta, a lukavstvo se faraonovo završilo na njegovu štetu. /37/ I onaj koji je vjerovao reče: "O narode moj, mene slijedite, ja ću vam na Pravi put ukazati! /38/ O narode moj, ovaj dunjalučki život samo je uživanje, a ahiret je, zaista, Kuća vječnog boravka. /39/ Ko god učini zlo, samo će zbog njega biti kažnjen, a ko god učini dobro – bio muškarac ili žena, a vjernik je – taj će u Džennet ući; u njemu će bez računa biti opskrbljeni. /40/ O narode moj! Šta je ovo? Ja vas pozivam u spas, a vi mene pozivate u Vatru; /41/ Pozivate me da ne vjerujem u Allaha i da Njemu u obožavanju pridružujem ono o čemu nemam znanja, a ja vas pozivam Silnome, Oprostitelju stalnome. /42/ Nema nimalo sumnje u to da se ono čemu vi mene pozivate neće nikom ni na ovom ni na onom svijetu odazvati, i da je naš povratak Allahu i da će oni koji su pretjerivali stanovnici u Ognju biti. /43/ Pa, sjetit ćete se ovog što vam kažem! A ja Allahu prepuštam svoj slučaj; Allah, uistinu, robove Svoje dobro vidi." /44/ I Allah ga je sačuvao od zala onog što su spletkarili, a faraonove pristalice zla patnja zadesi, /45/ Vatra kojoj će izloženi jutrom i večerom biti, a kada nastupi Čas: "Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!" /46/ I kada se u Vatri budu prepirali, a oni koji su bili potlačeni reknu glavešinama svojim: "Mi smo bili sljedbenici vaši, možete li nas Vatre makar malo osloboditi?" /47/ Onda će glavešine reći: "Doista smo svi u njoj! Allah je već presudio robovima Svojim." /48/ I oni koji će u Vatri biti

govorit će čuvarima Džehennema: "Zamolite Gospodara svoga da nam bar jedan dan patnju ublaži!" /49/ "A zar vam poslanici vaši nisu jasne dokaze donosili?", upitat će oni. "Jesu!", odgovorit će. "Molite onda vi! A molba nevjernika uzaludna je", reći će oni. /50/ Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše i one koji vjeruju u životu dunjalučkom, a i na Dan kad se dignu svjedoci, /51/ na Dan kad zulumćarima pravdanje njihovo od koristi neće biti; njih će prokletstvo i najgore prebivalište čekati. /52/ Mi smo Mūsāu uputu dali i sinovima Isrāīlovim u nasljedstvo Knjigu ostavili, /53/ da bude uputstvo i opomena onima koji pameti budu imali. /54/ Pa ti budi strpljiv – Allahovo je obećanje Istina – i moli da ti budu oprošteni grijesi, i Gospodara svoga slavi i hvali uvečer i ujutro! /55/ Zaista oni koji o Allahovim ajetima i znakovima raspravljaju, iako im nikakav dokaz nije došao, u srcima svojim imaju samo oholost koja ih neće dovesti do cilja željenog, pa ti moli od Allaha zaštitu. On je, uistinu, Svečujući i Svevideći. /56/ Stvaranje nebesa i Zemlje sigurno je veće nego stvaranje roda ljudskog, ali većina ljudi ne zna. /57/ Nisu isto slijepac i onaj koji vidi, nisu isto vjernici koji dobra djela čine i zločinitelji. Kako se malo prisjećate! /58/ Doći će Čas sudnji, u to nema sumnje, ali većina ljudi ne vjeruje. /59/ Gospodar vaš je rekao: "Dove Mi upućujte, Ja ću vam se odazvati! Zbilja, oni koji se ohole da Mi ibadet čine – ući će, sigurno, u Džehennem poniženi." /60/ Allah vam je dao noć da se u njoj odmarate, a dan da vidite. Allah je neizmjerno darežljiv prema ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje. /61/ To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Stvoritelj svega, drugog boga osim Njega nema, pa kuda se onda odmećete?! /62/ Tako su se odmetali i oni koji su Allahove ajete i znakove poricali. /63/ Allah vam je učinio Zemlju staništem, a nebo zdanjem, i oblikovao vas, pa je obličja vaša lijepim učinio, i lijepom hranom i pićem vas opskrbio. To je Allah, Gospodar vaš, i neka je Uzvišen Allah, Gospodar svjetova! /64/ On je Živi, nema boga osim Njega, pa, molite Ga, ispovijedajući Mu čistu vjeru. Pa, svaka hvala neka je Allahu, Gospodaru svjetova! /65/ Reci: "Meni je zabranjeno obožavati one koje vi mimo Allaha molite, pošto su mi došli jasni dokazi od

Gospodara moga, a naređeno mi je da se predam Gospodaru svjetova." /66/ On je Onaj Koji vas je od zemlje stvorio, potom od kapi sjemena, zatim od zakvačka, zatim vas kao dojenčad izvodi, i da do muževnog doba stignete, i da starci postanete – a neki od vas umiru prije – i da do određenog roka stignete, a i da biste razumjeli.[1334] /67/ On život i smrt daje! A kad nešto odluči, samo rekne: "Budi", i ono bude. /68/ Zar ne vidiš one koji raspravljaju o Allahovim ajetima i znakovima; kuda se oni okreću?![1335] /69/ Oni koji poriču Knjigu i ono što smo slali po poslanicima?! A saznat će oni! /70/ Kada okovi budu na vratovima njihovim, i lanci, a oni vučeni /71/ u ključalu vodu, a zatim u Vatri prženi! /72/ Zatim će upitani biti: "Gdje su oni koje ste obožavali, /73/ mimo Allaha?" "Oni su se od nas izgubili", odgovorit će, "mi se prije, ustvari, nismo nikome ni molili." Eto, tako Allah dā da su u zabludi nevjernici. /74/ "To vam je zato što ste se bez ikakva osnova na Zemlji veselili i drski bili. /75/ Ulazite kroz kapije Džehennema, u njemu ćete vječno ostati – a ružno je prebivalište oholih!"[1336] /76/ A ti se strpi! Doista je Allahovo obećanje istina! Bilo da ti pokažemo dio onoga što im Mi obećavamo, bilo da ti prije život oduzmemo – Nama će se oni vratiti. /77/ I prije tebe poslanike smo slali, o nekima od njih kazivali smo ti, a o nekima nismo. I nijedan poslanik nije mogao donijeti nekakav znak osim s Allahovom dozvolom. A kada dođe Allahova odredba, bit će presuđeno po pravdi i zabludjeli će tada biti gubitnici. /78/ Allah je za vas stvorio životinje, da na nekima jašete – a neke jedete, /79/ a vi od njih i drugih koristi imate – i da bi na njima potrebu koju u prsima imate ispunili;[1337] i na njima i na lađama vi se vozite. /80/ On vam pokazuje znakove Svoje, pa koje od Allahovih znakova vi negirate? /81/ Zašto oni ne putuju po Zemlji, pa da vide kako su završili oni prije njih? Oni su bili od njih brojniji i jači

1334) Allahove dokaze.

1335) Zar se čudiš – o, Muhammede! – ovima koji negiraju Allahove dokaze i znakove i polemiziraju i raspravljaju o Istini na neosnovan način, bez ikakvih argumenata, kako se njihovi umovi okreću od Upute ka zabludi?!

1336) Ibn Kesir kaže da će im ovo će govoriti meleci.

1337) Misli se na potrebu za putovanjem i prenošenjem tereta u udaljene krajeve.

i više su tragova na Zemlji ostavili, i ništa im nije koristilo ono što su stekli. /82/ Kada su im poslanici njihovi jasne dokaze donosili, oni su se znanjem koje su imali dičili, i snašlo ih je ono čemu su se stalno rugali. /83/ A kad bi kaznu Našu vidjeli, onda bi govorili: "Mi vjerujemo u Allaha, u Njega jedinog, a odričemo se onih koje smo Mu u obožavanju pridruživali!" /84/ Ali im vjerovanje njihovo, kada bi kaznu Našu vidjeli, ne bi nimalo koristilo. To je prema Allahovom zakonu koji je primijenjen za sve robove Njegove – i tada bi nevjernici stradali. /85/

(41) Fuṣṣilet – Detaljno objašnjenje

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Mu'min, ima 54 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Hā-mīm. /1/ Objava je od Svemilosnog Milostivog, /2/ Knjiga čiji su ajeti jasno izloženi,[1338] Kur'an na arapskom jeziku za ljude koji znaju, /3/ obveselitelj i upozoritelj – ali se većina njih opet okreće, pa ne čuju. /4/ I govore: "Srca naša su u omotačima, odvojena od onoga čemu nas ti pozivaš. U ušima je našim gluhoća, a između nas i tebe je pregrada, pa ti radi, i mi ćemo raditi."[1339] /5/ Reci: "Ja sam samo čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog samo jedan Bog,[1340] zato se Njemu iskreno upravite[1341] i od Njega oprosta tražite. A teško višebošcima, /6/ koji zekat ne daju i koji u ahiret ne vjeruju! /7/ Onima koji vjeruju i dobra djela čine, zbilja pripada nagrada neprekidna. /8/ Reci: "Zar vi zbilja ne vjerujete u Onoga Koji je Zemlju stvorio u dva dana – i još Mu takmace pripisujete?!

1338) Smislovi Kur'ana su jasni, a njegovi propisi su usavršeni i precizni.

1339) Kurejšije su govorile Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da do njihovih srca i ušiju ne dopire ništa što on govori, jer srca su im zaštićena a uši "začepljene". Zato su mu govorili da on radi na svoj način, a oni će raditi na svoj način: neka on radi za ahiret, a oni će raditi za dunjaluk.

1340) Vaš Istinski Bog i Stvoritelj je jedan, a nisu to razni kipovi, idoli i božanstva koja vi mimo Njega obožavate.

1341) Budite u ibadetu samo Allahu i nikome više, i to na način kako su tu naredbu od Allaha prenosili svi poslanici.

To je Gospodar svjetova! /9/ On je nepomična brda po njoj stvorio i blagoslovljenom je učinio i hranu za stanovnike njene na njoj odredio, sve to u četiri dana ravnomjerna – to je za one koji pitaju.[1342] /10/ Zatim se na nebo usmjerio dok je ono još maglina bilo, pa njemu i Zemlji rekao: "Pojavite se milom ili silom!" "Pojavljujemo se drage volje!", odgovorili su. /11/ Tada ih je u dva dana, kao sedam nebesa stvorio, i odredio šta će se na svakom nebu nalaziti.[1343] A najbliže nebo smo svjetiljkama ukrasili i njih kao zaštitu učinili.[1344] To je odredba Silnoga i Sveznajućeg. /12/ Pa ako se okrenu, ti reci: "Upozoravam vas na onakav udar kakav je pogodio Ād i Semūd", /13/ Kad su im, sa svih strana, poslanici njihovi dolazili govoreći: "Ne obožavajte nikoga osim Allaha!", a oni odgovarali: "Da je Gospodar naš htio, On bi meleke poslao! Doista mi ne vjerujemo u ono što je po vama poslano!" /14/ A kad je Ād posrijedi, oni su se na Zemlji bez ikakva prava oholili i govorili: "Ko je od nas snagom jači?" A zar nisu znali da je Allah, Koji ih je stvorio, jači od njih – a i znakove Naše su poricali. /15/ I Mi poslasmo protiv njih, u danima uzastopnim, vjetar leden, da bismo im još u dunjalučkom životu dali da osjete patnju poniženja. A patnja na ahiretu bit će, zaista, još više ponižavajuća i niko im neće u pomoć priteći. /16/ A Semūd kad je posrijedi, njih smo bili uputili, ali njima je bila milija sljepoća od upute, pa ih je stigao udar ponižavajuće patnje, prema onome kako su zaslužili, /17/ a one koji su vjerovali i Allaha se bojali Mi smo spasili. /18/ A na Dan kad Allahovi neprijatelji za Vatru budu proživljeni i sakupljeni – oni prvi bit će zadržani, pa će zajedno svi biti u stroju potjerani, /19/ i kad dođu do nje, uši njihove, i oči njihove, i kože njihove svjedočit će protiv njih o onom što su radili. /20/ "Zašto svjedočite protiv nas?", upitat će oni kože svoje. "Allah, Koji je dao sposobnost govora svemu,

1342) Ovaj ajet se može shvatiti u nešto drugačijem smislu, a to je da je Uzvišeni Allah stvorio hranu za stanovnike Zemlje u četiri potpuna i ravnomjerna dana zbog onih koji će tragati za tom hranom.

1343) Uredio svako nebo i po njemu rasporedio meleke i sve drugo što samo On zna.

1344) Tako što se sa zvijezda "ispaljuju svijetleće buktinje" prema šejtanima koji pokušavaju prisluškivati tajne nebesa. (V. komentar petog ajeta iz sure El-Mulk). Završetak ajeta može imati i smisao da je Allah stvorio na nebu svjetiljke i da ga čuva od šejtana ili od nedostataka.

obdario je darom govora i nas", odgovorit će. "On vas je prvi put stvorio i Njemu ste se, evo, vratili." /21/ Vi se niste krili da ne bi uši vaše i oči vaše i kože vaše protiv vas svjedočile, već zato što ste mislili da Allah neće saznati mnogo štošta što ste radili. /22/ I to uvjerenje koje ste o Gospodaru svome imali upropastilo vas je, pa gubitnici postali ste. /23/ Pa i ako bi otrpjeli, njihovo boravište bit će Vatra; a ako budu tražili naklonost da se vrate, oni neće biti od onih koji će naklonost zadobiti.[1345] /24/ I Mi smo im bili dosudili drugove – pratioce pa su im lijepim prikazivali ono što je za njima i ono što je pred njima,[1346] i na njima se obistinilo ono što je rečeno za narode, džine i ljude koji su prije njih bili i nestali – doista su nastradali. /25/ Oni koji ne vjeruju govore: "Ne slušajte ovaj Kur'an, nego pravite buku da biste ga nadvikali!" /26/ Zato ćemo Mi, sigurno, dati da nevjernici iskuse bolnu patnju, i kaznit ćemo ih za ono loše što su činili.[1347] /27/ To je kazna za Allahove neprijatelje – Vatra u kojoj će im vječna kuća biti, kao naknada što su ajete i znakove Naše stalno poricali. /28/ I oni koji nisu vjerovali reći će: "Gospodaru naš, pokaži nam džine i ljude, one koji su nas zaveli, da ih stavimo pod noge svoje, neka budu među onima koji su najniže." /29/ Doista onima koji govore: "Gospodar naš je Allah", pa poslije budu ustrajni, silaze meleci: "Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se Džennetu koji vam je obećan." /30/ Mi smo zaštitnici vaši u životu dunjalučkom, a i na ahiretu; u njemu ćete imati sve ono što duše vaše zažele, i što god zatražite – imat ćete, /31/ bit će to ugošćenje Oprostitelja grijeha, Milostivog.[1348] /32/ A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, koji dobra djela čini i koji govori: "Ja sam, doista, musliman!" /33/ Dobro

1345) Trpjeli ili ne trpjeli, njihovo konačno boravište bit će Džehennem. Budu li tražili Allahovu blagonaklonost kako bi se vratili na dunjaluk i popravili se, i budu li tražili Allahovo zadovoljstvo, njima neće biti udovoljeno.

1346) Uzvišeni Allah spominje da je on dao da su mušrici u zabludi tako što im je dosudio i odredio stalne pratioce – šejtane iz reda ljudi i džina. Oni su im uljepšavali djela njihova koja učine, a i djela koja će učiniti, i na taj način su sebe uvijek smatrali dobročiniteljima. Neki ovo shvataju u smislu da su im šejtani uljepšali dunjaluk i njegove čari, i da su im uljepšali sve ono što je u vezi s ahiretom, pa su ih uvjerili da nema proživljenja, polaganja računa, Dženneta i Džehennema...

1347) Ibn Kesir tumači ovaj ajet ovako kako je prevedeno. Smisao drugog tumačenja jeste da će ih Allah kazniti shodno najlošijim djelima koja su činili – a to je širk.

1348) On će ih ugostiti i raznim vrstama hrane i pića ih opskrbiti.

i zlo nisu isto! Zlo dobrim odagnaj, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati. /34/ To mogu postići samo strpljivi; to može postići samo onaj koji ima obilnog udjela u dobru. /35/ A kad te šejtan pokuša na zle misli navesti, ti zatraži utočište u Allaha. On je, uistinu, Svečujući i Sveznajući. /36/ Među znakovima Njegovim su noć i dan, i Sunce i Mjesec. Ne činite sedždu ni Suncu ni Mjesecu, već činite sedždu Allahu, Koji ih je stvorio, ako samo Njemu ibadet činite. /37/ A ako se oni uzohole – pa, oni koji su kod Gospodara tvoga, slave i veličaju Ga i noću i danju i ne dosađuju se. /38/ A od znakova je Njegovih i to što ti vidiš suhu zemlju, a kad na nju spustimo kišu, ona se pokrene i uzbuja. Onaj Ko njoj daje život oživit će sigurno i umrle. On nad svime ima moć. /39/ Zbilja, oni koji ajete Naše izvrću neće se od Nas sakriti. Pa da li je bolji onaj koji u Vatru bude bačen ili onaj koji na Kijametski dan dođe siguran? Radite šta hoćete, On, zaista, dobro vidi šta vi radite. /40/ Zaista oni koji ne vjeruju u Opomenu,[1349] pošto im je došla, bit će kažnjeni! To je, zaista, knjiga zaštićena, /41/ laž joj ne može prići ni sprijeda ni ozada; to je Objava od Mudroga i Hvaljenoga. /42/ Tebi se ne govori ništa što već nije rečeno poslanicima prije tebe. Gospodar tvoj zaista prašta, a i bolno kažnjava. /43/ A da smo Kur'an sačinili na tuđem jeziku, oni bi sigurno rekli: "Da su mu bar ajeti razgovijetni! Zar jezik tuđ, a onaj kome se objavljuje Arap?" Reci: "On je onima koji vjeruju uputa i lijek. A oni koji ne vjeruju – u ušima njihovim gluhoća je, i slijepi su za njega! Oni kao da se izdaleka dozivaju.[1350] /44/ I Mūsāu smo Knjigu dali, pa su se zbog nje podvojili. A da nije riječi Gospodara tvoga prije izrečene, s ovima bi bilo već svršeno. I oni su spram njega zbilja u sumnji dubokoj. /45/ Ko čini dobro, u svoju korist čini, a ko radi zlo, na svoju štetu radi. A Gospodar tvoj ne čini zulum robovima Svojim.[1351] /46/ Samo On zna kad će Smak svijeta nastupiti. A ni plodovi ne izlaze iz cvjetnih čaški svojih, i nijedno žensko ne zanese i ne rodi, a da On to ne zna.

1349) Kur'an.

1350) Čuju da ih neko doziva, ali ne razumiju šta im govori.

1351) Nikoga ne kažnjava bez razloga; kažnjava samo zbog grijeha i nakon što do svakoga dopru argumenti i nakon što pošalje poslanike.

A na Dan kad ih On upita: "Gdje su oni koje ste smatrali Meni ravnim?", oni će odgovoriti: "Javljamo Ti da niko od nas to ne tvrdi." /47/ I neće biti onih koje su prije molili i uvjerit će se da nikud ne mogu umaći. /48/ Čovjeku ne dosadi da dobro traži, a kada ga zlo zadesi, onda očajava i nadu gubi. /49/ Kad ga obaspemo milošću Našom, poslije nesreće koja ga zadesi, on govori: "Ovo sam i zaslužio, i ja ne mislim da će Čas sudnji doći. A ako budem Gospodaru svome vraćen, kod Njega me čeka Džennet." A Mi ćemo one koji nisu vjerovali sigurno o onom što su radili obavijestiti i da iskuse patnju tešku – doista ćemo im dati. /50/ Kada čovjeku milost Svoju darujemo, on se okreće i udalji se oholo, a kad ga nevolja dotakne, onda se dugo moli. /51/ Reci: "Šta mislite, ako je Kur'an od Allaha, a vi u njega nećete da vjerujete – ko je onda u većoj zabludi od onoga koji je u protivrječju dalekom od Istine?" /52/ Mi ćemo im pokazati znakove Naše u daljini – na obzorjima, a i u njima samim,[1352] dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an istina. A zar nije dovoljno to što je Gospodar tvoj svemu svjedok? /53/ Oni sumnjaju da će pred Gospodara svoga stati, a On, zaista, obuhvata sve. /54/

(42) Eš-Šūrā – Dogovaranje

(Objavljena u Mekki, osim 23-25. i 27. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Fussilet, ima 53 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ḥā-mīm. /1/ 'Ajn-sīn-kāf. /2/ Eto, tako Allah, Silni[1353] i Mudri[1354] objavljuje tebi, kao i onima prije tebe. /3/ Njegovo je sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji, i On je Svevišnji,

1352) Ibn Kesir smatra da se pod ovim misli na osvajanje udaljenih krajeva, a znakove koje će im pokazati u njima samima jesu: Bitka na Bedru, osvajanje Mekke i druge bitke u kojima je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pobijedio mušrike. Moguće je i da se ovim misli na prostranstva nebesa i Zemlje, te na znakove u ljudskom tijelu.

1353) Silni u kažnjavanju.

1354) Mudri u Svojim riječima i djelima.

Veličanstveni! /4/ Gotovo da se nebesa odozgo raspadnu![1355] A meleki veličaju i hvale Gospodara svoga i mole oprost za one koji su na Zemlji. Nije li Allah, zaista, Oprostitelj grijeha, Milostivi?! /5/ Allah motri[1356] na one koji, pored Njega, zaštitnike uzimaju, a ti nisi za njihovu uputu zadužen. /6/ Eto, tako Mi tebi objavljujemo Kur'an, na arapskom jeziku, da bi upozoravao Majku naselja[1357] i one oko nje i upozorio na Dan sakupljanja[1358] – u koji nema nikakve sumnje. Jedni će u Džennet, a drugi u Džehennem. /7/ A da Allah hoće, učinio bi ih sljedbenicima jedne vjere, ali, On u milost Svoju uvodi koga On hoće, a zulumćari nemaju ni zaštitnika, ni pomagača. /8/ Zar oni da druge, a ne Njega, za zaštitnike uzimaju?! Pa Allah – baš On je jedini Zaštitnik, On oživljava mrtve i On nad svime ima moć. /9/ A u čemu god se vi razišli, presuda za to u Allaha je![1359] To vam je, eto, Allah, Gospodar moj – u Njega se ja uzdam i Njemu se obraćam; /10/ Stvoritelj nebesa i Zemlje bez prethodnog primjera! Učinio vam je od vaše vrste parove, i od stoke parove. Tako vas rasprostire.[1360] Ništa[1361] nije kao On! On je Svečujući i Svevideći. /11/ U Njega su ključevi[1362] nebesa i Zemlje, On daje opskrbu u izobilju kome hoće, a i uskraćuje; On, uistinu, zna sve. /12/ On vam propisuje u vjeri isto ono što je naredio Nūhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrāhīmu i Mūsāu i Īsāu: "Pravu vjeru

---

1355) Gotovo da se nebesa raspadnu odozgo, s gornje strane, zbog uzvišenosti i veličine Allahove, koji je iznad njih; ili, zbog velikog broja meleka koji se nalaze na nebesima; ili, zbog riječi mušrika koji govore da Allah ima dijete, Uzvišen je On od toga! Neki (komentatori) smatraju da se pod riječima "min fevkihinne" u ovom ajetu misli na Zemlju (odnosno sedam zemalja), pa ajet znači: "Gotovo da se nebesa raspadnu iznad Zemlje".

1356) Allah svjedoči i evidentira sva njihova djela i za njih će ih u potpunosti "nagraditi". Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ima zadaću da upozorava i opominje, a Allah Uputu daje kome On hoće.

1357) Ummul-Qura (Majka svih naselja) je Mekka, a nazvana je tako jer je ona najčasnije mjesto na zemaljskoj kugli.

1358) To je Sudnji dan: Dan polaganja računa, u kojem će Allah sakupiti sva stvorenja na jednom mjestu.

1359) U bilo čemu da se ljudi raziđu, a pogotovo u vezi s vjerom, presuda o tome na kraju pripada Allahu; Njegov sud koji se nalazi u Njegovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, je jedini mjerodavan.

1360) Na takav način, takvim stvaranjem, Uzvišeni Allah rasprostire, rasijava i razmožava ljude na Zemlji. Begavi kaže da ovo znači: "Tako vas Allah u materici stvara."

1361) Ništa od Njegovih stvorenje (ljudi ili stvari) nije Njemu slično.

1362) Ili, riznice neba i Zemlje – On upravlja svime.

ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!" Teško je višebošcima ono u što ih pozivaš. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati. /13/ A oni su se, baš onda kad im je došlo znanje, iz zlobe međusobne podvojili. I da nije Riječi Gospodara tvoga prije izrečene o odgađanju kazne do roka određenog,[1363] njima bi bilo već presuđeno. A oni kojima se poslije njih Knjiga u nasljedstvo ostavlja, spram nje su u sumnji velikoj. /14/ K tome ti pozivaj i budi ustrajan, onako kako ti se naređuje, i ne slijedi hirove njihove, i reci: "Ja vjerujem u knjige koje je Allah objavio, i naređeno mi je da među vama pravedan budem; Allah je i naš i vaš Gospodar, nama naša, a vama vaša djela; nema prepiranja između nas i vas; Allah će nas sve sabrati, a kod Njega je konačno odredište. /15/ A oni koji se o Allahu raspravljaju nakon što je Njegov poziv prihvaćen – njihovi dokazi su ništavni kod njihova Gospodara; na njima je gnjev i njima pripada patnja žestoka.[1364] /16/ Allah je Onaj Koji je Knjigu s Istinom i Mjerilo[1365] objavio! A šta ti znaš – možda je Čas kijameta blizu! /17/ Požuruju ga oni koji u njega ne vjeruju, a oni koji vjeruju, zbog njega strahuju i da je istina zbilja znaju. Eto, doista su oni koji raspravljaju o Času kijameta u velikoj zabludi! /18/ Allah je dobrostiv prema robovima Svojim; On daje opskrbu kome hoće, i On je Moćni i Silni. /19/ Ko bude želio usjev drugog svijeta, njegov usjev ćemo i povećati! A ko bude želio usjev dunjaluka, dat ćemo mu ga, ali na ahiretu on nema nikakva udjela! /20/ Zar oni da imaju ortake koji im propisuju da vjeruju ono što Allah

---

1363) Tj. da Allah nije prije odredio da će polaganje računa biti na Sudnjem danu i da će tada nevjernici biti kažnjeni, On bi im ubrzao kaznu još na ovom svijetu.

1364) Ovaj ajet govori o ljudima koji su raspravljali o Allahovoj vjeri nakon što su je neki ljudi već prihvatili i odazvali se Allahovom pozivu u islam. Mudžahid kaže da se (na ovom mjestu) misli na one koji su bili umislili da će se doba džahilijjeta ponovo vratiti. Zato su se raspravljali s onima koji su prihvatili islam, ne bi li ih vratili u džahilijjet. Katade veli da se misli na Jevreje i kršćane koji su govorili muslimanima: "Naš poslanik je prije vašeg poslanika, i naša Knjiga je prije vaše Knjige!"

1365) El-Mizan je pravda (el-adl), a pravda je nazvana tako (mjerilom, vagom) zato što je vaga alatka kojom se prilikom kupoprodaje pravično i ravnomjerno vaga. Neki kažu da je "el-mizan" mjerilo po kojem se raspoznaje dobro i zlo, što je je objavljeno u svim objavljenim knjigama. Neki kažu da se ovom riječju misli na to da je Allah podučio ljude mjerenju mjerama (vaganju i slično), kako se ne bi zakidala njihova prava i tako činila nepravda.

nije naredio?[1366] Da nije Riječi odluke,[1367] njima bi već bilo presuđeno. A zulumćarima, doista, pripada patnja bolna. /21/ Vidjet ćeš zulumćare kako strepe zbog onoga što su činili, a to će ih sigurno stići; a oni koji su vjerovali i dobra djela činili bit će u divnim džennetskim baščama, sve što zažele imat će u Gospodara svoga; bit će to blagodat velika. /22/ To je ono čime Allah obveseljava Svoje robove koji vjeruju i čine dobra djela. Reci: "Ne tražim ja za ovo nikakvu nagradu od vas, osim što tražim pažnju rodbinsku."[1368] A ko učini dobro, Mi ćemo njemu za to povećati dobro. Doista je, Allah, Onaj Koji oprašta grijehe i zahvalan je. /23/ Zar oni da govore: "On izmišlja o Allahu laži!" A ako hoće, Allah će tvoje srce zapečatiti! Allah poništava neistinu i utvrđuje Istinu riječima Svojim; On dobro zna šta se u grudima krije. /24/ On je Onaj Koji prima pokajanje od robova Svojih i prašta loše postupke i zna šta radite; /25/ I odaziva se onima koji vjeruju i čine dobra djela i iz dobrote Svoje im i više pruža, a nevjernike čeka žestoka patnja. /26/ A kad bi Allah Svojim robovima preobilnu opskrbu davao, oni bi se na Zemlji osilili, ali On je daje s mjerom, onoliko koliko hoće! Zaista On u potpunosti zna i vidi robove Svoje. /27/ On je i Onaj Koji spušta kišu kad oni izgube svaku nadu i rasprostire milost Svoju; On je, uistinu, Zaštitnik, Hvaljeni. /28/ Među znakova Njegovim je stvaranje nebesa i Zemlje i živih bića koja je rasijao po njima; On ih je kadar sve sabrati kad bude htio. /29/ Nesreća koja vas zadesi je zbog onoga što su ruke vaše stekle, a mnogo toga On i oprosti. /30/ A vi Mu na Zemlji nećete moći umaći, i vi osim Allaha nemate ni zaštitnika ni pomagača! /31/ I među znakovima Njegovim su lađe nalik na brda koje morem plove. /32/ Ako želi, On umiri vjetar i one na površini njegovoj ostaju nepokretne – doista u tome ima znakova za svakog strpljivog,

1366) Oni ne slijede ono što je propisao Allah kao ispravnu vjeru. Oni slijede ono što im šejtani "propisuju" u vidu neispravnih ibadeta, zabranjujući im ono što je Allah dozvolio, i dozvoljavajući im ono što je On zabranio.

1367) Tj. da nije Allahove prethodne odluke i određenja da odloži polaganje računa do Sudnjeg dana, njima bi već na dunjaluku bilo presuđeno.

1368) Ovo je naredba Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže Kurejšijama da od njih ne traži nikakvu nagradu i nadoknadu za pozivanje u vjeru. On od njih traži samo da ga ne uznemiravaju i da ga puste da saopći Objavu. Ako ni zbog čega drugog, onda zbog srodstva koje postoji među njima.

zahvalnog – /33/ ili ih potopi, zbog onog što su zaradili – a mnogo toga On i oprosti, /34/ da bi oni koji raspravljaju o ajetima i znakovima Našim znali da nemaju kud umaći. /35/ Ono što vam je dato, samo je uživanje u životu dunjalučkom, a ono što je u Allaha – bolje je i trajnije za one koji vjeruju i na Gospodara svoga se oslanjaju; /36/ I za one koji se klone velikih grijeha i razvrata i koji, kad se rasrde, opraštaju; /37/ I za one koji se Gospodaru svome odazivaju, i namaz klanjaju, i o poslovima svojim se dogovaraju, a dio od onoga čime smo ih opskrbili udjeljuju, /38/ i za one koji, kada ugnjetavanju budu izvrgnuti, uzvrate.[1369] /39/ Kazna za zlo je slično zlo, a onoga koji oprosti i izmiri se Allah će nagraditi; On, uistinu, ne voli zulumćare. /40/ A onaj ko uzvrati nakon što mu je zulum učinjen, pa takvi ne mogu biti kažnjeni. /41/ Bit će kažnjeni oni koji ljude tlače i bez ikakva osnova red na Zemlji narušavaju; njih čeka bolna patnja. /42/ A ko se strpi i oprosti, doista to u istinske[1370] postupke spada. /43/ A kome Allah dā da je u zabludi, tome pomagača poslije Njega neće biti! I ti ćeš vidjeti kako će zulumćari, kad ugledaju patnju, povikati: "Postoji li ikakav način da budem opet vraćeni?" /44/ I vidjet ćeš kako se poniženi i klonuli Vatri izlažu, a oni je kradimice gledaju. Oni koji su vjerovali, reći će: "Doista su stradalnici oni koji na Kijametskom danu i sebe i porodice svoje upropaste!" A zar zulumćari neće biti u neprestanoj patnji?! /45/ Njima neće biti zaštitnika da im pomognu, osim Allaha; a kome Allah da da je u zabludi, takav put spasa neće ni imati! /46/ Odazovite se Gospodaru svome prije nego što dođe Dan koji Allah neće zaustaviti. Taj Dan utočišta nećete imati i nećete moći poricati. /47/ A ako se okrenu – pa, Mi tebe nismo ni poslali da nad njima bdiješ,[1371] ti si dužan samo saopćiti. Kad

1369) Jedna od osobina onih koji vjeruju i u Allaha se pouzdaju jeste da imaju snage da na ugnjetavanje i nasilje uzvrate, a ne da se predaju i pokore. To je pohvalna osobina, kao što je pohvalna osobina oprostiti onima koji su učinili nasilje (zulum) vjernicima, i pored mogućnosti da im se osvete i da im uzvrate. Tako nešto uradio je Jusuf, alejhis-selam, kada je oprostio svojoj braći i, naravno, naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom osvojenja Mekke.

1370) To spada u prave, istinske, pohvalne i naređene postupke – postupke koji zahtijevaju odlučnost, strpljivost i snagu.

1371) Tj. da im bilježiš i pamtiš njihova djela kako bi pred tobom polagali račune; niti si ti ovlašten i zadužen da ih učiniš da su upućeni. Tvoje je da obznanjuješ Objavu, a Allah daje uputu ili zabludu.

čovjeku damo da milost Našu osjeti, on joj se obraduje, a kad ih zadesi kakva nesreća zbog onoga što su uradile ruke njihove, onda čovjek blagodati ne priznaje. /48/ Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji. On stvara šta hoće! Dariva ženskinje kome hoće, a kome hoće – muškinje, /49/ ili im daje i muškinje i ženskinje, a kome hoće, dā da je bez poroda; On je, uistinu, Onaj Koji sve zna i svemoćan je. /50/ Nijednom čovjeku nije dato da mu se Allah obraća, osim objavom,[1372] ili iza zastora, ili da pošalje izaslanika, pa s dozvolom Njegovom objavi ono što On hoće. On je, zaista, uzvišen i mudar. /51/ Tako Mi i tebi objavljujemo Kur'an iz odredbe Naše.[1373] Ti nisi znao šta je Knjiga, niti što je vjerovanje, ali smo je Mi učinili svjetlom pomoću kojeg upućujemo one robove Naše koje želimo. A Ti, zaista, ukazuješ na Pravi put, /52/ na put Allahov, Kome pripada sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji. I, eto, Allahu se sve vraća! /53/

(43) Ez-Zuhruf – Ukras

(Objavljena u Mekki, osim 54. ajeta koji je objavljen u Medini; objavljena je nakon sure Eš-Šura, ima 89 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ḥā-mīm. /1/ Tako Mi Knjige jasne, /2/ Mi je objavljujemo kao Kur'an na arapskom jeziku, da biste razumjeli,[1374] /3/ a on je u Glavnoj knjizi, u Nas, cijenjen i savršen. /4/ Zar da odustanemo Opomenu vam saopćavati zato što svaku mjeru

1372) Ustaljeni prijevod riječi "vahj" u našem jeziku jeste: "objava, objavljivanje". Ovo se, međutim, dešava tako što Uzvišeni Allah u srce poslanika ubaci nešto (na samo Njemu znan način) tako da oni uopće ne sumnjaju da je to od Allaha; ili tako da im se obrati iza zastora, kao što se desilo s Mūsāom, alejhis-selam; ili da pošalje meleka pa im on donese ono što se objavi.

1373) Na više mjesta u Kur'anu spominje se riječ "ruh". Odgovarajući prijevod u našem jeziku je "duh". A duh je nešto što nije tijelo – to je nešto što je duhovno, čiju bit zna samo Allah. Međutim, ova riječ u kur'anskim kontekstima označava pojmove: "život, duša, melek Džibril". Ovdje ova riječ – shodno mišljenju mjerodavnih komentatora Kur'ana – znači: Kur'an. On je nešto što dolazi iz Allahove odredbe i što je poput duše, života; poput tog nekog duha ili ruha koji je glavna komponenta života. Tijela bez duše, duha ili ruha su beživotna; čim duša iz njih izađe, ona truhnu. Zato Kur'an oživljava ljude i spašava ih od "smrti kufra."

1374) Da biste razumjeli njegov sadržaj i da biste razmišljali o njegovim smislovima.

zla prelazite? /5/ A koliko smo Mi prijašnjim narodima vjerovjesnika poslali /6/ i nijedan im vjerovjesnik nije došao, a da ga nisu izrugivali! /7/ Zato smo uništavali one koji su od ovih moćniji bili, a prethodio je primjer prijašnjih naroda. /8/ Pa ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, oni će sigurno reći: "Stvorio ih je Silni i Sveznajući!" /9/ Onaj Koji vam je Zemlju kolijevkom učinio i po njoj vam prolaze stvorio, da biste se usmjeravali; /10/ Onaj Koji s neba s mjerom spušta vodu, pomoću koje u život vraćamo mrtve predjele – tako ćete i vi biti iz grobova izvedeni. /11/ Onaj Koji stvara stvorenja svake vrste i daje vam lađe i stoku da na njima putujete, /12/ da se na palubama i leđima njihovim smjestite i da se, potom, kada se smjestite na njih, sjetite blagodati Gospodara svoga i da reknete: "Slavljen i Uzvišen neka je Onaj Koji nam je ovo potčinio, mi to sami ne bismo mogli postići, /13/ i mi ćemo se sigurno Gospodaru svome vratiti!" /14/A oni Njemu jedan dio Njegovih robova pripisuju.[1375] Čovjek je, zaista, očevidni nezahvalnik. /15/ Zar da između onih koje On stvara uzima Sebi kćeri, a vama odabire sinove?! /16/ A kad neko od njih bude obaviješten o onome što Svemilosnom sličnim pripisuje,[1376] lice mu se ojađenom pomrači.[1377] /17/ Zar da ono koje u nakitu biva podizano i koje pri sporenju nejasno zbori pripisuju Allahu?! /18/ Oni meleke koji su robovi Svemilosnog ženskinjem smatraju. Da nisu prisustvovali stvaranju njihovu?![1378] Njihova tvrdnja bit će zapisana i oni će odgovarati! /19/ I oni vele: "Da je htio Svemilosni, njih ne bismo obožavali!" Oni o tome ništa ne znaju, oni samo lažu. /20/ Ili smo im dali Knjigu prije toga pa se nje pridržavaju?! /21/ Oni čak govore: "Mi smo zatekli pretke naše kako ispovijedaju vjeru i, prateći njihove tragove, mi smo na Pravom putu." /22/ Isto tako, prije tebe, Mi ni u jedan grad nismo poslanika poslali, a da oni koji su raskošno

1375) Tako što su govorili da su meleci Allahove kćeri.

1376) Tj. pripisuje mu dijete, iako ono sliči svome roditelju (ocu).

1377) Tj. dijete, a misli se na žensku djecu.

1378) Da nisu oni, možda, prisustvovali njihovom stvaranju, pa su se osvjedočili da ih je Allah stvorio kao ženska stvorenja, kada tvrde tako?! Naravno da nisu! Oni samo o tome nagađaju i izmišljaju.

živjeli nisu govorili: "Zatekli smo pretke naše kako ispovijedaju vjeru i mi tragove njihove slijedimo." /23/ "Zar i onda", govorio bi on, "kad vam ja donosim bolju od one koju ste od predaka vaših upamtili?" A oni bi odgovarali: "Ne vjerujemo mi u ono što je po vama poslano!" /24/ I Mi smo ih kažnjavali, pa vidi kakav je bio kraj onih koji su poslanike u laž ugonili. /25/ A kad Ibrāhīm reče ocu svome i narodu svome: "Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate, osim s Onim Koji me je stvorio, /26/ jer će me On, doista, na Pravi put uputiti." /27/ On to učini riječju trajnom za potomstvo svoje, da bi se vratili. /28/ A Ja sam čak dopustio ovima, a i precima njihovim da uživaju sve dok im nije došla Istina i Poslanik očevidni. /29/ A kad im je Istina došla, rekoše: "Ovo je vradžbina, i mi u nju nikako ne vjerujemo!" /30/ I rekoše: "Zašto ovaj Kur'an nije objavljen nekom velikom čovjeku iz ova dva grada?!"[1379] /31/ A da oni ne raspodjeljuju milost Gospodara tvoga?![1380] Mi raspodjeljujemo među njima ono što im je potrebno za život na dunjaluku i Mi jedne nad drugima uzdižemo po stepenima,[1381] da bi jedni druge uzimali da im služe.[1382] A milost Gospodara tvoga bolja je od onoga što oni gomilaju. /32/ A da neće svi ljudi postati jedan ummet – nevjernici, Mi bismo krovove kuća, onih koji ne vjeruju u Svemilosnog, od srebra učinili, a i stepeništa uz koja se penju, /33/ i vrata kuća njihovih i divane na kojima se odmaraju, /34/ i ukrase od zlata bismo im dali, jer sve je to samo uživanje u životu dunjalučkom, a ahiret, u Gospodara tvoga, bit će za bogobojazne. /35/ Onome ko se bude slijepim pravio pred Opomenom Svemilosnog, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati; /36/ oni – šejtani ljude će od

1379) Prema mišljenju Ibn Abbasa i nekih drugih mufessira, oni su mislili na Mekku i Taif. Mislili su da bi trebalo da poslanstvo bude povjereno nekim uticajnim i bogatim ljudima iz ta dva grada. A kao dva čovjeka na koja su mislili spominju se: Velid b. Mugire iz Mekke i Urve b. Mesud es-Sekafi iz Taifa.

1380) Da nisu oni ti koji razdjeljuju milost Allahovu – a to je poslanstvo – i daju ga onima koji hoće?! Ne, ne rade to oni! Allah je Taj Koji odabire poslanike; On je Taj koji daje nafaku i opskrbu na dunjaluku. Kad je to tako, zašto oni nisu zadovoljni time kako Allah raspodjeljuje poslanstvo?

1381) Tako se ljudi razlikuju po nafaci, vlasti, snazi, slobodi, razumu i znanju.

1382) Tj. da jedni druge koriste u obavljanju svojih poslova, s obzirom da jedni druge trebaju. Ovako ajet tumači Es-Suddi. Katade i Ed-Dahhak ovo shvataju u smislu da jedni druge uzimaju u posjed, a oba shvatanja su približna.

Pravog puta odvraćati, a oni će misliti da su na Pravom putu. /37/ I kada koji od njih dođe pred Nas, reći će: "Kamo sreće da je između mene i tebe bila tolika razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si ti bio zao drug!" /38/ Taj dan neće vam koristiti to što ćete u patnji zajedno biti, kad ste zulum činili. /39/ Zar ti da dozoveš gluhe i uputiš slijepe i one koji su u očitoj zabludi?! /40/ Ako bismo ti dušu uzeli, njih bismo, sigurno, kaznili, /41/ ili, kad bismo ti htjeli pokazati ono što smo im obećali, pa Mi nad njima, zaista, potpunu moć imamo. /42/ Zato se drži onoga što ti se objavljuje, a ti si, uistinu, na Pravom putu. /43/ Kur'an je, zaista, čast i tebi i narodu tvome; pa bit ćete pitani![1383] /44/ A pitaj one koje smo prije tebe od Naših poslanika poslali – da li smo Mi naređivali da se, osim Svemilosnog, božanstva obožavaju? /45/ Još davno Mi smo poslali Mūsāa sa znamenjima Našim faraonu i glavešinama njegovim, i on je rekao: "Ja sam, doista, Gospodara svjetova poslanik!" /46/ I pošto im je donio znakove Naše, oni su ih, odjednom, počeli ismijavati. /47/ A nismo im pokazivali nijedan znak a da nije veći bio nego prethodni! I patnji smo ih podvrgli, ne bi li se povratili! /48/ A oni su govorili: "O ti, čarobnjače! Moli za nas Gospodara svoga, na temelju tebi datog obećanja, mi ćemo sigurno Pravim putem poći!" /49/ A čim bismo ih nevolje oslobodili, začas bi obavezu prekršili. /50/ I faraon obznani narodu svome: "O narode moj", reče on, "zar meni ne pripada vlast u Misiru i ove rijeke koje ispred mene teku – ne vidite li?!" /51/ Svakako sam ja bolji od ovoga bijednika koji jedva razgovijetno govori! /52/ Zašto mu nisu stavljene narukvice od zlata, ili zašto zajedno s njim nisu došli meleci? /53/ I on lahkoumnim učini narod svoj,[1384] pa mu se pokoriše; oni su, doista, bili narod buntovni.[1385] /54/ A kad izazvaše Naš gnjev, Mi ih kaznismo i sve ih potopismo, /55/ i učinismo ih

1383) Ibn Kesir kaže da ajet može imati dva smisla: da je Kur'an počast Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom narodu; ili, da je on opomena prvenstveno njemu i njegovom narodu, a onda i svim ljudima. Zato će oni biti pitani o Kur'anu: da li su prema njemu radili?

1384) On ih je učinio lahkoumnim na način na koji to rade svi politički sistemi, sve vlasti koje ne vladaju po Allahovom zakonu. On im je "izaprao mozgove" tako da su sve radili onako kako je to on želio.

1385) Izašli su iz pokornosti Uzvišenom Allahu i postali Mu neposlušni.

primjerom i poukom narodima kasnijim. /56/ A kad je narodu tvome kao primjer naveden sin Merjemin, odjednom su oni, zbog toga, uz smijeh zagalamili[1386] /57/ i rekli: "Da li su naša božanstva bolja ili on?"[1387] A naveli su ti ga kao primjer samo zato da bi se prepirali. Štaviše, oni su narod svađalački. /58/ On je bio samo rob na koga smo Mi blagodati prosuli i učinili ga primjerom sinovima Isrāīlovim. /59/ A da hoćemo, Mi bismo učinili da vas na Zemlji meleci naslijede; /60/ zaista je on[1388] predznak Smaka svijeta, zato nikako ne sumnjajte u njega i slijedite Mene! Ovo je Pravi put, /61/i neka vas šejtan nikako ne odvrati; on vam je, doista, neprijatelj otvoreni. /62/ A kad je Isa očite znakove donio, on je rekao: "Donosim vam mudrost i dolazim da vam objasnim ono u čemu se razilazite. Zato se Allaha bojte i meni se pokoravajte. /63/ Allah je i moj i vaš Gospodar, pa Njemu u ibadetu budite! Ovo je Pravi put!" /64/ Ali su se stranke iz redova njihovih podvojile. Pa teško onima koji su zulum učinili od kazne na Danu bolnome! /65/ Čekaju li oni drugo doli da im Smak svijeta dođe nenadano, i da oni i ne osjete?! /66/ Taj dan prijatelji će jedni drugima neprijatelji biti, osim onih koji su se Allaha bojali i grijeha klonili. /67/ "O robovi Moji, za vas danas straha neće biti, niti ćete tugovati!" /68/ A onima koji su u ajete Naše vjerovali i koji su muslimani bili – bit će rečeno: /69/ "Uđite u Džennet, vi i supružnici vaši, radosni!" /70/ Oni će biti služeni iz posuda i čaša od zlata. U njemu će biti sve što duše zažele i čime se oči naslađuju, i u njemu ćete vječno boraviti. /71/ Eto, to je

---

1386) Kao mogući povod objavljivanja ovog ajeta navodi se predanje koje bilježi Muhammed b. Ishāk u svojoj Siri (Životopisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem), a govori o raspravljanju Ibn Ez-Zeb'arija s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s ajetom: "I vi, i oni koje mimo Allaha obožavate, bit ćete gorivo u Džehennemu." (El-Enbija, 98.) Ovaj čovjek je mislio da će u raspravi pobijediti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: "Zar kršćani ne obožavaju Mesiha (Isaa), jevreji Uzejra, a Benu Mulejh meleke?!" Ove riječi su veoma obradovale prisutne Kurejšije, pa je Uzvišeni objavio gornji ajet, kao i ovaj ajet: "A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali, oni će od njega daleko biti." (El-Enbija, 101.) Osim toga, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Svako onaj ko je zadovoljan da bude obožavan, bit će (u Džehennemu) sa svojim obožavateljima." Prema tome, Isa, alejhis-selam, i ostali poslanici i dobri ljudi nisu bili zadovoljni time da ih neko smatra božanstvima.

1387) Ovo su Kurejšije kazale misleći da su u raspravi pobijedili Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Time su željele da kažu da su zadovoljni time da njihova božanstva budu u Vatri, s obzirom da će svi koji su bili obožavani (kao što su Isa, Uzejr i meleci) – prema njihovom mišljenju – biti u Džehennemu.

1388) Isa, a.s.

Džennet koji ste u nasljedstvo dobili za ono što ste radili; /72/ u njemu ćete raznovrsnog voća imati koje ćete jesti. /73/ Doista će prestupnici u patnji džehennemskoj vječno ostati, /74/ ona im neće ublažena biti i nikakve nade u spas neće imati. Oni će u njoj očajni biti. /75/ Nismo im Mi zulum učinili, nego su oni baš zulumćari bili. /76/ Oni će dozivati: "O Malik![1389] Neka nas Gospodar tvoj dokrajči!", a on će reći: "Doista vi tu ostajete!" /77/ Mi smo vam slali Istinu, ali većina vas istinu prezire. /78/ Ako oni pletu zamke, i Mi ćemo zamke njima postaviti. /79/ Zar oni misle da Mi ne čujemo šta oni nasamo razgovaraju i kako se među sobom dogovaraju? Čujemo Mi, a izaslanici Naši, koji su uz njih, zapisuju. /80/ Reci: "Kad bi Svemilosni imao dijete, ja bih Mu i tada prvi ibadet činio!" /81/ Neka je Slavljen i Uzvišen Gospodar nebesa i Zemlje, i Gospodar Arša, od onoga kako Ga oni opisuju! /82/ Pa, ti ih ostavi neka se upuštaju u zabludu i zabavljaju dok ne dožive Dan kojim im se prijeti. /83/ On je Onaj Koji je i na nebu Bog, a i na Zemlji Bog. On je Mudri i Sveznajući! /84/ I neka je uzvišen Onaj Čija je vlast na nebesima i na Zemlji, i između njih, On jedini zna kada će Smak svijeta biti, i Njemu ćete se svi vratiti! /85/ Oni koje oni, pored Njega, mole – neće se moći za druge zauzimati; moći će samo oni koji Istinu priznaju, oni koji znaju. /86/ A ako ih zapitaš ko ih je stvorio, sigurno će reći: "Allah!" Pa kuda se onda odmeću?! /87/ A Poslanik reče: "Gospodaru moj, ovo su, zaista, ljudi koji ne vjeruju!" /88/ Pa ti se okreni od njih i reci: "Selam!" Sigurno će oni znati! /89/

(44) Ed-Duhān – Dim

(Objavljena u Mekki; objavljena je
nakon sure Ez-Zuhruf; ima 59 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Hā-mīm. /1/ Tako mi Knjige jasne, /2/ Mi smo je objavili

1389) Malik je ime čuvara Džehennema.

u Blagoslovljenoj noći,[1390] i Mi, doista, upozoravamo; /3/ u njoj se raščlanjuje svaka odredba savršena!, /4/ po zapovijedi Našoj! Mi smo, zaista, slali poslanike /5/ kao milost Gospodara tvoga – a On je, uistinu, Svečujući i Sveznajući – /6/ Gospodara nebesa i Zemlje, i onoga što je između njih – ako čvrsto vjerujete, /7/ drugog boga osim Njega nema; On život i smrt daje – Gospodar vaš i Gospodar vaših predaka davnih! /8/ Ali, oni sumnjaju i zabavljaju se. /9/ Pa ti zato sačekaj Dan kad će se na nebu vidljivi dim pojaviti[1391] /10/ koji će ljude prekriti: "Ovo je bolna patnja! /11/ Gospodaru naš, otkloni patnju od nas, mi ćemo, sigurno, vjerovati!" /12/ A kako da tada pouku prime, a već im je bio došao Poslanik jasni?! /13/ od koga se oni potom okrenuše i rekoše: "Poučeni – umno poremećeni!" /14/ A kad bismo malo patnju otklonili, vi biste se sigurno u nevjerovanje vratili; /15/ ali na Dan kada ih najžešće zgrabimo,[1392] zbilja ćemo ih kazniti. /16/ A Mi smo i prije njih faraonov narod u iskušenje stavili, i došao im je plemeniti poslanik:[1393] /17/ "Predajte meni Allahove robove! Ja sam vam, zaista, poslanik pouzdani, /18/ i ne uzdižite se iznad Allaha, ja vam donosim dokaz očevidni, /19/ i ja se obraćam i svome i vašem Gospodaru, da me ne gađate, /20/ a ako mi ne vjerujete, onda me na miru ostavite!" /21/ I on pozva u pomoć Gospodara svoga: "Ovo je, doista, narod prestupnički!' /22/ "Izvedi noću robove Moje, vi ćete slijeđeni biti, /23/ i ostavi more nek miruje, oni su vojska koja će zaista potopljena biti." /24/ I koliko ostaviše bašča i izvora, /25/ i njiva zasijanih i boravišta divnih, /26/ i blagodati u kojima su uživali! /27/ Tako to bi, i Mi smo to u nasljedstvo drugima ostavili, /28/ ni nebo ih ni Zemlja nisu oplakivali, i nisu bili sačekani. /29/ A sinove smo Isrāīlove ponižavajuće patnje spasili, /30/ od faraona – on je bio zbilja nadmen, jedan od onih koji su u zlu

1390) Ta noć je Noć kadra (Lejletul-kadr).

1391) Ibn Kesir navodi da je Ibn Mesud smatrao da se dim koji je spomenut ukazao Kurejšijama, i to onda kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na njih prizivao glad, te su oni jeli kosti i lešine. Podižući poglede ka nebu zbog takvog stanja, oni su viedjeli taj dim. Drugi, pak, kažu, da se ovdje misli na dim koji je jedan od predznaka Sudnjeg dana.

1392) Ibn Kesir kaže da je, iako su Ibn Mesud i grupa učenjaka smatrali da se ovim misli na dan Bitke na Bedru, ipak očitiji smisao ajeta da se to odnosi na Sudnji dan.

1393) Plemenit kod Allaha i poštovan u svom narodu – a to je Mūsā, alejhis-selam.

svaku mjeru prevršili, /31/ i znajući kakvi su, nad svjetovima smo ih odabrali, /32/ i neka smo im znamenja puna očite kušnje dali. /33/ A oni, [1394] doista, govore: /34/ "Postoji samo naša prva smrt, mi nećemo biti oživljeni; /35/ pretke naše nam dovedite, ako je istina to što govorite!" /36/ Da li su bolji oni ili narod Tubbe'ov[1395] i oni prije njega? Njih smo uništili jer su prestupnici bili. /37/ Mi nismo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih igrajući se. /38/ Mi smo ih stvorili s Istinom, ali većina njih ne zna. /39/ Zbilja će Dan suda svima njima rok određeni biti, /40/ Dan, kada bližnji neće nimalo od koristi bližnjem biti, niti će biti pomognuti, /41/ osim onih kojima se Allah smiluje. On je, uistinu, Silni i Milostivi. /42/ A drvo zekkūm[1396] zbilja je /43/ hrana grešnika, /44/ kao uljani talog u trbuhu će vreti, /45/ kao što voda ključala vrije. /46/ "Ščepajte ga i usred Ognja odvucite, /47/ a zatim mu, za kaznu, na glavu vodu koja ključa izlijevajte! /48/ Kušaj, ta ti si, baš, "moćan" i "poštovan"!?[1397] /49/ Ovo je, zaista, ono u što ste sumnjali!" /50/ A bogobojazni će, zaista, na sigurnom mjestu biti, /51/ usred bašča i izvora, /52/ u dibu i kadifu obučeni i jedni prema drugima okrenuti. /53/ Eto, tako će biti i Mi ćemo ih hurijama, krupnih očiju, ženiti. /54/ Tamo će moći, sigurni, koju hoće vrstu voća tražiti; /55/ tu, poslije one prve smrti, smrt više neće okusiti i On će ih patnje u Ognju sačuvati, /56/ blagodat će to od Gospodara tvoga biti; to će, zaista, biti uspjeh veliki! /57/ A njega – Kur'an lahkim smo učinili, na jeziku tvome, da bi se oni prisjetili. /58/ Ti zato čekaj, a i oni čekaju![1398] /59/

1394) To su nevjernici iz plemena Kurejš – a takvih ima i danas; i bit će ih sve do Sudnjeg dana.

1395) Tubbe' je – prema mišljenju Ibn Kesira – titula vladara koji su vladali narodom iz Sabe, koji su zbog svojih postupaka uništeni i raspršeni po zemlji. Ševkani smatra da je Tubbe' vladar (silnik) iz plemena Himjer koji je sa svojom vojskom pokoravao i tlačio mnoge narode na Zemlji.

1396) Drvo zekkum je drvo u Džehennemu koje Allah naziva ukleto drvo. S njega će se hraniti stanovnici Džehennema. A kada bi jedna kapljica s njega pala na dunjaluk, sve bi uništila (i zagadila).

1397) Ovaj ajet se odnosi na Ebu Džehla kojem je jednom Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zaista mi je Uzvišeni Allah naredio da ti kažem: 'Teško tebi! Teško tebi! I još jednom, teško tebi! (ajeti iz sure El-Kijame). Ebu-Džehl je tada rekao: 'Ni ti ni tvoja družina mi ništa ne možete! Vi dobro znate da sam je prvak Mekke; da sam moćan i poštovan!'" Uzvišeni Allah ga je ponizio i usmrtio na Bedru. Zatim je objavio ovaj ajet upotrijebivši riječi koje je Ebu Džehl izrekao, ali u vidu podrugljivog (sarkastičnog) izražavanja.

1398) O, Muhammede! Ti čekaj ono što ti je u vezi s mušricima obećao Allah, a to je pobjeda i kazna koja će ih zadesiti. Ti čekaj to! – A oni inače čekaju tvoju smrt i pobjedu nad tobom. Međutim, vidjet će kome će pripasti pobjeda na oba svijeta i čija će riječ biti gornja. Naravno,

(45) El-Džāsije – Oni koji kleče
(Objavljena u Mekki, osim 14. ajeta koji je objavljen u Medini; objavljena je nakon sure Ed-Duhān, ima 37 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ḥā-mīm. /1/ Knjigu objavljuje Allah, Silni i Mudri! /2/ Na nebesima i na Zemlji, zaista, postoje znakovi za vjernike. /3/ U stvaranju vas i živih bića koja je razasuo, znakovi su za ljude koji su čvrsto uvjereni; /4/ i u smjeni noći i dana, i opskrbi – kiši koju Allah s neba spušta da pomoću nje zemlju, nakon mrtvila njezina, oživi i usmjeravanju vjetrova – znakovi su za ljude koji razumiju. /5/ To su Allahovi ajeti i znakovi koje ti kao istinu navodimo, pa u koje će, ako ne u Allahove riječi i znakove Njegove, oni vjerovati? /6/ Teško svakom lašcu, velikom grešniku, /7/ koji čuje Allahove ajete kad mu se uče, zatim ustraje u nevjerovanju, oholeći se kao da ih ni čuo nije – njemu patnju bolnu navijesti. /8/ A kad sazna za neke Naše ajete, on im se ruga. Takve ponižavajuća patnja čeka. /9/ Pred njima je Džehennem, i ni od kakve koristi im neće biti ono što su stekli, ni oni koje su, pored Allaha, za zaštitnike uzeli, i njih čeka patnja golema. /10/ Ovo je Uputa, a one koji ne vjeruju u ajete i znakove Gospodara svoga čeka bolna, najveća kazna. /11/ Allah je Onaj Koji vam je potčinio more da bi lađe, odredbom Njegovom, po njemu plovile, da biste mogli tražiti blagodati Njegove i da biste bili zahvalni. /12/ I potčinio vam je ono što je na nebesima i na Zemlji, sve je od Njega! To su, zaista, znaci za ljude koji razmišljaju. /13/ Reci onima koji vjeruju da oproste onima koji se ne nadaju Allahovim blagodatima da bi On "nagradio" te ljude za ono što su radili.[1399] /14/ Onaj koji čini dobro – sebi ga čini, a onaj koji čini zlo – protiv sebe radi;

---

pobjeda će pripasti Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i vjernicima koji ga slijede.

1399) U početku islama bilo je naređeno vjernicima da opraštaju mušricima i trpe njihove uvrede i uznemiravanja, kako bi ih pridobili i uveli u islam. Pošto ovi nisu prestajali, vjernicima je naređeno da im se suprotstave. A ako bi im i oprostili na dunjaluku, Allah će ih (nevjernike) "nagraditi" na ahiretu zbog loših djela koja su radili. Ovo je Ibn Kesirovo shvatanje smisla ovog ajeta. Ševkani smatra da se ovim misli na vjernike. Naime, njima je naređeno da oproste nevjernicima kako bi ih (vjernike) Allah nagradio na ahiretu za njihova dobra djela, od kojih je bilo i strpljivo podnošenje uznemiravanja i drugih zala koja su im nanosili nevjernici.

a na kraju ćete se Gospodaru svome vratiti. /15/ Sinovima smo Isrāīlovim Knjigu i vlast, i vjerovjesništvo dali, i iz ljepota ih opskrbili, i nad ostalim svjetovima ih odlikovali![1400] /16/ I jasne smo im dokaze o vjeri dali, a oni su se podvojili baš onda kad su do saznanja došli, i to zbog neprijateljstva i međusobne zavisti. Gospodar tvoj će im na Kijametskom danu sigurno presuditi u vezi s onim u čemu su se razilazili. /17/ A tebi smo poslije odredili da u vjeri ideš pravcem određenim, zato ga slijedi i ne povodi se za hirovima onih koji ne znaju, /18/ oni te, zbilja, od Allaha nimalo odbraniti ne mogu! Zulumćari su jedni drugima zaštitnici, a Allah je zaštitnik bogobojaznih. /19/ Ovaj Kur'an putokaz je ljudima, i uputa i milost onima koji čvrsto vjeruju. /20/ Misle li oni koji čine zla djela da ćemo s njima postupiti jednako kao s onima koji vjeruju i dobra djela čine, da će u ovom životu i nakon smrti biti isti?! Kako loše rasuđuju! /21/ A Allah je nebesa i Zemlju s Istinom stvorio i zato da bi svaka osoba bila nagrađena ili kažnjena prema onom šta je zaradila, i njima zulum učinjen neće biti. /22/ Šta misliš o onome koji je svoju strast za boga svoga uzeo, onome kome je Allah, a on svjestan bio dao da je u zabludi,[1401] i sluh njegov, i srce njegovo zapečatio, a pred oči njegove koprenu stavio? Ko će ga, ako neće Allah, na Pravi put uputiti? Zašto se ne prisjetite? /23/ I oni vele: "Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo, jedino nas vrijeme uništi." A oni o tome baš ništa ne znaju, oni samo nagađaju. /24/ A kad im se Naši ajeti jasni kazuju, drugog dokaza nemaju osim što kažu: "Pretke naše u život povratite, ako je istina to što govorite." /25/ Reci: "Allah vam daje život, zatim će učiniti da poumirete, a poslije će vas na Kijametskom danu sabrati, u to nema nikakve sumnje, ali većina ljudi ne zna." /26/ Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji! A na dan kad nastupi Čas oživljenja, taj dan oni

1400) Bili su odlikovani u odnosu na druge narode u njihovom vremenu.

1401) Ibn Kesir navodi da se ovaj dio ajeta može shvatiti na dva načina i da ima dva smisla: da Allah spomenutu osobu odvodi u zabludu u skladu sa Svojim znanjem da ona to zaslužuje, i da Allah takvu osobu odvodi u zabludu nakon što do nje dođu spoznaja i dokazi. Iz ovog drugog – prema mišljenju Ibn Kesira – proizilazi prvo; dok iz prvog ne proizilazi ovo drugo. U skladu s tim, preveden je ovaj dio ajeta. A smisao mu je da Allah učini (ostavi) nekoga u zabludi tek nakon što ljudima pošalje dokaze i oni ih saznaju.

koji su laži slijedili bit će izgubljeni. /27/ I vidjet ćeš sve ummete kako kleče; svaki ummet bit će pozvan prema svojoj Knjizi: "Danas ćete biti nagrađeni ili kažnjeni prema tome kako ste postupali!" /28/ Ova Knjiga Naša o vama će samo istinu reći, jer smo naredili da se zapiše sve što ste radili. /29/ One koji su vjerovali i dobra djela činili Gospodar njihov u milost Svoju će uvesti. To će biti uspjeh očiti! /30/ A onima koji nisu vjerovali: "Zar vam ajeti Moji nisu kazivani, ali vi ste se oholili i narod prestupnički bili?" /31/ Kad se govorilo: "Allahovo je obećanje, zaista, istina! I u Čas oživljenja nema nimalo sumnje", vi ste govorili: "Mi ne znamo šta je Čas oživljenja, mi samo zamišljamo, mi nismo uvjereni." /32/ I ukazat će im se loša djela njihova, i sa svih strana skolit će ih ono čemu su se rugali, /33/ i bit će rečeno: "Danas ćemo mi vas zaboraviti kao što ste i vi susret na Dan ovaj vaš zaboravili; Vatra će vam prebivalište biti i niko vam pomoći neće moći, /34/ zato što ste se Allahovim ajetima i znakovima rugali i što vas je život na Zemlji bio obmanuo." Zato danas iz Vatre neće biti izvedeni, niti će im biti udovoljeno da blagonaklonost za povratak traže. /35/ Pa, neka je sva hvala Allahu, Gospodaru nebesa i Gospodaru Zemlje, Gospodaru svih svjetova! /36/ Njemu pripada veličanstvenost na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri! /37/

(46) El-Ahkaf – Ahkaf

(Objavljena u Mekki, osim 10, 15. i 35. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Džasije, ima 35 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ḥā-mīm. /1/ Knjigu objavljuje Allah, Silni i Mudri! /2/ Mi smo nebesa i Zemlju, i ono što je između njih, samo s Istinom stvorili i do roka određenog, ali oni koji ne vjeruju okreću se od onoga čime upozoravani budu. /3/ Reci: "Šta mislite o onima koje mimo Allaha molite? Pokažite mi koji dio Zemlje su stvorili, ili oni možda imaju kakva udjela u

nebesima?! Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove, ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite." /4/ Ko je u većoj zabludi od onih koji, umjesto Allaha, mole one koji im se do Kijametskog dana neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni. /5/ Kada ljudi budu sabrani, oni – idoli će im biti neprijatelji i poreći će obožavanje njihovo. /6/ A kad se ovima Naši jasni ajeti uče, onda oni koji ne vjeruju govore o Istini čim im dođe: "Ovo je očita čarolija!" /7/ Ili govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Pa, ako ga izmišljam, vi nemate nimalo moći da me od Allaha odbranite; On najbolje zna šta o Kur'anu govorite. On je dovoljan svjedok i meni i vama; On je Oprostitelj grijeha, Milostivi." /8/ Reci: "Ja nisam prvi poslanik i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje, i ja sam samo upozoritelj jasni." /9/ Reci: "Kažite vi meni šta će s vama biti ako je on – Kur'an od Allaha, a vi u njega ne vjerujete, i ako je jedan od sinova Isrāīlovih posvjedočio slično onome što je u njemu, pa on povjerovao, a vi se uzoholili.?"[1402] Allah, zaista, ne upućuje na Pravi put ljude koji su zulumćari. /10/ I govore nevjernici o vjernicima: "Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli." A kako pomoću njega Uputu nisu tražili, sigurno će reći: "Ovo je još davna izmišljotina."[1403] /11/ Knjiga Mūsāova bila je predvodnik i milost prije njega.[1404] A ovo je Knjiga na arapskom jeziku koja nju potvrđuje, da bi upozorila one koji zulum čine, i da bi obradovala one koji dobro čine. /12/ Oni koji govore: "Naš Gospodar je Allah!", i ustraju na Pravom putu, za njih straha nema i ni za čim nek ne tuguju! /13/ Oni će stanovnici Dženneta biti, u njemu će vječno boraviti, i to će im nagrada biti za ono što su radili. /14/ A čovjeka smo zadužili da roditeljima svojim čini dobro; majka ga njegova tegobno nosi i tegobno ga rađa!

1402) Ovo je obraćanje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da upita mušrike koji negiraju Kur'an: šta oni misle o tome šta će im uraditi Uzvišeni Allah jer su poricali Kur'an koji je On objavio kao opomenu? Pored toga, prethodne objave potvrdile su istinitost Kur'ana i sadržavale su ono što je slično sadržaju Kur'ana. Osim toga, to su potvrdili i svjedoci iz Benu Isrāīla koji su primili islam. Iako se navodi kako mnogi smatraju da se pod "svjedokom" misli na Abdullaha b. Selama, Ibn Kesir kaže da nije tako, jer je on primio islam nakon što je objavljen ovaj ajet.

1403) Tj. da je naslijeđen od davnina. A još prije su govorili da su u njemu samo legende prethodnih naroda.

1404) Tj. nju se slijedilo u pogledu vjere; i ona je milost od Allaha onima koji su u nju vjerovali.

Njegovo nošenje i dojenje trideset je mjeseci. Pa kad zrelost svoju dostigne i kad dostigne četrdeset godina, on rekne: "Gospodaru moj, uputi me da Ti zahvalim na Tvojoj blagodati, koju si darovao meni i mojim roditeljima, i da dobro radim kojim si zadovoljan Ti, i potomstvo moje Ti učini dobrim! Ja se Tebi, doista, kajem, i ja sam musliman, predan Tebi." /15/ To su oni od kojih ćemo Mi ono bolje što su radili primiti, a preko ružnih postupaka njihovih preći; među stanovnicima Dženneta oni će biti, istinito obećanje koje im je dato Mi ćemo ispuniti. /16/ A svako ko roditeljima svojim kaže: "Ih, vās! Zar mi obećavate da ću biti oživljen kad su prije mene toliki narodi nestali!?" A kad njih dvoje Allahu zapomažući zbore: "Teško tebi, vjeruj! Allahovo obećanje doista je istina!", on odgovara: "To su izmišljotine naroda drevnih!" /17/ To su oni koji zaslužuju da se nad njima ispuni Riječ[1405] rečena o ummetima: džinima i ljudima koji su prije njih bili i nestali, oni su, zaista, gubitnici. /18/ Za sve će biti posebni stepeni, prema tome kako su radili; da ih nagradi ili kazni za djela njihova, zulum im neće učinjen biti. /19/ A na Dan kad budu oni koji nisu vjerovali Vatri izloženi, bit će rečeno: "Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali, a danas ponižavajućom patnjom bit ćete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste buntovni bili." /20/ I spomeni brata Ādovog,[1406] kad je narod svoj u Ahkāfu[1407] upozoravao – a bilo je i prije njega i poslije njega upozoravatelja: "Samo Allahu ibadet činite! Ja se bojim za vas patnje na Velikom danu!" /21/ Oni su odgovarali: "Zar si nam došao da nas od božanstava naših odvratiš? Pa daj nam ono što nam prijeteći obećavaš, ako istinu govoriš!" /22/ On reče: "Znanje o tome u Allaha je! A ja vam saopćavam ono s čime sam poslan, ali ja, doista, vidim da ste vi narod u neznanju ogrezao." /23/ Pa kad su je vidjeli u vidu oblaka na obzorju, koji se prema dolinama

1405) Tj. njima je kazna obavezna i zagarantirana. Moguće je da se pod Riječju ovdje misli na riječi koje je Uzvišeni uputio Iblīsu rekavši: "Sigurno ću napuniti Džehennem s tobom i sa svim onim koji te budu slijedili!"

1406) Riječju "brat" misli se na sunarodnika – a to je bio Hūd, alejhis-selam.

1407) Domovina naroda Ad.

njihovim kretao, povikaše: "Ovaj nam oblak kišu donosi!" "Ne, to je ono što ste požurivali: vjetar koji vam bolnu patnju nosi, /24/ koji, odredbom Gospodara svoga, sve ruši." I ujutro su se vidjele samo nastambe njihove; tako Mi kažnjavamo narod prestupnički. /25/ Njima smo dali mogućnosti koje vama nismo dali: i sluh i vid i razum smo im dali, ali im ni sluh njihov ni vid njihov ni razum njihov nisu ni od kakve koristi bili, jer su Allahove znake poricali – i sa svih strana okružilo ih je ono čemu su se ismijavali. /26/ A naselja oko vas smo uništili, i raznovrsne znakove im pokazali, ne bi li se pokajali. /27/ A zašto im nisu pomogli oni koje su, pored Allaha, prihvatili da im budu posrednici i bogovi? Ali, njih nije bilo. To je bila njihova laž i ono što su izmišljali. /28/ Kada ti poslasmo nekoliko džina da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: "Šutite i slušajte!" A kad se završi, vratiše se narodu svome da upozoravaju.[1408] /29/ "O narode naš", govorili su, "mi smo slušali Knjigu koja se poslije Mūsāa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka Istini i na Pravi put upućuje. /30/ O narode naš, odazovite se Allahovom glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke grijehe vaše oprostiti i od patnje vas bolne zaštititi!" /31/ A oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi. /32/ Zar ne znaju da je Allah – Koji je nebesa i Zemlju stvorio i Koji nije, stvarajući ih, iznemogao – kadar oživiti mrtve?! Jeste, uistinu On nad svime ima moć. /33/ A na Dan kad oni, koji nisu vjerovali, Vatri budu izloženi: "Zar ovo nije istina?", odgovorit će: "Jest, Gospodara nam našeg!" "E pa iskusite patnju", reći će On, "zbog toga što ste stalno poricali." /34/ Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe! A onoga Dana kada dožive ono čime im se prijeti, učinit će im se da su ostali samo jedan časak dana. Ovo je obznana![1409] A zar će ko drugi biti uništen do narod buntovni?! /35/

1408) Ovaj ajet je dokaz da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslan i ljudima i džinima.

1409) Ibn Kesir ovdje navodi Taberijevo tumačenje i ne preferira ni jedno od toga dvoga; on ostavlja mogućnost da ovaj dio ajeta znači i jedno i drugo. Prvi smisao bi glasio: "Ovo što je prethodilo kao opomena – to i ostaje"; a drugi: "Ovaj Kur'an je opomena".

(47) Muḥammed – Muhammed

(Objavljena u Mekki, osim 13. ajeta koji je objavljen prilikom Hidžre u Medinu; objavljena je nakon sure El-Hadid, ima 38 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Onima koji ne vjeruju i od Allahova Puta odvraćaju On će poništiti djela njihova. /1/ A onima koji vjeruju i dobra djela čine i vjeruju u ono što se objavljuje Muhammedu, a to je Istina od Gospodara njihova, On će prekriti njihova loša djela i stanje će njihovo poboljšati. /2/ To je zato što oni koji ne vjeruju slijede neistinu, a oni koji vjeruju slijede Istinu od Gospodara svoga. Eto, tako Allah njihove primjere navodi ljudima.[1410] /3/ Kada se u borbi s onima koji ne vjeruju sretnete, po šijama ih udarajte sve dok ih ne uništite, a onda onima koje zarobite pritegnite sveze, i poslije, ili ih velikodušno oslobodite, ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba "svoje terete ne spusti" – dok ne prestane.[1411] Tako je to, a da Allah hoće, On bi ih sam savladao, ali On vas želi iskušati jedne drugima.[1412] On neće poništiti djela onih koji na Allahovu putu poginu. /4/ On će ih, sigurno, uputiti[1413] i prilike njihove poboljšati, /5/ i u Džennet ih uvesti, o kome ih je već upoznao. /6/ O vi koji vjerujete, ako Allaha pomognete,[1414] i On će vas pomoći i korake vaše učvrstiti. /7/ A oni koji ne vjeruju – pa, propast njima! On će djela njihova uzaludnim učiniti. /8/ To je zato što oni mrze ono

---

1410) Tj. primjere dvije vrste ljudi: vjernika i nevjernika. Moguće je i da je smisao ajeta da Allah navodi ljudima primjere njihove, tj. primjere drugih ljudi.

1411) Tj. sve dok se bude trebalo boriti protiv nevjernika (kafira), a Mudžahid smatra da će to biti tek kada se na Zemlju ponovo spusti Isa, alejhis-selam. Dakle, ovaj propis u slučaju borbe važit će sve dok se bude ratovalo s nevjernicima. Katade kaže da će naredba o ratovanju važiti sve dok ima širka. Neki drugi komentatori kažu da se pod teretima misli na grijehe onih protiv kojih se bore muslimani (to su mušrici); a oni će biti skinuti s njihovih pleća onda kada se (ti mušrici) pokaju. Jedni, opet, kažu da se misli na učesnike u borbi – učesnike koji trebaju uložiti sve svoje napore u pravcu pokornosti Uzvišenom Allahu.

1412) Eto, takav je propis u vezi s nevjernicima (kafirima). A Allah je kadar da ih Sam pobijedi i kazni, bez učešća vjernika u tome. Međutim, naredio je borbu protiv njih kako bi se uvidjelo ko se bori u ime Njega i ko je strpljiv u iskušenju, te da preko vjernika kazni nevjernike.

1413) Na put ka Džennetu.

1414) Tako što pomognete njegovu vjeru i Poslanika, sallallahu alejhi ve se sellem.

što Allah objavljuje, i On će djela njihova poništiti. /9/ Zašto oni[1415] ne idu po Zemlji da vide kakav je bio kraj onih prije njih? Njih je Allah uništio, a i nevjernicima tako pripada. /10/ To je zato što je Allah zaštitnik onih koji vjeruju i što nevjernici zaštitnika nemaju. /11/ Allah će one koji vjeruju i dobra djela čine uvesti u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, a oni koji ne vjeruju – koji se naslađuju i žderu kao što stoka ždere[1416] – njihovo će prebivalište Vatra biti! /12/ A koliko smo gradova uništili, mnogo moćnijih od tvoga grada iz kojeg si protjeran, i nije bilo nikog da im pomogne. /13/ Zar je onaj koji ima jasnu predstavu o Gospodaru svome kao oni kojima su uljepšana ružna djela njihova i koji se za hirovima svojim povode?![1417] /14/ Izgled Dženneta koji je obećan onima koji se Allaha boje ovakav je: u njemu su rijeke od vode neustajale i rijeke od mlijeka nepromijenjena okusa, i rijeke od vina,[1418] prijatna onima koji piju, i rijeke od meda procijeđenog, i u njemu za njih ima voća svakovrsnog, a usto i oprosta od Gospodara njihova. Zar su takvi isti kao oni koji će u Vatri vječno boraviti, koji će uzavrelom vodom biti pojeni koja će im crijeva kidati?! /15/ Ima onih koji dolaze da te slušaju, ali čim se od tebe udalje, pitaju one kojima je dato znanje: "Šta ono on maloprije reče?" To su oni čija je srca Allah zapečatio i koji se za hirovima svojim povode. /16/ A one koji za Uputom streme, On će im Uputu povećati i bogobojaznost dati. /17/ Pa, da li oni čekaju samo da Čas kijameta iznenada dođe, a već su došli predznaci njegovi? A kakve im koristi od prihvatanja opomene kad im on dođe? /18/ Znaj da nema boga osim Allaha! Traži oprost za svoje grijehe i za vjernike i vjernice! Allah zna vaše kretnje, kud se krećete i mjesto vašeg smiraja gdje boravite.[1419] /19/ Oni koji vjeruju govore: "Zašto

---

1415) Oni koji čine širk i druge Allahu u božanstvenosti pridružuju i koji negiraju Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

1416) Nevjernici su uspoređeni ovdje sa stokom koja nema nikakve druge "brige" na dunjaluku osim da se najede. U jednom hadisu Poslanik, sallallah alejhi ve sellem, je rekao: "Vjernik jede u jedan želudac (dovoljno mu je, radi bereketa, hrane koja stane u jedan želudac), a nevjernik u sedam (on jede kao da ima sedam želudaca)."

1417) Oni koji znaju i koji imaju čvrsto uvjerenje o svojemu Gospodaru i Njegovoj vjeri nisu jednaki onima koji se u vjerovanju povode za svojim hirovima.

1418) Vino na Ahiretu nije kao ovo na dunjaluku: ono neće opijati, niti će od njega glava boljeti.

1419) Postoje dva tumačenja završetka ovog ajeta, a navodi ih i Ibn-Kesir. Jedno je da Allah zna

se ne objavi jedna sura?" A kada se objavi jasna sura i u njoj se spomene borba, ti vidiš one u čijim je srcima bolest kako te gledaju pogledom pred smrt onesviješćenog! A preči bi im bili /20/ pokornost i razuman govor! A kada borba bude neminovna i situacija postane ozbiljna, bolje bi im bilo da su prema Allahu iskreni. /21/ Možda biste i vi, kad biste se okrenuli, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali! /22/ To su oni koje je Allah prokleo i gluhim i slijepim ih učinio. /23/ Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci! /24/ Doista je onima koji su se vratili onome na čemu su bili, nakon što im Uputa jasna bi – šejtan to lijepim prikazao i lažnu im nadu ulivao. /25/ To je zato što su govorili onima koji ne vole ono što Allah objavljuje: "Mi ćemo vam se u nečemu pokoravati", a Allah dobro zna njihove tajne. /26/ A kako će tek biti kad im meleci budu duše uzimali udarajući po obrazima i po leđima njihovim! /27/ Tako će biti zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali; On će djela njihova poništiti. /28/ Zar oni bolesnih srca misle da Allah zlobe njihove neće na vidjelo iznijeti? /29/ A da hoćemo, Mi bismo ti ih, uistinu, pokazali i ti bi ih, sigurno, po obilježjima njihovim poznao. Ali, ti ćeš ih poznati po načinu govora njihova, a Allah zna postupke vaše. /30/ Mi ćemo vas iskušavati da bismo znali borce na Allahovom putu i strpljive među vama, i da bismo otkrili vijesti o vama. /31/ Zaista, oni koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, i koji se Poslaniku suprotstavljaju, nakon što im je postala jasna Uputa, neće nimalo Allahu nauditi, i On će djela njihova poništiti. /32/ O vi koji vjerujete, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela svoja! /33/ Onima koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, pa poslije kao nevjernici umiru, Allah, zaista, neće oprostiti. /34/ I ne malaksavajte[1420] i ne pozivajte primirju kad ste dominantniji,[1421] Allah je s vama i On vas neće nagrade za

ljudska kretanja tokom dana i njihov smiraj tokom noći, a drugo da On zna njihova kretanja na dunjaluku i njihovo boravište u kaburovima, odnosno na Ahiretu. Nakon toga, Ibn-Kesir kaže da je prvo tumačenje očitije, ali Allah opet najbolje zna.

1420) Od borbe protiv neprijatelja.

1421) U situaciji kada ste vi jači, brojniji i bolje naoružani. Neki komentatori ovaj dio ajeta shvataju u smislu da će muslimani na kraju pobijediti.

djela vaša lišiti. /35/Dunjalučki život samo je igra i zabava! A ako budete vjerovali i Allaha se bojali i grijeha klonili, On će vam nagrade vaše dati i imanja vaša od vas neće tražiti. /36/ Ako bi ih od vas tražio i prema vama uporan bio, vi biste škrtarili i On bi pokazao vaše kivnje. /37/ Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovu putu, ali, neki su od vas škrti, a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi ste siromašni. A ako se okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji, onda, kao što ste vi neće biti. /38/

(48) El-Feth – Pobjeda

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure El-Džumu'a, ima 29 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Mi smo ti, zaista, dali da pobijediš pobjedom jasnom[1422] /1/ da bi ti Allah oprostio grijehe koji su prethodili i one koji će poslije doći,[1423] da bi blagodat Svoju tebi potpunom učinio,[1424] da bi te na Pravi put uputio[1425] /2/ i da bi te Allah snažno podržao.[1426] /3/ On je Onaj Koji je smiraj u srca vjernika spustio da bi vjerovanje na vjerovanje svoje povećali, a vojske nebesa i Zemlje su Allahove; Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je, /4/ da bi vjernike i vjernice uveo u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno boraviti, i da bi prekrio

1422) Ova sura je objavljena nakon sporazuma na Hudejbiji 6. godine po Hidžri, a pod pobjedom se misli na taj sporazum. Ima i mišljenja da se pod pobjedom misli na oslobađanje Mekke. No taj sporazum je bio istinska pobjeda. Jer, tom prilikom na Hudejbiji su se susreli mušrici i muslimani, pa su muslimani prenijeli poruku islama mušricima i tako je islam ušao u njihova srca.

1423) Misli se na ono što je učinio prije Hudejbije i ono što će učiniti poslije nje; ili se misli na period prije poslanstva i onaj poslije njega. Pod "grijesima" se ovdje misli na sve propuste koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napravio, a zbog kojih zaslužuje Allahov ukor. S obzirom da su vjerovjesnici sačuvani od grijeha (ma'sumun), ovdje se misli na one postupke koje je on uradio, propustivši da uradi ono što je preče. Pri tome, mi uzimamo u obzir status koji vjerovjesnici imaju kod Allaha. Moguće je da se pod "grijesima" misli na ono što spada u okvir izreke da su dobra djela čestitih (pobožnih/el-ebrar), sa aspekta onih bliskih Allahu (el-mukarrebun), ustvari loša; a moguće je i da se misli na nešto što je grijeh sa stanovišta Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, uzvišenog položaja – a što, u suštini, ne spada u grijehe.

1424) Na dunjaluku i na ahiretu.

1425) Tako što ti je propisao uzvišeni šerijat i ispravnu vjeru.

1426) Zbog tvoje pokornosti Allahovim naredbama, On će te uzvisiti i pomoći protiv neprijatelja.

njihova loša djela – a to je u Allaha veliki uspjeh, /5/ i da bi kaznio licemjere i licemjerke i višebošce i višeboškinje, koji o Allahu zlo misle.[1427] Zlom su oni okruženi![1428] Allah se na njih rasrdio i prokleo ih i pripremio im Džehennem, a grozno je to boravište! /6/ Allahove su vojske nebesa i Zemlje; Allah je silan i mudar. /7/ Mi smo tebe poslali kao svjedoka, i radosnih vijesti donositelja, i upozoritelja, /8/ da u Allaha i u Poslanika Njegova vjerujete, i da ga uznosite, i štujete, i da Njega – Allaha ujutro i navečer slavite i veličate. /9/ Oni koji su ti se zakleli na vjernost – zakleli su se, doista, na vjernost samom Allahu – Allahova ruka je iznad ruku njihovih![1429] Onaj ko prekrši zakletvu krši je na svoju štetu, a ko ispuni ono na što se obavezao Allahu, On će mu dati veliku nagradu! /10/ Govorit će ti beduini koji su izostali:[1430] "Zadržali su nas imeci i porodice naše, pa zamoli za nas oprost?" Oni govore jezicima svojim ono što nije u srcima njihovim. Reci: "Pa ko vam može išta protiv Allaha pomoći ako vam On hoće nauditi, ili ako vam hoće kakvo dobro učiniti?!" Naprotiv! Allah u potpunosti zna ono što radite. /11/ Čak ste mislili da se Poslanik i vjernici nikada neće vratiti porodicama svojim; vaša su srca bila zadovoljna zbog toga i vi ste zlo mislili, vi ste narod propali.[1431] /12/ A ko god ne vjeruje u Allaha i Poslanika Njegova – pa, Mi smo za nevjernike razbuktali Oganj pripremili! /13/ Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji, On prašta kome hoće, a kažnjava koga hoće – Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /14/ Oni koji su izostali sigurno će reći, kada pođete da plijen uzmete: "Pustite i nas da vas pratimo!" Oni žele izmijeniti Allahov govor. Reci: "Vi nas nećete pratiti, to je još prije Allah rekao!", a oni će reći: "Nije tako, nego, vi nama zavidite." A nije ni to, već

1427) Omalovažavaju Allahove odredbe i propise i misle da će Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, biti poražen i da će nevjerstvo (kufr) nadvladati islam.

1428) Ono što oni misle i iščekuju da se desi vjernicima – pa, to nad njihovim glavama kruži, njih je skolilo i njima će se to desiti.

1429) On je uz njih: On čuje njihove riječi, vidi ih i zna njihove misli i javne postupke. On uzima prisegu od vjernika preko Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

1430) To su oni koji su izostali iz pohoda na Hudejbiju ili pohoda na Mekku i nisu imali tu čast da prate Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

1431) Ibn Abbas, Mudžahid i neki drugi ovako shvataju značenje riječi "kavmen bura", dok Katade veli da to znači: "narod pokvareni".

oni malo šta shvataju. /15/ Reci beduinima koji su izostali: "Bit ćete pozvani protiv naroda žestoke snage,[1432] da se protiv njih borite, ili će islam primiti.[1433] Pa ako poslušate, Allah će vam lijepu nagradu dati, a ako se okrenete, kao što ste se prije okrenuli, kaznit će vas bolnom patnjom." /16/ Nije grijeh slijepom, ni hromom ni bolesnom![1434] Ko god se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu On će ga u džennetske bašče, kroz koje teku rijeke, uvesti, a onoga ko se okrene, patnjom bolnom će kazniti. /17/ Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli.[1435] On je znao šta je u srcima njihovim,[1436] pa je spustio smiraj na njih, i nagradit će ih skorom pobjedom.[1437] /18/ I obilnijim plijenom koji će uzeti, a Allah je silan i mudar. /19/ Allah vam obećava obilni plijen koji ćete uzeti, a s ovim je požurio i ruke ljudi od vas je zadržao – da bi to bio znak za vjernike i da bi vas na Pravi put uputio – /20/ i drugi, koji niste bili u stanju uzeti – Allah ga je već obujmio,[1438] a Allah nad svime ima moć. /21/ A da su nevjernici s vama borbu zametnuli, sigurno bi se u bijeg dali i poslije ne bi ni zaštitnika ni pomagača našli. /22/ To je prema Allahovu zakonu koji oduvijek važi, a ti nećeš vidjeti da se Allahov zakon promijeni. /23/ On je zadržao ruke njihove od vas i vaše od njih usred Mekke, i to nakon što vam je pružio mogućnost da ih pobijedite – a Allah dobro vidi ono što vi radite. /24/ To su oni koji ne vjeruju i brane vam da pristupite Časnoj džamiji, i da kurbani koje vodite sa sobom do mjesta svojih

1432) Komentatori imaju više mišljenja o tome ko je ovaj narod žestoke snage. Stoga se mišljenja kreću od toga da se misli na pleme Hevazin, Sekif ili Benu Hanife, pa do toga da se misli na Perzijance, idolopoklonike, te ljude čija je obuća od kostrijeti.

1433) Ako prime islam, onda nema borbe protiv njih.

1434) Ovo su kategorije ljudi koji nisu obavezni ići u džihad, jer nisu za to sposobni.

1435) Misli se na prisegu pod drvetom akacije na Hudejbiji. Ta prisega se zvala Prisega zadovoljstva (Bej'atu er-Ridvan), a oko hiljadu i četiri stotine ashaba dalo je prisegu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da će se boriti protiv Kurejšija ili su mu se zakleli na vjernost do smrti.

1436) Znao je njihovu iskrenost i odanost.

1437) Osvajanjem Hajbera ili Mekke.

1438) Drugi plijen i pobjedu koju niste mogli izvojevati Allah je već zagarantirao muslimanima i on je pod Njegovom kontrolom i moći. On opskrbljuje Svoje bogobojazne robove odakle se i ne nadaju. Međutim, komentatori imaju različite stavove o tome šta se misli pod ovim plijenom i pobjedom. Avfi prenosi da je Ibn-Abbas rekao da se misli na Hajber; Katade veli da se misli na Mekku; Hasan Basri veli da se misli na Perziju i Bizantiju; a Mudžahid veli da se misli na svaku pobjedu i plijen sve do Sudnjeg dana.

stignu. I da nije bilo muškaraca vjernika i žena vjernica, koje vi ne poznajete, pa da ih iz neznanja pobili ne biste, te bi vas zbog njih neugodnost zadesila[1439] – Mi bismo vam ih prepustili. A nismo ih prepustili zato da bi Allah u milost Svoju uveo onoga koga hoće. A da su oni bili odvojeni, doista bismo bolnom patnjom kaznili one među njima koji nisu vjerovali. /25/ Kad su nevjernici srca svoja punili žarom, žarom paganskim, Allah je spustio smiraj Svoj na Poslanika Svoga i na vjernike i obavezao ih na Riječ bogobojaznosti[1440] – a oni bijahu najdostojniji nje i bijahu nje vrijedni – a Allah sve zna. /26/ Allah će obistiniti san Poslanika Svoga da ćete doista u Časnu džamiju ući sigurni – ako Allah bude htio – neki obrijanih glava, a neki podrezanih kosa, bez straha. On je ono što vi niste znali znao i zato vam je, prije toga, nedavno pobjedu dao. /27/ On je poslao Poslanika Svoga s Uputom i vjerom Istine da bi je uzdigao iznad svih vjera. A Allah je dovoljan Svjedok! /28/ Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi su sljedbenici strogi prema nevjernicima a samilosni među sobom; vidiš ih kako ruku' i sedždu čine, želeći od Allaha obilje i zadovoljstvo – na licima su im znaci, tragovi od padanja na sedždu. Tako su opisani u Tevratu. A u Indžilu: oni su kao biljka kad izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i on ojača, i uspravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijačâ – da bi On s vjernicima najedio nevjernike. Onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku. /29/

1439) Ovdje se govori o mekanskim mušricima koji su muslimanima zabranjivali pristup Mekki. Međutim, da nije u njoj bilo drugih vjernika i vjernica koje bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi mogli ubiti ako bi napali Mekelije – a nisu znali za njih – Allah bi dopustio da njome ovladaju. Ali, On to nije dopustio. Jer bi, ubijajući vjernike i vjernice za koje ne znaju, muslimani zaradili grijeh zbog toga što se nisu raspitivali za njih; ili, sramotu, jer bi mušrici mogli reći kako muslimani ubijaju pripadnike svoje vjere – a još bi bili dužni platiti i otkup (kefaret) za to.

1440) To su riječi: "La ilahe illallah Muhammedun resulullah". Mudžahid kaže da se misli na ihlas (čisto vjerovanje). Ata misli da su to riječi: "La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu". Es-Sevri da su to riječi: "La ilahe illallahu vallahu ekber". Seid b. Džubejr da u to riječi: "La ilahe illallah" i džihad na Allahovom putu. Preneseno je i da je Zuhri rekao da su to riječi: "Bismillahir-rahmanir-rahim".

(49) El-Hudžurāt – Sobe

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure El-Mudžadele, ima 18 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O vi koji vjerujete, ne istupajte ispred Allaha i Poslanika Njegova, i bojte se Allaha! Allah je, zaista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve zna.[1441] /1/ O vi koji vjerujete, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne osjetite.[1442] /2/ Doista onima koji utišaju glasove svoje pred Allahovim Poslanikom, a to su oni čija je srca Allah iskušao[1443] u bogobojaznosti – pripada oprost i nagrada velika./3/ Zbilja, oni koji te dozivaju izvan soba[1444] – većina njih ne razumije.[1445] /4/ A da su se oni strpjeli dok ti sam među njih izideš, bilo bi im bolje; a Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /5/ O vi koji vjerujete, ako vam nekakav buntovnik donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onog što ste učinili pokajete. /6/ I znajte da je

1441) U ovom ajetu se spominje jedan način ophođenja (jednog pojedinca, vjernika) prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. To znači da (taj pojedinac) ne treba sebe ni u čemu nametati ispred Allaha i Njegovog Poslanika, nego se treba u svemu povoditi za njima. U ovom smislu je i odgovor Muaza, radijallahu anhu, kada ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pitao po čemu će suditi ljudima u Jemenu? On tek na kraju spomenuo da će suditi po svom idžtihadu, ako nakon uloženog truda ne nađe rješenje u Kur'anu i sunnetu. Ovo je prvi smisao koji odabire Ibn Kesir. On navodi i sljedeća tumačenja ovog ajeta: 1. Ibn Abbas je jednom rekao da se ovim zabranjuje ljudima da svoj govor nameću na njegov, a drugi put da se zabranjuje govoriti nešto što je suprotno Kur'anu i sunnetu; 2. Mudžahid veli: "Nemojte uzurpirati pravo i obavezu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ni u čemu sve dok o tome Allah ne donese presudu"; 3. Ed-Dahhak, pak, kaže: "Ne odlučujte o nečemu iz propisa vaše vjere mimo Allaha i Njegovog Poslanika"; 4. Sufjan Sevri veli da se ajetom zabranjuje istupanje ispred Allaha i Poslanika bilo riječima ili djelom; 5. Katade je rekao: "Spomenuto nam je da su neki ljudi govorili: 'Kad bi bilo objavljeno o tome i tome, da je uradio tako i tako...', pa to Allahu nije bilo drago i zabranio je da se istupa ispred Allaha i Njegovog Poslanika."

1442) Ovo je drugi način ophođenja prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a koji je naređen vjernicima. Dakle, zabranjuje se podizanje glasa i dozivanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na način kako su se ljudi međusobno dozivali. Takav način ophođenja prema njemu ukazuje na nepristojnost i nepoštivanje. Moguće je da ovim ajetom zabranjuje dozivanje Poslanika imenom, kao: Muhammede, Ahmede i slično. A zahtijeva se učtivo dozivanje, kao: Allahov Vjerovjesniče ili Allahov Poslaniče.

1443) I tako ih učinio čistim i iskrenim.

1444) To su kuće-sobe njegovih supruga.

1445) Jer džehl (neznanje) vlada njima, a i ćud im je osorna.

među vama Allahov Poslanik; kad bi vas on u mnogo čemu poslušao, doista biste nastradali, ali vam je Allah vjerovanje omilio, i u srcima vašim ga lijepim prikazao, a nevjerovanje i razvrat i neposlušnost vam omrazio – oni su baš na ispravnom putu, /7/ zbog dobrote i blagodati Allahove; Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /8/ Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih, ipak, učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni, onda ih po pravdi izmirite i budite pravični; Allah, zaista, voli pravične. /9/ Vjernici su samo braća, zato pomirite svoja dva brata i bojte se Allaha da bi vam milost bila darovana. /10/ O vi koji vjerujete, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! Ružno je nazivati nekoga imenom koje znači neposluh Allahu, nakon vjerovanja! A oni koji se ne pokaju – oni su baš zulumćari. /11/ O vi koji vjerujete, klonite se mnogih sumnjičenja, neka su sumnjičenja, zaista, grijeh.[1446] I ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrlog brata svoga – a vama je to odvratno – zato se bojte Allaha; Allah je, zaista, Onaj Koji stalno prima pokajanja i milostiv je. /12/ O ljudi, Mi smo vas od muškarca i žene stvorili i plemenima i narodima vas učinili da biste se prepoznavali.[1447] Najugledniji od vas kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji; Allah je, uistinu, Onaj Koji sve i u potpunosti zna. /13/ Neki beduini govore: "Mi vjerujemo!" Reci: "Vi ne vjerujete, ali recite: 'Islam smo primili!' – a iman još nije ušao u vaša srca." A ako Allahu i Njegovom Poslaniku budete pokorni, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša. Allah je, uistinu,

1446) Misli se na to da se o nekim ljudima ne smije misliti ništa loše, dok se o grešnicima, prestupnicima i razvratnicima može tako misliti na temelju onoga kako postupaju.

1447) Ustaljen prijevod završetka ajeta kod nas je bio: "...da biste se upoznavali". Upoznavanje podrazumijeva namjeravanu aktivnost koju čovjek poduzima kako bi upoznao druge ljude. Ako se pročitaju komentari ovog ajeta, uvidjet će se da to nije prvi smisao ovog ajeta. Ajetom se misli na to da se zna ko kome pripada, ko je s kim u bližem i daljem srodstvu, i da se njegovo porijeklo pripiše onome kome pripada, a ne nekome kome ne pripada. Ajet, dakle, ne govori o svjesnoj i namjeravanoj aktivnosti upoznavanja, nego o ovome što smo rekli – a upoznavanje dolazi poslije toga. Islam nema ništa ni protiv upoznavanja, sve dok je ono u okvirima šerijata.

Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /14/ Pravi su vjernici samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegova vjeruju i poslije više ne sumnjaju i bore se na Allahovu putu imecima svojim i životima svojim. Oni su baš iskreni. /15/
Reci: "Zar vi da obavještavate Allaha o vjerovanju svome, kad Allah zna sve što je na nebesima i na Zemlji! Allah sve zna." /16/ Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: "Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite." /17/ Allah sigurno zna tajne nebesa i Zemlje i Allah dobro vidi ono što radite. /18/

(50) Kāf – Kaf

(Objavljena u Mekki, osim 28. ajeta koji je objavljen u Medini; objavljena je nakon sure El-Murselat, ima 45 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kāf, tako Mi Kur'ana veličanstvenog![1448] /1/ Oni se još i čude što im je kao upozoritelj došao jedan od njih, pa nevjernici govore: "To je nešto čudno![1449] /2/ Zar kad pomremo i zemlja postanemo?! Nezamisliv je to povratak." /3/ Mi znamo šta će od njih zemlja uništiti, u Nas je Knjiga koja sve čuva. /4/ Oni, međutim, poriču Istinu koja im dolazi i oni su smeteni. /5/ A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe? – kako smo ga sazdali i ukrasili i kako u njemu nema pukotina. /6/ A Zemlju smo rasprostrli i po njoj nepomična brda pobacali i dali da iz nje niče raznovrsno, prekrasno bilje. /7/ To je zbog toga da bi uvidio i opomenut bio svaki rob koji se Gospodaru svome pokajnički obraća i pokorava. /8/ Mi s neba spuštamo

1448) Njemu laž i neistina ne mogu prići niotkuda. Muslim bilježi da je Ummu Hišam rekla: "Nisam ni od koga, nego direktno iz usta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, preuzela: *Qaf vel-Kur'anil-medžid*. Učio bi to svakog petka na minberu kada se hutbom obraćao ljudima." Dakle, on je učio ovu suru prilikom velikih skupova zato što ona u sebi sadrži govor o početku stvaranja, proživljenju, polaganju računa, Džennetu i Džehennemu, nagradi i kazni, te o podsticanju na dobro i odvraćanju od zla.

1449) Ne samo da su sumnjali i odbijali činjenicu da je jedan od njih postao poslanik, nego to u nešto što je čudno ubrajaju.

blagoslovljenu vodu i činimo da uz pomoć njenu niču vrtovi i žito koje se žanje, /9/ i visoke palme u kojih su zameci nagomilani jedni iznad drugih,[1450] /10/ kao opskrbu robovima svim, a Mi njome i mrtvi predjel oživljavamo; tako će i proživljenje biti. /11/ Prije njih poricao je narod Nūhov i stanovnici Ressa i Semūd. /12/ I Ād i narod faraonov i narod Lūtov. /13/ I stanovnici Ejke i narod Tubbe'a; svi su oni poslanike lažnim smatrali, pa se Moja prijetnja obistinila. /14/ Pa zar smo nakon stvaranja prvog nemoćni postali?! Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju. /15/ Mi smo stvorili čovjeka i znamo što mu duša njegova šapće, i Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice. /16/ Kad dvojica prihvatitelja prihvataju: jedan zdesna, a jedan slijeva sjedi.[1451] /17/ On ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nema nadziratelj spremni. /18/ Smrtne muke će zbilja doći – to je ono od čega si[1452] bježao, /19/ i u rog će biti puhnuto – to je Dan prijetnje.[1453] /20/ I svako će doći, a s njim vodič i svjedok.[1454] /21/ Ti nisi mario za ovo pa smo skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid.[1455] /22/ A pratilac[1456] njegov će reći: "Ovo što je kod mene, spremno je."

1450) Prvi zametak datule zove se "tal'un"; zatim, on prelazi u "belh", pa onda u "rutab"; naposlijetku, on prelazi u potpuno zrelu datulu koja se zove "temr".

1451) Dosadašnji prijevodi na bosanski jezik prevodili su riječ "el-mutelekkijani" kao: "dva susretača (meleka) koji se susreću", što nije ispravan smisao ajeta. Ispravan smisao ovoga jeste da se radi o dva "primatelja", dva "prihvatitelja" koji prihvataju, odnosno registruju ljudske riječi i djela i bilježe ih. Kod svakog čovjeka imaju dva meleka: jedan s desne – on piše dobra djela, a drugi s lijeve strane – on piše loša djela i riječi. Oni su stalno uz čovjeka i zato su nazvani "qa'id", a to je onaj koji je stalno u društvo nekoga i stalno sjedi s njime. Međutim, pitanje je da li meleki pišu svaku riječ ili ne? Učenjaci imaju o tome različite stavove: jedni smatraju da pišu svaku riječ, a drugi smatraju da pišu samo one riječi i djela koja podliježu nagradi ili kazni. Ali, vanjski smisao ajeta ide u prilog prvom stavu, a Allah najbolje zna.

1452) "O, čovječe!", ili: "o, nevjerniče!" Česticu "ma", koju smo preveli kao odnosnu zamjenicu, neki shvataju u značenju negacijske čestice. Zato bi ovaj dio ajeta u prijevodu glasio: "To je ono od čega nisi mogao pobjeći."

1453) Kada u Rog bude puhnuto drugi put, ljudi će biti proživljeni. To će se desiti u Danu čiji je dolazak Allah obećao i njime prijetio nevjernicima, ali oni nisu za to marili.

1454) Sa svakim čovjekom doći će melek koji će ga voditi na mjesto polaganja računa (Mahšer) i drugi koji će svjedočiti u korist ili protiv čovjeka, što ovisi o njegovim djelima.

1455) Tada će svako biti oštrog i jakog vida, uvidjet će Istinu. Nju će uvidjeti i nevjernici, ali njima to neće koristiti, jer će biti kasno za spoznaju i vjerovanje.

1456) Melek zadužen za čovjeka reći će da su čovjekova djela koja su zabilježena spremna bez ikakvog dodatka ili nedostatka. Mudžahid kaže da će ove riječi reći melek koji će voditi čovjeka do Mahšera, obraćajući se Uzvišenom Allahu: "Ovo je čovjek za kojeg si me zadužio. Evo, doveo sam ga!"

/23/ Bacite vas dvojica u Džehennem svakog poricatelja,[1457] prkosnika[1458] /24/ koji je branio da se čine dobra djela i koji je prelazio granicu i sumnjičav bio. /25/ Koji je, pored Allaha, drugog boga prihvatio, zato ga bacite u patnju žestoku. /26/ A drugi pratilac[1459] njegov će reći: "Gospodaru naš, ja ga nisam silom zvao, sam je u velikoj zabludi bio." /27/ "Ne prepirite se preda Mnom", reći će On, "još davno sam vam zaprijetio. /28/ Moja riječ se ne mijenja[1460] i Ja nisam prema robovima Svojim nepravedan." /29/ Na Dan kada upitamo Džehennem: "Jesi li se napunio?" On će odgovoriti: "Ima li još?" /30/ A Džennet će biti primaknut bogobojaznima, neće biti ni od jednog daleko. /31/ "Ovo je ono što vam je obećano, svakome onome ko se Allahu pokajnički obraćao i čuvaran bio.[1461] /32/ Koji se Svemilosnog u osami bojao,[1462] i koji je srca pokajničkog i pokornog došao. /33/ Uđite u njega, sa selamom, spašeni.[1463] Ovo je Dan vječnosti!" /34/ U njemu će imati što god zažele, a kod Nas ima i više. /35/ A koliko smo naroda prije ovih uništili, koji su moćniji od njih bili, pa su po svijetu tragali[1464] – mjesta spasenja ima li?! /36/ U tome je, zaista, opomena[1465] za onoga ko razum[1466] ima, ili ko sluša, a priseban je. /37/ Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih – za šest dana, i nije Nas ophrvao nikakav umor. /38/ Zato strpljivo podnosi ono što oni govore i slavi i veličaj Gospodara svoga i

---

1457) Mnogo ljudi poriče Istinu i čini nevjerstvo (kufr).

1458) Svjesno prkosi Istini i suprotstavlja joj se neistinom.

1459) Šejtan.

1460) Mudžahid kaže da to znači da je Allah već odredio ono što je htio da odredi i to se više ne mijenja.

1461) Čuvao je svoje obaveze prema Allahu i nije ih kršio, ili je pamtio svoje grijehe pa bi se zbog njih kajao.

1462) Hasan Basri tumači ovaj ajet slučajem kada čovjek uđe u svoju kuću, spusti zavjese i zatvori vrata i onda u osami iskazuje svoju bogobojaznost. Smisao ajeta može biti i ovaj: "I ko se Allaha bojao iako Ga nije ni vidio."

1463) Uđite u Džennet spašeni od kazne i patnje. Osim toga, još će im i meleki nazivati selam.

1464) Tragali su po svijetu za opskrbom i ostavljali iza sebe razne materijalne tragove. Ali i pored njihove snage i superiornosti u odnosu na Kurejšije, kojima se ovaj ajet obraća, postavljamo pitanje: da li su oni mogli naći mjesta gdje bi se sklonili i od Allahove kazne spasili?! Nisu, naravno. Tako isto i nevjernici iz plemena Kurejš – a i svi ostali nevjernici – neće moći naći pribježišta gdje bi se od Allaha i Njegove kazne spasili.

1465) Kako bi iz nje pouku uzeo.

1466) Pod riječju "qalb" koja u osnovi znači: "srce", Ibn Kesir smatra da se misli na razum (lubb), a Mudžahid da se misli na pamet (um).

zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska. /39/ I slavi i veličaj Ga noću i poslije obavljanja namaza. /40/ I osluškuj Dan kada će glasnik pozvati iz mjesta koje je blizu. /41/ Dan kada će oni, uistinu, čuti glas – to će biti Dan izlaska.[1467] /42/ Mi, zaista, dajemo život i dajemo smrt i kod Nas je konačno odredište. /43/ A na Dan kada će nad njima zemlja popucati oni će žurno izići; bit će to oživljenje za Nas lahko. /44/ Mi najbolje znamo šta oni govore; ti ih ne možeš prisiliti, nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji. /45/

(51) Ez-Zārijāt – Oni koji uzdižu prašinu

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Ahkāf, ima 60 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi onih koji uzdižu prašinu,[1468] /1/ i onih koji teret nose,[1469] /2/ i onih kojih plove lahko,[1470] /3/ i onih koji naredbe sprovode,[1471] /4/ Ono što vam se obećava, zaista, je istina.[1472] /5/ Polaganje računa sigurno će se desiti. /6/ Tako Mi neba skladne ljepote,[1473] /7/ vi govorite oprečno.[1474] /8/ Od njega – Kur'ana biva okrenut onaj ko je zalutao. /9/ Neka prokleti budu poricatelji /10/ koji su, utonuli u nevjerovanje, ravnodušni. /11/ Oni pitaju: "Kada će Dan sudnji!?" /12/ Bit će onaj dan kada u Vatri budu paćeni. /13/ "Iskusite patnju svoju – to je ono što ste požurivali!" /14/ A bogobojazni će, zaista, u džennetskim baščama, među izvorima, boraviti. /15/

1467) To će biti Dan kada će ljudi iz kaburova ka Mahšeru hrliti.

1468) Vjetrovi.

1469) Oblaci.

1470) Brodovi, lađe ili oblaci.

1471) Meleci.

1472) Smrt, proživljenje i skupljenje pred Uzvišenim Allahom radi polaganja računa.

1473) Iako Ibn Kesir navodi nekoliko tumačenja o tome koji bi mogao biti smisao riječi "el-hubuk", on kaže da se sva ta značenja svode na jedno, a to je ovo po kojem ova riječ znači skladnu ljepotu. U tom smislu i preveden je ovaj ajet. Osim toga, ova riječ može još značiti: čvrsto, uzdignuto, prostrano, ukrašeno zvijezdama, Suncem, Mjesecom i drugim planetama.

1474) Vi ste – o, mušrici! – koji poričete poslanike – u protivrječju; vi govorite oprečno i neskladno. Katade smatra da se misli da neki mušrici priznaju Kur'an, a drugi ga negiraju.

Primat će ono što im Gospodar njihov bude darovao; oni su prije toga dobra djela činili, /16/ noću samo malo spavali, /17/ i u praskozorje oprost od grijeha molili, /18/ a u imecima njihovim bio je udio i za onoga koji prosi i za onoga koji je uskraćen a ne prosi.[1475] /19/ Na Zemlji su znakovi za one koji čvrsto vjeruju, /20/ a i u vama samima – zar ne vidite? /21/ A na nebu je opskrba vaša i ono što vam se obećava[1476] /22/ i, tako Mi Gospodara neba i Zemlje, to je istina, kao što je istina da govorite! /23/ Da li je doprla do tebe vijest o počašćenim gostima Ibrāhīmovim. /24/ Kad mu oni uđoše i rekoše: "Selam vama!", i on reče: "Selam vama, ljudi neznani." /25/ I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele. /26/ I primače im ga: "Zar nećete jesti?", upita /27/ i osjeti od njih u sebi strah. "Ne boj se!", rekoše i obradovaše ga dječakom koji će učen biti. /28/ I pojavi se žena njegova uzvikujući i po licu se udarajući i reče: "Ja sam stara, nerotkinja!"[1477] /29/ "Tako je odredio Gospodar tvoj", rekoše oni, "On je Mudri i Sveznajući." /30/ "A što vi hoćete, o izaslanici?", upita Ibrāhīm. /31/ "Poslani smo narodu prestupničkom", rekoše, /32/ "da sručimo na njih grumenje od gline, /33/ obilježeno u Gospodara tvoga za one koji su u razvratu svaku mjeru prešli." /34/ Mi iz njega vjernike izvedosmo, /35/ a u njemu samo jednu kuću muslimansku nađosmo, /36/ i u njemu, za sve one koji se boje bolne patnje, znak ostavismo. /37/ I u Mūsāu,[1478] također – kada ga s očiglednim dokazom faraonu poslasmo, /38/ a on, oholeći se, okrenu se nastranu i reče: "Čarobnjak je ili lud." /39/ I Mi i njega i vojske njegove dohvatismo, pa ih u more bacismo, jer je bio osudu zaslužio. /40/ I u Ādu[1479] – kad na njih vjetar poslasmo u kome nije bilo nikakva dobra;

1475) Mahrum je – prema tumačenju Ibn Abbasa i Mudžahida – onaj čovjek koji nema u Bejtulmalu udjela, koji nema nikakvog zanata, niti ima prihoda. Dahhak veli da je to čovjek od kojeg ode svaki imetak koji ima i ne može ga zadržati. Katade i Zuhri kažu da je to čovjek koji niotkoga ne traži i ne prosi ništa. Taberi odabire tumačenje po kojem je mahrum onaj čovjek koji nema nikakvog imetka, bez obzira na koji način ga je izgubio, bez obzira da li je sposoban da privređuje ili ne, te bez obzira da li je uništena njegova imovina nekom nedaćom ili nečim drugim.

1476) Kiša je onaj blagoslov pomoću kojeg raste iz zemlje sve ono što je opskrba i čime se ljudi hrane. A ono što se obećaje vjernicima jeste – Džennet.

1477) Tj. kako da rodim kad sam stara i ne mogu rađati?

1478) Također, i u Mūsāu, u njegovom slučaju i događaju jeste znak.

1479) I u slučaju naroda Ad ostavljen je znak.

/41/ Pored čega god je prošao, ništa nije poštedio, sve je u gnjilež pretvorio. /42/ I u Semūdu[1480] – kad im bi rečeno: "Uživajte još neko vrijeme!" /43/ Oni se oglušiše o naređenje Gospodara svoga, pa ih uništi strašan glas na oči njihove, /44/ i ne mogaše se ni dići ni od kazne odbraniti. /45/ I uništili smo prije narod Nūhov: to, zaista, bijaše narod buntovni. /46/ Mi smo nebo snagom sazdali, i Mi smo, uistinu, proširitelji.[1481] /47/ I Zemlju smo prostrli – tako smo divni Mi Koji smo je prostrli! /48/ I od svega po par stvaramo da biste se vi prisjećali.[1482] /49/ "Zato požurite Allahu, ja sam vam Njegov upozoritelj jasni! /50/ I ne pripisujte uz Allaha boga drugoga! Ja sam vam Njegov upozoritelj jasni! /51/ I tako je bilo: ni onima prije ovih nije došao nijedan poslanik, a da nisu rekli: "Čarobnjak je!" ili: "Lud je!" /52/ Jesu li to oni jedni drugima oporučili? Nisu, nego su oni ljudi koji su u zlu svaku mjeru bili prevršili. /53/ Pa, od njih ti se okreni, prekoren nećeš biti! /54/ I opominji! Doista, opomena vjernicima koristi! /55/ Džine i ljude sam stvorio samo zato da Meni u ibadetu budu. /56/ Ja ne tražim od njih opskrbu niti želim da me hrane, /57/ Opskrbitelj je jedino Allah, Snažni i Silni! /58/ A one koji su zulum činili stići će kazna kao što je stigla i one koji su bili kao oni, i neka Me ne požuruju; /59/ a, teško nevjernicima na Dan kojim im se prijeti! /60/

(52) Et-Ṭūr – Gora

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Es-Sedžda, ima 49 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako Mi brda Tūr /1/ i Knjige u retke napisane[1483] /2/ na koži

1480) I u narodu Semūd, također, je ostavljen znak.

1481) Ibn Kesir tumači ovaj ajet u smislu da je Allah stvorio nebesa i učinio prostranim njihove krajeve i stvorio ih je bez ikakvih stupova koji bi ih držali. Ovaj ajet neki savremeni komentatori posmatraju u svjetlu naučnih otkrića u vezi sa širenjem svemira.

1482) Ovako je Uzvišeni Allah stvorio nebesa i Zemlju i sve je u paru stvorio, ne bi li se ljudi pisjećali toga i znali i spoznavali da je Stvoritelj samo Jedan i da nema sudruga – a taj Stvoritelj je Allah.

1483) Ibn Kesir kaže da se pod Knjigom misli na Levhul-mahfuz ili na objavljene knjige koje

razvijenoj /3/ i Bejtul-Ma'mūra[1484] /4/ i svoda uzdignutog /5/ i vatrom mora napunjenog,[1485] /6/ kazna Gospodara tvoga sigurno će se dogoditi. /7/ Niko je neće moći otkloniti /8/ na Dan kad se nebo silno uzburka /9/ a planine s mjesta pomaknu! /10/ Teško na taj dan onima koji su poricali, /11/ koji su se u laž upuštali, zabavljajući se! /12/ Na Dan kada će grubo u vatru džehennemsku biti gurnuti: /13/ "Ovo je Vatra koju ste poricali /14/ pa, je li ovo vradžbina, ili vi ne vidite?! /15/ Pržite se u njoj, isto vam je trpjeli ili ne trpjeli – to vam je kazna za ono što ste radili!" /16/ A bogobojazni će, zbilja, u džennetskim baščama i blagodatima biti, /17/ i u onom će što im je Gospodar njihov dao uživati – njih će Gospodar njihov patnje u Ognju sačuvati. /18/ Jedite i pijte i neka vam je prijatno, to je za ono što ste radili. /19/ Bit će naslonjeni na divanima poredanim, a vjenčat ćemo ih s hurijama krupnih očiju. /20/ Onima koji su vjerovali i za kojima su se djeca njihova u vjerovanju povela priključit ćemo djecu njihovu, a djela njihova nećemo nimalo umanjiti – svaki čovjek je zalog za ono što je uradio. /21/ Još ćemo ih darovati voćem i mesom kakvo budu željeli, /22/ jedni drugima će, u njemu, pune čaše dodavati – zbog njih neće biti praznih besjeda i pobuda na grijeh, /23/ a služit će ih posluga njihova nalik na biser skriveni, /24/ i primaknut će se jedni drugima i jedni druge pitati: /25/ "Prije smo među svojim porodicama strahovali, /26/ pa nam je Allah milost darovao i od patnje u Ognju nas sačuvao. /27/ Mi smo Ga u dovi molili, On je, doista, Dobročinitelj, Milostivi. /28/ Zato ti opominji, jer ti, milošću Gospodara svoga, nisi ni prorok ni lud. /29/ Zar oni da govore: "Pjesnik je, sačekat ćemo dok potresen nedaćama ne umre."[1486] /30/

---

se ljudima čitaju naglas.

1484) Bejtul-Ma'mur je nebeska Kaba, koja se nalazi tačno iznad zemaljske Kabe na sedmom nebu, i koja je neprestano puna meleka koji Allahu iskazuju ibadet.

1485) Većina učenjaka smatra da se riječju "el-bahr" misli na zemaljsko more, ali postoje različita tumačenja riječi "el-mesdžur". Neki učenjaci kažu da to znači: "more vatrom napunjeno", kao što se spominje u šestom ajetu sure Et-Tekvir. To što je spomenuto desit će se na Sudnjem danu kada će more biti vatrom raspaljeno i, kao takvo, bit će u blizini ljudi na mjestu gdje će polagati račun. Neki kažu da el-mesdžur znači: "more puno vode"; drugi: "more čija se voda preljeva"; a neki, opet, da znači: "prazno more", tj. more u kojem nema vode.

1486) Kur'anski izraz "rejbel-menun", koji je upotrijebljen u ovom ajetu, teško je ili nemoguće doslovno prevesti, a otprilike znači: "smrtna sumnja". Naime, riječ "rejb" jeste sumnja, a riječ "menun" znači život ili smrt. Oni će čekati da Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, zadese

“Pa čekajte”, reci ti, “i ja ću zajedno s vama čekati.” /31/ Da li im ovo umovi njihovi naređuju?! Ne, nego su oni obijesan narod. /32/ Zar oni da govore: “Izmišlja ga!” Štaviše, oni ne vjeruju. /33/ Zato, neka oni sastave govor sličan Kur’anu, ako istinu govore. /34/ Da li su oni bez Stvoritelja stvoreni ili su oni sami sebe stvorili?! /35/ Da li su oni nebesa i Zemlju stvorili?! Ne, nego, oni nisu uvjereni! /36/ Da li su kod njih riznice Gospodara tvoga, ili oni vladaju?![1487] /37/ Da li oni imaju ljestve,[1488] pa na njima prisluškuju?! Neka onaj među njima koji tvrdi da je nešto čuo donese potvrdu očitu. /38/ Zar da su za Njega – kćeri, a za vas da su – sinovi?! /39/ Da li ti tražiš od njih naknadu, pa su nametom opterećeni? /40/ Ili, da nije u njih znanje o onome što je čulima nedokučivo, pa oni prepisuju?! /41/ Zar oni spletke žele?! Pa, oni koji ne vjeruju, oni padaju u spletke! /42/ Zar oni drugog boga osim Allaha da imaju? Uzvišen je Allah od onoga što Mu u obožavanju pridružuju. /43/ I kad bi vidjeli da komad neba pada, rekli bi: “Oblaci nagomilani.” /44/ Zato ih pusti dok se ne suoče s Danom u kome će pomrijeti, /45/ Danom kada im spletke njihove nimalo neće koristiti i kada im niko neće pomoći. /46/ A za sve koji su zulum činili i druga će kazna prije one biti, ali većina njih ne zna.[1489] /47/ A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga, jer ti si pred Našim očima;[1490] i veličaj i hvali Gospodara svoga kad ustaješ, /48/ i noću Ga veličaj i kad se zvijezde gube. /49/

životne nedaće i nevolje, koje oni porede sa sumnjom, jer čovjek koji sumnja nema mira i nikada nije u jednom duševnom stanju. Dakle, oni će čekati da ga potresu burne životne situacije sve dok ne umre. Međutim, oni mogu čekati dokle hoće; na kraju će uvidjeti kome će sretan završetak pripasti na oba svijeta.

1487) Da li su oni ti koji upravljaju njima i posjeduju ključeve riznica?! Da li će pred njima druga stvorenja polagati račun?! Ne, naravno! Allah je Taj koji upravlja i raspolaže svime.

1488) Da li oni imaju ljestve kojima se mogu uspeti na nebo i tako prisluškivati vijesti nebeske?! Ne, nemaju!

1489) Prije ahiretske kazne, još na dunjaluku, Allah kažnjava i iskušava one koji nasilje (zulum) čine, ne bi li se pokajali. Međutim, oni ne shvataju šta je cilj toga. I nakon što im iskušenje prođe, oni se vrate u još gore stanje od prijašnjeg. Tako se u nekim hadisima navodi da je munafik, nakon što ozdravi od bolesti, sličan devi: on ne zna zbog čega su ga ljudi svezali, niti zbog čega su ga pustili.

1490) Ajet se obraća Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da strpljivo podnosi njihova uznemiravanja i ne obraća pažnju na to, jer njega Allah vidi, pazi i čuva od ljudi.

(53) En-Nedžm – Zvijezda
(Objavljena u Mekki, osim 32. ajeta koji je objavljen u Medini; objavljena je nakon sure El-Ihlās, ima 62 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako Mi zvijezde kad zapada,[1491] /1/ vaš drug nije s Pravog puta skrenuo i nije zalutao! /2/ On ne govori po hiru svome. /3/ To je samo Objava koja mu se obznanjuje. /4/ Uči ga jedan velikih moći;[1492] /5/ snažni,[1493] koji se uspravio u liku svome, /6/ na obzorju najvišem.[1494] /7/ Zatim se približio, pa nadnio /8/ blizu koliko dva luka ili bliže /9/ i objavio robu Njegovu ono što je objavio.[1495] /10/ Srce nije poreklo ono što je vidio. /11/ Pa zašto se prepirete s njim o onom što je vidio? /12/ On ga je i drugi put vidio. /13/ Kod Sidretul-Muntehāa,[1496] /14/ gdje je džennetsko utočište.[1497] /15/ Kad je Sidru prekrilo ono što ju je prekrilo, /16/ pogled mu nije skrenuo i nije prekoračio. /17/ Vidio je najveličanstvenije znakove svoga Gospodara. /18/ Vidjeste li Lāta i Uzzāa?! /19/ I Menāta trećeg, posljednjeg od njih?! [1498] /20/ Zar za vas da su sinovi, a za Njega kćeri?! /21/

1491) Eš-Ša'bi je rekao: "Stvoritelj se zaklinje kojim god Svojim stvorenjem On hoće, a nijedno stvorenje ne može se zaklinjati ničim osim Stvoriteljem." Što se tiče zvijezde kojom se Uzvišeni Allah zaklinje, od Mudžahida je preneseno da je rekao da se misli na Surejju (Vlašići, Plejade) kada sa zorom zapáda. Isto to preneseno je od Ibn-Abbasa i Sufjana es-Sevrija, a to odabire i Taberi, rekavši da Arapi Surejju zovu Zvijezdom (en-nedžm). Es-Suddi je smatrao da se pod zvijezdom misli na Veneru (Ez-Zuhre), dok Ed-Dahhak smatra da se ovdje misli na Kur'an kada silazi na Zemlju (tj. kada se objavljuje). Ševkani, pak, veli da se Uzvišeni Allah ovdje zaklinje zvijezdama (dakle smatra da riječ u jednini ima značenje množine) kada one zalaze, iščezavaju. To bi trebalo da ukaže mušricima da zvijezde ne treba obožavati, jer kako se može obožavati nešto što nestaje.

1492) Džibril, alejhis-selam, objavljuje mu ono što on treba prenijeti ljudima.

1493) "Zu mirretin" je – prema Ibn Kesiru – snažni. Istodobno, to je i tumačenje Mudžahidovo, Hasanovo i Ibn-Zejdovo. Prema Ibn Abbasu, to je lijep izgled (zu menzar); a prema Katadeu, to znači visok i lijep lik.

1494) Džibril se pojavio u svome pravom izgledu na najvišem obzorju. To je – prema mišljenju Ikrime – mjesto odakle dolazi jutro; prema mišljenju Mudžahida, to je mjesto izlaska Sunca; dok Katade smatra da je to mjesto odakle nastaje dan.

1495) Prema Ibn Kesiru, ovaj ajet može imati ovaj smisao: "...pa je Džibril objavio Allahovom robu Muhammedu ono što je objavio". Ili: "...pa je Allah, posredstvom Džibrila, objavio Svome robu Muhammedu ono što je objavio.

1496) "Sidretul-Munteha" je najviše mjesto na nebesima i tu se završava ljudsko znanje.

1497) U njemu će utočište naći duše vjernika.

1498) Pitanje upućeno mušricima da pogledaju i razmisle o kipovima koje su smatrali božanstvima: da li mogu nanijeti neku štetu ili korist, pa da zaslužuju atribut božanstva?

To bi tada bila podjela nepravedna. /22/ To su samo imena koja ste im vi i preci vaši nadjenuli; Allah o njima nikakav dokaz nije poslao; oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude, a već im dođe od Gospodara njihova Uputa. /23/ I zar da čovjek sve što poželi dobije?! /24/ Pa, Allahu pripada i prvi i drugi svijet. /25/ A koliko na nebesima ima meleka čije zauzimanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u korist onoga kojim je zadovoljan. /26/Oni koji ne vjeruju u ahiret nazivaju meleke imenima ženskim. /27/ A o tome ništa ne znaju, slijede samo pretpostavke, a pretpostavka Istini baš nimalo ne koristi. /28/ Pa, ti se okani onoga ko se od Opomene Naše okrenuo i koji samo život dunjalučki želi. /29/ To je vrhunac njihova znanja – Gospodar tvoj najbolje zna one koji su skrenuli s Njegova puta i On najbolje zna one koji su na Pravom putu. /30/ Allahovo je sve što je na nebesima i što je na Zemlji, da bi, prema onome kako su radili, kaznio one koji rade zlo, a najljepšom nagradom nagradio one koji čine dobro, /31/ one koji se klone velikih grijeha i razvrata,[1499] a one bezazlene On će oprostiti, jer Gospodar tvoj, zaista, neizmjerno prašta, On najbolje zna sve o vama, otkad vas je stvorio od zemlje i od kad ste bili zameci u utrobama majki vaših; zato se ne hvališite – On najbolje zna svakog onoga koji se grijeha kloni. /32/ Šta misliš o onome ko se okrenuo,[1500] /33/ i malo udijelio, a onda posve prestao udjeljivati.[1501] /34/ Zar on ima znanje o onome što je čulima nedokučivo, pa vidi?! /35/ Zar on nije obaviješten o onom što se nalazi u listovima Mūsāovim

---

Oni su nad tim kipovima gradili kuće prema uzoru na Kabu koju je sagradio Ibrāhīm, alejhis-selam. Ibn Kesir veli da je Lat ustvari bila bijela isklesana stijena u Taifu nad kojom je bila građevina koja je imala pokrivače, hizmećare (poslugu) i veliko dvorište. Ovaj idol pripadao je plemenu Sekif. Uzza je bilo jedno drvo u mjestu En-Nahla, između Mekke i Taifa. Nad tim drvetom je, također, bila građevina, a i pokrivači. U njega su vjerovali i veličali ga Kurejšije. Menat je, pak, bio kip u Mušellelu kod Kudejda, između Mekke i Medine. Pripadao je plemenima Huza'a, Evs i Hazredž. Oni su u predislamsko doba od njega kretali na hadždž.

1499) Veliki grijesi (el-kebair) su svi grijesi za koje Allah počiniteljima prijeti Vatrom; el-fevahiš su, opet, najveći medu velikim grijesima za koje je Allah propisao precizne šerijatske kazne, poput zinaluka, ubistva iz predumišljaja, potvore za blud, konzumiranja alkohola i slično.

1500) Od pokornosti Uzvišenom Allahu.

1501) Malo bude u pokornosti Allahu, a onda to prestane. Ikrime i Seid b. Džubejr kažu da se ovo može usporediti s nekim ljudima koji kopajući bunar naiđu na neki kamen koji ih onemogući da dovrše posao i oni reknu: "Prestajemo" (ekdejna)!

/36/ i Ibrāhīmovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao /37/ da ni jedan grešnik tuđe grijehe neće nositi, /38/ i da je čovjekovo samo ono što sam uradi, /39/ i da će trud njegov sigurno primijećen biti, /40/ i da će prema njemu u potpunosti nagrađen ili kažnjen biti. /41/ I da će se Gospodaru tvome ponovno vratiti, /42/ i da On na smijeh i na plač navodi, /43/ i da On usmrćuje i oživljava, /44/ i da On par, muško i žensko, stvara, /45/ od kapi sjemena kad se izbaci, /46/ i da će ih On ponovno oživiti, /47/ i da On daje bogatstvo i moć da stječu, /48/ i da je On Sirijusa[1502] Gospodar, /49/ i da je On drevni narod Ād uništio, /50/ i Semūd, i da nikog nije poštedio, /51/ i još prije Nūhov narod, koji je najokrutniji i najobjesniji bio, /52/ i prevrnuta naselja On je na zemlju sručio, /53/ i snašlo ih je ono što ih je snašlo. /54/ Pa, u koju blagodat Gospodara svoga ti još sumnjaš? /55/ Ovo je upozoritelj iz reda prijašnjih upozoritelja:[1503] /56/ Bliski čas se približava, /57/ osim Allaha niko ga ne može otkriti, niti otkloniti! /58/ Pa zar se ovom govoru iščuđavate, /59/ i smijete se, a ne plačete, /60/ gordo dignutih glava?! /61/ Zato, na sedždu Allahu padajte i Njemu ibadet činite. /62/

(54) El-Kamer – Mjesec

(Objavljena u Mekki, osim 44-46. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Et-Tarik, ima 55 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Bliži se Čas i Mjesec se raspolutio![1504] /1/ A oni, uvijek kada

---

1502) To je – prema riječima Ibn Abbasa, Katade, Mudžahida i Ibn Zejda – blještava zvijezda koju su još zvali Mizremul-Dževza'; jedna grupa Arapa ju je obožavala.

1503) Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je upozoritelj iz iste vrste kao i prijašnji upozoritelji i sličan im je.

1504) Uzvišeni Allah ovim ajetom obavještava o približavanju Sudnjeg dana, a osim ovog postoje brojni ajeti i hadisi koji govore o tome. Što se tiče raspolućenja Mjeseca – pa, to se desilo u Mekki, prije Hidžre. Naime, mušrici iz plemena Kurejš tražili su od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da im pokaže neki znak koji će biti dokaz da je ono u što on poziva istina. On im je pokazao ovaj znak, ali su se oni, i nakon toga, samo okrenuli i nisu u to vjerovali.

vide znak, okreću se i govore: "Magija prolazna!"[1505] /2/ Oni ne vjeruju i povode se za hirovima svojim, a sve će kod svoga cilja skončati.[1506] /3/ I došle su im vijesti u kojima je ono što treba da ih odvrati[1507] /4/ – mudrost savršena – pa kako upozoritelji takvima mogu koristiti?![1508] /5/ Zato se okreni od njih! Na Dan kad ih glasnik pozove na nešto užasno, /6/ oni će oborenih pogleda iz grobova izlaziti, kao skakavci rasuti, /7/ žureći ka glasniku. A nevjernici će govoriti: "Ovo je težak dan." /8/ Poricao je Nūhov narod prije njih pa su roba Našeg u laž utjerivali, govoreći: "Luđak!" – i Nūh je odbijen bio. /9/ I on je Gospodara svoga zamolio: "Ja sam pobijeđen, pa Ti pomozi!" /10/ I Mi smo kapije nebeske pootvarali vodi koja je neprestano lila,/11/ i učinili da iz zemlje izvori provru, i vode su se sastale po onome što je već bilo određeno, /12/ a njega smo nosili na lađi od dasaka i klinova sagrađenoj, /13/ koja je plovila pred Našim očima, a nagrada je to bila za onoga koji je poricán bio. /14/ I Mi to ostavismo kao znak – pa ima li ikoga ko bi se prisjetio? /15/ O, kakva je bila kazna Moja i pomoć upozoriteljima Mojim![1509] /16/ A Mi smo Kur'an olakšali za opomenu, pa ima li ikoga ko bi se prisjetio? /17/ Poricao je Ād, pa kakva je bila kazna Moja i pomoć upozoriteljima Mojim! /18/ Jednog kobnog dana poslali smo na njih leden vjetar koji je neprestano puhao /19/ i ljude dizao, kao da su palmina stabla iščupana, /20/ i kakve su bile kazne Moje i pomoć upozoriteljima Mojim! /21/ A Mi smo Kur'an lahkim

---

1505) Ovo značenje riječi "mustemirr" ovdje odabire Ibn Kesir i navodi da su takvo tumačenje zastupali Mudžahid, Katade i neki drugi učenjaci. Drugi smisao ove riječi jeste: "neprestana, kontinuirana magija", što je bio kod nas uobičajeni prijevod. Treće moguće značenje jeste: "čvrsta i jaka magija". A četvrto značenje jeste "strašna i nepojmljiva magija", tj. oni je nisu mogli pojmiti ("progutati"), baš kao što se ne može progutati čemer.

1506) Katade kaže: "Dobro će se, zaista, desiti dobrima, a zlo će se desiti lošima." Ibn-Džurejdž kaže: "Sve će skončati (dospjeti) kod onoga kome pripada". A Mudžahid veli da će sve skončati i doći na svoje odredište na Sudnjem danu.

1507) U Kur'anu su vijesti o prošlim narodima i o tome šta ih je zadesilo zbog negiranja poslanikâ. I to bi ih trebalo odvratiti od širka i poricanja Istine.

1508) Ni upozorenja, a ni upozoritelji, ne mogu ništa koristiti onima kojima je Allah odredio propast i čija je srca zapečatio. Ko takvima može uputu dati, ako ih Allah uputio nije?! Ne može niko! Ibn Kesir, kao i Taberi smatraju da je ovdje riječ "en-nuzur" množina riječi "en-nezir" (upozoritelj), a ne riječi "inzar" (upozorenje), kako smatraju neki drugi komentatori. Isto tako, česticu "ma" Ibn Kesir razumijeva u upitno-odričnom značenju; a neki drugi kao česticu negacije, tj. u značenju: "upozoritelji ne mogu takvima ništa koristiti."

1509) Ili: "Kakva je bila kazna Moja i upozorenja Moja!?"

za opomenu učinili, pa ima li koga ko bi se prisjetio? /22/ I Semūd je upozoritelje poricao.[1510] /23/ "Zar da slijedimo jednog od nas!", govorili su. "Tada bismo, uistinu, bili u zabludi i muci. /24/ Zar baš njemu, između nas, da bude poslana Objava?! Ne, on je lažljivac oholi!" /25/ Saznat će oni sutra ko je lažljivac oholi! /26/ Mi ćemo poslati kamilu da bismo ih iskušali, pa pričekaj ih i budi strpljiv. /27/ I upozori ih da će se voda između njih i nje dijeliti, svakom obroku pristupit će onaj čiji je red! /28/ Ali oni pozvaše jednog od svojih, pa se on spremi i prekla je. /29/ O, kakva je samo bila kazna Moja i pomoć upozoriteljima Mojim! /30/ Mi poslasmo na njih jedan jedini krik, i oni postadoše poput zdrobljenog suhog lišća. /31/ A Mi smo Kur'an olakšali za opomenu, pa ima li ikoga ko bi se prisjetio? /32/ Narod Lūtov poricao je upozoritelje i upozorenja. /33/ Na njih vjetar, pun pijeska, poslasmo, samo ne na Lūtovu porodicu, nju u svitanje spasismo /34/ iz milosti Naše. Eto, tako Mi nagrađujemo one koji zahvaljuju. /35/ A on im je bio prijetio silom Našom, ali su oni u upozoritelje i upozorenja sumnjali. /36/ Oni su od njega goste njegove tražili, pa smo ih Mi oslijepili: "Iskusite kaznu Moju i upozorenja Moja!" /37/ A rano izjutra stiže ih kazna neprekidna. /38/ "Iskusite kaznu Moju i upozorenja Moja!" /39/ A Mi smo Kur'an olakšali za opomenu, pa ima li ikoga ko bi se prisjetio?! /40/ I faraonovoj porodici upozoritelji i upozorenja dolaziše, /41/ ali oni porekoše sve znakove Naše, pa ih Mi kaznismo onako kako kažnjava Silni i Apsulutno Moćni. /42/ Da li su nevjernici vaši bolji od njih, ili vi u knjigama nebeskim imate kakvu garanciju?! /43/ Zar ovi da govore: "Mi smo skup nepobjedivi!" /44/ Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati! /45/ Međutim, Čas oživljenja im je rok, a Čas oživljenja je užasniji i gorči.[1511] /46/ Prestupnici su, doista, u zabludi i patnji bili, i bit će /47/ na Dan kada budu u Vatru odvučeni, s licima dolje okrenutim: "Iskusite dodir Ognja!" /48/ Mi doista sve s određenjem stvaramo, /49/ i naređenje Naše samo je jedna riječ – sve bude u tren oka. /50/

1510) Narod Semūd je poricao Sāliha, alejhis-selam, pa tako i sve prijašnje upozoritelje (poslanike); ili se misli da su poricali upozorenja.

1511) Kazna na Kijametskom danu žešća je, gorča od dunjalučke.

A Mi smo već vama slične uništili, pa ima li ikoga ko bi se prisjetio?! /51/ I sve što su uradili u listovima je, /52/ i sve, i malo i veliko, u retke je stavljeno. /53/ Oni koji su se Allaha bojali bit će u džennetskim baščama i pored rijeka, /54/ na mjestu Istine, kod Vladara Apsulutno Moćnoga. /55/

(55) Er-Raḥmān – Svemilosni

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure Er-Ra'd, ima 78 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Svemilosni /1/ poučava Kur'anu, /2/ stvara čovjeka, /3/ uči ga izgovoru.[1512] /4/ Sunce i Mjesec po tačno određenom proračunu plove, /5/ i zvijezde i drveće sedždu čine,[1513] /6/ a nebo je digao. I postavio je Mjerilo,[1514] /7/ da ne prelazite granice pravde, /8/ i pravo mjerite i na tereziji ne zakidajte! /9/ A Zemlju je za stvorenja razastro, /10/ na njoj ima voća i palmi s plodom u čaškama, /11/ i žita s pljevom i lišćem na stabljikama, /12/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /13/ On je čovjeka od sasušene ilovače, kao što je grnčarija, stvorio, /14/ a džine od plamena vatre – /15/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /16/ Gospodar dva istoka i dva zapada – /17/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /18/ Pustio je dva mora da se susreću, /19/ između njih je pregrada i ona se ne miješaju – /20/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /21/ Iz njih se vadi biser i merdžan – /22/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /23/ Njegove su i lađe koje se kao brda visoko po moru uzdižu – /24/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /25/ Sve što je na njoj – Zemlji prolazno je, /26/ a ostaje Lice

1512) Ibn Kesir odabire tumačenje Hasana Basrija koji pod pojmom "bejan" podrazumijeva pojmove kao što su: "izgovor" i "mogućnost govora". On kaže da je ovo tumačenje u skladu s kontekstom ajeta. Naime, ovdje se govori o tome da Allah podučava čovjeka učenju Kur'ana, a to je lakše kada čovjek može pravilno izgovarati harfove iz njihovih ishodišta.

1513) Sedžda zvijezda i drveća jeste njihova pokornost Uzvišenom Allahu, slična pokornosti klanjača kada su na sedždi.

1514) Tj. mjerilo ravnoteže i pravde.

tvoga Gospodara, Veličanstveno i Plemenito,[1515] /27/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /28/ Njemu se mole oni koji su na nebesima i na Zemlji; svakog časa On se zanima nečim,[1516] /29/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /30/ Pozabavit ćemo se vama, o ljudi i džini! /31/ Pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /32/ O družine džina i ljudi, ako možete kroz slojeve nebesa i Zemlje prodrijeti, prodrite! Moći ćete prodrijeti jedino uz veliku moć![1517] /33/ Pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /34/ Na vas će se ognjeni plamen i rastopljen mjed prolivati, i vi se nećete moći odbraniti, /35/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /36/ A kad se nebo razdvoji i postane ružičaste boje kao rastopljeno ulje, /37/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /38/ Taj dan ljudi i džini za grijehe svoje neće biti pitani, /39/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /40/ A prestupnici će se po biljezima svojim poznati, pa će za kose i za noge ščepani biti, /41/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /42/ Evo, ovo je Džehennem, koji su prestupnici poricali! /43/ Između vatre i uzavrele vode oni će kružiti, /44/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /45/ A onome ko se bude bojao stajanja pred svojim Gospodarom pripast će dva perivoja, /46/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!, /47/ puna stabala granatih, /48/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!, /49/ u kojima su dva izvora koja teku – /50/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!, /51/ u njima će od svakog voća po dvije vrste biti, /52/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /53/ Naslonjeni bit će na postelje čije će postave od kadife biti, a plodovi u oba perivoja nadohvat ruke će stajati, /54/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /55/ U njima će biti one koje preda se gledaju, one koje, prije njih, ni čovjek ni džin nije dodirnuo,

1515) U 88. ajetu sure El-Kasas rečeno je da će sve propasti osim lica Allahovoga. Ovdje je Lice opisano s dva atributa, a to su veličanstvenost i plemenitost; i zato je Allah jedino dostojan da Ga obožavamo. Ajetom se potvrđuje jedno od svojstava Uzvišenog Allaha – a to je Njegovo lice. No smisao svega rečenoga je da vječno ostaje Allah sa svim svojim atributima, dok će sve ostalo umrijeti.

1516) On stalno uslišava dove; On daje onome ko od Njega nešto traži; On otklanja nevolje i oprašta grijehe; On čini da se neko rađa, a neko umire; On uzdiže neke ljude, a druge unizuje; itd.

1517) Uz Allahovu odredbu.

/56/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!, /57/ kao da su one dragulj i merdžan, /58/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /59/ Zar za dobro učinjeno djelo nagrada može biti nešto drugo do dobro?! /60/ Pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /61/ Osim ta dva, bit će još dva manje vrijedna perivoja,[1518] /62/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!, /63/ tamnozelena, /64/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /65/ U njima su dva izvora iz kojih voda kulja; /66/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /67/ U njima će biti voća i palmi i šipaka, /68/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /69 U njima će biti ljepotica naravi divnih, /70/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /71/ Hurija u šatorima skrivenih, /72/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /73 Koje prije njih ni čovjek ni džin nije dodirnuo, /74/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /75/ Oni će biti naslonjeni, na prekrivačima zelenim[1519] i ćilimima čudesno ukrašenim i lijepim, /76/ pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! /77/ Neka je Uzvišeno ime Gospodara tvoga, Veličanstvenog i Plemenitog! /78/

(56) El-Vāki'a – Neizbježni događaj

(Objavljena u Mekki, osim 81-82. i 96. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Tā-hā, ima 96 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kada se Neizbježni događaj zbije,[1520] /1/ događanju njegovom nema poništenja,[1521] /2/ neke će poniziti, a neke uzvisiti.[1522] /3/

1518) Ili: ispod njih postoje još dva džennetska perivoja.

1519) Prvo značenje riječi refref koje ističe Ibn Kesir prekrivači za postelje, drugo jastuci, a treće džennetske bašče.

1520) El-Vaki'a je jedno od imena Kijametskog dana, a tako je nazvan zato što će se sigurno desiti i niko ga neće moći spriječiti.

1521) Ili: neće više biti poricanja kada se desi.

1522) Unizit će neke ljude jer će biti u najnižim nizinama Džehennema, makar na dunjaluku bili cijenjeni i poštovani; a druge će pak uzvisiti na najviše stepene Dženneta, pa makar na dunjaluku bili nemoćni i poniženi.

Kad se Zemlja jako potrese /4/ i brda se u komadiće zdrobe, /5/ i postanu prašina razasuta, /6/ vas će tri vrste biti: /7/ oni zdesna – šta će biti s onim zdesna?!,[1523] /8/ i oni slijeva – šta će biti s onim slijeva?,[1524] /9/ i oni koji prednjače – oni će prednjačiti![1525] /10/ To su onī bliski, /11/ u džennetskim baščama naslada bit će. /12/ Bit će ih mnogo iz prvih,[1526] /13/ a malo iz zadnjih,[1527] /14/ na divanima izvezenim, /15/ jedni prema drugima na njima će naslonjeni biti; /16/ služit će ih vječno mladi dječaci, /17/ sa čašama i ibricima, i peharom punim pića iz izvora tekućeg /18/ od koga ih glava neće boljeti i zbog koga neće pamet izgubiti, /19/ i voćem koje će sami birati, /20/ i mesom ptičijim kakvo budu željeli. /21/ U njima će biti i hurije očiju krupnih, /22/ slične biseru u školjkama skrivenom, /23/ kao nagrada za ono što su činili. /24/ U njima neće slušati prazne besjede, ni govor grešni, /25/ nego samo riječi: "Selam, selam!" /26/ A oni s desne strane – šta će biti s onim s desne strane? /27/ Bit će među lotosovim drvećem bez bodlji, /28/ i među drvećem akacije plodovima nanizanim, /29/ i u hladovini prostranoj, /30/ pored vode tekuće /31/ i usred voća svakovrsnog /32/ koje će uvijek imati i koje neće zabranjeno biti /33/ i na posteljama uzdignutim. /34/ Stvaranje njihovo, zaista, ćemo obnoviti,[1528] /35/ i djevicama ih učiniti, /36/ te onim koje se umiljavaju muževima svojim i godina istih /37/ za one s desne strane. /38/ Bit će ih mnogo iz prvih, /39/ a mnogo iz kasnijih. /40/ A oni s lijeve strane – šta je s onima s lijeve strane?! /41/ Oni će biti u vrelom dašku vatre i vodi ključaloj, /42/ i u sjeni dima mrkog, /43/ u kojoj neće biti svježine ni bilo kakve ugodnosti. /44/ Oni su prije toga raskošnim životom živjeli /45/ i uporno teške grijehe činili

---

1523) Oni koji će biti odvedeni na desnu stranu: u Džennet.

1524) Oni koji će biti odvedeni na lijevu stranu: u Džehennem.

1525) "Es-sabikun" su oni koji na dunjaluku prednjače u svim dobrim djelima; oni će na Sudnjem danu prednjačiti prilikom dolaska do i dostizanja Allahovih počasti.

1526) Iz prvih generacija muslimana.

1527) Iz zadnjih generacija muslimana.

1528) Ovo se može odnositi na žene koje su živjele na ovom svijetu i umrle u poznim godinama, pa će ih Allah ponovostvoriti mladim, godina istih. U tom smislu, ovdje je ajet tako i preveden. Međutim, ovo se može odnositi i na hurije, pa bi prijevod mogao glasiti: Mi smo ih, zaista, stvorili na poseban način.

/46/ i govorili: "Zar kad umremo i zemlja i kosti postanemo – zar ćemo zbilja biti oživljeni; /47/ zar i drevni naši preci?!" /48/ Reci: "I drevni i kasniji, /49/ u određeno vrijeme, i u Dan određeni bit će sakupljeni, /50/ i tada ćete vi, o zabludjeli, koji poričete oživljavanje, /51/ sigurno s drveta zekkum jesti, /52/ i njime ćete trbuhe puniti, /53/ pa zatim na to vodu ključalu piti, /54/ poput kamila koje ne mogu žeđ ugasiti", /55/ to će im na Dan polaganja računa ugošćenje biti! /56/ Mi smo vas stvorili – pa zašto ne povjerujete? /57/ Kažite vi Meni: da li sjemenu koje ubacujete /58/ vi oblik dajete ili Mi to činimo? /59/ Mi određujemo kad će ko od vas umrijeti, i niko Nas ne može spriječiti /60/ da likove vaše izmijenimo i da vas iznova u likovima koje vi ne poznajete stvorimo. /61/ Poznato vam je kako ste prvi put stvoreni, pa zašto se ne urazumite? /62/ Kažite vi Meni: šta biva s onim što posijete? /63/ Da li mu vi dajete snagu da niče, ili to Mi činimo? /64/ Ako hoćemo, možemo ga u suho rastinje pretvoriti, pa biste se snebivali: /65/ "Mi smo, doista, oštećeni, /66/ čak smo svega lišeni!" /67/ Kažite vi Meni: vodu koju pijete – /68/ da li je vi ili Mi iz oblaka spuštamo? /69/ Ako želimo, možemo je slanom učiniti – pa zašto niste zahvalni? /70/Kažite vi Meni: vatru koju palite – /71/ da li drvo za nju Mi stvaramo ili vi? /72/ Mi činimo da ona podsjeća i da bude korisna putnicima kada konače; /73/ zato slavi i veličaj ime Gospodara svoga Veličanstvenog! /74/ I kunem se mjestima postepenog spuštanja Kur'ana, /75/ a to je, da znate, zakletva velika! /76/ On je, zaista, Kur'an plemeniti /77/ u Knjizi brižljivo čuvanoj. /78/ Dodirnuti ga smiju samo oni koji su čisti! /79/ On je objava od Gospodara svjetova, /80/ pa kako ovaj govor omalovažavate, /81/ i umjesto zahvalnosti što vam je opskrba darovana, vi u njega ne vjerujete? /82/ A zašto vi, kad duša do guše dopre, /83/ i kad vi budete tada gledali – /84/ a Mi smo mu bliži od vas, ali vi ne vidite – /85/ zašto je onda, ako račun nećete polagati, /86/ ne povratite, ako istinu govorite? /87/ I ako bude jedan od onih koji su Allahu bliski – /88/ udobnost i opskrba lijepa i džennetske blagodati pripast će njemu! /89/ A ako bude jedan od onih koji su s desne strane, /90/ pa, selam tebi od onih s desne sretne! /91/ A ako bude jedan od onih koji su poricali i

u zabludi ostali, /92/ pa, ključalom vodom bit će ugošćen /93/ i u Ognju pržen. /94/ Sama je istina, zbilja, sve ovo! /95/ Pa, slavi i veličaj ime Gospodara svoga Veličanstvenog! /96/

(57) El-Ḥadīd – Gvožđe

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure Ez-Zilzāl, ima 29 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Allah slavi i veliča sve što je na nebesima i na Zemlji, i On je Silni i Mudri. /1/ Njegova je vlast na nebesima i na Zemlji; On život i smrt daje, i On nad svime ima moć. /2/ On je Prvi i Posljednji, i nad svime Dominantni i u bit svega Pronicljivi;[1529] i On zna sve! /3/ On je Onaj Koji je i nebesa i Zemlju za šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzvisio; On zna šta u zemlju ulazi i šta iz nje izlazi i šta s neba silazi i šta se prema njemu diže, On je s vama gdje god bili,[1530] i sve što radite Allah vidi. /4/ Njegova je vlast na nebesima i na Zemlji, i Allahu će se sve vratiti! /5/ On uvodi noć u dan i dan u noć, i On zna što se u grudima skriva. /6/ Vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova i udjeljujte iz onoga što vam je dao da naslijedite, jer one od vas koji budu vjerovali i udjeljivali čeka nagrada velika. /7/ Kako da ne vjerujete u Allaha, a Poslanik vas zove da vjerujete u Gospodara svoga – a On je od vas već zavjet uzeo – ako ste vjernici.[1531] /8/ On robu

1529) On je iznad svega. Dominantan je nad svime i proniče u sve što je skriveno; ništa nema ispod Njegovog znanja. Istovremeno, Njega pogledi ne mogu dokučiti.

1530) On nas nadzire, posmatra i zna za sva naša djela gje god bili: u kućama ili pustinjama, bilo da se radi o danu ili noći. On nas čuje i vidi; On zna šta pomišljamo i šta govorimo.

1531) Šta vas može spriječiti da vjerujete i koji može biti razlog da ne vjerujete? A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je među vama; on vas poziva u vjerovanje i obznanjuje vam dokaze o istinitosti onoga što saopćava. Ovakav je smisao ajeta, ako se On (u njemu) obraća vjernicima. To je stav Ibn Kesira, koji smatra da se pod zavjetom misli na zavjet koji su dali Allahu, dajući prisegu Poslaniku. On u prilog ovom smislu ajeta navodi hadis koji bilježi Buhari u svome Sahihu, u kojem se navodi da je jednom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ashabe: "Koji su vjernici čijem se imanu najviše divite?" – "Meleci", odgovorili su. On reče: "A kako da ne vjeruju kada su oni kod svoga Gospodara?!" Oni onda rekoše: "To su potom vjerovjesnici". A on doda: "A kako da ne vjeruju kad njima Objava silazi?!" "A mi?!" – priupitaše. On reče: "A kako da ne vjerujete, a ja sam među vama?! Međutim, vjernici koji su najdivnijeg (najčudnijeg) imana su ljudi koji će doći poslije vas; samo će naći spise (listove Objave), ali će vjerovati u ono

Svome objavljuje jasne ajete, da bi vas iz tmina na svjetlo izveo – a Allah je, uistinu, prema vama milosrdan i milostiv. /9/ I kako da ne trošite na Allahovu putu, a Allahu pripada nasljedstvo nebesa i Zemlje?![1532] Nisu jednaki oni među vama koji su davali priloge prije pobjede i lično se borili – oni su na višem stupnju od onih koji su poslije davali priloge i lično se borili, a Allah svima obećava nagradu najljepšu; Allah upotpunosti zna ono što radite. /10/ Ko je taj ko će Allahu lijep zajam dati da bi mu ga On mnogostruko vratio, a uz to će on i nagradu divnu imati? /11/ Na Dan kad budeš vidio kako se pred vjernicima i vjernicama, i s desne strane njihove, svjetlo njihovo bude kretalo: "Blago vama danas: džennetske bašče, kroz koje teku rijeke, u kojima ćete vječno boraviti – to je veliki uspjeh!" /12/ Na Dan kada će licemjeri i licemjerke vjernicima govoriti: "Pričekajte nas da se svjetlom vašim poslužimo!" "Vratite se natrag, pa drugo svjetlo potražite?", bit će rečeno. I između njih će pregrada postavljena biti koja će vrata imati; unutar nje bit će milost, a izvan nje patnja. /13/ "Zar nismo s vama bili?", dozivat će ih. "Jeste", odgovorit će, "ali ste sami sebe zaveli[1533] i iščekivali ste i sumnjali ste, i puste želje su vas zavaravale, dok nije došla Allahova odredba, i obmanitelj – šejtan vas o Allahu obmanuo. /14/ Nikakva otkupnina danas od vas neće primljena biti, a ni od onih koji nisu vjerovali; Vatra će biti prebivalište vaše, ona vam baš odgovara, A užasno je ona krajnje odredište!" /15/ Zar nije vrijeme da se onima koji vjeruju srca smekšaju zbog spomena Allaha i Istine koja se objavljuje i da oni ne budu kao oni kojima je još davno data Knjiga, pa su srca njihova, zato što je proteklo mnogo vremena, postala nemilosrdna i mnogi su od njih buntovni. /16/ Znajte da Allah daje život već mrtvoj zemlji! Mi vam objasnismo ajete i znakove da biste

---

što je u njima." S druge strane, neki komentatori smatraju da se ajet obraća nevjernicima i da se misli na zavjet koje su duše dale Allahu u ezelu. Tada bi prijevod mogao glasiti ovako: "Šta vam je!? Kako to da ne vjerujete, a Poslanik vas poziva da vjerujete u svoga Gospodara...!?"

1532) Kako se može ikako desiti i koji razlog može biti da ne trošite i ne dajete svoj imetak na Allahovom putu, kad je Allah Taj Kojem pripada sve?! Zato, udjeljujte i ne bojte se siromaštva i umanjenja imovine zbog tog udjeljivanja, jer Onaj radi Kojeg ste udijelili imetak – Vlasnik je riznica neba i Zemlje.

1533) Zaveli ste sebe užicima, slastima i strastima.

razumjeli. /17/ Onima koji milostinju i zekat budu udjeljivali i onima koje je budu udjeljivale, i koji drage volje Allahu zajam budu davali – mnogostruko će se vratiti i njih čeka nagrada divna. /18/ A oni koji vjeruju u Allaha i Njegove poslanike – to su oni koji srcem u potpunosti vjeruju! A šehidima – u njihova Gospodara pripada njihova nagrada, i svjetlo njihovo! A oni koji ne vjeruju i Naše ajete i znakove poriču, to su oni koji pripadaju Vatri! /19/ Znajte da je dunjalučki život igra, i zabava, i gizdanje, i međusobno hvalisanje, i nadmetanje u mnoštvu imetka i djece! On je nalik kiši, i bilje od nje sijače zadivi, i ono potom, nakon kiše, uzbuja, ali ga zatim vidiš požutjela i potom sasušeno biva. Na ahiretu patnja teška je, a ima i oprost Allahov i zadovoljstvo. A šta je dunjalučki život doli uživanje varljivo! /20/ Nadmećite se da u Gopodara svoga zaslužite oprost i Džennet, prostran koliko su nebo i Zemlja prostrani, i pripremljen za one koji u Allaha i poslanike Njegove vjeruju. To je Allahovo obilje koje će dati onome kome On hoće; a Allah je posjednik obilja velikog. /21/ Nema nevolje koja zadesi Zemlju i vas, a koja nije, prije nego što je damo, zapisana u Knjizi – to je Allahu, uistinu, lahko – /22/ da ne biste tugovali za onim što vam je promaklo, a i da se ne biste previše radovali onome što vam On dadne. Allah ne voli nikakve razmetljivce, hvalisavce, /23/ koji škrtare i traže da i ljudi škrti budu. A onaj ko neće da udjeljuje – pa, Allah je, uistinu, Neovisni i Hvaljeni. /24/ Mi smo izaslanike Naše s jasnim dokazima slali i po njima Knjige i Mjerilo – pravdu slali, da bi ljudi pravedno postupali, a gvožđe smo stvorili, u kome je velika snaga i koje ljudima koristi, a da bi Allah znao one koji pomažu Njega i poslanike Njegove iako ih i ne vide. Allah je, uistinu, moćan i silan. /25/ Mi smo Nūha i Ibrāhīma poslali, i nekima od potomaka njihovih objavu i vjerovjesništvo dali; neki su od potomaka njihovih na Pravom putu, a mnogi od njih su buntovnici. /26/ Zatim smo, njihovim tragovima, jednog za drugim poslanike Naše slali, dok nismo Isaa, sina Merjemina, poslali. Njemu smo Indžil dali, i učinili da u srcima sljedbenika njegovih blagost i samilost budu. A isposništvo su oni sami kao novotariju uveli u želji za

Allahovim zadovoljstvom – Mi im ga nismo propisali;[1534] već smo im propisali traganje za Allahovim zadovoljstvom, ali oni o njemu nisu vodili brigu onako kako bi trebalo, pa ćemo one među njima koji budu ispravno vjerovali nagraditi, a mnogi od njih su buntovnici. /27/ O vi koji vjerujete, Allaha se bojte i u Poslanika Njegova vjerujte. On će vam dvostruku milost Svoju darovati, i dat će vam svjetlo pomoću kog ćete ići, i oprostit će vam, a Allah je oprostitelj grijeha i milostiv je. /28/ I neka sljedbenici Knjige znaju da oni nikakvu Allahovu blagodat neće dobiti, jer je blagodat samo u Allahovoj ruci – daje je onome kome On hoće; a Allah je posjednik obilja velikog. /29/

(58) El-Mudžādele – Rasprava

(Objavljena u Mekki, osim 1-11. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure Er-Rūm, ima 22 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jadala, a Allah čuje razgovor vaš međusobni. Allah je, uistinu, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve vidi. /1/ Oni od vas koji ženama svojim reknu da su im leđa njihova poput leđa njihovih majki, a one nisu majke njihove – majke njihove su samo one koje su ih rodile, oni, zaista, govore strašne riječi i neistinu – a Allah je zbilja Onaj Koji grijehe poništava i oprašta. /2/ Oni koji ženama svojim reknu da su im leđa njihova poput leđa njihovih majki, a onda se povrate u onome što su rekli,[1535] dužni su, prije nego što jedni drugo dodirnu,[1536] jednog roba

1534) Jedno moguće značenje ovog ajeta jeste ovo po kojem je i preveden, tj. da su oni uveli isposništvo sami od sebe, želeći time Allahovo zadovoljstvo. Ali, poslije nisu po njemu postupali kako je trebalo. Tako su napravili dvije greške: uveli su novotariju, i nisu se pridržavali onoga čime su se sami obavezali. Drugo značenje je da im Allah nije propisao isposništvo, nego im je naredio traganje za Allahovim zadovoljstvom.

1535) Najvjerovatnije je, a Allah najbolje zna, da se misli na to da oni odstupe od svojih riječi prije no što požele i htjednu ponovo imati intimni odnos sa svojim suprugama kojima su rekli da su im njihova leđa poput leđa njihovih majki (pri čemu zbog toga ne mogu s njima više općiti).

1536) Pod dodirom se misli na intimni odnos. Takvom čovjeku nije dozvoljeno da ima intimni

ropstva osloboditi. To je ono čime se opominjete – a Allah u potpunosti zna što vi radite. /3/ Onaj koji ne nađe, dužan je dva mjeseca uzastopce postiti prije nego jedno drugo dodirnu. A onaj ko ne može, dužan je šezdeset siromaha nahraniti, zato da biste potvrdili da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete – to su Allahovi propisi. A nevjernike čeka kazna bolna. /4/ Doista, oni koji se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu bit će odbačeni i poniženi, kao što su bili odbačeni i poniženi i oni prije njih. A Mi smo objavili jasne ajete i znakove, a nevjernike čeka ponižavajuća patnja /5/ na Dan kad ih Allah sve oživi, pa ih obavijesti o onom šta su radili; Allah je o tome račun sveo, a oni su to zaboravili – Allah je svemu svjedok. /6/ Zar ne znaš da Allah zna sve što je na nebesima i što je na Zemlji?! Nema tajnih razgovora među trojicom, a da On nije četvrti, ni kad ih je manje, ni kad ih je više, a da On nije s njima gdje god oni bili; On će ih na Kijametskom danu obavijestiti o onom što su radili. Allah zaista sve dobro zna. /7/ Ne vidje li one kojima je zabranjeno da se sašaptavaju kako se zatim vraćaju onome što im je zabranjeno i sašaptavaju se o grijehu, neprijateljstvu i neposlušnosti prema Poslaniku?! A kad ti dolaze, pozdravljaju te onako kako te Allah nikad nije pozdravio, i među sobom govore: "Trebalo bi da nas Allah već jednom kazni za ono što govorimo!" Dovoljan će im biti Džehennem! U njemu će gorjeti, a užasno je to krajnje odredište! /8/ O vi koji vjerujete, kada se među sobom došaptavate, ne došaptavajte se o grijehu, neprijateljstvu i neposlušnosti prema Poslaniku, već se došaptavajte o dobročinstvu i bogobojaznosti, i bojte se Allaha, pred Kojim ćete okupljeni biti. /9/ Takvo sašaptavanje posao je šejtanski, da bi rastužio one koji vjeruju, a to ne može njima nimalo nauditi, osim ako to Allah dopusti. A vjernici neka se samo u Allaha pouzdaju! /10/ O vi koji vjerujete, kad vam se kaže: "Načinite mjesta drugima tamo gdje se sjedi", vi načinite, pa i vama će Allah mjesto načiniti; a kad vam se rekne: "Dignite se", vi se dignite, i Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje. A Allah u potpunosti zna ono što radite. /11/ O vi koji vjerujete,

---

odnos sa suprugom sve dok se ne iskupi (v. prethodnu fusnotu).

kad hoćete da se s Poslanikom sašaptavate, prije toga sadaku udijelite. To je za vas bolje i čistije. A ako ne nađete ništa – pa, Allah je, zaista, Oprostitelj grijeha, Milostivi. /12/ Zar vas je strah da prije razgovora svoga sadaku udijelite?! A ako ne udijelite i Allah vam oprosti, onda namaz obavljajte i zekat dajite i budite pokorni Allahu i Poslaniku Njegovu! Allah u potpunosti zna ono što vi radite. /13/Zar ti ne vidje one koji za prijatelje i zaštitnike uzimaju ljude na koje se Allah rasrdio?! Oni nisu ni vaši ni njihovi, i zaklinju se na laži, a oni znaju. /14/ Allah je njima pripremio žestoku patnju, a zaista je ružno ono što rade. /15/ Uzeli su svoje zakletve štitom, i odvraćaju od Allahova puta, pa im zato pripada ponižavajuća patnja. /16/ Ni imeci njihovi, ni djeca njihova im nimalo neće pomoći kod Allaha, oni će biti stanovnici u Vatri, u njoj će vječno boraviti. /17/ Na Dan u koji će ih Allah sve oživiti oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinju, misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci. /18/ Njima je ovladao šejtan i učinio da zaborave spominjati Allaha, oni su šejtanova stranka, a zbilja, oni iz stranke šejtanove gubitnici su pravi. /19/ Oni koji se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu bit će, sigurno, među onim najponiženijim. /20/ Allah je zapisao: "Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti!" Allah je, zaista, moćan i silan. /21/ Nećeš naći da ljudi koji u Allaha i u ahiret vjeruju budu u ljubavi s onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, pa bili to očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio, i On će ih uvesti u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, da u njima vječno ostanu. Allah je njima zadovoljan, a i oni su zadovoljni Njime. Oni su Allahova stranka a, doista, Allahova su stranka oni koji će sigurno uspjeti. /22/

(59) El-Ḥašr – Progonstvo

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure El-Bejjine, ima 24 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Allaha slavi i veliča sve što je na nebesima i što je na Zemlji, On je silan i mudar. /1/ On je Onaj Koji je prilikom prvog progonstva protjerao iz domova njihovih one sljedbenike Knjige koji nisu vjerovali.[1537] Vi niste mislili da će otići, a oni su mislili da će ih utvrde njihove od Allaha odbraniti, ali ih je Allah kaznio odakle se nisu nadali i On je u srca njihova strah ulio; vlastitim rukama i rukama vjernika svoje domove su rušili. Zato uzmite iz toga pouku, o vi razboriti! /2/ A da im Allah nije već bio propisao izgnanstvo, On bi ih drugoj patnji[1538] još na dunjaluku podvrgao! A njima na ahiretu pripada patnja u Vatri. /3/ To je zato što su se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljali; a onaj ko se Allahu suprotstavlja – pa Allah, zaista, žestoko kažnjava. /4/ To što ste neke palme posjekli ili ih, da uspravno stoje, ostavili – s Allahovim dopuštenjem ste učinili, i zato da On buntovnike ponizi. /5/ A vi niste kasom tjerali konje ni kamile zbog onoga što je Allah od njih, kao plijen, darovao Poslaniku Svome, nego, Allah prepušta vlast poslanicima Svojim nad onima nad kojima On hoće; Allah nad svime ima moć. /6/ Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku Svome daruje pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu, i bližnjima njegovim, i siročadi, i siromašnim, i putnicima namjernicima – da ne bi prelazio samo iz ruku u ruke bogataša vaših; ono što vam Poslanik da,[1539] to prihvatite, a ono što vam zabrani – ostavite, i bojte se Allaha. Allah, zaista, žestoko kažnjava. /7/ I siromašnim muhadžirima koji su iz svojih domova i iz posjeda svojih

1537) Misli se na pripadnike jevrejskog plemena Benu Nadīr, koji su iznevjerili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i udružili se protiv njega s mušricima.

1538) Kao što je ubijanje i zarobljavanje i slično.

1539) Smisao koji Ibn Kesir iz ovoga razumijeva jeste da se misli da naredbe koje dadne Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, treba prihvatiti (koliko smo u stanju), a svih se zabrana treba kloniti. Drugi mogući smisao ajeta jeste da se misli na materijalna davanja i uskraćivanja. Dakle, sve što Poslanik, dadne vjernicima iz imovine koja mu dospije, oni trebaju uzeti; a sve što im ne dadne, toga se trebaju okaniti.

protjerani, tragajući za Allahovim obiljem i zadovoljstvom, i Allahu i Poslaniku Njegovu pomažu, to su, zaista, iskreni. /8/ A oni koji su prije njih Medinu nastanili i iman prihvatili, oni vole one koji im doseljavaju, i u grudima svojim nikakvu zavist, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se uščuvaju gramzivosti i tvrdičluka, oni će sigurno uspjeti. /9/ Oni koji poslije njih dolaze – govore: "Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, milosrdan i milostiv." /10/ Zar ne vidje licemjere kako govore svojim prijateljima, sljedbenicima Knjige koji ne vjeruju: "Ako budete protjerani, mi ćemo sigurno s vama poći i kad se vas bude ticalo, nikada se nikome nećemo pokoriti; a ako budete napadnuti, sigurno ćemo vam u pomoć priteći", a Allah je svjedok da su oni, zaista, lašci. /11/ Ako bi bili protjerani, oni ne bi s njima pošli; ako bi bili napadnuti, oni im ne bi u pomoć pritekli; a ako bi im u pomoć pritekli, sigurno bi pobjegli i oni bi bez pomoći ostali. /12/ Oni se više boje vas nego Allaha, zato što su oni ljudi koji ne shvataju. /13/ Samo u utvrđenim gradovima ili iza zidina oni se protiv vas smiju skupa boriti. Njihovo međusobno neprijateljstvo žestoko je. Ti misliš da su oni složni, međutim, srca su njihova razjedinjena, zato što su to ljudi koji ne razumiju. /14/ Slični su onima koji su, tu nedavno, svu pogubnost postupaka svojih iskusili – njih čeka patnja bolna. /15/ Slični su šejtanu kad kaže čovjeku: "Budi nevjernik!", pa kad postane nevjernik, on onda rekne: "Ja više nemam ništa s tobom; ja se, zaista, Allaha, Gopodara svjetova bojim." /16/ Obojicu ih, na kraju, čeka Vatra u kojoj će vječno boraviti, a to će biti kazna za sve zulumćare. /17/ O vi koji vjerujete, Allaha se bojte, i neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio, i Allaha se bojte. Allah, zaista, u potpunosti zna ono što radite. /18/ I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave; oni su baš buntovnici. /19/ Nisu jednaki stanovnici Džehennema i stanovnici Dženneta; stanovnici Dženneta baš su uspješni. /20/ Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo, ti bi vidio kako je strahopoštovanja puno i kako bi

se od straha pred Allahom raspalo. Takve primjere navodimo ljudima da bi razmislili. /21/ On je Allah, osim Kojeg nema drugog boga, poznavatelj onog što je čulima nedokučivo, a i onog što je pojavno, Svemilosni, Milostivi. /22/ On je Allah, osim Kojeg nema drugog boga, Vladar,[1540] Blagoslovljeni i Štovani,[1541] Savršeni – Onaj Koji je bez nedostataka,[1542] Onaj Koji pruža sigurnost,[1543] Onaj Koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni,[1544] Gordi.[1545] Slavljen i Uzvišen je Allah od onoga što mu pridružuju! /23/ On je Allah, Kreator,[1546] Tvorac, Oblikovatelj, On ima najljepša imena. Njega slavi i veliča sve što je na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri. /24/

(60) El-Mumteḥine[1547] – Provjerena

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure El-Ahzāb, ima 13 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O vi koji vjerujete! Ne uzimajte Moje neprijatelje i svoje neprijatelje za prisne prijatelje, ljubav im darivajući, a oni poriču Istinu koja došla je vama, i izgone Poslanika i vas zato što vjerujete u Allaha, vašega Gospodara, ako ste već izišli radi džihada na Putu Mojemu i tražeći zadovoljstvo Moje. Vi njima ljubav tajno iskazujete, a Ja najbolje znam što vi skrivate i što obznanjujete. A ko to od vas bude činio, pa –

1540) Onaj Koji posjeduje sve i raspolaže svime i niko Ga u tome ne može spriječiti.

1541) Koji je čist od nedostataka i mahana; Blagoslovljeni i Onaj koga štuju meleci.

1542) On je Savršen Svojim Bićem (Zat), atributima i postupcima; On je bez nedostataka.

1543) Pruža Svojim robovima sigurnost od toga da će im načiniti nasilje (zulum) i nepravdu. Potvrđuje istinitost vjernika u njihovom vjerovanju u Njega.

1544) Onaj Koji prisiljava Svoje robove na šta On hoće; Onaj koji unapređuje stanja Svojih stvorenja; Onaj koji s njima raspolaže i upravlja na način koji je u njihovom interesu.

1545) On se uzvisio od svake mahane i od bilo čega što mu ne dolikuje.

1546) "El-Haliq" se u našem jeziku prevodi kao Stvoritelj. Međutim ovo Allahovo ime u suštini znači da On određuje, planira ili kreira stvaranje nečega, a ne znači i sprovođenje te nakane i planiranja da nešto stvori.

1547) Ispravan naslov ove sure je i El-Mumtehane (s fethom na slovu ha, umjesto s kesrom), a radi se o ženi koja pribjegne muslimanima kao muhadžirka, te je oni provjere i ispitaju zbog čega je došla.

taj je zalutao s Pravog puta. /1/ Ako vas se oni domognu, bit će neprijatelji vaši i pružit će prema vama, u zloj namjeri, ruke svoje i jezike svoje, i poželjet će da uznevjerujete. /2/ Ni rodbina vaša ni djeca vaša neće vam biti od koristi, na Kijametskom danu On će vas razdvojiti. Allah dobro vidi ono što radite. /3/ Imali ste dobar uzor u Ibrāhīmu i u onima koji su s njim kad su narodu svome rekli: "Mi s vama nemamo ništa, a ni s onim što vi, umjesto Allaha, obožavate, mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja između nas stalno će se javljati sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali!", ali ne i u Ibrāhīmovim riječima ocu svome: "Ja ću za tebe moliti oprost, ali te ne mogu od Allaha odbraniti. Gospodaru naš, na Tebe se oslanjamo, Tebi se obraćamo i kod je krajnje odredište. /4/ Gospodaru naš, ne učini da budemo iskušenje onima koji ne vjeruju i oprosti nam, Gospodaru naš! Ti si, zaista, Silni i Mudri." /5/ Bijahu oni vama dobar uzor – svakom onom ko se nada Allahu i Posljednjem danu. A svako onaj ko se okrene – pa, Allah je, zaista, Neovisni i Hvaljeni. /6/ Allah će sigurno[1548] uspostaviti ljubav između vas i onih s kojima ste u neprijateljstvu; Allah je svemoćan, i Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /7/ Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji nisu ratovali protiv vas zbog vjere i koji vas iz domova vaših nisu izgnali – Allah, zaista, voli one koji su pravični, /8/ ali vam zabranjuje da budete prisni s onima koji su ratovali protiv vas zbog vjere i koji su vas iz domova vaših izgnali i koji su pomogli da budete prognani. Oni koji su s njima prisni baš su zulumćari. /9/ O vi koji vjerujete, kad vam vjernice kao muhadžirke dođu, ispitajte ih;[1549] Allah najbolje zna kakvo je vjerovanje njihovo, pa ako se uvjerite da su vjernice,[1550]

1548) Komentatori Kur'ana vele da se riječju "asa" izražava nada, pa time i mogućnost dešavanja onoga što je u rečenici poslije nje spomenuto. Ali kada tu riječ izrekne Uzvišeni Allah, onda to znači obaveznost dešavanja onog što je poslije nje spomenuto.

1549) Povod objavljivanja ovog ajeta jeste dolazak Ummu Kulsum, kćerke Ukbe b. Ebu-Muajta, u Medinu, za kojom su došli njena dva brata Ammare i Velid kako bi je vratili u Mekku. Ibn-Abbas kaže da se provjera takvih žena ogledala u tome što su od njih tražili da izgovore šehadet (Ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden abdullahi ve resuluhu). Mudžahid, opet, kaže da ih se treba pitati šta je uticalo na to da učine hidžru, zbog čega su to uradile. Ako u odgovoru kažu da su došle jer su se naljutile na muževe ili nešto slično, onda ih treba vratiti.

1550) Ovaj dio ajeta je dokaz, smatra Ibn Kesir, da je sigurno moguće uvjeriti se u nečiji iman

onda ih ne vraćajte nevjernicima; one njima nisu dopuštene, niti su oni njima dopušteni; a njima dajte ono što su potrošili. Nije vam grijeh da se njima ženite kad im vjenčane darove njihove date. U braku nevjernice ne zadržavajte! Tražite ono što ste potrošili, a neka i oni traže ono što su potrošili![1551] To je Allahov sud, On sudi među vama, a Allah je Onaj Koji sve zna i mudar je. /10/ A ako neka od žena vaših nevjernicima umakne, i ako vi poslije u borbi plijen zarobite, onda onima čije su žene umakle vjenčane darove koje su im dali namirite. I bojte se Allaha, u Koga vjerujete! /11/ O Vjerovjesniče, kada ti dođu vjernice da ti polože prisegu: da neće Allahu nikoga u obožavanju pridruživati, i da neće krasti, i da neće muževima tuđu djecu podmetati, i da ti neće ni u čemu, što je dobro, poslušnost odbijati, ti prisegu njihovu prihvati i moli Allaha da im oprosti; Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /12/ O vi koji vjerujete, ne uzimajte za prisne prijatelje i zaštitnike ljude na koje se Allah rasrdio; oni su izgubili nadu da će bilo kakvu nagradu na ahiretu imati, isto kao što su nevjernici izgubili nadu u vezi s onim koji su u grobovima.[1552] S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog! /13/

(61) Eṣ-Ṣaff – Bojni red

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure Et-Tegābun, ima 14 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Allaha slavi i veliča ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji; On je Silni i Mudri! /1/ O vi koji vjerujete, zašto govorite ono

(vjerovanje).

1551) Neka muslimani traže ono što su potrošili na svoje supruge koje pribjegnu nevjernicima; a neka i oni traže ono što su potrošili na svoje supruge koje učine hidžru i dosele se muslimanima.

1552) Moguća su dva smisla ovog ajeta: da nevjernici koji su još živi nemaju nadu u to da će se ikada više sastati sa svojim bližnjim koji su umrli, ili da će im se vratiti ili biti proživljeni, jer ne vjeruju u proživljenje. Drugi smisao jeste da su oni na koje se Allah rasrdio izgubili nadu u ahiret, kao što u njega ne polažu nadu ni oni nevjernici koji su već u grobovima, koji su umrli. Naime, svako će se kada umre uvjeriti u ono što je zaslužio i šta ga čeka.

što ne činite?![1553] /2/ Kako samo Allah prezire da govorite ono što ne činite! /3/ Allah, zaista, voli one koji se na Njegovu putu bore u redovima kao da su zdanje utvrđeno. /4/ Kada Mūsā reče narodu svome: "O narode moj, zašto me uznemiravate, a dobro znate da sam vam ja Allahov poslanik!", i kad oni skrenuše ustranu, Allah njihova srca skrenu, a Allah neće uputiti narod koji je buntovan. /5/ A kada Īsā, sin Merjemin, reče: "O sinovi Isrāīlovi, ja sam vam Allahov poslanik, da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed, koji će poslije mene doći", i kad im je donio jasne dokaze, oni rekoše: "Ovo je očita vradžbina!" /6/ A ima li većeg zulumćara od onoga koji o Allahu laži iznosi dok se u islam poziva?! A Allah neće uputiti ljude zulumćare. /7/ Oni žele utrnuti Allahovo svjetlo ustima svojim, a Allah će upotpuniti svjetlo Svoje, makar to mrzili nevjernici. /8/ On je Onaj Koji je poslao Svog Poslanika s Uputom i Vjerom Istine da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar to višebošci mrzili. /9/ O vi koji vjerujete, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, koja će vas iz patnje bolne spasiti? /10/ U Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovu putu se borite – to vam je, da znate, bolje. /11/ On će vam grijehe vaše oprostiti i uvesti vas u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, i u divne dvorove u vrtovima Adna; to je uspjeh veliki. /12/ A dat će vam i drugu blagodat koju volite: Allahovu pomoć i skoru pobjedu! Zato obraduj vjernike! /13/ O vi koji vjerujete, budite pomagači Allahovi, kao što je rekao Īsā, sin Merjemin, prisnim sljedbenicima: "Ko su moji pomagači u pozivanju Allahu?" Prisni sljedbenici odgovoriše: "Mi smo Allahovi pomagači!" Onda je jedna skupina iz potomaka Isrāīlovih povjerovala, a druga skupina uznevjerovala! Pa smo one koji su vjerovali protiv njihovih neprijatelja osnažili pa su postali nadmoćni. /14/

1553) Ovaj ajet je osuda postupka onih koji nešto obećaju ili nešto reknu pa se toga ne pridržavaju. Iz ovog ajeta su neki učenjaci zaključili da je održavanje obećanja obavezno (vadžib).

(62) El-Džumu'a – Petak

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure Es-Saff, ima 11 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Allaha slavi i veliča sve što je na nebesima i ono što je na Zemlji, Vladara, Blagoslovljenoga i Štovanoga, Silnoga i Mudroga. /1/ On je nepismenima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, iako su prije bili u očitoj zabludi, /2/ i drugima koji im se još nisu priključili, On je Silni i Mudri. /3/ To je Allahova milost koju On daje onome kome hoće – a Allah je posjednik obilja velikog. /4/ Oni kojima je Tevrat da ga nose dat, pa ga potom ne nose, slični su magarcu koji knjige nosi. O kako su loši oni koji Allahove ajete i znakove poriču! A Allah neće uputiti na Pravi put ljude zulumćare. /5/ Reci: "O jevreji, ako tvrdite da ste vi od svih ljudi jedini Allahovi miljenici, onda smrt poželite, ako istinu govorite." /6/ A zbog onoga što ruke njihove čine neće je nikad poželjeti; Allah dobro zna zulumćare. /7/ Reci: "Smrt od koje bježite zaista će vas stići. Zatim ćete Poznavatelju onoga što je čulima nedokučivo i onoga što je pojavno vraćeni biti i On će vas, o onom što ste radili, obavijestiti." /8/ O vi koji vjerujete, kad u petak na namaz budete pozvani, požurite na spominjanje Allaha, i kupoprodaju ostavite, to vam je bolje, ako znate! /9/ A kad se namaz završi, onda se po zemlji raziđite i za Allahovim dobrima tragajte i Allaha mnogo spominjite, da biste uspjeli. /10/ Ali, kad oni kakvu robu trgovačku ili zabavu ugledaju, pohrle joj i tebe ostave sama da stojiš. Reci: "Ono što je u Allaha bolje je i od zabave i od trgovine. A Allah je Opskrbitelj najbolji."[1554] /11/

1554) Povod objavljivanja ovog ajeta jeste slučaj kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog petka bio na minberu, pa je došla jedna trgovačka karavana i ashabi su, osim njih dvanaest, izašli u nadi da će nešto pazariti.

(63) El-Munāfikūn – Licemjeri
(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure El-Hadždž, ima 11 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kad ti licemjeri dolaze, oni govore: "Mi svjedočimo da si ti, zaista, Allahov poslanik!", i Allah zna da si ti, zaista, Njegov poslanik, a Allah svjedoči i da su licemjeri pravi lašci. /1/ Oni su svoje zakletve kao štit uzeli, pa od Allahova puta odvraćaju. Ružno je, doista, kako postupaju. /2/ To je zato što su vjernici bili, pa nevjernici postali, i onda su im srca zapečaćena, pa ne shvaćaju. /3/ Kad ih pogledaš, njihov te izgled zadivljuje; a kad progovore, ti slušaš riječi njihove – međutim, oni su kao šuplji naslonjeni balvani, i misle da je svaki povik protiv njih. Oni su pravi neprijatelji, pa ih se pričuvaj! Allah ih ubio kuda se odmeću! /4/ A kad im bude rečeno: "Dođite, Allahov Poslanik će moliti da vam se oprosti!", oni glavama svojim tresu i vidiš ih kako nadmeno odbijaju. /5/ Isto im je – molio ti oprost za njih ili ne molio, Allah im neće oprostiti. Allah, doista, neće na Pravi put uputiti narod koji je buntovan. /6/ Oni govore: "Ne udjeljujte ništa onima koji su uz Allahova Poslanika, da bi ga napustili!" A riznice nebesa i Zemlje Allahove su, ali licemjeri ne shvataju. /7/ Oni govore: "Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači istjerati iz nje slabijeg!" A snaga je u Allaha i u Poslanika Njegova i u vjernika, ali licemjeri ne znaju. /8/ O vi koji vjerujete, neka vas imanja vaša i djeca vaša ne zabave od spominjanja Allaha. A oni koji to učine, pravi su gubitnici. /9/ I udjeljujte od onoga čime vas Mi opskrbljujemo prije nego nekom od vas smrt dođe, pa da onda rekne: "Gospodaru moj, da me još samo kratko vrijeme zadržiš, pa da zekat udjeljujem i da dobar budem!"[1555] /10/ Allah sigurno neće ostaviti u životu nikoga kome smrt njegova dođe. Allah u potpunosti zna ono što vi radite. /11/

1555) Ibn Kesir, čini se, više naginje k tome da se pod udjeljivanjem ovdje misli na udjeljivanje zekata, dok neki drugi komentatori smatraju da se misli na udjeljivanje općenito.

(64) Et-Tegābun – Međusobna obmana
(Objavljena u Medini; objavljena je
nakon sure Et-Tahrīm, ima 18 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Allaha slavi i veliča sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji. Njemu sva vlast i Njemu sva pohvala pripada; On nad svime ima moć! /1/ On je Onaj Koji vas stvara, pa ima među vama i nevjernika, a ima među vama i vjernika. Sve što vi radite Allah dobro vidi. /2/ On je nebesa i Zemlju s Istinom stvorio i uobličio vas i likove vaše čini najljepšim, i kod Njega je konačno odredište. /3/ On zna šta na nebesima i na Zemlji postoji i zna šta krijete i šta pokazujete! Allah dobro zna šta grudi kriju. /4/ Nije li do vas doprla vijest o onima koji još davno nisu vjerovali, pa su kobnost postupka svoga iskusili – a još ih i kazna bolna čeka? /5/ To je zato što su govorili, kad su im poslanici njihovi jasne dokaze donosili: "Zar da nas ljudi upućuju?" Pa nisu vjerovali i okretali su se; a Allahu nije niko potreban, Allah je neovisan i hvaljen! /6/ Nevjernici misle da neće biti oživljeni. Reci: "Hoćete, Gospodara mi moga, sigurno ćete biti oživljeni, pa ćete o onom što ste radili, doista, biti obaviješteni!", a to je Allahu lahko. /7/ Zato, vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova i u Svjetlo koje objavljujemo, Allah u potpunosti zna ono što vi radite. /8/ Na Dan kad vas On sakupi, na Dan zbora, to je Dan međusobne obmane.[1556] Ko bude vjerovao i dobra djela činio, On će mu prekriti loša djela njegova i uvest će ga u džennetske bašče kroz koje rijeke teku, u njima će vječno, zanavijek boraviti. To će uspjeh veliki biti! /9/ A oni koji nisu vjerovali i koji su ajete i znakove Naše poricali, bit će stanovnici u Vatri; u njoj će vječno ostati, a to gdje će skončati bit će užasno mjesto! /10/ Nikakva nevolja ne pogađa osim s Allahovom dozvolom! A ko u Allaha vjeruje, On će uputiti njegovo srce, a Allah sve

1556) "Jevmu et-tegabun je", kaže Ibn Abbas, "jedno od imena Sudnjeg dana, a nazvan je tako jer će Džennetlije obmanuti Džehennemlije. Naime, prvi će ući u Džennet, a drugi u vječnu patnju, tj. Džehennem. U osnovi se termin "tegabun" upotrebljava u slučaju obmane pri kupoprodaji, a ovdje je upotrijebljen da označi da su Džehennemlije zamijenili dobro za loše i nešto kvalitetno za nešto što je nekvalitetno. Odnosno, kao da se radilo o kupoprodaji u kojoj su Džennetlije bolje prošle od Džehennemlija.

dobro zna. /11/ I pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu; a ako se okrenete, pa obaveza Našeg Poslanika je samo jasna obznana! /12/ Samo je Allah Bog, i neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju! /13/ O vi koji vjerujete, među suprugama vašim i djecom vašom, doista, imate neprijatelja, pa ih se pričuvajte! A ako preko toga pređete i ne korite i oprostite, pa Allah je, zaista, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /14/ Imanja vaša i djeca vaša samo su iskušenje, a u Allaha je nagrada velika. /15/ Pa Allaha se bojte koliko god možete, i slušajte i pokoravajte se i udjeljujte za svoje dobro. A oni koji budu sačuvani gramzivosti i tvrdičluka, pa takvi su baš uspjeli. /16/ A ako Allahu lijep zajam date, On će vam ga uvećati i oprostit će vam. Allah je Zahvalan i Onaj Koji ne žuri s kaznom. /17/ Poznavatelj onoga što je čulima nedokučivo i onoga što je pojavno, Silni i Mudri. /18/

(65) Et-Ṭalāk – Razvod braka

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure El-Insan, ima 12 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

O Vjerovjesniče, kad htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite,[1557] i brojte to vrijeme, i Allaha, Gospodara svoga, bojte se. Ne izgonite ih iz kuća njihovih, a ni one neka ne izlaze, osim ako očito sramno djelo učine. To su Allahove granice.[1558] Onaj koji Allahove propise krši, sam sebi je zulum učinio. Šta znaš, Allah će, možda, poslije toga nešto novo odrediti!?[1559] /1/ Pa kada one ispune vrijeme svog čekanja, vi ih ili na lijep način zadržite, ili se lijepo od njih konačno rastavite, i kao svjedoke dvojicu svojih pravednih ljudi uzmite, i svjedočenje radi Allaha obavite! To je savjet za onog koji u Allaha i u Posljednji dan vjeruje – a onome koji se Allaha boji,

1557) Kada prođe ženi menstruacija, a prije nego s njom imadne intimni odnos.

1558) Ti propisi su Allahove granice i On ih im je objasnio, te im nije dozvoljeno prelaziti te granice.

1559) Tj. da se suprug pokaje i odluči vratiti suprugu.

On će izlaz dati[1560] /2/ i opskrbit će ga odakle se i ne nada; onome koji se u Allaha pouzdaje, On mu je dovoljan. Allah će, zaista, ispuniti ono što je odlučio; Allah je svemu već rok odredio. /3/ A one žene vaše, koje su nadu u mjesečno pranje izgubile – ako sumnjate[1561] – one treba da čekaju tri mjeseca, a i one koje ga još nisu dobile! Vrijeme čekanja za trudne žene jeste porod. A onome ko se Allaha boji, On će u svemu lahkoću dati. /4/ To[1562] je Allahov propis koji vam On objavljuje. A onome ko se bude Allaha bojao, On će loše postupke pokriti i još mu nagradu uvećati. /5/ Njih ostavite da stanuju tamo gdje i vi stanujete, prema svojim mogućnostima, i ne činite im teškoće, zato da biste na njih pritisak izvršili. Ako su trudne, snosite troškove njihovog izdržavanja sve dok se ne porode; a ako vam djecu doje, onda im dajte naknadu i sporazumite se međusobno na lijep način. A ako nastanu razmirice, neka mu onda druga doji dijete. /6/ Neka imućan prema bogatstvu svome snosi trošak dojenja, a onaj koji je u oskudici, neka izdvaja prema tome koliko mu je Allah dao. Allah nikog ne zadužuje više nego što mu je dao; Allah će, sigurno, poslije tegobe, olakšanje dati. /7/ A koliko li samo naselja bi što se o zapovijed Gospodara svoga i Njegovih poslanika ogluši?! Pa smo s njima žestoko račun sveli i kaznili ih – a i kaznit ćemo ih – patnjom užasnom! /8/ Oni su pogubnost postupaka svojih iskusili, a propast je bila – i bit će – njihov kraj. /9/ Allah je za njih bolnu patnju pripremio; zato se bojte Allaha, o vi koji ste razumom obdareni, vi koji vjerujete! Allah vam je već spustio Opomenu, /10/ i poslao Poslanika, koji vam Allahove ajete jasne kazuje, da bi iz tmina na svjetlo izveo one koji vjeruju i dobra djela čine. A onoga koji bude u Allaha vjerovao i dobro činio, uvest će u džennetske bašče kroz koje rijeke teku. U njima će vječno, zanavijek ostati; najljepšu opskrbu Allah

1560) Onaj ko se boji Allaha u vezi s onim što mu je naredio i kloni se onoga što mu je zabranio, On će mu naći izlaz iz teške situacije i opskrbiti ga odakle i ne pomišlja (odakle čovjek ne može ni zamisliti).

1561) Ako sumnjate u to koliko traje postrazvodni priček i ne znate ga tačno. Ovako tumačenje je odabir Ibn Kesira i mnogih drugih komentatora. A drugi, mogući smisao ajeta je da žene primijete pojavu krvi, ali vi niste sigurni da li se radi o menstrualnoj ili nekoj drugoj krvi.

1562) To što je od šerijatskih propisa spomenuto – a od toga je i propis o iddetu – jeste Allahov propis.

mu je pripremio. /11/ Allah je sedam nebesa i isto toliko slojeva zemlje stvorio; Njegova odredba do svih njih dospijeva da biste vi znali da Allah nad svime ima moć i da Allah znanjem Svojim sve obuhvaća! /12/

(66) El-Taḥrīm – Zabrana

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure El-Hudžurāt, ima 12 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O Vjerovjesniče, zašto sebi zabranjuješ ono što ti je Allah dozvolio – želeći zadovoljstvo svojih supruga? A Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /1/ Allah vam je propisao kako da svoje zakletve iskupite; Allah je vaš Gospodar; On je Sveznajući i Mudri. /2/ A kad Poslanik jednoj supruzi svojoj tajno govor povjeri,[1563] pa ga ona razglasi,[1564] a Allah mu to obznani, on je upozna s nečim što je kazala, a nešto prešuti. Pa kad je on o tome obavijesti, ona upita: "Ko tebe o tome izvijesti?" On odgovori: "Izvijestio me je Sveznajući, Onaj Koji u potpunosti sve zna." /3/ Ako vas dvije učinite pokajanje Allahu, pa, vi ste bile učinile ono zbog čega je trebalo da se pokajete. A ako se protiv njega udružite, pa, Allah je zaštitnik njegov, i Džibril, i čestiti vjernici; najposlije, i svi meleki će mu podrška biti. /4/ Ako vas on pusti, Gospodar njegov će mu dati, umjesto vas, bolje supruge; muslimanke, muminke, pokorne Allahu, pokajnice, pobožne, koje poste, i udavane i djevice. /5/ O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od Vatre kojoj su ljudi i kamenje gorivo, o kojoj se meleki strogi i snažni brinu, koji se onome što im Allah zapovjedi ne opiru, i koji ono što im se naredi izvršavaju. /6/ "O vi koji niste vjerovali, danas se ne pravdajte, bit ćete kažnjeni samo za ono što ste radili."[1565] /7/ O vi koji vjerujete, pokajte se čineći Allahu tevbu iskrenu, ne bi li Gospodar vaš loše postupke vaše izbrisao i da

1563) Hafsi, radijallahu anha.

1564) Obavijesti Aišu, radijallahu anha.

1565) Ovo će im biti rečeno pri ulasku u Džehennem.

bi vas u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, uveo, na Dan u kojem Allah neće poniziti Vjerovjesnika i one koji su zajedno s njim vjerovali; svjetlo njihovo ići će ispred njih, s njihove desne strane. "Gospodaru naš", govorit će oni, "učini potpunim svjetlo naše i oprosti nam. Ti, doista, nad svime imaš moć." /8/ O Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi strog prema njima! Njihovo prebivalište bit će Džehennem, a užasno je to krajnje odredište. /9/ Allah navodi kao primjer onih koji ne vjeruju ženu Nūhovu i ženu Lūtovu: bile su udate za dva čestita roba Naša, pa su ih iznevjerile,[1566] i njih dvojica im neće ništa moći kod Allaha pomoći, i bit će rečeno: "Ulazite vas dvije u Vatru, s onima koji u nju ulaze!" /10/ A Allah navodi kao primjer onih koji vjeruju ženu faraonovu, kad je rekla: "Gospodaru moj, sagradi mi kod Sebe kuću u Džennetu i spasi me od faraona i njegovih postupaka, i izbavi me od ljudi zulumćara!" /11/ I Merjemu, kćer Imranovu, koja je nevinost svoju sačuvala, pa smo u nju duha Svog udahnuli,[1567] i ona je u riječi Gospodara svoga i knjige Njegove povjerovala i od onih koji su pokorni bila. /12/

(67) El-Mulk – Vlast

(Objavljena u Mekki; objavljena je
nakon sure Et-Tūr, ima 30 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Uzvišen i blagoslovljen je[1568] Onaj u Čijoj je ruci vlast i On

---

1566) Iznevjerile su ih u vezi s imanom, jer nisu bile vjernice kao njih dvojica, i nisu priznavale njihovo poslanstvo. Oni im zbog njihovog nevjerstva (kufra) neće ništa moći pomoći.

1567) Vidi komentar kod 72. ajeta iz sure Sad.

1568) Sura El-Mulk poznata je kod nas kao sura Tebareke jer počinje ovom riječi. Kada se sagledaju sva tumačenja i značenja ove riječi, dođe se do saznanja da je nemoguće jednom riječju u našem jeziku obuhvatiti sva njena značenja. Uostalom, to je slučaj i s mnogim drugim kur'anskim riječima – i to je, možda, najveći dokaz da Kur'an nije moguće u potpunosti prevesti ni na jedan drugi jezik. Kad to kažemo, recimo, mislimo da ne možemo prevesti na naš jezik sve smislove koje kur'anski ajeti podrazumijevaju, a da pri tome upotrijebimo jednu riječ. Tako je i sa riječi kojom počinje ova sura. Ako pogledamo kako Ibn Kesir tumači ovu riječ kroz cijeli Kur'an, vidjet ćemo da je ne tumači uvijek isto, ali bismo njegova tumačenja mogli sažeti u sljedećem: On kaže da ovom riječi Uzvišeni Allah slavi i veliča samog Sebe na onome što je stvorio; da se njome izražava Njegovo savršenstvo i da nema nikakvih nedostataka; da je Uzvišen u odnosu na sva stvorenja i od toga da ima dijete; i da oblik ove

nad svime ima moć,[1569] /1/ Onaj Koji je stvorio smrt i život da bi iskušao koji će od vas bolja djela imati;[1570] On je Silni, Oprostitelj grijeha, /2/ Onaj koji je sedam nebesa kao slojeve, jedne iznad drugih, stvorio – ti u onome što Svemilosni stvara ne vidiš nikakva nesklada, pa ponovo pogledaj, vidiš li ikakvu pukotinu!?[1571] /3/ Zatim, ponovo više puta pogledaj, pogled će ti se vratiti klonuo i umoran. /4/ Mi smo najbliže nebo sjajnim svjetiljkama ukrasili i učinili smo ih za gađanje šejtana,[1572] i patnju u Ognju im pripremili. /5/ A onima koji ne vjeruju u Gospodara svoga, pripada patnja u Džehennemu. Užasno je to boravište! /6/ Kad budu u njega bačeni, hučanje njegovo čut će, i on će ključati,[1573] /7/ gotovo da se od bijesa raspadne. Kad god se koja gomila u njega baci, stražari u njemu će je upitati: "Zar nije niko dolazio da vas upozorava?" /8/ "Jest, dolazio nam je onaj koji nas je upozoravao", odgovorit će, "a mi smo poricali i govorili: 'Allah nije objavio ništa, vi ste u velikoj zabludi!'"[1574] /9/ I reći će: "Da smo slušali ili razmišljali, ne bismo među stanovnicima Ognja bili!" /10/ I oni će priznati

---

riječi ukazuje na stalni, nepromjenljivi i vječni bereket. Taberi tumači ovu riječ u značenju: "Uzvišen je". Dok je Ševkani, na primjer, tumači u smislu: "Veliko je i uzvišeno Allahovo dobro".

1569) On upravlja svim stvorenjima kako hoće; Njegovu odredbu niko ne može odbiti niti je može revidirati i Njega niko ne može pitati o onome što radi. On je silan, mudar i pravedan.

1570) Ibn Kesir kaže da je ovaj ajet argument onima koji smatraju da je smrt stvorena i kaže da je smisao ajeta da je Uzvišeni Allah stvorio stvorenja i izveo ih iz ništavila kako bi ih stavio na kušnju i ispit ko će bolja djela činiti. Treba primijetiti da nije rečeno ko će više djela imati, nego čija će djela bolja biti, što ukazuje na to da djela moraju biti urađena isključivo radi Uzvišenog Allaha. U suri El-Bekare, 28. ajet stoji: "Kako ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili mrtvi pa vas je On oživio?" "Takvo je", kaže Ibn-Kesir, "prvo stanje – a to je ništavilo, nazvano smrću. Dok je stvaranje nazvano životom. Zato je i rekao Uzvišeni: 'Zatim će vas usmrtiti, zatim ponovo oživiti...'"

1571) Uzvišeni Allah je stvorio sedam nebesa kao sedam skladnih slojeva, jedan iznad drugog. Ti slojevi su, smatra Ibn Kesir, međusobno odvojeni. Na to ukazuje i hadis o Israu i Miradžu i neki drugi hadisi. U onome što Allah stvara nema nikakvog nesklada, nikakve oprečnosti, mahane, nedostatka... Ti, čovječe, posmatraj i gledaj koliko god hoćeš, ali nikakve pukotine, odnosno nesklada i nedostatka, nećeš naći i svaki put tvoj pogled će klonuo ostati!

1572) Uzvišeni Allah je stvorio zvijezde radi tri funkcije: da budu ukras na nebu, da služe za gađanje šejtana i da se pomoću njih ljudi orijentiraju. Nisu zvijezde te kojima se gađaju šejtani, nego su to svijetleće buktinje koje su možda od samih zvijezda, a možda od nečeg drugog, i to samo Allah zna. Ovako ovaj ajet tumači Ibn Kesir. Iz svega toga bi se moglo reći da su zvijezde u ovom slučaju nešto kao "lansirne rampe". Svijetleće buktinje ispaljuju čuvari na nebu koji ne dozvoljavaju šejtanima da čuju nešto od Objave ili nečeg drugog; onaj koji kradom uspije čuti nešto biva uništen tom buktinjom. Neki od njih, prije uništenja, uspiju prenijeti te vijesti drugom šejtanu, a on opet to dostaviti vračevima, sihribazima i raznim "prorocima" i "proročicama" na Zemlji. U tome se upravo krije objašnjenje zašto ima nekih proroka koji znaju nešto što drugi ljudi ne znaju.

1573) "To ključanje", kaže Es-Sevri, "je isto kao kada se u puno vode stavi malo zrnevlja."

1574) Ovo je dokaz velike Allahove pravednosti i toga da On nikoga ne kažnjava prije nego mu obzani argumente, a poslanici su bili ti koji su donosili dokaze o postojanju Allaha.

svoje grijehe, pa daleko bili stanovnici Ognja! /11/ Onima koji se Gospodara svoga boje i kad ih niko[1575] ne vidi – pripada oprost i nagrada velika! /12/ Govorili vi tiho ili glasno – pa, On sigurno zna šta grudi kriju! /13/ A kako i ne bi znao Onaj Koji stvara, Koji zna i ono što je najsitnije, Onaj Koji u potpunosti sve zna! /14/ On vam je Zemlju pogodnom učinio, pa hodajte predjelima njezinim i hranite se onim što On daje, ali Njemu se sve vraća.[1576] /15/ Jeste li sigurni[1577] da vas Onaj Koji je na nebesima neće u zemlju utjerati, kad se ona počne iznenada tresti?! /16/ Ili ste sigurni da Onaj Koji je na nebesima na vas neće vjetar s kamenjem poslati?! Pa, znat ćete kakvo je upozorenje Moje! /17/ A poricali su i oni prije njih, pa kakva je bila osuda Moja![1578] /18/ Zar oni ne vide ptice iznad sebe kako raširenih krila lete, a i skupljaju ih? Samo ih Svemilosni drži; On, zaista, sve dobro vidi. /19/ I, ko je taj koji će biti vojska vaša i vama pomoći, osim Svemilosnog?! Ništa osim obmane nevjernici nemaju! /20/ A, i ko je taj koji će vas nahraniti, ako On hranu Svoju uskrati?! Ali, oni su ustrajni u osionosti i odbojnosti.[1579] /21/ Da li je bolje upućen onaj koji ide pognut s licem prema zemlji ili onaj koji pravim putem uspravno hodi? /22/ Reci: "On vas je prvi put stvorio i dao vam sluh, vid i razum, pa kako samo malo zahvaljujete!" /23/ Reci: "On vas je po Zemlji razasuo i pred Njim ćete biti sakupljeni." /24/ A oni govore: "Kad će već jednom ta prijetnja, ako istinu govorite?!" /25/ Reci: "Samo Allah zna! A ja sam samo upozoritelj jasni." /26/ Kad je izbliza ugledaju ojađena bit će lica onih koji nisu vjerovali i bit će rečeno: "Evo, ovo je ono što ste požurivali!" /27/ Reci: "Kažite vi meni: ako Allah pošalje smrt meni i onima koji su sa mnom, ili ako nam se smiluje, ko će nevjernike od bolne patnje zaštititi?" /28/ Reci: "On je Svemilosni, u Njega

---

1575) Niko, osim Allah.

1576) Sve će se Allahu vratiti radi polaganja računa koliko god potrajao život na dunjaluku i koliko god čovjek nafake imao.

1577) O, nevjernici!

1578) I prije njih bilo je naroda koji su poricali poslanike i bili očevici kazne, pa nek znaju ovi kakva je bila Allahova osuda toga: osuda Njegova bila je sadržana u kaznama kojima ih je podvrgnuo.

1579) Iz oholosti, inada i odbojnosti spram Istine oni uporno nastavljaju biti u zabludi i ne čuju i ne slijede Istinu.

vjerujemo i na Njega se oslanjamo, a vi ćete sigurno saznati ko je u očitoj zabludi." /29/ Reci: "Šta mislite, ako vode vaše ponornice postanu, ko će vam vodu na površinu izvesti?" /30/

(68) El-Kalem – Pero

(Objavljena u Mekki, osim 17-22. i 48-50. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Alek, ima 52 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Nūn. Tako Mi pera[1580] i onoga što oni pišu, /1/ ti uz blagodati[1581] Gospodara svoga, nisi lud, /2/ ti ćeš, sigurno, nagradu nepresušnu imati. /3/ I, zaista, tvoj ahlak je veličanstven /4/ i ti ćeš vidjeti, a i oni će vidjeti, /5/ ko je od vas zaveden![1582] /6/ Gospodar tvoj najbolje[1583] zna ko je s puta Njegova skrenuo i On najbolje zna one koji su na Pravom putu. /7/ Pa, ne pokoravaj se poricateljima, /8/ oni bi jedva dočekali da ti popustiš, pa bi i oni popustili, /9/ i ne slušaj nijednog krivokletnika, prezrena, /10/ onoga koji tuđe riječi radi smutnje prenosi, /11/ koji sprečava dobro, onoga koji skrnavi propisanu granicu, grešnika /12/ surova[1584] i, osim toga, po zlu poznata[1585], /13/ samo zato što ima mnogo imetka i sinova, /14/ koji govori, kad mu se ajeti Naši kazuju: "To su samo naroda drevnih priče!" /15/ Na nosinu ćemo Mi njemu biljeg utisnuti! /16/ Mi smo ih na kušnju stavili,

1580) Značenje koje preferira Ibn Kesir i mnogi drugi komentatori jeste da se misli na kalem (pero) općenito, sredstvo kojim ljudi pišu korisna znanja. Drugo moguće značenje jeste da se misli na pero kojim su zapisane ljudske sudbine.

1581) Ili: Ti, zbog blagodati Gospodara svoga

1582) Ibn Kesir kaže da je značenje riječi "meftun" očigledno: to je onaj koji je zaveden od istine, onaj koji je od nje skrenuo. On navodi da su Ibn Abbas i Mudžahid tumačili ovu riječ u značenju: "lud", dok je Katade protumačio u smislu: "ko je bliži i skloniji šejtanu". Ajet se obraća Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da će on znati – a znat će i njegovi protivnici i oni koji ga osporavaju – ko je u zabludi.

1583) Tj. On zna ko je od dva tabora na Pravom putu, a ko je u zabludi.

1584) Surovog karaktera. Osim toga, on samo nastoji da zgrne što više imetka, ali ga nikome ne daje.

1585) Ili onoga ko se želi pripisati drugim ljudima; onaj ko je u tuđem plemenu uljez.

kao što smo vlasnike jedne bašče[1586] na kušnju stavili kad su se zakleli da će je sigurno rano izjutra obrati,[1587] /17/ a nisu rekli: "Ako Allah da!" /18/ I dok su oni spavali, nju od Gospodara tvoga zadesi nesreća /19/ i ona osvanu opustošena. /20/ A u zoru oni su jedni druge dozivali: /21/ "Poranite do zasada svoga ako ga mislite obrati!"[1588] /22/ I oni krenuše tiho razgovarajući: /23/ "Neka vam danas u nju nikako nijedan siromah ne ulazi!" /24/ I oni poraniše odlučni da će je moći obrati, /25/ a kad je ugledaše, povikaše: "Mi smo zalutali, /26/ štaviše – svega smo lišeni!" /27/ Ponajbolji između njih reče: "Nisam li vam ja govorio zašto Allaha ne slavite!" /28/ "Slavljen i Uzvišen je Gospodar naš!", rekoše, "mi smo, uistinu, zulumćari bili!" /29/ I onda počeše jedni druge koriti. /30/ "Teško nama", govorili su, "mi smo, zaista, obijesni bili. /31/ Gospodar naš nam može bolju od nje dati, samo od Gospodara našeg mi se nadamo naknadi!" /32/ Eto, takva je bila patnja, a na ahiretu je patnja još veća, kad bi samo oni znali! /33/ Za one koji se budu bojali Allaha bit će, zaista, dženneti uživanja u Gospodara njihova, /34/ zar ćemo muslimane sa prestupnicima izjednačiti?! /35/ Šta vam je, kako rasuđujete? /36/ Ili, možda imate Knjigu, pa u njoj čitate /37/ da ćete imati ono što vi izaberete?! /38/ Ili, možda imate od Nas zakletve koje će do Kijametskog dana vrijediti da ćete ono što vi prosudite imati?! /39/ Upitaj ih ko je od njih jamac za to. /40/ Ili, imaju li oni saučesnike?! Pa neka saučesnike svoje dovedu, ako govore istinu! /41/ Na Dan kada se potkoljenica[1589] otkrije i kada budu pozvani da licem na tlo padnu, pa ne budu mogli. /42/ Oborenih

1586) Taj slučaj je bio poznat Kurejšijama; a bašča je bila u Jemenu, na udaljenosti od dva fereha od San'e. Vlasnik bašče je bio dobar čovjek i dijelio je jedan dio prihoda siromasima, ali kada je on umro i bašča pripala sinovima, oni su prestali davati siromasima. Govorili su kako imaju mnogo djece, a malo imetka, i on im nije dovoljan. Stoga ne mogu raditi kao što je radio njihov otac. Zato su odlučili da prestanu davati dio prihoda siromasima, pa im se desilo ono što opisuje ova sura

1587) Mislili su da oberu plodove prije nego se razdani, prije nego siromasi i oni koji prose saznaju da su to oni uradili.

1588) Mudžahid kaže da je usjev i zasad bašče bilo grožđe.

1589) To će biti na Sudnjem danu – danu koji će biti strašan i težak. Buhari u svom Sahihu, broj hadisa 4919, bilježi da je Ebu-Seid el-Hudri čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: "Naš Gospodar će otkriti Svoju potkoljenicu, pa će mu sedždu učiniti svaki vjernik i vjernica. A svako ko je na dunjaluku padao na sedždu da bi ga drugi vidjeli i da bi među ljudima zadobio ugled, ostat će (u prvobitnom položaju). Pokušat će da učini sedždu, ali će njegova leđa (kičma) postati jedan dio (tako da se neće moći pregibati)." Potkoljenica, koja je ovdje spomenuta, spada u Allahovo svojstvo koje mi razumijevamo u smislu kako nam je to u hadisu preneseno i u to tako i vjerujemo, bez ikakovog poređenja s bilo čime od Allahovih stvorenja.

pogleda svojih, poklopit će ih poniženje! A bili su pozvani da licem na tlo padaju dok su zdravi bili. /43/ Pa, ostavi Mene i one koji ovaj Govor poriču, Mi ćemo ih postepeno, odakle se i ne nadaju, patnji približavati /44/ i vremena ću im Ja davati, a obmana moja je, zaista, čvrsta! /45/ Ili ti tražiš od njih nagradu, pa su nametom opterećeni?! /46/ Ili je kod njih znanje o onome što je čulima nedokučivo, pa oni prepisuju?! /47/ Ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga i ne budi kao onaj što u kitu bi, kad je zavapio, a ogorčen je bio, /48/ i da ga nije stigla Allahova milost, na pusto mjesto bi izbačen bio i prijekor bi zaslužio, /49/ ali, Gospodar njegov ga je odabrao i učinio ga jednim od onih koji su dobri. /50/ Gotovo da te nevjernici pogledima svojim obore kad Opomenu slušaju, govoreći: "On je, uistinu, lud!" /51/ A on – Kur'an je samo svijetu cijelom opomena! /52/

(69) El-Ḥākka – Čas obistinjenja

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Mulk, ima 52 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Čas obistinjenja,[1590] /1/ šta je Čas obistinjenja? /2/ I šta ti znaš šta je Čas obistinjenja?! /3/ Semūd i Ād zastrašujući Udar su poricali, /4/ pa je Semūd uništen povikom strahovitim,[1591] /5/ a Ād uništen vjetrom ledenim, silovitim. /6/ Njemu je On vlast nad njima sedam noći i osam dana uzastopnih bio prepustio, pa si u njima ljude povaljane kao šuplja palmina debla vidio, /7/ i vidiš li da je iko od njih ostao? /8/ A faraon, i oni prije njega, i prevrnuta naselja grijehe činiše, /9/ pa su

1590) "El-Hakka" je jedno od imena Kijametskog dana. Nazvan je tako jer će se u njemu obistiniti sva ona obećanja i prijetnje koje je Allah Uzvišeni poslao ljudima preko svojih poslanika i objava. Ševkani još kaže da je El-Hakka – Dan istine (Jevmul-hakki), jer će se tada bjelodanim pokazati sve istine i činjenice.

1591) Ibn Kesir odabire smisao prema kojem riječ "et-tagije" znači: glas, strahoviti krik popraćen potresom strašnim koji ih je "utišao". Ibn Kesir navodi još riječi Mudžahida, prema kojem riječ "et-tagije" znači: grijesi. Navodimo i riječi Es-Suddija, prema kojem "et-tagije" znači: silnik, onaj koji je zaklao devu. Zato bi u skladu s njegovim tumačenjem ajet mogao biti preveden ovako: "Pa su uništeni zbog silnika".

bili neposlušni poslaniku[1592] Gospodara svoga, pa ih je On dohvatio žestokom kaznom. /10/ Mi smo vas, kad je voda preplavila sve, u lađi nosili, /11/ da vam je poukom učinimo i da to od zaborava sačuva uho koje pamti. /12/ A kad jednom u rog bude puhnuto, /13/ pa Zemlja i brda budu dignuta i od jednog udara zdrobljena, /14/ taj dan će se Događaj strahoviti dogoditi, /15/ i nebo će se razdvojiti – tada će labavo biti.[1593] /16/ I meleci će na krajevima njegovim stajati, a Arš Gospodara tvoga će taj dan iznad njih osmerica držati.[1594] /17/ Taj dan izloženi bit ćete, i nijedna tajna vaša neće skrivena ostati. /18/ Onaj kome se knjiga njegova u desnu ruku njegovu dā, reći će: "Evo vam, čitajte knjigu moju, /19/ ja sam zbilja i mislio da ću račun svoj polagati." /20/ I on će biti u životu zadovoljan, /21/ u Džennetu visokom, /22/ čiji će plodovi nadohvat ruke biti. /23/ "Jedite i pijte radosni, za ono što ste u danima minulim zaradili!" /24/ A onaj kome se knjiga da u lijevu ruku njegovu, reći će: "Kamo sreće da mi knjiga moja ni data nije /25/ i da ni saznao nisam za obračun svoj! /26/ Kamo sreće da me je smrt dokrajčila, /27/ imetak moj mi nije od koristi, /28/ snage moje nema više!" /29/ "Zgrabite ga i u okove okujte, /30/ zatim ga samo u vatri pržite, /31/ a onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite; /32/ zaista, on u Allaha Velikog nije vjerovao /33/ i da se nahrani nevoljnik nije podsticao, /34/ zato on ovdje danas nema prisna prijatelja /35/ ni drugog jela osim smrdljive kapljevine[1595] /36/ koju će samo nevjernici jesti." /37/ A Ja se kunem onim što vidite /38/ i onim što ne vidite, /39/ on – Kur'an, doista, je govor objavljen plemenitom Poslaniku, /40/ a nije govor nikakva pjesnika – kako vi malo vjerujete! /41/ I nisu riječi nikakva proroka – kako vi malo razmišljate!

1592) Tj. svako od njih je bio neposlušan poslaniku koji im je poslan.

1593) Nebo će se odvojiti od univerzuma i bit će istrgano, a meleki će biti na njegovim krajevima ili na njegovim prolazima ili na njegovim otrgnutim dijelovima.

1594) Na Sudnjem danu Arš (Prijesto) će nositi meleki. Ibn Kesir kaže daje moguće da se pod ovim Prijestoljem možda misli i na prijestolje koje će biti postavljeno na Sudnjem danu radi polaganja računa.

1595) O tome šta je to "el-gislin", Ibn Kesir kod ovog ajeta navodi nekoliko tumačenja o tome kakva je to hrana – gislin – koju će jesti džehennemlije. Tako Katade kaže daje to najgora hrana koju će oni jesti. Er-Rebi' i Ed-Dahhak kažu da je to neko drvo u Džehhennemu. Dok se od Ibn Abbasa navodi da je jednom rekao da misli da je to drvo Zekkum, drugi put da je to kapljevina koja će teći iz tijela džehennemlija, dok je treći put rekao da je to sukrvica koja će teći s tijela stanovnika Džehennema.

/42/ Objava je on od Gospodara svjetova! /43/ A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio, /44/ Mi bismo ga desnicom dohvatili,[1596] /45/ a onda mu žilu kucavicu presjekli, /46/ i niko ga između vas ne bi mogao od toga odbraniti. /47/ Zaista je on opomena bogobojaznima, /48/ a Mi sigurno znamo da će među vama poricatelja biti.[1597] /49/ I on je zbilja jad nevjernicima,[1598] /50/ a on je, doista, Istina sama. /51/ Zato ti slavi i veličaj ime Gospodara svoga, Veličanstvenoga! /52/

(70) El-Me'āridž – Usponišta i deredže

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Hakka, ima 44 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Neko je hitno zatražio patnju koja će se dogoditi[1599] /1/ nevjernicima – niko nju ne može spriječiti /2/ da to Allah, Gospodar usponištā i deredža, ne učini, /3/ Njemu se penju meleki i Duh[1600] u danu koji pedeset hiljada godina traje. /4/ Ti se lijepo strpi. /5/ Oni, zaista, misle da je daleko – da se dogoditi neće,[1601] /6/ a mi smatramo da je blizu.[1602] /7/ Na dan kada nebo bude kao talog od zejtina, /8/ a brda kao vuna raščupana, /9/ kada bližnji neće bližnjeg ništa pitati, /10/ iako

---

1596) Ibn Kesir kaže da je ovdje moguće značenje po čijem smo smislu preveli ovaj ajet, a moguće je i ovaj smisao: "Mi bismo ga za desnicu ščepali."

1597) I pored jasnoće Kur'ana, bit će onih koji će poricati i u njega neće vjerovati.

1598) Sam Kur'an i vjerovanje u njega predstavljaju jad i teškoću nevjernicima na ovom svijetu, a to će biti i na Sudnjem danu. Ibn Kesir još veli da Taberi smatra da se spojena zamjenica u riječi "innehu" ne odnosi na Kur'an, nego na poricanje. Dakle, poricanje će nevjernicima biti jad i kajanje na Sudnjem danu.

1599) En-Nesai prenosi da je Ibn Abbas rekao kako je čovjek koji je požurivao kaznu od Allaha bio Nadr b. Haris b. Kelede. Avfi prenosi da je Ibn-Abbas rekao da se ovim misli na nevjernike koji su tražili da ih Allah što prije kazni, ako je istina ono što se objavljuje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.

1600) Ibn Kesir kaže da je moguće da se pod riječi Er-Ruh (Duh) misli na Džibrila, ali je moguće i da se misli na ljudske duše (er-ruh; dakle jednina, kojom se ovdje misli na množinu), jer nakon što melek smrti uzme ljudske duše, on ih nosi na nebo.

1601) Nevjernici misle da je Sudnji dan daleko; odnosno, da se neće nikada desiti i da patnji neće biti izloženi.

1602) Ibn Kesir veli da vjernici smatraju da je Sudnji dan blizu, iako njegov rok zna samo Uzvišeni Allah. Međutim, sve što dolazi to je i blizu i sigurno će se dogoditi.

će jedni druge vidjeti. Prestupnik će htjeti da se od patnje taj dan iskupi sinovima svojim, /11/ i drugom svojom, i bratom svojim, /12/ i porodicom svojom koja ga štiti, /13/ i svima ostalima na Zemlji, samo da se izbavi. /14/ Nikako![1603] Ona je, zaista, buktinja žestoka /15/ koja će kože guliti, /16/ zvat će onoga ko se okretao i izbjegavao /17/ i zgrtao i skrivao.[1604] /18/ Čovjek je, uistinu, stvorenje lakomo: /19/ kada ga nevolja snađe – očajan je, /20/ a kada ga zadesi dobro, on ga uskraćuje, /21/ osim klanjača /22/ koji su u svojim namazima ustrajni,[1605] /23/ i oni u čijim imecima ima poznato pravo[1606] /24/ onaj koji prosi i za onoga koji je uskraćen a ne prosi,[1607] /25/ i oni koji u Sudnji dan vjeruju, /26/ i oni koji od kazne Allahove strahuju, /27/ a od kazne Gospodara svoga niko nije siguran, /28/ i oni koji stidna mjesta svoja čuvaju, /29/ osim od supruga svojih ili onih koje su u vlasništvu njihovu – oni, doista, prijekor ne zaslužuju. /30/ Oni koji i pored toga nešto traže, to su baš oni koji prelaze granicu, /31/ i oni koji na povjerene im amanete i obaveze svoje paze, /32/ i oni koji iza svojih svjedočenja čvrsto stoje, /33/ i oni koji na namaze svoje paze,[1608] /34/ oni će u džennetskim baščama biti počašćeni. /35/ Šta je onima oko tebe koji ne vjeruju pa žure,[1609] /36/ zdesna i slijeva, u gomilama?! /37/ Zar svaki od njih žudi da u Džennet uživanja

1603) Nikako neće biti moguće da se nevjernik iskupi, pa makar u tu svrhu davao one koji su mu najdraži i blaga kolika je zemaljska kugla.

1604) Džehennemska vatra je buktinja prava. Ona će guliti kože s lica i s cijelog tijela, peći njihovo meso, kidat će ljudske organe i kosti, a zatim će sve to ponovo biti obnovljeno kako bi kažnjavanje bilo ponovljeno. Ta razbuktala vatra zvat će one koji su zaslužili da u nju uđu, a zatim će ih ščepati kao što ptica zgrabi zrno. Naime, ti ljudi su na dunjaluku srcem poricali Istinu i izbjegavali da po njoj postupaju i rade, i zgrtali su imetak, gomilali ga i u kese skrivali kako ne bi od njega ništa udjeljivali, niti izdvajali onaj dio koji su bili obavezni izdvajati.

1605) Obavljaju ga stalno i na vrijeme. A prenceseno je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allahu najdraže djelo jeste ono koje se stalno čini, makar ono bilo malo."

1606) Tj. u čijim imecima ima dio koji je poznato i određeno pravo onih koji su siromašni.

1607) Prethodno je u suri Ez-Zarijat, 19. ajet, prokomentirano značenje.

1608) Paze na namaska vremena, tj. klanjaju namaze na vrijeme i paze na namaske ruknove (sastavne dijelove), vadžibe (obavezne radnje) i mustehabe (poželjne radnje).

1609) Udaljavajući se od njega i bježeći od njegovog poziva, raštrkani na sve strane. Ovakav smisao iz ajeta razumijeva Ibn Kesir, a drugi mogući smisao glasi: Šta je s onim nevjernicima oko tebe, pa žure da te negiraju i u laž utjeruju i da ti se izruguju?! I još jedno moguće značenje koje se navodi glasi: "Šta je s onima koji ne vjeruju, pa u tebe gledaju; koji ti se, i zdesna i slijeva, u grupama izruguju?!"

uđe?![1610] /38/ Naprotiv![1611] Mi smo ih stvorili od onoga što oni znaju! /39/ I Ja se kunem Gospodarom istokâ i zapadâ da ih možemo[1612] /40/ boljim od njih zamijeniti i niko Nas u tome ne može spriječiti. /41/ Zato ih ostavi neka se u besposlice udubljuju i zabavljaju dok Dan kojim im se prijeti ne dočekaju, /42/ Dan u kome će žurno, kao da kumirima[1613] hrle, iz grobova izići, /43/ oborenih pogleda i poniženjem ophrvani. To će biti Dan kojim im je prijećeno! /44/

(71) Nūḥ – Nuh

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure En-Nahl, ima 28 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Mi smo poslali Nūha narodu njegovu: "Upozoravaj narod svoj prije nego što ga stigne patnja bolna!" /1/ "O narode moj", govorio je on, "ja sam vam zbilja upozoritelj jasni! /2/ Allahu u ibadetu budite, Njega se bojte i meni poslušni budite. /3/ On će vam grijehe vaše oprostiti i u životu vas do Određenog časa ostaviti, a kada Allahov Određeni čas dođe, zaista se neće, neka znate, odgoditi." /4/ On reče: "Gospodaru moj, ja sam narod svoj i noću i danju, doista, pozivao, /5/ ali ga je pozivanje moje još više udaljilo. /6/ I kad god sam ih pozivao da im oprostiš, prste su svoje u uši stavljali i haljinama svojim se pokrivali – bili su uporni i pretjerano oholi. /7/ Zatim sam ih ja otvoreno pozivao, /8/ a onda sam im javno objavljivao i u povjerenju im šaputao, /9/ i govorio: 'Tražite od Gospodara svoga oprost. On, doista, mnogo prašta; /10/ On će vam kišu obilatu slati /11/ i mnogo vam

---

1610) Zar oni koji bježe od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i preziru Istinu, da žude da uđu u Džennet!? Naime, mušrici su govorili: "Ako ovi (tj. muslimani) uđu u Džennet, mi ćemo ući prije njih."

1611) Naprotiv, mjesto gdje će oni skončati bit će Džehennem, a ne Džennet.

1612) Ovdje je upotrijebljena množina istoci i zapadi, zato što Sunce svaki dan izlazi i zalazi u različitim tačkama.

1613) Ako se riječ "nusub" čita s damom, onda ona znači: kumiri (idoli). Hasan Basri je tako ovu riječ ovdje čitao, i rekao je da će nevjernici žuriti na mjesto polaganja računa, baš kao što su žurili ka svojim kipovima, natječući se ko će ih prvi dotaknuti. Ako bi se ova riječ čitala s fethom, tj. "nesab", tada bi ona označila nešto pobodeno, neki znak prema kojem će hitati.

imanja i sinova dati. I dat će vam bašče, a i rijeke će vam dati. /12/ Šta vam je, pa se Allahove veličine ne bojite,[1614] /13/ a On vas postepeno stvara?! /14/ Zar ne vidite kako je Allah sedam nebesa, jedno iznad drugog, stvorio, /15/ i na njima Mjesec svijetlim dao, a Sunce svjetiljkom učinio?! /16/ Allah vas od zemlje poput bilja stvara, /17/ zatim vas u nju vraća i iz nje će vas sigurno izvesti. /18/ Allah vam je Zemlju učinio ravnom, /19/ da biste po njoj hodili putevima prostranim.'" /20/ Nūh reče: "Gospodaru moj, oni me ne slušaju i povode se za onima čija bogatstva i djeca samo njihovu propast uvećavaju /21/ i spletke velike snuju. /22/ I govore: 'Nikako božanstva svoja ne ostavljajte, i nikako, ni Vedda, ni Suvāa, a ni Jegūsa, ni Jeūka, ni Nesra ne napuštajte!',[1615] /23/ a već su mnoge u zabludu doveli, pa Ti zulumćarima samo zabludu povećaj!" /24/ I oni su zbog grijeha svojih potopljeni i u Vatru će biti uvedeni i nikoga sebi, mimo Allaha, kao pomagače neće naći. /25/ I Nūh reče: "Gospodaru moj, ne ostavi na Zemlji nijednog nevjernika, /26/ jer ako ih ostaviš, oni će robove Tvoje u zabludu zavoditi i samo će grešnika i nevjernika rađati! /27/ Gospodaru moj, oprosti meni, i roditeljima mojim, i onome koji kao vjernik u dom moj uđe, i vjernicima i vjernicama, a zulumćarima samo propast povećaj!" /28/

(72) El-Džinn – Džini

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-A'rāf, ima 28 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Reci: "Meni je objavljeno da je nekoliko džina prisluškivalo i reklo: 'Mi smo, doista, Kur'an divni[1616] slušali; /1/ koji na ono što je ispravno[1617] upućuje – i mi smo u njega povjerovali i više

---

1614) Ne veličate Allaha onako kako biste Ga trebali veličati i ne bojite se Njegove sile i kazne!

1615) Ovo su imena njihovih idola koje su obožavali. U suštini, ovu su imena dobrih ljudi iz Nūhovog, alejhis-selam, naroda. Kada su umrli, šejtan je zaveo njihove sunarodnike, pa su napravili kipove i postavili ih na mjestima gdje su se okupljali i sjedili, te su ih nazvali njihovim imenima.

1616) Čudan (zadivljujući, adžebe, ar. znači: zadiviti, udiviti, začuditi) po svom stilu i izrazu, ili čudan po svojim opomenama i bereketu.

1617) Na ono štoje uspjeh, istina i spoznaja Uzvišenog Allaha.

nikoga nećemo Gospodaru našem u obožavanju pridruživati, /2/ a On – uzvišena je moć[1618] Gospodara našeg! – nije uzeo Sebi ni druge ni djeteta! /3/ Jedan naš maloumnik[1619] o Allahu je veliku laž govorio, /4/ a mi smo mislili da ni ljudi ni džini o Allahu laži ne govore; /5/ i bilo je ljudi koji su zaštitu od džina tražili, pa su im još više strah povećali;[1620] /6/ i oni misle, kao što i vi mislite, da Allah nikoga neće oživiti.' /7/ I mi smo nebo izvidjeli i utvrdili smo da je moćnih čuvara i plamtećih svjetlica puno; /8/ i posjedali bismo po njemu na raznim mjestima da bismo šta čuli, ali će onaj, ko sada prisluškuje, na plamteću svjetlicu koja vreba naići; /9/ i mi ne znamo da li se onima na Zemlji želi zlo ili im Gospodar njihov želi dobro. /10/ A među nama ima i dobrih i onih koji to nisu, ima nas vrsta različitih; /12/ i mi znamo da se ne možemo suprotstaviti Allahu na Zemlji, niti Mu umaći. /13/ I mi smo, čim smo Uputu – Kur'an čuli, u njega povjerovali; a ko u Gospodara svoga vjeruje, ni umanjivanja dobrih, ni dodavanja loših djela ne treba da se boji;[1621] /14/ i ima nas muslimana, a ima nas i zalutalih, oni koji islam prihvate ono što je ispravno odabrali su, /15/ a oni koji skrenuli su, u Džehennemu gorivo bit će."' /16/ A da su ustrajali na putu Istine, Mi bismo ih vodom obilnom pojili, /17/ da bismo ih time na kušnju stavili; a onog ko se okrene od Opomene Gospodara svoga – On će u patnju tešku uvesti. /18/ Mesdžidi[1622] jesu Allaha radi, i ne molite, pored Allaha, nikoga! /19/ A kada je Allahov rob ustao zazivajući Ga, oni su se skoro svi na njega u gomilama okomili.[1623] /20/ Reci: "Ja se samo Gospodaru svome molim i nikoga Njemu u obožavanju

---

1618) Ili: veličina, blagodati i Njegov spomen.

1619) Iblīs. Ili se misli na svakog onog među njima koji smatra da Allah ima dijete i ženu.

1620) Predislamski Arapi su imali običaj tražiti zaštitu od džina kada bi na putovanju odsjeli u nekoj dolini ili pustom i strašnom mjestu, pa im je to još više povećalo strah od džina. Neki kažu da im je to povećalo grijehe ili obijest.

1621) Onaj ko vjeruje u Allaha, ne treba se bojati da će ga On zakinuti i da će mu umanjiti njegova dobra djela; niti će mu na loša djela dodati još loših djela koja nije uradio.

1622) Mesdžidi, džamije i svako drugo mjesto gdje se Allahu pada na sedždu.

1623) Ibn Kesir odabire da je smisao ajeta da su se ljudi i džini okomili na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovu misiju samo da ugase Allahovo svjetlo, ali to nisu uspjeli. Drugi mogući smisao koji on navodi jeste da su se džini naguravali kada su čuli Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da uči Kur'an samo da bi to čuli ; a on nije znao za njihovo prisustvo sve dok mu o tome nije došla objava. Sljedeće značenje koje, također, navodi Ibn-Kesir jeste da su džini posmatrali ashabe kada ih je u namazu predvodio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pa su se čudili kako ga ashabi pokorno i skrušeno u svemu slijede, te su drugim džinima rekli kako se ashabi oko Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tiskaju u gomilama.

ne pridružujem." /21/ Reci: "Ja nisam u stanju od vas kakvu štetu otkloniti niti nekom od vas neku korist pribaviti." /22/ Reci: "Mene niko od Allaha ne može zaštititi; samo u Njega mogu utočište naći, /23/ samo mogu oglasiti ono što je od Allaha i poslanice Njegove." A onoga koji Allahu i Poslaniku Njegovu ne bude poslušan – sigurno čeka vatra džehennemska; u njoj će vječno, zauvijek ostati. /24/ I kada oni vide ono čime im se prijeti, saznat će ko je slabiji i malobrojniji. /25/ Reci: "Ja ne znam da li će uskoro biti ono čime vam se prijeti, ili je Gospodar moj odredio da će to poslije dugo vremena biti. /26/ Poznavatelj je On onoga što je čulima nedokučivo, i On to ne otkriva nikome, /27/ osim onome za koga je zadovoljan da poslanik bude;[1624] On, zaista, i ispred njega i iza njega postavlja one koji će ga čuvati,[1625] /28/ da bi znao[1626] da su poslanice Gospodara svoga dostavili; On je obujmio ono što je u njih i baš sve zbrojio." /29/

(73) El-Muzzemmil – Umotani

(Objavljena u Mekki, osim 10, 11 i 20. ajeta koji su objavljeni u Medini; objavljena je nakon sure El-Kalem, ima 20 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O ti umotani![1627] /1/ Probdij noć, osim malog dijela; /2/

1624) Ibn Kesir kaže da riječ "resul" ovdje obuhvata i meleke, koji su Allahovi izaslanici, i one ljude koji su bili vjerovjesnici. Međutim, i njima je On otkrivao samo djelić Svojih tajni, samo ono što je On htio.

1625) Uzvišeni Allah ispred i iza izaslanika ili poslanika postavlja određeni broj meleka koji ga štite od šejtana; koji ne dozvoljavaju da (ti šejtani) saznaju tajnu koju mu je Allah dostavio, pa da je proslijede vračevima i sihirbazima na Zemlji.

1626) Ibn Kesir navodi nekoliko mogućnosti na koga bi se ovo moglo odnositi, ali nam se čini da naginje k tome da se ovdje misli na Allaha: tj. da bi Allah znao da su poslanici dostavili Njegove poslanice, s tim da je Allahovo znanje iskonsko i On zna šta će se desiti prije nego se to desi. Međutim, ovdje se, kao uostalom u mnogim ajetima u Kur'anu, misli na ostvarivanje tog znanja u pojavnom svijetu. Drugi mogući smisao koji on navodi glasi: Da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao da su drugi poslanici dostavili poslanice i da su ih meleki čuvali.

1627) Ovom surom Uzvišeni Allah je naredio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da noću ustane iz svoje postelje, da sa sebe "zbaci" pokrivač i da jedan dio noći provede u ibadetu. Ibn Kesir veli da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, noćni namaz bio obavezan (važib), samo što se ovim ajetima objašnjava koliki je to period noći koji on treba provesti u molitvi. To je pola noći, malo više ili malo manje od toga.

polovinu njezinu i malo manje od nje; /3/ ili malo više od nje, i uči Kur'an polagahno.[1628] /4/ Mi ćemo ti, doista, teške riječi slati. /5/ Ustajanje noću, zaista, jače djeluje[1629] i izgovor je razboritiji, /6/ a ti danju, doista, imaš vremena mnogo.[1630] /7/ I spominji ime Gospodara svoga i Njemu u potpunosti odan budi, /8/ On je Gospodar istoka i zapada, nema boga osim Njega, Njega uzmi za zaštitnika! /9/ I otrpi ono što oni govore i izbjegavaj ih na lijep način, /10/ a prepusti Meni one koji te u laž ugone, koji raskošno žive, i daj im malo vremena; /11/ bit će u Nas, doista, okova i ognja, /12/ i jela koje u grlu zastaje, i patnje nesnosne, /13/ na Dan kada se Zemlja i planine zatresu i planine mehke pješčane dine postanu. /14/ Mi smo vam zaista poslali Poslanika da bi svjedočio protiv vas, isto onako kao što smo i faraonu poslanika poslali, /15/ ali faraon nije poslušao poslanika, pa smo ga teškom kaznom kaznili. /16/ Kako ćete se, ako ostanete nevjernici, sačuvati Dana koji će djecu sijedom učiniti?! /17/ Nebo će se tada rascijepiti, i obećanje Njegovo bit će ispunjeno. /18/ Ovo[1631] je, doista, pouka; i ko hoće, put ka Gospodaru svome prihvatit će! /19/ Gospodar tvoj sigurno zna da ti klanjajući provodiš manje od dvije trećine noći, polovinu njezinu, ili trećinu njezinu, a i skupina od onih koji su uz tebe. Allah određuje dužinu noći i dana, On zna da vi to nećete moći izdržati pa vam prašta, a vi iz Kur'ana učite ono što je lahko, On zna da će među vama biti bolesnih, i onih koji će po svijetu putovati, i Allahove blagodati tražiti, i onih koji će se na Allahovu putu boriti. Pa učite iz njega ono što je lahko, i namaz obavljajte, i zekat dajite, i Allahu lijep zajam dajte! A dobro[1632] koje za sebe unaprijed date naći ćete kod Allaha da je još bolje i s nagradom većom.[1633] I molite Allaha da vam oprosti. Allah je, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. /20/

1628) Kur'an treba učiti polagano, jer tako se on bolje razumijeva i o njegovim smislovima se tako bolje promišlja.

1629) Noću je koncentracija veća i sihroniziranost između srca i jezika jača.

1630) Tj. danju ima vremena za mnoge obične, životne potrebe i obaveze, pa mu se naređuje da klanja noću.

1631) Tj. ova sura je pouka.

1632) Imetak ili bilo kakvo drugo dobro koje učinite na dunjaluku.

1633) Sve što ljudi udijele od imetka, ili učine od dobra, naći će na ahiretu još bolje od toga – i još će za to dobiti veću (veliku) nagradu.

(74) El-Muddessir – Pokriveni
(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Muzzemmil, ima 56 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O ti pokriveni![1634] /1/ Ustani i upozoravaj, /2/ i Gospodara svoga veličaj! /3/ I haljine svoje očisti! /4/ I kumira[1635] se kloni! /5/ I ne daruj nešto nadajući se da će ti biti uzvraćeno više![1636] /6/ I radi Gospodara svoga trpi! /7/ A kada u rog bude puhnuto, /8/ to će tada biti naporan dan, /9/ nevjernicima on neće biti lahak. /10/ Ostavi Mene i onoga koga sam Ja samog[1637] stvorio /11/ i imetak mu ogroman dao, /12/ i sinove koji su s njim, /13/ i život mu ugodnim učinio, /14/ i žudi da mu još uvećam! /15/ Nikako! On, doista, prkosi ajetima Našim /16/ a Ja ću ga usponom opteretiti,[1638] /17/ jer je smišljao i računao, /18/ i, proklet bio, kako je proračunao!, /19/ i još jednom, proklet bio, kako je proračunao! /20/ Zatim je sagledao, /21/ pa se onda smrknuo i namrštio, /22/ i potom se okrenuo i uzoholio, /23/ i rekao: "Ovo nije ništa drugo do vradžbina koja se nasljeđuje, /24/ ovo su samo čovjekove riječi!" /25/ U Sekar ću ja njega uroniti. /26/ A znaš li ti šta je Sekar?! /27/ Ništa on neće poštedjeti, /28/ kože će pržiti, pa crnim učiniti, /29/ nad njim su devetnaesterica. /30/ Mi smo čuvarima Vatre samo meleke postavili i odredili njihov broj kao iskušenje onima koji ne vjeruju – da se oni kojima je Knjiga data uvjere, i da se onima koji vjeruju vjerovanje poveća, i da oni kojima je Knjiga data i oni koji su vjernici ne sumnjaju, i da oni čija su srca bolesna i oni koji su nevjernici

---

1634) I ovo je direktno obraćanje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.

1635) Ili: grijeha.

1636) Hasan Basri kaže: "Nemoj se svojim djelima hvalisati pred Gospodarom i tako ih veličati (smatrati ih većim nego što jesu)!" Mudžahid kaže: "Nemoj klonuti od toga da radiš što više možeš!" A Ibn Zejd veli: "Nemoj se ljudima hvalisati poslanstvom, pa da na osnovu toga od njih uzimaš materijalnu naknadu!"

1637) Taj koji je nijekao Allahove ajete, izašao je iz utrobe svoje majke sam-samcat; on nije imao ništa, a potom ga je Uzvišeni Allah opskrbio imetkom i djecom. Ovaj ajet može imati i ovaj smisao: Ostavi nasamo Mene i onoga koga sam Ja stvorio. Jer Ja sam dovoljan da te – o, Muhammede! – odbranim od njega i da ga kaznim. Mufessiri vele da se radilo o Velidu b. Mugiri.

1638) Neki komentatori navode kako je Su'ud, ustvari, brdo ili velika i glatka stijena u Džehennemu uz koju će se nevjernici penjati uz velike napore i muke, a onda će s nje padati u džehennemske provalije.

kažu: "Šta je Allah htio ovim primjerom?" Tako Allah kome hoće daje da je u zabludi, i na Pravi put upućuje koga hoće. A vojske Gospodara tvoga samo On zna. I ona – Vatra ljudima je samo opomena. /31/ I tako Mi Mjeseca /32/ i noći kada mine, /33/ i zore kada svane, /34/ to[1639] je, zaista, jedna od najvećih nevolja, /35/ ljudima je opomena; /36/ onome između vas koji hoće naprijed ići ili zaostati![1640] /37/ Svaka duša zalog je onoga što je stekla, /38/ osim onih na desnoj strani, /39/ oni će se u džennetskim baščama raspitivati /40/ o prestupnicima. /41/ "Šta vas je u Sekar dovelo?" /42/ "Nismo", reći će, "bili od onih koji su klanjali /43/ niti smo siromahe hranili. /44/ I u besposlice smo se sa besposlenjacima upuštali, /45/ i Sudnji dan smo poricali, /46 sve dok nam smrt nije došla." /47/ Njima posredovanje posrednika neće koristiti. /48/ Pa zašto se oni okreću od opomene? /49/ Kao da su divlji magarci preplašeni /50/ pobjegli od lavova! /51/ Naprotiv, svaki bi čovjek među njima htio da mu se daju listovi rašireni. /52/ Nikada, jer oni se ahireta ne plaše! /53/ Uistinu! Kur'an je opomena, /54/ i ko hoće, na umu će ga imati, /55/ a na umu će ga imati samo ako Allah bude htio, On je jedini dostojan da Ga se boje i dostojan je da oprašta. /56/

(75) El-Kijāme – Kijametski dan

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Kāri'a, ima 40 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kunem se Kijametskim danom /1/ i kunem se dušom koja sebe kori. /2/ Zar čovjek misli da kosti njegove nećemo sakupiti?! /3/ Svakako, a Mi možemo izravnati jagodice prstiju njegovih. /4/ Ali, čovjek hoće da negira ono što pred njim je[1641] /5/ pa pita: "Kada će Kijametski dan biti?" /6/ Kada

---

1639) Vatra džehennemska.

1640) Ili koji opomenu želi prihvatiti ili je odbiti i ići prema Istini ili od nje odstupiti.

1641) IbnKesir navodi i odabire jedno IbnAbbasovo tumačenje ovog ajeta, a glasi da se ovdje radi o nevjerniku koji negira Sudnji dan. On navodi i druga tumačenja, kao što su: misli se na to

se pogled zbuni /7/ i Mjesec pomrači /8/ i Sunce i Mjesec smotaju, pa sjaj izgube, /9/ taj dan čovjek će povikati: "Gdje da se bježi?" /10/ Ne, nema pribježišta! /11/ Taj dan tvome je Gospodaru povratak, /12/ taj dan čovjek će o onome što je pripremio, a što je propustio, obaviješten biti. /13/ Štaviše, čovjek sebe dobro zna – sam će protiv sebe svjedok biti, /14/ makar iznosio svoja opravdanja. /15/ Ne izgovaraj Kur'an jezikom svojim da bi ga što prije zapamtio, /16/ Mi smo ga dužni sakupiti da bi ga ti čitao. /17/ A kada ga čitamo, ti prati čitanje njegovo, /18/ a poslije, Mi smo ga dužni objasniti. /19/ Ali, naprotiv, vi ovaj prolazni svijet volite, /20/ a onaj drugi – ahiret zapostavljate. /21/ Taj dan neka lica blistava će biti, /22/ u Gospodara svoga će gledati. /23/ Taj dan neka lica smrknuta će biti, /24/ znat će da će ih snaći velika nesreća! /25/ Pazi, kada duša dopre do ključnih kostiju /26/ i vikne se: "Ko je vidar da vida?!"[1642], /27/ i on se uvjeri da je to čas rastanka /28/ i noga se uz nogu savije. /29/ Taj dan će Gospodaru tvome privođenje biti. /30/ Nije vjerovao i nije klanjao,[1643] /31/ nego je poricao i okretao se, /32/ a onda je svojim oholo odlazio. /33/ Teško tebi! Teško tebi!, /34/ i još jednom: Teško tebi! Teško tebi! /35/ Zar čovjek misli da će zaludu ostavljen biti?! /36/ Zar nije bio kap sjemena koja se ubaci, /37/ zatim zakvačak kome On onda razmjer odredi i skladnim mu lik učini, /38/ i od njega dvije vrste, muškarca i ženu, stvori, /39/ i zar Taj nije kadar mrtve oživiti?! /40/

(76) El-Insān – Čovjek

(Objavljena u Medini; objavljena je nakon sure Er-Rahmān, ima 31 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

---

da čovjek ide samo naprijed; da se misli na nadu u smislu da čovjek govori da će raditi (griješiti), pa će se pokajati; misli se na čovjeka koji hita da čini grijehe, a odgađa tevbu...

1642) Ima li ljekara da lijeka od smrti dadne?!

1643) Ovim se misli na nevjernika: on je na dunjaluku srcem Istinu poricao, a i svojim djelima to potvrđivao. Takav nije vjerovao, ni javno ni tajno.

Ne prôđe li čovjeku dio vremena u kojem nije bio spomena vrijedan?![1644] /1/ Mi čovjeka od smjese sjemena[1645] stvaramo da bismo ga na kušnju stavili i činimo da on čuje i vidi. /2/ Mi mu na Pravi put ukazujemo, pa ili je zahvalan ili nezahvalan. /3/ Mi smo za nevjernike okove i sindžire i oganj razbuktali pripremili. /4/ Čestiti će iz pehara piće kamforom začinjeno piti, /5/ sa izvora iz kog će samo Allahovi robovi piti, i koji će kuda hoće bez muke razvoditi. /6/ Oni su zavjet ispunili i plašili se dana čija će kob svuda prisutna biti, /7/ i hranu su davali, mada su je i sami voljeli,[1646] siromahu, siročetu i sužnju. /8/ "Mi vas samo zarad Allahova lica hranimo, od vas ni priznanja ni zahvalnosti ne tražimo! /9/ Mi se Gospodara našeg bojimo, na Dan kada će lica smrknuta i namrgođena biti." /10/ Njih će Allah strahote taj dan sačuvati i blistavost i radost im darovati, /11/ i Džennetom i svilom ih za ono što su trpjeli nagraditi. /12/ Naslonjeni na divane, oni u njemu ni Sunce ni veliku hladnoću neće osjetiti, /13/ u blizini će im hladovina njegova biti, a plodovi njegovi nadohvat ruke će im stajati. /14/ Bit će usluživani iz srebrenih posuda i čaša koje će prozirne biti, /15/ od srebra prozirnog napravljene, čiju će veličinu prema željama njihovim odrediti. /16/ U njemu će se iz čaše piće đumbirom začinjeno piti, /17/ sa izvora u Džennetu, koji se Selsebil zove. /18/ Služit će ih vječno mlada posluga; da ih vidiš, pomislio bi da su biser prosuti. /19/ I kud god pogledaš, vidjet ćeš blagostanje i carstvo prostrano. /20/ Na njima bit će odijela od tanke zelene svile i od brokata, nakićeni narukvicama od srebra, i dat će im Gospodar njihov da piju čisto piće. /21/ "To vam je nagrada; vaš trud je dostojan hvale bio!"[1647] /22/ Od vremena do vremena Mi objavljujemo Kur'an tebi, /23/ Zato, izdrži do odluke Gospodara tvoga, i ne slušaj ni grešnika ni nevjernika njihova! /24/ I spominji

1644) Da, prošao je jedan vremenski period u kojem čovjek nije bio ništa što je spomena vrijedno. Komentatori kažu da se misli na vrijeme kada čovjek bude u utrobi svoje majke; ili, da se misli na period prije stvaranja Adema, alejhis-selam, dok mu još nije bila udahnuta duša.

1645) Misli se na smjesu sperme muškarca i sekreti žene ili na to da je sperma muškarca smjesa od koje nastaje čovjek i različite ćudi.

1646) Neki komentatori, dio ajeta: *ala hubbihi*, shvataju u ovom smislu: i hranu su davali iz ljubavi prema Allahu.

1647) Tj. bit ćete nagrađeni i više nego što zaslužujete.

ime Gospodara svoga ujutro i predvečer, /25/ i u jednom dijelu noći Njemu na sedždu padaj i dugo Ga noću veličaj. /26/ A oni, oni život na prolaznom svijetu vole doista, a ništa ih se ne tiče Dan tegobni koji ih čeka. /27/ Mi ih čvrstog tijela stvaramo i zglobove im povezujemo, a ako htjednemo, zamijenit ćemo ih njima sličnim. /28/ Ovo je opomena, pa ko hoće držat će se puta koji Gospodaru njegovu vodi, /29/ a vi ćete htjeti samo ono što Allah hoće. Allah je, uistinu, Onaj Koji sve zna i mudar je. /30/ On koga hoće uvodi u milost Svoju, a zulumćarima je pripremio veliku patnju. /31/

(77) El-Murselāt – Oni koji se jedan za drugim šalju

(Objavljena u Mekki, osim 48. ajeta koji je objavljen u Medini; objavljena je nakon sure El-Humeze, ima 50 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi onih koji se jedan za drugim šalju, /1/ i onih što pušu žestoko, /2/ i onih koji rasprostiru,[1648] /3/ i onih što razdvajaju,[1649] /4/ i onih što Opomenu dostavljaju, /5/ kao opravdanje ili upozorenje, /6/ sigurno će biti ono čime vam se prijeti! /7/ Kada zvijezde sjaj izgube, /8/ i kada se nebo otvori, /9/ i kada se planine u prah zdrobe, /10/ i kada se poslanici u određeno vrijeme okupe. /11/ Do kojeg je to dana odloženo? /12/ Do Dana sudnjeg! /13/ A znaš li ti šta je Dan sudnji? /14/ Teško toga dana poricateljima! /15/ Zar Mi nismo drevne narode uništili /16/ i poslije njih i one koji su za njima dolazili?! /17/ Tako ćemo sa svim prestupnicima postupiti! /18/ Teško taj dan poricateljima! /19/ Zar vas od neznatne tekućine ne stvaramo, /20/ koju na pouzdano mjesto stavljamo /21/ do roka određenoga?! /22/ Tako smo odredili, a divni li

1648) Ibn Kesir veli da postoji razilaženje među komentatorima o tome na šta se u prva tri ajeta misli. On sam kaže da je najočitije da se misli na vjetrove. Allah njih šalje kao navjestitelje Svoje milosti i da pomažu u oprašivanju biljaka; a šalje ih i da pušu, te da razgone, tjeraju i rasprostiru oblake.

1649) A to su meleci; njih šalje Uzvišeni Allah i oni donose poslanicima ono što razdvaja istinu od neistine.

smo odreditelji! /23/ Teško taj dan poricateljima! /24/ Zar Mi nismo učinili Zemlju sabiralištem /25/ živih i mrtvih /26/ i na njoj nepomične visoke planine postavili, i zar vam Mi ne dajemo da slatku vodu pijete?! /27/ A teško taj dan poricateljima! /28/ Idite prema onome što ste neistinom smatrali. /29/ Idite prema dimu u tri prama razdvojenom, /30/ koji hlada neće davati i koji od plamena neće zaklanjati. /31/ On će kao kule iskre bacati /32/ kao da su kamile riđe. /33/ Teško taj dan poricateljima! /34/ Dan je to u kome oni neće ni prozboriti /35/ i pravdanje im neće dozvoljeno biti. /36/ Teško taj dan poricateljima! /37/ To je Dan sudnji, i vas i narode drevne ćemo sakupiti, /38/ pa ako se lukavstvom kakvim budete znali poslužiti, dovijte se protiv Mene! /39/ Teško taj dan poricateljima. /40/ Oni koji su se Allaha bojali bit će među izvorima, u gustim baščama. /41/ I među voćem koje budu željeli. /42/ "Jedite i pijte, prijatno nek vam je, zbog onog što ste radili." /43/ Tako ćemo Mi one koji čine dobra djela nagraditi. /44/ Teško taj dan poricateljima! /45/ "Jedite i naslađujte se, ali zakratko! – Vi ste zaista prestupnici!" /46/ Teško taj dan poricateljima! /47/ A kad im se kaže: "Namaz obavljajte!", oni namaz ne obavljaju. /48/ Teško taj dan poricateljima! /49/ Pa u koji će govor, ako ne u Kur'an, vjerovati?! /50/

(78) En-Nebe – Vijest'

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Me'āridž, ima 40 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
O čemu oni jedni druge pitaju?![1650] /1/ O Vijesti velikoj, /2/ o kojoj se oni razilaze.[1651] /3/ Tako ne treba, oni će saznati sigurno![1652] /4/ I opet, tako ne treba, oni će saznati sigurno!

1650) Uzvišeni obavještava o zapitkivanju mušrika o Sudnjem danu kojeg su negirali i to im zamjera, pa kaže da se oni zapitkuju o nečemu veoma velikom. Velika vijest je – prema mišljenju Ibn Kesira – proživljenje poslije smrti; a moguće je i da se misli na Kur'an.

1651) Tj. prema proživljenju (Sudnjem danu), ili Kur'anu, ljudi se dijele na one koji vjeruju i na one koji ne vjeruju.

1652) Ne treba oni da se razilaze o tome, jer je to istina u koju nema sumnje. Zato će oni koji

/5/ Zar Zemlju kolijevkom[1653] nismo učinili, /6/ i planine kao klinove,[1654] /7/ i vas kao parove stvorili, /8/ i vaš san smirajem učinili, /9/ i noć odjećom učinili,[1655] /10/ i dan za privređivanje odredili, /11/ i iznad vas sedam čvrstih sazdali,[1656] /12/ i svjetiljku plamteću postavili?![1657] /13/ Mi iz kišnih oblaka vodu obilnu spuštamo /14/ da njome žito i bilje izvedemo, /15/ i bašče guste. /16/ Dan suda je, zaista, već određen, /17/ Dan kada će u rog biti puhnuto, pa ćete vi, sve skupina po skupina,[1658] dolaziti, /18/ i nebo će biti otvoreno i mnogo će kapija imati,[1659] /19/ i planine će pokrenute biti i priviđenje će postati.[1660] /20/ Džehennem će, doista, zasjeda biti,[1661] /21/ obijesnima mjesto povratka, /22/ u kome će zauvijek ostati, /23/ u njemu nikakve svježine neće osjetiti, ni pića okusiti,[1662] /24/ osim vrele vode i ledenohladne i smrdljive kapljevine,[1663] /25/ kazne prikladne.[1664] /26/ Zaista se oni nisu nadali polaganju računa /27/ i potpuno lažnim smatrali su Naše ajete i znakove, /28/ a Mi smo sve pobrojali i zapisali. /29/ "Pa zato kušajte, a Mi ćemo vam patnju samo povećati!" /30/ Zaista

---

negiraju Sudnji dan znati kakva ih posljedica čeka.

1653) Prilagođenom i pripremljenom za život, baš kao što se dječija kolijevka pripremi tako što se u njoj prostre postelja i uspava dijete.

1654) Planine su poput šatorskih stubića ili kočića koji pričvršćuju šator. Takvu funkciju i ulogu imaju i planine u odnosu na Zemlju. Ovaj ajet je samo jedan od brojnih ajeta koji ukazuju na nadnaravnost Kur'ana.

1655) Kao što odjeća zaogrće ljude... Isto tako i noć ih potpuno obavija i zaogrće svojom tamom.

1656) "Sedam čvrstih" jesu nebesa koja su skladno i čvrsto stvorena i usavršena tako da na njima nema nikakve pukotine i nesklada.

1657) Svjetiljka plamteća je Sunce koje osvjetljava, ali i grije.

1658) Svaki ummet će doći sa svojim poslanikom.

1659) Nebo će se otvoriti i mnogo prolaza i puteva će imati kako bi meleki silazili.

1660) Posmatraču će se činiti da vidi kako su planine nepomične, a one će se kretati kao oblaci. I bit će kao raščupana vuna; i, naposlijetku, planine će biti potpuno uništene i na njihovom mjestu će ostati zaravnjena ledina.

1661) Džehennem je pripremljen i čeka i "vreba" obijesne, a to su oni oholi i obijesni grješnici koji su oponirali poslanicima.

1662) U Džehennemu neće biti nimalo svježine kako bi barem malo bila ublažena njegova vrelina, niti će biti osvježavajućeg pića, kako bi se žeđ ugasila.

1663) "El-gassak" je veoma hladna kapljevina od krvi, znoja, sukrvice i suza džehennemlija, koja se ne može piti jer je veoma hladna i smrdljiva. Ovako ovu riječ tumači Ibn Kesir u suri Sad, 57. ajet, i ovdje u ovoj suri. A kako čovjek ne može trpjeti vrelinu, tako ne može trpjeti ni veliku hladnoću. Zato će u Džehennemu biti kažnjavan i vrelinom i velikom hladnoćom, a takvo će biti ovo piće.

1664) Sve što će džehenemlije imati jeste ključala voda i kapljevina od znoja, gnoja, suza i rana, pa kako da se to pije?! To će imbiti prikladna kazna za ono što su na dunjaluku radili.

bogobojaznima mjesto spasa i uživanja pripada: /31/ bašče i vinogradi, /32/ i djevice čvrstih grudi, godina istih, /33/ i pehari puni. /34/ Tamo prazne besjede i laži neće slušati, /35/ to im je nagrada od Gospodara tvoga, dar dovoljni. /36/ Od Gospodara nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, Svemilosnoga, kome neće moći zboriti.[1665] /37/ Na Dan kada Duh[1666] i meleci budu u redove poredani, oni neće govoriti. Govorit će samo onaj kome Svemilosni dozvoli, a istinu će reći.[1667] /38/ To je Istiniti dan, pa ko hoće, povratak Gospodaru svome prihvatit će. /39/ Mi vas, zaista, na patnju blisku upozoravamo, na Dan u kome će čovjek djela ruku svojih vidjeti, a nevjernik uzviknuti: "Kamo sreće da sam prašina bio!"[1668] /40/

(79) En-Nāzi'āt – Oni koji čupaju grubo

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure En-Nebe', ima 46 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako Mi onih koji čupaju grubo, /1/ i onih koji vade blago, /2/ i onih koji plove brzo /3/ i onih koji baš prednjače /4/ i onih koji odredbe uređuju[1669] /5/ na Dan kada ono što potresa

---

1665) Niko neće moći da se obrati Uzvišenom Allahu dok mu On ne dozvoli.

1666) O tome šta ovdje može značiti riječ "er-ruh" (Duh) Ibn Kesir navodi više tumačenja i ni jedno ne odabire kategorički. No, čini se da je on najbliži mišljenju da se radi o meleku Džibrilu. Jer nakon što je naveo da Ša'bi, Seid b. Džubejr i Dahhak, smatraju da se radi o Džibrilu, on kaže da ovo tumačenje podupire 193. ajet iz sure Eš-Šu'ara u kojem je spomenut Er-Ruhul-Emin, tj. Džibril. Druga moguća značenja riječi "er-ruh" u ovom ajetu jesu da ona znači: duše svih ljudi; ljudi općenito; neka Allahova stvorenja koja nisu ni meleci ni ljudi, ali imaju ljudski oblik; istinita Knjiga: Kur'an.

1667) Ono što je istina i što je ispravno jesu riječi: La ilahe illallah (Nema istinskog Boga osim Allaha).

1668) Uzvišeni Allah upozorava na blizinu Sudnjeg dana; a tada će čovjeku biti predočena sva njegova djela: dobra i loša. Nevjernik će tada poželjeti da uopće nije bio stvoren i da je na dunjaluku samo prašina bio, nakon što ugleda patnju i uvjeri se u svoja propala djela koja su meleki vjerno pribilježili.

1669) Ibn Kesir smatra da se prvih pet ajeta odnosi na meleke: oni čupaju duše nevjernika grubo; oni vade duše vjernika brzo i blago; oni plove brzo svemirskim prostranstvima i silaze na Zemlju sprovodeći Allahove naredbe; oni prvi prednjače u prihvatanju imana i priznavanju Allaha; i oni, s Allahovom zapovijedi, sve Njegove odredbe i naredbe uređuju i sprovode na Zemlji. Postoje i neka druga tumačenja ovih ajeta. Taberi, na primjer, ostavlja mogućnost da se ovim ajetima misli na meleke ili na nešto drugo što jedino Allah zna.

potrese,[1670] /6/ za kojim će doći slijedeći, /7/ srca taj dan bit će uplašena, /8/ a pogledi njihovi ponizni. /9/ Govore oni:[1671] "Zar ćemo, zaista, u kaburovima[1672] biti vraćeni u život? /10/ Zar kad truhle kosti postanemo?" /11/ I još kažu: "E to je, dakle, štetan povratak."[1673] /12/ A bit će to samo naredba[1674] jedna, /13/ a oni već na površini Zemlje.[1675] /14/ Da li je doprla do tebe vijest o Mūsāu, /15/ kad ga je Gospodar njegov u blagoslovljenoj, čistoj dolini Tuva zovnuo? /16/ Idi faraonu, on se, doista, osilio, /17/ i reci: "Da li bi ti da se očistiš,[1676] /18/ da te Gospodaru tvome uputim, pa da Ga se bojiš?' /19/ I onda mu je najveći znak[1677] pokazao, /20/ ali je on porekao i nije poslušao,[1678] /21/ već se okrenuo i potrudio[1679] /22/ i sabrao[1680] i povikao: /23/ "Ja sam gospodar vaš najveći!", on je rekao, /24/ i Allah ga je, primjernom kaznom drugog, a i prvoga

---

1670) Ono što će potresti Zemlju i pokrenuti planine jeste prvo puhanje u Rog poslije kojeg će sva stvorenja pomrijeti, a za njim će uslijediti i drugo puhanje u Rog koje će pretvoriti Zemlju i planine u prah i poslije kojeg će ljudi biti proživljeni radi polaganja računa. Drugo tumačenje, koje je preneseno od Mudžahida, glasi da se pod riječju "er-radžife" misli na Zemlju, tj. kada se Zemlja i planine potresu, a da se s riječju "er-radife" misli na pretvaranje Zemlje i planina u prah.

1671) To su govorili mušrici iz plemena Kurejš, a to govore svi oni koji negiraju proživljenje.

1672) Ovo je prijevod riječi "el-hafire". Tako je tumači Mudžahid i, čini se, usvaja Ibn Kesir. On još navodi da nekolicina mufessira ovu riječ tumači kao život poslije smrti, dok Ibn Zejd smatra da je ona drugi naziv za vatru džehennemsku.

1673) "Ako nas Allah proživi nakon što umremo, zaista ćemo biti na gubitku" – govorile su Kurejšije.

1674) Ibn Kesir riječ "ez-zedžere" tumači kao: naredba koju će Uzvišeni Allah izreći samo jednom i neće je ponavljati i ljudi će odjednom ustati iz grobova i gledati. On će narediti Israfilu da puhne u Rog i on će to učiniti i svi će ljudi biti proživljeni i, stojeći pred Uzvišenim Allahom, oni će gledati i čekati šta će se s njima desiti. Druga tumačenja koja navodi Ibn Kesir glase da se ovom riječju misli na jedan povik, drugo puhanje u Rog ili nalet srdžbe jer će – prema tumačenju Ibrāhīma Tejmija – Uzvišeni Allah najviše biti srdit na svoja stvorenja onda kada ih proživi.

1675) Ibn Kesir odabire tumačenje po kojem riječ "es-sahire" označava Zemlju i njenu površinu. Ali, on navodi i ova tumačenja: es-sahire je zaravan, zemlja Šama, zemlja Bejtul-Makdisa, brdo naspram Bejtul-Makdisa, Džehennem, ili je to zemlja koja će biti bijela. U svakom slučaju, Ibn Kesir kaže da će Zemlja biti zamijenjena drugom zemljom – zemljom na kojoj nije učinjen nikakav grijeh, niti je prolivena krv.

1676) Reci mu da li bi on da prihvati put i način kako bi se očistio; odnosno, da li bi on htio da prihvati islam i pokori se.

1677) Ibn Kesir ne spominje koji je to najveći znak. On kaže da je taj znak bio dokaz i argument istinitosti onoga što je donio Mūsā, alejhis-selam. Taberi, na primjer, kaže da je taj znak ruka i štap Mūsāa, alejhis-selam.

1678) Porekao je Istinu i suprotstavio se naredbi da se pokori Allahu.

1679) Uložio je truda i napora da se istini suprotstavi sa neistinom, tako što je sakupio čarobnjake da mu'džizi suprotstave magiju.

1680) Svoj narod.

kaznio.[1681] /25/ U tome ima pouka za svakoga koji se bude Allaha bojao! /26/ A šta je teže: vas ili nebo stvoriti?[1682] On ga je sazdao, /27/ svod njegov visoko digao i usavršio, /28/ noći njegove mračnim, a dane svijetlim učinio. /29/ Poslije toga je Zemlju rasprostro, /30/ iz nje je vodu i pašnjake izveo, /31/ i planine nepomičnim učinio, /32/ na uživanje vama i stoci vašoj. /33/ A kad dođe Nevolja najveća,[1683] /34/ tada će se čovjek prisjetiti onoga što je radio,[1684] /35/ i Oganj će svakome ko vidi[1685] biti ukazan. /36/ Pa, onom ko je osion bio /37/ i život dunjalučki više volio, /38/ Oganj će baš prebivalište biti. /39/ A onom ko je od stajanja pred Gospodarom svojim strepio i dušu od prohtjeva uzdržao, /40/ Džennet će baš boravište biti. /41/ Pitaju te o Času kijameta: "Kada će se dogoditi?" /42/ Šta ti o spomenu njegovom znaš!?,[1686] /43/ znanje o njemu kod Gospodara tvoga skončava. /44/ Tvoje upozorenje na njega prihvata samo onaj koji Ga se boji, /45/ a njima će se učiniti, Dan taj, kada ga dožive, da su samo jedno poslijepodne[1687] ili jedno jutro[1688] na dunjaluku ostali. /46/

1681) Uzvišeni Allah je kaznio faraona i učinio ga poukom za sve silnike na ovom svijetu tako što ga je u moru utopio; a kazna na ahiretu bit će mu vatra džehennemska. Kazna prvog svijeta (tj. na dunjaluku), bila je utapanje; a kazna drugog svijeta (tj. na ahiretu) bit će Vatra. Ovaj smisao je – prema mišljenju Ibn-Kesira – tačan. A drugi smisao ajeta glasi: "I Allah ga je kaznio zbog njegovih drugih, a i zbog prvih riječi." Prve riječi faraonove su navedene u ovoj suri, a to su: "Ja sam gospodar vaš najveći!" Druge njegove riječi su spomenute u suri El-Kasas, 38. ajet, a glase: "Ja ne znam da vi imate drugog boga osim mene."

1682) "O, ljudi! Šta je – prema vašem mišljenju – teže stvoriti: vas ili nebo?" Onome ko je stvorio nebo i učinio ga svodom, lahko je i vas stvoriti i oživiti vas nakon smrti.

1683) Najveća nevolja je Kijametski dan. Ibn Abbas kaže da je nazvan tako jer nadvisuje sve druge nevolje, tj. najveća je od svih drugih nevolja.

1684) Prisjetit će se svih svojih djela: i dobrih i loših.

1685) Tj. svima će se ukazati pa će ga vidjeti.

1686) Tj. ti o njemu nemaš znanja – ne znaš, kao što niko od Allahovih stvorenja ne zna – kada će se desiti. On će se desiti iznenada; desit će se onda kada ga ljudi uopće neće očekivati. Potpuno znanje o njemu skončava kod Allaha.

1687) Od podneva do akšama (zalaska Sunca).

1688) Od izlaska Sunca, pa do podne.

(80) ‘Abese – Namrštio se

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure En-Nedžm, ima 42 ajeta)

Namrštio i okrenuo[1689] /1/ zato što je slijepi čovjek njemu prišao. /2/ A šta ti znaš, možda će se on očistiti,[1690] /3/ ili opomenuti,[1691] pa da mu opomena koristi. /4/ A što se tiče onoga koji je bogat,[1692] /5/ ti se njemu okrećeš, /6/ a ti nisi odgovoran ako se on ne očisti. /7/ A što se tiče onoga koji ti je došao žureći, /8/ a on se boji, /9/ ti njega zanemaruješ. /10/ Ne čini tako! Zbilja je ovo[1693] opomena, /11/ pa ko hoće, imat će Ga na umu,[1694] /12/ na listovima je cijenjenim /13/ uzvišenim, čistim, /14/ u rukama izaslanika[1695] /15/ časnih, čestitih. /16/ Proklet neka je čovjek! Koliko je samo njegovo poricanje![1696] /17/ Od čega ga On stvara? /18/ Od kapi sjemena ga stvara, pa mu određuje[1697]. /19/ I Pravi put mu dostupnim učini,[1698] /20/ zatim mu život oduzme i učini da bude sahranjen, /21/ i poslije će ga, kada On bude htio, oživiti. /22/ Ne, još nije dosudio ono što je On naredio![1699] /23/ Neka čovjek pogleda u hranu svoju. /24/

1689) Kao povod objavljivanju ove sure navodi se više predanja. Sva se slažu oko toga da je slijepi čovjek bio Abdullah b. Ummu-Mektum, sin Hatidžinog, radijallahu anha, daidže. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio zauzet pozivanjem u islam jednog kurejšijskog prvaka ili više njih. Onda mu je prišao Abdullah, koji je već bio primio islam, i počeo nešto pitati Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. To ga je naljutilo i on se namrštio i od njega okrenuo. Zatim su objavljeni ovi ajeti kao ukor Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

1690) Očistit će svoju dušu od grijeha.

1691) Ili će se opomenuti: pouku će prihvatiti i zabranjenog kloniti.

1692) Ili se smatra neovisnim.

1693) Ova sura, ili ova zapovijed da se jednako postupa prema svim ljudima i da se svima prenese znanje. Moguće je i da se pod opomenom misli na Kur'an.

1694) Imat će na umu Allaha ili Kur'an.

1695) Izaslanici su ili meleci, ili učači Kur'ana, ili Muhammedovi, sallallahu alejhi ve sellem, drugovi. Sefir (množina sefere) je onaj koji nastoji da pomiri ljude i da među njima unese dobro.

1696) Ovim ajetom se prekoravaju oni koji negiraju proživljenje, a ne vjernici. Ovaj ajet bi se u smislu Taberijevog tumačenja mogao prevesti ovako: "Šta ga je navelo pa da poriče proživljenje? Šta ga je navelo pa je nevjernik (kafir)?"

1697) Propisuje mu: život, nafaku, kakva će mu djela biti, te hoće li biti od onih koji će biti spašeni i sretni ili od onih koji će nastradati i biti nesretni.

1698) Taberi smatra da je smisao ajeta da je Allah čovjeku olakšao put izlaska iz majčina utrobe.

1699) Ne! Još Allah nije dosudio da proživi ljude sve dok ne dođe određeni rok i ljudima se ispuni sve ono što im je određeno i na svijet dođu oni kojima je to određeno. Kada se sve to desi, Allah će sve ljude usmrtiti, a potom ih proživiti, onako kako ih je prvi put stvorio. Ovo je smisao koji iz ajeta razumije Ibn Kesir. Taberi ajet shvata ovako: "Nije onako kako govori čovjek-nevjernik da je ispunio sve što

Mi obilnu kišu prolijevamo, /25/ zatim zemlju pukotinama cijepamo[1700] /26/ i činimo da iz nje žito izrasta, /27/ i grožđe i povrće, /28/ i masline i palme, /29/ i bašče guste, /30/ i voće i trave, /31/ na uživanje vama i stoci vašoj. /32/ A kad dođe glas zaglušujući,[1701] /33/ na Dan kada će čovjek od brata svoga pobjeći, /34/ i od majke svoje, i od oca svoga, /35/ i od druge svoje i sinova svojih, /36/ Dan taj svaki čovjek će se samo o sebi brinuti, /37/ neka lica Dan taj bit će blistava, /38/ nasmijana, radosna,[1702] /39/ a na nekim licima Dan taj bit će prašina, /40/ tama će ih prekrivati, /41/ to će, zbilja, nevjernici, razvratnici biti.[1703] /42/

(81) Et-Tekvīr – Skupljanje krajeva

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Mesed, ima 29 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kada Sunce bude skupljeno i izgubi sjaj,[1704] /1/ i kada zvijezde raštrkane popadaju, /2/ i kada planine budu pokrenute i smrvljene[1705] /3/ i kada steone kamile budu ostavljene[1706] /4/ i kada

---

je obavezan prema Allahu! On nije ispunio obaveze prema svome Gospodaru." Begavi navodi da je Hasan Basri ovaj ajet shvatio u smislu: "Niko ne može izvršiti sve što mu je Allah stavio u obavezu."

1700) Uzvišeni Allah kaže da na Zemlju spušta s neba kišu i smješta je u njene pukotine, te ta kiša dospije do sjemenja koje je u zemlji posijano i ono uz pomoć te vode proklija i izraste.

1701) Ibn Abbas veli da je "es-sahha" naziv za Kijametski dan. Taberi kaže da je ovo možda naziv za puhanje u Rog, dok Begavi smatra da je to zvuk koji će označiti Kijametski dan – a tako je nazvan jer će skoro zaglušiti uši.

1702) Ono što je u dušama njihovim odražavat će se na njihovim licima.

1703) Nevjernici: poricatelji su u srcima,a razvratnici u djelima.

1704) Ibn Džerir et-Taberi je, otprilike, sažeo sve smislove riječi "kuvviret" koje navode mufessiri. On kaže da je – prema njegovom mišljenju – ispravno ono tumačenje koje kaže da riječ "et-tekvir" znači skupljanje krajeva nečega jednih prema drugima. Otuda se za umotavanje čalme, turbana i sl. oko glave upotrebljava riječ "et-tekvir". Ova riječ se upotrebljava i da označi skupljanje krajeva odjeće. Prema tome, ovaj ajet znači da će krajevi Sunca biti skupljeni jedni prema drugima, pa će ono biti umotano, te odbačeno; a kada se to s njime uradi, nestat će njegovog svjetla.

1705) Planine će biti uklonjene sa svoga mjesta, a onda u prah pretvorene. Na taj način će zemlja na kojoj su bile postati zaravan.

1706) Najbolje kamile, koje su u desetom mjesecu steonosti, bit će ostavljene: one neće imati pastira, neće biti mužene, niti će biti hranjene. Iako su takve kamile bile najpoželjniji imetak, ljudi za njih neće uopće mariti. Jer, nastupit će strašni predznaci Kijametskog dana koji će navijestiti njegovu blizinu. Neki kažu da će

divlje životinje budu sabrane,[1707] /5/ i kada mora budu raspaljena[1708] /6/ i kada duše budu sparene,[1709] /7/ i kada djevojčica koja je živa zakopana bude upitana /8/ zbog kojeg je grijeha ubijena,[1710] /9/ i kada listovi budu raširenі,[1711] /10/ i kada nebo bude uklonjeno,[1712] /11/ i kada Oganj bude razbuktan,[1713] /12/ i kada Džennet bude približen,[1714] /13/ svako će saznati ono što je pripremio. /14/ I ne![1715] Kunem se onim što se skriva, /15/ što se kreće i sklanja,[1716] /16/ i noći kad dolazi, /17/ i zorom kad "diše",[1717] /18/ On – Kur'an je, zaista, kazivanje Izaslanika Plemenitog,[1718] /19/ Moćnog, kod Gospodara Arša, cijenjenog.[1719] /20/ Kome se drugi

---

tako biti kada se desi Kijametski dan: vlasnici deva će gledati te svoje kamile, ali neće im više biti od koristi.

1707) Ovo će biti na Sudnjem danu nakon proživljenja svih stvorenja. Ibn Abbas je rekao da će sve biti proživljeno, pa čak i mušice. Neki komentatori riječ "huširet" tumače u smislu "ihteletat", tj. kada se divlje životinje izmiješaju. To je pak slično smislu po kojem je preveden ajet, dok neki smatraju da je značenje ajeta: "kada divlje životinje pomru."

1708) Ibn Abbas kaže da će Uzvišeni Allah na mora poslati zapadni vjetar, pa će ih on raspiriti i ona će se pretvoriti u razbuktalu vatru. (v. Tefsir Ibn Kesir) Taberi preferira tumačenje po kojem ovaj ajet znači da će se mora preliti vodom i ona će se iz njih izliti i poteći. Ed-Dahhak je rekao da će se sva voda iz mora izliti i poteći tako da u njima neće ostati ni jedna kapljica. Slično ovom je i tumačenje Hasana Basrija koji kaže da će mora presušiti, a Suddi kaže da će se mora otvoriti i pokrenuti. Sva ova tumačenja mogu se svesti pod dva smisla: da će mora biti raspaljena buktinja i da će nivo vode u njima porasti i ona će se iz njih izliti.

1709) Svako će biti pridružen i uparen sa njemu sličnim osobama po djelima: čestiti ljudi s čestitima, loši s lošima, vjernici s hurijama, nevjerenici sa šejtanima... Ili se ovim misli da će se duše spariti sa svojim tijelima.

1710) To je djevojčica koja je živa zakopana – a predislamski Arapi su imali običaj zakopavati živu žensku djecu. Ona će, naime, biti upitana zbog kakvog je grijeha zakopana, i to pitanje će biti u smislu prijetnje njenom ubici. Naime, ako će onaj kome je učinjeno nasilje (zulum) biti pitan, šta je tek s onim koji je to nasilje (zulum) činio?! Drugi smisao, koji se prenosi od Ibn Abbasa i Ebu Duhaa, jeste da će djevojčica pitati, odnosno tražiti poravnanje za svoju krv.

1711) Svakom čovjeku će biti dati rašireni listovi na kojima su zabilježena sva njegova djela. Sretnicima će oni biti dati u desnu ruku, a nesretnicima u lijevu.

1712) I smotano.

1713) Kada bude usijan i raspaljen. Katade veli da će Džehennem raspiriti Allahova srdžba i grijesi ljudi.

1714) Njegovim stanovnicima, onim koji su bili bogobojazni.

1715) Na nekoliko mjesta u Kur'anu postoji ovakav način zaklinjanja, tj. da se prije riječi "kunem se" upotrijebi čestica "ne" (la). Neki komentatori Kur'ana smatraju da ona nema smisao negacije, nego da čitava sintagma "La uksimu" znači: "kunem se". Drugi mufessiri, među kojima je i Ibn Kesir, smatraju da ta čestica znači negaciju i da u ovisnosti od konteksta znači potvrdu (pojačanje) izvješća ili potvrdu negacije.

1716) "Ono što se skriva, kreće i sklanja" jesu – po mišljenju mnogih komentatora – zvijezde koje se skrivaju i ne vide se pod sunčevom svjetlosti, koje se kreću i na kraju sklanjaju, tj. zalaze. Drugi komentatori smatraju da se misli na divlje govedo ili gazele.

1717) Kada nastupi.

1718) Meleka Džibrila.

1719) Melek Džibril je snažan i kod Uzvišenog Allaha je cijenjen i ugledan.

tamo[1720] pokoravaju, povjerljivog![1721] /21/ A drug[1722] vaš nije lud: /22/ on ga je na obzorju jasnom vidio,[1723] /23/ i, kada je u pitanju ono što je čulima nedokučivo, on nije škrt,[1724] /24/ i on nije prokletog šejtana govor,[1725] /25/ pa kuda onda idete?![1726] /26/ On je samo opomena svjetovima, /27/ onome od vas koji hoće da je na pravom putu,[1727] /28/ a vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće![1728] /29/

(82) El-Infiṭār – Rascjepljenje

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure En-Nazi'āt, ima 19 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kada se nebo rascijepi, /1/ i kada zvijezde popadaju raštrkane, /2/ i kada mora budu prokuhljala pa se preliju,[1729] /3/ i kada

1720) Njemu se na nebesima pokoravaju drugi meleki. On je autoritativan među ostalim melecima i njegova se riječ sluša.

1721) On je potpuno povjerljiv i pouzdan u prenošenju Objave i izvršavanju drugih naredbi.

1722) Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg su Mekkelije optuživale raznim optužbama.

1723) Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je vidio Džibrila u pravom njegovom liku. Ovdje se misli na prvo viđenje koje je bilo prije noćnog putovanja (Isra i Mi'radž); a drugo viđenje se spominje u suri En-Nedžm: desilo se tokom noćnog putovanja u nebeske sfere.

1724) Ibn Kesir kaže da postoje dva čitanja ove riječi: "danin" i "zanin". Uočljivo je da on čita ovo kao "zanin" i, u tom slučaju, on kaže da to znači: "Kada je riječ o gajbu (a to je Kur'an), on nije optuživan (za laž)." Što se tiče riječi "danin", ajet tada znači da on nije škrt kada se radi o prenošenju Objave (Kur'ana) ljudima. Kur'an je bio gajb (nedostupan) ljudskim čulima. Zatim ga je Allah objavio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i on nije u njegovom obznanjivanju ljudima bio škrt. Obznanio ga je i dostavio svima onima koji žele da ga prihvate.

1725) Kur'an nije šejtanski govor. On nije ni poezija ni gatka (lažno predviđanje). Šejtan nije mogao dostaviti ovaj Kur'an – nije to ni htio, a to mu i ne dolikuje.

1726) Gdje ide vaša pamet kada poričete ovaj Kur'an koji je tako jasan i očigledno je da je on Objava od Uzvišenog Allaha. Katade veli: "Kuda idete od Allahove Knjige i pokornosti Njemu?!"

1727) Kur'an je opomena i pouka svim ljudima; onaj ko želi da bude na Pravom putu, neka se prihvati njega. U njemu je jedino spas i Uputa.

1728) Ebu Džehl je jednom rekao: "Pitanje vjerovanja je naša odluka; ako hoćemo – bit ćemo na Pravom putu, a ako htjednemo – nećemo ići Pravim putem." Nakon toga objavljen je ovaj ajet. Ovaj ajet jasno ukazuje na to da pitanje upute i zablude u osnovi pripada samo Uzvišenom Allahu: On upućuje koga hoće, a u zabludi čini (i ostavlja) koga hoće. Ovaj ajet se mora posmatrati u kontekstu svih ostalih ajeta u Kur'anu – a njihov smisao jeste da ljudi imaju slobodnu volju da odaberu vjerovanje ili zabludu.

1729) Allah će učiniti da prokuljaju, da se napune vodom i da se preliju jedna u druga. Tako će se pomiješati slane i slatke vode.

kaburovi budu prevrnuti,[1730] /4/ svako će saznati šta je pripremio, a šta propustio. /5/ O čovječe, šta te je obmanulo u vezi s tvojim Gospodarom Plemenitim!?[1731] /6/ Koji te je stvorio, pa učinio da si skladan i da si uspravan, /7/ i kakav je htio lik ti dao. /8/ Naprotiv![1732] Vi još i Sud poričete, /9/ a nad vama bdiju čuvari, /10/ plemeniti pisari /11/ koji znaju ono što radite. /12/ Čestiti će sigurno u Užitak, /13/ a razvratnici sigurno u Oganj. /14/ Na Sudnjem danu u njemu će gorjeti /15/ i više iz njega izbivati neće. /16/ A šta ti znaš šta je Sudnji dan?! /17/ I još jednom: šta znaš šta je Sudnji dan?! /1/8 Dan kada niko nikome neće moći nimalo pomoći, Dana tog vlast će jedino Allah imati. /19/

(83) El-Muṭaffifīn – Oni koji pri mjerenju zakidaju

(Zadnja sura koja je objavljena u Mekki;
objavljena je nakon sure El-Ankebūt, ima 36 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Teško onima koji zakidaju[1733] /1/ koji punu mjeru uzimaju kad od drugih kupuju, /2/ a kad drugima mjere na litar ili na kantar – zakidaju. [1734] /3/ Zar ne misle takvi da će oživljeni biti /4/ na Dan veliki, /5/ na Dan kada će se ljudi Gospodaru svjetova dići?![1735] /6/ Uistinu! Zapisano je razvratnicima da su u Sidždžīnu,[1736] /7/ a

---

1730) I iz njih izađu ljudi radi polaganja računa.

1731) Ovaj ajet ima prijeteći ton, a ne radi se o usmjeravanju na mogući odgovor na ovo pitanje, kao što neki neosnovano misle. Naime, oni tako smatraju jer je rečeno "Plemenitim". Stoga, oni kažu da ih je Allahova plemenitost obmanula jer nije žurio da ih kazni.

1732) Nije ih Allahova plemenitost obmanula; ili, nije tako kako mušrici kažu da s pravom obožavaju druge mimo Allaha. Naime, na suprotstavljanje Kur'anu i griješenje navelo ih je to što u svojim srcima negiraju proživljenje i polaganje računa.

1733) Od Ibn-Abbasa se prenosi da je rekao: "Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu, tamošnji ljudi su bili među najgorim ljudima u vezi s vaganjem. Zato je objavljeno: 'Teško onima koji zakidaju.'" Nakon toga, oni su tačno vagali.

1734) Kada nešto od drugih ljudi kupuju, oni uzimaju punu mjeru, pa i više. A kada oni drugima nešto prodaju i mjere, mjere i daju manje nego što treba.

1735) Zar se takvi ne boje proživljenja i stajanja pred Gospodarom svjetova, pred Onim Koji zna sve?! Zar se ne boje tog strašnog dana koji će biti toliko strašan da će ljudi u svome znoju stajati?! Oni će se iz svojih kaburova dići i pred Uzvišenim Allahom stajati, čekajući Njegovu naredbu, nagradu ili kaznu, ili polaganje računa.

1736) Nije tako kako razvratnici misle da neće biti proživljeni. Zapisano je i određeno da će njihovo konačno boravište biti Sidždžīn, a to je tjeskoba i najniži stepen u koji će dospjeti.

znaš li ti šta je Sidždžīn?![1737] /8/ Knjiga je ispisana.[1738] /9/ Teško taj dan poricateljima, /10/ koji su Dan sudnji poricali, /11/ a njega ne poriče drugi doli svaki prestupnik, grešnik, /12/ koji je, kada su mu ajeti Naši kazivani, govorio: "Izmišljotine naroda drevnih!" /13/ Ne, naprotiv! Ono što su radili prekrilo je srca njihova,[1739] /14/ Ne, naprotiv! Zaista, oni će taj dan zastrti biti od svoga Gospodara,[1740] /1/ zatim će sigurno u Oganj ući, /15/ pa će im biti rečeno: "Eto, to je ono što ste poricali!" /16/ Uistinu! Zapisano je čestitima da su u Illijjūnu,[1741] /17/ a znaš li ti šta je Illijjūn? /18/ Knjiga je ispisana! /19/ Uz nju su prisutni oni koji su bliski.[1742] /20/ Čestiti će, zaista, u užitku biti, /21/ sa divana prekrivenih gledati, /22/ na licima njihovim prepoznat ćeš ozarenost užitkom, /23/ pićem rehikom[1743] zapečaćenim bit će napajani, /24/ na čijem kraju misk će biti,[1744] i neka se za to natječu oni koji hoće da se natječu! /25/ A mješavina mu je iz Tesnīma,[1745] /26/ vrela iz kojeg će oni bliski piti.[1746] /27/ Zaista su razvratnici ismijavali one koji vjeruju, /28/ i kada su pored njih prolazili, jedni drugima su namigivali. /29/ A kad su se

1737) Tj. to je nešto veliko, vječni zatvor, tjeskoba i patnja bolna.

1738) Knjiga je ispisana da će oni završiti u Sidždžinu. Ovaj ajet nije objašnjenje prethodnog ajeta, tj. da je Sidždžin knjiga ispisana, kako to neki smatraju. Mi smo ove ajete preveli u smislu Ibn Kesirovog tumačenja, a ono se može sažeti u tome da je Sidždžin tijesno mjesto puno patnje, smješteno u najnižim nizinama Džehennema, a razvratnicima je zapisano da će tamo završiti.

1739) Nije onako kako su tvrdili i govorili da je Kur'an izmišljotina naroda drevnih. Naprotiv, on je Objava i govor Uzvišenog Allaha. A grijesi koji su prekrili njihova srca sprečavaju da iman uđe u njih.

1740) Ne, nije onako kako su govorili! Naprotiv, oni će – pored toga što će biti u najnižim nizinama Džehennema – biti još i zaklonjeni od toga da u svoga Gospodara gledaju. Ovaj ajet je jedan od dokaza da će vjernici vidjeti svoga Uzvišenog Gospodara.

1741) Ilijjun je nasuprot Sidždžina. Hilal b. Jesaf prenosi da je u njegovom prisustvu Ibn Abbas upitao Ka'ba o Sidždžinu. On mu je odgovorio da je to sedma zemlja, i u njoj su duše nevjernika. I upitao ga je o Ilijjunu. On mu je rekao da je to na sedmom nebu. Postoji jedno predanje od Ibn Abbasa u kojem je on za Ilijjun rekao da je to Džennet. Ibn Kesir kaže da je očito da je ova riječ izvedena od riječi "uluvv", što znači visina.

1742) Meleci.

1743) Ibn Kesir navodi kako je više ashaba i tabiina reklo da je Er-Rehik – naziv za džennetsko vino. A zna se da ono nije kao dunjalučko vino i ono neće opijati. To piće bit će zapečaćeno i niko ga prije njih neće otvoriti.

1744) Na kraju (ispijanja) tog pića, kada Džennetlija popije zadnji njegov gutljaj, osjetit će se miris miska (mošusa). Ebu-Derda je rekao da je misk bijelo piće poput srebra, koje će biti završetak (pečat) spomenutom piću, er-rehiku. A kada bi čovjek s ovog svijeta umočio u njega svoj prst, a potom ga izvadio, ne bi bilo nijednog bića a da ne bi osjetilo njegov miris.

1745) Et-Tesnim je najodabraniji i najcjenjeniji napitak koji izvire iz visine.

1746) Oni koji će biti Allahu bliski, pit će to čisto piće, dok će "oni s desne strane" piti piće pomiješano.

porodicama svojim vraćali, vraćali su se šale zbijajući. /30/ A kad bi ih vidjeli, rekli bi: "Ovi su, doista, zalutali", /31/ a oni nisu poslani da ih čuvaju. /32/ Taj dan oni koji su vjerovali nevjernicima će se podsmijavati, /33/ sa divana će gledati.[1747] /34/ Da li će nevjernici tada biti "nagrađeni" za ono što su radili?![1748] /35/

(84) El-Inšikāk – Cijepanje

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Infitār, ima 25 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Kad se nebo rascijepi /1/ i posluša Gospodara svoga, a ono će to dužno biti, /2/ i kada Zemlja bude rastegnuta[1749] /3/ i izbaci ono što je u njoj, i potpuno se isprazni,[1750] /4/ i posluša Gospodara svoga, a ona će dužna biti. /5/ O čovječe, ti se trudiš idući svome Gospodaru, pa ćeš svoj trud naći.[1751] /6/ Onaj kome bude knjiga njegova u desnu ruku njegovu data, /7/ na lahak obračun naići će[1752] /8/ i svojima će se radostan vratiti; /9/ a onaj kome bude knjiga njegova iza leđa njegovih data, /10/ propast će prizivati, /11/ i u Ognju će gorjeti. /12/ Zaista je on sa porodicom svojom radostan bio, /13/ i mislio da se nikada neće vratiti, /14/ a hoće! Gospodar njegov o njemu, zaista, sve zna! /15/ Ali ne![1753] Kunem se rumenilom večernjim, /16/ i noći, i onim što ona sakuplja,[1754] /17/ i Mjesecom kada se ispuni,[1755] /18/ vi ćete sigurno iz stanja

1747) Gledat će u svoga Gospodara ili u sve blagodati, dobrote i užitke koji su im dati.

1748) Da li će biti nevjernici tada primjereno "nagrađeni" za ono što su radili vjernicima?! Hoće, i to u potpunosti.

1749) Na Sudnjem danu Allah će rastegnuti zemlju kao što se rasteže uštavljena koža. Na taj način će svaki čovjek imati prostora samo koliko mu stopala mogu stati.

1750) Izbaci iz sebe mrtve.

1751) Čovjek neminovno ide i vraća se svome Gospodaru i u tom svom ovodunjalučkom putovanju on radi dobra ili loša djela koja će naposlijetku naći. Zato se svako treba truditi da radi samo dobra djela.

1752) Ovo će se ogledati u tome da će čovjeku biti predočena njegova loša djela, a onda će ih Uzvišeni Allah oprostiti bez ikakvih objašnjavanja.

1753) Nije tako kako je nevjernik mislio da neće biti vraćen svome Gospodaru.

1754) Sve što s njenim dolaskom odlazi u svoje počivalište.

1755) Kada je u uštapu.

u stanje prelaziti![1756] /19/ Pa šta im je, da ne vjeruju /20/ i kad im se Kur'an uči na tlo licem ne padaju?! /21/ Naprotiv, oni koji ne vjeruju poriču, /22/ a Allah najbolje zna šta oni u sebi kriju, /23/ zato im navijesti patnju bolnu! /24/ A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili, imat će nagradu neprekidnu. /25/

(85) El-Burūdž – Velike zvijezde
(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Eš-Šems, ima 22 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi neba sa zvijezdama velikim[1757] /1/ i Dana već obećanog,[1758] /2/ i svjedoka i posvjedočenog,[1759] /3/ prokleti bili vlasnici rovova, /4/ i vatre s gorivom, /5/ kada su oko nje sjedili /6/ i bili svjedoci onoga što su vjernicima radili![1760] /7/ A svetili su im se samo zato

---

1756) Neki ovdje čitaju u jednini riječ "leterkebenne", i tada se to odnosi na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i znači da će on nailaziti na sve teže i teže situacije u svome životu. Neki ovo tumače u smislu da će Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prelaziti iz jedne nebeske sferu u drugu sferu, i to je bilo prilikom Noćnog putovanja u nebeske sfere. Drugo čitanje koje je poznato jeste "leterkebunne", i tada se to odnosi na sve ljude u množini. I u tom smislu postoji više tumačenja, kao što je da se misli na stanje ili situaciju poslije situacije: (zdravlje-bolest, bogatstvo-siromaštvo, mladost-starost, ugled-poniženje i sl.).

1757) Ovdje se Uzvišeni Allah zaklinje nebom i "burudžima", a to su – prema mišljenju Ibn Kesira – velike zvijezde. On navodi da su Ibn Abbas, Mudžahid, Dahhak, Hasan (Basri), Katade i Suddi ovu riječ protumačili u značenju: "zvijezde". Također, Mudžahid je rekao da su to kule na nebu na kojima su (nebeski) čuvari; a Minhal b. Amr je rekao da to označava lijepo (savršeno) stvaranje. Ibn-Džerir et-Taberi smatra da se radi o stanicama ili zviježđima Sunca i Mjeseca. Tih zviježđa – prema njegovom tumačenju – ima dvanaest; u svakom od njih Sunce se kreće mjesec dana, a Mjesec dva dana i jednu trećinu dana, a dvije noći on se ne vidi. Tako tih stanica ima dvadeset i osam.

1758) Kijametski ili Sudnji dan.

1759) Brojna su tumačenja komentatora šta se misli pod riječi "svjedok" i "posvjedočeni". Tako je svjedok: petak, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potomci Adema, alejhis-selam, čovjek (insan) općenito, Allah, dan stajanja na Arefatu, ili dan klanja kurbana. Što se tiče "posvjedočenog", on je: dan Arefata, Kijametski dan, petak, ili mi (ljudi). Većina tumačenja ide za time da je "svjedok" – petak, a "posvjedočeni" – dan Arefata.

1760) Ovo je kazivanje o nekom nevjerničkom narodu koji su pohvatali vjernike, koji nisu imali nikakvog grijeha osim što su vjerovali u Uzvišenog Allaha, i mučili ih. I pored mučenja i zlostavljanja, vjernici nisu napustili vjerovanje u Allaha, dželle šanuhu. Zato su ovi ljudi iskopali kanale i u njih naložili vatru u koju su bacali vjernike. Komentatori Kur'ana navode da je moguće da su oni koji su napunili kanale gorivom bili Perzijanci ili Izraelićani, a Es-Suddi je rekao da su takvi rovovi kopani u Iraku, Šamu i Jemenu. Komentatori u ovom slučaju navode jedan dugački hadis u kojem se kaže da je bio neki vladar koji je imao svoga čarobnjaka koji je, kada mu se približila smrt, tražio od vladara da mu dadne nekog dječaka kako bi ga podučio vradžbinama. Dječak je naučio čarolije, ali je ostao vjernik, i to nije krio. Liječio je – uz Allahovu pomoć –

što su u Allaha, Silnoga i Hvaljenoga, vjerovali, /8/ Čija je vlast i na nebesima i na Zemlji, a Allah je svemu Svjedok. /9/ Zaista oni koji su stavljali na kušnju vjernike i vjernice, a zatim se nisu pokajali, imat će kaznu u Džehennemu, imat će kaznu ognjenu. /10/ Zaista onima koji su vjerovali i radili dobra djela pripadaju bašče džennetske kroz koje rijeke teku, a to je uspjeh veliki. /11 /Kažnjavanje Gospodara tvoga zaista je žestoko![1761] /12/ On ni iz čega stvara, i ponovo će to učiniti; /13/ On je Oprostitelj grijeha, Onaj koji puno voli,[1762] /14/ Gospodar Arša, Veličanstveni.[1763] /15/ On radi što hoće. /16/ Da li je do tebe doprla vijest o vojskama[1764] /17/ o faraonu i Semūdu? /18/ Ali, ovi koji ne vjeruju stalno poriču,[1765] /19/ a Allah je iza njih, okružuje ih.[1766] /20/ Naprotiv![1767] Ovo je Kur'an veličanstveni /21/ na Ploči pomno čuvanoj.[1768] /22/

(86) Eṭ-Ṭārik – Noćni posjetitelj

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Infitār, ima 17 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi neba i noćnog posjetitelja![1769] /1/ A znaš li ti šta je to noćni

razne bolesnike. Taj vladar je pokušavao da ga ubije, ali nije mogao. Dječak mu je rekao da će to uspjeti samo ako prilikom odapinjanja strijele na njega prouči bismillu. Tako je i uradio i dječak je umro. To se odigralo pred velikom masom ljudi i svi su oni povjerovali u Allaha. Vladar je onda naredio da se iskopaju kanali s vatrom u koje je bacio ove ljude.

1761) Kazna Allahova za one koji su Mu bili neposlušni bit će žestoka; a za silnike i nasilnike (zulumćare) bit će još i veća.

1762) Ibn Abbas veli da je "el-vedudu" u značenju: "el-habib", tj. onaj koji voli i ko je voljen.

1763) Ovaj ajet se može čitati i na drugi način, tj. tako da riječ "el-medžid" bude pridjev riječi "El-Arš". Na taj način prijevod bi glasio: "Gospodar Arša veličanstvenog".

1764) Da li je do tebe – o, Muhammede! – doprla vijest šta se desilo s vojskama nevjernika koji su poricali svoje poslanike, kako su kažnjeni?! – A tu kaznu niko nije mogao spriječiti.

1765) Međutim, ovi mušrici – o, Muhammede! – i dalje poriču. Oni nisu uzeli pouku iz onoga šta se desilo prijašnjim narodima.

1766) Oni mu ne mogu umaći; On je u stanju učiniti s njima ono što je učinio i s onima prije njih.

1767) Naprotiv! Nije onako kako oni kažu! Ovo što oni lažnim smatraju jeste – Časna Knjiga, jedinstvena u svojoj strukturi i smislovima.

1768) A Kur'an nije poezija ili magija, kako su tvrdili mušrici, već je on veličanstvena i plemenita Objava – Knjiga kojoj laž ne može prići niotkuda i koja se čuva u Levhi-mahfuzu od bilo kakve izmjene, dodavanja ili oduzimanja.

1769) Et-Tarik je, nema sumnje, zvijezda. Katade kaže da je ova zvijezda dobila ovaj naziv

posjetilac? /2/ Zvijezda prodiruća![1770] /3/ Nema čovjeka nad kojim neko ne bdije. /4/ Nek čovjek pogleda od čega je stvoren![1771] /5/ Stvoren je od tekućine koja izbija u mlazu, /6/ koja između kičme i grudi izlazi,[1772] /7/ i On ga je, zaista, kadar ponovno stvoriti[1773] /8/ onaj dan kada tajne budu otkrivene, /9/ kada čovjek ni snage ni pomagača neće imati. /10/ I tako mi neba punog vraćanja[1774] /11/ i Zemlje pune raspuknuća,[1775] /12/ Kur'an je, doista, govor koji rastavlja Istinu od neistine, /13/ lakrdija nikakva nije. /14/ Oni zbilja prave zamke, /15/ pa i Ja njima zamke pravim,[1776] /16/ zato nevjernicima još vremena daj, još koji trenutak ih ostavi. /17/

(87) El-A'lā – Svevišnji

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Et-Tekvīr, ima 19 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Slavi i uzvisuj ime Gospodara svoga Svevišnjeg[1777] /1/ Koji sve

---

zato što se vidi noću, a danju skriva. Jezički, ova riječ označava nekoga ko noću iznenada dođe.

1770) Ibn Abbas kaže da je "es-sakib": zvijezda svijetleća, blistava. Es-Suddi kaže da je to zvijezda koja pogađa (probija) šejtane kada njome budu gađani. A Ikrime veli da je to svijetleća zvijezda koja spaljuje šejtane.

1771) Ovaj ajet ukazuje na slabost materije od koje nastaje čovjek i upućuje na priznavanje proživljenja.

1772) Tj. između kičme muškarca i grudi žene. Zametak nastaje od tekućine muškarca i žene zajedno, kako kaže Ibn Kesir i drugi komentatori Kur'ana.

1773) Uzvišeni Allah je kadar ponovo čovjeka stvoriti; ili, On je kadar vratiti – samo ukoliko želi i hoće – tekućinu, koja izlazi u mlazu i od koje nastaje zametak, tamo odakle je i nastala.

1774) Komentatori uglavnom vele da je "er-redž'u" zapravo – kiša, ili kišni oblaci, ili ponovno (stalno) padanje kiše. Katade kaže da se iz neba, iznova i iznova, vraća opskrba svake godine; a da nije toga, umrli bi i uginula bi i njihova stoka. Ibn Zejd kaže da se to vraćaju zvijezde – Sunce i Mjesec – i pojavljuju se sad odovud, sad odonud.

1775) Raspuknuća koja se nalaze u zemlji su – kako kaže Ibn Kesir – raspuknuća koja nastaju prilikom nicanja biljaka (i drugog rastinja).

1776) Oni koji poriču Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Kur'an – oni smišljaju spletke i kuju planove kako da se suprotstave istinskoj vjeri, pozivajući ljude u ono što je suprotno Kur'anu. Pošto to oni rade, zaslužuju odgovarajuću akciju protiv njih – a to je zamka koju njima Allah sprema tako što ih pušta da rade to što rade. Ali, kada ih jednom "ščepa", neće ih pustiti. Njegovo lukavstvo se ogleda u tome što će ih kazniti iznenada, u momentima kada su nemarni i misle da im se ništa neće dogoditi. Dakle, Allahovo lukavstvo se dešava kao posljedica njihovog nemara. Ono se ne dešava tek tako, bez ikakvog povoda, niti On ljudima tajno planira kaznu.

Uzvisuj svoga Gospodara od svega što Mu ne dolikuje ili očisti spominjanje svoga Gospodara, od toga da ne budeš skrušen i da to ne poštuješ, izgovarajući riječi: "subhane rabbijel-a'la". Kada

stvara i čini skladnim, /2/ i Koji određuje, pa upućuje,[1778] /3/ i Koji čini da rastinje iznikne,[1779] /4/ a potom čini da postane suho, potamnjelo, /5/ Mi ćemo te[1780] naučiti da učiš pa ništa nećeš zaboraviti, /6/ osim onoga što Allah hoće. On, zaista, zna i ono što na javu iznosite i ono što tajite. /7/ I dostupnim ti učiniti ono što je lahko;[1781] /8/ pa ti opominji ako opomena bude koristila,[1782] /9/opomenut će se onaj koji se Allaha boji, /10/ a izbjegavat će je onaj najgori, /11/ koji će u vatri velikoj gorjeti,[1783] /12/ pa u njoj neće ni umrijeti ni živjeti. /13/ Uspio je onaj koji se očisti[1784] /14/ i spomene ime Gospodara svoga pa klanja! /15/ Ali, vi više život dunjalučki volite, /16/ a ahiret je bolji i vječan je, /17/ To,[1785] doista, ima u listovima prvim, /18/ listovima Ibrāhīmovim i Mūsāovim. /19/

(88) El-Gāšija – Opća nevolja
(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Ez-Zārijāt, ima 26 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Da li je doprla do tebe vijest o Općoj nevolji?[1786] /1/ Neka lica

---

je objavljen ovaj ajet, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Izgovarajte to kada činite sedždu."

1778) Uzvišeni Allah je odredio određenje. Zatim, u skladu s njim, upućuje stvorenja. On je propisao (odredio) djela, vrijeme smrti i nafaku... Zatim stvorenja idu u skladu s tim i nimalo od toga ne mogu odstupiti, niti iz toga izaći. Naš Stvoritelj je stvorio stvorenja, propisao sudbinu (određenje) i onda u njih usadio urođeni nagon koji je u skladu s tim.

1779) Biljke i usjevi.

1780) O, Muhammede.

1781) Tj. Allah će mu olakšati da radi i govori sve što je dobro i objavit će mu Vjerozakon koji je lahak, tolerantan, ispravan, pravedan – u kojem nema iskrivljenja, niti ima teškoće.

1782) Ovo je naredba Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da opominje tamo gdje opomena koristi. U tom pogledu postoje dvije vrste ljudi: oni koji opomenu prihvataju i oni koji je uporno odbijaju. U slučaju ovih drugih, opomena ne koristi. Smisao ajeta jeste da nije dužnost takvim ljudima opomenu ponavljati. Ovaj smisao ajeta ne isključuje opominjanje općenito.

1783) Strašna, velika vatra jeste džehennemska vatra, a vatra dunjalučka jeste mala vatra.

1784) Onaj koji očisti svoju dušu od loših osobina ibude slijedio ono što je objavio Uzvišeni Allah.

1785) Ovo što je spomenuto u ovoj suri bilo je u listovima koji su objavljeni Ibrāhīmu i Mūsāu.

1786) El-Gašija je jedno od imena Kijametskog dana. Tako je nazvan zato što će svojim strahotama prekriti i potpuno obuhvatiti sva stvorenja.

Dan taj bit će potištena, /2/ premorena, napaćena,[1787] /3/ u vatri užarenoj pržena, /4/ sa vrela uzavrelog napajana, /5/ kada drugog jela osim trnja neće imati,[1788] /6/ koje neće ni ugojiti ni glad utoliti. /7/ Neka lica Dan taj bit će radosna, /8/ trudom svojim zadovoljna, /9/ u Džennetu visokome, /10/ u kome prazne besjede neće slušati! /11/ U njemu su izvor-vode koje teku, /12/ u njemu su divani uzdignuti, /13/ i pehari postavljeni, /14/ i jastuci poredani /15/ i ćilimi rašireni. /16/ Pa, zašto oni ne gledaju kamilu kako je stvorena, /17/ i nebo kako je uzdignuto, /18/ i planine kako su postavljene, /19/ i Zemlju kako je prostrta?![1789] /20/ Ti upozoravaj, ti samo i jesi upozoritelj, /21/ ti nisi onaj koji ih prisiljava![1790] /22/ A onoga koji se okreće i ne vjeruje, /23/ njega će Allah najvećom patnjom kazniti.[1791] /24/ Nama će se oni, zaista, vratiti /25/ A potom, na Nama je, doista, da račun njihov svedemo! /26/

(89) El-Fedžr – Zora

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Lejl, ima 30 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi zore,[1792] /1/ i deset noći[1793] /2/ i parnog i neparnog,[1794] /3/

1787) Tj. premorena djelima na dunjaluku, od kojih neće imati koristi na ahiretu. Ili, napaćena vatrom i okovima džehennemskim.

1788) Od Ibn Abbasa je preneseno da je rekao kako je riječ "ed-dari' – drvo od vatre. Od Seida b. Džubejra je preneseno da je to – drvo zekkum. Ipak, većina mufessira – među kojima su: Ibn Abbas, Mudžahid, Ikrime i Katade – kažu da je to drvo zvano "eš-šibrik" (različak). To drvo je otrovno, veoma ružno i loše; bodlje su mu spuštene sve do zemlje.

1789) Ibn Kesir veli da se ovim ajetima skreće pažnja beduinu da u onome što ga okružuje – devi koju jaše, nebu koje je iznad njega, brdu koje je pred njim i zemlji koja je ispod njega – potraži dokaze o veličini Stvoritelja i Tvorca tih stvorenja, te da je On Uzvišeni Gospodar, Stvoritelj, Apsolutni Vladar i da samo On zaslužuje ibadet.

1790) Ti nisi u tome silnik koji stoji nad njima i nisi onaj koji će ih prisiliti da vjeruju.

1791) Džehennemska vječna patnja.

1792) Ibn Kesir navodi kako je Muhammed b. Ka'b rekao da se pod zorom misli na zoru prvog dana Kurban-bajrama. A ima mišljenja da se radi o sabah-namazu, te da se time misli na cijeli dan. Očito je da Ibn Kesir smatra da se radi o zori općenito.

1793) Ibn-Kesir i o ovome navodi više tumačenja i jasno kaže da je tačno ono tumačenje po kojem je "deset noći" prvih deset noći (i dana) mjeseca zul-hidžeta.

1794) Tačno je – prema mišljenju Ibn Kesira – da se pod parnim (danima) misli na dan klanja kurbana, tj. deseti zul-hidže, a pod neparnim – deveti dan zul-hidžeta, tj. dan stajanja na Arefatu.

i noći kada nastaje, /4/ zar to pametnom zakletva nije? /5/ Zar ne znaš šta je Gospodar tvoj s narodom Ād uradio, /6/ s Iremom[1795], posjednicima stubova, /7/ kojima[1796] slični nisu stvoreni, /8/ i sa Semūdom, koji su stijene u dolini klesali, /9/ a i s faraonom, koji je vojsku[1797] imao, /10/ koji su na Zemlji obijesni bili, /11/ i smutnje na njoj umnožili, /12/ pa je Gospodar tvoj bič patnje[1798] na njih spustio, /13/ a Gospodar tvoj je, zaista, u zasjedi.[1799] /14/ A čovjek, kada ga Gospodar njegov iskuša pa mu počast ukaže i blagodatima ga obaspe, rekne: "Gospodar moj mene je počastvovao!" /15/ A kad ga iskuša i opskrbu njegovu oskudnom učini, onda rekne: "Gospodar moj me je ponizio!"[1800] /16/ A nije tako![1801] Vi pažnju siročetu ne ukazujete, /17/ i da se puki siromah nahrani – jedan drugoga ne podstičete, /18/ a nasljedstvo pohlepno jedete /19/ i imetak pretjerano volite. /20/ Uistinu, kada Zemlja bude u komadiće zdrobljena, /21/ i kada dođe Gospodar tvoj, a meleci budu sve red do reda,[1802] /22/ i kada taj dan Džehennem bude primaknut, tada će se čovjek[1803] sjetiti – a rašta mu je sjećanje?! /23/ i reći će: "Kamo sreće da sam se za ovaj život pripremio!" /24/ A Dan taj niko neće kao On kažnjavati, /25/ i niko neće kao On u okove okivati. /26/ A ti, o dušo smirena,[1804] /27/ vrati se Gospodaru

1795) Irem je – prema mišljenju Ibn Kesira – ogranak (pleme) naroda Ad.

1796) Ova se odnosna zamjenica – prema mišljenju Ibn Zejda – odnosi na stubove. Et-Taberi smatra da se ona odnosi na pleme Irem, i to Ibn Kesir smatra ispravnim. Inače, on smatra ispravnim mišljenje koje kaže da je Irem zapravo pleme ili ogranak naroda Ad, a ne neki grad, kao što smatraju neki komentatori.

1797) Koja je podupirala i učvršćivala njegovu vlast i poziciju, baš kao što kočići pričvršćuju šator.

1798) U arapskom jeziku se kaže: "Sabbebtus-sevta fil-mudžrim", odnosno: "Izbičevao sam zločinca žestoko!"

1799) Tj. On čuje i vidi šta rade. On motri na Svoja stvorenja i sve što rade bit će registrirano i zabilježeno; a onda će svakoga pravedno i po zasluzi nagraditi ili kazniti.

1800) Ovim ajetima se osuđuje čovjek kojem Allah dadne obilje da bi ga time iskušao, pa on smatra da ga je, ustvari, time počastio. Isto tako je i s onim kojeg Allah stavi na kušnju i uskrati mu imetak, pa on pomisli da ga je Allah time ponizio.

1801) Nije tako kako ljudi misle. Jer Allah daje imetak svima: i onima koji su Mu pokorni i onima koji su Mu nepokorni. U oba slučaja, suština je u tome da li će čovjek biti zahvalan u bogatstvu i strpljiv u siromaštvu.

1802) Uzvišeni Allah će doći da presudi Svojim stvorenjima, dok će meleki biti pred Njim postrojeni, sve red do reda. Sam pojam "dolazak" jeste poznat, ali njegov način je nepoznat. Drugačije kazano, Uzvišeni Allah zaista će doći, ali taj Njegov dolazak ne sliči dolasku Njegovih stvorenja.

1803) Čovjek-nevjernik, onaj koji je bio neposlušan Uzvišenom Allahu.

1804) Duša koja je bila uvjerena u Allahovu Jednoću, i koja je bila zadovoljna Njegovom odredbom, doći će na Sudnjem danu smirena, jer je prilikom smrti i proživljenja obradovana

svome zadovoljna,[1805] a i da zbog tebe zadovoljstvo bude,[1806] /28/ pa uđi među robove Moje /29/ i uđi u Džennet Moj! /30/

(90) El-Beled – Grad

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Kāf, ima 20 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ne! Kunem se gradom ovim,[1807] /1/ a ti si u ovom gradu oslobođen ograničenja,[1808] /2/ i roditeljem i onim koga je rodio,[1809] /3/ Čovjeka smo stvorili da je u naporu.[1810] /4/ Misli li on da mu niko ništa ne može?[1811] /5/"Utrošio sam imetak nagomilani!", govori.[1812]

Džennetom.

1805) Sama sobom.

1806) Takva duša bit će zadovoljna Allahom; On će biti zadovoljan njome, a i zadovoljit će je nagradom koju joj je pripremio.

1807) Časnom Mekkom. I ovdje čestica "la" (ne) ima funkciju pojačanja značenja, a ne negiranja zakletve.

1808) Ovako ovaj ajet prevodimo jer Ibn Kesir kaže: "Ovo je zakletva Uzvišenog Allaha Mekkom, Ummul-Qurom – dok je onaj, koji u njoj boravi, slobodan od ograničenja koja nalažu ihrami – kako bi upozorio na njenu veličinu dok su ljudi u njoj u ihramima." Ibn Kesir navodi Ibn-Abbasove riječi koji kaže: " Tebi – o, Muhammede! – dozvoljeno je da se u njoj (Mekki) boriš." Mudžahid veli: "Sve što u njoj (Muhammede) uloviš, dozvoljeno ti je." Katade je rekao: "Ti si u njoj (Muhammede) bez ikakvog grijeha i smetnje." Hasan Basri veli da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bilo dopušteno da radi ono što drugi ne smiju samo jedan kratki period tokom dana. U tom smislu postoje i neki hadisi. Drugo moguće značenje ajeta jeste: "Kunem se ovim gradom dok ti u njemu boraviš." Treće značenje: "Kunem se gradom ovim, a tebi je u njemu dopušteno sve." Ovo je Taberijevo tumačenje.

1809) Mudžahid i mnogi drugi mufessiri smatraju da se ovim misli na Adema, alejhis-selam, i njegovo potomstvo, tj. ljude. Ovo tumačenje Ibn Kesir smatra veoma jakim i dodaje kako Ibn Džerir et-Taberi smatra da se ajet odnosi općenito na sve roditelje i djecu. Zanimljivo je Ibn Abbasovo tumačenje koje spominje Ibn Kesir, a prijevod bi, u skladu s njim, glasio: "..i roditeljem (onim koji je rodio) i onim koji nije rodio (koji nema potomstva)."

1810) Ibn Kesir navodi više tumačenja ovog ajeta i ne daje ni jednom prednost u odnosu na drugo, s tim što na kraju kaže da Ibn Džerir odabire tumačenje po kojem je smisao ovog ajeta da je čovjek stvoren da se odupire teškoćama. Ed-Dahhak je rekao kako "fi kebed" znači da je čovjek stvoren skupljen, a Ibn-Abbas je na to dodao: "tj. u utrobi svoje majke." Riječ "el-kebed" znači i uspravnost i skladnost. To znači (što će reći) da ovaj ajet upućuje na to da je čovjek stvoren uspravnim i skladnim. Seid b. Džubejr smatra da ajet znači da je čovjek stvoren tako da je u stalnom naporu i traženju opskrbe.

1811) "Misli li čovjek", kaže Hasan Basri, "da mu niko ne može imetak uzeti?!" Katade veli: "Misli li čovjek da neće biti pitan za imetak: otkud ga je stekao i gdje ga je utrošio?!" Es-Suddi kaže: "Misli li čovjek da mu Allah ništa ne može?!" Ovim se ukorava čovjek koji je zadivljen svojom snagom i imetkom.

1812) Govori ovo iz samozadovoljstva, oholosti ili žala i kajanja. U tom smislu, korisno je ono što navodi Zuhajli (Et-Tefsir el-munir, 30/244) kao povod objavljivanja ovog i prethodnog ajeta.

/6/ Zar misli da ga niko vidio nije? /7/ Zar mu nismo dali oka dva /8 /i jezik i usne dvije, /9/ i na dva puta uspinjuća mu ukazali?[1813] /10/ Pa zašto nije savladao uspon?[1814] /11/ A šta ti misliš: šta je to uspon? /12/ Roba ropstva osloboditi, /13/ ili, u vrijeme gladi, nahraniti /14/ siroče bliska roda, /15/ ili bijednika iz prašine.[1815] /16/ A potom da je bio od onih koji vjeruju, koji jedni drugima strpljivost preporučuju i koji jedni drugima milosrđe preporučuju; /17/ oni će biti – oni s desne strane! /18/ A oni koji ne vjeruju u ajete i dokaze Naše, oni će biti – oni s lijeve strane, /19/ iznad njih će vatra zatvorena biti. /20/

(91) Eš-Šems – Sunce

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Kadr, ima 15 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi Sunca i svjetla njegova!, /1/ i Mjeseca kada ga prati, /2/ i dana kada ga vidljivim učini, /3/ i noći kada ga zakloni, /4/ i neba i Onoga Koji ga sazda,[1816] /5/ i Zemlje i Onoga Koji je rasprostrije,[1817] /6/ i duše i Onoga Koji je ispravnom stvori,[1818] /7/ pa je nadahnu da zna šta je razvrat a šta bogobojaznost;[1819] /8/ uspio

---

Naime, prethodni ajet je objavljen povodom Ebul-Ešedda b. Keldea el-Džumehija koji je bio zadivljen svojom tjelesnom snagom i koji je lažući govorio: "Potrošio sam veliki imetak da bih napakostio Muhammedu." Povod ovog ajeta bio je Haris b. Amir b. Nevfel koji je počinio neki grijeh pa mu je Vjerovjesnik, sallalahu alejhi ve sellem, naredio da isplati keffaret. On je na to rekao: "Otkako sam ušao u Muhammedovu vjeru, moja imovina je otišla samo u plaćanje keffareta i druga (slična) davanja." Ez-Zuhajli kaže da će čovjek koji je mislio da daje imetak na dunjaluku u korisne svrhe, na Sudnjem danu govoriti ove riječi, a Allah najbolje zna.

1813) Put dobra i put zla.

1814) Taberi ovaj ajet shvata u smislu izvješća, tj. "I nije savladao uspon." Katade kaže da se pod riječju "el-akabe" misli na veliku teškoću i nju treba savladati djelima (učinjenim) u pokornosti Allahu. Ibn-Omer je rekao da je Akabe brdo u Džehenemu.

1815) "Miskinen za metrebe" je bijednik koji živi i spava u prašini; to je onaj koji je stalno na putu i nema svoje kuće, niti bilo čega da ga zaštiti od prašine. To je čovjek koji je u nevolji i dugovima ili koji nema nikoga svoga. Neki kažu da se misli na čovjeka koji je daleko od svoje domovine, tj. u tuđini.

1816) Ili: "I neba i kako je sazdano (zdanja njegovog)."

1817) Ili: "I Zemlje i njenog rasprostiranja (kako je rasprostranjena)."

1818) Ili: "I duše i njenog ispravnog stvaranja (kako je ispravno stvorena)." Misli se na to da je Uzvišeni Allah stvorio duše ispravnim i u čistoj prirodi i urođenoj vjeri.

1819) Uzvišeni je naputio duše – tj. objasnio im je šta je razvrat (kako bi se toga klonile), a šta bogobojaznost – a onda one prihvate ono što im je određeno. Mudžahid, Katade, Dahak i Sevri

je onaj ko je očisti, /9/ a izgubio je onaj ko je zapostavi![1820] /10/ Narod Semūd je zbog obijesti svoje poricao: /11/ Kad se jedan nesretnik između njih podigao, /12/ Allahov poslanik[1821] im je doviknuo: "Pazite na Allahovu devu i njen red pojenja!",[1822] /13/ ali su ga u laž utjerali,[1823] pa su je zaklali – i Gospodar njihov ih je, zbog grijeha njihovih uništio i kaznom sve obuhvatio /14/ ne bojeći se kakve će posljedice toga biti.[1824] /15/

(92) El-Lejl – Noć

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-A'lā, ima 21 ajet)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi noći kada sve zakrije, /1/ i dana kad svane, /2/ i Onoga Koji muško i žensko stvara, /3/ vaš trud je, zaista, različit.[1825] /4/ A onome koji udjeljuje i bogobojazan je /5/ i ono najljepše smatra istinitim,[1826] /6/ njemu ćemo ono što je lahko dostupnim učiniti;[1827] /7/ a onome koji tvrdiči i osjeća se neovisnim, /8/ i ono najljepše smatra lažnim, /9/ njemu ćemo ono što je tegobno dostupnim učiniti,[1828] /10/ i imetak njegov mu, kad se strovali,[1829] neće koristiti. /11/ Mi smo dužni ukazati na Pravi put[1830]

---

kažu da ovaj ajet znači: "Obzanio (pojasnio) im je dobro i zlo."

1820) Uspjet će onaj koji očisti svoju dušu od lošeg ahlaka i nevaljalština, ili čiju dušu očisti Allah; a štetovat će onaj ko je zanemari upućivati ka dobru, ili čiju dušu Allah ne uputi, tako da se ona oda grijesima i izađe iz pokornosti Allahu.

1821) Sālih, alejhis-selam.

1822) Čuvajte se od toga da bilo šta loše uradite s tom kamilom i ne skrnavite red njenog pojenja.

1823) Negirali su ono s čime je došao od svoga Gospodara.

1824) Ibn Abbas veli: "Tj. Allah se ne boji nikoga kakve će posljedice toga biti." – Ovo značenje odabire i Ibn Kesir. A drugo moguće značenje jeste da se onaj koji je zaklao devu nije bojao posljedica tog čina.

1825) Djela ljudi su suprotna i različita: jedni rade dobro, a drugi zlo.

1826) Djela ljudi su različita i suprotna: jedni rade dobro, a drugi loše. A ono što je najljepše jeste: Džennet, ili sevap, ili nadomještaj (nadoknada za to), ili ono čime je Allah čovjeka blagodario, ili riječi "La ilahe illallah", ili namaz, ili zekat i post.

1827) Put ka dobru (činjenju dobra) ili ka Džennetu.

1828) Put ka zlu.

1829) U vatru džehennemsku ili kada umre.

1830) Objasniti halal i haram, ili je značenje ajeta: "K nama vodi put Upute", tj. Ko slijedi Uputu, stići će Allahu.

/12/ i jedino Nama pripada i ahiret i ovaj svijet. /13/ Zato vas upozoravam na razbuktalu vatru /14/ u koju će ući samo najveći nesretnik, /15/ onaj koji bude poricao i okretao se, /16/ a od nje će odstranjen biti onaj najbogobojazniji, /17/ onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao, da bi se očistio, /18/ ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, /19/ već jedino žudeći za licem Gospodara svoga Svevišnjeg,[1831] /20/ i on će, zbilja, zadovoljan biti! /21/

(93) Eḍ-Ḍuḥā – Jutro

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Fedžr, ima 11 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi jutra /1/ i noći kad se utiša, /2/ Gospodar tvoj nije te[1832] ni napustio ni omrznuo! /3/ Ahiret je, zaista, bolji za tebe od ovog svijeta, /4/ a Gospodar tvoj će tebi sigurno dati, pa ćeš zadovoljan biti. /5/ Zar te siročetom ne nađe, pa ti utočište dade, /6/ i zalutalim te nađe, pa te uputi,[1833] /7/ i siromahom te nađe, pa te bogatim učini? /8/ Zato, siroče ne okahari, /9/ i onoga ko traži ne odbij, /10/ i o blagodati Gospodara svoga kazuj![1834] /11/

1831) Žudeći da Ga vidi na drugom svijetu, u džennetskim baščama.

1832) O, Muhammede!

1833) Ovaj ajet je sličan 52. ajetu iz sure Eš-Šura u kojem se kaže da (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) nije znao ni za Knjigu ni za iman. Neki kažu da se ovaj ajet odnosi na to da je on jednom dok je bio mali zalutao u mekanskim brdima, dok drugi vele da je zalutao jašući devu u noći dok je s amidžom išao u Šam.

1834) S obzirom da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio: i zalutao, i siromašan, i jetim, naređuje mu se da prema jetimu bude blag; da onoga ko traži znanje ili materijalnu pomoć ne odbija; i da o Allahovim blagodatima priča drugim ljudima.

(94) El-Inširāh – Širokogrudnost

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Ed-Duhā, ima 8 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Zar grudi tvoje nismo prostranim učinili /1/ i breme tvoje skinuli,[1835] /2/ koje je pleća tvoja pritiskalo, /3/ i spomen na tebe visoko uzdigli![1836] /4/ Pa, zaista, s mukom je olakšanje, /5/ zaista, s mukom je olakšanje! /6/ A kad završiš,[1837] molitvi[1838] se predaj, /7/ i Gospodaru svome teži! /8/

(95) Et-Tīn – Smokva

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Burūdž, ima 8 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi smokve i masline,[1839] /1/ i Sinajske gore, /2/ i grada ovog, sigurnog,[1840] /3/ Mi čovjeka stvaramo u najljepšem obliku, /4/ zatim ćemo ga u najniže nizine vratiti,[1841] /5/ samo ne one koji budu vjerovali i dobra djela činili, njima pripada nagrada neprekidna. /6/ Pa, šta te[1842] onda navodi da poričeš obračun?

1835) Uzvišeni Allah je prosvijetlio i učinio prostranim grudi (srce) Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem. Također, On je Šerijat, s kojim je došao, učinio lahkim, prostranim i tolerantnim; i skinuo je sa njega teret koji ga je pritiskao. Taj teret je ono što se spominje u 2. ajetu sure El-Feth, da će mu Allah oprostiti grijehe (pogreške) koje je učinio i koje će eventualno učiniti.

1836) Tj. kad god Uzvišeni Allah bude spomenut, bude spomenut i on, i to kada se izgovara šehadet: (Ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden resulullah).

1837) Kada završiš s dunjalučkim obavezama i prekineš sve veze s njim, tada se ti predaj ibadetu, i to čio, bistrog uma i čistog nijeta.

1838) Dovi ili ibadetu.

1839) Osim tumačenja da se pod riječju "et-tin" misli na smokvu, Ibn Kesir navodi i ova tumačenja: misli se na džamiju u Damasku; ili na sam Damask; ili na brdo u blizini njega; ili na mesdžid mladića iz pećine (ashabu el-kehf); ili mesdžid Nūha, alejhis-selam, na planini Džudijj. Što se tiče riječi "ez-zejtun", ona, osim tumačenja da se radi o maslini, prema komentatorima, može značiti i mesdžid u Bejtul-Makdisu ili brdo na kojem je Mūsā, alejhis-selam, razgovarao s Allahom.

1840) Mekke.

1841) U Džehennem.

1842) O, čovječe!

/7/ Zar Allah nije sudija najpravedniji?![1843] /8/

(96) El-'Alek – Zakvačak

(Objavljena u Mekki; objavljena je u pećini Hira,
prvo što je bilo objavljeno iz Kur'ana jeste
prvih pet ajeta ove sure; ima 19 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Čitaj s imenom[1844] Gospodara tvoga Koji stvara, /1/ stvara
čovjeka od zakvačka.[1845] /2/ Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, /3/
Koji poučava peru, /4/ Koji čovjeka poučava onome što ne zna.[1846]
/5/ Uistinu,[1847] čovjek se uzobijesti /6/ čim se neovisnim osjeti, /7/
a Gospodaru tvome će se, doista, svi vratiti! /8/ Vidje li ti onoga
koji sprečava /9/ roba da klanja?[1848] /10/ Šta misliš, ako on je
on na Pravom putu, /11/ ili ako bogobojaznost naređuje?![1849] /12/
Šta misliš, ako on poriče i okreće se, /13/ zar on ne zna da Allah
vidi?![1850] /14/ Naprotiv![1851] Ako se ne okani, ocrnit ćemo mu
čelo,[1852] /15/ čelo lažno i grešno, /16/ pa neka on pozove društvo

1843) On je Onaj Koji nikome nasilje (zulum) ne nanosi. A Njegova Pravda nalaže da uspostavi sud na Kijametskom danu kako bi onome kome je na dunjaluku učinjena nepravda vratio pravo od zulumćara.

1844) Počinjući sa spomenom imena Gospodara svoga: u ime Njega ili tražeći pomoć od Njega.

1845) Zakvačak je jedna faza u životu embrija kada se on zakači (pripije) za endometrium materice.

1846) Njegova plemenitost je i u tome što je podučio čovjeka čitanju i pisanju i izveo ga tako iz tame neznanja u svjetlo znanja i vjere. On čovjeka, osim pisanja, podučava i mnogim drugim znanjima za koja prije nije znao.

1847) Ili: Ne treba tako čovjek da radi! Allah mu dadne sve ove blagodati, a on se poslije uzobijesti i smatra se neovisnim sa svojom snagom i imetkom.

1848) Objavljeno je povodom Ebu Džehla koji je zaprijetio da će "zgaziti vrat" Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, ako ga vidi da klanja kod Kabe.

1849) Tj. šta misli Ebu Džehl, ako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na Pravom putu i ako mu samo naređuje da se boji Allaha i Njegove kazne?

1850) Tj. šta misli Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ako Ebu Džehl poriče Istinu i ono s čim je došao Poslanik i od imana i Upute se okreće? Zar ne zna (taj Ebu Džehl) da ga Allah vidi i da će ga kazniti?!

1851) Nije tako kako je rekao da će "zgaziti vrat" Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.

1852) Umazat ćemo mu čelo ili kiku, odnosno lice cijelo; ili, ščepat ćemo ga za kiku njegovu.

svoje. /17/ Mi ćemo pozvati zebanije.[1853] /18/ Naprotiv![1854] Ti se njemu ne pokoravaj, već čini sedždu i približi se Gospodaru svome! /19/

(97) El-Kadr – Određenje

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Abese, ima 5 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Mi smo ga objavili u u Noći odredbe,[1855] /1/ a šta ti misliš šta je Noć odredbe? /2/ Noć odredbe bolja je od hiljadu mjeseci;[1856] /3/ meleci i Duh,[1857] s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake, /4/ spas je u njoj sve dok zora ne svane.[1858] /5/

(98) El-Bejjine – Dokaz jasni

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Burūdž, ima 8 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Nisu se oni od sljedbenika Knjige koji ne vjeruju i višebošci okanili,[1859] sve dok im nije došao dokaz jasni: /1/ od Allaha Poslanik koji čita listove čiste, /2/ u kojima su propisi

---

1853) Neka (Ebu Džehl) pozove u pomoć društvo svoje s kojim je sjedio, tj. svoj narod i pleme. Allah će pozvati zebanije, žestoke i stroge čuvare Džehennema.

1854) Nije tako kako Ebu Džehl misli. Zato – o, Muhammede! – nemoj ga poslušati pa da ne obavljaš namaz tamo gdje hoćeš, jer tebe Allah čuva i On će te pomoći.

1855) Ili u Noći velikog značaja.

1856) Provesti ovu noć u ibadetu vrednije je nego provesti hiljadu mjeseci u kojima nema te noći.

1857) Melek Džibril ili neka druga vrsta meleka.

1858) Ibn Kesir navodi drugi način čitanja ova dva ajeta – način po kojem bi njihovo značenje glasilo: "Meleki i Duh, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj. Od svega (min kulli emr) ona je spas, sve dok zora ne svane."

1859) Svoga nevjerstva (kufr); ili – prema mišljenju Taberija – razdvojili u pogledu Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, slučaja, odnosno poslanstva.

ispravni.[1860] /3/ A podvojili su se oni kojima je data Knjiga baš onda kad im je došao dokaz jasni, /4/ a naređeno im je da samo Allahu ibadet čine, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da namaz obavljaju, i da zekat udjeljuju; a to je – ispravna vjera. /5/ Oni sljedbenici Knjige koji ne vjeruju i višebošci, bit će, sigurno, u vatri džehennemskoj, u njoj će vječno ostati: oni su najgora stvorenja. /6/ A oni koji vjeruju i čine dobra djela – oni su, zbilja, najbolja stvorenja. /7/ Nagrada za njih od Gospodara Njihova su vrtovi Adna kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno, zauvijek boraviti; Allah će biti njima zadovoljan, a i oni će biti Njime zadovoljni. To će biti za onoga koji se bude bojao Gospodara svoga. /8/

(99) Ez-Zelzele – Zemljotres

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure En-Nisā, ima 8 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kad se Zemlja najžešćim potresom svojim zatrese, /1/ i kada Zemlja izbaci terete svoje[1861] /2/ i čovjek uzvikne: "Šta joj je?", /3/ taj dan ona će vijesti svoje kazivati[1862] /4/ jer će joj Gospodar tvoj dopustiti.[1863] /5/ Taj dan ljudi će se razdvojeni pojaviti[1864] da im se pokažu djela njihova: /6/ Onaj ko bude uradio koliko trun dobra – vidjet će ga, /7/ a onaj ko bude

1860) Dokaz jasni je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koji čita Časni Kur'an. A Kur'an je napisan na uzvišenom mjestu (v. Kur'an, sura Abese, 13-16.) U njemu su ajeti i propisi koji su ispravni i bez greške, jer su od Allaha.

1861) Tj. mrtve.

1862) Šta su ljudi na njoj radili.

1863) "Evha leha" (riječ "vahj" jeste nadahnuće, inspiracija, sugeriranje, objava). Ibn Kesir kaže da ovdje ova riječ sadrži u sebi značenje dozvole i dopuštanja. On navodi da je Ibn Abbas rekao da će Gospodar reći Zemlji: "Reci (pričaj)!" Mudžahid kaže: "Naredit će joj." Kurezi kaže: "Naredit će joj da se otvori kako bi oni izašli."

1864) Ibn Kesir kaže da će se ljudi vratiti s mjesta polaganja računa u različitim grupama: jedni će biti sretni, a drugi nesretni; jedni će u Džennet, a drugi u Džehennem. Ibn Džurejdž (a i to navodi Ibn Kesir) kaže da će se ljudi razdvojiti i raspršiti i nikad se više neće sastati. Es-Suddi kaže da "eštaten" znači u grupama (firekan). Ševkani, pak, ovaj ajet tumači u smislu da će se ljudi pojaviti iz kaburova idući ka mjestu polaganja računa i bit će u različitim stanjima: jedni će biti spokojni, a drugi preplašeni; kod jednih će lica biti bijela, a kod drugih crna; jedni će ići na desnu stranu, a drugi na lijevu – a, uz to, svi će doći s različitim djelima.

uradio i koliko trun zla – vidjet će ga. /8/

(100) El-'Ādijāt – Oni koji dahćući jure

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Asr, ima 11 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi onih koji dahćući jure,[1865] /1/ pa varnice frcaju[1866] /2/ i zorom napadaju, /3/ i tu[1867] dižu prašinu /4/ pa tu svi zajedno u sredinu prodiru,[1868] /5/ čovjek je, zaista, prema Gospodaru svome poricatelj veliki,[1869] /6/ i sam je on,[1870] doista, svjedok toga, /7/ i on je, zbilja, u ljubavi za dobrima dunjalučkim žestok[1871]. /8/ A zar on ne zna da će, kada kaburovi budu prevrnuti s onim što je u njima, /9/ i kada iziđe na vidjelo ono što je u srcima, /10/ Gospodar njihov Dan taj, sigurno, sve o njima znati?! /11/

(101) El-Kāri'a – Udar zastrašujući

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Kurejš, ima 11 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Udar zastrašujući![1872] /1/ Šta je Udar zastrašujući? /2/ I šta

---

1865) Konji, kada idu u boj.

1866) Kada kopitama gaze po kamenju.

1867) U tom mjestu ili tim upadom podižu prašinu.

1868) U sredinu tog mjesta koje napadaju, svi zajedno upadaju. Ili: Pa u sred gomile (neprijateljske) upadaju.

1869) Poriče i negira Njegove blagodati.

1870) Sam čovjek je svjedok tog svog poricanja, tj. to se odražava na njegovim riječima i djelima. Moguće je i da se misli na to da je Allah svjedok šta taj čovjek radi.

1871) Žestoka je njegova ljubav prema imetku. Ovo je jedno značenje ajeta. "A drugo je", kaže Ibn Kesir: 'On je, zaista, škrt i pohlepan zbog ljubavi prema imetku.'" Oba ova smisla su – prema njemu – ispravna.

1872) El-Kari'a je jedno od imena Sudnjeg dana. Sudnji dan je nazvan ovim imenom jer će

ti znaš šta je Udar zastrašujući? /3/ Dan taj ljudi će biti kao leptiri raštrkani, /4/ a planine kao šarena vuna iščupana. /5/ Onaj čija dobra djela budu teška, /6/ u ugodnom životu će živjeti, /7/ a onaj čija dobra djela budu lahka, /8/ majka – utočište će mu bezdan biti.[1873] /9/ A znaš li ti šta će to biti? /10/ Vatra užarena! /11/

(102) Et-Tekāsur – Zgrtanje imovine

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Kevser, ima 8 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Zaokuplja vas zgrtanje imovine[1874] /1/ sve dok mezarja ne posjetite. /2/ A ne treba tako, saznat ćete svakako! /3/ I još jednom, ne treba tako! Saznat ćete sigurno! /4/ Ne valja tako, kad biste vi znali pouzdano,[1875] /5/ Oganj ćete, zaista, vidjeti! /6/ I još jednom, doista ćete ga vidjeti sasvim jasno! /7/ Zatim ćete Dan taj o blagodatima biti pitani sigurno! /8/

(103) El-ʻAṣr – Vrijeme

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Eš-Šerh, ima 3 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Tako mi vremena, /1/ doista je čovjek[1876] na gubitku, /2/ samo

svojim strašnim i jezovitim udarom prestrašiti ljudska srca, ili će zastrašiti kaznom Allahove neprijatelje.

1873) Neće imati drugog boravišta osim bezdana džehennemskog. Njemu će se sklanjati kao što se dijete kod majke svoje sklanja.

1874) Hvalisanje mnoštvom imetka i djece i zgrtanje imovine ljude zaokuplja od pokornosti Uzvišenom Allahu sve dok ne usele u mezarja, tj. dok ne umru. Ovo posjećivanje mezarja lijepo je protumačio Omer b. Abdul-Aziz, rekavši da smatra da se mezarja samo posjećuju jer se posjetilac mora vratiti svom stalnom domu, tj. Džennetu ili Džehennemu.

1875) Da ste znali znanjem istinskim, ne bi vas od Ahireta zaokupljalo zgrtanje imetka i hvalisanje mnoštvom sve dok niste umrli.

1876) Čovjek kao ljudska vrsta. Svaki čovjek koji protraći svoje vrijeme samo u dunjalučkim

nisu oni koji vjeruju i dobra djela čine, i koji jedni drugima Istinu[1877] preporučuju i koji jedni drugima preporučuju strpljenje.[1878] /3/

(104) El-Humeze – Klevetnik

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Kijāme, ima 9 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Teško svakom klevetniku podrugljivcu, /1/ koji blago gomila i prebrojava ga, /2/ i misli da će ga blago njegovo besmrtnim učiniti. /3/ A ne treba tako! On će sigurno biti bačen u Hutamu![1879] /4/ A znaš li ti šta je Hutama? /5/ Vatra Allahova razbuktala, /6/ koja će do srca dopirati. /7/ Ona će nad njima biti zatvorena /8/ plamenim izduženim stubovima. /9/

(105) El-Fīl – Slon

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Kāfirūn, ima 5 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Zar nisi čuo šta je s vlasnicima slona Gospodar tvoj uradio?[1880] /1/ Zar lukavstvo njihovo nije upropastio /2/ i na njih jata ptica poslao, /3/ koje su na njih grumenje od gline pečene bacale, /4/ pa ih kao izjedeno lišće učinio? /5/

poslovima i nastojanjima, na gubitku je na oba svijeta.

1877) Istinu koju je obavezno sprovoditi. To su iman i tevhid; to je izvršavanje onog što je Allah propisao i izbjegavanje onoga što je zabranio.

1878) U nedaćama, kada ih vrijeđaju oni kojima oni preporučuju dobra djela i savjetuju ih da se klone loših.

1879) Jedno ime džehennemske vatre jer ona sve što je u njoj lomi, krši i guta.

1880) Ebreha iz Abesinije i njegova vojska koji su pošli da sruše Kabu uz pomoć slonova.

(106) Kurejš – Kurejšije

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure Et-Tīn, ima 4 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Zbog udruživanja[1881] Kurejšija, /1/ udruživanja njihova da zimi i ljeti putuju, /2/ neka oni Gospodaru ove Kuće ibadet čine, /3/ Koji ih gladne hrani i od straha brani. /4/

(107) El-Mā'ūn – Potrepštine koje se daju na posudbu

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Burūdž, ima 7 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Znaš li ti onoga koji Sud[1882] poriče? /1/ Pa to je onaj koji grubo odbija siroče,[1883] /2/ i koji da se nahrani siromah – ne podstiče. /3/ Pa teško klanjačima, /4/ onima koji su nemarni prema svome namazu,[1884] /5/ koji se samo ljudima pokazuju[1885] /6/ I čak potrepštine koje se na posudbu daju oni ne daju![1886] /7/

1881) Zbog sloge i okupljanja u svom gradu u sigurnosti. Ovakav je smisao Ibn Kesirovog tumačenja. On kaže da je moguć i drugi smisao ajeta, i to: "Zbog navike Kurejšija da putuju ljeti u Šam, a zimi u Jemen."

1882) Proživljenje, i nagrađivanje i kažnjavanje.

1883) Koji odbija siroče od onoga na šta ima pravo.

1884) Ne obavljaju je na propisan način, niti je obavljaju na vrijeme.

1885) Pa im se oni dive i hvale ih.

1886) Ovi ljudi ne obavljaju ibadet Uzvišenom Allahu onako kako treba, a niti daju i pozajmljuju ljudima stvari koje su ljudima potrebne, iako vlasništvo nad tim stvarima datim na korištenje ostaje njima. Komentatori za el-maun kažu da još znači: zekat, kućne alatke i potrebštine, voda, posudba, pomaganje i sve što je dobro uopće.

(108) El-Kevser – Kevser
(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Ādijat, ima 3 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Mi smo ti, uistinu, Kevser dali,[1887] /1/ pa klanjaj Gospodaru svome i kurban kolji, /2/ onaj koji tebe mrzi – sigurno će on bez spomena ostati. /3/

(109) El-Kāfirūn – Nevjernici
(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Mā'ūn, ima 6 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Reci: "O vi nevjernici, /1/ ja ne obožavam ono što vi obožavate, /2/ niti ste vi obožavaoci Onoga Koga ja obožavam, /3/ niti sam ja obožavalac onoga što vi obožavate, /4/ niti ste vi obožavaoci Onoga Koga ja obožavam, /5/ vama vaša vjera, a meni moja."[1888] /6/

(110) En-Naṣr – Pomoć
(Objavljena na Mini; spada u medinske sure, objavljena je nakon sure Et-Tevba, ima 3 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Kada Allahova pomoć i pobjeda dođu,[1889] /1/ i vidiš ljude kako u skupinama u Allahovu vjeru ulaze, /2/ ti slavi i veličaj Gospodara svoga hvaleći Ga i moli Ga da ti oprosti, On zaista pokajanje stalno prima. /3/

1887) Kevser je rijeka u Džennetu. Neki ovo tumače kao "mnogo dobro".

1888) Ibn Kesir bilježi predanje od Ibn Abbasa koji kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da sura El-Kafirun vrijedi kao četvrtina Kur'ana. Ova sura predstavlja odricanje od mušrika i onoga što oni rade, te naređuje iskrenu i čistu predanost Uzvišenom Allahu.

1889) Iz ovog ajeta je Ibn Abbas zaključio da se nagovještava skora smrt Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

(111) El-Leheb – Plamen

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Fātiha, ima 5 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Neka propadnu ruke Ebu Lehebove,[1890] i propao je! /1/ Neće mu biti od koristi imetak njegov, a ni ono što je stekao,[1891] /2/ ući će on sigurno u vatru rasplamsalu, /3/ i žena njegova što drvlje nosi;[1892] /4/ o vratu njenu bit će uže od ličine usukane.[1893] /5/

(112) El-Ihlāṣ – Čisto vjerovanje

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure En-Nās, ima 4 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Reci: "On je Allah – Jedan! /1/ Allah je Es-Samed![1894] /2/ Nije rodio i rođen nije, /3/ i niko Mu ravan nije!" /4/

1890) Ebu Leheb je jedan od amidža Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ime mu je Abduluzza b. Abdulmuttalib. Dobio je nadimak Ebu Leheb zbog plamenkaste boje lica. Mnogo je uznemiravao i vrijeđao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

1891) Tj. djeca.

1892) Bila je poznata kao Ummu Džemil. Pravo ime joj je Erva bint Harb, Sufjanova sestra. Ona je bodrila svoga muža i pomagala mu u neprijateljstvu prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Zbog toga će na Sudnjem danu raditi protiv njega tako što će dodavati drva na vatru u kojoj će biti on. Ovo tumačenje odabire Ibn Kesir. Drugo moguće značenje hammaletel-hatab jeste da je ona skupljala bodljikavo drvlje i bacala ga na put, pred Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Jedno tumačenje ide za tim da ovo znači da je ona prenosila tuđe riječi; da ih je od svijeta "skupljala", kao što se skupljaju drva, a onda prenosila.

1893) Ili od vatre, ili od željeza i slično.

1894) Ibn Kesir navodi značenja riječi Es-Samed, ali nijedno ne odabire kategorički. On navodi mišljenje da je sljedeći ajet, ustvari, tumačenje tog imena, tj. Nije rodio i rođen nije. Neki kažu da je Es-Samed – apsolutni Gospodar, da je El-Baki – Onaj koji je vječan, i slično. Taberi, a i Ibn Kesir, navodi to tumačenje. On je sklon tumačenju po kojem je značenje ove riječi: Onaj Kojemu se sklanjaju ljudi pri potrebi, tj. On je utočište ljudima. Sura El-Ihlas vrijedi kao trećina Kur'ana.

(113) El-Felek – Svitanje

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Fīl, ima 5 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Reci: "Utječem se Gospodaru svitanja, /1/ od zla onoga što On stvara,[1895] /2/ i od zla mrkle noći kad razastre tmine, /3/ i od zla onih koje u čvorove pušu,[1896] /4/ i od zla zavidnika kad zavidi." /5/

(114) En-Nās – Ljudi

(Objavljena u Mekki; objavljena je nakon sure El-Felek, ima 6 ajeta)

S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Reci: "Utječem se Gospodaru ljudi, /1/ Vladaru ljudi, /2/ Bogu ljudi, /3/ od zla šejtana – koji nanosi zle misli pa se skrije, /4/ koji zle misli unosi svijetu u grudi; /5/ svijetu džina i ljudi."[1897] /6/

1895) Od zla svih Allahovih stvorenja.

1896) One koje se bave crnom magijom – sihirbazice.

1897) En-nas (svijet, ljudi) ovdje podrazumijeva i džine i ljude; i onaj ko im donosi zle misli jeste šejtan. Šejtani mogu biti u vidu džina, ali i u vidu ljudi (v. El-En'am, 112.) Po drugom shvatanju ajeta smisao bi glasio: "Koji zle misli unosi u srca ljudi (svijeta), makar bio on (taj koji donosi zle misli) iz reda džina ili ljudi."

RJEČNIK MANJE POZNATIH RIJEČI I IZRAZA

Ahiret – budući, drugi svijet

Ajet, ajeti – rečenica, stavak iz Kur'ana

Arefat – prostrana zaravan u blizini Mekke, na kojoj su hadžije obavezne proboraviti jedan dio dana uoči Kurban-bajrama, i bez toga im hadž nije valjan

Arš – Božije prijestolje

Bedr – mjesto u blizini Medine, dobilo naziv po istoimenom izvoru vode

Dunjaluk – ovaj svijet

Džalūt - Golijat

Džehennem – vatra, pakao na drugom svijetu

Džennet – raj, mjesto uživanja na drugom svijetu

Ebu Leheb – Muhammedov, sallahu alejhi ve sellem, amidža (stric)

Emanet – poslovi od povjerenja, povjerene stvari

Es-Samed – jedno Allahovo lijepo ime, Apsulutni Gospodar, Onaj Koji je utočište ljudima, Vječni

Firdevs – središnji i najviši dio Dženneta, iz njega izviru džennetske rijeke

Furkan – drugo ime za Kur'an, ono što rastavlja istinu od neistine

Gaflet – nemar, nehaj

Halifa – namjesnik; vladar

Harem – pojas oko Kabe, u kojem su zabranjeni određeni postupci

Hidr – "zeleni čovjek"; iskreni Allahov rob kojem je Allah dao posebno znanje; spominje se u suri Pećina (El-Kehf)

Hunejn – dolina između Mekke i Taifa; u njoj se odigrala bitka između muslimana i plemena Hevazin i Sekif

Hutama – drugi naziv za džehennemsku vatru koja sve lomi, krši i guta

Ibadet – robovanje, pokornost i poniznost Uzvišenom Allahu

Ifrit - najsnažniji džinn; njihov predvodnik.

Illijjun – mjesto na drugom svijetu u kojem će biti smještene duše vjernika; Džennet; visina; sedmo nebo

Itikaf – povlačenje u džamiju u zadnjoj trećini ramazana, radi razmišljanja i obavljanja drugih djela pobožnosti

Je'džudž i Me'džudž – Gog i Magog; dva plemena; potomci poslanika Adema (Adama); možda Turkmeni

Kevser – rijeke u Džennetu; obilno dobro

Kibla – pravac u kojem se muslimani okreću u svojim molitvama; Kaba u Mekki

Kijamet, Kijametski dan – opća kataklizma; propast ovog svijeta; Sudnji dan

Kurisijj / Kursija – pijedestal; mjesto na koje se stavljaju stopala kada se sjedi; od ove riječi je u bosanskom jeziku nastala riječ ćurs, a to je uzdignuti podij u džamiji sa kojeg imam obično na bajram drži predavanje

Mana – medna rosa; crvene kapljice koje se nakupljaju na lišću drveća od zore do izlaska Sunca; manna na hebrejskom jeziku znači „šta je to ovo“ ili „dar“; hrana koju je Allah spustio Izraelćanima kada su lutali pustinju; „hljeb s neba“

Mašallah! – „Što Allah hoće!“; uzvik kojim se priznaje Allahovo htijenje i da se sve dešava s Njegovom voljom; mašala u bosanskom jeziku je izraz ushićenja

Melek, pl. meleci / meleki – anđeli; duhovna bića stvorena od svjetlosti (nura)

Iblis – osnov (predak) džina; odbio da se pokloni Ademu (Adamu), alejhis-selam, kada mu je to Allah naredio

Merva – brežuljak u blizini Kabe; jedno od hadžskih obrednih mjesta

Mesdžid – džamija; mjesto padanja na sedždu

Mesih – Isus, Isa, alejhis-selam

Mihrab – odvojena odaja ili mjesto gdje se čovjek moli u osami; pročelje sobe gdje se sjedi, ali i pročelje mesdžida.

Misr / Misir – Egipat

Muzdelifa / Meš‘ari-Haram – mjesto još bliže Mekki od Arefata, i tu se obavljaju neki obredi hadža

Namaz – molitva

Okahariti – ucviliti

Ruku‘ – pregibanje; sastavni dio molitve (namaza)

Saba – drevno kraljevstvo na prostoru današnjeg Jemena

Sabijac – islamski učenjaci nemaju jedinstven stav o tomeko su bili ovi sabijci. Njihova mišljenja se kreću od toga da su to bili urođenici i nisu slijedili ni jednu vjeru; da su to bili ljudi

koji su obožavali melem; da su to bili ljudi koji su živjeli na teritoriji današnjeg Iraka i da su vjerovali u sve poslanike, klanjali i postili, ali da su obožavali zvijezde; te da bili jedna kršćanska frakcija koja je slijedila Zebur. Kako god bilo, sabijce treba razlikovati od Sabejaca, ant. semitske etničke skupina u J. Arabiji, koji su živjeli na području današnjega Jemena

Safa – brežuljak u blizini Kabe; jedno od hadžskih obrednih mjesta

Sedžda – dio molitve (namaza); padanje ničice na tlo

Selam – islamski pozdrav; mir; spas

Sidždžin – tijesno mjesto puno patnje, smješteno u najnižim nizinama Džehennema; razvratnici će tamo završiti

Šejtan – sotona; đavo; vrag

Širk – pridruživanje Allahu nekoga u obožavanju; idolopoklonstvo; višeboštvo; mušrik je višebožac, idolopoklonik

Takva / takvaluk – bogobojaznost; izbjegavanje grijeha; el-muttekun su:

Talūt – jedan Izraelćanski vladar

Tesnim – džennetsko vrelo

Uhud – brdo u blizini Medine

Vrtova Adna – edenski vrtovi; riječe „adn“ znači „boravak“

Zekat – obavezni određeni dio imovine koji muslimani izdvajaju u korist određenih kategorija društva

Zulum, zulumćari – nepravda; tiranija; nasilje

SADRŽAJ: